

Ideologie en mag in Bybelinterpretasie: Op weg na 'n kommunale lees van 2 Samuel 13

deur
Charlene van der Walt

*Proefskrif ingelewer ter voldoening aan die vereistes vir die graad
Doktor in die Teologie aan die Universiteit van Stellenbosch*

Promotor: Prof. L. C. Jonker
Departement Ou en Nuwe Testament

Maart 2010

Deklarasie

Deur hierdie tesis elektronies in te lewer, verklaar ek dat die geheel van die werk hierin vervat, my eie, oorspronklike werk is, dat ek die outeursregeienaar daarvan is (behalwe tot die mate uitdruklik anders aangedui) en dat ek dit nie vantevore, in die geheel of gedeeltelik, ter verkryging van enige kwalifikasie aangebied het nie.

Maart 2010

Kopiereg © 2010 Universiteit van Stellenbosch

Alle regte voorbehou

Opsomming

Hierdie studie ondersoek die rol wat mag en ideologie speel in die konkrete interkulturele gespreksruimte wat tot stand kom as individue vanuit diverse kontekste mekaar ontmoet rondom Bybeltekste. Die interkulturele gespreksruimte word teoreties gefundeer vanuit die gesamentlike uitgangspunte van die Feminisme en 'n Afrika-hermeneutiek. Die kommunale ruimte bied hivolgens teoreties die ruimte waarbinne individue vanuit diverse kontekste tot hulle reg kan kom in die kollektief.

In Hoofstuk 2 van hierdie studie word die hermeneutiese raamwerk waaruit die studie sy vertrekpunte vind, omskryf wanneer die uitgangspunte van beide die Feminisme en 'n Afrika-hermeneutiek bespreek word. Die Feminisme beklemtoon die belang van die kontekstuele stem van die individu en Afrika-hermeneutiek stel die kommunale ruimte voor waarin die stemme tot hulle reg kan kom.

Die interkulturele gesprek wat in hierdie studie ondersoek word, vind plaas met 2 Samuel 13:1-22 as gespreksdokument. In Hoofstuk 3 word 'n multidimensionele eksegetiese raamwerk beskryf wat gebruik word ten einde 'n deurdagte interpretasie van 2 Samuel 13:1-22 te bied. 'n In-diepte lesing van die teks word gedoen, sowel as ideologies(retories)-kritiese en leserrespons-kritiese analyses. Ten slotte word in dié hoofstuk verwys na die interpretasiegeskiedenis van die teks vanuit 'n dominant Westerse perspektief asook vanuit die Feminisme en 'n Afrika-hermeneutiese konteks.

Met die tweeledige hermeneutiese raamwerk as uitgangspunt, en 2 Samuel 13:1-22 as gespreksdokument, word die empiriese komponent van die studie dan in die volgende hoofstukke beskryf. In die empiriese studie word die teoreties-geformuleerde interkulturele ruimte dan 'n konkrete realiteit as kultureel-diverse vroue mekaar ontmoet in gesprek rondom die Tamar-verhaal van 2 Samuel 13. Die ontwerp van die empiriese studie wat in Hoofstuk 5 bespreek word, word in die vorige hoofstuk, Hoofstuk 4, gefundeer deur aandag te gee aan, onder andere, die omskrywing van sleutel terme soos kultuur, ideologie en mag. Die kwalitatiewe data wat ingewin is tydens die konkrete interkulturele gesprekke, word daarna geanaliseer en bespreek in Hoofstuk 6. Al die data wat ingewin is tydens die studie word as Bylae tot die proefskrif beskikbaar gestel in 'n aparte meegaande bundel ten einde die lees-en-vergelyk-proses te vergemaklik.

Die gevolgtrekking van die studie, in Hoofstuk 7, bring al die diverse besprekings soos dit in die argument hanteer is, bymekaar en poog om 'n sinvolle interpretasie te bied van hoe mag en ideologie funksioneer in die interkulturele Bybelleesproses.

Die teoretiese interkulturele ruimte wat deur die Feminisme en 'n Afrika-hermeneutiek as oogmerk gestel word, word dus in die studie geproblematiseer deur te vra na die funksionering van mag en ideologie in daardie ruimte. Vanuit 'n kwalitatiewe analise van die data wat ingewin is tydens die empiriese komponent van die studie, word dit duidelik dat die interkulturele ruimte 'n besondere spasie bied waarin individue tot hulle reg kom en waarin verandering gefasiliteer kan word. Dit wil egter verder blyk dat hierdie ruimte nie sonder uitdaging is nie aangesien die interkulturele ruimte nie die invloed van die magsdinamika vryspring nie. Daar is bevind dat die interkulturele gespreksruimte 'n besondere instrument is wat ingespan kan word ten einde sosiale transformasie te fasiliteer, maar dit moet met groot omsigtigheid hanteer word.

Summary

This study examines the role of power and ideology in a concrete intercultural conversation space which is established when individuals from diverse contexts meet one another to discuss Biblical texts. The intercultural conversation space is theoretically based on the joint presuppositions of Feminism and an African hermeneutics. The communal space provides a theoretical space in which individuals from diverse contexts are given an opportunity to express themselves in the collective.

The hermenetical framework of the study is discussed in chapter 2 where the fundamental presuppositions of both Feminism and African hermeunetics are explored. Feminism emphasises the importance of the contextual voice of the individual, whereas African hermeneutics highlights the communal space where individual voices are given expression.

The intercultural conversation in this study is conducted with 2 Samuel 13:1-22 as conversation document. Chapter 3 discusses a multidimensional exegetical framework that is applied in order to offer a reflective interpretation of 2 Samuel 13:1-22. A close reading of the text, as well as ideological (rhetorical) critical and reader response critical analyses, are conducted. A reference to the interpretation history of the text concludes this chapter. The dominant Western perspective is discussed and is supplemented with Feminist and African hermeneutical readings of the text.

The empirical component of this study is discussed in the chapters that follow, based on the two-tiered hermeunetical framework and 2 Samuel 13:1-22 as conversation document. The theoretically formulated intercultural space becomes a concrete reality as culturally diverse women meet one another to discuss the story of Tamar as found in 2 Samuel 13. Chapter 5 explains the research design of the empirical study based on key terms such as culture, ideology and power. These are illuminated in Chapter 4. The data that is collected in the concrete intercultural conversation is then analysed qualitatively and in Chapter 6. The collected data is presented as a separate Appendix to the dissertation in order to assist the reader in the read and compare process.

In the conclusion to this study, as presented in Chapter 7, all the diverse discussions converge and an attempt is offered towards a reflective interpretation of how power and ideology function in the intercultural Bible reading process.

The theoretical intercultural space based on the essential presuppositions of Feminism and an African hermeunetics are thus problematised in the study by exploring the role of power and ideology in this space. In analysing the data that was collected in the empirical component of the study qualitatively, it becomes clear that the intercultural space is a place where individuals can find expression and change can be facilitated. It appears, however, that this is not a space without complications, as it does not manage to avoid the influence of the power dynamics. This study concludes that the intercultural conversation space is a singular instrument for social transformation, it however needs to be utilized with great care.

Voorwoord

*"The main interest in life and work is to become someone else
that you were not in the beginning."*

Michel Foucault

Hierdie proefskrif is die produk van 'n merkwaardige reis wat my lewe verdiep en verryk het. Soveel plekke, mense, boeke en ervarings het bygedra tot die pad wat ek met hierdie studie gestap het. Ek is so dankbaar vir almal wat met my gedroom, gehoop, geglo en geworstel het. Die reis sou half en leeg gewees het sonder kosbare reisgenote.

Ek is dankbaar vir finansiële steun van die NRF, die Delta-beurs, die Kweekskool 150+ beurs en die OSP- beurs. Hierdie beurse het dit vir my moontlik gemaak om tyd deur te bring in Nederland by die Radboud Universiteit in Nijmegen en om gereeld na Stellenbosch te reis. Albei hierdie plekke en die mense wat hierdie plekke impliseer was vir my net goed.

Ek is van 2005 af verbonde aan die NG Gemeente Albanie op Grahamstad. Dit wat oorspronklik gelyk het na 'n tydelike rusplek, het my huis geword. Ek het wonderlike dinge van die lewe kom ontdek en leer op Grahamstad in die midde van mense vir wie ek baie lief is. Baie dankie aan my kollega, die kerkraad en die gemeente vir begrip, bystand en ondersteuning. Al die vroue wat aan die studie deelgeneem het, het ek hier op Grahamstad kom ontmoet en leer ken. Die studie het 'n hart omdat hierdie vroue daaraan deelgeneem het. In besonder: dankie aan Kim Barker wat my gehelp het om die visie van 'n interkulturele ontmoeting 'n realiteit te maak. Soveel mense het my gehelp om die proefskrif af te rond. Baie dankie vir lang nagte en eindelose moeite.

Hierdie proefskrif is gebore uit 'n liefde vir die studie van die Ou Testament wat ontspring het in my 1997-eerstejaarsklas by Prof Louis Jonker. Sy absolute toegewydheid en aandrang op kwaliteit het my telkens gedring om maar weer te probeer. Louis, dankie dat jy altyd daar was as 'n konstante rigtingwyser. Jy het my nooit laat wegkom met minder as alles nie. Jy is nie net 'n leermeester nie, jy is 'n mentor. Dankie vir dit wat jy my oor die lewe leer.

Ek is so dankbaar vir my ouers wat my toegelaat het om te droom en soveel opgeoffer het om daardie droom 'n realiteit te maak. Julle is kosbaar vir my.

Ek staan verwonderd aan die einde van 'n besondere reis en ek dank die Here vir die reisgenote wat my lewe mooi maak. Vir dié wat die naaste aan my loop, hierdie proefskrif is vir julle. Vir jou.

Hierdie proefskrif word in besonder opgedra aan Tjaart Petrus van der Walt (27.3.1946 – 15.2.2010) wat kort na die voltooiing daarvan te sterwe gekom het.

Charlene van der Walt

Grahamstad

November 2009

Inhoudsopgawe

Hoofstuk 1 Inleiding	1
1.1 Ontstaan van die studie	1
1.1.1 Die storie van Tamar	1
1.1.2 Die storie van die Bybelwetenskappe	2
1.1.3 Die storie van 'n nuwe ruimte.....	6
1.1.4 Die storie van gewone vroue.....	7
1.1.5 My persoonlike storie	7
1.1.6 Die storie van konteks.....	8
1.1.7 Die storie van mag	9
1.2 Die interseksie: algemene beskrywing van die area van studie.....	10
1.3 Doel en oogmerke van die studie.....	13
1.4 Oorsigtelike beskouing van die proefskrif-indeling.....	14
AFDELING A.....	17
Hoofstuk 2 Hermeneutiese vertrekpunte.....	19
2.1 Inleiding	19
2.2 Feminisme.....	20
2.2.1 Feminisme gedefinieer en omskryf.....	22
2.2.2 Historiese raamwerk	24
2.2.2.1 Voorgeskiedenis.....	24
2.2.2.2 Eerste feministiese stroming in die VSA	25
2.2.2.3 Feminisme vanaf die 1960's in die VSA	25
2.2.3 Feminisme in Afrika	28
2.2.4 Die sentrale rol van die ervaring van vroue in Feminisme	32
2.2.5 Die rol van die Bybel in 'n feministies-hermeneutiese raamwerk.....	34
2.2.6 Nuwe metafore	38
2.3 Afrika-hermeneutiek	41
2.3.1 Historiese oorsig en uitgangspunte van die Bybels-hermeneutiese proses in Afrika.....	42
2.3.2 Die rol van die gewone leser in die Afrika-hermeneutiese proses.....	49
2.3.3 Metodologiese implikasies van 'n Afrika-hermeneutiese raamwerk.....	55
2.3.4 Interkulturaliteit as uitvloeisel	57
2.4 Feminisme en Afrika-hermeneutiek as hermeneutiese raamwerk	60
AFDELING B.....	61
Hoofstuk 3 Eksegetiese studie	63
3.1 Inleiding	63
3.2 Redes vir tekskeuse	64
3.3 Eksegetiese strategie	66
3.3.1 Narratiewe dimensie	67
3.3.1.1 Die verteller	70
3.3.1.2 Tyd	71
3.3.1.3 Plot/Storielyn	72
3.3.1.4 Fokalisasie.....	75
3.3.1.5 Karakters	77

3.3.2	Leser-respons kritiek.....	79
3.3.3	Ideologiese dimensie.....	85
3.4	Eksegetiese bespreking.....	91
3.4.1	Die verhaal – ter opsomming.....	91
3.4.2	Narratiewe teksanalise van 2 Samuel 13.....	92
3.4.2.1	Teorieë aangaande diepte-inhoud en -struktuur van 2 Samuel 13.....	92
3.4.2.2	Bespreking van die kleiner narratiewe eenhede.....	95
3.4.2.3	Perspektief en die verteller.....	123
3.4.2.4	Die rol van die leser.....	125
3.4.3	Ekstrinsieke ideologiese analise.....	126
3.5	Interpretasies van 2 Samuel 13.....	135
3.5.1	Algemene kommentare.....	135
3.5.2	Feministiese interpretasies.....	137
3.5.3	Stemme uit Afrika.....	139
3.5.4	Interpretasie van hoop.....	140
3.6	Opsomming.....	142

AFDELING C..... 145

Hoofstuk 4 Teoretiese onderbou van empiriese studie..... 147

4.1	Inleiding.....	147
4.2	Hermeneutiese model vir interkulturele Bybelinterpretasie.....	148
4.3	Kultuurteorie – Geert Hofstede.....	151
4.3.1	Hofstede se dieptedimensies van kultuur – ‘n teoretiese ontginning.....	154
4.3.1.1	Magsafstand.....	154
4.3.1.2	Onsekerheidsvermyding.....	155
4.3.1.3	Individualiteit teenoor kollektiwiteit.....	156
4.3.1.4	Manlikheid teenoor vroulikheid.....	156
4.3.1.5	Langtermyn- teenoor korttermyn-oriëntasie.....	157
4.4	Ideologie in die interkulturele interpretasieproses.....	158
4.4.1	Ideologie - ‘n teoretiese analise.....	159
4.4.1.1	Die ontwikkeling van die betekenis van die term.....	161
4.4.1.2	Ideologiese definisie: Thomson.....	163
4.4.1.3	Metodiese uitvloeisels van Ideologiese definisie.....	168
4.4.1.4	Uitgangspunte van die studie van ideologie.....	170
4.5	Mag in die interkulturele gesprek.....	171
4.5.1	Foucault – ter inleiding.....	172
4.5.2	Foucault – metodes en analise.....	175
4.5.2.1	Argeologie.....	175
4.5.2.2	Genealogie.....	177
4.5.3	Foucault se magsteorie.....	184
4.6	Ter opsomming: mag en ideologie in die interkulturele Bybelleesproses.....	187
4.7	Probleemstelling – 'n verfyning.....	188

Hoofstuk 5 Navorsingsontwerp vir empiriese studie..... 191

5.1	Inleiding.....	191
5.2	Kwalitatiewe data-analise as empiriese hulpmiddel.....	191
5.2.1	Kwantitatief teenoor kwalitatief.....	192
5.2.2	Keuse vir ‘n kwalitatiewe navorsingsontwerp.....	196
5.3	Navorsingsuitgangspunte.....	196

5.4	Fisiese navorsingsontwerp	199
5.4.1	Navorsingspopulasie	199
5.4.2	Navorsingsmilieu	201
5.4.3	Posisie van die kwalitatiewe navorser en assistent	201
5.4.4	Navorsingsproses	202
5.4.5	Tydskedulering van die navorsing	206
5.5	Hulpmiddels vir data-inwinning	207
5.5.1	Ontwikkeling van werkboek vir saamleeservaring	207
5.5.1.1	Afdelings van saamleeswerkboek – omskryf.....	207
5.5.1.2	Ontwikkeling van vrye-assosiasie skryfoefening	209
5.5.1.3	Ontwikkeling van interpretasie-instrument.....	221
5.5.2	Gespreksanalise.....	224
5.5.2.1	Gespreksanalise – omskryf	225
5.5.2.2	Gespreksanalise – uitgangspunte	228
5.5.2.3	Gespreksanalise – prosedure	229
5.6	Omskrywing van fisiese navorsing	231
5.7	Kodering van data in rekenaarmaat	231
5.8	Gevolgtrekking	232
Hoofstuk 6 Analise van navorsingsresultate.....		233
6.1	Inleiding	233
6.2	Ideologiese data-analise	234
6.2.1	Algemene tendense in respons op tien fotobeelde	234
6.2.2	Dominante kultuuromskrywing op grond van Hofstede se dieptedimensie van kultuur	244
6.2.3	Individuele analise teen die agtergrond van die dominante kultuurraamwerk	244
6.2.4	Ideologiese navorsingsresultaat	245
6.3	Gespreksanalise.....	249
6.3.1	Bespreking van prosedure.....	249
6.3.1.1	Fisiese gesprekke	249
6.3.1.2	Transkripsie van gesprekke.....	249
6.3.1.3	Beurt-gespreksanalise	250
6.3.1.4	Meganiese gespreksanalise	251
6.3.1.5	Tematiese gespreksanalise	252
6.3.2	Gespreksanalise – resultaatbespreking.....	252
6.3.2.1	Gespreksanalise – resultaatbespreking Groep 1.....	253
6.3.2.2	Gespreksanalise – resultaatbespreking Groep 2.....	257
6.3.2.3	Gespreksanalise – resultaatbespreking Groep 3.....	261
6.3.2.4	Gespreksanalise – resultaatbespreking Groep 4.....	263
6.3.3	Gespreksanalise – Slotopmerkings oor magsdinamika.....	265
6.4	Samevatting.....	268
AFDELING D.....		269
Hoofstuk 7 Gevolgtrekking		271
7.1	Inleiding	271
7.2	Die ontwikkeling van die probleemstelling	271
7.3	Bespreking van die resultate	273
7.3.1	Teksinterpretasie	273

7.3.2	Ideologiese analise	276
7.3.3	Funksionering van die magsdinamika.....	277
7.4	Implikasies vir die interkulturele Bybellees-proses	279
7.5	Areas vir verdere studie	280

Bibliografie	283
---------------------------	------------

BYLAE - Sien aparte meegaande bundel.

Hoofstuk 1

Inleiding

1.1 Ontstaan van die studie

Hierdie studie het in die interseksie van 'n aantal stories ontstaan. In 'n poging om die unieke, nuwe storie van hierdie studie te begryp, is dit nodig om reg aan die begin 'n tree terug te gee en te kyk na al die stories wat ingewef is in die verhaal wat die studie vertel. Stories is belangrik. Almal het hulle eie stories en vertel eiesoortige deurleefde verhale. Stories help ons sin maak.¹ Stories maak ons mens. De Gruchy (2006:4) meen: “From the beginning of history we humans have told stories, whether in word, dance, drama or painting, to make sense of our place in the world; stories about our origins, who we are, why the world is like it is, and how we should live... Telling such stories is a necessary and potent way of handing on wisdom from one generation to another, one culture to another, about our common humanity and distinct personal identities.”

In hierdie inleidende hoofstuk beskou ons die verskillende verhale wat bygedra het tot die begin van die storie van hierdie studie.

1.1.1 Die storie van Tamar

In die oudste van die stories wat mekaar ontmoet in hierdie studie, vind ons 'n stilgemaakte vrou (2 Sam. 13:1-22). Tamar, die dogter van Dawid, die suster van Absalom en die objek van begeerte van Amnon deurleef 'n pynlike gebeurtenis wat haar storie onherroeplik verander. Hoewel haar stem aanvanklik in die verhaal hoorbaar is, en steeds vandag in ons moderne lesings van die teks ego, word sy brutaal stil gemaak. Nie net deur Amnon wat nie na haar wou luister en haar dan verkrag nie; ook nie bloot deur Absalom wat haar stil maak en maan dat sy haar nie moet verkniees

¹ Ackermann (2001:18-19) beweer die volgende m.b.t. stories: “Telling stories is intrinsic to claiming one’s identity and in the process finding impulses for hope... Narrative has a further function. Apart from claiming identity and naming the evil, narrative has a sense-making function. The very act of telling the story is an act of making sense of an often incomprehensible situation, of a suffering and chaotic world in which people wrestle with understanding and in so doing seek to experience relief.”

oor wat haar broer haar aangedoen het nie; selfs ook nie in die reaksie van Dawid wat stil-kwaad die situasie maar laat begaan nie. Haar stem word ook uitgedoof deur die ideologiese oorwegings van die patriargale skrywers van die Deuteronomistiese geskiedenis, waarvan Tamar se verhaal maar 'n terloopse deel vorm. Ook die opstellers van leesroosters ("lectionaries") en die predikers wat kies om eerder verby die verhaal te blaai as die teks vir Sondag se erediens gekies moet word, het 'n aandeel in die uitdoof van haar stem.² Tamar se verhaal staan in die sentrum van hierdie studie aangesien 2 Samuel 13 die teks is wat gebruik word om interkulturele gesprek te fasiliteer en om vroue te bemagtig om ook hulle eie stilgemaakte verhale te laat hoor.

1.1.2 Die storie van die Bybelwetenskappe

Die volgende is 'n langer en vermoedelik meer komplekse verhaal - 'n verhaal wat telkens nog verander soos nuwe rolspelers betrokke raak by die skryf daarvan. Deur die loop van die geskiedenis is 'n wye verskeidenheid strategieë al aangewend om Bybeltekste doeltreffend te interpreteer. Die hoofbewegings in die verhaal van die geskiedenis van Bybelinterpretasie sien kortliks en oorsigtelik soos volg daaruit:

As bloot oorsigtelik gekyk word na die tendense wat ons oor die jare in die proses van Bybelinterpretasie opmerk, is daar merkwaardige skuiwe in fokus te bespeur. Om sin uit die teks te maak, was nog altyd van kardinale belang. Sin of betekenis is deur die loop van tyd egter op 'n verskeidenheid plekke gevind. Met tye het sekere sinkaders in die Bybelinterpretasieproses meer aandag geniet as ander. Ek sou graag baie kortliks wou kyk na drie bewegings in die geskiedenis van bybelwetenskaplike navorsing.

a. Histories-kritiese benaderings: die wêreld-agter-die-tekst

Die stroming wat in die negentiende eeu sy inslag gevind het, het ten grondslag, ten eerste, 'n beskrywing van die teks in terme van sy eie ontwikkelingsproses en 'n analise van die teks om vas te stel of dit deur een of meer outeurs geskryf is.

² Birch (1998:1306) verwys na hierdie tendens: "The text is not read publicly in the church, and it is seldom preached. Persons experienced at Bible study are often shocked to have this story called to their attention. They had no idea such a story was a part of the biblical tradition. It is as if the silence counselled by Absalom has extended through the centuries to the present."

Bray (1996:249-250) meen die kenmerkende vrae wat hierdie tydvak oorheers, behels die volgende: “i) It was necessary to determine how truth could be known, and what role the Bible played in discovering it; ii) It was necessary to determine the nature and necessity of religion, and how the Bible related to it.”

In antwoord op die eerste vraag kan genoem word dat waarheid voor die 17de eeu gedefinieer is vanuit die Bybel. Die Bybel was die Bron wat gebruik is om alle kennis te omskryf en is as maatstaf vir alle waarneming gebruik. Met die aanbreek van die Renaissance het dit egter verander. Nuwe waarheidsbeskouings het nuwe definisies genoodsaak. Die tweede punt dui op die positivistiese optimisme gesetel in die rede. Sake wat in dié tyd buite die kader van die wetenskap lê, word as blote bygeloof beskou en is dus eweneens onbelangrik.

Die oorsprong van die teks blyk die fokus van hierdie benadering te wees. Jonker (2005b:27) meen: “The historical-critical approaches hold in common the presupposition that (biblical) texts can and should be understood only in the light of the historical context within which they originate...” Betekenis word gevind in die wêreld agter die teks, daar waar die teks sy ontstaan gehad het en die faktore wat daartoe aanleiding gegee het.

Uit die histories-kritiese benaderings ontwikkel met die verloop van tyd ‘n aantal strategieë wat voortbou op dieselfde hoeksteen, met bloot ‘n geringe klemverskuiwing.³ Onder hierdie benaderings kan genoem word tekskritiese, literêr-kritiese, vormkritiese, tradisie-kritiese, redaksie-kritiese en kanonies-kritiese studies (Jonker 2005b:27-29). Elkeen van hierdie benaderings plaas besondere klem op ‘n dimensie van die ontstaan of ontwikkelingsproses van die teks.

Met die sterk wetenskaplike klem van hierdie navorsing het dit besonder eksklusief geraak. Die ware of egte interpretasie het streng saamgehang met wetenskaplike metodes en meetbare resultate. Wit Europese mans het die terrein van

³ Jonker (2005b:27) dui ter verheldering aan: “Although these historical-critical approaches can clearly be distinguished from one another, they were never meant to be understood as distinct. Rather, they developed in such a fashion that they complemented one another, not ignoring or denying the results of the other approaches.”

Bybelinterpretasie in dié tyd oorheers.⁴ Talle stemme is stilgemaak of op die rand geskuif aangesien hulle nie op wetenskaplike gebied kon meeding nie.

b. Literêre benaderings: Die wending na die wêreld-van-die-teks

Die histories-kritiese stroom word in die 1930's uitgedaag vanuit literêre kringe. In die histories-kritiese benaderings is die wêreld agter die teks beklemtoon, maar die teks is bloot as 'n medium beskou waardeur die oorspronklike bedoelings oorgedra word na die leser van vandag. In die 1930's het 'n klemverskuiwing egter plaasgevind, 'n sogenaamde "wending na die teks self". Die klem val in 'n groter mate op die literêre eienskappe van die Bybel soos: grammatika, semantiek, genre, struktuur, komposisie, styl en idiomatiese uitdrukkings.

Die algemeen aanvaarde uitgangspunte van die histories-kritiese denkraamwerk word uitgedaag in nuwe literêre benaderings. Die algemeen aanvaarde standpunt dat die betekenis van die teks 'n noue saamhang het met die oorspronklike bedoeling van die outeur en net vanuit dié verhouding verstaan kan word ("authorial intention"),⁵ word weerlê in die beskouing van 'n outonome teks. Nog 'n wanopvatting wat aangespreek word, is die sogenaamde "referential fallacy". Hiervolgens is die betekenis van die teks nie opgesluit in dit waarna verwys word in die ontstaanswêreld nie, maar is die sin geleë in die teks self.

Aandag word veral gegee aan die teks as outonome entiteit⁶ in hierdie reeks benaderings waaronder die volgende genoem kan word: struktuuranalise, narratiewe analise en retoriese analise (Lawrie 2005a:70-72). 'n Westerse akademiese interpretasie oorheers egter steeds in die opbloei van die literêre benaderings wanneer die vrae aangaande die teks verskuif van oorsaak en ontstaan na verhouding en funksie.

⁴ Sien in die verband: Patte, D. 1995. *Ethics of Biblical interpretation: A re-evaluation*.

⁵ Lawrie (2005a:68) meen in dié verband: "The error of seeking the meaning of a text in the 'real intention of the author' is sometimes called *the intentional fallacy*." As regstelling van hierdie persepsie meen hy: "Our understanding of a text is based on our knowledge of the rules that govern texts, not on our knowledge of what goes on in the minds of authors."

⁶ Die teks opsigself word die primêre fokus van studie en word as volg gedefinieer: "A text is a unique linguistic unit, constituted by the relationship of the parts to one another and to the whole. Whereas historical criticism regarded meaning as a function of origin, those who turned to the text itself regarded meaning as a function of the relationships among the parts of the text" (Lawrie 2005a:68).

c. Beweging na die wêreld-voor-die-tekste

In hierdie wending word die aandag tot 'n groot mate gevestig op die rol van die gewone leser in die produksie van betekenis. In die voorafgaande paradigmas was betekenis 'n produk van die oorsprong van tekste of van die teks self. In albei gevalle is die leser bloot die een wat die betekenis ontvang. In die sogenaamde wending na die wêreld-voor-die-tekste word die interaksie tussen die teks, leser en eietydse konteks van naderby ondersoek. Die leser word nie bloot meer gesien as 'n passiewe ontvanger van die boodskap van die teks nie. Die leser ontdek nie bloot betekenis nie, maar speel ook 'n aktiewe rol om betekenis te skep. Tekste 'het', volgens die benadering, geen vasgestelde betekenis wat as't ware deur die leser ontgin moet word nie. Betekenis kom eerder tot stand in die interaksie tussen tekste en lesers wat kreatief met die tekste omgaan. Lawrie stel dit soos volg: "(T)he reader does not merely discover meaning, but plays an active part in the creation of meaning." Lesers lees verder nie tekste in isolasie nie, maar is in gedurige wisselwerking met hulle eie konteks. Hierdie konteks is die sleutel tot lesers se verstaan van tekste. "The specific context of the reader provides the horizon of understanding that enables the reader to make sense of the text" (Lawrie 2005b:111). Alle aspekte van 'n persoon se konteks speel in op die finale interpretasie. Omdat die konteks waaruit lesers die teks benader, verskil, is 'n pluraliteit van lesings onafwendbaar. Die rol van die leser en die konteks waaruit die leser die teks benader, word die fokusarea van studie in hierdie benaderings.

d. Hermeneutiek van suspisie: die onderbewuste wêreld van die teks

Ons kan egter 'n verdere beweging onderskei: "A number of influential approaches to the interpretation of texts are based on the suspicion that there are hidden factors at work in the production, circulation and reception of texts" (Lawrie 2005c:167). Hierdie benadering wys daarop dat daar dikwels meer onder die oppervlak in die interpretasieproses skuil as wat vorige benaderings te kenne wou gee. Ten einde die dieper of versteekte wêreld onder die teks te ontgin, moet 'n sistematiese houding van wantroue of suspisie aangeneem word. Die hoog aangeskrewe waarde van objektiwiteit word deur hierdie benadering in twyfel getrek. "The hermeneutics of suspicion suspects that what usually remains hidden is indeed a guilty secret. Neither authors, nor texts, nor readers are 'innocent' or neutral. They often work together to keep up the (false) appearance of normality and rationality" (Lawrie 2005c:167).

Hierdie benadering poog om die magsdiskoerse wat onder die oppervlak lê, te ontmasker. Stilte is een manier waarop die status quo van onderdrukkende ideologieë gehandhaaf word. “Silence serves a double purpose: the existence of a problem is denied and the oppressive status quo is reinforced” (Lawrie 2005c:168). Hoewel die ideologiese dimensie wat aan die kaak gestel word binne die teks sowel as in die interpretasieproses, oorwegend op ‘n onbewustelike vlak funksioneer, bepleit die benaderings vanuit hierdie kader ‘n kritiese en suspisieuse ingesteldheid. Volgens dié benadering moet die oppervlak van die teks, die voorwerp van interpretasie, nie gering geskat word nie, en moet selfs die taal wat gebruik word met suspisie hanteer word. Die fokus van hierdie benadering is om nie net bloot die teks te interpreteer nie, maar eerder te fokus op “the ideological subtext, that is, the assumptions, attitudes and interests that lie beneath the explicit statements of the text” (Lawrie 2005c:169). Die hermeneutiek van suspisie breek die stilte deur dit sigbaar te maak wat onder die oppervlak skuil of deur wat nog altyd verswyg is, hoorbaar te maak.

Beide die Feminisme en Afrika-hermeneutiek is sub-dissiplines wat ontwikkel het as ‘n hermeneutiek van suspisie met ‘n besondere fokus. Feminisme lees tekste teen die patriargale en manlik-dominante grein in. Dit poog om die onderdrukking van vrouestemme, en die sisteme wat hierdie onderdrukking sanksioneer, bloot te stel en om die stemme ‘n geleentheid tot uitdrukking te gee. Afrika-hermeneutiek ontbloot Eurosentriese en kolonialistiese ideologie en demonstreer hoe Afrika-waardes ‘n regmatige plek in die wêreld het.

Die hermeneutiek van suspisie ontmasker dominante lesings van die teks en open alternatiewe interpretasiemoontlikhede.

1.1.3 Die storie van ‘n nuwe ruimte

Vanuit die verhaal van die ontwikkeling van die Bybelwetenskappe is dit duidelik dat die studie van die Bybel vir lank beoefen is in die verhewe ruimtes van die dominante Westerse akademie. Die taal, die temas van bespreking en die uitkomst is hoofsaaklik bepaal deur dié wat toegang gehad het tot die akademie. Vanuit beide die Feminisme en Afrika-hermeneutiek groei die strewe na ‘n ander ruimte vir gesprek en na ander gespreksgenote. Die interkulturele Bybelleesproses stel een so ‘n nuwe ruimte vir gesprek voor. In die interkulturele ontmoeting kry mense vanuit verskillende kulturele, materiële, sosiale, maatskaplike en intellektuele kringe die

geleentheid om met mekaar in gesprek te tree. Hierdie nuwe ruimte poog om vir individue wat vroeër nie 'n gespreksforum gehad het nie, een te bied en om vir dié wat voorheen net na 'n enkele diskoers geluister het, 'n rykdom van nuwe stemme te bied.⁷

Die Bybel, wat opsigself kultureel van lesers verwyder is, staan in die sentrum van die interkulturele ontmoeting van mense uit 'n verskeidenheid kultuuragtergronde.

1.1.4 Die storie van gewone vroue

In kontras met al die akademiese bronne waarna verwys word in die ontwikkeling van die argument in hierdie studie, staan die stemme van gewone vroue in respons tot die verhaal van Tamar. Met die aanvang van hierdie studie het ek nie een van hierdie vroue se name geken nie. Ek het niks van hulle geweet nie, selfs hulle bestaan was aan my onbekend. Hoewel hulle reeds by die konsepsie van die studie geïmpliseer is, het ek hulle eers aansienlik later op Grahamstad ontmoet. Hierdie studie is ook die storie van hierdie vroue, van gewone mense wat sin probeer maak van die lewe in een van die armste dele van Suid-Afrika, wat eie en unieke uitdagings stel aan die mense wat in hierdie omgewing woon. Dit is die storie van hierdie vroue en hulle erns met die Bybel in 'n komplekse sosiale dinamika. Hulle waagmoedige lesings en eerlike gesprek met mekaar vorm die hart van die empiriese data.

1.1.5 My persoonlike storie

Hierdie studie ontwikkel vanuit my eie reis binne die Bybelwetenskappe. Dit hou verband met my persoonlike ontnugtering toe ek, in my ontmoeting met die kultureel-verwyderde ander, ontdek het hoe eksklusief my teologie en teksinterpretasie is. Hoewel ek in Afrika woon, het ek die voorreg geniet van Westerse teologiese opleiding. Hoewel ek nie die kennisinstrumente wat ek ryker geword het vanuit

⁷ Jonker (2007b:6) meen dat hierdie interkulturele ontmoeting onafwendbaar is in die lig van 'n globaliserende werklikheid. "A third consequence of our view on global hermeneutics that I would like to highlight is the inevitability of intercultural hermeneutics. According to accepted anthropological definitions 'intercultural' refers to communication between people from different cultures. It goes further than a mere acceptance or acknowledgement of multiculturalism. Intercultural hermeneutics therefore takes its point of departure in the interaction, the communication between different cultures."

hierdie wêreld misken of wil negeer nie,⁸ besef ek dat my gebruik en sekerheid daarvan al mense uitgesluit het en dat ek in my 'kennis' van die Bybel ook al bygedra het tot die stilmaak van ander. In die ontdekking van die Feminisme en Afrika-hermeneutiek het ek 'n bevrydende hermeneutiese denkraamwerk gevind. Interkulturele gesprek het vir my 'n ruimte van hoop geword waarin almal 'n plek sou kon vind.

Die studie ontspring egter in die eise van 'n hermeneutiek van suspisie. Nie net die teks of dominante diskoerse kan bydra tot die onderdrukking en marginalisering van mense nie. Alle woorde, teorieë, konstruksies en ruimtes moet konstant beoordeel en getoets word. Hoewel die interkulturele ruimte na 'n spasie lyk waarin diverse stemme gehoor sal kan word en waarin daar waarlik ruimte vir die 'ander' geskep sou kon word, moet ook hierdie spasie getoets en beoordeel word. Die interkulturele gesprekspasie wat ontstaan wanneer kultureel-verwyderde individue mekaar ontmoet rondom 'n kultureel-verwyderde teks, is die area waarbinne die empiriese verhaal van hierdie studie sal afspeel. Die kritiese posisie wat die studie inneem teenoor die interkulturele gesprek deur primêr te fokus op die ideologiese en magdimensies, poog nie om interkulturele gesprek te diskrediteer nie, maar eerder om die dinamika te problematiseer. Hoewel die interkulturele gesprek dus teoreties 'n lewegewende spasie kan bied vir deelnemers,⁹ moet ook hierdie ruimte met 'n hermeneutiek van suspisie bejeën word.

1.1.6 Die storie van konteks

In die vroue wat in die empiriese komponent van hierdie studie aan die interkulturele gesprek deelgeneem het, is die wêreld waarin daardie vroue woon, teenwoordig. Beide die kompleksiteit van die Suid-Afrikaanse konteks en die dikwels pynlike stories van geloofsgemeenskappe en weerlose individue word geïmpliseer in die gesprekke tussen die vroue. Hulle verhale in gesprek met mekaar getuig van die gefragmenteerde realiteit van die Suid-Afrikaanse konteks. Die interkulturele gesprek impliseer 'n wisselwerking tussen die sosiale kontekste van vroue en die Bybelse teks.

⁸ Hierdie instrumente en benaderings tot teksinterpretasie is nie opsigself sleg nie en het die potensiaal om verandering teweeg te bring mits dit reg aangewend word.

⁹ Hierdie teoretiese potensiaal word beklemtoon deur beide die Feminisme en Afrika-hermeneutiek, wat as hermeneutiese uitgangspunte in die studie dien.

Theresa Okure (1995:52) meen egter dat konteks multidimensioneel verstaan moet word: “By social location I understand the sum total of those human experiences that shape the lives of the persons connected with the Bible at three levels: (1) the level of the people in and of the Bible itself (those whose lives the Bible is concerned with), the primary level; (2) the level of the biblical authors and their respective audiences at various epochs of history, the secondary level; and (3) the level of the readers/interpreters of the Bible throughout the course of history up to the present day, the tertiary level.”

Hierdie studie hanteer die interaksie tussen die Bybel en die vroue vanuit verskillende sosiale kontekste volgens Okure se definisie dus op ‘n tersiêre vlak. Met die aanwending van ‘n multidimensionele eksegetiese raamwerk poog die studie egter ook om die primêre en sekondêre vlakke van interkontekstuele interaksie in berekening te bring.

1.1.7 Die storie van mag

“The history of the interpretation of the Bible is a history of power and control... Attempts to say what the Bible ‘really means’, to get the meaning, always stood in service of purposes determined by ecclesial, socio-political, ethical, nationalistic or other such concerns. Attempts to subvert existing claims to the Bible and its meaning often served similar, if opposing, interests. Although the very notion of the meaning of the biblical texts are denied by some today, it has to be acknowledged that many people continue to find the Bible a valuable guide for their lives. The Bible as site of struggle involves, however, more than difference of interpretive opinion. The Bible is involved in the discourse of power and is drawn into a struggle for interpretive control as well as eventually, ownership thereof” (Punt 2002:425).

Die Bybel in die ontstaan, kanoniserings, interpretasie en toepassing daarvan is, soos Punt tereg opmerk, besonder geïmponeer in bepaalde magdiskoerse.¹⁰ Die studie

¹⁰ De Villiers (1993:21) verwys na hierdie spesifieke magdiskoerse en meen: “One should continue beyond the biblical texts themselves by discussing the power struggle which takes place in modern readings of biblical texts.” Dit is presies hierdie dimensie wat primêr in die empiriese komponent van die studie hanteer word.

poog om sensitief te wees vir hierdie magsdiskoerse en om die beperkende tendense van die misbruik van mag op dié manier te probeer ontbloot en minimaliseer.¹¹

1.2 Die interseksie: algemene beskrywing van die area van studie

Vanuit die ontmoeting van die verskillende stories soos bespreek, ontstaan die nuwe verhaal van hierdie studie. Die studie word bedryf vanuit 'n tweeledige hermeneutiese raamwerk. In die eerste plek word die Feminisme as uitgangspunt gebruik. Feminisme bepleit die belang van die individuele stem gesetel in 'n spesifieke sosiale konteks. Afrika-hermeneutiek vorm daarmee saam die tweede hermeneutiese been van hierdie studie. Die voorgestelde kommunale ruimte waarin individuele stemme tuishoort en tot hulle reg kom, word vanuit hierdie denkraamwerk gefundeer.

Die interseksie tussen die beklemtoning van die unieke waarde van individuele stemme soos vanuit die Feminisme, en die ruimte waarin diverse stemme tuishoort wat as fokus vir Afrika-hermeneutiek dien, lei tot die praktyk wat in hierdie studie beoefen word, naamlik interkulturele Bybellees. In die interkulturele Bybelleesproses ontmoet unieke individue vanuit diverse kulturele agtergronde en sosiale kontekste mekaar om die kultureel verwyderde Bybelteks. Die interkulturele moment van hierdie studie lê op twee vlakke:¹² Ten eerste ontmoet individue van diverse kulturele agtergronde mekaar, en ten tweede vind interaksie plaas met 'n kultureel-verwyderde Bybelteks.

Die interkulturele ruimte van ontmoeting wat in hierdie studie dien as die ruimte van ondersoek, stel uitdagings aan die bipolêre model (teks-leser) wat tradisioneel gebruik word om die hermeneutiese proses voor te stel. Rainer Kessler (2004:452-459) se multipolêre hermeneutiese model dien as alternatief vir die bogenoemde en bring die

¹¹ Hierdie tweeledige poging om die misbruik van mag te identifiseer en te minimaliseer word in besonder bedryf vanuit 'n Feministiese posisie. "Feminist liberation theologies challenge traditional Western understandings of power in two major ways: first, by a change of perspective from those who dominate and are in control, to those who are experiencing domination – more explicitly, by shifting the perspective from the point of view of oppressors to the perspective and comprehension of the oppressed; secondly by a redefinition of power from 'power over', domination and coercion, to a notion of power characterized by mutuality, reciprocity and 'power with': a redefinition of power from domination and coercion to 'co-powering' and cooperation" (Hamar 1996:10).

¹² Die dubbele interkulturele moment van hierdie studie word deeglik bespreek in Hoofstuk 3 aan die hand van Jonker (2007b:6).

diverse kulturele posisies van deelnemers aan die interkulturele gesprek in berekening. Interpretasie is volgens Kessler se model nie 'n privaat of persoonlike praktyk nie, maar vind plaas in die komplekse ruimte waarin kontekstueel verwyderde individue mekaar ontmoet en met mekaar in gesprek verkeer.¹³

Die model wat Kessler voorstel, word in hierdie studie toegepas waar groepe kultureel verwyderde vroue in gesprek gaan met mekaar oor hulle eie, unieke, konteks-gefundeerde interpretasies van die verhaal van Tamar soos dit neerslag vind in 2 Samuel 13:1-22. Die navorsingsvraag wat in Hoofstuk 4 (aanvang van empiriese studie) duidelik uiteengesit word, vra na die rol wat mag en ideologie speel in die interkulturele Bybellees-proses. Die konsep van interkulturele Bybellees soos dit neerslag vind in die model van Rainer Kessler, word dus in hierdie studie geïnterproblematiseer deur in die eerste plek te vra na die funksionering van die magsdinamika tussen die onderskeie deelnemers van die gesprek. Die tweede saak waarop dit aankom in die studie, val in die ideologiese kader. Die vraag is of die individuele deelnemer aan die gesprek se ideologiese selfverstaan uitgedaag of verander word wanneer hy/sy gekonfronteer word deur die kultuur-verwyderde Bybelteks en ander individue wat vanuit diverse kultuur-ideologiese verwysingsraamwerke die gesprek betree.

Ten einde die navorsingsvraag van die studie in detail te ontwikkel, is dit nou nodig om 'n aantal konseptuele sake uit te klaar. Aangesien 2 Samuel 13:1-22 in die sentrum staan van die interkulturele gesprek wat in hierdie studie ondersoek word, is 'n in-

¹³ Hierdie studie onderskryf die standpunt dat die sosiale konteks van die interpreteerder 'n besondere invloed het op die interpretasie van Bybeltekste. Hierdie standpunt word deur beide van die komponente van die hermeneutiese raamwerk wat hierdie studie onderlê, gehuldig. Feministiese denkers meen in die verband: "it is to recognize that if experience is to be the cornerstone of our feminist theologizing and feminist research then the specificity and location of experience has to be taken into consideration. In what is now popularly know as the 'third wave of feminism,' experience is more than ever being taken seriously and women from the Two-Thirds World are beginning to make their voice heard whether through post-colonial discourse, cultural hermeneutics or Marxist-feminist critique" (Phiri & Nadar 2006:8). Ukpong (2001a:11) onderskryf ook hierdie uitgangspunt as hy oor Afrika hermeneutiek die volgende sê: "(B)iblical scholars in Africa have been able to develop a parallel method of their own. The particular characteristic of this method is the concern to create an encounter between the biblical text and the African context. This involves a variety of ways that link the biblical text to the African context such that the main focus of interpretation is on the communities that receive the text rather than on those that produce it or on the text itself, as with Western methods."

diepte eksegetiese studie van die teks noodsaaklik. 2 Samuel 13:1-22 is 'n narratiewe teks wat ontstaan het in 'n bepaalde sosiale konteks en wat in die studie gelees word deur lesers ingebed in hulle eiesoortige sosiale kontekste. Hierdie uitgangspunte van interkulturele Bybelinterpretasie bepaal die multidimensionele aard van die eksegetiese strategie. Die narratiewe aard van die teks impliseer 'n in-diepte beskouing of "close reading" van die teks. Die ideologiese dimensie van die teks word in berekening gebring deur ten eerste 'n retories-kritiese analise van die teks te doen. Daarnaas word die posisie van die leser, wat vanuit beide die Feminisme en Afrika hermeneutiek as sentraal beskou word, vanuit 'n leser-sensitiewe benadering verken. Die kombinasie van hierdie drie eksegetiese benaderings ("close reading", retories-kritiese analise en 'n leserrespons benadering) vorm die multidimensionele strategie van hierdie studie. Die neerslag van die eksegetiese studie is in Hoofstuk 3 vervat. Die verhaal van Tamar soos dit as narratief neerslag gevind het in 2 Samuel 13, vorm die gespreksdokument waarom interkulturele gesprek in hierdie studie ingerig word.

In 'n poging om die empiriese komponent van die studie te ontwikkel, moet drie sentrale konsepte ontgin en omskryf word. Ten eerste impliseer die interkulturele aard van die studie 'n duidelike, werkbare kultuurdefinisie. Die dinamies-dialogiese kultuurdefinisie van Geert Hofstede word in die studie aangewend. Hofstede ontwikkel sy teorie na gelang van vyf dieptedimensies van kultuur wat in kontinuum by alle kultuurgroeperinge waarneembaar is. Kultuur is volgens Hofstede dus nie 'n konstante of statiese konstruksie, maar eerder 'n dialogiese profiel wat dinamies van aard is. Hofstede se kultuurdefinisie en die implikasies vir die studie word uiteengesit in Hoofstuk 4.

Twee verdere konsepte moet omskryf word, naamlik ideologie en mag. Ideologie word in die studie hanteer met verwysing na die definisie van Thomson wat dit soos volg omskryf: "(T)o study ideology is to study the ways in which meaning (signification) serves to sustain relations of domination" (1984:131). Ideologie ontspring vanuit 'n bepaalde kulturele raamwerk en vind neerslag in simboliese vorme met 'n bepaalde magsuitvloei. Die studie van ideologie impliseer dus die studie van die woorde wat gebruik word om betekenis uit te druk in 'n spesifieke sosiale konteks. Die verbandhoudende konsep wat ontgin moet word, is mag. Die analise van die magsdinamika wat funksioneer in die interkulturele gesprek, word gedoen aan die hand van Foucault se magsteorie. Foucault meen dat mag relasioneel is en strategies

funksioneer binne 'n spesifieke sosiale konteks. Beide Thomson en Foucault se teorieë word breedvoerig in Hoofstuk 4 uiteengesit.

Die uitgangspunte van die hermeneutiese raamwerk van die studie (Feminisme en Afrika-hermeneutiek) word dus aangevul vanuit die drie teorieë van Hofstede (oor kultuur), Thomson (oor ideologie) en Foucault (oor mag). Hierdie teoretiese aspekte dien dan ook as agtergrond vir die empiriese navorsingsontwerp wat breedvoerig in Hoofstuk 5 van hierdie studie bespreek word en die resultate van die analise wat in Hoofstuk 6 van die studie aangebied word.

Na afloop van 'n kwalitatiewe analise van die data word die gevolgtrekkings van die studie ten slotte in Hoofstuk 7 bespreek.

1.3 Doel en oogmerke van die studie

Die primêre doel van hierdie studie is om mag en ideologie te analiseer soos dit neerslag vind in die interkulturele Bybelleesproses.

Ten einde hierdie doelwit te bereik, word 'n aantal oogmerke in die studie nagestreef:

- Ten eerste moet die konsep van interkulturele Bybellees - soos dit ontwikkel vanuit die saamgestelde ideologiese raamwerk van Feminisme en Afrika-hermeneutiek - geïnterpreteer word. Dit word gedoen deur teoreties te besin oor die rol wat mag en ideologie in die interkulturele Bybelleesproses speel.
- 2 Samuel 13:1-22 wat as basis gespreksdokument dien in die interkulturele Bybelleesproses, moet tweedens 'n multidimensionele proses van eksegetiese ondergaan en belangrike tendense van interpretasie moet uitgelig word.
- Ten derde moet interkulturele gespreksgroepe saamgestel word wat uit individue bestaan wat kultureel van mekaar verwyder is en deur wie die verhaal van Tamar gelees kan word. Die oogmerk is dus om die teoretiese konsep van interkulturele Bybellees prakties toe te pas.
- 'n Navorsingsontwerp moet vierdens saamgestel word ten einde optimale kwalitatiewe data vanuit die empiriese navorsingsproses te ontgin. Navorsings-inwinnings- en analise-instrumente moet ontwikkel word ten einde die data te bekom en te verwerk.

- Die navorsingsresultate moet op so 'n manier hanteer word dat dit 'n bydrae maak tot relevante akademiese gesprek, maar ook sodat gewone Bybellesers en Bybelstudiegroepe daarby baat kan vind.

1.4 Oorsigtelike beskouing van die proefskrif-indeling

Die argument word in die proefskrif hanteer in vier hoofafdelings: Afdeling A bespreek die hermeneutiese vertrekpunte van die studie, in Afdeling B word die eksegetiese studie hanteer, in Afdeling C word die empiriese studie uiteengesit en ten slotte word die gevolgtrekkings in Afdeling D bespreek.

Oorsigtelik sien die hoofstukke soos volg daaruit:

Afdeling A

Hoofstuk 2: Die hermeneutiese raamwerk wat die studie ten grondslag lê, word verduidelik aan die hand van 'n bespreking van Feminisme en Afrika-hermeneutiek. Interkulturele Bybelles word aangedui as 'n ruimte waarin die uitdagings van hierdie twee raamwerke mekaar ontmoet.

Afdeling B

Hoofstuk 3: Die hoofstuk omskryf die multidimensionele eksegetiese raamwerk wat met die oog op die interpretasie van 2 Samuel 13:1-22 toegepas word. 'n In-diepte lesing van die teks word gedoen, sowel as ideologies(retories)-kritiese en leser-sensitiewe analises. Ten slotte word in die hoofstuk verwys na die interpretasiegeskiedenis van die teks vanuit 'n dominant Westerse perspektief asook vanuit die Feminisme en 'n Afrika-hermeneutiese konteks. Denise Ackermann se merkwaardige lesing van hoop word as kreatiewe alternatief aan die einde van die hoofstuk bespreek.

Afdeling C

Hoofstuk 4: Drie sleutel hermeneutiese konsepte word bespreek as onderbou vir die ontwikkeling van die navorsingsontwerp. Kultuur word gedefinieer aan die hand van die kultuurteorie soos ontwikkel deur Hofstede. Ideologie word bespreek na gelang van Thomson se nadenke en mag word omskryf met behulp van Foucault se magsteorie. Vanuit die problematisering van die interkulturele gespreksmodel ontwikkel die primêre probleemstelling aan die einde van Hoofstuk 4.

Hoofstuk 5: Die kwalitatiewe navorsingsontwerp met die oog op die empiriese studie van die funksionering van mag en ideologie in die interkulturele Bybellees-proses, word in dié hoofstuk uiteengesit. Die ontwikkeling van die instrumente waarmee die data ingewin en geanaliseer word, vind in hierdie hoofstuk plaas.

Hoofstuk 6: Die resultate soos ingewin in die empiriese studie word geanaliseer en bespreek met behulp van die kwalitatiewe data-instrument soos ontwikkel vanuit Hofstede se kultuurteorie en in die toepassing van 'n in-diepte gespreksanalise.

Afdeling D

Hoofstuk 7: Die gevolgtrekking van die studie bring al die diverse besprekings soos dit in die argument hanteer is, bymekaar en poog om 'n sinvolle interpretasie te bied van hoe mag en ideologie funksioneer in die interkulturele Bybelleesproses. Die uitdagings en moontlikhede vir verdere studie word kortliks daar aangedui.

AFDELING A

Hoofstuk 2

Hermeneutiese vertrekpunte

2.1 Inleiding

Ek onderneem hierdie studie met 'n saamgestelde metodologiese raamwerk wat gemotiveer word vanuit die Feminisme en Afrika-hermeneutiek. My keuse van 'n hermeneutiese raamwerk is op geen manier toevallig nie. My keuse word tot 'n groot mate beïnvloed deur my eie konteks en persoon. Ek is 'n wit vrou in Afrika wat akademies my navorsingsveld in die Bybelwetenskappe vind. Hoewel hierdie enkelwoord-beskrywings van my persoon op die oog af redelik eenvoudig mag vertoon, hou dit tog reeds gevaartekens vir hierdie akademiese projek in. As Dube (2000:112) praat oor die lot van vroue in die twee-derde wêreld,¹⁴ maak sy die volgende opmerking: “This conflicting position, sometimes termed ‘double colonization’ (meaning they are oppressed by two structural systems: imperialism and patriarchy) has changed the face of feminism and is still far from being resolved.”

As 'n vrou in Afrika is bogenoemde dus op 'n sekere vlak ook waar van my eie realiteit, naamlik dat ek die gelyktydige slagoffer van patriargale en koloniale sisteme is. Tog vertel die aanhaling nie my volle verhaal nie. Desondanks die feit dat ek 'n vrou in Afrika is, het ek tog die geleentheid gehad om te studeer aan 'n universiteit wat volgens Westerse modelle van kennisontginning ingerig is. In hierdie aspek van my persoon lê, myns insiens, die grootste uitdaging van hierdie akademiese projek opgesluit, naamlik om nie namens vroue in Afrika te praat nie (soos wat so dikwels die geval al was met Westerse akademici), maar om met vroue in Afrika in gesprek te tree. Akademici uit die twee-derde wêreld waarsku teen die gevaar om namens mense te praat.¹⁵

¹⁴ Ek kies doelbewus vir die term twee-derde wêreld in teenstelling met die meer algemeen gebruikte Derdewêreld. Phiri & Nadar (2006:8) omskryf die rede vir my keuse sinvol as hulle meen: “ ‘Third World’ is a contested term, particularly to those who originate from the Global South. We therefore take issue with the way in which the term is used to denigrate the African continent and thereby make the First World the norm and standard by which the rest of the world is judged.”

¹⁵ Mohanty (1991:71) meen dat as daar oor vroue in die twee-derde wêreld gepraat word asof hulle 'n homogene groep is, styg hulle nooit bo die objekstatus uit nie. “Feminist discourse on the third world

Die uitdaging en die oogmerk van die studie is dus om nie vanuit Westerse akademiese hoë grond oor mense te praat nie, maar om eerder 'n geleentheid te skep waar vrye gesprek kan plaasvind. Dube (2000:116) beskryf hierdie oproep tot die skep van nuwe kreatiewe interpretasieruimtes as volg: Post-koloniale Feminisme “must always insist on new spaces for cultivating new contextual and international reading-writings, which are both decolonising and depatriarchalizing. As used here, new spaces, therefore, define new frameworks of imagining reality and building social, economic and political structures that do not espouse patriarchal and imperial forms of relationships, or any form of oppression. Such new spaces demand the courage to constantly plant new seeds of critical assessment of social structures and build relationships of liberating interdependence. The vibrancy of such spaces will require embarking on a deliberate agenda of monitoring and resisting all forms of oppression.”

Ten einde Dube se oproep tot nuwe kontekstuele interpretasieruimtes gestand te doen, word die kommunale interkulturele gespreksruimte wat ontstaan rondom die Bybel in hierdie studie ondersoek. Hierdie ruimte bied teoreties 'n spasie waarin die eiesoortige konteksuele stem van die individu waarlik gehoor kan word. Die interkulturele gespreksruimte word teoreties begrond vanuit die Feminisme aan die een kant en vanuit Afrika-hermeneutiese oorwegings aan die ander kant.

2.2 Feminisme

Die Feminisme bepleit 'n omgewing waarbinne die stem van die vrou onafhanklik, in eie reg, gehoor moet word. Die fokus van die Feminisme as beweging is egter nie net om die stem van die vrou te laat hoor nie, maar dit gaan juis oor die 'ander', dié wat voorheen stil gemaak is. Dit sluit mans en vroue van regoor die spektrum in wat nog nooit die geleentheid gehad het om die gesprek te betree nie. Hierdie stilgemaaktes is

which assumes a homogeneous category - or group - called women, necessarily operates through the setting up of ordinary power divisions. What happens when this assumption of 'women as an oppressed group' is situated in the context of Western feminist writing about third world women? It is here that I locate the colonialist move. By contrasting the representation of women in the third world with what I referred to earlier as Western feminism self-presentation in the same context, we see how Western feminists alone become the true 'subjects' of this counter history. Third world women, on the other hand, never rise above the debilitating generality of their 'object' status”.

die skadufigure van meningsisteme en -gesprekke. Vir die doeleindes van hierdie studie fokus ek veral op dié wat geen seggenskap het of gehad het in die hermeneutiese proses aangaande Bybelse tekste nie.

Die feministiese teologie as onderafdeling van die feministiese stroming behels die positiewe strewe vir die bevryding van mense en val dus in die fokusveld van bevrydingsteologie. Schüssler-Fiorenza (1986:4) meen dat die feministiese, kritiese hermeneutiek (d.w.s. die strewe om op 'n bevrydende wyse met die Bybel om te gaan) nie net gerig is op die herstel van die vrou in die geskiedenis nie, maar eerder om die hele gesig van die geskiedenis te transformeer.

Dit sou egter ondeurdag wees om die beginsels van Feminisme toe te pas sonder om in die eerste plek ag te slaan op die geskiedenis van die feministiese beweging, asook om daarmee saam die betekenis van die term te dekonstrueer.¹⁶ Die rede vir hierdie noodsaaklike dekonstruksie is die hoeveelheid inherente bagasie¹⁷ wat enige term impliseer.

¹⁶ Terme noodsaak dekonstruksie as gevolg van die komplekse funksionering van taal. Taal het nie net die funksie van die verklaring van realiteit nie, maar konstrueer ook juis daardie realiteit. 'n Mens kan nie realiteit ken los van ons intellektuele konstruksies daarvan nie. Hierdie konstruksies word uitgedruk in taal en metafoor. Ackermann (1993b:19) bevestig die komplekse aard van die gebruik van taal in die skep van betekenis as sy sê: "The more language and its use are examined, the more apparent it becomes that making meaning through language is no simple task. The fact that meaning is made in a certain way has profound implications for how we see the world." Halkes (1984:11) merk in dié verband op dat ook Feminisme nie hierdie uitdaging vryspring nie: "Hoewel de term 'feministiese teologie' vrij algemeen bekend is geworden en ook door de bestaande theologische wereld word gebruikt, roept ze nog steeds bij velen weerstand op en by anderen misverstand."

¹⁷ Die term Feminisme roep dikwels 'n bepaalde militante beeld op. Hierdie persepsie het ontstaan tydens die opbloeydperk wat Feminisme beleef het in die 1960's as deel van die Amerikaanse Civil Rights-beweging. Ackermann (1993b:24) meen dat die verwerping van Feminisme op grond van bogenoemde wanopvattinge gebaseer kan word op "a combination of ignorance and fear of the unknown." Die rykdom van die feministiese beweging, maar ook die diepte van feministiese teologie gaan met hierdie beperkte fokus verlore.

2.2.1 Feminisme gedefinieer en omskryf¹⁸

Ruether (2002:3) omskryf Feminisme as “a critical stance that challenges the patriarchal gender paradigm that associates males with human characteristics defined as superior and dominant and females with those defined as inferior and auxiliary”. Ackermann (1993b:24) definieer die term as: “The commitment to the praxis of liberation for women from all that oppresses us. Feminism does not benefit any specific group, race or class of women; neither does it promote privilege for women over men. It is about a different consciousness, a radically transformed perspective which questions our social, cultural, political and religious traditions and calls for structural change in all these spheres.” Hooks (1984:31) sluit hierby aan deur veral te let op die strukture wat vroue domineer in haar omskrywing van die Feminisme as “a movement to end sexist oppression which directs our attention to systems of domination and the inter-relatedness of sex, race and class oppression.” Die Feminisme word hier samevattend gesien as ‘n toegewydheid aan die stryd van vroue teen enige vorm van onderdrukking.¹⁹

Hierdie stryd sluit die persoonlike en die publieke aard van onderdrukking in aangesien die beweging glo dat hierdie twee dimensies onlosmaaklik aan mekaar verbind is. Die Feminisme is dus nie net gerig op die emansipasie van die vrou in die publiek-sistemiese sin van die woord nie, maar is in besonder ook gefokus op die persoonlike leefwêreld en omstandighede van die vrou. Die feministiese teologie

¹⁸ In die omskrywing van die term waarsku Ackermann (2006 :225): “The term ‘feminist theology’ is contestable. There is no one feminist theology. Generally speaking, however, feminist theologies take a special interest in the lives of women, their stories, their hopes, their beliefs, and their experiences of oppression and liberation.” Schüssler-Fiorenza (1999:150) meen egter dat Feminisme ‘n bepaalde algemeen aanvaarde ideologiese uitgangspunt uitdaag: “The modern ideology of the two-gender system that counts as commonsense knowledge reduces the manifold differences between humans to a naturally given, metaphysically determined, or divinely ordained essential difference.”

¹⁹ Ackermann (2006:226) omskryf die stryd teen onderdrukking as volg: “Feminist theology in my context takes all women’s experiences of oppression and discrimination very seriously, and it extends its concern to include all people who find themselves on the margins of our society and who know the violating effects of discrimination, either on grounds of gender, race, class, ability, sexual orientation, disease or whatever, by remaining continually vigilant about the nature of the interlocking of systems of domination and contribute to such oppression.”

“takes feminist critique and reconstruction of gender paradigms into the theological realm” (Ruether 2002:4).

Feministies-teoretiese nadenke het ‘n kontekstuele uitvloeisel: “A feminist theology of praxis begins with the critical analysis of a given contexts and a particular focus on how gender roles are understood and lived out. It then seeks to engage contextual situations with liberating and transformative praxis in order to encourage human flourishing, undergirded by the belief that such theology is done in service of furthering God’s reign on earth” (Ackermann 2006:227).

Die hoofuitgangspunte van die feministiese teologie as hermeneutiese instrument word deur Oduyoye (1986:121) goed saamgevat wanneer sy aandui: “Feminism has become the shorthand for the proclamation that women’s experiences should become an integral part of what goes into the definition of being a human. It highlights the woman’s world and her worldview as she struggles side by side with the man to realise her full potential as a human being... Feminism then emphasises the wholeness of the community as made up of male and female beings. It seeks to express what is not so obvious, that is that male-humanity is a part with female-humanity, and that both expressions of humanity are needed to shape a balanced community within which each will experience a fullness of Being. Feminism calls for the incorporation of the woman into the community of interpretation of what it means to be human.”

Alhoewel daar geen amptelike lys eienskappe van 'n feministiese invalshoek bestaan nie, kan die volgende wel as riglyne dien in die omskrywing van ‘n feministiese hermeneutiek:

- Die hoofuitgangspunt is dat vroue waarlik volkome menslik is en so benader moet word.
- Uit hierdie waardering vir die volkome menslikheid van vroue vloei die absolute fundamentele beginsel, naamlik die belang van vroulike ervaring: “The uniqueness of feminist theology lies not in its use of the criterion of experience but rather in its use of women’s experience, which has been almost entirely shut out of theological reflection in the past” (Ruether 1983:13).
- Vanuit die sleutelbegrip van vroue se volwaardige mensheid en reg tot eiesoortige ervaring groei twee verbandhoudende beginsels: “Firstly, the principle of equality

(women and men are fully equal and should be treated as such) and secondly, the principle of mutuality (humans are viewed as embodied subjects, essentially related and essentially free)” (Farley 1985:45). Die tweede beginsel beklemtoon dus die konsep van vryheid in gebondenheid.²⁰ “Only with a principle of mutuality can human persons truly be affirmed as embodied subjects; as beings whose value lies not only in their freedom, but also in their capacity to know and be known, to love and be loved; as beings whose destiny is communion” (Farley 1985:47).

Die bogenoemde uitgangspunte moet verstaan word binne die historiese ontwikkeling van die feministiese beweging.

2.2.2 Historiese raamwerk

Die teologiese nadenke wat vanuit bogenoemde beginsels groei, het egter ook sosiale en kulturele konsekwensies aangesien ‘n hele sosiale denkptraon wat as norm beskou word, hiermee bevraagteken word. Alhoewel die bevraagtekening van die norm in die geskiedenis die duidelikste sigbaar is in die milieu van verandering van die 1960’s, ontstaan die beweging nie asof vanuit die niet nie. Reeds sover terug as die Middeleeue is daar getuigenis van teologiese besinning wat ‘n positiewer rol aan die vrou verleen. Ten einde ‘n meer toereikende begrip van die feministiese beweging daar te stel, bied ek nou ‘n bondige historiese oorsig van die beweging. In die historiese oorsig gee ek in die eerste plek aandag aan die ontwikkeling van die beweging in die VSA, waarna ek die aandag vestig op die ontwikkeling en oogmerke van die beweging in Afrika.

Soos reeds genoem, kan die opbloeydperk van die moderne feministiese beweging ten nouste in verband gebring word met die Human Rights Movement in Amerika. Hierdie ontwaking vloei voort uit ‘n bepaalde historiese ontwikkeling.

2.2.2.1 Voorgeskiedenis

Vroue soos Hildegard von Bingen en Julia van Norwich word as Middeleeuse feministiese denkers beskou: “One finds in their writing affirmations of positive

²⁰ Ackermann (2006:233) beklemtoon die belang van verhouding: “There is no more central concept in feminist theology than relationship. It is found at the heart of feminist theologies, feminist ethics and feminist theory.”

female symbols, particularly drawing on the Wisdom imagery of God, and women's spiritual equality of soul in redemption" (Ruether 2002:5).

Ten tye van die Reformasie is daar tekens van Protestantse kritiek teen die Middeleeuse kerk ten opsigte van geslagsrolle. Agrippa von Nettesheim verklaar op heel merkwaardige wyse dat "the subjugated state of women is not based on either their natural inferiority or the will of God, but is simply due to male tyranny and the will to power over women" (Ruether 2002:5). Engeland beweeg in die 17de eeu nader aan die uitdrukking van feministiese waardes vanuit twee verskillende sosiale kontekste: eerstens vanuit 'n radikale apokaliptiese Christelike stroming en tweedens vanuit die Humanisme. Hoewel Liberalisme en Sosialisme beskou kan word as konsepte met onderdrukkende bagasie, word dit tog deur sekere vroue gebruik om geslagsrolnorme uit te daag.

2.2.2.2 Eerste feministiese stroming in die VSA

In die middel van die 19de eeu word hierdie enkele vroeë stemme verenig tot 'n georganiseerde beweging wat amptelik vir vroueregte begin veg. In die VSA hang die ontstaan van die beweging histories saam met die beweging vir die afskaffing van slawerny: "In this context, one finds some of the first systematic efforts to challenge the sexist paradigms of Christian theology that upheld the ideology of male domination" (Ruether 2002:6). Mense soos Elizabeth Cady Stanton, die skrywer van *The Women's Bible*, en Sarah Grimke, vertoon prominent in dié tyd: "Stanton takes a more radical view of the Scriptures, seeing them not simply as misread by later sexist theology, but as themselves a product of sexism" (Ruether 2002:6). Hierdie eerste golf van die feministiese beweging in Amerika in die 1840's tot en met die 1920's lei tot die gedeeltelike emansipasie van vroue. Soortgelyke bewegings ontstaan in Europa gedurende hierdie periode. Tog hou die beweging nie momentum nie en word dit tot 'n groot mate verdwerg in die lig van geslagsrol-verdeling in die arbeidsmark.

2.2.2.3 Feminisme vanaf die 1960's in die VSA

In die 1960's in die VSA, in ooreenstemming met twee ander ontwikkelings, ontstaan 'n meer omvangryke en georganiseerde feministiese beweging en dienooreenkomstig 'n gestruktureerde feministiese teologie: "First, the civil rights and anti-war movements brought a wide-ranging critique of racial, class and militarist patterns that

defined American society. Initially these movements ignored gender and re-enforced male dominance on the Left. Feminism emerged from two sources: liberal white women in education, government, and professions seeking fuller inclusion of women in these institutions; and women of the Left stung by the sexist chauvinism of leftist men. This second group of women shaped a radical feminism that envisioned transformed social and sexual relations, including heterosexual dominance” (Ruether 2002:7).

Die feministiese teologie ontvang ook ‘n verdere hupstoot deur die werk van vroue wat in liberale Protestantse strominge toegang kry tot tersiêre opleiding. Teen die 1970’s word vroue toegelaat tot die bediening, wat die aantal vroulike teologiese studente aansienlik vergroot. Alhoewel bogenoemde bewegings die ontwikkelings in die Protestantse vroulike teologie help verklaar, bied dit nie ‘n verduideliking vir die opbloeï in Katolieke kringe en die oplewering van bekende teoloë soos Mary Daly, Rosemary Ruether en Elizabeth Schüssler-Fiorenza nie. Hierdie sy van die beweging se groei is te danke aan die Tweede Vatikaanse Konsilie en die opname van feministiese kritiek deur progressiewe Katolieke nonne en vroulike denkers. Vanuit die ontnugtering van Katolieke vroue oor die proses van ordinasië in die kerk wat nog heeltemal oorheers is deur ‘n patriargale hiërargiese sisteem, ontstaan in 1982 die ‘Woman’s church’-beweging. Hierdie beweging spoel vinnig oor tot in Protestantse kringe weens die grootliks onveranderde omstandighede wat geordende vroue in die Kerk aantref.

Teen die laat sewentigerjare en vroeë tagtigerjare was daar al genoeg vroulike teoloë in akademiese instellings dat dit moontlik was vir vroue om hulle werk volgens ‘n feministiese paradigma te bedryf en was dit nie meer nodig om telkens weer die kaders van die denkraamwerk te herontdek nie.

Kritiek aangaande die wit middelklas-profiel van die Feminisme is egter as volg verwoord: “The women’s movement and feminist perspectives in the United States have been associated primarily with white women, though this is not because many women of colour have not identified with the basic issues or even stated goals of parts of the movement, but rather because many of the more visible organizations and leaders identified as feminist have been white” (Russo 1991:298). Daar het vanuit verskillende kulturele en sosiaal-maatskaplike kaders nuwe strominge ontwikkel wat ‘n eiesoortige bydrae maak tot die omvangryke tapytwerk van die feministiese

teologie. Rassisme binne die feministiese beweging was steeds 'n netelige kwessie en seker een van die beweging se grootste uitdagings. Tog is daar 'n groter gewilligheid tot integrasie wat sigbaar word in gedagtes soos: "We must be more open to the experiences, histories, cultures and alliances of women different from ourselves, recognizing how these differences have many times been to our advantage. And most important, we must be willing to work with women of colour as peers, which means we must give up sole power and control of feminist organizations, political agendas and theoretical perspectives" (Russo 1991:311).

In die lig van die fokus van Feminisme op 'n groter openheid, ontwikkel 'n verskeidenheid van ryk perspektiewe wat nuwe aksente tot die teologiese gesprek kan bydra. Onder hierdie bydraes kan onder meer die volgende strominge geïdentifiseer word: Feministe vanuit die evangeliese tradisie lewer 'n kritiese bydrae by wyse van die diepgaande oortuiging dat die Bybelteks die inherente potensiaal het wat die emansipasie van vroue moontlik maak: "American feminist theology was also diversifying as African American, Hispanic, and Asian women entered theological schools" (Ruether 2002:10). Nie net verskillende kultuurgroepe nie, maar ook ander geloofsoriëntasies dra by tot die uitbreiding van hierdie perspektief. Judith Plaskow vanuit die Joodse tradisie is maar slegs een voorbeeld hiervan. Dienooreenkomstig is die volle spektrum van teologiese studies langamerhand blootgestel aan feministiese kritiek wat die omvang van die beweging verder help ontwikkel het. In ooreenstemming met van die breë trekke wat hierbo genoem is vanuit die Amerikaanse konteks, ontwikkel in Europa en ander vastelande ook strominge van die beweging, elkeen met eie perspektiewe en fokuspunte. Hierdie merkwaardige diverse aard van die beweging ontspring dan ook juis uit een van die grondliggende beginsels van Feminisme, naamlik 'women's experience'. Reeds in die ontstaan en ontwikkeling van dié denkrigting kan gesien word dat 'n besondere premie geplaas word op die belang van diverse ervaring en die betrokkenheid by teologiese nadenke juis vanuit daardie eiesoortige ervaring. "Women around the globe, however, have come to realize that women's experiences are extremely diverse... The diversity of women's experience has therefore occasioned the rise of several feminist theologies as women around the globe wrestle with the often peculiar ways in which sexism impacts them in their particular social, political and historical locations" (Hinga 2002:79).

Vanuit die voorafgaande is dit duidelik dat die feministiese beweging oorspoel na ander kontekste en leefwêrelde. In die lig van dié studiefokus vermoed ek dat 'n diepgaande beskouing van die neerslag van Feminisme in Afrika van besondere belang is. Ek gaan dus voorts kyk na die ontstaan en ontwikkeling van Feminisme in Afrika.

2.2.3 Feminisme in Afrika

Feministiese teologie in Afrika ontwikkel op unieke wyse as gevolg van besondere kontekstuele uitdagings. Die beweging ontvang groot stukrag met die stigting van 'The Circle of Concerned African Women Theologians.' Mercy Oduyoye roep vroue op om hulle regmatige plek in Teologie in te neem en sodoende 'n tweede vlerk²¹ tot Afrika-teologie te verleen. Sy beweer in 1989 by die aanvangsbyeenkoms van die Kring vir Afrika-vroue in Ghana dat Teologie in Afrika vir te lank alleenlik deur mans bedryf is. Hierdie situasie roep by haar die beeld op van 'n voël met net een vlerk. Sy moedig derhalwe vroue aan tot 'n twee vlerk-teologie.²²

Nadar en Phiri identifiseer sewe sleuteleienskappe²³ van teologie soos bedryf deur vroue in Afrika.²⁴

²¹ Oduyoye meen elders oor die herstel van manlik/vroulike verhoudings die volgende: "Once there lived on earth Half and Half, each of them only half a human being. They spent all their time quarrelling and fighting, disturbing the rest of the village and trampling upon the crops...So one day God came down, brought Half and Half together and a whole human being appeared. This fable, rich with imagery of the desirability of unity and peace, is my image of what is happening to male/female relationships in our world." (Oduyoye 1994:23).

²² Oduyoye se uitdaging tot vroulike Afrika akademici sien soos volg daaruit: "In summarizing the central concern of women at this time, Oduyoye lamented that for many years African women had been treated as if they were dead. They had been discussed, analyzed, and spoken about and on behalf of by men and outsiders as if they were not subjects capable of self-naming and analysis of their own experiences. In their response to this state of affairs, and taking their cue from the story of Jairus's daughter in Mark 5:41, in which Jesus summons her to arise from her apparent death, the African women appropriated Jesus' summons as their own and vowed indeed to arise and make their contribution as moral agents in the analysis of their condition and to seek viable solutions to issues of concern to them both as Africans and as women" (Hinga 2002:80).

²³ Schüssler-Fiorenza (1993:80) meen in haar tipering van teologie wat deur vroue in Afrika bedryf word, dat dit die volgende vier eienskappe openbaar: (i) Dit is inklusief; (ii) Dit is gefokus op mense in hulle omstandighede, veral die ervaring van vroue binne 'n bepaalde konteks; (iii) Dit sluit mans en vroue in wat veg teen ongeregtigheid; (iv) Dit streef na 'n styl van dialoog soos Christus gehad het.

- Ten eerste is dit belangrik om te besef dat teologie vanuit ‘n spesifieke kultuurkonteks gedryf word.²⁵ “One of the primary defining features of African women’s theologies is its focus on culture as a source of theology. Such focus is of course in continuity with African male theologians who also focus on culture as a way of redeeming African identity and culture which has often been demonised by an aggressive Christian missionary agenda to evangelise Africa” (Phiri & Nadar 2006:11).²⁶
- Ten tweede is teologiese nadenke wat deur vroue in Afrika gedryf word, narratief van aard.²⁷
- Die derde fokus is op die transformasie van die gemeenskap.²⁸

²⁴ Phiri en Nadar (2006:4) verwys na die opkoms van ‘n vroulike Afrika-teologie in die lig van die tekortkominge van tradisioneel Westerse feministiese verwysingsraamwerke: “African women theologians, like their African-American counterparts, recognize the need for race and class to be an integral part of the discourse surrounding gender, rather than as marginal or adjunct discourses. The key issue, of course, is that, like our feminist and womanist sisters, our work is framed by ideology and concern for the liberation of women, and yet we struggle to find ways in which to name what we do. We do not want to be called feminist, because of its seeming neglect of race and class; neither do we want to be called womanist because, as some have argued, the experiences of African-American woman are different from those of African women. African women theologians, however, realize the need to be in constant dialogue with liberative theologies being done by women.”

²⁵ Soos reeds in die inleidende hoofstuk bespreek, word konteks multidimensioneel verstaan. Die uitgangspunt van teologie, soos bedryf deur vroue in Afrika, is egter die interaksie tussen die Bybelteks en die konteks van vroue: “The issue of ‘reading-from this place’ deals with the relationship between the biblical text and the social location of the interpreter” (Okure 1995:52). De Villiers (1993:21) meen voorts dat die kontekstuele aard van teologiese nadenke menswaardigheid bevorder. “To be able to articulate the Gospel in one’s own context is more than a theological activity. It is a powerful act in which the powerless ones are empowered to think, speak and act for themselves, freed from enslavement and domination. It is in the end a restoration of human dignity.”

²⁶ In die praktyk van inkulturasie-hermeneutiek is die ervaring van mans egter as die norm of standaard beskou. Vroue in Afrika moes dus hulle eie stem in die Afrika-kulturele raamwerk vind. “By so doing feminist cultural hermeneutics has sought to face the challenge of struggling with one’s own culture, while fencing off those waiting to use our culture to under-rate us. Cultural hermeneutics seeks a critique from within and not an imposition from without” (Phiri & Nadar 2006:11).

²⁷ Ackermann (2001:19) onderskryf hierdie uitgangspunt wanneer sy sê: “We all have stories to tell. As our stories intersect, they change. We become part of one another’s stories. In this process, we are all changed. Hearing and telling stories begins a process of openness, vulnerability and mutual engagement which challenges stigmas, ostracization and the loneliness of suffering and hopefully leads to acts of engagement, affirmation and care.”

- Ten vierde is vroulike teologie in Afrika ‘n kommunale teologie: “The inclusivity of the community is also included not just in feminist theological discourses, but also in biblical scholarship which includes non scholars in their hermeneutics as well” (Phiri & Nadar 2006:16).
- Ten vyfde is die Bybel ‘n sentrale bron vir hierdie tipe teologiese nadenke en word die verhouding tussen die Bybel en Afrika-kultuur dialogies voorgestel.
- Die sesde eienskap van teologie soos bedryf deur vroue in Afrika, is verbandhoudend aan die fokus van bevrydingsteologie, aangesien nie net geslag as moontlike rede vir onderdrukking beskou word nie, maar ook ras en klas.
- Ten slotte is ‘n vroulike Afrika-teologie multi-dissiplinêr en sluit dit bydraes van verskillende geloofsagtergronde in.

‘n Belangrike hermeneutiese instrument wat ontwikkel word ten einde te voldoen aan die besondere eise van die twee-derde wêreldkonteks, vind neerslag in die post-koloniale feministiese kritiek.²⁹ Met hierdie benadering word die onderdrukkende faktore van geslag, ras en klas in berekening gebring. Oor hierdie benadering skryf Dube (2000:16-23) “Postcolonialism is not about dwelling on the crimes of the past and their continuation, but about seeking transformation for liberation. My goal, however, is to take both imperialism and patriarchy seriously.” Wat dié benadering egter besonder relevant maak vir hierdie studie, is die kritiek wat gerig word teenoor die Bybel as instrument van kolonisasie en onderdrukking. “My voice speaks with and adds to the Two-Thirds World postcolonial and feminist liberation movements. I thus build on two of their insights: First, that the Bible is the most influential book in the West and it is also patriarchal. Second, that modern Western imperialism was affected not only through military powers but also through the use of an ideology of Western

²⁸ Hierdie uitgangspunt geld ook vir die manier waarop met die Bybel omgegaan word in ‘n vroulike Afrika-teologie soos deur Nadar (2009:145) geïllustreer word: “I would argue that if our reading and interpretation does not lead to the transformation of our lives, then there is no point to the practice of reading for spiritual discipline, or the art of interpretation for scholarship.”

²⁹ Dube (2000:115) omskryf die omvangryke taak van post-koloniale kritiek as volg: “In their practice of reading and writing, Two-Thirds World women call for the decolonization of inherited colonial education systems, languages, literary canon, reading methods, and Christian religion, in order to arrest the colonizing ideology packed in the claim of religious conversion, Western civilization, modernization, development, democratization, and globalization.”

cultural texts, including the Bible. For me and for other Two-Thirds World subjects, the Bible is therefore, not only patriarchal but also imperialistic” (Dube 2000:198).³⁰

Pui-lan (2005:81-85) som die programdoelwitte van post-koloniale feministiese kritiek, veral met betrekking tot die analise van Bybeltekste, soos volg op:

- Ten eerste word die verband tussen die uitbeelding van vroue in die Bybelteks in verband gebring met die manifestasie van klas, mag en koloniale dominasie in die moderne konteks.
- Ten tweede fokus post-koloniale feministe veral op die sogenaamde ‘kontakzone’: “...(P)ostcolonial feminist critics pay special attention to the Biblical women in the contact zone and present reconstructive readings as counter narrative. A contact zone is the space of colonial encounters where people of different geographical and historical backgrounds are brought into contact with each other, usually shaped by inequality and confliction relations” (Pui-lan 2005:82).
- Ten derde word akademiese interpretasies van die Bybelteks deur beide manlik en vroulike akademiese, met suspisie bejeën ten einde enige vorm van die kolonisasie-ideologie te ontmasker.
- Ten vierde word die rol van gewone lesers beklemtoon in die interpretasieproses. “...(I)n order to subvert the dominant Western patriarchal interpretation, postcolonial feminist critics, especially those in Africa, emphasize the role and contribution of ordinary readers – as they include most Third World readers, who are outside the accepted academic traditions of the Biblical interpretation and who are relegated to the periphery of the global economic structures” (Pui-lan 2005:83).
- In aansluiting by die primêre uitgangspunt van feministiese kritiek word die sosiale konteks van die Bybel-interpreteerder beklemtoon. “...(P)ostcolonial feminist critics pay increasing attention to what Mary Ann Tolbert has called the politics and poetics of location. By this she means the complexity of one’s social background, such as gender, race, and sexual orientation, as well as one’s national and institutional context

³⁰ Pui-lan (2005:61) omskryf die rol van die Bybel as instrument van kolonisasie en onderdrukking as volg: “The Bible is an integral part of the colonial discourse. The introduction of the Bible and Christian faith to foreign lands was used to justify the political and military aggression of the West... To teach the Bible and to spread the gospel were seen as the ‘civilizing mission’ of the West, or the ‘white man’s burden’. Revered as the revealed Word of God, the Bible was seen as a prized possession of the West.”

and economic and educational status, which determine who speaks and who is likely to listen” (Pui-lan 2005:84).

2.2.4 Die sentrale rol van die ervaring van vroue in Feminisme

Die fokus wat geplaas word op die uniekheid van elke vrou se bydrae tot die hermeneutiese gesprek, soos dit duidelik blyk vanuit bogenoemde bespreking, groei vanuit een van die mees sentrale debatte van feministiese kritiek, naamlik die debat oor ‘women’s nature’. Daar kan tussen twee hoofstandpunte onderskei word:

- Essensialisme: Volgens dié standpunt is vrouwees ‘n inherente toestand wat ten nouste saamhang met biologiese geslag. Vandaar die bekender term biologiese essensialisme. Daar is volgens die teorie sekere ononderhandelbare eienskappe wat deel is van die vroulike samestelling. Essensialisme groei egter besonder maklik tot universalisme. Volgens dié tipe nadenke is alle vroue dus gelyk in hulle onderdrukking deur ‘n patriargale sisteem. Mary Daly, ‘n bekende essensialistiese feminis, meen dat alle onreg teen vroue gesien kan word as ‘n resultaat van die patriargale sisteem. Alle vroue is gelyk in die sin dat hulle slagoffers van mans is. Daly is dus nie ‘n biologiese essensialis nie, maar vind ‘n gemeenskaplike aard in die gedeelde onderdrukking (Armour 1999:11). Essensialisme lei dus maklik tot universalisme en die gepaardgaande miskennig van die uniekheid van vroue.
- Konstruktivisme: Volgens dié teorie is geslagsrolle iets wat mens aanleer binne ‘n spesifieke kulturele raamwerk. Met kultuur word die hele sisteem van simbole, taal, geloof en aksies waarbinne ‘n persoon se identiteit gevorm word, verstaan. Die ‘self’ van ‘n persoon is dus ‘n dinamiese produk van die diverse omstandighede waarbinne ‘n persoon ontwikkel. Die ‘self’ wat hier ontwikkel, is vloeibaar en kan verandering ondergaan. Vandaar Simone de Beauvoir (1949: 425) se stelling: “One is not born a woman, one becomes a woman.” Die weerstand wat vroue kollektief kan bied teen onderdrukking gaan in hierdie argument dikwels verlore as gevolg van die oorbeklemtoning van individualiteit.

Strategiese essensialisme ontwikkel as ‘n pragmatiese middeweg tussen bogenoemde twee pole in die debat oor vroulike natuur. Die hoofuitgangspunt van hierdie benadering is die bemagtiging van vroue. Die dimensie van die argument wat tot die

grootste emansipasie van vroue in 'n bepaalde konteks sal lei, word hiervolgens aangewend.

Strategiese essensialisme neem die kontekstuele ervarings van vroue ernstig op.³¹ Om teologie te bedryf vanuit ervaring, is nie 'n nuwe konsep nie. "Human experience has always been the starting point for theological reflection and people tend to forget that scripture and tradition are only 'codified collective human experience'" (Isherwood & McEwan 1993:18). Hiermee saam merk Ruether (1985:111) dan tereg op: "Human experience is both the starting point and the ending point in the circle of interpretation."

Die vraag is nou wat bedoel word met die ervaring van vroue. Alle vroue het immers nie dieselfde ervaring nie. Vroue leef immers binne 'n wye verskeidenheid kulturele kontekste. In antwoord op die vraag na die omskrywing van vroue se ervaring meen Ruether (1985:113): "...(W)e are not talking about women's experience primarily in terms of experiences created by biological differences in themselves, but rather women's experience created by the social and cultural appropriation of biological difference in an all-male dominated society." Vroue in 'n patriargale samelewing word egter telkens met 'n reaksie begroet wat hulle ervaring minder gewig gee en hulle bestaan as waardeloos bestempel. Die fokus op 'die ervaring van vroue' wil dus juis hierdie opvatting bevraagteken. "By women's experience as a key to hermeneutics or theory of interpretation, we mean precisely that experience which arises when women become critically aware of these falsifying and alienating experiences, imposed upon them as women by a male-dominated culture" (Ruether 1985:114).

Die bemagtiging van vroue wat plaasvind deur die gebruikmaking van hul ervarings as 'n instrument, gee aan vroue die mag om die negatiewe invloed van die patriargale sisteem en alle ander vorme van onderdrukking te identifiseer en ook om pro-aktief te

³¹ Ackermann (1993b:21) omskryf die primêre belang van vroue se ervaring vir 'n feministies hermeneutiek as volg: "A feminist hermeneutic, like all hermeneutics, is grounded in experience, and more particularly in women's experience of oppression... It is essential to acknowledge that experience itself is interpreted and filtered through our cultural matrix, which in turn is formed by the race, class, time and histories of our lives. There is no universal experience for all people or even for all women. Yet, while accepting the particularity of experience as a hermeneutical category, we must acknowledge the universal fact of discrimination against and oppression of women."

bou aan 'n alternatief. Die ervaring van vroue is dikwels die juiste instrument waarmee 'n negatiewe samelewingsmite gerekonstrueer word, en dien in dieselfde asem as 'n platform vir 'n alternatiewe samelewing. Nie alle vroue identifiseer dieselfde onreg in hulle beleving nie. Vandaar die ryk diversiteit van vroue se ervarings. Die diverse identifisering van onreg en onderdrukking word dan as't ware die wegspringplek tot die interpretasie van die Skrif en van kritiese nadenke: "While acknowledging the validity of all human experience, it draws on women's experience of oppression as valid praxis to read the source document of faith" (Ackermann 1993a:11).

Die uitdaging vir vroue is om hierdie ryk diversiteit te verwelkom en nie as bedreigend te beskou nie. As hierdie uitdaging nie aanvaar word nie, sal die fokus van die Feminisme verskraal tot 'n beperkte uitsluitende perspektief en sou die beweging skuldig wees aan dieselfde eksklusiewe beginsels as dié van 'n patriargale sisteem. "Women, as the denigrated half of the human species, must reach for a continually expanding definition of the inclusive humanity: inclusive of both genders, inclusive of all social groups and races" (Ruether 1985:116). Pui-lan (2005:60) meen in ooreenstemming hiermee dat die uitdaging opgesluit lê in die ontmoeting van die ander: "We cannot understand ourselves without listening to others, especially to those we have oppressed or have the potential to oppress. Such critical engagement is the beginning of solidarity." Hierdie randfigure/ander moet telkens as uitdaging dien om die *praxis* terug te bring na die teorie van insluiting en omarming. Die belang van figure wat op die rand staan, is onskatbaar.

Die Feminisme streef daarna om nie net gehoor te gee aan diversiteit nie, maar om dit te vier. Hierdie studie gaan van die standpunt af uit dat die viering van diversiteit rondom die Bybel kan en moet plaasvind.

Ek beskou vervolgens twee klassieke standpunte in verband met die rol van die Bybel in 'n feministiese hermeneutiek en dan verduidelik ek die posisie van hierdie studie aan die hand van Serene Jones se model.

2.2.5 Die rol van die Bybel in 'n feministies-hermeneutiese raamwerk

Die Bybel ontstaan nie in 'n magsvakuum nie. "The Bible was shaped by males in 'n patriarchal culture, so much of its revelatory experiences were interpreted by men from a patriarchal perspective" (Ruether 1985:116). Die Feminisme meen dat vir die

Bybelteks om waarlik Woord van God te wees en dienooreenkomstig bevrydend te wees, moet dit losgemaak word van beperkings wat daarop geplaas is deur 'n patriargale struktuur en moet dit die vrye ruimte van gelyke interpretasie betree. “(T)his hermeneutic is also in the interest of the text itself because it restores fullness to the Word and frees it from its captivity to the male symbolic and social order” (Green 1993:76).

Oor presies hoe die Bybel benader behoort te word, en of die Bybel hoegenaamd sinvol is in feministiese nadenke, blyk 'n onderwerp te wees waaroor akademici dit nie eens is nie.³² Twee hoofstrome van denke kan in hierdie verband geïdentifiseer word: “...(The) two main branches can be termed radical and reformist. In essence the former tends to reject the Bible and Christianity in favour of an alternative, essentially feminine religious experience. The latter, whilst rejecting most Christian traditions about women, sees the Bible as the means of reconstructing a positive Christian theology for women” (Middleton 1990:232).

Hierdie studie steun die meer behoudende standpunt soos voorgehou deur Middleton en meen dat die Bybel tog sinvol aangewend kan word vir feministiese nadenke. Binne 'n meer behoudende standpunt is daar egter ook 'n verskeidenheid benaderings ten opsigte van die Bybelteks. Ek beskou kortliks die benaderings van Ruether en Schüssler-Fiorenza.

Ruether (1985:117) bepleit 'n profeties-messiaanse perspektief: “(W)hat I mean by the prophetic-messianic tradition is a critical perspective and process through which the Biblical tradition constantly re-evaluates, in new contexts, what is truly the liberating Word of God, over against both the sinful deformation of contemporary society and also the limitations of past Biblical traditions, which saw in part and understood in part and whose partiality may even become a source of sinful injustice and idolatry.” Die profetiese oproep van Ruether hang saam met die profetiese opdrag van die Christelike geloof, naamlik dat die evangelie moet inspreek in situasies van onderdrukking en miskenning van menslikheid. Die kritiese beginsels van Feminisme en die Bybelse profeties-messiaanse aard ontmoet mekaar in hierdie benadering. “The

³² Oduyoye (1995:33) noem enkele van die probleme in verband met die posisie van die Bybel: “The most precious common heritage of Christians all over the world and in all ages is the Bible. This rather trite truism may seem simple enough, but it is loaded with pitfalls. One could ask, for example: Which Bible? Whose interpretation? Does one have to have the whole of the Bible? ...”

Biblical principle of prophetic faith parallels the critical dynamic of feminism, which likewise examines structures of injustice towards women, unmask and denounces their cultural and religious sanctifications, and points toward an alternative humanity, an alternative society, capable of affirming the personhood of women” (Ruether 1985:118).

Ruether (1985:119-124) besef egter dat die paradigma tekortkominge het:

1. ‘n Profetiese paradigma het altyd ‘n sosiaal-beperkende dimensie in dié sin dat die beskouing en benoeming van die onderdrukte noodwendig ‘n uitsluitende oefening is. Dit word sigbaar in die benoeming van die patriargale sisteem as die allesomvattende onderdrukkende faktor. Alhoewel dit dalk ‘n allesomvattende konsep vir die wit-middelklas Amerikaanse vrou was, het dit ander vroue steeds buite rekening gelaat. Hoe akkuraat ons ook sou wou omgaan met definisies aangaande die onderdrukker en onderdrukte, sal daar altyd ruimte wees vir die weglating en miskenning van sommige.
2. Nie net in terme van die eie sosiale konteks se omskrywing kan daar beperkinge wees nie, maar ook in die proses van herinterpretasie van vorige kritiese profetiese inhoud. Wat in ‘n spesifieke historiese tydperk in ‘n kulturele raamwerk bevrydend is, is nie noodwendig ook so in ‘n volgende historiese tydperk nie. “Thus, what was once critical consciousness over against established traditions in one context becomes a new self-justification of established hierarchies in another context” (Ruether 1985:120).

Schüssler-Fiorenza, wat ook deel is van die meer behoudende paradigma, staan in opposisie tot Ruether se teorie van ‘n profeties-messiaanse perspektief. Schüssler-Fiorenza sien die sentrum van Bybelse hermeneutiek in die sogenaamde ‘women-church.’ “When I as a Christian use the expression women-church, I do not use it as an exclusionary but as a political-oppositional term to patriarchy” (Schüssler-Fiorenza 1985:127). Onder ‘n patriargale sisteem identifiseer sy dan nie net manlike onderdrukking van vroue nie, maar die totale sisteem van klas, geslag, ras, geloof en land wat vroue op die een of ander manier onderdruk. Die Bybel is vir lank gebruik as ‘n wapen in hierdie totale onderdrukking van vroue en daarom verklaar Schüssler-Fiorenza (1985:129): “A feminist Biblical interpretation is thus first of all a political task. It remains mandatory because the Bible and its authority has been and is again today used as a weapon against women struggling for liberation.” In ooreenstemming

hiermee bepleit sy dan 'n multidimensionele model vir Bybelinterpretasie.³³ Haar (1985:130) welbekende benadering tot Bybelinterpretasie kan in die volgende sleutelemente saamgevat word: “1. Suspicion rather than acceptance of biblical authority, 2. Critical evaluation rather than correlation, 3. Interpretation through proclamation, 4. Remembrance and historical reconstruction and 5. Interpretation through celebration and ritual.”

Schüssler-Fiorenza bepleit enersyds 'n hermeneutiek van suspisie om die patriargale ideologie te ontmasker en andersyds die proklamasie van 'n alternatief deur aan die stemme van vroue in en om die Bybelteks gehoor te gee. Schüssler-Fiorenza gebruik dan juis die Bybelteks om 'n alternatiewe realiteit te konstrueer waarin die stemme van vroue gehoor kan word.

Schüssler-Fiorenza meen dat Ruether se benadering die Bybelteks verskraal tot 'n kanon binne 'n kanon. Sy meen daarenteen dat die Bybelteks gesien moet word as 'n paradigma met 'n oop einde wat ervarings help aktiveer ten einde transformasie moontlik te maak. Die Bybel moet gesien word as 'n bron in verhouding met ander bronne. Deur die Bybel so te klassifiseer, verwerp sy nie die Bybelteks as sulks nie, maar verwerp sy die patriargale gesag wat aan die Bybelteks gekoppel is. Die beoordeling van die gesag van en posisie van die Bybel word in die gemeenskap bepaal: “It is for the community to determine the location and function of the authority of Biblical texts” (Pears 1995:117). Sy bepleit vervolgens 'n kritiese omgang met die Bybelteks. Suspisie aangaande die Bybelteks dring interpreteerders daartoe om dieper te kyk en te onthou. Dit is hierdie onthou wat Bybellesers bemagtig om te werk na 'n alternatiewe werklikheid.

Uit bogenoemde bespreking is dit duidelik dat daar binne die meer behoudende skool, waarbinne die huidige studie dan ook ressorteer, 'n uiteenlopende hoeveelheid standpunte en benaderings is met betrekking tot die plek van die Bybel.

³³ Schüssler-Fiorenza se hermeneutiek van suspisie sluit in 'n sterk mate aan by die model van Cady Stanton wat meen “...the Bible is not a ‘neutral’ book, but rather a political weapon used against women struggling for liberation, and that this abuse was possible because the Bible bears the imprint of men who never saw or talked to God” (Ackermann 1993a:12).

2.2.6 Nuwe metafore

Vanuit die werk van jonger, meer resente feministiese denkers sou ek graag die klem wou plaas op die hermeneutiese raamwerk wat Serene Jones voorstel. Sy maak sinvolle bydraes oor die plek van die Bybel en geloofstradisie in die feministiese denkraamwerk. Alhoewel haar studie in die dissiplineveld van Sistematiese Teologie val, kan dit met besondere vrug ook in ander teologiese dissiplines toegepas word. In haar boek, *Feminist theory and Christian Theology. Cartographies of grace*, gebruik Jones (2000) twee basismetaphore om haar akademiese praktyk te omskryf.

In die eerste plek beskou sy haarself as 'n kartograaf wat 'n nuwe kaart lê oor, in haar geval, die ou landskap van geloofsdogmas. Hierdie nuwe kaart vang dan die eiesoortige kontoere van die teologiese landskap vas. "The cartographical metaphor makes clear feminist theory is concerned not so much to reconstruct the terrain of faith as to provide markers for travelling through the terrain in new ways" (Jones 2000:19). Ek sou dan in terme van die Bybelwetenskappe daarby wou aansluit deur te sê dat die doel nie is om 'n nuwe Bybelteks te soek en sodoende heeltemal wegdoen met die Bybelteks wat deur die eeue heen oorgelewer is nie, maar dat nuwe roetes gevind moet word om deur die Bybelteks te reis - roetes wat die ervaring van vroue as wegspringplek neem en wat in die interpretasie van Bybeltekste daarna streef om alle vorme van onderdrukking te ontwortel en aan 'n nuwe gemeenskaplike allesinsluitende gemeenskap vorm te gee.

Jeremy Punt (2002:414) sluit by Jones aan wanneer hy aandui: "(W)e need to develop a new hermeneutic³⁴ rather than a new Bible, that we need 'corrective lenses' on the Bible rather than a search for a corrective core in it, is an important point to make, but the implications of this should also be explored. The crisis is one of interpreting the Bible, but it is not about abstract theory and methodology, but about addressing the Bible's hermeneutical implications in domination and oppression, and formulating alternative, liberatory approaches for its interpretation."

³⁴ Nadar (2009:145) stel as nuwe hermeneutiek die praktyk voor waarvolgens die Bybel gelees word vir transformasie. Dit sluit vir haar onder andere die volgende twee stappe in: "A first is to allow the Spirit to enable and assist us in our interpretations. A second element of reading for transformation involves being able to use the critical tools of biblical scholarship in our interpretation."

Die tweede handige metafoer wat Jones gebruik vir haar studie, is die rol van dogma as 'n draaiboek vir die lewe. Sy verduidelik: vir 'n akteur om 'n rol suksesvol te vertolk, het hy/sy nodig om die teks van die draaiboek te eien, maar ook om deur improvisasie nuwe lewe in die woorde te blaas. Net soos dogma is die Bybelteks ook 'n draaiboek waarvolgens die lewe ingerig word. Hoewel die Bybelteks staties is in die sin dat dit nie verander nie, kry dit tog nuwe lewe in die wisselwerkende omgang met lesers. In die kreatiewe spasie van wisselwerking tussen die Bybelteks en die lewe van die leser, kry die teks nuwe bestaansmoontlikhede.

In ooreenstemming met Jones se uitgangspunt kies ek dus dat die Bybel, desondanks die beperkende patriargale tradisie waaruit dit ontspring, steeds die sentrum van hierdie studie moet vorm. Die uitdaging vir Bybelinterpreteerders is egter om nuwe kaarte en draaiboeke te skryf vanuit die kreatiewe wisselwerking wat ontstaan in die interpretasieproses tussen die Bybel en die lewe van die leser. Hierdie kreatiewe wisselwerking ontstaan nie net in die individu se omgang met die Bybel nie, maar juis in die kommunale interpretasieruimte.

Letty Russel se model van gesprekke om 'n ronde tafel is in dié verband besonder handig: "The model is a common table for hospitality and conversation: a round table that welcomes all who come, regardless of status, rank, expertise, or privilege. There are, however, regards for the outcast, for the inclusion of the marginalized" (Trible 1999:48). Die doel van die tafelgesprek rondom die Bybelteks is die uitwissing van rand- en sentrummodelle van die samelewing en gevolglik die skep van 'n ware gemeenskap.³⁵

Volgens hierdie nuwe kommunale gespreksmodel is gesag op 'n ander plek gesetel: "The emerging feminist paradigm, trying to make sense of Biblical and theological truth claims, is that of *authority as partnership*. In this view, reality is interpreted in the form of a circle of interdependence. Ordering is explored through inclusion of diversity in a rainbow spectrum that does not require that persons submit to the 'top', but rather, that they participate in the common task of creating an interdependent

³⁵ In hierdie ronde tafel-gesprekke gaan dit nie oor 'n sirkelgesprek as sulks nie, nie 'n voortdurende herhaling van dieselfde gesprek nie, maar 'n dieper spiraalbeeld. Volgens dié beeld vind daar in die sirkelgesprek telkens 'n verdieping plaas, as't ware 'n beweging na 'n dieper meer intense *niveau*. Die hoofsaak van hierdie spiraalgesprek tussen karakters van die Bybelteks en 'n wye verskeidenheid gespreksgenote is die ontwikkeling van die gemeenskap waarin almal tuis voel.

community of humanity and nature. Authority is exercised in community and tends to reinforce ideas of co-operation, with contributions from a wide diversity of persons enriching the whole. When difference is valued and respected, those who have found themselves marginal to church or society begin to discover their own worth as human beings” (Russell 1985:144). Waar gesag dus voorheen gekoppel was aan ‘n bepaalde groep, by name wit Europese mans, word gesag nou gevind in ‘n gemeenskap waar gelykwaardige gespreksgenote om ‘n Bybelteks vergader en met vrymoedigheid eie ervarings deel. “Difference is not merely something to tolerate; the interplay of differentness forments creativity and vitality. So often we are taught either to ignore difference or to change those who are different. Difference must be not merely tolerated, but seen as a fund of necessary polarities between which our creativity can spark like dialectic” (Hess 1998:59).

Hoewel diversiteit kompleks is en unieke uitdagings bied, bly dit een van die primêre uitgangspunte van ‘n feministiese benadering.³⁶ “Real conversation that highlights difference entails clash and conflict. When we celebrate differentness, we must be aware that the exhilaration that can come from engaging others, is often on the other side of pain and struggle” (Hess 1998:58).

Ter opsomming bepleit ‘n feministiese Bybelse hermeneutiek dat die individualiteit van verskillende lesers ernstig opgeneem moet word. Die rede vir individualiteit is immers een van die sleutelkonsepte van ‘n feministiese raamwerk, naamlik die uniekheid van persoonlike ervaring. Persoonlike ervaring ontspring in ‘n eiesoortige sosiale konteks en kom tot neerslag in narratiewe. Die deurleefde verhale van vroue wat in interaksie met hulle persoonlike konteks ontwikkel, is die wegspringplek van ‘n feministiese hermeneutiek. ‘n Feministiese hermeneutiek is inklusief en maak ruimte vir diversiteit. Hoewel die rol van die Bybel op ‘n verskeidenheid maniere verstaan kan word, neem ek as uitgangspunt vir hierdie studie die kreatiewe benadering van Serene Jones wat nuwe roetes ontgin om deur die ou Bybelse landskap te reis. Vir die Bybel om lewend en kragtig te wees, moet dit vanuit verskillende invalshoeke in die diverse gemeenskap van die interpreteerders gelees word.

³⁶ Die negering van diversiteit lei tot die gevaar dat interpretasies in die woorde van Sally McFague (1982:2) “irrelevant and idolatrous” raak.

2.3 Afrika-hermeneutiek

Afrika-hermeneutiek bied myns insiens 'n geskikte ruimte waarbinne die stem van die individu, soos geïnformeer vanuit 'n spesifieke sosiale konteks, tot sy/haar reg kan kom. Ten einde hierdie ruimte goed te begryp, is 'n deeglike begrip van die hermeneutiese beginsels van die Afrika-konteks nodig.

Om 'Afrika' as allesomvattende term te sien vir 'n enkelvoudige benadering tot teologiese besinning, sou kortsigtig wees. Afrika is gefragmenteer en benaderings tot teologiese nadenke vanuit dié vasteland is legio.³⁷ Hierdie pluralistiese post-moderne situasie is nie net waar van die Afrika-konteks nie. "Pluralism is the basic context of our post-modern life" Tracy (1987:80). Hierdie stelling deur Tracy wil nie net die punt maak dat daar verskillende benaderings tot situasies is nie, maar dat daardie verskillende benaderings inherent deel is van post-moderne kultuur, ook in Afrika. Verskillende benaderings, wat dikwels op die oog af onversoenbaar blyk, lei tot konflik en spanning eerder as 'n waardering van diversiteit. Hierdie pluralisme staan juis sentraal in die post-moderne era weens die verwerping van die universalisering van menslike ervaring: "Resistance to this universalising and imperialist tendency, therefore, means an assertion of the radically, irreducibly plural nature of human existence. It implies a fundamental respect for the Other, one that does not and will not attempt to reduce the Other to the Same. Life is basically dialogical, like a good conversation. It is a relation that retains its distance; it is a face-to-face engagement that respects the 'otherness of the other'; it is committed to hearing the voice of the other. Pluralism, thus, is a given fact of political, cultural, theological and religious life" (Peterson 1994:223).

Ter inleiding ondersoek ek die inherent gefragmenteerde aard van teologiese nadenke in Afrika wat ontwikkel vanuit bogenoemde pluralistiese konteks. Daarna bespreek ek 'n metafoer wat as 'n basisbeginsel vir nadenke vanuit die Afrika-hermeneutiek kan dien.

³⁷ Pobee (1996:169) meen in dié verband: "Another reality in the context of Africa is pluralism. At the end of the day Europe and America have predominantly Christian cultures, a legacy of the Christianity ideology going as far back as at least Theodosius I. That Christian predominance Africa cannot assume, even when Christianity has large numbers. There is political, economic, social, cultural, psychological, religious and philosophical pluralism."

2.3.1 Historiese oorsig en uitgangspunte van die Bybels-hermeneutiese proses in Afrika

Afrika kan met reg die geboorteplek van Bybelinterpretasie genoem word as mens in gedagte hou dat Clemens van Alexandrië en Origenes albei van dié vasteland afkomstig was en hier gewerk het. Hierdie fondament wat vir (hoofsaaklik allegoriese en onkritiese) Bybelinterpretasie gelê is, het in die Westerse Kerk invloed uitgeoefen tot en met die Verligting. Soos reeds in die agtergrondstudie (in Hfst. 1) genoem, het die histories-kritiese benaderings hierdie eerste benaderings vervang en is dit daarna in die twintigste eeu opgevolg deur literêre benaderings. Die impak van die kritiese metodes soos dit ontwikkel het in die Weste, het langsamerhand na Afrika oorgespoel. “In Africa the impact of these modern methods began to be felt about the middle of the twentieth century. This corresponds with the period of political independence and the founding of African universities where these methods were taught” (Ukpong 2000:4).

Hoewel Bybelinterpretasie dus aanvanklik bedryf is met metodes wat vanuit die Afrika-konteks ontwikkel het, is moderne Afrika-hermeneutiek tot ‘n groot mate die produk van Westerse modelle van Bybelinterpretasie. Ten spyte van die sterk Westerse tendense het akademië in Afrika dit tog reggekry om ‘n parallelle modus van interpretasie tot die Westerse modelle te ontwikkel.³⁸ Talle akademië in Afrika bevind hulself in ‘n vreemde posisie as gevolg van die tweeledige verwysingsraamwerk: “To be sure, there are two currents of academic readings of the Bible in Africa, one follows the Western pattern, while the other follows the African pattern of linking the text with the African context. Many African authors publish in both patterns” (Ukpong 2000:11-12).

Ukpong (2000:4-18) beskryf die ontwikkelings in Afrika-hermeneutiek in drie fases:

³⁸ Parratt (1987:2) noem ‘n aantal faktore wat bygedra het tot die ideale klimaat vir die ontwikkeling van ‘n Afrika-teologie: “(i) One was certainly the movements towards independence in many colonial territories during the 1950s and 1960s. It seemed incongruous to African Christians that while African nations were becoming independent politically, the Church in Africa should remain controlled by European missionaries. (ii) A second factor was the rediscovery of the value of traditional African culture. (iii) A further factor as the appearance, from 1900 onwards, of an increasing number of new African-controlled Churches, usually collectively termed ‘African Independent Churches’.”

1. Fase 1: 1930-70's. "The beginning of modern biblical studies in Africa was in response to the widespread condemnation of African religion and culture by Christian missionaries of the nineteenth and twentieth centuries" (Ukpong 2000:5). Aangesien daar dus 'n grootskaalse verwerping van Afrika-religie plaasvind in die lig van die Westerse projek in Afrika, poog akademici in dié tyd om iets van Afrika se legitimiteit te behou. "This was done by way of comparative studies carried out within the framework of Comparative Religion. It took the form of showing continuities and discontinuities between the religious culture of Africa and the Bible, particularly the Old Testament" (Ukpong 2000:5). Met die heel eerste van hierdie vergelykende studies was die fokus sterk gerig op fisiese kontak tussen mense uit Afrika en dié uit die antieke Hebreeuse wêreld, om op hierdie manier die legitimiteit van Afrika te probeer bewys. Later verskuif die fokus eerder na die twee gebiede se gedeelde temas en belangstellings. Die formele studie van hierdie vergelykende benaderings kom altyd na vore in die dialoog met kolonialisme. Wat egter van belang is, meen West (2005:55), is die besondere waarde van nie-akademiese lesers in Afrika. "What makes their biblical interpretation especially significant is that it stands in much clearer continuity with African biblical interpretation before colonialism than does scholarly African Biblical interpretations." Die meeste akademiese lesings is tot 'n groot mate beïnvloed deur kolonialisme, soos reeds genoem. Hierteenoor: "(F)or most ordinary African interpreters of the Bible this is not the case. Theirs is a more or less unbroken line of biblical interpretation stretching from the indigenous knowledge system of pre-colonial times to the present" (West 2005:56). Die besondere bydrae van gewone lesers kom dus alreeds in hierdie eerste fase van Bybelinterpretasie in Afrika na vore. Ek sal telkens na hierdie aspek van die paradigma terugkeer.
2. Fase 2: 1970-1990's. Hierdie periode in Afrika-Bybelinterpretasie word gesien as een van die mees dinamiese tye in die ontwikkeling van die dissipline.³⁹ Die

³⁹ Lategan (1997:117) meen die rede vir die opbloei-fase in Afrika-hermeneutiese praktyk hou verband met die belangrike skuif in fokus van Bybelwetenskappe: "The discovery of the importance of reception is perhaps the most significant factor when considering future developments in the field of hermeneutics. It lies at the heart of different forms of contextual hermeneutics and provided the tool with which exponents like Mosala and Boesak could challenge the dominant theological discourse in terms of its own premises. Once the constitutive contribution of the receiver or audience and its role in

reaktiewe eerste fase baan langsamerhand die weg vir 'n meer pro-aktiewe benadering.⁴⁰ “Two main approaches, which can be identified as inculturation and liberation, crystallise. In terms of Biblical studies, the inculturation approach expressed in two models, which I refer to as the Africa-in-the-Bible studies and evaluative studies. The liberation approach to Biblical interpretation is expressed in liberation hermeneutics, black theology and feminist hermeneutics” (Ukpong 2000:7). Hierdie opbloeï in akademiese uitsette kan sterk in verband gebring word met die ontwikkeling wat plaasvind in die tyd van die vestiging en ontwikkeling van Ou-Testamentiese studie op tersiêre vlak. Holter (2001:63) som dit soos volg op: “...(T)he 1980s and 90s, can be characterized as its breakthrough. This breakthrough is reflected in its institutional context as well as in its thematic orientation. As for the former, Old-Testament scholarship in Africa has throughout these two decades experienced a remarkable growth and deliberate institutionalisation of research and publication. And as for the latter, it has developed a conscious understanding of its mission, focussing on the text as an historical entity as well as the encounter between the text and the context of the contemporary reader.” Die hoofeenskappe van die verskillende benaderings sien soos volg daaruit:

- Afrika-in-die-Bybel-studies: Die hooffokus van hierdie studies is die ondersoek na die teenwoordigheid van Afrika en mense uit Afrika in die Bybel en om aandag te gee aan die relevansie van hulle teenwoordigheid. Die doel van die studies is dan dienooreenkomstig om uitdrukking te gee aan die bydrae wat tot wêreldgeskiedenis gemaak is vanuit Afrika. Twee hoofbenaderings kan onderskei word. In die eerste is die fokus daarop om korreksies aan te bring aan negatiewe beelde of idees wat aan Afrika gekoppel is en wat dienooreenkomstig neerslag vind in die Bybelseteks. “The second approach

co-determining the meaning of the biblical message are accepted, the rise of various forms of contextual theology becomes understandable and even predictable.” Swart teologie, bevrydingsteologie, feministiese teologie en teologiese nadenke wat vanaf die posisie van die arme en gemarginaliseerde bedryf word, gebruik almal bogenoemde hermeneutiese uitgangspunte.

⁴⁰ Die benaderings wat in hierdie fase die lig sien, gee aandag aan die twee primêre fokusareas van moderne Afrika-teologie. Parratt (1987:4) verwys soos volg daarna: “The two chief concerns of theology in Africa are, on the one hand its relationship to political power, and on the other its relationship tot African culture.”

seeks to identify the presence of Africa and African peoples in the Bible, as well as examine their contribution in biblical history. This is a direct reaction to the de-emphasis and exclusion, in Western scholarship, of Africa and its contribution to biblical story” (Ukpong 2000:8).

- **Evaluasie-studies:** Die hoofuitgangspunt van hierdie studies is die ontmoeting wat plaasvind tussen Afrika-religie en -kultuur aan die een kant en die Bybel aan die ander kant. Dit gaan dus in die model om meer as net die beoordeling van die ontmoeting. Die oogmerk is eerder om kommunikasie moontlik te maak tussen die boodskap van die Bybel en die Afrika-milieu. “The evaluative approach is the most common approach in biblical studies in Africa today. It is based on the classical understanding of exegesis, as the recovery of the meaning of a text intended by the author through historical-critical tools, and of hermeneutics, as the application of the meaning so recovered to a particular contemporary context. Its basic weakness is that it does not give attention to social, economic and political issues which have become important today in theological discussion” (Ukpong 2000:11).
- **Bevrydings-hermeneutiek:** Oor die algemeen gebruik bevrydings-hermeneutiek die Bybel as bron in die stryd teen onderdrukking en geweld. Die hoofuitgangspunt van die benadering is die oortuiging dat God nie geweld en onderdrukking goedkeur nie, maar eerder Hom skaar by die arme en onderdrukte. Twee prominente benaderings word hieronder onderskei:
 - **Swart Teologie:** “One seeks to interpret the Bible in the light of the apartheid experience, and to reflect on this experience in the light of the biblical message” (Ukpong 2000:15).
 - **Feministiese hermeneutiek:**⁴¹ Soos reeds in die eerste deel van hierdie hoofstuk aangedui, is die feministiese hermeneutiek gefokus op die onderdrukking van vroue. Die Bybel word gebruik as ‘n bron om teen hierdie onderdrukking te veg. “There are two main concerns in Feminist

⁴¹ King (1994:16) meen dat feministiese teologie, bedryf vanuit ‘n twee-derde wêreldkonteks, veral twee belangrike bewegings impliseer: “Women’s theology from the Third World, like all feminist theology, puts great emphasis on doing theology. It is theology as an activity, as an ongoing process rooted in praxis, interdependent with and compassionately committed to life, justice, and freedom from oppression.... But besides the sharing of oppression, suffering, and struggle, there is also a sharing of hope, of a new, empowering vision born out of the sense of solidarity among women.”

hermeneutics – a critique of the androcentrism both of earlier interpreters of the Bible and of the Bible itself, and a recovery of the forgotten and muted voices, the images and contributions of women in the biblical text” (Ukpong 2000:15).

3. Fase drie: 1990’s. In hierdie periode word sterk voortgebou op die pro-aktiewe beginsels van die vorige fase en groei Afrika-hermeneutiek in assertiwiteit. Die twee hoofbewegings van die voorafgaande fase naamlik: inkulturasie en bevryding word in dié fase uitgebou en versterk. Twee hoofbenaderings kan hier uitgelig word: “One is the orientation that recognises the ordinary African readers (that is non-biblical scholars) as important partners in academic Bible reading, and seeks to integrate their perspectives in the process of academic interpretation of the Bible. This is exemplified by Gerald West’s contextual Bible study method. The other orientation, which, apart from recognizing the role of the ordinary readers, seeks to make the African context the subject of interpretation of the Bible. This is exemplified by my inculturation hermeneutics” (Ukpong 2000:15). Ek verwys opsommenderwys na die uitgangspunte van die twee hoof benaderings wat hierdie fase van ontwikkeling kenmerk.

- Kontekstuele Bybelstudie: In hierdie benadering tot Bybelstudie word die teks van die Bybel gelees teen die konkrete agtergrond van ‘n spesifieke menslik situasie.⁴² In die Suid-Afrikaanse konteks het rasse-onderdrukking en armoede die agtergrond gevorm waarteen die Bybelteks gelees is. As oogmerk stel die benadering dan die begeerte om persoonlike en sosiale transformasie daar te stel. Op die oog af lyk dit dus dalk besonder baie soos Swart bevrydingsteologie, maar daar is een opmerklieke kenmerk wat kontekstuele Bybelstudie onderskei: “Its specific feature is that it recognises the importance of the approach, the perspectives and concerns of the ordinary African readers of the Bible. It seeks to empower them for critical study of the Bible in relation to their life situation and for personal and societal transformation. It

⁴² West (1993:11) meen dat uit die staanspoor verstaan moet word dat “Contextual Bible study is not a fixed formula or a set method; it is a process.” In hierdie proses waarna West verwys blyk die konteks waarin die lesing ontstaan van primêre belang te wees. Holter (2000:38) meen dat hierdie kontekstuele fokus ‘n besondere uitdaging stel aan akademici vanuit Afrika: “Biblical scholars in Africa cannot come to the text in a personal vacuum, but rather with the awareness of the concerns stemming from their cultural background, contemporary situation and responsibility to the Church.”

operates at the interface between academic and ordinary readings of the Bible and thus seeks to bridge the gap between academic and ordinary readings of the Bible” (Ukpong 2000:16). In ‘n poging om gewone lesers te bemagtig tot ‘n kritiese gewaarwording van hulle lesing, word interaksie met akademiese lesers aangemoedig. Hierdie interaksie tussen akademiese en gewone lesers het ‘n pro-aktiewe wisselwerkings-effek.⁴³ “Bridging the gap between academic and ordinary readings of the Bible should not be a one way affair. While academic readings of the Bible should seek insights for ordinary readings, ordinary readers must be helped to overcome a naïve and dogmatic attitude to the Bible, and to approach the Bible with a critical mind” (Ukpong 2001b:593). West (1994:18) omskryf die proses van kontekstuele Bybelstudie as volg: “The contextual Bible study process includes at least four central concerns or commitments. They are, first, a commitment to read the Bible for the perspective of the South African context, particularly from the perspective of the poor and oppressed; second a commitment to read the Bible in community with others, particularly with those from contexts different from our own; third a commitment to read the Bible critically; and fourth, a commitment to individual and social transformation through contextual Bible study.”

- Inkulturasie-hermeneutiek:⁴⁴ “One criticism that runs through most of the inculturation models discussed above is lack of attention to social issues like poverty and political oppression, while lack of attention to specifically African religious-cultural issues such as belief in ancestors, the spirits, spirit possession and witchcraft is the criticism of liberation models” (Ukpong

⁴³ West (1993:63) meen dat die kreatiewe wisselwerking onderbou word deur twee primêre aannames: “The two guiding assumptions are that trained readers have something significant to offer to reading the Bible in the South African context, and that ordinary readers have something significant to offer to reading the Bible in the South African context. In other words, reading the Bible with the ordinary reader is the core of the contextual Bible study process.”

⁴⁴ Dube (2002:51) meen in verband met die ontstaan van die benadering: “Inculturation followed or even started during colonial times. It sought to resist the colonial reading/interpretations that began by dismissing all aspects of African Religions as pagan, exotic, savage, ungodly, childish and dangerous.”

2000:16). As reaksie op bogenoemde punte van kritiek ontwikkel Ukpong inkulturasie-hermeneutiek.⁴⁵ Die benadering het drie hoofuitgangspunte:

- Eerstens, ten einde bogenoemde kritiek aan te spreek, neem inkulturasie-hermeneutiek 'n holistiese benadering tot kultuur. Die Bybel word dus gelees vanuit 'n konteks waarin die diverse aspekte van kultuur ter sprake kom.⁴⁶
- Ten tweede funksioneer hierdie benadering in die ontmoeting tussen gewone en akademiese lesings van die Bybel. “The characteristics of ordinary readers here include that they are strongly influenced by the world-view provided by their indigenous culture as opposed to the world-view of the Western technological culture, and that they are poor, oppressed and marginalized” (Ukpong 2000:16).
- Die derde kenmerk is die feit dat die Afrika-konteks die onderwerp van interpretasie vorm. “It designates an approach to Biblical interpretation which seeks to make the African, and for that matter any socio-cultural context, the subject of interpretation. This is different for making another context the subject of interpretation and then applying the result in the African-context” (Ukpong 1995:5). Wanneer die Bybel vanuit hierdie Afrika-konteks gelees word, identifiseer Ukpong (1995:8) vier dimensies wat inherent tot 'n Afrika-hermeneutiese raamwerk sou wees:
 1. Die werklikheid word nie gesien as 'n dualistiese samestelling nie, maar eerder as 'n holistiese geïntegreerde geheel. Die wêreld word gesien as 'n geheel waarvan sekere dimensies sigbaar is en ander onsigbaar.

⁴⁵ Ukpong (2002:12) definieer sy paradigma as volg: “Inculturation hermeneutics is a contextual hermeneutic methodology that seeks to make any community of ordinary people and their social-cultural context the subject of interpretation of the Bible through the use of the conceptual frame of reference of the people and the involvement of the ordinary people in the interpretation process.”

⁴⁶ Ukpong (1996:191) meen in dié verband: “The inculturation biblical hermeneutic supposes that the biblical text is plurivalent and can be validly understood differently according to different contexts and perspectives. But this does not mean that the biblical text can mean anything. Instead it recognizes that there are dynamics built into a text for guiding interpretations, and that these dynamics can function in different contexts to produce different valid interpretations.”

2. Die wêreld het volgens 'n Afrika-hermeneutiese raamwerk 'n Goddelike oorsprong. Daar is ook sterk verbande tussen die wêreld, mense en God.
3. Ten derde word die belang van die gemeenskap deur hierdie benadering beklemtoon: "(T)he fact that the life of the individual human person and also even of inanimate objects in the cosmos find meaning and explanation in terms of the structure of relationships within the human community, and between the human community and nature" (Ukpong 1995:9).
4. Die vierde kenmerkende eienskap van 'n Afrika-hermeneutiese raamwerk is die fokus op die konkrete eerder as die abstrakte en die praktiese eerder as die teoretiese.

2.3.2 Die rol van die gewone leser in die Afrika-hermeneutiese proses

Vanuit die bogenoemde teoreties-historiese oorsig van die Afrika-hermeneutiese raamwerk is dit duidelik dat die fokus tot 'n groot mate op die gewone leser val. Tog bied die voorafgaande opsomming geen insigte in die manier waarop gewone lesers met Bybeltekste omgaan nie: "Ordinary indigenous African 'readers' of the Bible – most of whom are black, poor and marginalized – are constitutive of African Biblical scholarship" (West 2002a:71). Navorsing oor die geskiedenis van die interaksie tussen gewone lesers in Afrika en die resepsie van die Bybel is van kardinale belang vir die moderne interpretasie van die interaksie tussen gewone lesers en die Bybel. Die rede hiervoor is dat dit blyk of daar 'n ooreenkoms is tussen die manier waarop moderne lesers die Bybel interpreteer en die geskiedenis van interpretasie waaruit hulle gegroei het. Vincent Wimbush maak hierdie punt in sy studie oor die resepsiegeskiedenis van die Bybel in Swart gemeenskappe in Amerika. "If Wimbush is right in asserting that the array of interpretative strategies forged in the earliest encounters of African Americans with the Bible are foundational, in the sense that all other African American readings are in some sense built upon the judgement by them, then such analysis has tremendous hermeneutical and pedagogical significance for our current context" (West 2002b:34).

Die bydrae wat gewone lesers tot die akademiese debat maak, is onontbeerlik. West (2002a:71-73) noem die volgende redes hiervoor:

- “First, because African biblical scholarship concentrates on the correspondence between African experience and the Bible, it locates itself ‘within the social, political, and ecclesiastical context of Africa’. Put more crudely, the directions African biblical scholarship takes and the questions it admits to scholarly task are shaped by the life issues of local African communities.
- Second, certain impulses in biblical scholarship that have made their way into African biblical interpretation – such as strands of postmodernism, reader-response criticism, post-colonial criticism, liberation and inculturation hermeneutics – have been appropriated precisely because they provide both impetus and theoretical support for the inclusion of the ordinary, real ‘readers’.
- Third, most African biblical scholars recognize that there remain elements of ordinary readings in their own ‘scholarly’ reading processes.
- Fourth... one of the defining features of liberation theologies is that their primary dialogue partners are the poor and marginalized. This is true for all forms of African theology.”

As West verwys na die ‘gewone leser’,⁴⁷ fokus hy hoofsaaklik op “the oppressed and marginalized communities of black peasants and working class in South Africa.” Hy verwys oor die algemeen, na “‘all those who read the Bible pre-critically’ and in a particular sense, to ‘those readers who are poor and marginalized’ especially from black communities in South Africa” (Akper 2005:1). Hy argumenteer verder dat “‘ordinary readers’ in the South African context read the Bible pre-critically, because they have not been trained ‘in critical modes of reading’” (Akper 2005:6).

Om na Bybelteks-interpreteerders in Afrika te verwys as ‘lesers’, is problematies, aangesien die literêre paradigma nie sonder meer aanvaar kan word nie.⁴⁸ Baie

⁴⁷ West (1994:20) verwys as volg na die taak van Bybelwetenskappe om met ‘gewone lesers te lees’: “So if we are really going to read the Bible with ordinary readers we must work together to break the ‘culture of silence’ and to recover the identity and experiences of the poor and oppressed. The poor and marginalized are not really silent, but they are often not heard and what they say is often the product of centuries of colonization. It is only by talking with and not to each other, recognizing the unequal power of relations between us, that we can begin to reconstruct transforming discourse.”

⁴⁸ Mazamisa (1995:3) verwys na die realiteit van ongeletterdheid in die Suid-Afrikaanse konteks. “South African society is a divide society and, as such, it is impossible to mention all the things that divide us. Nevertheless, an important division is the rate of literacy and illiteracy between white and black people...The church in this country is overwhelmingly black and, therefore, overwhelmingly illiterate. This has meant that the voice of the majority is not heard in interpreting the Bible. Rather the

gewone 'lesers' in Afrika werk eerder met 'n Bybelteks wat onthou word en oorvertel word aangesien nie almal kan lees of skryf nie. "(T)his reality, however, does not imply the absence of the Bible as text. For, although the Bible as text is not central to the 'reading' practises of most ordinary Africans, it does have a presence. The remembered Bible and the read Bible reside side by side" (West 2001a:44).

Die interaksie tussen gewone Afrika-lesers en die Bybel begin met die aanvang van die koloniale proses in Afrika. Die 'transaksionele' aard van die interaksie tussen sendelinge en die Afrika-bevolking blyk duidelik uit 'n dikwels-aangehaalde verhaal: "*When the white man came to our country, he had the Bible and we (blacks) had the land. The white man said to us 'let us pray'. After the prayer, the white man had the land and we had the Bible*" (West 2002b:31).

Die manier waarop hierdie anekdote deur die jare geïnterpreteer is, gee 'n baie goeie raamwerk waarin 'n mens kan nadink oor gewone lesers in Afrika in verhouding tot die Bybel en die fokus van akademiese omgang met die Bybel in Afrika.

- Desmond Tutu het by geleentheid tot hierdie anekdote die volgende frase bygevoeg: "And we got the better deal!" (West 2002b:31). Daarmee wou hy moontlik iets van die bevrydende aard van die Bybelteks weergee. So eis Tutu die Bybel vir Afrika op. Die Bybel word derhalwe gesien as 'n boek van bevryding.
- Takatso Mofokeng, meen egter nie dat dit die hele verhaal van die Bybel vertel nie. Hoewel die Bybel as bevrydende instrument gebruik kan word, is dit ook aangewend as 'n instrument van onderdrukking: "(T)here are numerous texts, stories and traditions in the Bible which lend themselves to only oppressive interpretations and oppressive uses because of their inherent oppressive nature" (West 2002b:31). Robert Carroll (2001:193-196) sluit by Mofokeng aan as hy sê: "I had known from many years, the Bible was itself part of the problem and not just part of the solution... the Bible is an unsafe text. Taken by itself the Bible is as much an instrument of oppression as ever it was a book of liberation. What it is or what it becomes all depends on the attitudes, ideologies and skills of the readers. It is the Bible plus the radical critique in favour of the emancipation

voice of a literate few, who assume they speak on behalf of the voiceless, is heard." Draper (1996:59) sluit hierby aan en meen: "In Southern Africa, by way of contrast, the vast majority of people are living in a context of either primary orality or, for most, of residual orality. This does not mean that they do not read or write, although many do not. It certainly has nothing to do with intellectual ability... Rather they function in an oral culture in which text plays a minimal role."

project of the Enlightenment which operates for and towards liberation.” Die onontbeerlike waarde van die kritiese lees van die Bybelteks kom na vore in hierdie aanhaling. Dit is dan ook die uitdaging vir sosiaal-betrokke, kritiese en akademiese lesers, nl. dat hulle die onderdrukkende aard van die Bybelteks moet verlig in oorleg met gewone lesers. Akademiese lesers het as taak die ontmaskering van onderdrukkende ideologieë in die Bybelteks aangesien “our training gives us access to choices and resources ordinary indigenous readers do not have access to. This does not make us better readers of the Bible, as many of us would acknowledge, but it does make us different” (West 1997:329).

- Musa Dube se interpretasie van die anekdote wys sigbaar iets van haar post-koloniale feministiese benadering soos reeds bespreek in die eerste deel van hierdie hoofstuk. Sy belig die geweld van die koloniale proses, maar problematiseer ook die geslagsrolle in die verhaal ten einde die emansipasie van vroue moontlik te maak. “The story of imperialism speaks of white males versus ‘we’, the Africans. In both cases women are either subsumed or absent. The absence in many ways captures gender relationships and oppression in imperialism, that is, both women and men of certain nations participate together in oppressing women and men of distant countries” (West 2002b:32).
- Tinyiko Maluleke vra na die betekenis van die verwysing in die anekdote dat die Afrikane die Bybel ‘het’. Die rede vir die vraag sluit aan by ‘n vorige punt wat reeds in hierdie bespreking aangeraak is, naamlik dat daar nie eintlik so ‘n duidelike prentjie bestaan van hoe gewone lesers in Afrika waarlik met die Bybelteks omgaan nie. Maluleke (2002:154) meen: “The time has come for Black and African theologians to confront some of the basic presuppositions on which they have been built. This matter seems to me as one fruitful way in which we can navigate the historic seas in which we swim at the moment. Both Black Theology and African Theology have largely been based on the assumption that Christianity and its Bible are popular among a large section of society and have as such become, for better or for worse, key and influential ‘text’ in African life.” Maluleke gaan voort in sy argument en meen “while many African Christians may mouth the Bible-is-equal-to-the-Word-of-God formula, they are actually creatively pragmatic and selective in their use of the Bible so that the Bible may enhance rather than frustrate their life struggles” (West 2001a:48). Hierdie opsomming van Maluleke se waarnemings van ‘n gewone Afrika-leser se

benadering tot Bybelteks sluit sterk aan by die gedagtes van Wimbush wat meen dat daar by gewone lesers 'n groter mate van onbevangendheid met Bybelteks is as in die akademiese proses: "Their strategies reflect a hermeneutic characterized by a looseness, even playfulness, vis-à-vis the biblical texts themselves" (West 2001a:43).

Uit die bespreking van die rol van die gewone leser in die hermeneutiese proses kan nou reeds die volgende gevolgtrekkings gemaak word:

1. Die gewone leser en die konteks⁴⁹ van die gewone leser speel 'n baie belangrike rol in die Afrika-hermeneutiese raamwerk. Die wisselwerking van die kontekstuele aard van die Bybelteks en die sosio-kulturele konteks van die Bybelinterpreteerder bepaal die agenda vir die Bybelwetenskappe in die Afrika-konteks.⁵⁰ 'n Afrika-hermeneutiese raamwerk is dus betrokke by die leefwêreld van gewone lesers. West (2005:49) ondersteun die werk van Stephen Fowl in dié verband: "All interpreters come to the Bible (or any text) with two sets of interests, what may be called interpretative interests and life interests... Interpretative interests are those dimensions of the text that are of interest to the interpreter, while life interests are those concerns and commitments that drive or motivate the interpreter to come to the text. Life interests come from our experience of the world and from our commitment to the world. Interpretative interests are different, and specifically concern those dimensions of the text that interests us as readers." Een van die mees ingrypende bydraes wat gemaak word vanuit Afrika is dus 'n besondere sensitiwiteit vir die interpretasie-konteks: "...to reflect on what it means to interpret the Bible in a context of cultural crisis, a context where interpretations matter" (West 1999:15). Du Toit (1998:370) sluit hierby aan: "African Hermeneutics is a contextual hermeneutics, aware of the legacy of colonialism, the history of African oppression and exploitation, but

⁴⁹ Punt (2002:428) meen ter staving van hierdie punt: "The interpretation of the Bible is always done perspectively, whether the particular perspective is admitted or unconsciously assumed. The Bible is never interpreted *tabula rasa*, as much as people do not live or exist with 'empty minds.'"

⁵⁰ Abogunrin (1986:14) meen dat akademici in Afrika nie anders kan as om kontekstueel te funksioneer nie: "Biblical scholars in Africa cannot come to the text in a personal vacuum, but rather with the awareness of the concerns stemming from their cultural background, contemporary situation and responsibility to the Church."

determined to recover African identity and formulate a theology which takes cognisance of African culture and African Traditional Religions. African Hermeneutics is an understanding of Africa, by Africans, for Africans.”

2. Geskoolde akademiese lesers bring met hulle ‘n aantal kritiese instrumente mee wat gewone lesers kan help in die gesamentlike leesproses: “In any reading of the Bible in the interface between trained and ordinary readers there is a great deal that ordinary readers can discover and recover in texts using their own resources, provided there is some facilitation of this process” (West 1996:34).
3. In die Afrika-hermeneutiese projek gaan dit juis oor die interaksie tussen gewone lesers en akademiese lesers. Hierdie ontmoeting tussen gewone en akademiese lesers is egter nie sonder problematiek nie en die implikasies van mag en magstrukture moet nie buite rekening gelaat word nie. “(I)t becomes clear that the node ‘critical/ordinary’ is also the cross-over point of at least the following contrasts: ‘dominant/dominated,’ ‘theoretical/empirical,’ ‘male/female,’ ‘text centred/oral centred,’ ‘exegesis/theology’ ‘North/South” (Lategan 1996:244). Hierdie magsrealiteite moet in die gewone/akademiese leser-interaksie in gedagte gehou word.
4. Die leesproses in ‘n Afrika-hermeneutiese raamwerk impliseer die saamleesproses waarby beide akademiese en gewone lesers betrokke is.⁵¹ Die ‘lees met ander’-proses mag egter nie net ‘n rookskerm wees vir ‘n akademiese lesing nie. “We can only move beyond ‘speaking for’ and ‘listening to’ the poor and marginalized if we are willing to enter into a ‘speaking with”” (West 1996:25). Dit is in die diversiteit van leefwêrelde wat die kreatiwiteit van hierdie hermeneutiese raamwerk gesetel is: “Difference must be not merely tolerated, but seen as a fund of necessary polarities between which our creativity can spark like a dialectic. Only then does the necessity for interdependency become unthreatening” (West 1996:25).

⁵¹ Nadar (2006:349) meen dat die ‘saamlees’-proses sekere uitdagings en verantwoordelikhede aan akademiese bied. “As a socially engaged biblical scholar, the most important function that a hermeneutic of transformation can provide in the academy is that it can highlight my role as an activist. At the heart of such a scholar’s reasoning should be the transformation of the community.”

5. Die Bybel impliseer nie bloot net die teks wat voor lesers lê tydens die leesproses nie, maar ook die ideologiese bagasie daaraan gekoppel. In die leesproses is die dekonstruksie van die Bybel as konsep dus belangrik.⁵²
6. 'n Afrika-hermeneutiese raamwerk is gefokus op sosiale en maatskaplike transformasie. Aangesien gewone lesers vanuit alledaagse kontekste die agenda bepaal, is die resultaat van 'saamlees' ook gerig op die verandering van daardie kontekste.

2.3.3 Metodologiese implikasies van 'n Afrika-hermeneutiese raamwerk

'n Afrika-hermeneutiese raamwerk is nie 'n poging tot die ontwikkeling van 'n nuwe metode tot Bybelinterpretasie nie: "An African hermeneutic is rather a hermeneutical stance or disposition according to which, and in service of which, a whole variety of exegetical methods or tools are used" (Jonker 2005a:637). Hierdie diversiteit van interpretasie-instrumente word aangewend in die bepaalde interpretasie-konteks waar Bybelteks en leser met mekaar in interaksie kom. Dié benadering neem dus die versoek van Daniel Patte (1995:29) ernstig op: "What is needed is a practice of biblical study that accounts for the multiplicity of readings, related to the variety of contexts from which readers read." Patte se kritiekpunt op Westerse androsentriese teks-interpretasies is juis dat dit as normatief beskou is: "These terms (Androcentrism and Eurocentrism) express the fact that the male and European perspectives, approaches, methods, and interpretations are taken to be normative and universal and therefore posited as the only legitimate ones" (Patte 1995:25). Buite hierdie perspektiewe is daar dus geen ander waarheid nie. Die paradigmaskuif wat Patte maak, is die erkenning van die belang van 'ander' in die interpretasieproses, asook die konteks van die 'ander': "(H)ow can we ignore our ethical responsibility for exegeses that deny any validity to the experiences, culture, identities, and ethical concerns of these groups?" (Patte 1995:22). Patte vra dus dat Bybel-interpreteerders nie hulle eie verstaanskontekste moet verrai nie. Daar moet eerder ruimte gemaak word vir 'n

⁵² In Afrika hermeneutiese praktyk word veral die koloniale ideologie bevraagteken. Sugirtharajah (1998:15) meen in die verband: "Colonial reading can be summed up as informed by theories concerning the innate superiority of Western culture, the Western male as subject, and the natives, heathens, women, blacks, indigenous people, as the Other, needing to be controlled and subjugated. It is based on the desire for power/domination...The current move towards a postcolonial biblical criticism, seeks to overturn colonial assumptions."

gesprek tussen mense wat die Bybel verskillend interpreteer as gevolg van hulle verskillende interpretasie-kontekste, asook die verskillende hermeneutiese instrumente wat aangewend word in die proses van Bybelinterpretasie. Teksinterpretasies verskil immers omdat Bybel-interpreteerders op verskillende dimensies van Bybeltekste reageer na gelang van die eiesoortige interpretasie-konteks waarin die Bybel gelees word.

'n Afrika-hermeneutiek neem die verskil in konteks van verskillende interpreteerders in ag. Hierdie fokus op konteks sluit nie net die konteks in waarin die teks geïnterpreteer word of die konteks van die interpreteerder nie, maar is 'n veel ryker konsep. In die aanwending van 'n verskeidenheid interpretasie-instrumente, soos wat deur 'n Afrika-hermeneutiese proses voorgestel word, word 'n verskeidenheid van ander kontekste ook in berekening gebring. Jonker (2005a:640-641) meen dat die volgende onder meer onder die term 'konteks' verstaan behoort te word:

- “Productive contextuality: one first has in mind all those different contexts, spanning over ten or more centuries, within which all the diversity of biblical literature was produced.
- Rhetorical contextuality: refers to those realities that are constructed in biblical texts.
- Literary contextuality: is manifested in the various literary contexts that are embodied in the corpus of biblical writings.
- Canonical contextuality: In the final formation of the Bible there were various theological considerations that interacted with socio-political condition in order to bring about what is called the biblical canon.
- Meta-theoretical contextuality: since the conclusion of the canonization processes various traditions of interpretation of the Bible have emerged.”

Om die bogenoemde kontekstuele diversiteit tot sy reg te laat kom, moet gestreef word na 'n inter-kontekstuele model: “What we should be looking for is not in the first place contextual authenticity, but rather contextual integrity, that is, an approach to biblical interpretation that brings into interaction all those dimensions of contextuality...” (Jonker 2005a:642).

Beide Jonker (2005a:643) en Patte (1995:28) bepleit dus 'n multidimensionele, kritiese, kommunale benadering tot teksinterpretasie. In hierdie tipe benadering sou daar ruimte wees vir 'n diversiteit van interpretasies binne 'n kommunale gesprek: “A communal approach would rather appeal to the diversity of (South) African scholars

to come to the liminal space of community in order to share, to contradict, to influence, to change one another's interests in terms of the whole spectrum of contextualities involved in biblical interpretation" (Jonker 2005a:645).

2.3.4 Interkulturaliteit as uitvloeisel

Hierdie gerigtheid van 'n multidimensionele kritiese kommunale benadering maak dit moontlik om te beweeg van 'n multikulturele posisie na 'n interkulturele posisie, d.w.s. die beweging van die toleransie van kulturele verskille na waarlike interaksie tussen agente van verskillende kultuurgroeperings (Jonker 2007a:483).

Akper (2006:1) meen: "Multiculturalism suggests that there are sets of values, belief systems, ways of life or ideologies competing, in ethical perspective for... 'high moral ground', these inevitably produce... 'cultural wars' as different groups are expressing different sets of values that find their legitimating moral base in different meat-narratives". Onderliggend tot hierdie definisie funksioneer die gedagte van toleransie maar ook die onderliggende stryd tussen verskillende kultuurgroepe. "Interculturality also implies a plurality of cultures. However, there is a high level of interaction between the cultures. There is communication, willingness to embrace and listen to one another. There is dialogue between cultures. The set of values are still different, just as they are different in multicultural environments. But instead of resentment arising for the myths that legitimate the various actions and worldviews, there is an interface between the various sets of cultures and therefore values and theologies arising from the cultures" (Akper 2006:2). Jonker (2007a:483) sluit by die sosioloog Johann Groenewald aan wanneer hy sê dat kulture as sulks nie in 'n interkulturele raamwerk met mekaar in aanraking kom nie, maar agente van daardie kulture: "According to this view cultures do not meet – rather, people from different cultures meet. Interculturality is therefore a personally driven strategy to overcome 'othering'."

Hierdie siening sluit aan by Robert Vosloo se beskrywing van 'n etiek van gasvryheid. Vosloo (2003:66) meen: "The challenge posed by the moral crisis does not merely ask for tolerance and peaceful co-existence or some abstract plea for community, but for an ethos of hospitality. The opposite of cruelty and hostility is not simply freedom from the cruel and hostile relationship, but hospitality. Without an ethos of hospitality it is difficult to envisage a way to challenge economic injustice, racism and

xenophobia, lack of communication, the recognition of the rights of another, etc. Hospitality is a prerequisite for a more public life.”

Dit is hierdie openheid tot die ‘ander’ wat deur ‘n Afrika-hermeneutiese raamwerk aan Bybelwetenskaplikes en Bybel-interpreteerdes aanbeveel word. Miroslav Volf verduidelik die uitgangspunte en implikasies van hierdie openheid teenoor die ander, wat as basisbeginsel dien vir die etos van gasvryheid, aan die hand van ‘n treffende beeld. In sy nadenke oor identiteit,⁵³ andersheid en rekonsiliasie kom omhelsing as basismetafoor sentraal na vore. Die hermeneutiese raamwerk van hierdie studie het as oogmerk die ‘drama van omhelsing’ soos deur Volf beskryf.⁵⁴ In die uitspeel van die

⁵³ Volf (1996:16) identifiseer identiteit en andersheid as sleutelkonsepte in die verstaan van dié dinamika binne ‘n etiese en kulturele pluralistiese konteks. Hy onderskei in ooreenstemming met die bevindinge van Charles Taylor se baanbrekersartikel, *The politics of recognition*, tussen die volgende: “...between the typically modern ‘politics of equal dignity’ and the recently discovered ‘politics of difference’. The politics of equal dignity seeks to establish what is ‘universally the same, an identical basket of rights and immunities’. Not so in the case of politics of difference. With a politics of difference, what we are asked to recognize is the unique identity of this individual or group, their distinctiveness from everyone else. The idea is that it is precisely this distinctness that has been ignored, glossed over, assimilated into a dominant or majority identity. And this assimilation is the cardinal sin against the idea of authenticity.” Vosloo se werk aangaande die uitdagings van gasvryheid sluit goed hierby aan. Vosloo (2004:69-71) wys twee identiteitsdefinisies af. Ten eerste: “A Christian ethic of hospitality challenges the notion of an enclosed identity in which the aim is to protect my/our identity by insulating me or us for what is different and other. It thus serves as a reminder not to emphasise identity in such a way that it becomes sectarian and parochial, in short, totalitarian.” Ten tweede, identiteit “... is not to be equated uncritically with a liberal, romantic openness towards otherness... For an ethic of hospitality this implies that it is a false option to ‘ignore’ identity in modernistic fashion.” Opsommend meen Vosloo dus: “What is needed is not an emphasis on identity as such, nor on the alienation for identity, but an emphasis on a certain kind of identity – an identity open to the other and otherness.” Vosloo definieer identiteit en andersheid vanuit die Triniteit: “...(T)he notion of *perichoresis* seems to imply that there is a reciprocity and inter-dependence between the three persons of the Trinity. This suggests that God is not an eternal solitude, but a timeful communion. There is plurality within God.” In God is daar dus ‘n dans van identiteit en andersheid. Die implikasie vir nadenke oor menslike identiteit is dus dat identiteit (ons unieke aard) in verhouding tot ander bestaan. Identiteit impliseer gemeenskap – wat juis goed tot uitdrukking gebring word in Volf se omhelsingmodel.

⁵⁴ As simbool vir die ideale interaksie tussen sosiale agente van verskillende kultuurkontekste gebruik Volf die ‘*Drama van Omhelsing*’ wat in vier strukturele elemente opgesom kan word, nl. die oopmaak van die arms, die aksie van wag, die sluit van die arms en dan weer die oopmaak van die arms:

‘drama’ in die konkrete interkulturele gespreksruimte word dit moontlik dat die stem van die individu tot sy/haar reg kom in die kommunale interaksie.

Vir sosiale agente om hierdie openheid tot interaksie en transformasie wat ontstaan vanuit kulturele interaksie met die ‘ander’ te ontwikkel, ontstaan daar die behoefte om op ‘n nuwe manier oor kultuur⁵⁵ te dink. Die punt is nie dat sosiale agente moet terugdeins van die feit dat hulle deel is van ‘n spesifieke kultuursamestelling nie, maar eerder dat hulle gefokus moet wees daarop om nie gevange geneem te word deur hulle kultuur en dan ander te oordeel vanuit die verhewe selfbeheptheid van daardie kultuur nie. Sosiale agente moet die regte verhouding tot kultuur aanleer: “The answer lies, I propose, in cultivating the proper relation between distance from culture and belonging to it” (Volf 1996:37). Want, meen Volf (1996:50) verder: “Belonging without distance destroys... and distance without belonging isolates.” Die gevaar lê dus nie in die behoort tot ‘n kultuurgroepering nie, maar eerder in die verhewendheid wat soms aan ‘n sekere kultuurgroep gekoppel word en die uitsluiting van ander omdat hulle nie tot die groep behoort nie. “The other side of the history of inclusion is

“Act one: opening the arms. Open arms are a gesture of the body reaching for the other. They are a sign of discontent with my own self-enclosed identity, a code of desire for the other. I do not want to be myself only; I want the other to be part of who I am and I want to be part of the other. More than just a code for desire, open arms are a sign that I have created space in myself for the other to come in and that I have made a movement out of myself so as to enter the space created by the other.

Act two: waiting. The open arms reach out but stop before touching the other. They wait. By opening the arms, the self has initiated the movement toward the other, a movement for whose justification no invitation from the other is needed and no reciprocation on the part of the other necessary, a movement which is itself an invitation to the other and for whose justification, therefore, the simple desire of the self not to be without the other suffices.

Act three: closing the arms. This is the goal of embrace, the embrace proper, which is unthinkable without reciprocity; each is both holding the other and being held by the other, both are active and passive. In an embrace a host is a guest and a guest is a host.

Act four: opening the arms again. Embrace does not make ‘two bodies one’ by transforming the boundary between bodies into the seam that holds together one body. The other must let go finally, so that the ‘negotiation of difference’ which can never produce a final settlement, may be continued” (Volf 1996:141-145).

⁵⁵ Hofstede se dinamiese kultuurbeskouing word in Hoofstuk 4 van hierdie proefskrif deeglik hanteer aan die hand van sy vyf dieptedimensies van kultuur. Hofstede (2001:9) definieer kultuur as volg: “I treat culture as the collective programming of the mind that distinguishes the members of one group or category of people from another.”

a history of exclusion. The very space in which inclusion celebrates its triumph echoes with the mocking laughter of victorious exclusion” (Volf 1996:62).

2.4 Feminisme en Afrika-hermeneutiek as hermeneutiese raamwerk

Die teoretiese uitgangspunte van Feminisme en Afrika-hermeneutiek vind neerslag in die kommunale gespreksruimte wat ontstaan as Bybelinterpreteerders vanuit diverse kontekste mekaar ontmoet. In oorleg met die bogenoemde bespreking van Feminisme word die stem van die individu, soos dit kontekstueel ingebed is, as belangrik geag. Die kommunale ruimte soos dit ontwikkel vanuit die uitgangspunte van die Afrika-hermeneutiek bied ‘n veilige ruimte waarin die stem van die individu tot sy/haar reg kan kom.

Hierdie uitgangspunte word in hierdie studie konkreet bestudeer as kultureel-diverse vroue mekaar ontmoet rondom ‘n kultureel-verwyderde Bybelteks. Die rol wat mag en ideologie speel in hierdie konkrete interkulturele gesprek is die primêre fokus van die empiriese studie wat later in die proefskrif aan die orde kom.

In Hoofstuk 3 word egter eers ‘n deeglike eksegetiese studie van die Bybelteks gedoen ten einde die ontstaans-, oordrag- en interpretasiekonteks daarvan in berekening te bring. Daarna ondersoek die empiriese studie die interkulturele interaksie wat ontstaan as kultureel-diverse vroue die teks bespreek in ‘n kommunale gesprek.

AFDELING B

Hoofstuk 3

Eksegetiese studie

3.1 Inleiding

In die voorafgaande hoofstuk het ek die hermeneutiese raamwerk van hierdie studie duidelik omskryf. Vanuit hierdie omskrywing kan die afleiding gemaak word dat hierdie studie spreekwoordelik op twee bene staan. In die eerste plek bepleit die feministiese been dat elkeen vanuit sy/haar eie ervaringswerklikheid 'n unieke en eiesoortige stem het. Soos aangedui, ontwikkel hierdie stem vanuit elke individu se interaksie met sy/haar konteks. Die tweede hermeneutiese been van die studie, Afrika-hermeneutiek, beskryf 'n konteks waarbinne die diversiteit van stemme tot hul reg kom. Die interkulturele Bybelleesproses poog om 'n geleentheid te skep waarin elke individu tot sy/haar reg kan kom. Gesamentlik help skep hierdie uitgangspunte die moontlikheid van 'n ware multidimensionele lees van die teks.

Om beter te verstaan hoe hierdie teoretiese interkulturele gesprek konkreet daar uitsien en hoe mag en ideologie in hierdie gesprekke funksioneer, word 'n Ou Testamentiese narratiewe teks, 2 Samuel 13, as gespreksdokument gebruik.⁵⁶ Die teks dien as die basis vir die gesprek wat gaan plaasvind tussen vroue wat 'n diversiteit van kontekste verteenwoordig. Die gesprek is dus interkultureel van aard. Nie net ontmoet

⁵⁶ Ek gebruik in hierdie studie 'n Bybelteks as gespreksdokument. Jonker (2006:24) wys daarop dat 'n keuse vir 'n Bybelteks as gespreksdokument die gevare en voordele van die keuse in gedagte moet hou. Hy verwys aan die een kant na die gevare as hy meen: "On the one hand, we should certainly be aware of the 'danger' of biblical interpretation. The interpretation of the Bible does not escape the influence of pervasive ideologies." Daarteenoor verwys hy ook na die voordele: "On the other hand, the Bible simultaneously is a powerful tool that crosses boundaries. It is estimated that more than 70% of the South African population confess to the Christian religion. People from all cultures, ethnic groups, genders and sexual orientations belong to the Christian part of the South African society. The Bible is a common denominator for them, as it is regarded as authoritative in their religious practice. The Bible is determinative in the values and norms pursued by this part of society. 'Bible reading' is therefore an activity that cuts across cultural, racial and gender boundaries in South Africa." As gevolg van my bewustheid van die gevare van Bybelinterpretasie word 'n deeglike ideologiese analise van die teks gedoen. Die voordele van die keuse vir die gebruik van 'n Bybelteks vir die doeleindes van die studie blyk egter duidelik uit Jonker se opsomming.

vroue vanuit diverse kultuuragtergronde mekaar nie, maar hulle word ook ontmoet deur die kulturele wêreld wat die teks begrond. Die Bybelteks is ten opsigte van afstand en tyd van die leser verwyder en daarom dikwels vreemd en onbekend.

Vir die teks om tot sy reg te kom in die gesprek, is 'n deeglike analise daarvan nodig. Hierdie hoofstuk poog dan om, met bogenoemde in ag genome, 'n deeglike multidimensionele analise van die teks te doen.

3.2 Redes vir tekskeuse

Die keuse van 'n Ou Testamentiese narratiewe teks as gesprekdokument word geïnformeer vanuit my hermeneutiese verwysingsraamwerk en die fokus van die empiriese studie. Die hoofkriteria vir my keuse van die teks sien as volg daaruit:

- a. Die Bybel is 'n veelbesproke en welbekende teks wat vir gelowiges sowel as nie-gelowiges as 'n goeie vertrekpunt vir 'n interkulturele gesprek kan dien. Gelowige deelnemers sou met gemak vanuit hulle onderskeie geloofstradisies op die Bybelteks kon reageer, terwyl nie-gelowiges vanuit 'n sekulêre perspektief standpunt sou kon inneem.
- b. Ek kies doelbewus 'n narratiewe teks met 'n maklike verteltrant. Robert Alter (1992:39) verwys in sy literêre benadering tot tekste hoe mense byna meer geredelik tot 'n narratief aangetrokke voel omdat hulle met die karakters van die teks kan omgaan soos met mense in hul alledaagse leefwêreld. 2 Samuel 13 is 'n narratiewe teks waarin karakters aan mekaar verbind is in 'n plot/storielyn-konstruksie. Die verhaal sentreer rondom 'n bepaalde insident en die karakters se interaksie word weergegee. Die teks het 'n veelkantige dinamika. Die diverse karakters met eie agendas, ingemessel in 'n familiedrama wat met die verloop van tyd meer intens raak, skep 'n verhaal vol intrige met verskeie invalshoeke. In hierdie vloeibare dinamika is die potensiaal vir gesprek geleë.
- c. Ek kies ook in besonder 'n narratiewe teks omdat ek glo dat ons 'ken' vanuit stories. Ons vind ons identiteit in stories en maak ook so sin van ons leefwêreld.⁵⁷
- d. Die Feminisme informeer die tekskeuse op 'n aantal maniere: Ten eerste moes die teks, as gevolg van die Feminisme se sentrale fokus op persoonlike ervaring, lesers op 'n eksistensiële vlak raak. In die teks ontmoet ons gewone mense

⁵⁷ Sien in dié verband veral Ackermann (2001:18-19).

(karakters) met tasbare lewensomstandighede. Lesers word genooi om vanuit hulle eie ervarings te identifiseer met die ervarings van die karakters. Hierdie identifikasie of gebrek daaraan dien as basis vir die interkulturele gesprek.

Ten tweede bring die verkrachtingsverhaal die kwesbare rol van vroue in die samelewing na die oppervlak. Omdat dit steeds 'n tema is wat besonder sensitief is, vorm dié besondere teks 'n goeie wegspringplek vir gespreksvoering, veral tussen mense wat aan uiterste kante van die spektrum in die samelewing staan. Phyllis Tribble beskryf hierdie teks as 'n "text of terror" (1984:37-64). Die teks breek egter die stilte. Vroue in 'n hedendaagse konteks van geweld en armoede kan dalk op 'n besondere manier identifiseer met die vrou in die teks wat ook geen stem gegun word nie.

Ten derde plaas Feminisme die fokus op die liggaam. So dikwels word die liggaam as iets negatiefs beoordeel vanuit 'n platoniese denkraamwerk. Die wandaad wat aan Tamar se liggaam gedoen word, staan nie buite die verhaal van die misbruik van mag nie. Tamar is ook haar liggaam. Die teks en die sentrale rol wat aan die liggaam gegee word, mag ons dalk help met die proses van beliggaming. Die teks mag vroue, in 'n samelewing wat daartoe aanleiding gee dat die liggaam negatief beoordeel word, dalk weer nuut laat kyk na hul eie liggame en die waarde wat daaraan gekoppel word. In Tamar se verhaal hoor 'n mens iets eggo van die gebrokenheid van ons eie konteks waar die liggaam van die vrou heel dikwels nog 'n slagveld is.

Ten slotte bring die verhaal ook mag, die misbruik daarvan en voortspruitende misdade na die gesprek. Aangesien vroue en kinders dikwels die primêre slagoffers van geweld is, maak dit die teks besonder relevant in die interkulturele gesprek tussen vroue.

- e. Ook die kommunale Afrika-hermeneutiek speel 'n rol in die tekskeuse. In Tamar se woorde "...so iets word nie in Israel gedoen nie" hoor ons reeds iets van 'n kommunale etiek.⁵⁸ Die teks vra pertinente vrae oor etiese waardes wat as ruggraat dien vir ons samelewing. Wanneer ons sê dat ons in 'n gemeenskap met 'n kommunale etiek leef, gaan dit oor die bevordering van geluk van almal in daardie

⁵⁸ Ackermann (2001:22) meen in dié verband: "Tamar's cry 'for such a thing is not done in Israel' raises the issue of ethical codes of a people. She does not only cry out for the protection of her own body, but for the honour of her people. Her people are God's people. In reality, her cry is a cry to God. It is a cry for the integrity of life."

gemeenskap. Dan is elke lid van daardie gemeenskap belangrik en word stemme dienooreenkomstig nie uitgesluit nie. Alhoewel Tamar die kommunale etiek van haar gemeenskap tot verantwoording roep, word sy stilgemaak. Die teks plaas dus dalk ook 'n vraagteken oor ons gesprekspraktyke - in besonder oor wie ons in- en uitsluit.

3.3 Eksegetiese strategie

2 Samuel 13:1-22 is 'n narratiewe teks wat ontstaan in 'n spesifieke historiese konteks met bepaalde ideologiese uitgangspunte. Die teks word in die Ou Testamentiese kanon opgeneem en word op dié manier deel van die gesaghebbende literatuur van onder andere die Christelike geloofstradisie. Moderne lesers, vanuit 'n verskeidenheid kontekste, lees en interpreteer steeds hierdie verhaal⁵⁹ en vra na die relevansie daarvan vir hulle onderskeie kontekste.

Reeds vanuit hierdie enkele opmerkings is dit duidelik dat die eksegetiese strategie wat hier gevolg gaan word 'n verskeidenheid faktore moet ondervang ten einde 'n sinvolle interpretasie van die teks te bewerkstellig. In die eerste plek is 2 Samuel 13 'n narratiewe teks. Die eksegetiese strategie moet die narratiewe aard van die teks omskryf en die konsekwensie van die genre in gedagte hou in 'n poging tot interpretasie. Ten tweede ontwikkel die konseppraktyk van interkulturele gesprek rondom die Bybel vanuit die tweeledige hermeneutiese raamwerk van die Feminisme en Afrika-hermeneutiek, soos breedvoerig uiteengesit in Hoofstuk 2. Die interkulturele gesprek impliseer moderne lesers wat die teks benader vanuit uiteenlopende sosiale omgewings. Die rol van die leser in die interpretasieproses kom vanuit hierdie veronderstelling na die oppervlak. Die eksegetiese strategie moet dus die rol van die leser in die interpretasieproses in ag neem.

Die laaste primêre dimensie waaraan die eksegetiese strategie aandag moet skenk, is die ideologiese. Aangesien Bybeltekste sosiaal en literêr ingebed is, mag die ideologiese aard daarvan nie misken word nie. Die aard en funksie van ideologiese ondertone moet deeglik in berekening gebring word.

⁵⁹ 2 Samuel 13:1-22 word wel in akademiese besinnings aangewend, maar word inderwaarheid weinig deur die geloofsgemeenskap gebruik. Soos reeds voorheen aangedui, vorm die teks nie deel van klassieke leesroosters ("lectionaries") nie en word dit weinig in eredienste gebruik. Sien (Birch 1998:1306).

Ek gaan nou voort om die verskillende dimensies van die eksegetiese strategie in diepte te bespreek.

3.3.1 Narratiewe dimensie⁶⁰

Aangesien 2 Samuel 13 deel uitmaak van die narratiewe korpus van die Bybel, moet daar in die eerste plek aandag gegee word aan die narratiewe dimensies van die teks. “A coherent reading of any art work, whatever the medium, requires some detailed awareness of the grid of convention upon which and against which, the individual word operates” (Alter 1981:47).

Die aangehaalde opmerking van Alter gee ‘n aanduiding van die radikale beweging wat daar in die Bybelwetenskappe plaasgevind het vanaf die 1930’s:⁶¹ “For two hundred years western biblical criticism has been concerned with the question of historicity (the history of Israel) and with the history of biblical literature. The two ran hand in glove, for without the one the other could not be written. Despite some spectacular successes, the major failure⁶² of both programs is now becoming obvious” (Gunn 1987:66).

⁶⁰ Bal (1988:5) omskryf narratief as volg: “A narrative text is a text in which an agent relates a narrative. A story is a fabula that is presented in a certain manner. A fabula is a series of logically and chronologically related events that are caused or experienced by actors. An event is the transition from one state to another state. Actors are agents that perform actions. They are not necessarily human. To act is defined here as to cause or to experience an event.” Ska (1990:5) omskryf bogenoemde onderskeid as volg: “In other words, the ‘discourse’ is the concrete narrative, in its actual shape, that the reader has before his eyes, and the ‘story’ is an abstract reconstruction in which the reader replaces the elements of the ‘discourse’ according to a logical and chronological order and supplies what is missing.” Vanuit die onderskeiding omskryf Ska (1990:6) vervolgens narratief as volg: “By ‘narrative’ we mean first of all a literary genre distinct from poetry or dramatic art (theatre), from philosophical or theological treatises, prophetic oracles and wisdom literature, etc. But we also use it to refer to the concrete texts belonging to this literary genre (the narratives).” Afgelei van narratief “the term ‘narration’ has two meanings. First it is an equivalent of ‘narrative (narration as product, *nomen actus*) and second, it means the act of narrating (narration as process, action, *nomen actionis*)” (Ska 1990:6).

⁶¹ Hoewel die fokusverskuiwings wat in die Bybelwetenskappe plaasgevind het, in die breë beskryf is in die inleidende hoofstuk van hierdie studie, is dit tog hier nodig om met meer aandag te kyk na die skuif wat plaasvind vanaf die-wêreld-agter-die-teks na die-wêreld-van-die-teks.

⁶² Lawrie (2005a:67) som die kritiek vanuit literêre kringe teenoor die dominante historiese benadering soos volg op: “(i) When we deal with texts from the past, we never have access to all the information we would need to reconstruct the original contexts in which they were written. The elaborate historical

Literêre kritiek verander die fokus van studie van die historiese konteks waaruit 'n teks ontstaan en hanteer die teks as outonome entiteit waarin betekenis inherent voorkom. Hierdie nuwe benadering staan bekend as *New Criticism* en vind 'n sterk inslag in literêre studies in die 1930's, veral in Noord-Amerika en Brittanje. Volgens hierdie benadering word elke werk as 'n individuele entiteit beoordeel: "A literary text, then, is a meaningful unit that can and should be understood in its own right. Its meaning does not depend upon its relationship to the outside world, its context of origin and the context in which it is read. To explain this, some spoke of the literary text as a verbal icon" (Lawrie 2005a:73). Die geskrewe teks ontwikkel dus 'n eie bestaansreg wanneer dit klaar geskryf is en die teks word beskou as 'n outonome kunsvoorwerp⁶³ wat dienoooreenkomstig hanteer moet word. Die enigste manier om waarlik die unieke aard van elke individuele teks tot sy reg te laat kom, is deur "a close reading of the text itself. Although this sounds simple enough, close reading requires a sharp eye for every detail and the ability to relate various details to one another" (Lawrie 2005a:74).

Vanuit die neo-kritiek ontwikkel strukturalisme⁶⁴ onder leiding van die vader van die beweging, Ferdinand de Saussure. "Structural criticism (or exegesis) is self-consciously developed on the basis of semiotic theories – that is, the theories that

reconstructions upon which historical critics based their interpretation of certain texts were often highly speculative (that is they depended on guesswork). As a result different critics reached different conclusions and there was no way of telling who was right. (ii) Sometimes we do know quite a lot about a particular historical context... this may help us to interpret certain passages... (but) (h)istorical studies do not help us to understand why certain texts remain meaningful to readers over many centuries. (iii) In everyday life, we seldom need to engage in historical studies before we reach an understanding of a text..."

⁶³ Lawrie (2005b:73) verwys na hierdie beginsel van *New Criticism* as: "The poem as a poem: New Criticism insisted that the job of literary criticism is to study literature as literature. Certainly, some literary texts also express philosophical, theological, moral or social views, but it is not these views that make a text a literary text."

⁶⁴ *New Criticism* beklemtoon die outonome aard van tekste en meen dat betekenis gevind word in 'n dieptelesing van individuele tekste. Strukturalisme meen dat literêre konteks belangrik is vir die interpretasie van tekste. "(M)eaning of a sign is fully determined solely by its place in the context of the system of which it is part. Each sign is part of a system of signs and its meaning is not determined by anything outside the system. It is determined by the internal relationship amongst the signs within the same system of signs" (Lawrie 2005b:78).

extend structural linguistic theories. It is called 'structural' because, according to these theories, a text is meaningful for readers only insofar as they recognize (1) different features in this text and (2) an interrelation – a structure – among the different features" (Patte 1999:183). Die betekenis van die teks is volgens hierdie benadering afhanklik van die plek wat dit inneem binne 'n literêre kanon: "The meaning of a text is a function of its place in a literary canon... which both determines what meaning a new work is capable of bearing and, in turn, is modified in its overall meaning every time a significant new work is added to it" (Barton 1984:151).

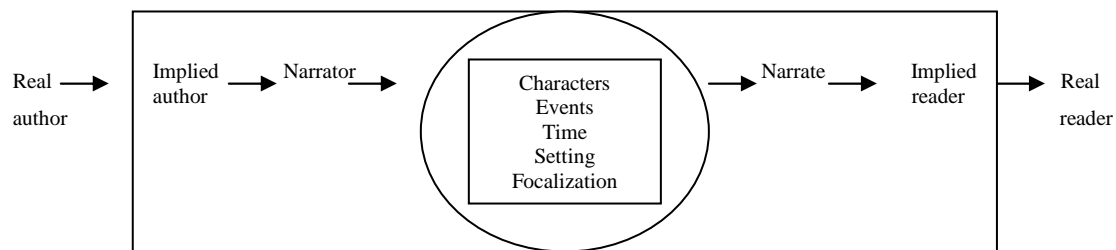
Die neo-kritiek en strukturalisme bring 'n verskuiwing in die fokus van literêre studies. Hierdie benaderings vind ook inslag in die bestudering van die Bybel: "The term 'narrative criticism' in biblical studies is a loose one... since the late 1970's it has sometimes been used broadly of literary-critical, as opposed to historical-critical, analysis of biblical narrative, from a variety of methodological standpoints. Often that has meant interpreting the existing text (in its 'final form') in terms primarily of its own story world, seen as replete with meaning, rather than understanding the text by attempting to reconstruct its sources and editorial history, its original setting and audience, and its author's or editor's intention in writing. More specifically the term has been used for formalist analysis, especially in a New-Critical vein, where the critic understands the text to be an interpretable entity independent of both author and interpreter. Here meaning is to be found by close reading that identifies formal and conventional structures of the narrative, determines plot, develops characterization, distinguishes point of view, exposes language play, and relates all to some overarching, encapsulating theme" (Gunn 1999:201).⁶⁵ Dié benadering in Bybelse narratiewe kritiek word veral verken deur Meir Sternberg,⁶⁶ Robert Alter,⁶⁷ Shimon Bar-Efrat,⁶⁸ Adele Berlin,⁶⁹ Phyllis Trible⁷⁰ en Mieke Bal.⁷¹

⁶⁵ Tolmie (1999:1) sluit by Gunn aan as hy narratiewe kritiek omskryf "as the systematic study of the typical features of narrative texts. Narratology is based on the assumption that certain characteristics (universals) are found in all narrative texts – from antiquity until modern times. These characteristics are then integrated and presented in terms of narratological frameworks that can be used for the analysis of individual narrative texts."

⁶⁶ Sien veral: Sternberg, 1985. *The poetics of Biblical narrative: Ideological literature and the drama of reading*.

⁶⁷ Sien onder andere: Alter, 1981. *The art of Biblical narrative en 1992. The world of Biblical literature*.

Narratiewe teorie, waarvan die ontwikkeling pas bespreek is, bied aan ons die basiese instrumente waarmee ons die onderlinge elemente van narratiewe kuns kan identifiseer, interpreteer en dienooreenkomstig beter kan verstaan.⁷² Tolmie bied in die verwerking van Seymour Chatman se werk ‘n sinvolle basiese raamwerk vir die beskrywing van die onderlinge elemente wat narratiewe analise impliseer. Tolmie (1999:6) meen: “As a starting point (for narrative analysis) a basic framework is needed. Since the process whereby a narrative is transmitted from the author to the reader must basically be viewed as a process of communication, it seems best to use a model developed for analyzing communication as the basic framework.” Hy stel hierdie basiese raamwerk skematies as volg voor (Tolmie 1999:6):

Die algemene bespreking van die dimensies wat in ‘n narratiewe analise voorkom, impliseer bogenoemde skematiese voorstelling en sal die dimensies wat daarin voorkom, verhelder.

3.3.1.1 Die verteller

Daar bestaan dikwels verwarring oor die verteller van ‘n verhaal teenoor die skrywer van ‘n verhaal. Die skrywer van die verhaal word in die skema voorgestel as ‘the real author’ en verwys na die persoon wat fisies die verhaal geskryf het. Benewens die regte outeur is daar ook ‘n geïmpliseerde outeur in die verhaal: “(T)he implied author

⁶⁸ Sien: Bar-Efrat, 1989. *Narrative art in the Bible*.

⁶⁹ Sien: Berlin, .1983. *Poetics and interpretation of Biblical narrative*.

⁷⁰ Sien: Tribble, 1984. *Texts of terror: Literary-feminist readings of Biblical narratives*.

⁷¹ Sien: Bal, 1987. *Lethal love: Feminist literary readings of biblical love stories*, en Bal, 1988. *Narratology: Introduction to the theory of narrative*.

⁷² As basis vir die bespreking van verskillende dimensies van narratiewe teorie gebruik ek die werk van Jean Louis Ska, 1990. *Our fathers have told us. Introduction to the analysis of Hebrew narratives*, aangevul onder andere deur die werk van Alter, Bal en Berlin en meer resent Lawrie.

is a projection of the real author into the work” (Ska 1990:41). Hierdie term kan maklik tot verwarring lei aangesien dit deur verskillende kritici verskillend gebruik word.⁷³ Die verteller, daarenteen, is ‘n stem wat deur die skrywer geskep word om die verhaal te vertel en is binne die verhaal hoorbaar. “The narrator is always present in the narrative as part of its structure even after the author’s death, because he is the ‘voice’ that tells the story” (Ska 1990:44). Die klassieke verteller, wat ons dan dikwels in Bybelse narratief teëkom, is alomteenwoordig en alwetend.⁷⁴ Niks is aan die verteller verborge nie en die verhaal word aangebied vanuit die posisie van meerdere kennis wat hierdie verteller het.

3.3.1.2 Tyd

“The notion of time is fundamental to narratives not only because they recount events that happened in time but especially because the act of narration supposes a certain time and an arrangement of events in a certain temporal order” (Ska 1990:7). ’n Onderskeiding word hoofsaaklik gemaak tussen ‘vertelde tyd’, met ander woorde, die tyd wat verloop binne die vertelling, en ‘verteltyd’, die tyd wat dit neem in woorde, sinne en bladsye om ‘n verhaal tot sy reg te laat kom. Die pas waarteen ‘n verhaal vertel word, kan dus afgewissel word. Beskrywings wat ‘n lang verloop van tyd impliseer, kan in kort weergegee word en kort episodes kan met groot omslagtigheid hanteer word. Die verteller kan ook die kronologiese volgorde van gebeure verander en op dié manier die spanningslyn van die verhaal verander. ‘Analepsis’ verwys na die vertelling van gebeure nadat dit kronologies plaasgevind het en ‘prolepsis’ verwys na ‘n vooruitskouing van gebeure. Die verandering in tempo en kronologiese volgorde

⁷³ Tolmie (1999:6-7) verwys na twee moontlike maniere waarop die term gebruik kan word. “The first option is to define the implied author in the sense of ‘the author as implied by the narrative’ or ‘the idea of the author that is formed in the mind of the reader as she/he reads the narrative text. The second option is to use the concept in a depersonified sense. If it is used in this way, it is not defined primarily in terms of its relationship to the real author, but in terms of the narrative text itself. To put it simply, it is defined in terms of the overall textual arrangement.”

⁷⁴ Die posisie van die verteller verskil na gelang van die verhaal. Ons kan onderskei tussen: (1) ‘n verteller wat van ‘n afstand ‘n verhaal oor iemand anders vertel; (2) ‘n verteller wat van ‘n afstand sy eie verhaal in die eerste persoon vertel; (3) ‘n verteller binne die verhaal wat iets waarvan hy/sy nie self deel is nie, vertel en (4) ‘n verteller binne die storie wat sy eie verhaal vertel.

laat soms oop spasies of gapings ontstaan in ‘n teks.⁷⁵ Alle inligting wat deur die verteller aangebied word, is nie noodsaaklik vir die vertel van die verhaal nie.⁷⁶ Soms word inligting egter opsetlik van die leser weerhou om so ‘n verrassingselement in te bou.

3.3.1.3 Plot/Storielyn⁷⁷

Volgens Ska (1990:17) fokus Bybelse narratiewe sterker op die handelinge wat plaasvind in ‘n verhaal as op die ontwikkeling van karakters. Die plot of storielyn van ‘n verhaal is dus die volgorde en opbou van elemente en gebeurtenisse wat aan die

⁷⁵ Alter (1981:66) meen dat die direkte aanhaling van karakters se woorde ‘n manier is waarop die verteller die pas van die verhaal vertraag en so aandag vestig op die gebeure wat in die vertelde moment plaasvind. “A proper narrative event occurs when the narrative tempo slows down enough for us to discriminate a particular scene to have the illusion of the scene’s ‘presence’ as it unfolds; to be able to imagine the interaction of personages or something personages and groups, together with the freight of motivations, ulterior aims, character traits, political, social, or religious constraints, moral and theological meanings, formed by their speech, gestures, and acts.” Deur die herhaalde keuse van direkte rede om karakters aan die leser/hoorder bekend te stel, word die karakter op dramatiese wyse na die voorgrond gebring. Ska (1990:9-12) meen verder dat die Bybelse narratief die leser soms verras met die manier waarop die tydvolgorde verbreek word. Dit vind oor die algemeen soos volg plaas: “(a) The narrative is interrupted by, and resumed after a digression; (b) the order of events is not respected in the narrative; (c) the narrative at a given point goes back to a previous state of affairs to begin the narration again from that point; (d) two narrative threads are interwoven in a single plot and ‘running’ contemporaneously; (e) different episodes or scenes are joined together hypotactically or paratactically.”

⁷⁶ Hierdie eienskap van narratiewe word bestudeer as aandag gegee word aan ‘frekwensie’. “In order to analyze the temporal aspect ‘frequency’, the issue that should be investigated is the relation between the number of times an event occurs in the ‘story level’ and the number of times it is narrated in the narrative text” (Tolmie 1999:100). Frekwensie van gebeure neem ‘n verskeidenheid vorms aan: “(i) something occurs once and is recounted more than once; (ii) something occurs more than once, but is recounted once only; and (iii) something is recounted the same number of times that it occurs” (Lawrie 2005b:101). Mees opvallend van hierdie dimensie van tyd in Bybelse narratiewe is die herhaaldelike vertelling van dieselfde gebeurtenis.

⁷⁷ Lawrie (2005a:96) wys daarop dat: “Some literary critics are of the opinion that this is the most important aspect of narrative texts. For any narrative to be a narrative, it has to have a story line or plot. Without this it would not be considered a narrative.”

verhaal struktuur gee.⁷⁸ ‘n Analise van die plot/storielyn⁷⁹ help die interpreteerder op twee belangrike maniere: “Firstly, it enables the interpreter of narratives to get a grip on the line of tension in the narrative. Secondly, and closely connected to this, it provides a way of identifying the changes the narrative wishes to bring about, whether these are changes in knowledge, change in values or change in situations” (Lawrie 2005a:96).

Die plot van ‘n narratief word verdeel in kleiner eenhede: “(W)e call the first subdivision of a larger narrative an ‘episode’ and the subdivisions of an episode ‘scenes’. In general, an episode develops its own complete ‘micro-plot’ within the macro-plot of the larger narrative, especially in an episodic plot” (Ska 1990:33). Nuwe plot-tonele word gewoonlik aan die leser bekend deur veranderings in tyd, plek, karakter of aksie. Die strukturele komponente teenwoordig in die samestelling van ‘n plot is: “exposition,⁸⁰ inciting moment,⁸¹ complication,⁸² climax,⁸³ turning point,⁸⁴ falling action, resolution, last delay and denouement⁸⁵ (conclusion)” (Ska 1990:21).

⁷⁶ Daar is twee hoofipes plot of storielyn: “(T)he unified and the episodic plot. In a unified plot, all the episodes are relevant to the narrative and have a bearing on the outcome of the events recounted. Every episode supposes what precedes and prepares for what follows. In an ‘episodic plot’ the order of episodes can be changed, the reader can skip an episode without harm; every episode is a unit in itself and does not require the clear and complete knowledge of the former episode to be understood” (Ska 1990:17).

⁷⁹ Die algemene praktyk van plot-analise gaan van die standpunt uit dat gebeure vanuit twee hoofperspektiewe beskou kan word. “On the one hand, the events in the narrative text are organized syntagmatically, that is, they are narrated one after the other. This can be called the *surface structure* of events. On the other hand, it is also possible to analyze the events in the narrative text in terms of a paradigmatic structure. In other words, the various events may also be analyzed in terms of the way in which they are related to one another, for example, in terms of the opposition that can be detected between groups of events. These relationships are not necessarily indicated on the surface level, but can be inferred in terms of the underlying logic in the text. This aspect is called the *deep structure of events*” (Tolmie 1999:64).

⁸⁰ In die eksposisie word belangrike inligting gegee oor die stand van sake voordat die verhaal begin. Hierdie inligting is onontbeerlik en vorm die verstaansplatform vanwaar die verhaal kan begin. Hierdie inligting sluit onder andere die omgewing in waarbinne die verhaal gaan afspeel, asook die hoofkarakters wat in die verhaal voorkom. Nie net die verhouding tussen die karakters word betrek nie, maar die basisverhouding tussen leser en verteller word ook hier gevestig. Dit is dikwels problematies om te onderskei tussen die einde van die eksposisie en die volgende elemente van die verhaal. Ska (1990:22) gee die volgende gebruikriglyne vir die onderskeiding: “(1) A change in time ratio...

Hoewel die strukturele elemente in die opbou van verhale onderskei kan word, maan Ska (1990:30) dat 'n verhaal 'n kreatiewe produk is wat nie altyd volgens 'n bepaalde stel reëls ingerig word nie: "One should not forget that these categories belong to the 'grammar of the narrative'. The authors apply the rules of a grammar with flexibility and creativity... It is more important to observe the movement of the narrative and its major articulations than to quibble about the terminology."

Die wyse waarop Bybelse narratiewe struktureel saamgestel word, is gebaseer op sekere algemene reëls en konvensies wat sigbaar word in Bybelse narratiewe.⁸⁶

between narration time and narrative time; (2) the passage from summary to scene and (3) a change in the direction of the reader's attention, for in the exposition, suspense is absent or minimal."

⁸¹ Die eksposisie word opgevolg deur die 'inciting moment' (snellermoment) waarin die leser blootgestel word aan die konflik of probleem van die verhaal.

⁸² Nadat die probleem van die verhaal bekend word, word oplossings nagestreef in die volgende afdeling, naamlik die 'komplikasie'. In Bybelse narratiewe word dikwels gebruik gemaak van "a staircase construction to build up the tension of the narrative and lead it to its resolution" (Ska 1990:26).

⁸³ Die 'klimaks' van die verhaal kan beskryf word as die hoogste punt in die opbou van spanning in die verhaal of die finale fase in die progressie van 'n verhaal.

⁸⁴ Die ontknoping van die verhaal gee die oplossing van die oorspronklike probleem. Voor dié moment egter in 'n verhaal bereik word, is daar dikwels nog 'n laaste poging tot die opbou van spanning wat tot 'n einde kom in die draaipunt. Die draaipunt is die moment in die verhaal waarin die leser bewus word van die resultaat wat dan noodwendig 'n afwaartse beweging in spanning tot gevolg het.

⁸⁵ In die finale konklusie van die verhaal word die resultaat van die verhaal aan die leser duidelik.

⁸⁶ Die Bybelskrywers en die konvensies waarop die skrywers se werk berus het, is egter in tyd en ruimte ver verwyderd van die moderne leser. In die klein skopus Bybelse literatuur het ons dus die artefakte van literêre kuns van 'n bepaalde ontstaanstydperk. Adele Berlin (1983:135-139) vergelyk ons begrip van Bybelse literatuur as kuns met die waardering van ander kunsvorme en meen dat "our perception of what we see is based not on absolutes, but on relationships." Om sin te probeer maak van ons persepsies van Bybelse literatuurkuns, lig sy van hierdie verhoudings uit: "Biblical narrative sets up such relationships in a number of ways. One is by narrative analogy, which invites the reader to read one story in terms of another. A second way is through character contrasts... characters, especially main characters in the Bible, tend not to be absolute." Karakters in Bybeltekste is nie staties nie, maar ontwikkel en kan dus op grond hiervan vergelyk word met ander karakters, maar ook met 'n vroeëre fase van dieselfde karakter. "Another way that biblical narrative sets up relationships is through its use of repetition and variation on it"(Berlin 1983:139).

Al hierdie tegnieke word gebruik om inligting op 'n sekere manier aan te bied. Hierdie besondere kuns van aanbidding is waarop narratiewe konsentreer: "Above all, we must keep in mind that narrative is a form of representation" (Berlin 1983:13). Om hierdie kunsvorm tot sy reg te laat kom, is dit vir ons

Hierdie patrone in die vertel van die verhaal word met verloop van tyd aan die leser bekend. Aan die een kant gebruik die skrywer hierdie patrone om 'n sin van kontinuïteit te bevestig en daarmee die vertrouwe van die leser te wen. Andersyds word enige afwisseling op die standaardtema gebruik om spanning by die leser te skep omdat daar 'n afwisseling in die verwagte tema plaasgevind het. In ooreenstemming hiermee meen Alter (1981:36) vanuit sy uitgebreide werk oor die onderwerp: "What I am suggesting is that the contemporary audiences of these tales, being perfectly familiar with the convention, took particular pleasure in seeing how in each instance the convention could be, through the narrator's art, both faithfully followed and renewed for the specific needs of the hero under consideration. In some cases, moreover, the biblical authors, counting on their audience's familiarity with the features and function of the type-scene, could merely allude to the type-scene or present a transfigured version of it."

3.3.1.4 Fokalisasie⁸⁷

"The question of 'point of view' is a question of perspective, namely, 'Who is the character whose point of view orients the narrative perspective?', 'Who sees?', or better: "Who perceives?', 'Where is the centre of perception?' In a film, the question would be, 'Where is the eye of the camera?', 'From where does the camera film the scene?'" (Ska 1990:65). Vanuit dié opmerking is dit duidelik dat die leser nie die karakters van 'n verhaal direk beskou nie, maar dat hulle 'n mediator of 'n filter het waardeur die karakters beskou word. Die leser hoor en sien net wat aangebied word. "It is generally accepted that biblical narrative is narrated in the third person by an omniscient (and reliable) narrator. But the narrative is not conveyed solely through the eyes or mouth of the narrator. Far from giving a uniform, detached presentation of a series of events, biblical narrative employs a number of techniques which give the

nodig om die instrumente wat die kunstenaar gebruik goed te verstaan. "To the extent that we understand the medium of the biblical artist – his language and how he uses it, his literary techniques and how he manipulates them – we will be able to see what he represented" (Berlin 1983:139).

⁸⁷ Tolmie verwys in sy bespreking na die feit dat die term gewoonlik bekend staan as 'point of view'. Hy verkies egter die term fokalisasie as gevolg van die grondliggende beginsel van die term. "Focalization is then restricted to the way in which the vision (the camera) is manipulated in a narrative text. Thus, to put it simply: in order to analyze focalization in a narrative text, we should ask the question: Through whose eyes do we view the events that are being narrated to us?" (Tolmie 1999:32).

reader a many-faceted perspective of the story” (Berlin 1983:43-44). Die verteller,⁸⁸ wat alles weet en sien, plaas dus die klem op sekere aspekte van die verhaal en laat die leser net daardie dele sien. “Biblical narrative, like most modern prose narrative, narrates like film. The narrator is the camera eye; we ‘see’ the story through what he presents. The biblical narrator is omniscient in that everything is at his disposal; but he selects carefully what he will include and what he will omit” (Berlin 1983:44).

Die perspektief van die verteller is egter nie al dimensie waarmee daar rekening gehou moet word nie. Ook die karakters in ‘n verhaal het ‘n bepaalde perspektief.⁸⁹ Die

⁸⁸ Die verteller se teenwoordigheid kan op ‘n hele aantal vlakke in die verhaal tot uitdrukking kom. Ska (1990:66) haal Pouillon aan wat meen: “(T)he vision can be ‘from without’. This ‘vision from without’ corresponds to the external point of view or the external vocalization. Or it can be a ‘vision with’: we accompany a character, see, hear and feel what he or she perceives. Finally we can find a ‘vision from behind’. Here the narrator somehow ‘spies’ on the characters and reveals their inner thoughts and motivations.” Berlin (1983:47-57) gee selfs meer aandag aan die verskillende dimensies van hierdie konsep as sy verwys na die werk van Chatman en Uspensky. Chatman maak ‘n onderskeid tussen drie moontlike posisies van perspektief. “(1) (T)he perceptual point of view – the perspective through which the events of the narrative is perceived; (2) the conceptual point of view – the perspective of attitudes, conceptions, world view; and (3) the interest point of view – the perspective of someone’s benefit or disadvantage.” Uspensky gaan op soortgelyke wyse om met die onderwerp, maar maak gebruik van vier kategorieë: “(1) The Ideological Level – This refers to the point of view according to which the events of the narrative are evaluated or judged. In the Bible the ideological viewpoint is that of the narrator. (2) The Phraseological Level – This refers to the linguistic features in the discourse that indicate whose point of view is being expressed. (3) The spatial and temporal levels – This refers to the location in time and space of the narrator in relation to the narrative. (4) The Psychological Level – This refers to the viewpoint from which actions and behaviours are perceived or described.”

⁸⁹ Berlin (1983:59-73) verwys na ses hulpmiddels wat die leser kan help om die perspektief van die karakter te bepaal: “(1) Naming - The use of relationship terms (such as brother, sister, etc.) in addition to proper names, is an important sign of significant relationships within the story. (2) Inner life – Another way of showing a character’s point of view is by informing the reader what he thought, felt, feared, ect. – in other words, by portraying the inner life of the character. (3) The term *hinneh* – Often a statement of perception includes the word *hinneh*, which is known to sometimes mark the perception of a character as distinct for that of the narrator. (4) Circumstantial Clauses – It appears that in certain circumstantial clauses a point of view is given even in the absence of a verb of perception and/or *hinneh*. (5) Direct discourse and Narration – Direct speech, besides adding to the scenic nature of the narrative, is the most dramatic way if conveying the character’s internal psychological and ideological points of view. (6) Alternative expressions – In certain cases the use of synonyms for a particular action may serve to convey different characters’ points of view.”

perspektief van die karakters kan tot uitdrukking kom in sy/haar eie woorde of in die woorde van die verteller. Die rykdom van perspektief in die verhaal word dan saamgestel as die perspektief van die verteller met die perspektief van die karakters gekombineer word.

3.3.1.5 Karakters⁹⁰

“A narrative normally features characters. The plot emerges precisely when characters are described in their relationship to themselves, to other characters and to events” (Lawrie 2005a:97). In Bybelse narratiewe, soos reeds genoem, staan karakters meestal in diens van die plot/storielyn en is selde die sentrum van die verhaal. Bybelse narratiewe funksioneer gevolglik as ‘n aksie-gesentreerde plot. Vir moderne lesers wat die skuif gemaak het van aksie-gesentreerde plot na karakter-gesentreerde plot, dit wil sê, waarin die ontwikkeling van en verhoudings tussen karakters vooropgestel word, hou Bybelse narratiewe noodwendig ‘n unieke uitdaging in: “The predominance of action and the lack of interest in the psychological processes of the characters are two of the main characteristics of Biblical narrative art as well. Therefore the modern readers of the Bible must be careful here to avoid posing anachronistic questions” (Ska 1990:83).

Berlin (1983:23,32) beskryf Bybelse karakters soos volg:⁹¹ “The round character is the full-fledged character; the flat character is the type; and the functionary is the agent. There is no real line separating these three types, the difference is a matter of the

⁹⁰ Bal (1979) meen dat daar ‘n onderskeid gemaak moet word tussen mense en karakters: “(H)et personage is geen mens, geen persoon. Het verschil tussen mensen en personages zou zijn, dat mense van vlees en bloed zijn, en personages van papier.”

⁹¹ Daar is ‘n verskeidenheid maniere waarop karakters omskryf kan word. “Some simply distinguish between ‘round’ characters (characters that are described in some detail, that undergo development during the narrative, of whom more than one dimension is revealed to the readers) and ‘flat’ characters (characters that act in a purely functional way in the narrative, that do not undergo character development, of whom little is said). A variation on this bipartite distinction is the tripartite model that distinguishes between ‘fully-fledged characters’, ‘types’ and ‘agents’. The ‘fully fledged’ character is a complex one, of whom the narrative shows a number of traits and qualities. The ‘type’ is described only in terms of one feature of the character, one that is of particular importance to the story line. The ‘agent’ is little more than a function of the plot; nothing is recounted about a character of this type” (Lawrie 2005a:97). Berlin inkorporeer albei van die bogenoemde style van karakteromskrywing in haar definisie.

degree of characterization rather than the kind of characterization. One might think of them as points on a continuum: 1) the agent, about whom nothing is known except what is necessary for the plot; the agent is a function of the plot or part of the setting; 2) the type, who has a limited and stereotyped range of traits, and who represents the class of people with these traits; 3) the character, who has a broader range of traits (not all belonging to the same class of people), and about whom we know more than is necessary for the plot.” Karakters kan ontwikkel deur die verloop van ‘n verhaal en kan in verskillende episodes verskillende posisies inneem.⁹²

Karakters word getipeer deur besondere eienskappe wat aan hulle toegeken word. ‘n Eienskap wat aan ‘n karakter gekoppel word, is ‘n redelike stabiele kenmerk waaraan die karakter uitgeken word. Die openbaring van karakterseienskappe word gedoen aan die hand van karakteriseringstegnieke.⁹³ Bal (1979:9) merk in dié verband op: “(H)ier ligt een belangrijk verschil tussen dramatische teksten en verhalende teksten. In

⁹² Bal (1979:3) merk tereg op: “Wie iets zinvols wil zeggen over een bepaald personage, zal dat alleen kunnen doen door het impliciete of expliciete af te zeggen tegen ander personages. Pas dan komt het stereotype, of juist het originele vandat ene personage tot zijn recht.” Karakterisering is dus ‘n vergelykende praktyk waarin karakters met mekaar vergelyk word of met ‘n vroeëre beskrywing.

⁹³ In terme van die manier waarop karaktereienskappe aan die leser geopenbaar word, is daar twee algemene strategieë, naamlik direkte en indirekte karakterisering. In die geval van direkte karakterisering word ‘n eienskap eksplisiet aan ‘n karakter gekoppel deur in ‘n beskrywing daarna te verwys. Daarenteen: “(I)n the case of indirect characterization a given trait is not named, but portrayed or illustrated: (i) A given trait may be illustrated by means of a character’s actions. (ii) A character’s speech may also be used as a means to indirect characterization. (iii) A character’s external appearance may be handled in such a way that it may serve as an indication of a given trait. (iv) The environment (physical surroundings) within which a character is portrayed may be indicative of certain traits” (Tolmie 1999:44-45). Bal (1979:9) verwys ook na die onderskeid: “Expliciete is die informasie; die een eienskap of attribuut van een personage vermeldt. Impliciete informasie halen we uit informasie over andere gegevens dan eienskappen of attributen van het personages.” Berlin (1983:33-42) verwys na enkele van hierdie tegnieke wat veral in die Bybelse narratief opgemerk word: (i) Ten eerste kan daar ‘n verduideliking van die karakter voorkom. Anders as by moderne letterkunde, word daar nie soveel aandag geskenk aan die fisieke eienskappe van ‘n karakter nie, maar word karakters eerder beskryf in terme van hulle persoonlikheid. (ii) Ten tweede kry die leser ook verdere insig in ‘n karakter wanneer die innerlike lewe van daardie karakter bespreek word. (iii) Derdens, en seker die mees prominente instrument wat gebruik word om ‘n karakter te openbaar, is die eie woorde en handeling van die karakter. Die ware dimensies van ‘n karakter word verder belig wanneer die karakter in kontras met ander, of eie handeling van vroeër, aangebied word. Die karakteriseringstegnieke word ook heel dikwels in kombinasie met mekaar gebruik.

dramatiese tekste kry ons die inligting oor persoones te hoor deur wat hulle sê, wat ander persoones oor hulle sê, en wat hulle doen. In verhandelende tekste kan die inligting kom van 'n instansie wat nie betrokke is by die gebeurtenisse, 'n vertelinstansie.”

Tyd, plot/storielyn, die verteller, fokus en karaktere is dus van die dimensies wat die rykdom van 'n narratiewe teks help skep. In ons ontleding van 2 Samuel 13 as basisdokument is dit dus belangrik dat ons aan hierdie dimensies aandag gee.

3.3.2 Leser-respons kritiek

Die Feminisme en Afrika-hermeneutiek beklemtoon die sleutelposisie wat die leser inneem in die interpretasieproses.⁹⁴ Die tweeledige hermeneutiese raamwerk wat as ruggraat dien vir hierdie studie noodsaak dat in lyn met Bybelwetenskaplike⁹⁵ nadenke nog 'n alternatiewe fokusarea van teksinterpretasie ontgin moet word in hierdie studie. “Reader-response theories call attention to the active role of communities of readers in constructing what counts for them as ‘what the text means’” (Thiselton 1992:515). Ten einde die praktyk van die interkulturele Bybelleesproses, waarin die leser sentraal staan, beter te verstaan, is dit nodig om teoreties te besin oor die rol van die leser in die interpretasieproses.

“Reader response criticism⁹⁶ approaches biblical literature in terms of the values, attitudes, and responses of readers. The reader, therefore, plays a role in the ‘production’ or ‘creation’ of meaning and significance” (McKnight 1999:230). Hierdie primêre uitgangspunt van 'n leser-gesentreerde teorie naamlik, die dinamiese aard van die leser, impliseer 'n radikale nuwe beskouing van die rol van die leser in

⁹⁴ Gunn (1987:70) meen dat hierdie benadering tot teksinterpretasie nuwe moontlikhede inhou: “(T)here are great possibilities for a resurgence of participation in the joy of critical reading – by scholarly, student and lay readers alike. Biblical narrative read critically through an orientation to the reader’s experience and commitment has great power to enliven the experience, especially in the context of a particular community of readers and the sharing of readings.”

⁹⁵ “In the last decades of the previous century, the debate on interpretation began focusing on the reception of texts by different readers. The role of the reader in the production of meaning became the centre of interest” (Lawrie 2005b:109).

⁹⁶ Hoewel oorkoepelende terme soos *Reader Response Criticism* of resepsieteorie dikwels gebruik word, is die benadering nie 'n eenvormige dissipline nie, maar eerder 'n reeks strategieë waarvolgens die rol van die leser in die interpretasieproses aandag geniet.

die Bybelleesproes. “The reader cannot be regarded as a tape-recorder with a blank tape that simply records the meanings that come to him for the text or from historical studies. Such a view turns the reader into a passive ‘receiver’ of a ‘message’. The reader does not merely discover meaning, but plays an active part in the creation of meaning. Texts do not ‘have’ fixed meanings that simply need to be ‘unwrapped.’ Instead, meaning arises in the interaction between texts and readers who deal creatively with the text” (Lawrie 2005b:110).⁹⁷

Lesers is egter kontekstueel gebonde en die verhouding tussen teks, leser en eietydse konteks word in dié benadering van naderby ondersoek. Hierdie verhouding word prominent aangesien lesers se interpretasies van teks geïnformeer word vanuit hulle diverse sosiale kontekste. “Many aspects of the reader’s context play a role: culture and religions, values and beliefs, social conventions and customs, the reader’s experience of interaction with other people, and so on. Thus the individual reader draws on a whole world of knowledge and experience when she or he reads. The specific context of the reader provides the horizon of understanding that enables the reader to make sense of the text” (Lawrie 2005b:111).

‘n Pluraliteit van lesings ontwikkel in die interpretasieproses aangesien lesers teks benader vanuit hulle unieke sosiale kontekste. Daar is dus nie net een vaste betekenis in die teks nie, maar die betekenis word geskep in die interaksie tussen leser, ingebed in ‘n bepaalde sosiale konteks, en teks.⁹⁸ Talle aspekte van die leser soos taal, kultuur, waardes en sosiale konvensies is hier ter sprake. In die mate waarin die konteks van die leser verskil, verskil die interpretasies dan ook.

Die ontwikkeling van hierdie meer leser-gesentreerde benadering tot teksinterpretasie is veral gebaseer op die werk van Stanley Fish en Wolfgang Iser. Fish en Iser se

⁹⁷ Interpretasie impliseer ‘n kreatiewe wisselwerking tussen teks en leser. “The reader of such a narrative is not a passive recipient of a story, but an active participant in trying to understand it. Because he is given different points of view, sees things from different perspectives, he must struggle to establish his own. He must form his own psychological point of view, untangling the various perceptions and weaving them into a coherent picture; and he must establish his own ideological point of view, evaluating the events of the narrative as he comes to see them. Here he moves into the realm of interpretation” (Berlin 1983:82).

⁹⁸ In dié sin is alle betekenis kontekstueel aangesien dit ontwikkel vanuit die interaksie tussen leser, konteks en teks. “It is the attempt to discover the meaning of the Bible from within a context and for a particular context” (Lawrie 2005b:112).

teoretiese besinning verskil hoofsaaklik in hulle onderskeie beskouings van die rol van die leser in die vorming van betekenis. Volgens die werk van Wolfgang Iser word die leser beskou as 'n vrye, kreatiewe subjek wat sy/haar verbeelding gebruik om sin te maak van tekste. Die interpretasieproses is 'n kreatiewe interaksie tussen teks en leser: "(A) literary text is not complete in itself. 'Gaps' exist – a lack of complete continuity and/or a lack of specification of relationships between the different linguistic and literary elements. Iser makes these gaps and the completion of gaps by the reader the central factors in literary communication" (McKnight 1999:232). Volgens Ska (1990:54) beklemtoon Iser die vryheid en kreatiwiteit van lesers in die interpretasieproses, maar meen dat lesers nie bloot die teks kan ignoreer nie. Sin of betekenis is die produk van kreatiewe interaksie tussen teks en leser. Iser onderskei in dié verband tussen "text, which has no meaning in itself, and the literary work, which comes into being as something meaningful only in the reading process" (Lawrie 2005b:116). Iser stel die leesproses voor as 'n beweging deur die teks waarin 'n leser telkens nuwe gedeeltes interpreteer in die lig van die leeservaring wat reeds voltooi is. Die nuut gevormde interpretasies vorm telkens dan weer op hulle beurt die basis vir die ontginning van betekenis in nuwe gedeeltes wat gelees word.⁹⁹ "The reader is constantly orientating and re-orientating herself, constantly assigning and reassigning meaning in the process" (Lawrie 2005b:118). Iser meen dat daar nie 'n vrye hoeveelheid interpretasies ongebonde aan 'n inherente dimensie van 'n teks bestaan nie. "According to Iser, a text does contain some fixed beacons that limit the creativity of the reader. The fixed beacons are not, however, really fixed meanings; they become part of a meaningful whole only when readers connect them to one another to form a picture. The connecting lines are not prescribed; they may be drawn in a number of ways" (Lawrie 2005b:118).

⁹⁹ Fowler (1985:19) sluit by Iser aan as hy meen dat leserresponso-benaderings die interpretasieproses nie as staties beskou nie: "(E)mphasis is placed on the fact that a reading experience takes place through time, it is fundamentally a temporal experience. This is a radical shift in perspective, because we have not been taught to monitor our reading experience as it occurs. Rather, we have been taught to read to the end of a text and then step back and comment on the final outcome of the reading." Hy meen voorts: "The entire reading experience is to be valued – not just the end product of reading. Reading a text is a rich and dynamic experience, but focusing on the end product of reading lends itself to perceiving a text as a static, spatial form, like a painting or sculpture or piece of architecture" (Fowler 1985:19).

Teenoor die meer gematigde posisie van Iser is daar 'n meer radikale standpunt: "Some authors belonging to this school, Reader-Response Criticism, go so far as to say that a work of literature exists only in the 'act of reading'" (Ska 1990:54). In sy latere werk voer Stanley Fish selfs aan dat die leser die teks skryf: "According to him, the reader actually writes the text, following certain conventional strategies of interpretation that he acquired as a member of an interpretive community" (Lawrie 2005b:116). In teenstelling met Iser se bakens van betekenis¹⁰⁰ wat in die teks voorkom, meen Fish dat die teks geen duidelike indikatore bevat wat die leser lei in 'n spesifieke rigting van interpretasie nie. "Nonetheless, reading is not the free creation of meaning, nor is it the product of individual identity, for a reader is, after all, formed as reader by the interpretive community to which she belongs. Fish's theory thus emphasized the way in which individual readers are shaped by communal forces and conventions" (Lawrie 2005b:116). Die invloed van die kommunale konvensies op die interpretasieproses van die individu blyk belangrik te wees vir die teoretiese onderbou van die interkulturele gesprek. Deelnemers vanuit verskillende sosiale kontekste ontmoet mekaar in 'n gemeenskaplike ruimte. Benewens vlees-en-bloed individue ontmoet verskillende interpretasie-tradisies mekaar ook in die interkulturele gespreksruimte. Deelnemers moet dus ook beskou word as verteenwoordigers van verskillende interpretasie-strategieë. Fish se latere werk beklemtoon hierdie uitgangspunt: "A reader is always already a member of an interpretive community that prescribes the available strategies of interpretation to her. The reader writes the text, as it were, but the reader herself has already been 'written' by her interpretive community. Readers cannot but interpret texts by means of the dominant reading strategies of their interpretative community..." (Lawrie 2005b:119).

Hoewel leser-respons benaderings die rol van die leser vooropstel in die interpretasie proses, is dit nie altyd, teoreties gesproke, so duidelik presies wie die leser is na wie verwys word nie.¹⁰¹ Tolmie (1999:8) meen dat die leser hoofsaaklik op een van twee

¹⁰⁰ Fish beskou betekenis as 'n gebeurtenis wat in tyd ingebed is. "Meaning of the text is the effect it has on the reader. Meaning happens when one reads and is closely related to the effect, experience or response associated with reading" (Lawrie 2005b:116).

¹⁰¹ 'n Verskeidenheid terme word gebruik om die konsep van 'die leser' te omskryf. Dit kan maklik lei tot verwarring. "If one starts reading books and articles in this regard, one soon finds oneself confronted with a bewildering range of description of the reader in/of the text, for example, the ideal reader, the

maniere teoreties gedefinieer kan word: “On the one hand, the definition of the implied reader can focus very strongly on the real reader in one way or another, usually in the sense of the reader that the real author had in mind when she/he wrote the text or the kind of real reader presupposed by the text. On the other hand it can be depersonified and instead be linked closely to the text itself.” Benewens bogenoemde onderskeid begin Fowler (1985:8) sy beskrywing van wie die leser is, in die onderskeid tussen leser en kritikus: “We could call the critic pole of the critic/reader continuum the ‘objectifying’ pole. What is objectified by the reader-orientated critic, however, is not the traditional text object, but the experience of reading within a tradition of criticism... The reader pole, on the other hand, is the pole of ‘subjectifying’: this is the pole of the ‘individual’ and the ‘psychological’”.¹⁰² In plaas daarvan om een van hierdie twee posisies te kies, meen Fowler (1985:10) dat ‘n integrasie van die posisies moontlik is en inderdaad nodig: “To be a critical reader means: (1) to affirm the enduring power of the Bible in my culture and in my own life; (2) and yet to remain open enough to ask any question and to risk any judgment, even if it should mean repudiating.” Dit blyk dus volgens Fowler moontlik te wees om beide krities en ‘n leser te wees.¹⁰³

Lesers, hoe hulle ook al teoreties gedefinieer word, neem ‘n bepaalde posisie in die interpretasieproses in: “Critics have developed three main reading positions: reading-elevating, character elevating and evenhanded. They speak of a reader-elevating position when the reader knows more than the character(s), of a character-elevating position when the character(s) know(s) more than the reader, and of a evenhanded position when both reader and character(s) have the same level of knowledge” (Ska 1990:54).

hypothetical reader, the informed reader, the authorial reader, the intended reader, the super-reader, the average reader, the encoded reader and the actual reader!” (Tolmie 1999:8).

¹⁰² Lawrie (2005b:114) beskryf die onderskeid tussen die twee posisies as volg: “(C)ritics are like spectators who discuss a game of football that they have just seen. Readers are like players who are involved in the game themselves. The critic looks from the outside at a complete work (a text); the reader finds herself engaged in making (creating) the text.”

¹⁰³ Hierdie moontlikheid tot die inneem van beide ‘n kritiese posisie en ‘n meer naïewe lees van die teks sal getoets word in die interkulturele gesprek aangesien ‘skilled readers’ deel sal uitmaak van die navorsingspopulasie.

Ter opsomming wil dit blyk asof leserrespons-benaderings die grondslag bied vir 'n interkulturele gespreksmodel aangaande die Bybel. Die sentrale rol van die leser word deur hierdie teorieë beklemtoon, asook die kreatiewe interaksie tussen leser en teks wat as grondslag dien vir interpretasie. Die belang van sosiale konteks en die tradisie van interpretasie waarvandaan deelnemers funksioneer, word ook deur hierdie benadering in kaart gestel. Die interkulturele gesprek is ten diepste slegs moontlik as gevolg van die skuif in fokus na die vormgewende rol van die leser in die interpretasieproses.

In ag genome bogenoemde teoretiese bespreking, is die volgende belangrik met die oog op die interkulturele gesprek wat in hierdie studie gefasiliteer word. Ten eerste, vir die kreatiewe leesproses om plaas te vind, moet lesers betrokke raak by tekste. Of lesers hoegenaamd gaan betrokke raak by die leesproses, word tot 'n groot mate bepaal deur die belangstellings van die leser. Lesers met 'n sterk intellektuele of kognitiewe belang, sal betrokke raak in die leesproses om die ware feite van 'n saak te bepaal. Kwalitatiewe lesers sou meer op die estetiese dimensies van 'n teks konsentreer en soek na onderlinge patrone en vorms. Ten derde sou 'n praktiese leser aangetrokke voel tot 'n teks omdat hy/sy belangstel in die lot van die karakters wat in die verhaal uitgebeeld word.

Vir die proses om dus hoegenaamd aan die gang te kom, is dit nodig dat die leser in beweging gebring moet word en aangemoedig moet word tot die uitdaging van die leesproses. Vir die interkulturele lees van 2 Samuel 13 is dit dus belangrik om die leser te bemagtig tot die aanvanklike leesproses. Elke leser moet bewus gemaak word van hoe belangrik hulle rol in die interpretasieproses is. Sonder lesers is daar geen proses nie.

Ten tweede is dit belangrik dat die belangstellings van die lesers geprikkel word deur die tekskeuse. 'n Narratiewe teks is om hierdie rede gekies, want lesers kan makliker met ander se stories identifiseer. Die onderwerp van die teks blyk in die lig van die sosiale omstandighede van die gemiddelde Suid-Afrikaanse vrou relevant te wees. Geweld, verkragting, sosiale strukture en mag is maar net 'n paar van die temas wat deur die teks aangespreek word.

3.3.3 Ideologiese dimensie

'n Derde been van die eksegetiese strategie wat bespreek moet word, is die ideologiese dimensie. Moderne ideologieë en magstrukture word dikwels gelegitimeer vanuit 'n sekere verstaan van die ideologiese bedoeling van 'n teks. Die algemene omskrywing van die fokusarea van hierdie studie, wat in die volgende hoofstuk in die verfyning van die probleemstelling neerslag sal vind, vra juis die vraag na die funksionering van mag en ideologie in die interkulturele Bybelleesproses. Ten einde die ideologiese posisie van deelnemers in die interkulturele gespreksruimte te begryp, moet die funksionering van ideologie in die teks begryp word. Dit blyk dus van kardinale belang te wees om in die eksegetiese proses sensitief te wees vir die ideologiese dimensie van die teks omdat dit 'n besondere invloed het op lesers se oriëntering ten opsigte van die teks. Elke deelnemer aan die interkulturele gesprek betree egter ook die ruimte vanuit 'n bepaalde ideologiese posisie. Hierdie posisie beïnvloed persepsies wat van ander gevorm word, nie net in die interkulturele leesproses nie, maar ook elders.

Ideologie word in hierdie studie hanteer aan die hand van Thomson se definisie:¹⁰⁴ “(T)o study ideology is to study the ways in which meaning (signification) serves to sustain relations of domination” (1984:131). Ideologie word dus vanuit Thomson se definisie beskou as die manier waarop woorde¹⁰⁵ in 'n spesifieke sosiale konteks gebruik word om verhoudings/sisteme van mag in stand te hou. 'n Ideologiese bestudering van die Bybelse teks gaan dus van die standpunt af uit dat die woorde wat gebruik word om betekenis uit te druk, in die eerste plek in 'n bepaalde ideologiese konteks ontwikkel. Die neerslag daarvan het ten doel om verhoudings van mag en dominasie in stand te hou. Ideologiese kritiek van die Bybel moet dus gelyktydig die ontstaanskonteks van Bybeltekste, en die magsverhoudings wat dit in daardie konteks dien, in gedagte hou.

¹⁰⁴ In die volgende hoofstuk word die teoretiese onderbou van die empiriese studie uiteengesit en die konsep van ideologie sal ook daar ter sprake kom. Die konsep van ideologie word in daardie hoofstuk in detail bespreek en uiteengesit met die oog op die ondersoek van hoe dit in die interkulturele Bybellees-proses neerslag vind. Vir die bespreking van die ideologiese dimensie van die teks – wat hier ons fokus is - word Thomson se teorie hier reeds as werksdefinisie gebruik.

¹⁰⁵ Woorde dien as die uitdrukking van betekenis en kombineer met ander woorde in sinne en tekste wat bepaalde retoriese uitvloeiels het en gevolglik ideologiese konsekwensies het.

Yee (1995:146) omskryf ideologiese kritiek as volg: “Ideology criticism uses literary critical methods within a historical and social scientific frame in a comprehensive strategy for reading biblical text. On the one hand, the social sciences and historical analyses help to reconstruct or ‘unmask’ the material and ideological conditions under which the bible text is produced. On the other hand, literary critical methods address how the biblical text assimilates or ‘encodes’ these conditions in reproducing a particular ideology”. Yee (1999:535) gaan in ‘n ander publikasie een stap verder as sy meen: “Ideological criticism investigates (1) the production of the text by a particular author¹⁰⁶ in a specific, ideologically charged historical context, (2) the reproduction of ideology in the text itself, and (3) the consumption of the text by readers in different social locations who are themselves motivated and constrained by distinct ideologies.”¹⁰⁷

In die breë impliseer bogenoemde definisies dat skrywers en lesers selfs op die mees basiese vlakke ideologies funksioneer. Clines voer aan: “(W)hat I mean by the term is that writers and readers alike have some ideological investments. Writers do not, on the whole, write their texts just for the fun of it; they have a case to put, an argument to advance, or an opponent to overcome. Readers too have ideological investments – in what they choose to read, how they incorporate or fail to incorporate what they read into their own structure of opinions, how they report on what they have read and how they recommend or insist to others that they read the same works” (1995:24).

Een vraag wat egter sentraal staan in die hermeneutiek van ‘n ideologies-kritiese analise is of tekste ideologies het. “Some critics insist that texts have ideologies. This seems obvious, since authors are part of a particular society that shapes their worldviews. Authors likewise intend to shape readers by structuring poetic lines, portraying characters, using narrational perspectives and rhetorical strategies, and delivering arguments in ways that either support or challenge a community’s governing ideologies” (Stratton 2000:124). As voorbeeld van hierdie posisie kan die

¹⁰⁶ Ideologiese kritiek poog om die bedoelinge van die outeur te ontbloot “at least insofar as these critics discern and expose the political and social realities of the communities for which a text was originally written and the likely aims and persuasive power it might have had with its first audiences” (Stratton 2000:123).

¹⁰⁷ Hierdie derde dimensie van Yee se definisie kom tot uitdrukking in die interkulturele Bybelleesproses wat in hierdie studie bestudeer sal word.

werk van Meir Sternberg voorgehou word. Sternberg meen “the Bible is an ideological text written in didactical style but with a single unifying, nonconflictual ideological theme” (Aichele 1995:278). Sternberg (1985:37) druk hierdie enkelvoudige ideologiese teorie as volg uit: “If the Bible is ideologically singular¹⁰⁸ – and I believe so – then its singularity lies in the world view projected, together with the rhetoric devised to bring it home.” Hy omskryf Bybelse literatuur voorts as ‘n ekstreme soort ideologiese bron: “(T)he Bible belongs to that extreme variety of ideological writing known as didactic. Strictly defined, the didactic genre moves beyond commitment to selfimmolation: it not only advances a doctrine but also ruthlessly subordinates the whole discourse – the plot, the characters, the arena, the language, their ordering and interlinkage” (Sternberg 1985:37). Hierdie enkele ideologiese beweging wat Sternberg in die teks waarneem, kom tot uitdrukking in retoriese tegnieke wat deur die skrywer aangewend word.¹⁰⁹

In teenstelling met hierdie standpunt meen ander kritici dat tekste nie ideologieë het nie, maar dat mense wel het. Hoewel die kritici sou saamstem dat die Bybeltekste dikwels ingespan word ten einde ideologiese standpunte te onderskryf en dan vanuit dié standpunte mense te onderdruk, lê die oorsaak hiervan nie in die ideologie van die teks self nie, maar in die maniere waarop mense die teks aanwend. “Scholars on this side of the debate, like their opposing colleagues, seek to uncover ideologies that shaped biblical authors and their original readers. Rather than saying that a text has a certain ideology, however, they are more likely to refer to a text’s representing or promulgating particular value systems held by people... Those ideological critics who hold the view that writers, readers, and interpreters, rather than text, have ideologies, look beyond a text’s original composition and communities” (Stratton 2000:125).

Carroll (1995:28) se standpunt verteenwoordig ‘n soort middeweg: “I think I would prefer to say that texts contain traces of ideology. That is, they have the ideological

¹⁰⁸ Ideologiese konflik of teenstrydigheid is volgens Sternberg onmoontlik.

¹⁰⁹ Kritiek op Sternberg se benadering behels: “Sternberg’s forceful narratological approach leads him to all but ignore the political side of ideology by imposing his own agenda – the need to chart a single ideology for the text. As a result, ideological conflict is ruled out for Sternberg because as omniscient narrator he imagines himself completely in control of his own reading. (His theory) is insufficiently self-reflexive, and most important, it cannot allow for conflict and differences among readers and readings” (Aichele 1995:279).

traces of the writers who live in an ideologically-constructed world and they are read by readers who have their own ideological traces from the world(s) in which they live.” Ideologie-kritiek word vanuit sy benadering toegepas deur representasie te analiseer: “(A)n alternative, more informed point of view might attempt to understand the rhetoric¹¹⁰ of such representation and interpret the conventions of reference in accordance with cultural practices” (Carroll 1994:8). Hierdie ideologies-kritiese benadering van Carroll sluit goed aan by die ideologiese definisie van Thomson (soos hierbo genoem). Tekste het dus ideologie in die mate waarin woorde, wat ten doel het om sekere magsverhoudings/strukture in stand te hou, vanuit bepaalde sosiale kontekste daarin neerslag vind. Carroll (1995:28) meen in dié verband dat die taak van ideologie-kritiek is “to scrutinize both sets (writer and reader) for ideological traces and to analyze critically all the ideological factors at play in any and every reading of the Bible”.

Hoewel kritici met mekaar verskil oor die posisie van ideologie in die Bybelse teks, kan die ideologiese dimensie van tekste deur twee modusse van analise verken word, naamlik ekstrinsieke en intrinsieke analise: “Extrinsic analysis makes use of the social sciences and historical criticism to understand the complex social structures of specific historical groups and their interrelationship with other parts of the society. Its major focus is the mode of production¹¹¹ dominant in the society producing the text.

¹¹⁰ Retoriese kritiek vorm nie as sulks een van die primêre eksegetiese strategieë van hierdie studie nie, maar enkele opmerkings oor retoriek as onderafdeling van ideologiese kritiek is nodig. “Rhetoric, we might say, is about ‘speaking to good effect.’ According to this view, the ‘good effect’ is an impressive, stylish speech, one of which the audience will say: “Well said!” A rhetorical act is seen as effective when it puts across a case in a clear, coherent and striking way.... The other view saw rhetoric as the art of persuasion. According to this view, the ‘good effect’ is an influence exerted on the audience, one that makes the audience say: “Now I am convinced!” (Lawrie 2005b:129). Hoewel die term aanvanklik gebruik is om die verhouding tussen spreker en gehoor aan te dui, kan dit ook in die geval van geskrewe taal gebruik word. “Rhetorical criticism focuses on ‘language as action’, on what people wish to achieve when they use language and how they pursue their aims” (Lawrie 2005b:131). Ridout (1947:73) meen: “Amongst the literary phenomena which the rhetorical critic of the Bible scrutinizes in carrying out his tasks, probably foremost is the phenomenon of repetition.”

¹¹¹ Yee (1999:535) identifiseer in Israel drie dominante modusse van produksie: “(i) The tribal period was characterized by familial modes of production that valued kin group connection and had no outside agencies that taxed their resources. (ii) The monarchical and colonial periods had a tributary mode of production in which various social classes paid tribute and taxes to the state or to foreign power, with

The term refers to the complete operation of social relationship and forces of a society's material production" (Yee 1995:150). Hierteenoor staan intrinsieke analise: "Intrinsic analysis determines how the text encodes in its rhetoric the oftentimes conflicting circumstances of its material-ideological production... The text is presumed to be a symbolic resolution of real social contradictions, inventing and adapting 'solutions' to unresolved ideological dilemmas"(Yee 1995:151).

Mieke Bal help ons deur 'n kombinasie van literêre teorie, Feminisme en narratiewe teorie om teen die grein van populêre lesings van Bybeltekste in te lees en so die dominante ideologie te ontmasker. "It is my contention that, in spite of major differences in the innumerable readings of the Bible, there has been in Christian, Western culture a continuous line toward what I refer to as 'the dominant reading': a monolithically misogynist view of those biblical stories wherein female characters play a role, and a denial of the importance of women in the Bible as a whole. Let me add right away that this does not imply that all female characters are seen as negative; quite the contrary. It does imply that any positive view of a female character has to be re-evaluated for its recuperation within male interests" (Bal 1987:2). Deur haar besondere kreatiewe aanwending van narratiewe teorie poog sy 'n alternatiewe lesing. Sy poog om teen die grein van die dominante kultuur in te lees en om nuwe lig op Bybelse narratiewe te werp. Sy streef hierdie alternatiewe lesings na as 'n uitdaging van die dominante norm. "For it is not the sexist interpretation of the Bible as such that bothers me. It is the possibility of dominance itself, the attractiveness of coherence and authority in culture, that I see as the source rather than the consequence, of sexism" (Bal 1987:3). Sy gebruik narratiewe teorie om die neerslag van die dominante ideologie in die eerste plek in die teks te ontmasker en dan daarnaas 'n alternatiewe lesing na te streef: "Thus the enhancing of difference as a means of deconstructing the dominance of male-centeredness in the reading of these highly influential texts" (Bal 1987:4). As ontginningsinstrument van hierdie alternatiewe lesings gebruik Bal narratiewe teorie: "(I)t contributes to a fuller understanding of the text and its effect while at the same time deepening our insight into the semiotic particularities of narrative as a specific discursive practice. This insight can help us, beyond literature, to understand the use we make of narrative in social life" (Bal 1987:21). Bal bied in

the lower classes carrying the heaviest burden. (iii) Finally, Judaism under Roman hegemony operated under a slave mode of production."

haar lesings 'n alternatief op die geïkete interpretasie van Bybelse narratiewe: "My readings present an alternative to other readings, not a 'correct' one, let alone the 'only possible' interpretation of what the text 'really says.' Texts trigger readings; that is what they are; the occasion of a reaction. The feeling that there is a text in support of one's view makes texts such efficient ideological weapons. Every reading is different from, and in contact with, the text... (T)he point is that there is none, at least not one single one; the point of literary analysis is that there is no truth, and that this contention can be reasonably argued. And where the truth is absent, women can creep in, and rewrite themselves back into the history of ideology" (Bal 1987:132).

Ook vanuit die bespreking van Bal se werk word dit duidelik dat die fokus van 'n ideologies-kritiese lesing van die teks aan die een kant dien om dominante ideologiese standpunte wat neerslag vind in die woorde van die teks te ontmasker, asook om moderne ideologiese lesings oop te vlek. Hierdie doelstellings word volgens Bal bereik deur teen die grein van die teks in te lees en deur kreatief ander lesings te ontwikkel. Die ideologies-kritiese benadering word deel van die algemene eksegetiese strategie van hierdie studie aangesien dit in die eerste plek erns maak met woorde wat neerslag vind in teks wat vanuit verwyderde ideologiese kontekste kom. Die potensiaal vir alternatiewe lewegewende interpretasie word ook duidelik vanuit Mieke Bal se kreatiewe benadering.

Die eksegetiese strategie wat in hierdie studie aangewend gaan word, is multidimensioneel van aard en sluit, soos pas breedvoerig bespreek, narratiewe analise, leser-sensitiewe benaderings en ideologies-kritiese uitgangspunte in. Soos reeds genoem, vorm 2 Samuel 13 die basis-gespreksdokument vir hierdie studie. Voordat groepe egter die geleentheid gaan kry om met die teks om te gaan, is 'n eksegetiese ontginning van die teks volgens die saamgestelde multidimensionele eksegetiese strategie eers belangrik. Hierdie eksegetiese word nie gedoen om daarmee weer eens die oppergesag van Westerse akademiese analise te suggereer nie, maar eerder om daarmee bepaalde multidimensionele stamme in te sluit. Ons sien in hierdie eksegetiese analise van die teks 'n aantal dominante akademiese standpunte wat die gesprek vir 'n geruime tyd oorheers het. Die probleem lê myns insiens nie in die aanbieding van hierdie stamme nie, maar eerder in die prominensie wat daaraan gegee word. Na die eksegetiese bespreking sal ek vanuit die tweeledige hermeneutiese raamwerk soos dit neerslag vind in die Feminisme en Afrika-hermeneutiek, aandag

gee aan enkele alternatiewe lesings wat vanuit 'n akademiese perspektief geformuleer is.

3.4 Eksegetiese bespreking

Ska (1990:1) stel enkele riglyne voor vir die aanvang van die eksegetiese proses: "A close reading of the original text is an excellent start. But dialogue with a text begins with translation. The latter can be twofold: literal and literary." 'n Vertaling van die teks in eie idioom bewerkstellig 'n beter begripsraamwerk. Die opsomming van die plot/storielyn blyk ook heel belangrik te wees. Daarna volg die verdeling van die teks in kleiner literêre eenhede en die in-diepte bespreking daarvan. Ek begin dus die eksegetiese bespreking met 'n vertelling van die teks in moderne idioom.

3.4.1 Die verhaal – ter opsomming

In 2 Samuel 13 begin 'n nuwe episode in die Dawid-saga. Die karakters wat in hierdie episode op die voorgrond gaan wees, word in die eerste vers aan die leser bekend gestel. Die twee seuns van Dawid, Absalom en Amnon, word bekend gestel en ook die dogter van Dawid, Tamar. Tamar word egter aan die leser beskryf as die suster van Absalom. Ons word ook meegedeel dat Amnon op Tamar verlief was. Amnon brand van begeerte na Tamar, maar omdat sy 'n maagd was, was dit onmoontlik vir Amnon om iets aan haar te doen. 'n Slinkse vriend van Amnon, Jonadab, kom 'n besoek aflê by die koningseun en vra na die rede vir sy misnoeë. Amnon vertel dan aan Jonadab dat hy verlief is op Tamar, maar dat hy niks daaromtrent kan doen nie. Jonadab bedink dan 'n plan om dit so te bewerkstellig dat Tamar by Amnon aan huis kom. Hy beveel aan dat Amnon maak of hy siek is en dan vir Dawid vra om vir Tamar te stuur om vir hom iets te ete te maak om sodoende sy herstelproses te bespoedig. So gesê, so gedaan. Net soos Jonadab beplan het, daag Dawid by Amnon op om te kom verneem na sy welstand. Amnon vra dan na Tamar se teenwoordigheid en Dawid beveel haar om na Amnon se woning te gaan. As Tamar die huis binnekom, lê Amnon op sy bed. Sy berei die broodjies waarvoor hy gevra het, maar toe sy dit vir hom bring, weier hy om dit te eet. Amnon beveel dat die wagte die kamer moet verlaat en dat Tamar self die broodjies aan hom moet bedien. Toe sy by hom kom om die broodjies aan hom te bedien, gryp hy haar en sê dat sy by hom moet kom lê. Tamar reageer op sy versoek en vra dat hy nie soos 'n dwaas moet optree en haar

moet onteer nie. Sy stel voor dat hulle eerder saam na die koning gaan en vra of hulle nie liefs kan trou nie. Amnon wou egter nie na haar luister nie en hy het haar beetgepak en verkrag. Nadat hy haar verkrag het, het hy 'n groot afsku in haar gekry. Hy het beveel dat sy die kamer moet verlaat. Weer pleit sy tot hom en vra dat hy nie die skande moet vererger deur haar nou weg te jaag nie. Amnon wou egter vir 'n tweede maal nie na haar luister nie. Hy beveel toe die wagte om haar by die deur uit te gooi op straat en om die deur agter haar te sluit. Tamar het die kleed wat sy gedra het geskeur, as op haar kop gegooi en sover sy geloop het geskree en geweeklaag. Absalom ontmoet die vernederde Tamar en vra of dit Amnon was wat iets aan haar gedoen het. Hy beveel haar om stil te bly en bied vir haar 'n plek om te bly in sy huis. Dawid hoor van die gebeure en is woedend. Absalom praat nie 'n enkele woord met Amnon nie, maar haat hom oor wat hy aan Tamar gedoen het.

3.4.2 Narratiewe teksanalise van 2 Samuel 13

Die narratiewe analise van 2 Samuel 13 word bepaal vanuit 'n sensitiwiteit vir die genre van die teks. Hoewel verbeelding, gevoel en intuïsie nie dikwels kwaliteite is waarvoor daar veel ruimte gelaat word in die interpretasieproses nie, gaan die analise in ooreenstemming met Fokkelman tog poog om getrou te bly aan die aard van die literatuur. Hoewel Fokkelman aandui dat "(t)he experience of a work of art by the whole person is a colourful and comprehensive process which is nonetheless characterized by a balance between feeling and reason, the imagination and intuition" (Fokkelman 1981:7), beweer hy verder: "The more we extend the 'objectivity' (the hard facts and verifiable observations), the more the 'subjectivity' (of the narrator's as well as the reader's fantasy) can come into flower. The more results we achieve by patient observation, the broader the basis of support for the interpretation and the stronger the justification for statements about the immaterial, almost unspeakable, figurative, symbolic, and, in short, ethereal body of the work of art" (Fokkelman 1981:15).

3.4.2.1 Teorieë aangaande diepte-inhoud en -struktuur van 2 Samuel 13

'n Verskeidenheid teorieë bestaan oor die kleiner narratiewe eenhede wat in die struktuur van die verhaal geïnkorporeer word. Voordat ek die uitgangspunte van my

die verdeling van die kleiner narratiewe eenhede bespreek, beskou ek oorsigtelik enkele klassieke verdelings.¹¹²

Anderson (1989:173) dui aan: “According to Ridout, our pericope has a chiasmic structure; however, it is somewhat doubtful whether the component parts of the story can be arranged in a neat pattern, without some arbitrary choice.

- A. Amnon’s desire for Tamar (vv 1-2)
- B. Amnon’s predicament and Jonadab’s advice (vv 3-7)
- C. Tamar at Amnon’s house (vv 8-10)
- D. Amnon’s advances and Tamar’s pleading (vv11-13)
- E. Tamar’s humiliation (v 14)
- D. Amnon’s rejection of Tamar and her pleading (vv 15-16)
- C. Tamar’s expulsion from Amnon’s house (vv 17-19)
- B. Tamar’s predicament and Absalom’s advice (vv 19-20)
- A. Absalom’s hatred of Amnon (vv 21-22)

Op sy beurt beskryf Conroy (1978:20) die funksionering van die perikoop in terme van die narratiewe plotmomente, naamlik, “complication, retardation, and resolution, and their normal correlatives in the reader’s response, namely, expectancy, growth of tension or suspense, and relief.” Na ‘n aanvanklike bekendstelling van die belangrikste karakters (v. 1a), word die begeerte van Amnon aan die leser bekend gemaak (v. 1b). Dit is dan hierdie begeerte en die bevrediging daarvan wat die spanningslyn in die verhaal dra. In die afstand en maagdelikheid van Tamar blyk dit dat die bevrediging van die begeerte onmoontlik sal wees (v. 2). Die leser word dan aan Jonadab voorgestel (v. 3) wat ‘n oplossing vir die probleem vind en ‘n

¹¹² Yamada (2008:105) bied in ‘n meer resente studie na gelang van sy narratiewe analise van die teks die volgende inhoudsverdeling. “The structure of 2 Sam 13 is intricate in its thematic details, though the plot follows a simple progression of pre-rape desire, rape, and post-rape response. There are three scenes: Scene One (vv. 1-9a) Amnon’s Love for Tamar and the scheme to seduce her. Scene Two (vv. 9b-17) The crime of Amnon: the rape of Tamar (Love turns to hate). Scene Three (vv. 18-22) Post-rape responses – Tamar’s mourning, David’s passive anger, Absalom’s silent hatred of Amnon.” Hy gebruik hierdie indeling om sy teorie aangaande die gevolge van die verkragting-verhale in die Ou-Testament te beklemtoon. Hy meen dat die volgende progressie waarneembaar is: “rape → violent male responses → social fragmentation” (Yamada 2008:104). Hoewel die indeling sinvol is, meen ek dat daar nie gepraat kan word van die ‘seduction of Tamar’ nie. Dit gaan myns insiens nie hier om ‘n liefdesspel nie, maar eerder om mag en begeerte.

bevredigingstrategie bedink (v. 5). Dawid, 'n karakter instrumenteel tot die sukses van die strategie, word aan die leser bekend gestel (v. 6) en speel sy rol om die verhaal in beweging te hou. Met die aanvanklike probleem uit die weg geruim, is die bevrediging van die begeerte nou 'n moontlikheid (v. 10). Nog 'n struikelblok duik op (v. 12), maar word vinnig hanteer en die oorspronklike begeerte word bevredig (v. 14). Na die klimaks van die verhaal word die nagevolge vir die verkillende karakters bespreek: eerstens vir Tamar (vv. 15-20), dan vir die koning (v. 21) en uiteindelik ook vir Amnon. Die figuur van Absalom bly egter voortdurend op die agtergrond teenwoordig (v. 22).

Skematies kan Conroy (1978:90) se indeling as volg voorgestel word:

- Personages presented
- Desire specified ('love')
- Obstacle described
 - Ruse excogitated (feigned illness)
 - Ruse successful (Tamar comes)
- Obstacle removed (Amnon alone with Tamar)
- Desire fulfilled (v. 14)
- Reactions of the personages
 - Amnon
 - Tamar
 - David
 - Absalom

Die perikoop begin dus met die bekendstelling van die karakters. Geen narratiewe spanning is van die vorige hoofstuk af oorgedra nie en geen van die karakters is vanuit vorige episodes bekend nie. Die verwagting word dus pas by die leser geskep as daar vertel word dat Amnon op Tamar verlief is. Spanning word by die leser geskep wat nie weet of Amnon iets met Tamar gaan regkry nie. Hierna volg 'n verdragingsfase in die verhaal: "(T)he major retardation section (vv. 2-14a) is not, however, all of one piece. It has its own internal complications, delays, and resolutions – a feature which adds greatly to the subtlety of the narrative technique" (Conroy 1978:20). Die oorkoepelende spanning word in vers 14 belig wanneer Amnon vir Tamar verkrag. Die res van die verhaal verwerk dan die nagevolge van die daad. Vers 22 lei egter 'n nuwe komplikasie in, naamlik Absalom se haat vir Amnon, en berei die leser voor vir

wat volg in die volgende perikoop. Conroy sien dus die verhaal as die eerste deel van 'n vervolghverhaal en lees dan dienooreenkomstig 2 Samuel 13:23-39 as die opvolg.

3.4.2.2 Bespreking van die kleiner narratiewe eenhede

Die verdeling van die narratief in kleiner narratiewe eenhede en die kriteria wat gebruik word om hierdie eenhede te bepaal, word geïnformeer vanuit die eksegetiese strategie wat in hierdie hoofstuk uiteengesit is. Die kleiner narratiewe eenhede wat as opbou dien vir die verhaal wat ons in 2 Samuel 13:1-22 vind, word verken deur 'n sinsanalise¹¹³ van die teks te doen.

In die sinsanalise wat hier in tabelvorm voorkom, word daar tussen vier vlakke onderskei:

Vlak 0: *Wayyiqtol*-sinne, dit wil sê wāw-konsekutief + imperfektum lei die sin in,¹¹⁴ asook sinne waarvan die woordorde noodwendig moet afwyk van die standaardvolgorde Werkwoord-Subjek-Objek, byvoorbeeld sinne ingelui deur die ontkenning אֵלֶּיךָ, of die relatiewe voornaamwoord רַב־לְפָנַי of יָרֵבֵּן (tensy so 'n sin afhanklik is van 'n sin wat op Vlak 1 staan – soos in die geval van vs. 19c).

Vlak 1: Sinne waarvan die woordorde doelbewus deur die skrywer verander is om 'n bepaalde wending of effek teweeg te bring;

Vlak 2: Eerste vlak direkte rede;

Vlak 3: Tweede vlak (ingebedde) direkte rede.

¹¹³ Jonker (1996:342) beskryf die volgende kriteria vir sinsverdeling: “(i) The copula -וְ (narrative form) and -וְ serve as initial sentence indicators. (ii) A sentence may have a maximum of one finite verb. (iii) Relative sentences introduced by אשר are treated as separate sentences. (iv) Infinitive constructions are not treated as separate sentences. (v) Nominal sentences are treated as separate sentences. (vi) Participle constructions are treated as separate sentences. (vii) Sentences introduced by הנה are treated as separate sentences.” Hierdie kriteria word dienooreenkomstig toegepas op die Masoretiese teks van 2 Samuel 13:1-22.

¹¹⁴ Van der Merwe, Naudé en Kroeze (1997:305) meen: “Die wāw-konsekutief word egter breër gebruik, hoofsaaklik om progressie uit te druk soos temporele en logiese opeenvolging, asook om nuwe verhale in te lei en om die vloei van 'n verhaal te bepaal.” Hierdie sinne vorm die spreekwoordelike ruggraat van die vertelling en is 'n klassieke eienskap van 'n Hebreeuse narratiewe teks.

2 Samuel 13:1-22

	3	2	1	0	
					a 1
			וַיְהִי אַחֲרָיִם		b 1
			וּלְאַבְשָׁלוֹם בְּוַדָּד אָחוֹת יָפָה		c 1
			וַיִּשְׁמָה תָמָר		d 1
			וַיֹּאמְרָה אֲמִנּוֹן בְּוַדָּד:		
			וַיֵּצֵר לְאַמְנוֹן לְהַתְחַלּוֹת בְּעִבּוֹר תָּמָר אֵת	a 2	2
			כִּי כְתוּלָה הִיא	b 2	
			וַיִּפְלֵא בְעֵינָיו אֲמִנּוֹן לַעֲשׂוֹת לָהּ מְאוּמָה	c 2	
			וּלְאַמְנוֹן כַּעַ	a 3	3
			וַיִּשְׂמוּ יוֹנָדָב בְּוַדָּב בְּוַדָּב אָחִי דָוִד	b 3	
			וַיִּוַדָּב אִישׁ חָכָם מֵאֵד	c 3	
			וַיֹּאמֶר לוֹ	a 4	4
			מִדּוּעַ אַתָּה כֹּכָה דַל בְּוַדָּב בְּבִבְקָר	b 4	
			בְּבִבְקָר	c 4	
			הֲלוֹא תִגִּיד לִי	d 4	
			וַיֹּאמֶר לוֹ אֲמִנּוֹן	e 4	
			אֶת־תָּמָר אָחוֹת אֲבִשָׁלֹם אָחִי אֲנִי אֶבְי:	a 5	5
			וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָדָב	b 5	
			שָׁכַב עַל־מִשְׁכַּבְּךָ	c 5	
			וְהִתְחַלַּלְתָּ	d 5	
			וַיָּבֵא אֶבְיֶיךָ לְרֵאוֹתֶיךָ	e 5	
			וַאֲמַרְתָּ אֵלָיו	f 5	
			תָּבֹא נָא תָמָר אָחוֹתִי	g 5	
			וְתִבְרַנִּי לְחָם	h 5	
			וַעֲשֵׂתָה לְעֵינָיו אֶת־הַבְּרִיָּה	i 5	
			לְמַעַן אֲשֶׁר אֲרָאָהּ	j 5	
			וְאֶכְלֵתִי מִיָּדָהּ		
			וַיִּשְׁכַּב אֲמִנּוֹן	a 6	6
			וַיִּתְחַלַּל	b 6	
			וַיָּבֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ לְרֹא תוֹ	c 6	
			וַיֹּאמֶר אֲמִנּוֹן אֶל־הַמֶּלֶךְ	d 6	
			תִּבּוֹא־נָא תָמָר אֵת	e 6	
			וְתִלָּבַב לְעֵינָיו שְׁתֵּי לִבְבוֹת	f 6	
			וַאֲבָרָה מִיָּדָהּ	g 6	
			וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶל־תָּמָר הַבִּיתָה לְאֹמֶר	a 7	7
			לְכִי נָא בֵּית אֲמִנּוֹן אֲחִיךָ	b 7	
			וַעֲשֵׂי־לוֹ הַבְּרִיָּה:	c 7	
			וַתֵּלֶךְ תָּמָר בֵּית אֲמִנּוֹן אֲחִיהָ	a 8	8
			וְהוּא שָׁכַב	b 8	
			וַתִּקַּח אֶת־הַבָּצֶק	c 8	
			וַתִּלְוֶה	d 8	
			וַתִּלָּבַב לְעֵינָיו	e 8	
			וַתִּבְשֵׁל אֶת־הַלִּבְבוֹת	f 8	
			וַתִּקַּח אֶת־הַמִּשְׁרֵת	a 9	9
			וַתִּצַּק לְפָנָיו	b 9	
			וַיִּמְאֵן לֶאֱכֹל	c 9	
			וַיֹּאמֶר אֲמִנּוֹן	d 9	
			הֲזֹצִיאוּ כָל־אִישׁ מֵעָלַי	e 9	

	<p>וַיִּצְאוּ כָּל־אִישׁ מֵעֲלִיוֹ: וַיֹּאמֶר אֲמֹנֹן אֶל־תָּמָר</p> <p>הביאי הפרייה המזר ואברה מידה</p> <p>וַתִּקַּח תָּמָר אֶת־הַלְּבָבוֹת אֲשֶׁר עָשְׂתָה וַתָּבֵא לְאֲמֹנֹן אֶחֱיהָ הַחֲדָרָה:</p>	f a b c d e f	10
	<p>וַתִּגַּשׁ אֵלָיו לֵאמֹר יִחְזַק־בָּהּ וַיֹּאמֶר לָהּ</p> <p>בואי שכבי עמי אחותי:</p> <p>וַתֹּאמֶר לוֹ</p> <p>אל-אחי אל-תענני כי ל-א-נעשה כן בישראל אל-תעשה את-הנבלה הזאת: ואני אנה אוליך את-חרפתי אתה תהיה כאחד הנבלים בישראל ועתה דבר-נא אל-המלך כי ל-א-ימנעני ממך:</p>	a b c d e a b c d	11 12
	<p>וְלֹא אָבָה לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹלָהּ וַיִּחְזַק מִמֶּנָּה וַיַּעֲבֹד וַיִּשְׁכַּב אִתָּהּ :</p>	a b c d	14
	<p>וַיִּשְׁנֹאֶה אֲמֹנֹן שְׁנֹאֶה גְדוֹלָה מֵאֵד כִּי גְדוֹלָה הַשְּׁנֹאֶה אֲשֶׁר שְׁנֹאֶה מֵאֵהָבָה אֲשֶׁר אֵהָבָה וַיֹּאמֶר־לָהּ אֲמֹנֹן</p> <p>קומי לכי:</p> <p>וַתֹּאמֶר לוֹ</p> <p>אל-אודת הרעה הגדולה הזאת מאחרת אשר-עשית עמי לשלחני</p> <p>וְלֹא אָבָה לְשֹׁמֵעַ לָהּ: וַיִּקְרָא אֶת־נַעֲרוֹ מִשְׁרָתוֹ וַיֹּאמֶר</p> <p>שלחוני-נא את-זאת מעלי החוצה ונעל הדלת אחריה:</p> <p>וְעָלְיָה כַּתְּנֹת פָּסִים כִּי כֹן תִּלְבַּשְׁן בְּנוֹת־הַמֶּלֶךְ הַבְּתוּלוֹת מְעִילִים וַיֵּצֵא אוֹתָהּ מִשְׁרָתוֹ הַחוּץ וַנְּעַל הַדְּלֵת אַחֲרֶיהָ:</p>	a b1 c b2 d e f g a b c d a b c d a b c d	15 16 17 18
	<p>וַתִּקַּח תָּמָר אֶפֶר עֲלִיר־אִשָּׁה וְכַתְּנֹת הַפָּסִים אֲשֶׁר עָלְיָהּ קִרְעָה</p>	a b1 c b2	19

	וּתְשֹׁב יָדָהּ עַל־רַ' אִשָּׁה	d	
	וּתְלַךְ הַלֹּךְ	e	
	וְנִצְקָה:	f	
	<hr/>		
	וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֲבָשְׁלוּם אָחִיהָ	a	20
	הַאֲמִינוּן אָחִיךָ הִיָּה עִמָּךְ	b	
	וַעֲתָה אַחֹתִי הַחַרְיִשִׁי	c	
	אָחִיךָ הוּא	d	
	אֲל־תִּשְׁתִּי אֶת־לִבְךָ לְדַבֵּר הַזֶּה	e	
	וּתְשֹׁב תִּמְרָ	f	
	וְשׁ מִמָּה בֵּית אֲבָשְׁלוּם אָחִיהָ:	g	
	וְהִמְלִיךְ דָּוִד שָׁמַע אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה	a	21
	וַיַּחַר לוֹ מְאֹד:	b	
	וְלֹא־דָבַר אֲבָשְׁלוּם עִם־אֲמִנוּן לְמַרְעֵ וְעַד־טוֹב	a	22
	כִּי־שָׁנָא אֲבָשְׁלוּם אֶת־אֲמִנוּן עַל־דְּבַר	b	
	אֲשֶׁר עָנָה אֶת תִּמְרָ אַח־תּוֹ: פ	c	

Vanuit hierdie sintaktiese sinsanalise kan nou oorgegaan word daartoe om die narratiewe elemente te beskryf. Die verskillende tonele (wat reeds hierbo afgegrens is) sal as uitgangspunt dien. Die tabel hieronder verskaf nou eers 'n ontleding van die narratief voordat die afsonderlike dele daarvan individueel bespreek sal word.

Toneel	Sinne	Sintaktiese en Narratiewe aanduidings	Inhoud	Plotmoment
Agtergrond 1	1a-d	<ul style="list-style-type: none"> ○ Vlak 1-sinne ○ Nuwe karakters voorgestel (Absalom, Tamar en Amnon) 	Bekendstelling aan karakters	Eksposisie
Agtergrond 2	2a-c	<ul style="list-style-type: none"> ○ Oorgang na <i>wayyiqtol</i> ○ Verhouding tussen twee karakters aangedui (Amnon en Tamar) 	Verhouding tussen Amnon en Tamar	Snellermoment
Toneel 1	3a-5j	<ul style="list-style-type: none"> ○ Weer vlak 1-sinne ○ Nuwe karakter (Jonadab) ○ Eerste optrede ○ Gesprek tussen twee karakters (Jonadab en Amnon) 	Jonadab se raad	Komplikasie
Toneel 2	6a-7c	<ul style="list-style-type: none"> ○ Toneelverskuiwing na Amnon se kamer ○ Nuwe karakter (Dawid) ○ Gesprek tussen twee karakters (Dawid en Amnon) 	Uitvoering van raad	Uitwerking 1
Toneel 3	8a-10f	<ul style="list-style-type: none"> ○ Tamar kom na Amnon se kamer ○ Opvolging van <i>wayyiqtol</i>-vorme ○ Amnon stuur diensknegte uit 	Vorbereiding tot tragedie	Uitwerking 2
Toneel 4	11a-14d	<ul style="list-style-type: none"> ○ Amnon en Tamar alleen in kamer ○ Amnon gryp Tamar ○ Gesprek tussen Tamar en Amnon ○ Klimaks: vernedering, verkragting 	Amnon verkrag Tamar	Klimaks
Toneel 5	15a-18d	<ul style="list-style-type: none"> ○ Amnon jaag Tamar weg ○ Verdere gesprek tussen Tamar en Amnon ○ Amnon se dienskneg sit Tamar uit huis uit 	Amnon verag Tamar	Verdere komplikasie
Toneel 6	19a-f	<ul style="list-style-type: none"> ○ Tamar buite Amnon se huis ○ Tamar voer handeling van rou uit 	Tamar in rou	Vertraging
Toneel 7	20a-22c	<ul style="list-style-type: none"> ○ Karakterverandering (Absalom en Dawid weer binne) ○ Verskuiwing van toneel (na Absalom se huis) 	Absalom en Dawid se reaksie	Konklusie

Ons gaan nou voort om elkeen van hierdie tonele sistematies te bespreek. Telkens sal die bespreking begin met 'n eie vertaling van die gedeelte. Daarna volg sekere

taalspesifieke en sintaktiese verwysings oor die episode. Elke toneel word dan verder bespreek in terme van die narratiewe elemente wat hierbo teoreties voorgestel is.

Eksposisie: Vv. 1a-d

Vertaling:

En daarna het dit so gebeur dat Absalom, die seun van Dawid, 'n mooi suster gehad het. En haar naam was Tamar. Amnon, die seun van Dawid, was op haar verlief.

Taalspesifieke en sintaktiese verwysings:

Vers 1 a-c word volledig gekenmerk deur agtergrondstaal. Smith (1990:23) merk in dié verband op: “Not only is there a complete absence of the prefixal verbs preceded by waw used throughout the rest of the pericope (and traditionally in Hebrew narrative) to indicate that a main event is taking place; there are no verbs at all here.” Byna al die woorde wat voorkom, is in die nominale vorm en byna al die naamwoorde is eiename. In die eksposisie word taal dus hoofsaaklik gebruik om die karakters aan die leser voor te stel en nie om die beweging van die narratief voort te dryf nie.

וַיְהִי אֶחָד־יָמִים - Die narratief begin met die tradisionele inleidingselement: “This often-used formula signals to the reader that a new narrative time-flow is about to begin; it puts his sense of expectancy on the alert for a new mounting towards a climax and its subsequent release” (Smith 1990:22).

וַיֵּלֶצֶבְשָׁלוֹם בְּיָמָיו - Hoewel Absalom nie in die res van die Tamar-verhaal primêr figureer nie, open die verhaal met 'n verwysing na hom en word hy op dié manier vooropgestel deur die skrywer. Deur die verwysing na Absalom word die leser bewus gemaak van die primêre rol wat Absalom speel in die groter narratief waarvan Tamar se verhaal 'n onderafdeling is.

בְּיָמָיו - Die feit dat hierdie formule twee maal (ook in vs. 1d) gebruik word, is opmerklik. Op praktiese vlak word die leser daaraan herinner dat Dawid twee seuns gehad het. Die beskrywing van beide Amnon en Absalom as die seuns van Dawid het egter ook 'n verdere funksie: “They carry David’s presence through from the last cycle of units (Chapter 8-12) into this cycle. We are not allowed to forget that David is the chief character in the Succession Narrative and that every aspect of it has a bearing on his progress” (Smith 1990:24).

וַיִּצְהַר אֲמֹנֹן בְּדָוִד – Die laaste sin van die gedeelte vertoon die klassieke narratiewe styl en open dus die opeenvolging van gebeure wat kenmerkend van ’n narratief is. Dit word egter as deel van die eksposisie behandel aangesien dit semanties staties is in die wyse waarop dit Amnon se gevoel vir Tamar beskryf. Die feit dat Amnon se liefde vir Tamar egter op die eerste sintaktiese vlak beskryf word, is van belang. Die skrywer bied aan die leser die eerste blik op die fokus van die narratief. Amnon se liefde vir Tamar is die probleem wat ’n reeks gebeure tot gevolg sal hê wat uiteindelik sal uitloop op die troonopvolging van Dawid deur Salomo, en nie deur Amnon of Absalom nie.

וַיִּצְהַר – kan letterlik vertaal word met “hy het haar liefgehad”, maar die konteks maak die aard van die liefde duidelik. Vandaar die keuse vir “was hy op haar verlief”. Anderson (1989:172) meen dat die motief van Amnon se liefde uit die staanspoor ’n politieke implikasie het: “Amnon’s love for Tamar was, largely, part of his plan to put Absalom and his family in their place! Although Amnon was attracted by Tamar’s beauty, he hoped, even more so, both to gratify his sexual desires and to humiliate Absalom through Tamar, at the same time.” Hierdie interpretasie van Anderson word versterk deur die karakteriseringstegnieke wat in die eksposisie toegepas word. Absalom word vooropgestel deur die skrywer en Tamar word in verhouding tot Absalom beskryf.

Narratiewe elemente:

Plot: Die eerste episode in ’n nuwe narratiewe eenheid staan bekend as die eksposisie. Die verhouding tussen die karakters word omskryf en die verhouding tussen verteller en leser word gevestig. 2 Samuel 13:1a-d is die eksposisie van die verhaal en beantwoord aan al die klassieke kriteria. Die begin van die nuwe narratiewe eenheid word ingelei met die tradisionele formule en ’n nuwe groep karakters word aan die leser bekendgestel. Die verhoudings van die karakters onderling word vir die eerste maal in detail weergegee. Dit is dus duidelik dat die leser hier met ’n nuwe narratiewe eenheid besig is. In vers 1 word die verhoog opgestel waarop die res van die verhaal sal afspeel. “Our attention is therefore directed towards the characters rather than advancing the narrative” (Smith 1990:23).

Die beskrywing van die familieverhoudings in die eksposisie dui dadelik ook die problematiese aard van Amnon se liefde vir Tamar aan: “She is also described as

Absalom's sister rather than as David's daughter, thus preparing the reader for further developments" (Anderson 1989:173). Cheryl Exum maak 'n belangrike punt oor die posisie van vroue in die Bybelteks op grond van die tendens van benoeming. Vroue word altyd in hulle verhouding tot mans aan die leser bekend gestel. "They thus illustrate the familiar position of women in biblical times, as under the authority of their fathers before marriage and of their husband after marriage" (Exum 1990:45).

Karakters: Hoewel Absalom nie regtig as 'n hoofkarakter in die gebeure van die verhaal figureer nie, word al die inligting aan die begin van die verhaal in verhouding tot hom aangedui.¹¹⁵ Hiermee word Absalom se teenwoordigheid in die verhaal bevestig. Absalom is in die agtergrond van alles wat in die verhaal gebeur en sy bekendstelling hier wys aan die leser reeds die prominensie wat hy later in die verhaal sal inneem: "Absalom, whose name is given prominence at the beginning of the chapter, is going to dominate the scenes to follow" (Baldwin 1988:247). Beide Absalom en Amnon word beskryf as "die seuns van Dawid". Dawid is die hoofkarakter van die troonopvolgings-narratief en die karakters wat deel uitmaak van die episode word in verhouding tot Dawid beskryf. Hertzberg (1964:322) meen dat die feit dat Amnon se verhouding tot Dawid so prominent uitgebeeld word, beteken: "First, the reader sees that the son is dominated by the same sensuality as his father, a sensuality which takes no notice of men's lives, and will notice divine retribution in the fact that David has to experience this in his own flesh and blood. Secondly, however, after the birth of Solomon, Yahweh's favourite, the future king and bearer of the promise of chapter 7, the question of the position of the older sons arises. They are higher in the line of succession than he is, the chief among them is the crown prince Amnon. The fate which befalls Amnon through his own sin is not unconnected with the divine plans, even though this is not stated explicitly." Die prominensie wat aan die manlike karakters verleen word binne die besonder gespanne magdinamika van die teks wys reeds dat Tamar deel is van 'n groter storie, wat vanuit die prominente lesings van die teks beskou kan word as *die* storie.¹¹⁶ "Tamar is introduced

¹¹⁵ Birch (1998:1303) lewer die volgende kommentaar in dié verband: "The story begins with the naming of David's son Absalom, for it is in his fate that the narrator is interested."

¹¹⁶ Die verskillende maniere waarop die teks geïnterpreteer word, word aan die einde van die hoofstuk bespreek. Vanuit die bespreking blyk dit dat die dominante interpretasies van die teks, in ooreenstemming met die ideologiese bedoeling van die skrywer, Tamar se verhaal lees as 'n

not in her own right but as the sister of Absalom and the object of Amnon's desire. Absalom and Amnon are sons of David and rivals to succeed him on the throne. For the narrator of this story, the rape of Tamar is not of interest as a personal tragedy for Tamar but as an offence to the family of Absalom, which leads to Absalom's vengeful killing of Amnon and his subsequent banishment by David. Tamar's rape sets in motion a course of events that eventually eliminates the two leading contenders for the Davidic throne. Tamar is an event rather than a person in this story. When the event is over, she disappears, while Absalom and Amnon play out the effects that are of greater interest to the narrator" (Birch 1998:1302).

Tamar word strategies bekendgestel tussen Absalom en Amnon: "Tamar is named only after her identity as Absalom's beautiful sister is stated. Indeed she is bracketed by the two princes" (Birch 1998:1303). Die feit dat sy aan die leser bekend gestel word as die suster van Absalom, wys reeds uit die staanspoor dat enige iets wat met haar gebeur 'n impak het op Absalom.

Retoriese dimensie: Ridout dui aan dat "(t)he kinship relations of the characters involved in this appalling story is impressed upon the audience in the repetitions of the words 'brother' and 'sister'. By means of this simple compositional device our author communicates to us in a convincing and poignant manner the rending apart of the royal family" (1974:78). Die retoriese dimensie van die verhaal staan dus in diens van die ideologiese vertrekpunt van die verhaal, naamlik die troonopvolging van Dawid en die magspel wat daaromheen bestaan.

Verteller: Die manier waarop die karakters aan die leser voorgestel word, maak die oogmerk van die verteller reeds by die aanvang van die verhaal duidelik: "This story is not told for its own sake but for its effect on the succession to the throne" (Birch 1998:1303).

onderafdeling van 'n groter manlik-gedomineerde narratief. Om Tamar se stem tot haar reg te laat kom, is dit nodig om teen die grein van die teks in te lees.

Snellermoment: Vv. 2a-c

Vertaling:

En Amnon was siek van begeerte na sy suster, Tamar; want sy was 'n maagd en dit was in Amnon se oë onmoontlik om iets aan haar te doen.

Taalspesifieke en sintaktiese verwysings:

Beide 2a en 2c lê op die eerste vlak van die narratief. **נֹגַם וְיִפְלֵא** nóg ׀ nóg ׀ dui egter handeling aan. In die snellermoment van die verhaal word daar alleen op die binnewerke van Amnon se emosies gefokus. **וְ** aan die begin van 2b funksioneer as neweskikkende voegwoord en merk 'n redegewende sin.

לְהִתְחַלֵּחַ – Conroy (1978:27) meen dat die verwysing na fisiese siekte in die konteks van liefde vir die eerste hoorders bekend sou klink: “It can be supposed that the narrator and his first readers had some acquaintance with the themes of Egyptian love-poetry, then an added richness of allusion can be seen in this mention of love-sickness which is a frequent occurrence in those poems.” As dit waar is, dan blyk dit dat die verteller die gehoor reeds nou wil wys op Amnon se onsuivere motiewe vir ‘liefde’. Die eerste hoorders sou dus reeds hier by die aanvang van die verhaal agterdogtig wees oor Amnon se motiewe, in teenstelling met moderne hoorders wat vermoedelike eers onraad sou merk aan die einde van vers 2.

וְהָאֵתָּה – Dit is die eerste verskyning van 'n herhalende tendens in die narratief waar woorde gebruik word om onderlinge familieverhoudings aan te dui. Aangesien die familiebande in vers 1 reeds duidelik uitgelê is, is die verwysing oorbodig. Die herhaling van die familiebande bring telkens weer die feit onder die hoorder se aandag dat Amnon se gedrag laakbaar is.

בְּתוּלָה – Die feit dat die verteller nie enige verduideliking aanbied nie vir die feit dat Tamar se maagdelikheid haar buite Amnon se bereik plaas, maak dit duidelik dat die eerste hoorders vanselfsprekend die opmerking verstaan het. Die opmerking kan dus verwys na die feit dat Tamar as maagd voortdurend onder beskerming was en dat dit daarom onmoontlik was om haar te bereik. “Another solution to the significance of these clauses is to accept that sentence at face value and take **בְּתוּלָה** to refer to Tamar’s unmarried status. The author is then saying that Tamar’s being unmarried prevents Amnon from having sex with her; had Tamar been married, Amnon would have had easier access” (Smith 1990:26). Baldwin (1988:247) sluit hierby aan en meen dat die

uitdrukking impliseer: “(S)he was a virgin might have meant in other circumstances that he was free to marry her, but she was his half-sister and therefore he dismissed the possibility. Either that, or he was intending only a casual liaison with her, in any case, Amnon had not considered breaking the conventions which governed society in Israel in these matters.” Tamar se identiteit word aan dus aan die leser beskryf in terme van haar seksualiteit en haar huweliksstatus.

Narratiewe elemente:

Plot: Die oorgang van die eksposisie na die volgende episode van die narratief is dikwels moeilik om te omskryf.¹¹⁷ Die volgende toneel vorm die snellermoment (“inciting moment”) van die verhaal en stel dus die leser bloot aan die konflik of probleem. Die verskuiwing van toneel word in die verhaal bewerkstellig deur vanaf die opsomming van verhoudings soos in die eksposisie aangebied, te beweeg na die temporele beskrywing van die probleem. Hierdie verskuiwing word duidelik onderbou deur die verandering in die taalgebruik. In die eksposisie word hoofsaaklik van nominale terme gebruik wat eiename en verhoudings aandui, terwyl die snellermoment na die eerste vlak van die narratief beweeg. Die aandag van die leser word op dié wyse verskuif na die nuwe episode in die narratief.

Met die opmerking “en hy kon niks aan haar doen nie” word die onbetaamlikheid van Amnon se ‘liefde’ vir Tamar in die vers aan die orde gestel. Dit blyk dat sy liefde glad nie liefde was nie, maar bloot die fisiese hunkering na iets wat buite sy bereik is. “He desires her passionately, but she is not available to him. Amnon’s passion collides with what is socially permitted” (Brueggemann 1990:286). Baldwin (1988:247) meen voorts in terme van Amnon se dispoisie: “Amnon, the crown prince, loves her, but, despite his privileged status, he finds himself powerless to possess her”.

Leser: Die probleem van die verhaal is nou aan die leser bekend deur die kriptiese beskrywing daarvan in hierdie gedeelte. Die leser se belangstelling word op dié wyse geprikkel en word genooi om nou verder te lees ten einde agter te kom hoe die probleem verder gaan ontvou. In terme van die aard van die probleem is dit moontlik dat die leser op dié punt van die verhaal spanning beleef. Hoewel hy/sy sou wou weet hoe die verhaal ontwikkel, is dit moontlik dat die leser eerder sou wou wegkyk en nie

¹¹⁷ Ska (1990:22) bied gebruiksiglyne om die aard van die oorgang te probeer beskryf. Die siglyne is aangehaal in die narratiewe bespreking en word hier geïmplementeer.

‘sien’ wat volgende gaan gebeur nie. Die verhaal sou maklik hier kon eindig in die sin dat Amnon se begeertes genadiglik onbeantwoord bly. Die toneel verander egter en nuwe karakters impliseer ‘n wending.

Toneel 1 - Komplikasie: Vv. 3a-5j

Vertaling:

Maar Amnon het ‘n vriend gehad, met die naam van Jonadab, ‘n seun van Dawid se broer Simea; en Jonadab was ‘n baie slim man. Toe vra hy vir hom: Waarom lyk jy, wat ‘n seun van die koning is, môre vir môre so bedruk? Sal jy my nie vertel nie? Toe sê Amnon vir hom: Op Tamar, die suster van my broer Absalom, is ek verlief. Toe sê Jonadab vir hom: Gaan lê op jou bed en maak of jy siek is. As jou vader dan kom om jou te sien, moet jy vir hom sê: Laat my suster Tamar tog kom en vir my brood gee wat sy voor my oë berei het dat ek kan sien en uit haar hand eet.

Taalspesifieke en sintaktiese verwysings:

Vers 3a-c vergelyk in struktuur met vers 1a-c. Ook hier in vers 3 word nuwe karakters op dié wyse aan die leser bekend gestel. Amnon en Jonadab word deur die doelbewuste verandering van woordorde vooropgestel in die eerste deel van die toneel. Die verbintenis tussen Amnon en Jonadab word op dié wyse sintakties uitgebeeld as die teenpool van die verbintenis tussen Absalom en Tamar.

Die pas van die verhaal vertraag in die dialoog tussen Amnon en Jonadab. Die leser word op dié manier ingetrek tot in die gesprek. Die direkte rede wat gebruik word om Jonadab se slinkse plan aan Amnon oor te dra, kan in twee dele verdeel word. In die eerste vlak van direkte rede beveel Jonadab aan dat Amnon siek moet speel. Smith (1990:28) meen oor die ingebede direkte rede in Jonadab se woorde: “It possibly indicates that Jonadab is telling Amnon exactly what to say as though he doubts whether Amnon can manage on his own. But the embedded speech also performs the discourse function of giving variety to the narrative and highlighting that part of the deception that will actually bring Amnon and Tamar together.” Hierdie tweede vlak van direkte rede impliseer Dawid as deel van die komplot en plaas die klem op sy deelname.

חָכָם - Jonadab word as slim/skrander of vindingryk beskryf. Hierdie kwaliteit word prakties geïllustreer in Jonadab se ondervraging van Amnon. “The English adjective connotes an admirable quality, but in the Bible wisdom has a purely intellectual and

morally neutral quality” (Whybray 1968:58). Baldwin (1988:247) sluit hierby aan: “He is described as a very crafty man (wise/shrewd); the context dictates the exact nuance of the word, and here its usual ethical content is conspicuously lacking. He was ‘wise’ in the sense that he knew what he wanted and how to get it.”

אֶת־תִּמְרָאֵהוּ אֶחָדָה אֶבְשָׁלָם – In antwoord op Jonadab se vraag na die rede vir Amnon se ongesteldheid word Tamar op besondere wyse vooropgestel as die rede. Tamar word dan treffend beskryf as die suster van Absalom. Weer skep dit die vermoede dat Amnon se fokus op Tamar nie onafhanklik van Absalom en die troonopvolgings-intrige verstaan kan word nie.

אֶת־הַבֶּרֶךְ/הַלֶּחֶם - Jonadab verwys in die neutrale vorm na ‘brood’ en ‘voedsel’ as hy aan Amnon aanbeveel wat Tamar vir hom moet kom voorberei.

Narratiewe elemente:

Plot: Na die formulering van die probleem van die verhaal word dit nou verder gekompliseer. Die spanning word nou in ‘n aantal tonele opgebou. Die nuwe toneel word in hierdie geval duidelik aan die leser deurdruk dat ‘n nuwe karakter, Jonadab, bekendgestel word. Amnon herhaal weer eens die aard van die probleem, maar spreek dit duidelik teenoor Jonadab uit. Jonadab bied ‘n moontlike oplossing van Amnon se probleem.¹¹⁸ Met Jonadab se raad word dit moontlik dat die spanning van vers 2 ‘n ontknoping kan vind. Die lokval wat Jonadab vir Tamar bedink, eindig oop. Alhoewel die konsekwensies van haar weerloosheid duidelik is, bly die detail onuitgespreek.

Karakters: In dié gedeelte word Jonadab genoem en beskryf. Jonadab is ‘n klassieke voorbeeld van ‘n ‘type’-karakter. Die karakter word omskryf in terme van ‘n spesifieke eienskap wat van besondere belang vir die verhaal is. Jonadab word as vindingryk beskryf en hierdie omskrywing wys op sy funksie in die verhaal. Hy tree in die verhaal op in ooreenstemming met sy beskrywing en gee aan Amnon raad wat Tamar in sy teenwoordigheid sal bring. Daar is ‘n parallelisme met vers 1. Die herhaling van die bekendstellingsformule met die oog op Jonadab gee aan hom

¹¹⁸ Hoewel Jonadab se raad op die oog af onskuldig lyk, is “the tone of the text ... misleading. Amnon’s intentions are later exposed as the violence of incest and rape, but the text treats his plotting with Jonadab as if the issue were merely the plight of a lovesick young man. We are well warned by the story of the innocent guises that can mask violence. Jonadab devises a plan, with the sole intent of isolating Amnon alone with Tamar” (Birch 1998:1303).

prominensie: “But it also serves to underline the splitting at this point of David’s family into two opposing camps: Tamar is in Absalom’s camp, Jonadab in Amnon’s” (Smith 1990:27).

Die afwesigheid van enige formele aanspreekvorme in die gedeelte dui op die familiariteit van die twee karakters. Sommige meen dat Jonadab ‘n amptelike raadgewer van Amnon was, maar die bewyse vir die amptelikheid van die verhouding is nie duidelik nie: “Elsewhere in the Bible we find a ‘friend’ acting formally on behalf of a man in his dealings with a woman. Thus the term ‘friend’ here may mean more than an intimate acquaintance. Jonadab may have routinely served Amnon as a matchmaker and adviser in affairs of the heart” (McCarter 1984:72).

Dawid figureer baie sterk in hierdie afdeling. Jonadab se familieverbintenis aan Dawid word uitgelig, Amnon word beskryf as ‘n koningseun en Dawid word geredelik betrek by die komplot. “These references to David at the moment when a deception is being mounted signal to the hearer that David was not in control of his court, that things were going on behind his back which he should have prevented” (Smith 1990:26). Brueggemann (1990:287) meen in verband met die verwysing na Dawid in Jonadab se komplot: “It is a daring scheme, because the king is made the go-between. There may be intended irony, in that David is now cast in a role like that of Uriah, to carry the message that will bring trouble. David unwittingly aids the plot development.”

Toneel 2 – Uitwerking 1: Vv. 6a-7c

Vertaling:

En Amnon het gaan lê en gemaak of hy siek is. Toe die koning kom om hom te sien, sê Amnon aan die koning: Laat my suster Tamar tog kom en voor my oë twee hartvormige broodjies voorberei, dat ek uit haar hand kan eet. Daarop het Dawid vir Tamar van die huis af ontbied: Gaan tog na die huis van Amnon, jou broer, en berei vir hom iets om te eet voor.

Taalspesifieke en sintaktiese verwysings:

Na die uiteensetting van die plan deur Jonadab in twee vlakke van direkte rede in 5a-j, bring die verteller weer die verhaal terug na die eerste sintaktiese vlak as ‘n aantal *wayyiqtol*-vorme gebruik word in 6a-d. Amnon herhaal Jonadab se voorgestelde

woorde bykans verbatim en Dawid dra op sy beurt weer die opdrag in direkte rede aan Tamar oor.

וּתְלַבֵּב לְעֵינַי שְׂתִי לְכַבוֹת – Dit is die enigste verandering van Jonadab se woorde. Jonadab het bloot in meer neutrale terme verwys na brood of voedsel. Sommige meen dat “*lebibot* has an erotic connotation because of its connection with *yelababev*, which can mean ‘to arouse’. They suggest that *lebibot* were cakes prepared and eaten by lovers, and that they come to Amnon’s mind because he is obsessed with love” (Smith 1990:31). Fokkelman (1981:105) verwys in dié verband: “On the first level, the heart cakes are meant to further the sick man’s health together with the devotion and personal attention with which Tamar prepares and offers them. On the second level, they figuratively stand for the duality which becomes united in the game of love, thus evoking the association of an aphrodisiac.” Amnon se bedoelinge met Tamar is baie duidelik in sy gebruik van die woord.

הַבְּרִיָּה – Dawid verwys weer na die kos in 'n meer neutrale vorm.

Narratiewe elemente:

Plot: Die nuwe toneel bring Dawid in persoonlike kontak met Amnon. Die uitwerking van die intrige begin nou hier op gang kom. Die spanning word verhoog in die vertraging van die verhaal deur die bykans woordelike herhaling van die slinkse plan wat Jonadab bedink het. Die feit dat Amnon die woorde sonder verandering aanhaal, wys iets van sy vertroue in Jonadab se plan. Die feit dat ons hier ’n herhaling van die inligting van die vorige vers vind, vertraag die pas van die narratief: “(T)he repetition also has the discourse function of delaying the flow of the narrative and thus producing a feeling of suspense which will increase from this point on, now that the plot has begun to be implemented” (Smith 1990:30). Dawid se opdrag aan Tamar is aansienlik korter as Amnon se versoek aan Dawid of as Jonadab se aanvanklike suggestie. Die leser weet egter teen hierdie tyd al presies wat die konsekwensies van die opdrag is en dit is daarom nie nodig om dit te herhaal nie.

Ons merk hier ’n voorbeeld van die opdrag/uitvoeringsritme wat die perikoop kenmerk: “The narrative patterns of ‘command/execution’ and its variations ‘request/granting’ constitute an important structural device within the pericope. In fact, the material is articulated mainly by the use of these schemata which form smaller narrative units” (Conroy 1978:19).

Dawid stuur vir Tamar vanuit die veilige ruimte van die huis waar sy beskerm word, na die huis van haar broer. Exum (1990:55) merk - in verband met ander verhale van vroue in die Bybel - op: “Both our victims meet untimely ‘deaths’ when they leave the security of the house to meet the man who will be instrumental in their murder. The house is the woman’s domain; here she is safe and can even exercise power, while outside in the larger world, men wield authority.” Hoewel Tamar nie fisies haar dood teëkom in die verhaal nie, is haar lewe as gevolg van Amnon se onbesonne daad verby. Ook Tamar word dus ‘n slagoffer van die onveilige spasie waarheen sy gestuur word.

Retoriese dimensie. Ridout (1947:78) meen dat die herhalende verwysing na Amnon se siekte ‘n ironiese funksie in die verhaal inneem: “The two nuances of the verb, that of feigned illness and that of actual sickness, convey the irony which our author has seen in the situation. It is Amnon’s manifest ill appearance which leads Jonadab to ask: ‘Why are you so haggard looking day after day, O son of the king?’ With what ironic ease Amnon is then able to carry out Jonadab’s instructions. ‘And so Amnon lay down and pretended to be ill’”. Climactically here, the verb functions to describe both the false and the true sickness. Amnon’s physical appearance is both feigned illness, intended to deceive his father and sister, and yet it is also his true love sickness of desire for Tamar.”

Die hartvormige broodjies wat Amnon van Tamar verwag, word aan Dawid bekend gemaak as Amnon sy versoek aan Dawid rig. Die seksuele konnotasies aan hierdie broodjies was vermoedelik wel bekend. Dawid dra egter steeds Amnon se versoek aan Tamar oor. Hoewel Dawid weer ‘n meer neutrale term gebruik om die voedsel te beskryf, kom bak Tamar in die volgende gedeelte tog die hartvormige broodjies wat Amnon verlang. Beide Dawid se gebrek aan reaksie op Amnon se versoek en die feit dat Tamar gedweë die hartvormige koekies bak, laat suspisie by die leser ontstaan oor die mate waarin beide Dawid en Tamar bewus was van Amnon se intensies.

Toneel 3 – Uitwerking 2: Vv. 8a-10f

Vertaling:

Toe gaan Tamar in die huis van haar broer Amnon terwyl hy daar lê, en sy het deeg geneem en geknie en die hartvormige broodjies voor sy oë gemaak en die broodjies gebak. En sy het die pan geneem en dit voor hom uitgekeer, maar hy het geweier om

te eet. En Amnon het gesê: Laat almal van my weggaan! En almal het van hom weggegaan. Toe sê Amnon aan Tamar: Bring die kos na my slaapkamer, dat ek uit jou hand kan eet. En Tamar het die broodjies wat sy gemaak het, geneem en vir haar broer Amnon in die slaapkamer gebring.

Taalspesifieke en sintaktiese verwysings:

Tamar se gehoorsame reaksie op die opdrag van Dawid, soos dit aanvanklik aan Amnon gesuggereer is deur Jonadab, word op die eerste vlak van die narratief deur die skrywer weergegee. In 8b verskuif die skrywer die fokus na Amnon. Alles wat Tamar verder in hierdie gedeelte doen, word gelees teen die agtergrond van Amnon se teenwoordigheid. In 8c tot 9d vind ons die opeenstapeling van agt *wayyiqtol*-konstruksies (וַיֵּאָמְרוּ, וַיֵּצֵא, וַתֵּקַח, וַתִּבְשֵׁל, וַתִּלְבַּב, וַתִּלְשֵׁ, וַתִּקַּח) wat die eerste vlak van die narratief uitmaak. Hier opeenstapeling verhoog die pas van die narratief en dra by tot die verhoogde spanning wat die leser voel. Die eerste ses konstruksies wys op Tamar se vlytige voorbereiding van die voedsel.

וַתִּלְךְ - Tamar se aankoms by Amnon word met dié woord aangedui en wys op dramatiese wyse die belang van haar teenwoordigheid.

Die groot hoeveelheid werkwoorde wat aksie aandui, verhoog die spoed van die narratief en dui op Tamar se vinnige beweging.

וְהוּא שָׁכַב – Die doelbewuste verandering in die woordorde in 8b asook die gebruik van die partisipiumvorm van die werkwoord שָׁכַב plaas die bedrywige handeling van Tamar teen die agtergrond van Amnon wat bloot op die bed lê.

אֶת־הַלֶּבְבוֹת – Dit is opmerklik dat daar pertinent verwys word na die feit dat Tamar wel die hartvormige broodjies wat Amnon in gedagte gehad het en aan Dawid weergegee het, aan die bak is. In ag genome die seksuele konnotasies wat aan die gereg gekoppel is, laat dit die leser wonder of Tamar wel geweet het wat Amnon se intensies was. Indien sy wel geweet het, skep haar vlytige handeling die indruk dat sy instemmend deel is van die situasie. Andersyds laat haar posisie as vrou in ‘n manlik-dominante samelewing haar vermoedelik met weinig keuse in dié verband. Die feit dat Amnon direk na die hartvormige broodjies verwys in gesprek met Dawid en dat Tamar hierdie gereg voorberei, laat tog die indruk dat almal geweet het wat Amnon se intensies was, maar dat niemand dit aangespreek het nie.

הוֹצִיאָוּ כָּל־אִישׁ מֵעַלְיוֹ – Amnon se opdrag word woordeliks deur die diensknegte gehoorsaam. Dit laat by die leser die indruk dat Amnon, as koningseun, gewoonlik gekry het wat hy verlang het. Dit gee ons ook ‘n indruk van die diensknegte se verhouding tot Amnon, naamlik dat as hy ‘n opdrag gee, moet hulle dit gehoorsaam.

Narratiewe elemente:

Plot: ‘n Nuwe toneel word ingelei wanneer daar op dramatiese wyse in die teks aangedui word dat Tamar by Amnon se woning aangekom het. Hierdeur word die intrige verder uitgewerk. Tamar se gehoorsaamheid aan die opdrag van Dawid, en per implikasie aan die plan van Jonadab, verhoog die spanning in hierdie gedeelte.¹¹⁹

Karakter: Tamar is die fokus van hierdie gedeelte. Haar aankoms en bedrywige aktiwiteit word beskryf. Tamar is volledig besig met die voorbereiding van die kos in hierdie gedeelte en al haar aandag word daardeur in beslag geneem.

Tamar se bedrywigheid word egter deur die skrywer geskets teen die agtergrond van die Amnon wat steeds ‘siek’ in die bed lê. Die spanning word in hierdie gedeelte van die verhaal verhoog deur Tamar se haastige bewegings wat gelees word teen die onheilspellende teenwoordigheid van Amnon in die agtergrond.

Amnon speel nog die rol van iemand wat siek is. Amnon bring Tamar telkens nader aan hom met sy toneelspel. In sy aandrang dat sy hom moet voer, word dit in die volgende toneel tot die absolute gedryf: “Now Amnon can’t touch them (the food she prepared) he is so ill. It is all part of the act. Ill as he is, he cannot bear all these people around, and in this way he contrives to be left alone with Tamar” (Baldwin 1988:248). Brueggemann (1990:287) sluit hierby aan: “Amnon plays the role perfectly. He craves intimacy. He wants to eat from her hand in private.”

Tyd: Die aanvanklike spoed van die toneel is hoog en word bewerkstellig in die opeenstapeling van werkwoorde wat Tamar se aksies uitbeeld. Die tempo van die narratief word versnel in die spoedige verwydering van die wagte uit Amnon se kamer, maar word weer vertraag met Amnon se opdrag aan Tamar en haar gedweë uitvoering van die opdrag.

¹¹⁹ “Tamar comes innocently to Amnon’s house, and what the reader knows to be a charade, is played out” (Birch 1998:1303). Die feit dat die leser bewus is van die komplot teen Tamar verhoog die spanning van die verhaal as sy gehoorsaam op Dawid se opdrag na Amnon se huis gaan.

Fokalisasie: Alles word beskryf vanuit Tamar se perspektief, ook Amnon se weiering om iets te eet. Die feit dat die verhaal vanuit Tamar se perspektief vertel word, versterk die belewing van die leser. Die leser weet egter, vanaf dié episode tot aan die einde van die verhaal, meer as Tamar, met die gevolg dat die leser haar met simpatie dophou in haar besige handeling.

Toneel 4 – Klimaks: Vv. 11a-14d

Vertaling:

Toe sy dit naderbring na hom om te eet, het hy haar gegryp en vir haar gesê: Kom lê by my, my suster! Sy het vir hom gesê: Nee, my broer! Moet my tog nie onteer nie, want so iets word nie in Israel gedoen nie. Moenie hierdie dwase ding doen nie. Want waarheen sou ek tog met my skande gaan, en jy sal soos een van die dwase in Israel wees. Praat dan tog nou met die koning, want hy sal my nie van jou terughou nie. Maar hy wou nie na haar luister nie en hy het haar oorweldig en haar onteer en haar verkrag.

Taalspesifieke en sintaktiese verwysings:

Die pas van die narratief word vertraag in 11a-e in ‘n aantal kortaf opmerkings waarvan die laaste twee in 11d-e in die imperatief voorkom: בּוֹאֵי en שִׁכְבִי. In 12b-13d vind ons ‘n merkwaardige lang uitspraak van Tamar. Die direkte rede vertraag die pas van die narratief verder en die leser word op dié wyse tot in die moment ingetrek. Amnon luister egter nie na Tamar se rede nie en verkrag haar desondanks haar pleidooi. Die verkragtingstoneel in 14a-d figureer weer op die hooflyn van die narratief.

וַיִּזְקֶהָ – Die aard van Amnon se intensies word duidelik in die gebruik van “a strong verb meaning ‘overpowered’” (Baldwin 1988:248).

וְהִעֲנִי – Tamar se beskrywing van Amnon se gedrag wys op die feit dat sy bewus is van Amnon se intensies om haar te verkrag: “Amnon has not made an invitation; he has voiced a demand and will not be denied. Tamar names the intent... The meaning of the verb is connected with concepts of humiliation and oppression” (Birch 1998:1304).

אָחוּתִי – Vir die eerste maal sedert vers 1 word die woord weer gebruik om die familieband uit te druk. Die gedeelte word gekenmerk deur ‘n afname in die gebruik van eiename, nóg Tamar nóg Amnon word direk genoem.

אָהֵי – Die gebruik van die intieme term om die familieband aan te dui, is skokkend wanneer die leser beseft dat Amnon die woord teenoor Tamar gebruik, sy suster wat hy pas verkul het in ‘n poging om haar te verkrag.

כִּי לֹא יִמְנַעַנִי מִמֶּךָ – Hoewel die meeste kommentare meen dat dit in Tamar se pleidooi teenoor Amnon gaan oor ‘n huwelik, vertaal die teks bloot met ‘want hy (Dawid) sal my nie weerhou van jou nie’. In die lig van Dawid se moreel-twyfelagtige insident met Batseba is dit moontlik dat Tamar bloot meen dat Dawid sou instem tot ‘n seksuele ontmoeting tussen haar en Amnon.

וַיִּשְׁכַּב – Yamada (2008:118) meen “(T)he rape itself is narrated with a quick succession of two verbs...The deed is done in an instant. The events and planning that led up to the crime were described with great detail. Tamar’s speech also provided a lengthy interruption of Amnon’s intent to lie with her. When it comes to the actual rape, however, the incident is over quickly, but with devastating effect.”

וַיִּשְׁכַּב – Birch (1998:1304) merk in verband met die werkwoord op: “The final verb appears in the Hebrew text without its customary preposition ‘with’, used to indicate consensual sexual intercourse. The result is a construction that accords with the brutal crudity of our modern expression, making the final phrase of this verse ‘he laid with her.’”.

Narratiewe elemente:

Plot: Die toneel ontwikkel tot die klimaks van die verhaal. In Amnon se woorde word sy bedoelinge duidelik. Tamar word bewus daarvan en probeer deur 'n wyse argument¹²⁰ hom kry om daarvan af te sien. Die direkte rede wat die verteller gebruik om die gesprek tussen Amnon en Tamar tot uitdrukking te bring, vertraag die pas van

¹²⁰ Birch (1998:1304) merk die tragiese op in terme van Tamar se pleidooi: “This plea on Tamar’s part is a sad testimony to her recognition of the powerless role that women occupied in ancient Israel. She knows that if Amnon is determined, he can have her, but she urges him to do this in a way that accords her some honor and respect.” Yamada (2008:115) merk dienooreenkomstig in terme van Amnon se gedrag op: “Amnon, being the son of the king, knows how to order people around. He does not possess, however, the ability to use or listen to reasonable speech when his passion is involved...”

die verhaal en verhoog die spanning. Die gebruik van direkte rede bring die leser nader aan die gebeure wat plaasvind. Amnon luister egter nie na haar nie¹²¹ en die verhaal ontwikkel tot 'n klimaks wanneer die aanvanklike spanning van vers 2 verlig word in Amnon se verkragting van Tamar. Die verwysing na die feit dat Amnon sterker as Tamar was “implies physical resistance on her part. To wise speech, Tamar adds courageous action, but she is overpowered” (Birch 1998:1304).

Tamar begin haar teensetting met 'n uitroep en volg dit op met langer oordenkende opmerkings. Die verteller roep die moreel-etiese konsekwensies van Amnon se gedrag op in Tamar se breedvoerige opmerkings.¹²² Die inhoud van Tamar se pleidooi tot Amnon rus op die volgende argumente: 1) Sulke gedrag hoort nie in Israel nie; 2) Hierdie handeling is 'n nie-Israelitiese manier om op te tree; 3) Die handeling sal Tamar verwoes; 4) Amnon sal bekend staan as 'n dwaas; en 5) Dawid sal, as hy gevra word, toestem tot 'n huwelik tussen Amnon en Tamar. In punte 1 tot 4 word die voor die hand liggende konsekwensies van die daad aan Amnon uitgespel. In punt 5 verwys Tamar na inligting wat nie algemeen beskikbaar is nie: “Tamar’s statement seems to indicate that marriage between her and Amnon would have been possible despite the prohibitions of Deuteronomy 27:22 and Leviticus 18:9. Questions have been asked as to whether the above prohibitions had come into force by the period in Israel’s history. If they had, then the fact that Tamar knew David would have been willing to permit her marriage to Amnon is meant to reflect badly on the morals of David’s court” (Smith 1990:35). Birch (1998:1304) sluit hierby aan en meen: “Tamar begs Amnon to speak with David and arrange a marriage. She believes David would not refuse the relationship. It is not clear whether such marriages of half siblings in the royal family were acceptable, but Tamar is probably right that David would agree to it rather than face the scandal that is about to erupt. After all, David has defied convention for the sake of lust himself.”

¹²¹ Brueggemann stel dit soos volg: “Amnon is the firstborn, the heir apparent, used to his own way and not accustomed to accepting advice. Amnon will not listen” (1990:288).

¹²² Yamada (2008:116) meen dat Tamar se pleidooi getuig van 'n eer-skande kultuur: “Tamar shapes the consequences of Amnon’s intended action within the language of social humiliation. In the culture of honor and shame, Amnon’s desire to lie with Tamar will result in a loss of face for her, her brother, and the entire family. Tamar will be disgraced with nowhere to put her shame, and Amnon’s reputation will be associated with foolishness and dishonor.”

Of Amnon se daad bloot neerkom op verkragting en of dit ook bloedskande impliseer, is nie duidelik nie. Anderson (1989:175) meen: “Amnon’s rape of Tamar was not incest since marriage between Amnon and Tamar was possible and there is no indication in our source that Amnon’s offence was regarded as a crime or capital offence.” Ander meen egter dat Amnon skuldig is van beide verkragting en bloedskande. As hy bloot skuldig was aan verkragting, was dit van hom verwag om met Tamar te trou. Die feit dat hy haar in die volgende afdeling wegstuur, maak dus die skande dubbeld so erg.

Toneel 5 – Verdere komplikasie: Vv. 15a-18d

Vertaling:

Toe het Amnon haar met ‘n baie groot afkeer gehaat. Die afkeer wat hy van haar gekry het was baie groter as die liefde waarmee hy haar liefgehad het. En Amnon sê toe vir haar: Staan op, gaan weg! Maar sy het vir hom gesê: Moenie hierdie kwaad wat jy my aangedoen het, nog groter maak deur my weg te stuur nie. Maar hy wou nie na haar luister nie. Toe roep hy sy kneg wat hom bedien, en sê: Stuur hierdie vrou tog van my af weg buitentoe, en sluit die deur agter haar!

En sy het ‘n veelkleurige mantel aangehad, dit is die mantel wat koningsdogters gedra het wat maagde was. Toe het die dienskneg haar na buite gebring en die deur agter haar toegemaak.

Taalspesifieke en sintaktiese verwysings:

Amnon se begeerte van die voorafgaande gedeelte ontvorm tot ‘n intense gevoel van haat of aversie in 15a. Die intensiteit van die gevoel word uitgedruk deur die herhaling van die term שונא. In 15b1 word ‘n verduidelikende bysin ingelei met כי waarin die intensie van Amnon se afkeer duidelik tot uitdrukking kom. Tamar pleit weereens by Amnon in 16b-c. Amnon wil nie na haar luister nie en beveel sy dienskneg in die direkte rede van 17c-d om haar uit te sit. In 18a-b word die beweging van die narratief onderbreek deur die doelbewuste verandering in woordorde. Tamar word vooropgestel in die suffiks in 18a en die veelkleurige kleed wat sy gedra het word aan die leser beskryf. Hierdie pertinente verwysing na Tamar en die status wat sy voorheen beklee het, herinner die leser weer eens aan wie die persoon is wat deur Amnon onteer is. Uit die aard van Tamar se posisie is dit duidelik dat Amnon se daad gevolge sou hê. Deur die verwysing word ‘n nuwe spanningslyn tot die verhaal

toegevoeg. In 18c-d keer die narratief weer terug na die hooflyn wanneer Tamar deur die dienskneg op straat gesit word.

וַיִּשְׂנְאָהָ – Die intense haat wat Amnon vir Tamar voel, word die fokus van hierdie gedeelte. Die woordorde en die sterk werkwoord wat hier gebruik word, lê besondere klem op die haat wat die liefde van vroeër vervang. Brueggemann (1990: 288) merk tereg op: “In verse 15, the very next words after the rape of verse 14, we meet a profound emotional reversal. There is no grammatical link between the two statements. Whatever marks the shift for desire to repulsion is unstated and unexplored. Amnon has been satisfied. Not only his sexual lust is satisfied, but also his powerful capacity to have what was not rightly his. Now he quickly loses interest in Tamar.” Conroy (1983:119) sluit hierby aan en meen die “heavy stress on hatred in v 15 is both psychologically acute and thematically important. Here, in fact, deep hatred takes over from shallow love; Amnon’s hatred will generate Absalom’s hatred and the consequences will prove fatal for the former.”

אָתָּה זֹאת – Die verhaal tot op hierdie punt is oorheers deur die uitdrukking van die besondere familie verband in die keuse van relasionele voornaamwoorde. Daar word telkens na Tamar verwys as ‘my suster’. Die onpersoonlike wyse waarop na Tamar verwys word as ‘die dit’ is betekenisvol en versterk die wending wat nou in die verhaal plaasvind.

קוּמִי לְכִי – Die onpersoonlike opdragte wat in die direkte rede in 15f-g aan Tamar gerig word, is ‘n duidelike aanduiding van Amnon se veranderde posisie.

לְשַׁלְּחָנִי – Die ‘wegstuur’ waarna die term verwys, word deur McCarter (1984:74) as volg verduidelik: “(I)t is a technical term for the dismissal of a divorced wife. It is true that Amnon and Tamar are not married, but Tamar implies that they must now become married in view of what has happened and that Amnon has forfeited his right to send her away.” Tamar verwys vermoedelik na die etiese gebruik in Israel soos vervat in Deuteronomium 22:28 (Ou Afrikaanse Vertaling – 1933): “As ‘n man ‘n dogter, ‘n jongmeisie, kry wat nie verloof is nie, en haar aangryp en met haar gemeenskap het, en hulle word betrap, dan moet die man wat met haar gemeenskap gehad het, die vader van die dogter vyftig sikkels silwer gee; en sy moet sy vrou wees, omdat hy haar onteer het; hy mag haar nie verstoot solank as hy lewe nie.”

קֶתֶן פְּסִים – Dit verwys na die veelkleurige mantel wat Tamar dra as simbool van haar posisie as maagdelike koningsdogter. Die enigste ander plek in die Bybel waar ‘n soortgelyke beskrywing voorkom, is in verwysing na die kleed wat Josef gedra het en wat aan hom ‘n hoër status verleen het as sy broers. Bledstein (1994:65) verwys in ‘n intertekstuele lees van die twee tekste na ‘n merkwaardige ooreenkoms tussen Tamar en Josef: “Is it not remarkable that each person apparelled in the *ketonet* passim was authorized by his or her father to perform a service and, during the performance, each was abused by brothers, then cast out?” Tamar se posisie binne ‘n bepaalde sisteem word deur die verwysing by die leser opgeroep. Sy is die dogter van die koning wat onder sy beskerming funksioneer. Tog is die juiste sisteem wat haar moes beskerm, die een wat van haar ‘n slagoffer in hierdie verhaal maak.

Narratiewe elemente:

Plot: In vers 14 beleef die leser die klimaks van die verhaal in die fisiese verkragting van Tamar. Tradisioneel sou mens dus verwag dat die volgende afdeling stelselmatig die verhaal tot ontknoping sou bring. In vers 15-18 word die saak egter verder gekompliseer. Na die klimaks verhoog die verteller die spanning van die verhaal nog een maal voor die draaipunt aanbreek waarin die leser bewus word van die noodwendige afwaartse beweging van die verhaal.

Karakters: In teenstelling met die fisiese fokus van die klimaks in vers 14 verskuif die fokus nou na Amnon se emosionele toestand. Sy ‘liefde’¹²³ van vroeër word omskep in afsku. Die vorige keer wat die verteller ons insae gegee het in Amnon se privaat gedagtes, was hy siek van begeerte na Tamar. Nou bejeën hy haar met ‘n intense afsku. In die blote emosionele beskrywing sien ons die groot verandering wat daar in Amnon plaasgevind het: “A number of poets and psychologists could be cited on the readiness with which love – especially of the acute, grasping variety – turns to hatred and the intensity of hatred thus produced” (McCarter 1984:75). Fokkelman (1981:107) verstaan die verandering in gemoedstoestand as volg: “He who seeks intercourse pretends to be able to reciprocate tenderness, to make deep contact, and to taste the union of true love. Amnon’s act of violence reveals him as someone

¹²³ Of dit wat Amnon vir Tamar gevoel het hoegenaamd liefde was, is sterk te bevraagteken. Goslinga (1962:239) meen in dié verband: “Vs. 15 toont in de beschrijving van de totale ommekeer van Ammons gevoelens voor Tamar, dat er bij hem geen ware liefde was geweest (al meende hij dit), maar alleen de zucht naar bevrediging van zij zinnelijke lust.”

incapable of contact and as an uncouth egoist. The worst for him is that there is a witness present, and Tamar is this witness. From then on, he will no longer be able to see her, for if such a meeting would be repeated, he will face an extremely shameful unmasking and intolerable confrontation with his own shortcomings as a person. Therefore, Amnon pushes his half-sister as far away as he can with his hate.” Birch (1998:1304) sluit hierby aan deur te wys op die kontras wat in die omskrywings van Amnon se emosies op te merk is: “Just as the account began with Amnon’s feelings, so also now that rape has been committed, Amnon’s feelings continue to occupy the narrative. He is filled with intense hatred. The so-called love (v.1) is exposed as lust and the power to do violence. The reversal from desire to repulsion is immediate and revealing. He had no regard for Tamar beyond the gratification of his own desires.”

Tamar se vertrek uit Amnon se huis word net so prominent onder die aandag van die leser gebring soos haar aankoms in sy huis. Die leser se oordeel oor Amnon word selfs meer negatief in die lig van die robuuste manier waarop hy nou vir Tamar hanteer. Die verwysing na die ‘veelkleurige mantel’ wat Tamar gedra het, word op ‘n vreemde plek geplaas, gemeet aan Westerse standaarde. Die leser sou dalk eerder verwag om van Tamar se mantel te hoor wanneer sy die eerste maal by Amnon se huis aankom: “Whatever the source of the information about Tamar’s robe, as part of a discourse this information fulfils a useful role. It engages our visual imagination; it serves to delay the execution of Amnon’s command in verse 17 and thus heightens suspense... But it also communicates something by virtue of its position in the text which reflects poorly on Amnon. It reminds the hearers that the person whom Amnon has raped and now orders out of the house ‘like an irksome prostitute’, beside being his sister, possesses the highest social and political status” (Smith 1990:38). Bledstein (1994:80) merk verder op: “With regard to Tamar, David’s daughter, the description of her garment as that worn by virgin princess-priestesses occurs at the moment that Amnon orders his servant to throw her out. No longer a virgin with the pure loins suitable for *entu*-ship, she can no longer appear as a sanctified being and serve her deity wearing the *me’il* as David has planned.”

Toneel 6 – Vertraging: Vv. 19a-f

Vertaling:

En Tamar het as op haar hoof gestrooi en die veelkleurige mantel geskeur, sy het haar hand op haar kop gesit en geloop en weeklaag.

Taalspesifieke en sintaktiese verwysings:

19a,d,e,f vorm deel van die hoof narratiewe lyn en wys Tamar se handeling van weeklaag. Dit kom tot uitdrukking in drie *wayyiqtol*-vorme, naamlik קָתַן, אָשְׁתָּן and הִלְךְ, asook in die *weqatal*-vorm הִקְטָן wat die opeenvolging van handeling aandui. Die vertelling word egter onderbreek in 19b1,c,b2 deur weer eens te vewys na die veelkleurige mantel wat aan haar behoort het as ‘n maagdelike koningsdogter. Hierdie kleed was ‘n teken van haar identiteit. Deur dit te skeur wys sy sigbaar hoe Amnon se wandaad haar posisie beïnvloed.

Narratiewe elemente:

Plot: Die vertraging van die plot voor die ontknoping van die verhaal gaan voort in die beskrywing van Tamar se gedrag. Tamar verlaat die huis van Amnon en vertoon handeling algemeen verbind met smart en rou: “This episode directs our attention to the participant’s body in a way not found in other episodes. The first and fifth clauses both allude to Tamar’s head, the focal point of her suffering as she first smears it with ashes, then places her hand on it in a gesture of grief” (Smith 1990:39).

Karakters: Die mantel wat Tamar dra, is simbolies van haar lewe. Terwyl sy dit gedra het, was dit ‘n teken van haar sosiale status. Nou, wanneer dit geskeur is, is dit ‘n teken van haar eie vernietiging en verwoesting: “Because the garment was customarily worn by virgins, some interpreters have supposed that Tamar tore it as a mark of her lost virginity. But the gesture can be explained sufficiently as an expression of grief” (McCarter 1984:76).

Brueggemann¹²⁴ (1990:288) hou die twee standpunte bymekaar en voeg selfs ‘n verdere interpretasie by as hy beweer: “When she leaves the presence of Amnon, she

¹²⁴ Birch (1998:1305) se interpretasie stem ooreen met dié van Brueggemann op hierdie punt: “Perhaps Amnon thought that was the end of the matter and that Tamar would slink away in silence and shame. But Tamar will not participate in the conspiracy of silence. She boldly makes public what Amnon has

changes her dress and appearance, removing her clothes which mark her as a virgin. Thus she makes a public gesture of humiliation, which also serves to indict Amnon. Amnon may have wished, like his father, to have his wrong covered over and hidden from public notice; Tamar, however, will not comply with such a cover-up.”

Toneel 7 – Konklusie: Vv. 20a-22c

Vertaling:

En haar broer Absalom sê toe vir haar: Amnon jou broer, was hy by jou? Bly dan nou maar stil, my suster! Hy is jou broer, sit jou hart nie op hierdie saak nie. So het Tamar dan as ‘n verlatene in die huis van haar broer Absalom gebly.

Toe koning Dawid al hierdie dinge hoor, het hy baie kwaad geword. Maar Absalom het met Amnon geen kwaad of goed gepraat nie, maar Absalom het Amnon heiroor gehaat, omdat hy sy suster Tamar oonteer het.

Taalspesifieke en sintaktiese verwysings:

In 20a maak Absalom weer ‘n terugkeer tot die verhaal en hy is dadelik aan die woord in 20b-e. Absalom begin sy direkte rede met ‘n verwysing na Amnon in 20b. Hierdie voor die hand liggende konklusie waartoe Absalom kom in die lig van Tamar se weeklaag ondersteun die groeiende suspisie dat al die karakters bewus was van Amnon se intensies met Tamar. Absalom beveel Tamar om haar nie te verknies oor die aangeleentheid nie en sy gaan woon as ‘n verlatene in Absalom se huis. In 21a word Dawid vooropgestel in ‘n sin met doelbewuste veranderde woordorde. Dawid se gebrekkige reaksie word op hierdie wyse beklemtoon. Absalom haat vir Amnon en die rede daarvoor word in 22b-c gebied. Hierdie redegewende sinne stel die verhoog op vir dit wat hierna gaan volg.

In die LXX-weergawe van die verhaal is daar ‘n sin wat bygevoeg word ter verduideliking van Dawid se gedrag: “Maar hy het sy seun Amnon geen pyn gedoen want hy het hom liefgehad omdat hy die eersgeborene was.”

אָהָרָה / אָהָרָה / אָהָרָה –Die gebruik van die woorde om familieverband aan te dui, is opmerklik in hierdie gedeelte.

done and forces the world of power and kingdom to face the reality of this violence and her humiliation.”

Narratiewe elemente:

Plot: Die spanning in die verhaal word verlaag en die finale konklusie bied die resultaat van die verhaal aan die leser. Die ontknoping van hierdie episode in die groter troonopvolgings-narratief bied alreeds die inleidende motief vir die volgende episode. Die laaste vers bied 'n opsomming van die rede vir Absalom se haat en 'n inleiding van die tragedie wat gaan volg. Die eerste en die laaste vers van die verhaal vorm 'n soort omarmende struktuur tot die inhoud van die verhaal. Dit word bewerkstellig deur die herhaling van eiename in die laaste vers soos in die eerste en in die oënskynlik kontrasterende emosies wat uitgelig word. Die verhaal begin met 'liefde' en eindig in haat.

Karakters: Absalom verskyn nou na afloop van die gebeure op die toneel en word vanuit hierdie verskyning die sentrale figuur in die afloop van die narratief. In Absalom se vraag merk ons dat die daad van Amnon nie vir hom as 'n verrassing kom nie: "The rhetorical question involves a euphemism; Absalom, apparently, had no difficulty in guessing the nature and cause of Tamar's distress" (Anderson 1989:176). Die feit dat Absalom dadelik vir Amnon verdink, mag ook wys op 'n reeds bestaande spanning tussen die twee broers. Absalom se woorde van vertroosting klink, in die lig van Tamar se ervaring, nie regtig besonder sensitief nie. Die trant kan egter ook anders geïnterpreteer word. As Absalom reeds in dié moment besluit het om weerwraak te neem, sou die gerusstelling van Tamar sin maak. Absalom het dalk die situasie knap opgesom. Amnon is deel van die familie en om hierdie rede is die insident 'n interne aangeleentheid. Selfs al sou Dawid ook saamstem dat die daad onaanvaarbaar was, sou daar min gewees het wat daaraan gedoen kon word: "So Absalom must have come to the conclusion that he had no real option but to take the law into his own hands" (Anderson 1989:176). Bergen (1996:382) meen egter ter versagting van Absalom se respons: "Absalom attempted to provide her with some comfort and consolation. He could neither give Tamar a husband nor be one to her, but he did provide her with two of the amenities associated with marriage – a place to live and the attendant promise of protection."

Dawid¹²⁵ se woede het geen konkrete konsekwensies nie, soos Hertzberg (1964:324) tereg opmerk: “Anger breaks out, but nothing is done; David’s love for his children has something unmanly about it.” Birch (1998:1305) sluit hierby aan: “David may be angry, but he joins the conspiracy of silence around the rape of Tamar, and in doing so he unwittingly allows Absalom’s murderous revenge to run its course”.

Omdat Tamar onteer is, verloor sy alle sosiale status en leef nou as ‘n verlatene in die huis van haar broer Absalom: “Tamar knows well enough what is in store for her; it will now become clear what has happened to her and that means that she must now lead a solitary life, as there will be no one who will desire her” (Hertzberg 1964:324). Aangesien vroue geen mag op grond van hulle eie persoon gehad het nie, maar altyd afgelei van die manlike beskermheer, is Tamar se lot verseël. Sy sal nooit aan ‘n man verbind word nie en sal dienooreenkomstig nie kinders baar nie. Haar posisie in die samelewing is een van verlatenheid.

Retoriese dimensie: Die gedurige herhaling van familie-aanduidende terme dien volgens Ridout (1974:76) die volgende doel: “With the initial stress on the kinship of all the characters, followed by frequent use of the key words ‘brother’ and ‘sister’ as the plot unfolds, our narrator stresses most effectively upon his listeners that this is a story of David’s family, and how it came about that this royal family started on a tragic course of self destruction.” Die herhaling soos deur Ridout bespreek, beklemtoon dus die ideologiese punt dat die verhaal handel oor die huis van Dawid, maar dan in besonder die manlike karakters.

Hiermee kom ons analise van die kleiner narratiewe eenhede in 2 Samuel 13:1-22 tot 'n einde. Dit is egter nodig om in die volgende twee subafdelings nog breedvoeriger te fokus op spesifieke narratiewe aspekte.

3.4.2.3 Perspektief en die verteller

Vir die grootste deel van die verhaal bied die verteller die inligting aan asof hy/sy ‘n getuie is wat inligting oor die gebeure weergee: “The account is detailed and close-knit, with many signs of first-hand observations and vivid reminiscences” (Baldwin

¹²⁵ Dawid se gebrek aan reaksie wys op die ontwikkeling van sy karakter: “We have known David as a man of decisive action, but in this and subsequent episodes narrating the drama of his own family, David is curiously passive and indecisive. Perhaps David is himself so morally compromised by his own flagrant crimes that he cannot confront the excesses of his son” (Birch 1998:1305).

1988:246). Op plekke beseft ons egter dat die verteller meer insig in die situasie het. In vers 1 word daar nie net opgemerk dat Amnon interne spanning beleef nie, maar die rede vir die spanning word ook gegee. Van verse 4-14 is die verteller teenwoordig soos in 'n dokumentêre film waar bloot weergegee word wat gebeur. In vers 8 verskuif die fokus van die vertelling egter na die bewegings van Tamar en volg die verteller haar: "The narrator, as it were, follows her from her house to Amnon's, and the nominal sentence 'while he lay in bed' appears to present the scene as it met her eyes" (Conroy 1978:22). Opmerklik, soos in bogenoemde bespreking egter vermeld, is dat Tamar se besige handeling teen die agtergrond van die lêende Amnon beskryf word. Die verteller stel hom/haarself dus voor as 'n buitestaander, maar een met ekstra inligting. Enkele opmerkings van die verteller lewer bewys van hierdie meerdere kennis. In vers 15 bied die verteller inligting oor Amnon se gevoelens en kontrasteer dit met die weergawe van sy gevoelens, asook in vers 18 waar die verteller inligting gee oor die belangrikheid van Tamar se kleed. In vers 21 en 22 verander die karakter van die verteller as 'n sinopsis van die gevolge van die gebeure gegee word. Nou is die aandag van Tamar verwyder en word sy bloot 'n sub-plot van 'n groter intrige. Birch (1998:1302) noem in dié verband: "For the narrator of this story, the rape of Tamar is not of interest as a personal tragedy for Tamar but as an offence to the family of Absalom, which leads to Absalom's vengeful killing of Amnon and his subsequent banishment by David. Tamar's rape sets in motion a course of event that eventually eliminates the two leading contenders for the Davidic throne."

Die verteller gee geen kritiese evaluering van die gebeure nie, maar in die verskuiwing van die simpatieke fokus van Amnon na Tamar openbaar die verteller sy/haar lojaliteite: "The outstanding point here is the way in which the reader's sympathies are alienated for Amnon and gained for Tamar (and therefore for Absalom). Tamar is beautiful (v.1); she is instantly obedient to her father's wishes (v.8) and to Amnon's whims (v.10); and she has a sound moral sense (v.12) and wants to save not only herself but also Amnon from the consequences of his passion (v.13) ... her cries and gestures of grief (v.19) and her sad final solitude (v.20) complete the picture on a note of real pathos" (Conroy 1978:23). Amnon, daarenteen, word van die begin af in 'n slegte lig gestel. Sy begeerte om "iets aan Tamar te doen" maak die leser uit die staanspoor agterdogtig. Sy kwansuise siekbed en onvermoë om na Tamar te luister, verseël sy negatiewe lot.

Die feit dat die verteller geen kritiese morele oordeel oor die verhaal uitspreek nie, wys dat ons hier met 'n storieverteller te doen het en nie met 'n onderwyser nie. Die verteller gebruik tegnieke om karakters in 'n bepaalde lig te skets in die verhaal, maar die finale oordeel word aan die leser oorgelaat.

3.4.2.4 Die rol van die leser

Oor die algemeen is die leser 'n buitestaander wat bloot op 'n afstand staan en kyk hoe die verhaal afspeel. 'n Besondere uitsondering is egter die gedeelte van die verhaal waar Tamar na Amnon se huis toe kom (vv. 8-10) en vir hom broodjies voorberei. Indien van die standpunt af uitgegaan word dat Tamar nie bewus was van Amnon se plan nie en dus niksvermoedend 'n liefdesdaad vir hom kom verrig, het die leser meerdere kennis. Die leser is ingelaat op Jonadab se slinkse plan en is daarom nie verblind deur Amnon se toneelspel nie: "The result is that the reader assists at the baking scene not as a neutral spectator but as an apprehensive participant who knows or at least suspects what Tamar and David do not" (Conroy1978:24). As Amnon se bedoelinge duidelik word (v. 11), is dit dus vir Tamar 'n skok, maar nie vir die leser nie. Hiermee word die leser se simpatie teenoor Tamar vergroot. Indien Tamar, soos Dawid en Absalom, bewus van Amnon se intensies sien die leser in die uitspeel van die verhaal hoe uitgelewer Tamar aan die omstandighede is en hoe die sisteem waarin sy funksioneer haar volledig magteloos laat om iets aan haar lot te doen. Vanuit die eksegetiese bestudering van die teks wil dit myns insiens tog blyk asof al die karakters geweet, of ten minste vermoed het, wat aan die gang is.

Hoe dit ook al sy, die uitbeelding van Tamar in die verhaal deur die skrywer, skep die indruk dat sy uitgelewer was aan die sisteem. Die feit dat die leser gelei word tot groter simpatie teenoor Tamar, en haar as't ware as 'n persoon beskou en nie net as die pion in 'n politieke komplot nie, kan die moontlikhede tot 'n ander lesing van die teks moontlik word: "We have little choice but to attend to the drama of tragedy in David's house and power politics in David's kingdom for David is the fascination and focus of the books of Samuel. Nevertheless, we can also choose to see the tragedy and pain of Tamar the person in spite of the narrator's emphasis on her rape as the excuse for Absalom's revenge. We need not victimize Tamar again by failing to notice her courage and resourcefulness in the face of danger or by refusing to acknowledge the full reality of the suffering and humiliation inflicted upon her" (Birch 1998:1303).

Ons beweeg nou van die narratiewe analise oor na 'n volgende aspek, naamlik 'n ekstrinsieke ideologiese analise.

3.4.3 Ekstrinsieke ideologiese analise¹²⁶

Die verhaal van Tamar vind neerslag in woorde wat ontstaan het in 'n bepaalde ideologiese konteks. In die eksegetiese bespreking het van die ideologiese lae in die teks sigbaar geword. Ten einde hierdie ideologiese ondertone van die verhaal verder te verken, moet die konteks van die verhaal in die breë beskou word. Ryk soos die verhaal is, sou daar tog iets van die volle kompleksiteit en intrige verlore gaan as dit nie in 'n breër konteks verstaan word nie. 2 Samuel 13 is deel van die twee Samuel-boeke en vorm deel van die sogenaamde Deuteronomistiese geskiedenis. Römer (2007:2) meen ter verduideliking van die term: “The close relation in style, vocabulary and content that link together the books of Deuteronomy, Joshua, Judges, Samuel and Kings has led to the idea that these books once constituted a ‘Deuteronomistic History’...” Römer (2007:11) meen ter opsomming dat die inhoud van die sogenaamde Deuteronomistiese geskiedenis as volg saamgevat kan word: “In spite of the very different themes and materials which are collected and assembled in Deuteronomy to Kings, these books are nevertheless linked by a chronological principle: from the Mosaic origins to the end of Judah. The time of Moses and Joshua appears as a ‘Golden Age’, in contrast to the time of the Judges, which is described as a rather anarchic and chaotic period. The portrait of the monarchy is profoundly ambiguous. On the one hand one can find texts that insist on the divine legitimation of the Davidic dynasty (in 2 Sam. 7 Yahweh promises that it will last ‘forever’); on the other hand, there are numerous critical remarks about the king who do not conform to Yahweh’s will as exposed in the book of Deuteronomy.”

Die studie van die onstaansgeskiedenis van die Samuel-boeke, waarvan die verhale aangaande Dawid se opbou tot koningskap en sy uiteindelijke val deel is, word ingebed in die studie van die sogenaamde Deuteronomistiese geskiedenis. Hoewel dit nie binne die parameters van hierdie studie lê om 'n volledige oorsig te bied oor die verskeidenheid van akademiese besinnings aangaande die Deuteronomistiese geskiedenis nie, beskou ek tog die hoof bewegings in die navorsingsveld oorsigtelik.

¹²⁶ Die intrinsieke ideologiese analise wat hoofsaaklik retories van aard is, is as onderafdeling van die narratiewe analise bespreek.

In teenstelling met die Pentateug, is die Deuteronomistiese geskiedenis nie deur die Joodse of Christelike tradisie beskou as 'n onafhanklike eenheid nie. Die term Deuteronomistiese geskiedenis is ontwikkel deur moderne akademici: “The ‘father’ of the Deuteronomistic History hypothesis is Martin Noth, who published in 1943 his *Überlieferungsgeschichtliche Studien* (English translation: *The Deuteronomistic History*); he was of course not the first to speak of Deuteronomistic redactions, his new idea has to do with Deuteronomy to Kings as a well-planned historical work, due to one ‘author’ (sometimes he speaks also of a redactor)” (Römer 2007:13). Die verskeidenheid van akademiese teorieë wat ontwikkel aangaande die sogenaamde Deuteronomistiese geskiedenis kan volgens Römer in drie groepe geklassifiseer word, naamlik: (i) Teorieë voor Noth; (ii) Noth se ontwikkeling van 'n teorie m.b.t. die Deuteronomistiese geskiedenis, en (iii) Akademiese besinning sedert Noth. Ek gebruik bogenoemde driedeling om my kort oorsig te struktureer.

a) Teorieë voor Noth: “Just as they attributed the Pentateuch to Moses (with a few exceptions such as Deut. 34), the rabbis tried to locate the authors of the Former Prophets among the main characters of these books, or at least among contemporaries of the related events”(Römer 2007:14). Die boek Josua is volgens dié benadering deur Josua geskryf, Rigters en Samuel deur Samuel en Konings deur die profeet Jeremia. “But the rabbis also took into account a certain number of considerations, which can be seen to anticipate in a certain way the conclusions of modern historical criticism. For instance, since the death of both Joshua and Samuel is reported before the end of their books, the Talmud assumed that later ‘redactors’ had completed these books” (Römer 2007:14). Gedurende die tyd van die Hervormers word die klassieke interpretasies uitgedaag. Calvin meen byvoorbeeld dat Josua nie self die skrywer was van die boek wat sy naam dra nie, maar eerder die priester Eleaser, ‘n tydgenoot van Josua: “Whatever the case, it is obvious that Calvin, though denying the authorship of Joshua himself, still sees to situate the author in the time of the events related by the book” (Römer 2007:14). ‘n Besondere bydrae word gemaak deur die Switserse akademikus De Wette as hy “(i)n a footnote to his 1805 doctoral dissertation ... identified the book ‘found’ in the temple under the reign of Josiah (according to the report of 2 Kgs 22) with the book of Deuteronomy, or its first edition. He suggested that the original Deuteronomy would have been composed in order to legitimate Josiah’s new

organization of cultic and political matters” (Römer 2007:17). De Wette stel dienooreenkomstig voor dat, in plaas van die Pentateug, eerder gedink moet word aan die Tetrateug wat die boeke van Genesis tot Numeri bevat, aangesien die ideologiese uitgangspunte van die boeke aansienlik verskil van dié van Deuteronomium. Hierteenoor ontwikkel Heinrich Ewald in 1843 ‘n teorie wat Josua insluit by die Pentateug-groepering¹²⁷: “...(I)t appears that Deuteronomistic layers can be discovered in Deuteronomy-Joshua as well as in Judges-2 Kings. But he insists on the break between Joshua and Judges; this means he does not admit the existence of a same Deuteronomistic redaction covering the whole corpus of Deuteronomy to Kings” (Römer 2007:19).

- b) Noth se ontwikkeling van 'n teorie m.b.t. die Deuteronomistiese geskiedenis: Martin Noth se teorie kan as volg opgesom word: “The Deuteronomistic History, which includes the books from Deuteronomy to Kings, was written according to Noth during the Neo-Babylonian occupation of Judah, about 560 BCE. Dtr. was both an editor, since he edited faithfully older documents and materials, but also an author, since he constructed a complex view of Israel’s history, including a sequence of successive eras, in order to explain the final catastrophe” (Römer 2007:25). Volgens dié hipotese het die skrywer van die werk die wettekodes van Deuteronomium (spesifiek Deut. 12-26, of 'n vroeër vorm daarvan), in die hand gehad en het hy die geskiedenis geskryf as interpretasie van hierdie wette. Die wette dien as norm vir die verhouding tussen God en mens en die gedrag van die

¹²⁷ Die teorie wat deur Ewald ontwikkel is, is gebaseer op ‘n uitbreiding van die sogenaamde bronhipotese wat deur Julius Wellhausen ontwikkel is: “Drawing together several ideas that had already been advanced earlier, Wellhausen elaborated a formulation of the Documentary hypothesis, which was soon to become somewhat of a ‘canonical model’ for critical scholarship. Wellhausen isolate two ancient narrative sources, ‘J’ (the Yahwist) and ‘E’ (the Elohist). These documents, from the first centuries of Israelite monarchy, were then combined by the ‘Jehowist’ (JE) into a single work. Wellhausen located the source ‘D’ (the original book of Deuteronomy) in the seventh century BCE, at the time of Josiah, and ‘P’ (the Priestly source) at the end of or after the Babylonian exile. According to the Documentary hypothesis, the older sources extended up to Joshua, since it is in the book only that the Israelites eventually take possession of the land promised by Yahweh to the Patriarchs and to Moses” (Römer 2007:19). Ook die ontwikkeling van die boek Samuel word volgens die bronhipotese verklaar. “One of the oldest explanations was the attempt to trace in the Books of Samuel the Pentateuchal sources ‘J’ and ‘E’. Thus, for instance, the German commentator Karl Budde (1902) argued that Samuel was the result of joining together two parallel sources” (Anderson 1989:xxvi).

volk word na gelang van die norm beoordeel. Aangaande die geskiedenis van Dawid wil dit blyk asof die skrywer groot gedeeltes narratiewe inligting net so weergegee het sonder om dit dramaties aan te pas. Hieruit kan ons aflei dat die skrywer Dawid as die ideale koning beskou het, ten spyte van sy swakhede, en dat alle ander konings teen hom opgeweeg sou word. “The Deuteronomistic historian’s own contribution in II Samuel is according to Noth limited to the following: 1) formulaic introductions to the reigns of Ishbaal and David; 2) rearrangement of the end of the story of David’s rise; 3) additions to the report of Natan’s Prophecy; 4) introductions and conclusion to the catalogue of David’s wars and 5) insertion of the two lists of David’s officers” (McCarter 1984:8). Kritiek teen Noth se werk is hoofsaaklik dat hy nie genoeg aandag gee aan die positiewe tendense¹²⁸ van die Deuteronomistiese geskiedenis, veral die koningskap van Dawid, nie. Von Rad (1962)¹²⁹ meen in reaksie op Noth se standpunt dat die skrywer van die Deuteronomistiese geskiedenis die koningskap van Dawid net so ernstig opneem soos die wet van Moses en dat hy nie bloot veroordelend teenoor die geskiedenis staan nie, maar in die lig van Dawid hoop vir die toekoms aanbied.

- c) Akademiese besinning sedert Noth: Twee hoofpale van akademiese besinning ontwikkel in reaksie tot Noth se teorie. Aan die een kant ontwikkel ‘n dubbele redaksie-teorie onder Frank Moore Cross: “In analysing the books of Samuel and Kings, Cross discovered two major themes in the Deuteronomistic History: Yahweh’s commitment to the Davidic dynasty and the ‘sin of Jeroboam’... These two themes converge in the account of Josiah’s reign” (Römer 2007:28). Cross wys dus op ‘n dubbele Deuteronomistiese redaksie. Die eerste vind plaas in die tyd van Koning Josafat en die tweede: “After the fall of Jerusalem, the Josianic Deuteronomistic History was completed by a second Deuteronomistic redactor, who updated the account of Kings...” (Römer 2007:28). Cross meen die ideologiese oogmerk van die redaktor is “a propaganda work of the Josianic reformation ... (I)n David and in his son Josiah is salvation” (Römer 2007:29). Cross se dubbele redaksie-model ontwikkel as die dominante model in Amerika

¹²⁸ “Noth viewed the purpose of the Deuteronomistic historian as particularly pessimistic, seeing him as sparking off Israel’s final rejection and therefore its downfall because of its repeated apostasy” (Baldwin 1988:26).

¹²⁹ Sien: Von Rad, G. 1962. *Old Testament Theology*.

en onder Engelssprekende akademici. Daarteenoor ontwikkel in Duitse akademiese kringe onder leiding van Rudolf Smend (die Göttingen-skool) 'n teorie wat meen dat die Deuteronomistiese redaksie in verskillende tye plaasvind en dienooreenkomstig in die teks neerslag vind: “Smend ascribed these later additions to a common redactional layer, which he designated as ‘nomistic’ (DtrN) because of its emphasis on the obedience to the Law. The first (exilic) edition of the Deuteronomistic History is labelled DtrH (the Deuteronomist Historian). Walter Dietrich, a student of Smend, discovered another Deuteronomistic layer, characterized by its insistence on prophecy; he therefore designated it as DtrP (the prophetic Deutoromist)” (Römer 2007:29). Hierdie twee bogenoemde skole van interpretasie ontwikkel tot 'n groot mate onafhanklik van mekaar en debatte tussen die twee skole blyk nie besonder sinvol te wees nie. Die mees resente benaderings tot die bestudering van die Deuteronomistiese geskiedenis poog om 'n soort kompromie-samestelling van bogenoemde standpunte daar te stel. Römer (2007:42-43) bespreek die werk van onder andere Iain Provan en Norbert Lohfink en meen die bydrae wat deur hulle gemaak word, kan as volg opgesom word: “Taken together, these observations may support the idea that the Neo-Assyrian period (more specifically the seventh century BCE) should be regarded as the starting point for the Deuteronomistic literary production. The existence of a Deuteronomistic scribal activity in the time of Josiah does not mean yet that we can trace back to the time of the elaboration of the Deuteronomistic History in its present form, extending from the Mosaic foundation (Deuteronomy) down to the fall of Judah (2 Kings). Instead, it is much more likely that such a ‘history’ was not conceived before the exilic period, in an attempt by the former royal scribes to deal with the national and theological crises of 597/587. As we will see, there are also some indications that this History underwent a new redaction in the Persian period.”

Vanuit bogenoemde bespreking is dit duidelik dat die Deutronomis vermoedelik in verskillende tydperke geïdentifiseer kan word. Die aanvanklike produksie van die Deuteronomistiese materiaal vind vermoedelik plaas in die 7de eeu voor Christus in Jerusalem: “The first Deuteronomists were high officials, most of them probably scribes. An important number of literary forms, which occur in the books of Deuteronomy to Kings, are imitations of Assyrian literary conventions” (Römer 2007:105). Albertz (2000:2) beskryf hierteenoor Noth se posisie oor wie presies die

Deuteronomistiese skrywer is as volg: “Martin Noth as we know thinks of the Deuteronomist as a single man whom he describes in the following way: he did not belong to the “intellectual sphere of priesthood, he was not rooted in the thoughts of official state-life”, he kept his distance from both, “the spirit of the ‘written’-prophets” and the “ideology of the so-called national prophets.” He did not write “his work on behalf of a single person or a certain group” thus his work did not have “any official character”. He was at work after 560 B.C. in Palestine, more specifically in the region of Mizpah-Bethel.” Hierdie Neo-Babiloniese konteks van ontstaan impliseer ideologies die volgende: “Exploring or even inventing the past provides a possibility to explain a present which is not easily acceptable by the Judean elites. The whole history is conceived in an exilic perspective and it is no wonder that the ‘exile’ becomes during the Persian period a new foundation myth for the ‘real Israel’. The importance of the exile, which does not reflect much of a historical reality, also suggest that the Deuteronomists (or at least most of them) were among the deportees of 597” (Römer 2007:164). ’n Finale redaksie in die Persiese periode impliseer ideologies die volgende: “...the editors of the Deuteronomistic History during the first part of the Persian period were driven by three major preoccupations: segregation, monotheism and integration of Golah concerns” (Römer 2007:177).

Vanuit die algemene bespreking van die geskiedenis van die bestudering van die Deuteronomistiese geskiedenis, volg nou enkele opmerkings oor die bestudering van die Samuel-boeke in besonder. Walter Brueggemann (1990:1) meen in verband met die Samuel-boeke dat “(they) present the radical transformation that occurred in the life of ancient Israel when Israel ceased to be a marginal company of tribes and became a centralized state”. Birch (1998:949) sluit hierby aan en meen: “The momentous changes necessitated by this transition to kingship provide some of the most dramatic stories in the Old Testament.” Brueggemann (1990:1-2) stel drie onafhanklike faktore voor as die rede vir die radikale transformasie: “(i) First, we must acknowledge the influence of political power, social pressure, and technological possibility. (ii) Second, the transition was wrought through the extraordinary personality of David. The text is deeply and endlessly fascinated with David. (iii) The third factor in this transformation is Yahweh, the God of Israel. In its unembarrassed and direct way, this narrative about the transformation of Israel presents Yahweh as

playing a central part in this transition, sometimes acting and speaking directly, sometimes governing in hidden ways.”

Net soos in die geval van die bestudering van die breë Deuteronomistiese geskiedenis, word daar ook verskillende tendense waargeneem in die bestudering van die Samuel-boeke. Rost (1926)¹³⁰ se baanbrekerstudie is die resultaat van die wegbeweeg van die fokus op die rol van die redaktor na ‘n fokus op die ouer literêre eenhede wat die verhaal opmaak: “In 1926, Leonard Rost published his influential study of 2 Samuel 9-20 and 1 Kings 1-2, which he identified as an independent narrative written by a single author who lived close to the time of the events themselves” (Birch 1998:952). Van die hoofblokke narratiewe teks wat volgens Rost geïdentifiseer kan word is: “(1) the story of David’s rise to power I Sam 16:11- II Sam 5:10; (2) the account of the transfer of the ark to Jerusalem (II Sam 6:1-13,17-19; 3); the account of David’s Ammonite war (II Sam 10:1-19,8:3-8,11:1, 12:25-31); (4) the story of Abishalom’s revolt (II Sam 13-20); (5) the story of the Gibeonites’ revenge and David’s patronage of Meribbaal (II Sam 21:1-14,9:1-13) and (6) the report of the census plague – (II Sam 24)” (McCarter 1984:10). Van hierdie materiaal toon die gedeelte oor Absalom se opstand die mees geïntegreerde narratiewe eenheid. McCarter (1984:10) meen in dié verband: “Chaps. 13-20 contain a tightly knit account of this revolt and its aftermath.”

“Who shall sit upon the throne of my lord the king, and who shall reign after him?” (Rost 1982:68). Met hierdie vraag as agtergrond doen Rost een van die mees invloedryke narratiewe studies van die Samuel-boeke. Hy verleng die narratiewe eenheid II Samuel 9-20 om 1 Konings 1-2 in te sluit en beskou die troonopvolging van Dawid as die oorwegende tema van hierdie gedeelte. Hy motiveer die bestaan van hierdie eenheid op grond van, onder andere, styl as oorweging: “(A) writer will use traditional forms and formulas, adopt conventional devices and niceties of style. But style is and will remain a person’s most individual creation – which is always being fashioned anew, creatively producing singularity and stubborn idiosyncrasy, the more singular and stubbornly idiosyncratic the writer’s own nature” (Rost 1982:4). Die resultaat van Rost se studie is die onderskeiding van twee prominente narratiewe eenhede: “(T)here are two main complexes which could be called the History of the

¹³⁰ Hoewel die studie in 1926 verskyn gebruik ek die volgende uitgawe van die werk: Rost, L. 1982. *The succession to the throne of David*.

Rise of David (I Sam 16-II Sam 8) and the history of the succession of David in the Succession Narrative (II Sam 9-20 & 1 Kings 1-2)” (Anderson 1989:xxvii). Die parameters van hierdie groter narratiewe eenhede is nie so duidelik en klinkklaar soos Rost dit aanbied nie en daar was deur die jare hewige debatte¹³¹ oor die presiese vasstelling van hierdie grense.

Ook oor die motief en ideologie van die troonopvolgingsnarratief is daar ‘n verskeidenheid standpunte: “The Succession Narrative has been characterized as ‘history’, ‘political propaganda’, ‘wisdom’ and/or ‘didactic literature’, and also as a story told in traditional vein, as a work of art and entertainment. It is often regarded as the beginning of historiography in Israel and one of the best documented periods in the history of Israel” (Vorster 1986:347). Omdat Salomo aan die einde van die narratief verskyn as antwoord op die vraag na wie Dawid sou opvolg, is daar gemeen dat die skrywer van die narratief ‘n apologet was in die paleis van Salomo: "(It was the peculiar circumstances of the accession of Solomon that necessitated the composition of an apologetic account of the throne succession. Solomon was one of the younger sons, and Adonijah was the heir apparent. Shortly after David's death, however, Solomon was on the throne, Adonijah was dead, and his chief supporters had been executed (Joab) or exiled (Abiathar)" (Anderson 1989:xxv).

In teenstelling met dié teorie verskyn vanuit Europese geleedere, in besonder deur Delekat (1967)¹³², ‘n aantal studies wat meen dat die troonopvolgingsnarratiewe eintlik ‘n anti-Salomo en anti-Dawid sentiment vertoon: “In view of David's reprehensible behaviour in II Samuel 10-12 and the bloodbath for which Solomon is responsible in I Kings 1-2, Delekat concluded that the slant of the succession narrative is hostile to David and Solomon. It was composed during the reign of Solomon by a writer who was opposed to Solomon's kingship and promulgated in circles unfriendly to the crown” (Anderson 1989:xxxiii).

Aanhangers van die eerste teorie, naamlik dat die narratief wel die werk van ‘n apologet van Salomo was, het hulself verweer deur aan te dui dat hulle nie ontken dat daar spanninge in die verhaal is (soos deur hul kritici aangedui). Hulle meen egter dat hierdie tipe spanning nie vreemd is aan die werk van ‘n apologet nie. Al die

¹³¹ Vir ‘n volledige bespreking van die verskillende standpunte in die debat sien Anderson (1989:xxvii).

¹³² Vir ‘n volledige bespreking hiervan sien: Anderson, A.A. 1989. *2 Samuel. Word Biblical Commentary: Volume 11*.

gebeure waarna verwys is, was immers bekend aan die lesers. Die doel van die apologet was om die positiewe uit te lig te midde van Dawid en Salomo se minder wenslike gedrag.

Weens die aard van hierdie studie is dit nie nodig om uitsluitel te gee oor hierdie verskillende sienswyses oor die groter narratiewe eenhede nie. Wat wel belangrik is om op te merk, is dat daar oor die algemeen aanvaar word dat 2 Samuel 13 deel vorm van 'n onderafdeling van die Deuteronomistiese geskiedenis wat tematies verbind is aan die troonopvolging van Dawid: "The 'Succession Narrative' is therefore a hypothetical narrative which could or could not have existed ... The assumption that a 'Succession Narrative' existed, makes it possible for the Old Testament critic to reflect about its meaning and to construct possible backgrounds and origins for the text" (Vorster 1986:346). Vir die doel van hierdie studie vorm die hipotetiese troonopvolgings-narratief dus die konteks waarbinne 2 Samuel 13 gelees word, en bly die vraag na wie die persoon gaan wees wat Dawid opvolg, dus op die agtergrond. Die sosio-politiese konteks wat in die verhale geïmpliseer word, is "rooted in a time of considerable social and political transformation in the life of Israel, and these realities challenged the theological categories by which Israel understood its life in relation to God" (Birch 1998:956). Die verhaal wat die grondslag vorm van hierdie studie is deel van daardie ideologiese raamwerk.¹³³ Ons oorweging van die bewegings en motiverings van die karakters in die verhaal moet dus teen die agtergrond van die

¹³³ Hoewel Yamada (2008:104) die verhaal van Tamar ook binne die troonopvolgings narratief lees vernou hy die fokus deur die verhaal primêr te verklaar in lyn met Natan se profisie oor Dawid se huis (2 Samuel 12:7-12). "The rape of Tamar, an act of sexual violence of Amnon on his half-sister, points to the intra-familial nature of the violation. The rape sets off family dynamics of sibling rivalry that lead to Absalom's retaliation against Amnon...Absalom's revenge is bound up in issues of royal succession and revenge. Thus, the reader is able to see clearly how this rape narrative sets in motion elements of Nathan's oracle. David's house divides through issues of sex and violence, which corresponds to David's sins of adultery and murder." Yamada (2008:103) meen voorts in sy studie wat fokus op die drie verkragting-verale (Genesis 34, Rigters 19 en 2 Samuel 13:1-22) wat in die Ou Testament opgemeem is dat dit telkens soortgelyke handeling tot gevolg het. Hy meen dat sy analise klem plaas op "(T)he particular ways in which this text moves through the progression of rape → violent male responses → social fragmentation." Hoewel Natan se uitspraak van straf oor die huis van Dawid 'n besondere instrument bied ter verklarings van die Tamar verhaal, meen ek dat die breë ideologiese raamwerk wat die troonopvolging impliseer 'n ryker dinamika bied waarin die verhaal van Tamar verstaan behoort te word.

spanning in verband met troonopvolging gelees word. In die eksegetiese analise van hierdie studie het die neerslag van hierdie dominante ideologiese standpunt duidelik sigbaar geword in die bespreking van die taalverskynsels en die instrumente wat die verteller gebruik om die verhaal oor te dra. Interpretasies van 2 Samuel 13 kan in twee hoofgroepe verdeel word, nl. dié wat in ooreenstemming met die dominante ideologiese uitgangspunt Tamar se verhaal beskou as ‘n blote onderafdeling van die troonopvolgingsnarratief, of dié wat teen die grein inlees en Tamar se stem hoor.

3.5 Interpretasies van 2 Samuel 13

Ten slotte beskou ek oorsigtelik enkele interpretasies van die teks in die geheel. Drie hoofgroepe van interpretasie word bespreek: Ten eerste word algemene kommentare oor 2 Samuel 13 bespreek en die hooflyne van interpretasie ondersoek. Daarnaas beskou ek ook enkele feministiese lesings van die teks en lesings wat resorteer onder Afrika-hermeneutiek. Voordat die hoofstuk dan tot ‘n samevatting kom, bespreek ek een laaste interpretasie van die teks. Denise Ackermann doen ‘n besondere lesing van die teks geïnformeer deur onder andere die HIV-pandemie en die situasie van geweld wat die Suid-Afrikaanse konteks oorheers. Ek bespreek haar kreatiewe lesing van die teks onder die opskrif: Interpretasie van hoop.

3.5.1 Algemene kommentare

Die algemene kommentare geskryf deur hoofsaaklik wit, Europese of Amerikaanse mans, beskou hierdie insident as deel van die intrige van die verhaal wat vertel van Absalom se opstand teen Dawid. Fokkelman se kommentaar wat in 1981 verskyn het, behandel die verhaal wat ons in 2 Samuel 13 vind nie as ‘n onafhanklike verhaal nie, maar bloot as ‘n prelude tot die verdere intrige waarin Amnon en Absalom gewikkel is. Anderson, in sy kommentaar in die *Word Biblical Commentary*-reeks, meen: “The meaning of this pericope can be explained adequately only when it is seen as part of chaps. 13-20, which form a self-contained literary unit. It seems that Absalom’s rebellion created the most serious political crisis during David’s reign, and as such it could have been seen as God’s judgement of David” (Anderson 1989:177). Hiermee stem McCarter (1984:78) saam: “The story of the rape of Tamar and its consequences in chaps. 13 and 14 stands as a prologue to the account of Abshalom’s rebellion.” McCarter meen verder dat hierdie twee hoofstukke hoofsaaklik om Absalom draai.

Amnon se skuld is aan verkragting van 'n ongetroude vrou en nie bloedskanie nie. "The Amnon-Tamar story is one of the most sordid accounts in the OT but it contains no explicit editorial comment; however, the pleading of Tamar is a more effective judgement on Amnon's actions than any editorial remarks or moralizing could have been" (Anderson 1989:177). Baldwin (1988:246) volg ook bogenoemde interpretasierigting wanneer hy die verhaal van Tamar sien as 'n onderdeel van die verhaal wat in 2 Samuel 13:1-19:40 opgeneem word. Hy meen in ooreenstemming met die verdeling: "The rape of Tamar initiates a series of events which dominate the latter part of David's reign and threaten to discredit him entirely, so that he almost loses his throne, together with any right to indicate which son should succeed him."

Brueggeman (1990:286) beskryf die verhaal met verwysing na Natan se woorde van oordeel en straf ná Dawid se ontering van Batsheba: "David has put the future of his family at risk by his greedy seizure of Uriah's wife. The remainder of the succession narrative concerns that troubled family and particularly David's sons." Hy meen verder in verband met die spesifieke verhaal as onderafdeling van die troonopvolgingsnarratief dat "(c)hapters 13-19 concern principally Absalom. Within the larger unit, chapters 13-14 are commonly reckoned as a separate episode ostensibly having Amnon and Tamar as the lead characters. Even at the beginning (3:1) and the end (14:44) of those chapters, however, it is Absalom to whom attention is given."

Al die bogenoemde interpretasies lees dus die verhaal van Tamar ingebed in die breë ideologies-gekonstrueerde verhaal wat handel oor die huis van Dawid en die stryd om troonopvolging. In 'n merkwaardige alternatiewe interpretasie verwys Birch in *The new interpreter's Bible* na die werk van Pamela Cooper White waarin Tamar se verhaal gebruik word om geweld teen vroue in moderne kontekste aan te spreek: "The pattern of Tamar's story is repeated in the story of many modern women who are the victims of rape or incest, yet whose experience has been denied or hidden" (1998:1306). Birch verwys na die feit dat die teks nie dikwels gelees of gebruik word vir liturgiese doeleindes nie, maar meen dat dit belangrik is dat die teks gelees en gebruik word: "In reading this story, we are forced to recognize our own experience in this ancient tale. There is an empowerment that comes from recognizing that this story names present realities as well as those long passed. If such stories are read as part of our own biblical tradition, similar stories can be faced in our own lives ... to read of

the courage and wisdom of Tamar, may encourage those who have been victimized in our own time to give voice to their own experience, so that conspiracies of silence do not allow continued violence to be denied or ignored” (Birch 1998:1306). Birch se interpretasie neem die stem van Tamar in die verhaal ernstig op en meen dat haar stem ook ander kan bemagtig om patrone van geweld te ontmasker en te verbreek.

3.5.2 Feministiese interpretasies

Cheryl Exum (1990:46) maak die fokus van feministiese lesings van Bybelse verhale, en veral vroulike karakters in Bybelse verhale, duidelik wanneer sy meen: “I do not speak of these women’s stories in any absolute sense, as if by deconstructing the male voice, we will be closer to the ‘truth’ or ‘the real story’. To suggest that there is one proper way to read the text results in an authoritarianism characteristic of phallogocentric criticism – a position that feminist criticism rejects in its recognition (and celebration) of contradiction and multiplicity. A feminist reading will not be a neutral reading, ‘neutral’ or ‘objective readings’ usually bring terms for what turn out to be androcentric readings. The relation of reading to truth involves the issue of interests, and our interests determine the questions we ask to a text.” Feministiese lesings van die Tamar-teks probeer dus die androsentriese ideologie ontmasker en poog om ‘n stem te gee aan die slagoffer van hierdie teks. Vroue se reaksies op die teks en die uitspraak van hulle menings daaromheen, gee aan die slagoffers weer ‘n stem.

Opmerklik van feministiese lesings van dié spesifieke teks is die fokus wat daar geplaas word op die leefwêreld van die vroue wat die teks lees. Hoe die teks daardie vroue bemagtig en aanspreek, is dikwels die fokus van ‘n feministiese hantering van die teks.

Phyllis Trible behandel onder andere die verhaal van Tamar in 2 Samuel 13 in haar seminale werk, *Literary-Feminist readings of Biblical narratives. Texts of terror* (1984). Trible behandel die teks in drie episodes naamlik 1) Voor die misdaad, 2) Die misdaad – Amnon en Tamar, en 3) Ná die misdaad: “Episode one presents the characters and their circumstances; episode two reports a scheme devised for the prince by his advisor; and episode three enlists the authority of the king” (Trible 1984:37). Enkele leesaksente van Trible is belangrik. Sy merk onder andere iets besonders op oor die posisie van Tamar in die bekendstelling: “First named is

Absalom, the third son, whose presence hovers over the entire tale, though he himself appears only near the end. Last is Amnon, the firstborn, whose desire initiates the action. Between these two males stands the female who relates to each of them and also has her own identity” (Trible 1984:38). Die reaksie van Tamar wanneer Amnon se bedoelinge duidelik word, word ook duidelik deur Trible uitgelig en stel so haar wysheid in kontras met die slinksheid van Jonadab as Amnon se raadgewer: “In the presence of a rapist, Tamar panics not. In fact, she claims her voice” (Trible 1984:45).

Tracy Hansen sluit in ‘n besonder eerlike lesing van die teks aan by die punt wat deur Trible gemaak word. Sy meen dat Tamar alles in haar vermoë doen om Amnon tot ander insigte te bring. Hansen (1992:370) lees die teks op ‘n persoonlike manier: “It is a story that I found very helpful as I began to face up to the sexual abuse I had suffered as a child.” Hansen wys dan in die teks na talle ooreenkomste met verkragting wat binne gesinne/families plaasvind in die hedendaagse konteks. Die bekendheid van die gewelddoener, die stilte van gesagsfigure en die rouproses van die slagoffer is van die ooreenkomste wat in haar artikel uitgelig word. In Hansen se lesing sien ons ‘n besondere voorbeeld van ‘n identifiserende leeservaring.

Cheryl Exum (1993:170) maak in ‘n artikel met die treffende titel, “Raped by the pen”, enkele opmerkings oor die verkragting van vroue in Bybeltekste wat besonder relevant is vir die interpretasie van die Tamar-verhaal. Hierdie opmerkings van Exum beskou ek as besonder belangrik en ek gebruik dit ter opsomming.

Exum (1993:170) meen ten eerste: “There is no sense in which the damage that can be done by a literary text is comparable to the actual violence as experienced by women in the real world, to the trauma and pain inflicted on the body through an act of sexual aggression and hatred.” Ook in die geval van Tamar moet ons nie uit die oog verloor dat sy in liggaam die slagoffer van seksuele geweld was nie. Sy was dus in die eerste plek ‘n slagoffer van geweld aan die liggaam.

Ten tweede vind die verkragting van Tamar ook in die narratief plaas: “The narrated rape is perhaps the most gruesome and violent tale in the Bible” (Exum 1993:171). Deur die lees en herlees van hierdie verhaal vind die verkragting van Tamar in die gemoed van die leser telkens weer plaas.

Soos reeds opgemerk is deur die algemene kommentare, word Tamar se verhaal aangebied binne die magspel van Dawid se troonopvolging. Tamar en haar verhaal

dien dus 'n doel binne die patriargale intrige. Deur haar verhaal op dié manier uit te beeld, word Tamar ook, ten derde, deur die skrywer verkrag. Sy en haar ervaring word op dié manier verskraal tot bloot nog 'n boublok in die opbou van die 'ware verhaal', met ander woorde die verhaal waar mans en mag ter sprake is.

Tamar is dus volgens Exum op ten minste drie vlakke die slagoffer van verkragting in hierdie verhaal. Uit die opmerkings van vroulike akademiese lesers sien ons reeds dat die geweld wat teen Tamar gepleeg is, op 'n verskeidenheid vlakke ontgin word. Die sisteem, skrywer en fisiese geweld word onder die vergrootglas geplaas. Reeds in hierdie akademiese bydraes wat vloei vanuit diverse vroulike ervarings, sien ons dat daar 'n rykdom na die interpretasie van die teks gebring word.

3.5.3 Stemme uit Afrika

In hierdie afdeling verwys ek na 'n reeks studies wat onder leiding van Gerald West by die Universiteit van KwaZulu-Natal gedoen is met 2 Samuel 13 as fokusteks. Die eerste studie fokus op die praktyk van die konsep 'kontekstuele Bybelstudie' soos deur West ontwikkel en soos bespreek in Hoostuk 2 van hierdie proefskrif. 2 Samuel 13 is deur gewone lesers in hierdie studie van West gelees en daarna het die vraag oor seksuele geweld aan die orde gekom. Lesers is soos volg verdeel: "In each community we divided the participants into four small groups, one consisting of older women, one consisting of older men, one consisting of younger women, and one consisting of younger men" (West 2006:146). Die groepe is dan gevra om die teks saam met mekaar te lees en daaroor in gesprek te tree. "Our research showed quite clearly a measurable impact. First, all the groups have owned the issue of gender violence. This is most marked in the responses by the older men. This group was initially quite defensive in their responses. However, after the 'Contextual Bible Study' there was no hint of defensiveness at all among either the older or younger men. Indeed, these male groups were able to enter, without reservation, into the contours of a theology of those who have been raped. One of the remarkable features of the Bible study on 2 Samuel 13:1-22 is that it has the capacity to reach men in a way that bypasses their usual defensive response to the issue of gender violence. The ownership of the issue among the women was more nuanced, as one would expect. The men have had to move quite substantially, whereas the women were already committed to the issue of gender violence. For the older women the Bible study provided resources with which

to explore and analyse the social construction of gender, and this is an enduring aspect of their appropriation. For the younger women the Bible study clearly dispelled the notion that women who are raped 'were asking for it'. The impact of the Bible study for them is that they are able to move beyond having to defend women from such charges and into a more in-depth analysis of the effects of abuse on women" (West 2006:146).

West (2006:146-147) som die resultate van die studie soos volg op: "(1) The Tamar 'Contextual Bible Study' clearly provides a vocabulary with which to talk about a lived experience which is not normally talked about 'in church'; (2) Second, the Tamar 'Contextual Bible Study' has totally transformed the discourse of the churches. All the groups agreed that the church was a place in which 'these things' were never discussed. Not only was the church not a safe place to speak of these matters, if gender violence was discussed, it was to condemn the victim/survivor herself. By the end of our research process each church has not only become a site in which 'these things' can be discussed, it has become a safer place too; (3) Third, and closely related to the above points, the Tamar 'Contextual Bible Study' has given resources for a theological engagement with the issue of gender violence; (4) Fourth, an important impact of the Tamar 'Contextual Bible Study' was to move the groups to action."

Uit die omskrywing en bevindinge van bogenoemde studie is dit opmerklik dat die teks in die gemeenskap as 'n gespreksbasis gebruik word om te praat oor sake wat die gemeenskap raak¹³⁴. Seksuele geweld as dreigende realiteit in die Afrika-konteks word oopgevelek deur die verhaal van Tamar in die gemeenskap te lees.

Uit die bogenoemde studie is dit merkbaar dat die gemeenskap die sentrum van interpretasie is. Sake wat die gemeenskap raak, word ook die vertrekpunt van gesprekke oor die teks.

3.5.4 Interpretasie van hoop

Denise Ackermann doen vanuit haar besondere sosiale posisie 'n lesing van die verhaal van Tamar: "My reading of the Tamar story is done self-consciously from a woman's perspective. Women have distinctive questions about and insights into the

¹³⁴ West merk in dié verband op dat "(i)n our experience literary-type questions almost always lead into socio-historical-type questions; this is important, because it indicates the need ordinary readers have to locate faith in real concrete contexts." (West 2001b:607)

biblical texts derived for our life experiences. We know that the Bible, as the source book of our faith, is a powerful means for defining women's place in society and that it has been invoked to justify women's subordination to men. So our readings are suspicious, critical and questioning as we seek meaning for life. We also, in Teresa Okure's words 'read from this place'. 'Reading from this place' is about the relationship between the biblical text and the social location of the interpreter" (Ackermann 2001:6).

Ackermann sien in die verhaal van Tamar iemand wat nie net verkrag is nie, maar ook verwerp is en in die steek gelaat is deur haar familiesisteem. Haar posisie verander van 'my suster' na 'hierdie vrou' en sy word 'n slagoffer van 'n sisteem waarin manlike gesag dominant is. "Tamar lives in a world where men manipulate and coerce by using their power and in which her life is ruined by events she has no control over. Amnon uses his male power and privilege to destroy. In societies where the silence on sexual violence is not broken, abuse of power is not held accountable" (Ackermann 2001:8). Tamar se verhaal vorm dus, soos ook vanuit ander interpretasies bevestig, maar 'n onderafdeling van die verhaal van manlike mag.

Ackermann lees hierdie verhaal van Tamar dan teen die agtergrond van die HIV-pandemie asook die realiteit van geweld in die Suid-Afrikaanse samelewing. "Violence is an endemic reality in our society. The very fabric of our communities is fracturing as fear invades South African homes and lurks at our stop streets" (Ackermann 1996:145).

Ackermann (2001:16) bied vanuit haar kreatiewe lesing van Tamar se verhaal sekere "Clues for Resistance and Hope." Ek bespreek enkele van hierdie leidrade van hoop soos sy dit identifiseer. Ten eerste meen Ackermann dat Tamar se waagmoed om die geweld wat haar aangedoen is, 'n naam te gee en uit te spreek, ook in moderne kontekste die plek kan wees waar 'n mens kan begin teenstand bied. Deur onreg te identifiseer en aan die kaak te stel, begin prosesse van geregtigheid. Ten tweede meen Ackermann dat Tamar se verhaal belangrike sake oor narratief in die algemeen op die agenda plaas: "Human beings cannot survive without a narrative of identity. Telling stories is intrinsic to claiming one's identity and in this process finding impulses for hope. For those living with HIV/Aids there is a need to claim and to name their identities in order to move away for the victim status so often thrust upon them" (Ackermann 2001:18). Tamar se verhaal is 'n verhaal oor die liggaam van 'n vrou.

Hierdie fokus op die liggaam help gelowiges om nie te verval in die piëtistiese gees/vlees-dualisme nie. Maar om die liggaam in die sentrum van die teologiese debat te plaas, veral as dit gaan oor die beleving van geweld of Vigs. Ten slotte verwys Ackermann na Tamar se rou en weeklaag na afloop van haar trauma: “I suggest that the ancient language of lament offers a vehicle for expressing the raw emotions arising from situations such as Tamar’s. The language of lament also offers the Body of Christ the opportunity to say: “We are suffering, we stand in solidarity with all who suffer, we lament while we believe that there is hope for all in the Good news” (Ackermann 2001:25).

Ackermann se lesing van 2 Samuel 13 is dus ‘n lesing wat hoop moontlik maak in problematiese omstandighede, aangesien dit op ‘n besondere wyse die stem van ‘n dapper vrou hoor wat self vasgevang was in komplekse verhoudings en magstrukture.

3.6 Opsomming

Die verhaal van Tamar soos dit neerslag vind in 2 Samuel 13:1-22 is die primêre gespreksbron waarom interkulturele gesprek in hierdie studie ingerig gaan word. Die teks is gekies as gevolg van die narratiewe genre waarin dit bestaan en die moontlikhede van interpretasie wat daaruit moontlik word wanneer lesers vanuit diverse sosiale kontekste die teks saam lees. Die teks vertel die verhaal van Tamar ingebed in die intriges van die koningshuis van Dawid. Vanuit die ideologiese analise van die teks kom daar ‘n bewustheid van die skrywer se fokus op Dawid in die eerste plek, maar ook die oorkoepelende verhaal van troonopvolging waarbinne Tamar se verhaal ‘n onderafdeling vorm. Tamar word volgens hierdie ideologie gesien as ‘n gebeurtenis en nie ‘n persoon nie. Hierdie ideologiese posisie van Tamar vind ook neerslag in talle algemene kommentare oor die gedeelte.

Ten einde teen die grein van die teks in te lees en die unieke stem van Tamar te hoor, is ‘n multidimensionele eksegetiese strategie tot die benadering van die teks voorgehou. Ten eerste, as gevolg van die genre van die teks, is ‘n narratiewe analise gedoen. Die narratiewe analise van hierdie teks het die opbou en die struktuur van die verhaal beskou in terme van verskillende tonele wat saam die plot/storielyn vorm. Aandag is geskenk aan karakters, fokalisasie, die rol van die verteller en die funksionering van tyd in die verhaal. Ten tweede is die klassieke posisie van die leser ondersoek. Hierdie teoretiese besinnings kan later sinvol vergelyk word met die

posisie wat vlees en bloed-lesers (soos in die empiriese deel van hierdie studie vasgestel) met betrekking tot die teks inneem. Ten slotte het 'n ideologies-kritiese lesing van die teks die sosiale agtergrond waarbinne die teks ontstaan het, in kaart gestel sowel as retoriese dimensies van die teks bestudeer. Die sosiale wêreld van onsekerheid en transformasie wat die teks veronderstel en die monargiese ideologie wat in die teks neerslag vind, is op dié wyse in berekening gebring.

Die interpretasies wat ontwikkel het vanuit die verhaal en wat bespreek is aan die einde van die hoofstuk, verteenwoordig twee basiese benaderings tot die teks. Ten eerste, in lyn met die ideologiese beweging van die teks wat tot uitdrukking kom in die woorde van die verhaal, word Tamar se verhaal bloot gesien as 'n gebeurtenis wat as katalisator dien vir die werklike verhaal wat hier vertel word, naamlik die verhaal van Dawid se koningshuis en wie die troonopvolger sou wees. Absalom en Amnon, in ag genome hulle posisie tot die troon as die seuns van Dawid, word in hierdie interpretasies die hoofrolspelers en Tamar word 'n toevallige skadukarakter.

Die tweede benadering tot die verhaal van Tamar noodsaak die leser om teen die ideologiese grein van die teks in te lees vanuit die sosiale plek waarbinne die moderne leser hom-/haarself bevind. In hierdie lesings word die stem van Tamar gehoor en word haar stem selfs die bron van hoop vir moderne lesers, soos blyk uit Ackermann se kreatiewe lesing van die teks.

In die volgende afdeling word die empiriese komponent dan beskryf wat in hierdie studie van stapel gestuur word.

AFDELING C

Hoofstuk 4

Teoretiese onderbou van empiriese studie

4.1 Inleiding

In hoofstuk 2 het ons die dubbele hermeneutiese raamwerk van hierdie studie duidelik omskryf. Die Feminisme en Afrika-hermeneutiek dien as die stimulus vir die interkulturele gesprek en die verhaal van Tamar soos dit neerslag vind in 2 Samuel 13 word ontgin as gespreksdokument vir hierdie gesprekke. De Wit (2004:19) meen: “Religious stories stimulate the imagination, cause people to decide the question of how they stand in life, and may determine the behaviour of the reading community of faith.” Stories help ons dus om ons eie werklikheid te herbeskou. Stories tree ook, as gevolg van die universele aard daarvan, as medium op om gesprek te stimuleer of om ons lewenswyse uit te daag en te verander. “Stories are important to people because awareness, knowledge, culture, experience, community, and personal identity flow together in them. Between memory and anticipation, stories set the conversation in motion about tradition and the future, about where we came from and where we are going” (De Wit 2004:20). Die stories van ‘n geloofsgemeenskap is soveel te meer van belang aangesien daardie verhale ‘n sekere mate van gesag dra. “Religious stories are experienced by people as ground laying, as fundamental to their existence. Religious stories have authority; they belong to a canon. This quality means that the communities of faith, whether they want this or not, are lead back to these stories again and again” (De Wit 2004:20).

Die verhaal van 2 Samuel 13 word in hierdie studie dus gebruik as die teks wat die interkulturele gesprek fasiliteer. Die oogmerk van die interkulturele Bybelleesprojek is om interaksie tussen gewone lesers vanuit verskillende kultuurkontekste te bewerkstellig en om sodoende interkulturele gesprek te stimuleer.

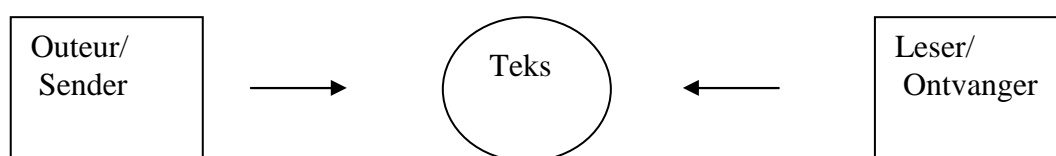
In hierdie hoofstuk gee ek egter eers ‘n tree terug ten einde die sleutelkonsepte van die studie te omskryf. Hierdie konsepte dien as onderbou vir die navorsingsontwerp en is van deurslaggewende belang vir die interpretasie van die navorsing en die ontwikkeling van ‘n gevolgtrekking.

Die studie ondersoek die rol wat ideologie en mag speel in die interkulturele gesprek. Die konsep en praktyk van interkulturele Bybellees word op 'n paar maniere gekompliseer. Ten eerste veronderstel die konsep interkulturaliteit 'n dinamiese wisselwerking tussen verskillende kultuuragtergronde. In die eerste afdeling van die hoofstuk word 'n bruikbare kultuurdefinisie wat die interaksie van verskillende kultuurtradisies ten grondslag lê, ontwikkel. In afdelings 2 en 3 word daar onderskeidelik oor die konsepte van ideologie en mag besin en die implikasies vir die studie bespreek. Voordat daar egter aan hierdie sake aandag gegee word, is 'n hermeneutiese model waarmee ons die uniekheid van die interkulturele gesprek rondom die Bybel kan omskryf, noodsaaklik.

4.2 Hermeneutiese model vir interkulturele Bybelinterpretasie

Vanuit hierdie opmerkings oor die problematiek van die interkulturele gesprek is dit duidelik dat uitdagings gestel gaan word aan die tradisionele hermeneutiese model van Bybelinterpretasie. Rainer Kessler (2004:452) omskryf 'n nuwe hermeneutiese model wat ontwikkel in 'n interkulturele leeskonteks. Dié omskrywing ontwikkel uit die kontrastering van die tradisionele model teenoor die nuwe model. "The traditional hermeneutical model may be called bipolar. The centre of this model is always the text, which may be written or spoken, although biblical texts are, of course, written texts. One pole of the bipolar model represents the text's author... The second pole of the bipolar model represents the receiver of the text."

Skematies kan die model as volg voorgestel word (Kessler 2004:453):

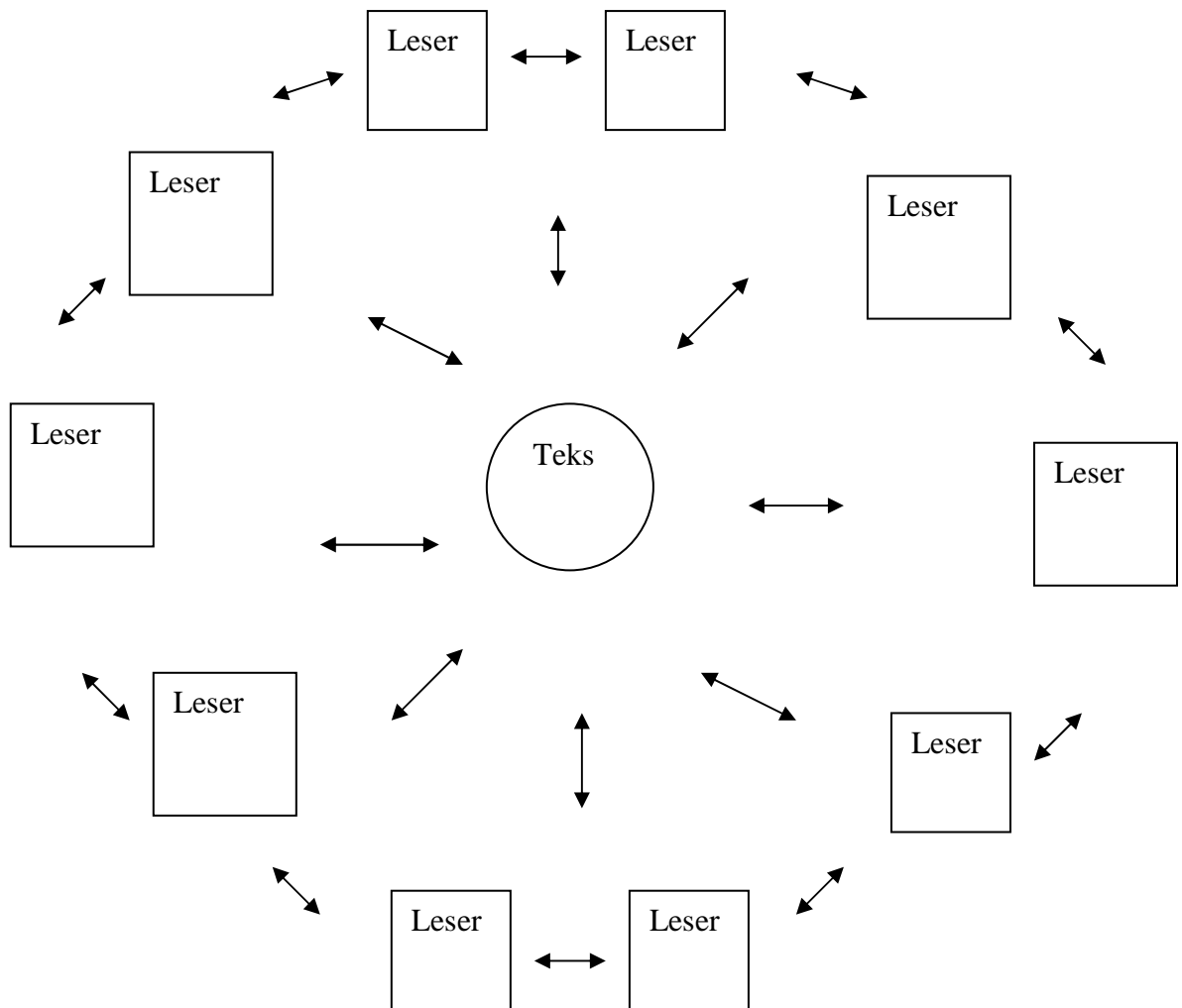
Elk van die komponente van die tradisionele hermeneutiese model behels 'n verskeidenheid dimensies. "The author of the text may be either an individual or a group. Many biblical texts have a history (which might span centuries) of writing, rewriting, redaction and editing. All the writers, redactors, and editors over this time span constitute the author of the text" (Kessler 2004:453). Die tradisionele hermeneutiese model het oor die jare baie aandag geskenk aan die rol en bedoeling

van die skrywer/outeur. Dieselfde kan egter nie gesê word vir die teenoorstaande pool nie. “In reality, however, the reader or receiver in this model is an abstraction. Traditionally, scholars have engaged in little reflection on the historical conditions of concrete readers” (Kessler 2004:453). Die gemiddelde leser, of eerder verwagte leser, wat by die interpretasie van die Bybel betrokke was, was dus in die lig van hierdie model Wit Europese of Noord-Amerikaanse mans.

Hierdie dominante tradisionele model van Bybelinterpretasie is egter vanaf die 1960's vanuit verskillende oorde uitgedaag. Soos ook elders in die studie reeds bespreek, speel die bevrydingsteologie en Feminisme in hierdie verband 'n besonder belangrike rol. Albei dié bewegings vra dat die stem van die gemarginaliseerdes gehoor moet word in die proses van teksinterpretasie.

Die interkulturele Bybelleesprojek kan gesien word as 'n direkte uitvloeisel van hierdie beweging se pleidooi vir die verbreding van die interpretasiebasis. Hierdie nuwe benadering tot teksinterpretasie daag die tradisionele hermeneutiese model uit. “In the traditional model, the reader is understood to be singular – one reader... In contrast, within the process of Intercultural Bible reading, the position of the reader becomes plural. By definition, the reader is no longer an individual or a single group but multiple readers who are linked together. The receiver of the text is not a single pole in this hermeneutic model; it is a plurality of poles” (Kessler 2004:456).

Skematies gesproke sien hierdie model as volg daaruit (Kessler 2004:456):

Kessler (2004:456) maak ‘n aantal opmerkings ter verduideliking van die skematiese voorstelling: “(1) One must imagine a third dimension, because the position of the author is missing in the sketch. The author should be behind the text; (2) The model stresses the position of the reader. The influence of the text on the reader is marked by the arrows that run from reader to text and then back from text to reader... As in the classic bipolar models there is interaction between reader and text. What is new in the proposed model is that the single abstract reader is replaced by a plurality of concrete readers; (3) These readers do not simply have the text as object of interpretation; they have other readers with whom they communicate. Reading the text thus becomes a double communication. It is communication with the text, as in the traditional bipolar model. And by means of the text, it is communication with the author. However, reading also includes communication with other readers. This communication forms a

constitutive part of the process of understanding. Understanding the text is no longer possible without the communication with other readers; (4) Through intercultural Bible reading, these other readers are no longer readers who come from the same context. These readers are different from one another and they are global.” (Kessler 2004:457) Hierdie model daag die moderne Bybelleser uit om nie net meer vir en namens sy/haar eie groep te lees nie, maar om met ander in gesprek te tree in die interpretasieproses. Die oogmerk van die model is dus nie om een korrekte lesing van die teks daar te stel nie, maar eerder om aan lesers te illustreer dat hulle eie interpretasie een lesing naas ander interpretasies is. Die unieke aard van die lesing ontstaan vanuit die eiesoortige aard van die interpreteerder se omstandighede en verstaansraamwerk.

Kessler se hermeneutiese model stel kulturele diversiteit in kaart. “Intercultural hermeneutics therefore takes its point of departure in the interaction, the communication between different cultures” (Jonker 2007b:6). Die interkulturele momente van hierdie studie lê op twee vlakke. In die eerste plek, soos Jonker tereg opmerk, is enige interpretasie van die Bybel per implikasie interkultureel aangesien ons vanuit ons moderne kulturele konteks alreeds verwyder is van die kultuur en konteks waarbinne die teks ontstaan het. Daarbenewens fokus die studie veral op die volgende vlak van interkulturele kommunikasie: “However, when contemporary readers from different socio-cultural contexts read the Bible together (such as in global hermeneutics), it creates another level of intercultural encounter” (Jonker 2007b:6).

4.3 Kultuurteorie – Geert Hofstede

Ten einde die invloed van die lesers se kultuuragtergrond in berekening te bring in die interkulturele Bybelleesproses, is dit nodig om ‘n werkbare kultuurdefinisie as teoretiese onderbou daar te stel.

Kultuur word op 'n verskeidenheid maniere gedefinieer¹³⁵, maar in die afgelope paar dekades is dit tog opmerklik dat kultuurdefinisies 'n skuif ondergaan het na 'n meer dinamiese omskrywing¹³⁶. In ooreenstemming met hierdie verandering in denke

¹³⁵ As gevolg van 'n verskeidenheid denkraamwerke wat met die verloop van tyd hoogty gevier het, ontwikkel diverse kultuurdefinisies. Schreither (1986 :45-57) beskryf die verskillende strominge wat aanleiding gegee het tot 'n verskeidenheid kultuurdefinisies breedvoerig. Hy identifiseer onder andere die volgende strominge: (a) Funksionalistiese benadering tot kultuur: "Basically, functionalist approaches are concerned with how the various aspects of society are constituted and interrelated to form a cultural whole. They study the mechanisms whereby new data can be introduced into society, and how society resolves the tensions these data create and how equilibrium is restored", (b) Ekologiese en materialistiese benaderings: "Ecological and materialist approaches center their investigation on the relationship between society and its physical environment. Ecological approaches stress how certain cultural activities serve as homeostatic mechanisms to keep society in balance with its physical environment. Materialist approaches are more concerned with showing how the realities of the physical environment shape and direct the cognitive dimensions of culture. Materialist approaches overlap in many areas with Marxist approaches, which see the relationship of economic production as determinative of world-view and thought", (c) Strukturalistiese benaderings: "Structuralist study of culture is concerned with uncovering the unconscious structures that generate the patterns of culture, and control their transformations and permutations.

¹³⁶ Die dinamieser kultuuromskrywing hang saam met die ontstaan en ontwikkeling van semiotiek. "Semiotics is the study of signs. It sees a culture as a vast communication network, whereby both verbal and nonverbal messages are circulated along elaborate, interconnected pathways, which, together, create the systems of meaning...The movement of the messages through the pathways of the system is determined by a number of codes or sets of rules, which are important to the intelligibility of the message to the receivers of the message. The sharing of sets of rules makes it possible for signs to be understood correctly...The task of semiotics is to describe and explain the signs, their interaction, the rules that govern them, and the complex that we call culture which emerges from all of this" Schreiter (1986 :49-50). Geertz (1975:1-33) verteenwoordig 'n besondere stem in die semiotiese verstaansraamwerk en kan beskou word as die onderbou van Hofstede se kultuurteorie wat in hierdie studie gebruik word. Geertz meen dat die studie van kultuur behels 'n "thick description of culture." Hy omskryf dit onder andere soos volg: "Cultural analysis is guessing at meanings, assessing the guesses, and drawing explanatory conclusions from the better guesses, not discovering the Continent of Meaning and mapping out its bodiless landscape." Geertz meen dat kultuuranalise en -omskrywing ten doel het om die kompleksiteit van menslike gedrag in kaart te stel en te beskryf. Hy meen dat ons in kultuuranalise in die gesig gestaar word deur "a multiplicity of complex conceptual structures, many of them superimposed upon or knotted into one another, which are at once strange, irregular, and inexplicit, and which we must contrive somehow, first to grasp and then to render." Hierdie taak is kompleks en oneindig en die antwoord op die vraag wat kultuur is, is nie een enkele allesomvattende definisie nie, maar eerder 'n beskrywing van 'n kompleksiteit van dimensies. Geertz meen dat dit is

definieer Hofstede (2001:9) kultuur as volg: “I treat culture as the collective programming of the mind that distinguishes the members of one group or category of people from another.” Elke persoon se kultuurkognisie is deels uniek en op ‘n ander vlak ‘n gedeelde werklikheid¹³⁷. Daar kan onderskei word tussen drie vlakke van kultuurkognisie, naamlik die universele, die kollektiewe en die individuele. “The least unique but most basic is the universal level of mental programming that is shared by all, or almost all, humankind. This is the biological ‘operating system’ of the human body...” (Hofstede 2001:2). Die kollektiewe vlak van kognisie verwys na “the mental programming that is common to people belonging to a certain group or category, but different from people belonging to other groups or categories. The whole area of subjective human culture belongs to this level” (Hofstede 2001:2). Die derde individuele vlak van kultuurkognisie is uniek en eiesoortig: “no two people are programmed exactly alike... This is the level of individual personality, and it provides for a wide range of alternative behaviours within the same collective culture” (Hofstede 2001:2).

Kultuur word gemanifesteer in waardes en praktyke. “Values are held by individuals as well as by collectivities... A value is a broad tendency to prefer certain states of affairs over others” (Hofstede 2001:6). Omdat waardes by ons geprogrammeer word, is dit nie rasioneel nie. Waardes is verder onsigbaar tot dit uitdrukking vind in gedrag. Die visuele manifestasie van kultuur is praktyke wat gebore is vanuit waardes. Praktyke vind uitdrukking in simbole, helde en kulturele rituele. “Symbols are words,

soos om “ trying to read a manuscript – foreign, faded, full of ellipses, incoherencies, supercilious emendations, and tendentious commentaries, but written, not in conventionalized graphs of sounds, but in transient examples of shaped behaviour.”

¹³⁷ Die individuele en kollektiewe dimensies van kultuur wat by ‘n individu waarneembaar is, kan verklaar word vanuit die manier waarop ons ‘n kulturele raamwerk ontwikkel. “Every person carries with him or herself patterns of thinking, feeling and potential acting which were learned throughout their lifetime. Much of it has been acquired in early childhood, because at the time a person is not susceptible to learning and assimilating...The source of one’s mental programs lie within the social environments in which one grew up and collected one’s life experiences. The programming starts within the family; it continues within the neighborhood, at school, in youth groups, at the work place, and in the living community...Mental programs vary as much as the social environment in which they were acquired” (Hofstede 1991:4). Die individuele dimensie van ‘n persoon se kultuurraamwerk ontstaan dus in persoonlike ervarings en belewenisse, terwyl ons kollektiewe kultuurraamwerk ontwikkel vanuit ons sosiale sisteme.

gestures, pictures, and objects that carry often complex meanings recognized as such only by those who share the culture. Heroes are persons, alive or dead, real or imaginary who possess characteristics that are highly prized in a culture and thus serve as models for behaviour. Rituals are collective activities that are technically unnecessary to the achievement of desired ends, but that within a culture are considered socially essential, keeping the individual bound within the norms of the collectivity. Rituals are therefore carried out for their own sake” (Hofstede 2001:10).

Kultuur as ‘n universele, kollektiewe en individuele konsep is dus visueel waarneembaar as waardes uitdrukking vind in praktyke. Praktyke sluit bogenoemde begrippe soos simbole, helde en rituele in. Ten einde kultuur te bestudeer soos dit uitdrukking vind in waardes en praktyke, identifiseer Hofstede vyf universele dieptedimensies van kultuur: “... five independent dimensions of national culture differences, each rooted in a basic problem with which all societies have to cope: (1) Power distance, which is related to the different solutions to the basic problem of human inequality; (2) Uncertainty avoidance, which is related to the level of stress in a society in the face of an unknown future; (3) Individualism vs collectivism, which is related to the integration of individuals into primary groups; (4) Masculinity versus femininity, which is related to the division of emotional roles between men and women and (5) Long term versus short term orientation, which is related to the choice of focus for people’s efforts: the future or the present” (Hofstede 2001:29).

4.3.1 Hofstede se dieptedimensies van kultuur – ‘n teoretiese ontginning

Hofstede se dinamiese kultuurdefinisies sluit vyf dieptedimensies in wat dinamies-dialogies op ‘n kontinuum voorgestel kan word. Die vyf dieptedimensies, wat ook as uitgangspunt vir die kultuuromskrywing van hierdie studie gaan dien, sien as volg daaruit:

4.3.1.1 Magsafstand

Die eerste dieptedimensie ontwikkel na gelang van kulture se diverse reaksie op menslike ongelykheid. Ongelykheid tussen mense en groepe mense bestaan in alle samelewings. Prestasie, sukses, rykdom en mag is enkele dimensies waarvolgens ongelykheid in samelewings kan ontstaan. Ongelykheid word dikwels geformaliseer in maghebber-onderdaan-verhoudings. Magstrukture en die verspreiding van mag in

strukture is inherent aan organisasies en groeperinge mense. Die distribusie van mag word geformaliseer in hiërargieë waarin maghebbers en onderdane 'n gelyke aandeel het. "Differences in the exercise of power in a hierarchy relate to the value systems of both bosses and subordinates and not to the values of the bosses only, even though they are the more powerful partners. In the same way that patterns of inequality between groups in society are supported by both dominant and subordinate value systems, patterns of power inequality within organizations reflect the values of both parties" (Hofstede 2001:82).

Omdat ongelykheid oral bestaan, ook in die interkulturele Bybellees-proses, is daar magskonsekwensies vir die betrokke partye. Hierdie diepte dimensie van kultuur vra watter rol 'n persoon se sosio-ekonomiese toestand, vlak van formele onderrig en samelewingsrol wat die persoon vertolk, in die kommunikasie met ander persone speel.

4.3.1.2 Onsekerheidsvermyding

Onsekerheid oor die toekoms is 'n ononderhandelbare feit van die menslike toestand. "A basic fact of life is that time goes only one way. We are caught in a present that is just an infinitesimal borderline between past and future. We have to live with a future that moves away as fast as we try to approach it, but onto which we project our present hopes and fears" (Hofstede 2001:146). Onsekerheid oor die toekoms lei, volgens die aanhaling, tot spanning en angs. Samelewings het strategieë ontwikkel om hierdie spanning en angs te verwerk. "These ways (of dealing with uncertainty) belong to the domain of technology, law and religion. I use these terms in their broad senses: Technology includes all human artefacts; law, all formal and informal rules that guide social behaviour; religion, all revealed knowledge of the unknown" (Hofstede 2001:146). Tegnologie beskerm ons teen die onsekerhede van die natuur. Die geregtelike sisteem beskerm ons teen onsekerhede wat deur ander veroorsaak word en godsdiens beskerm ons teen die onbekende. Die tweede dieptedimensie van kultuur behels die mate waartoe samelewings hulself beroep op tegnologie, wette en rituele ten einde onsekerheid te ontkom. Die modus wat 'n individu aanhang om onsekerheid te beperk, sal vir daardie persoon kosbaar wees en sal ideologiese uitvloeisels hê.

4.3.1.3 Individualiteit teenoor kollektiwiteit

“The third dimension of national culture is called individualism as opposed to collectivism. It describes the relationship between the individual and the collectivity that prevails in a given society” (Hofstede 2001:209). Hierdie dieptedimensie van kultuur vind uitdrukking in die strukture waarbinne mense met mekaar saamleef, met ander woorde in gesinne, uitgebreide families of groter groeperinge en die waarde wat geheg word aan die belang van daardie strukture. Hierdie waarde-agting van strukture het noodwendige konsekwensies op die gedrag van die mense wat in daardie sisteme woon en ontwikkel. “In collectivist societies, people learn at a young age to form their opinion on the basis of others. Little value is attached to ‘personal opinions’. Opinions are derived from the group. In individualistic societies, people are instead encouraged to form their own opinions: you gain respect if you can express what you yourself stand for. In communication between people from these different types of societies, the differences may result in misunderstandings and problems” (Kool 2004:369).

Vir persone wat in ‘n meer kollektiewe sisteem ontwikkel, word die groep se belange bo persoonlike gewin gestel. Hiermee word nie bedoel dat die individu nie belangrik is nie, maar eerder dat die welstand van die groep die veiligheid van die individu verseker. In individualistiese kulture word die stem en eiesoortigheid van die individu hoog aangeskryf.

As individue van ‘n verskeidenheid kultuuragtergronde mekaar ontmoet, ly hierdie dimensie dikwels tot groot spanning aangesien dit op so ‘n primêre vlak ons gedrag en uitgangspunte bepaal.

4.3.1.4 Manlikheid teenoor vroulikheid

“The duality of the sexes is a fundamental fact with which different societies cope in different ways; the issue is what implications that biological differences between the sexes should have for the emotional and social roles of the genders” (Hofstede 2001:280). Die manier waarop daar oor die verskil tussen man en vrou gedink word en die neerslag wat dit vind in die strukture van verskillende kulture, het ‘n invloed op die rol wat die individue in die interkulturele gesprek speel. In sommige kulture het vroue geen regte of aanspraak op persoonlike opinies nie. Vir hierdie vroue sal interaksie met die teks en die deelname tot die gesprek ‘n ander proses wees as vir vroue wat vanuit ‘n geslagsgelyke sisteem afkomstig is. Kool verwys in dié verband

na 'n studie wat met interkulturele leesgroepe onderneem is wat Johannes 4 as basisteks gebruik het.¹³⁸ “This difference becomes apparent in intercultural Bible reading in the fact that certain women’s groups – for example, The Dalit women in India, women in El Salvador, and the group of former prostitutes in the Philippines – feel they are addressed much more directly by the Bible story than groups in a country such as the Netherlands. Especially for woman whose living conditions give them reason to identify themselves with the Samaritan woman, this story has an enormously liberating force. Women who are weighed down by the patriarchal structures of their society draw strength from the conversation between Jesus and the woman” (2004:370). Die vroue wat aan die studie deelneem, se posisie in die samelewing gaan dus 'n belangrike rol speel in die interkulturele ontmoeting.

4.3.1.5 Langtermyn- teenoor korttermyn-oriëntasie

Hierdie dimensie van kultuur sluit aan by die strategieë wat samelewings aanwend om onsekerheid te vermy soos dit onder punt 4.3.1.2 bespreek is. Die dieptedimensie ontwikkel vanuit 'n groeiende ontmoeting tussen Oosterse en Westerse kulture. Die waardes van 'n langtermyn-oriëntasie sou by eerste oogopslag vir Westersinge ontoereikend daar uitsien. Hierdie waardes groei vanuit die leringe van Confucius in die Ooste. “The following are key principles of Confucian teaching: (1) The stability of society is based on unequal relationships between people. (2) The family is the prototype of all social organizations. (3) Virtuous behaviour towards others consists of not treating others as one would not like to be treated yourself. (4) Virtue with regard to one’s tasks in life consists of trying to acquire skills and education, working hard, not spending more than necessary, being patient and preserving” (Hofstede 2001:354). Hoewel die dimensie die kulturele afstand tussen die Ooste en die Weste aksentueer, sou dit tog opmerklik wees om te probeer bepaal waar verskillende Afrika-kulture op die spesifieke skaal val.

Elkeen van hierdie bogenoemde dimensies het 'n impak op die interkulturele ontmoeting en gesprek. Blote ontmoeting van kulture impliseer nie groter begrip nie, maar kan dalk eerder die verskille tussen kulture groter prominensie gee.

¹³⁸ Sien vir 'n volledige bespreking van die studie De Wit (2004:3-52)

Elke kultuurgroepering in die wêreld het, volgens Hofstede se dieptedimensies van kultuurteorie, 'n unieke profiel. Dit is die geval aangesien verskillende kultuurgroeperinge volgens 'n eiesoortige patroon aangetoon kan word op Hofstede se vyf liniêre asse as visuele verteenwoordiging van die dieptedimensies van kultuur. Vanuit Hofstede se teorie kan daar dan afgelei word dat elke persoon wat deelneem aan die interkulturele gesprek, 'n unieke stel antwoorde verteenwoordig op die kultuurvrae. Hierdie antwoorde manifesteer, soos reeds genoem, in waardes en praktyke, maar informeer verder ook deelnemers se ideologiese raamwerk.

4.4 Ideologie in die interkulturele interpretasieproses¹³⁹

Partye wat hierdie interkulturele gesprek betree, doen dit egter nie onskuldig nie. “Readers, too, have ideological investments – in what they choose to read, how they incorporate or fail to incorporate what they read into their own structure of opinion, how they report on what they have read and how they recommend or insist to others that they read the same works” (Clines 1995:24). Ideologie bepaal dus lesers se mate van deelname aan die interkulturele leesproses. Maar verder ook: “...ideologies are not just sets of mental ideas, but ideas that influence people’s actions, and so the relations among people, in the world. Since there is almost always a dissymmetry of power in relations between people and groups of people, an ideology tends to support and enhance the power of its adherents” (Clines 1995:24). Ideologie speel dus 'n belangrike rol in die magsdinamika en diskoers tydens interkulturele gesprek: “All those with ideological positions – which means all of us – are interested parties in the sense that our power, our control, and our significance are upheld by our ideology, and a challenge to our ideology is a threat to our importance” (Clines 1995:24).

Dit is dan juis hierdie uitdaging van 'n individu se ideologie voorverstaan en die neerslag wat dit vind in die magsposisie binne die interkulturele gesprek, wat die fokusarea is van die empiriese been van hierdie navorsing. Onder die oppervlak van beide die teks en die leser is daar “issues of power, of self-identity and security, of

¹³⁹ In hoofstuk 3 is reeds aandag gegee aan die funksionering van ideologie, maar die primêre fokus van die bespreking daar was die neerslag wat ideologie vind in die teks en die funksionering daarvan. Vir 'n deeglike bespreking van die dimensie van die ideologiese besinning van hierdie proefskrif, sien 3.3.3. Ek gaan nou verder in hierdie bespreking en besin oor ideologie as moderne verskynsel en die neerslag wat dit vind in die interkulturele gesprek soos dit in hierdie studie ondersoek word.

group solidarity, of fear and desire, of need and greed” (Clines 1995:24) wat die interpretasieproses beïnvloed. Die studie vra die vraag of die leser ideologies ontmasker en uitgedaag word as sy (in die geval van die studie) in ‘n interkulturele gesprek met ander ideologiese standpunte gekonfronteer word en ‘n teks ontleed wat ook ‘n sekere ideologiese ondertoon het. Voorts vra die studie of daar dan na gelang van die ontmaskering en uitdaging enige verandering in die persoon se ideologiese raamwerk plaasvind.

4.4.1 Ideologie - ‘n teoretiese analise

Ideologie is ‘n komplekse term met ‘n verskeidenheid betekenisse wat afgelei kan word van die konteks waarbinne dit gebruik word en die denkraamwerk waarbinne dit ontstaan. “Broadly speaking, one can distinguish neutral or even positive uses and negative, also called pejorative, uses of the concept. When it is used in a neutral or positive way it becomes a kind of synonym for the whole network of ideas, the philosophy, the vision, that all-encompassing view of life that people have and must have in order to be able to live, to construct meaning and purpose... When it is, however, used in a negative or pejorative way, it usually forms part of ideology-critique, of an attempt to unmask, to criticise and if possible to transform and replace particular ideologies” (Smit 1991:280). Clines (1995:10-11) meen dat onder die woord ideologie die volgende verstaan kan word: “Ideology can mean (1) a more or less connected group of ideas, (2) a relatively coherent set of ideas amounting to a world-view, or outlook on life, (3) a set of such ideas special to a particular social class or group, (4) the set of ideas held by the dominant group in a society. Among the connotations of the term ideology are the following: (1) ideas that are shared with others; (2) ideas serving the interest of a particular group, especially a dominant group; (3) ideas that are wrongly passed off as natural, obvious or commonsensical; (4) ideas that are assumed rather than argued for; (5) ideas that are often unexpressed and unrecognised by those who hold them; (6) ideas oriented toward action, ideas controlling or influencing actions; (7) a representation of the imaginary relationship of individuals to their real conditions of existence...”

Positivistiese-modernistiese denkers poog om die konsep volledig te vermy aangesien dit volgens die denkraamwerk beskou word as ‘n ongeoorloofde inmenging met

persoonlike waardes of standpunte wat nie binne die akademie tuishoort nie.¹⁴⁰ Stratton (2000:120) verwys hiernaas na Marxistiese interpretasies waarin ideologie ook in 'n negatiewe lig beskou word en daarna verwys word as 'n sogenaamde 'valse bewustheid' wat dominante en onderdrukte groepe in 'n ongelyke klassistiese versterk en onderskryf. Hierdie sogenaamde 'valse bewustheid' word in 'n kultuurkonteks onderhou deur politiese, ekonomiese en natuurlike patrone. In hierdie denkraamwerk is die ontmaskering van 'valse bewustheid' van kardinale belang en word ideologiekritiek hiervoor ingespan.

Daar ontwikkel naas hierdie negatiewe beskouings van ideologie ook 'n meer neutrale generiese definisie van die konsep. Geertz¹⁴¹ sit sy fokus op 'n 'thick description of culture' voort as hy na ideologie verwys as 'n kulturele sisteem. Hy poog dus nie om 'n eenvoudige oppervlakkige definisie van ideologie daar te stel nie, maar eerder om die kompleksiteit van die term ook in kaart te stel en te bespreek. "Geertz and scholars who see ideology in this neutral way recognize that everyone's interpretation of reality is affected by the ideologies or modes of discourse that shape us" (Stratton 2000:120). Yee (1990:535) se definisie stem ook ooreen met dié van meer neutrale denkers soos Geertz: "In contemporary theory it usually refers to a complex system of ideas, values and perceptions held by a particular group that provides a framework for the group's members to understand their place in the social order. Ideology constructs a reality for people, making the bewildering and often brutal world intelligible and tolerable. Ideology motivates people to behave in specific ways and to accept their social positions as natural, inevitable and necessary."

Hierdie enkele konsep is dus vir sommiges iets wat totaal vermy moet word, maar vir ander iets wat oopgevelek en tot verantwoording gebring moet word. Vir ander is dit bloot 'n onvermydelike werklikheid. Hoe dit ook al sy, is dit opmerklik dat dit 'n

¹⁴⁰ Geertz verwys in sy bespreking van ideologie na Werner Stark se opmerking in dié verband. "Ideological thought is... something shady, something that ought to be overcome and banished from our minds. It is not quite the same as lying, for, where the liar at least attains to cynicism, the ideologue remains merely a fool. Both are concerned with untruth, but whereas the liar tries to falsify the thought of others while his own private thought is correct, while he himself knows well what the truth is, a person who falls for an ideology is himself deluded in his private thought, and if he misleads others, does so unwillingly and unwittingly" (Geertz 1975:196).

¹⁴¹ Sien Geertz, C. 1975. *Ideology as cultural system in The interpretation of cultures : selected essays/by Clifford Geertz.*

universele menslike realiteit is. “All people have an ideology (or, more correctly, ideologies) that organizes and directs their lives. These ideologies ‘resolve’ the contradictions and struggles in daily existence” (Yee 1995:148).

Ideologie ontwikkel vanuit die groep waartoe ‘n persoon behoort en is dikwels onuitgedaagde vanselfsprekende aannames: “most of ‘my’ ideology is inherited or acquired from others (from some group or other), my ideology serves my own interests and the interests of my group or groups, I tend to think of my ideology as natural and obvious, and I am not always fully aware of what and how much I am taking for granted” (Clines 1995:12).

4.4.1.1 Die ontwikkeling van die betekenis van die term

Thomson omskryf ideologie as volg: “to study ideology is to study the ways in which meaning (signification) serves to sustain relations of domination” (1984:131). Ten einde hierdie definisie waarlik te deurgrond, onderneem Thomson ‘n omvangryke historiese bespreking van die term.¹⁴² Die sleutelbydraes tot die omskrywing van die term soos deur Thomson beskryf word, sal hier aangedui word.

Die term word die eerste maal gebruik deur Destutt de Tracy in 1796 as ‘n term vir die wetenskap van idees. De Tracy was ‘n ryk en geleerde edelman wat tydens die Jacobynse verskrikking in gevangenskap aangehou is. Hy meen dat dit die doelwit van Robespierre was om die denke van die Verligting uit te wis. Na die val van Robespierre word De Tracy vrygelaat en verkry hy en van sy invloedryke vriende posisies van mag in die *Institut National* wat verskeie koninklike akademies vervang na die val van Robespierre. Die fokus van hierdie nuwe uitgangspunt sien as volg daaruit: “De Tracy argued that we cannot know things in themselves, but only the ideas formed by our sensations of them. If we could analyse these ideas and sensation in a systematic way, we could provide a firm basis for all scientific knowledge and draw inferences of a more practical kind. The name de Tracy proposed for this incipient and ambitious enterprise was ‘ideology’ – literally, the ‘science of ideas’. Ideology was to be positive, useful and susceptible of rigorous exactitude” (Thomson 1990:30). Deur ‘n noukeurige analise van die idees en sensasies sou dit dus moontlik wees om menslike gedrag te verstaan en om veranderings aan te bring aan politieke en

¹⁴² Sien vir hierdie breedvoerige historiese diskussie Thomson, J B. 1990. *Ideology and Modern culture*.

sosiale sisteme ten einde mense beter te akkommodeer. De Tracy en sy invloedryke vriende was sterk ondersteuners van die Republikeinse ideaal. Die sukses van De Tracy en die term 'ideologie' was tot 'n groot mate verbind met die sukses van die Republiek. In 1799 met sy terugkeer uit Egipte slaag die *coup d'etat* van Napoleon Bonaparte. Napoleon gebruik sommige van die idees van die *Institut* in die opstel van die grondwet en beloon selfs sommige van die lede met posisies van mag, maar oor die algemeen wantrou hy ook die geleerdes weens hulle sterk Republikeinse sentimente. Na die mislukking van die Russiese veldtog in 1812 vind Napoleon in De Tracy en sy *ideologues* 'n sondebok vir die situasie deur te wys daarop dat hulle die politiek van daardie tyd ondermyn met hulle idees en ideologie.

Met Napoleon se interpretasie van ideologie verskuif dit van 'n neutrale wetenskap van idees ná die evaluasie van die idees self. "It ceased to refer only to the science of ideas and began to refer also to the ideas themselves, that is, to a body of ideas which are alleged to be erroneous and divorced from the practical realities of political life" (Thomson 1990:32).

Thomson meen dat die tendens om negatief oor die term te oordeel reeds van die begin af aanwesig was. "Ideology qua positive and pre-eminent science, worthy of the highest respect, gradually gave way to ideology qua abstract and illusory ideas, worthy only of derision and disdain" (Thomson 1990:32).

Hoewel Karl Marx (1818-1883) se idees 'n sentrale posisie inneem in die ontwikkeling van ideologie as term, is daar in sy werk nie 'n konstante uniforme gebruik van die term nie. "For Marx's work offers us not so much a single coherent vision of the social-historical world and its constitution, dynamics and development, but rather a multiplicity of views which cohere in some respects and conflict in others..." (Thomson 1990:33). Hy sluit aan by Napoleon se negatiewe beskouing van die term en meen: "Ideology is a system of ideas which expresses the interests of the dominant class but which represents class relations in an illusory form" (Thomson 1990:37). Marx "shifts our attention away from the abstract ideas of philosophical and theoretical doctrines, focusing it instead on the ways in which symbols are used and transformed in specific social contexts" (Thomson 1990:44). Marx beweeg dus die studie van ideologie in die sosiale ruimte in en vra na die ontstaan en onderhoud van dominante strukture en groeperinge. Die analise van ideologie is hier 'n kritiese oefening wat mense in hulle sosiale konteks ontmoet.

Teenoor Marx se kritiese begrip van ideologie bly daar in ooreenstemming met De Tracy se aanvanklike suggestie ook denkers wat ideologie ontwikkel as 'n neutrale konsep. Karl Mannheim (1893-1947), die Hongaarse filosoof, se werk bied 'n voorbeeld van hierdie denke as hy die 'sosiologie van kennis' ontwikkel. Ideologie "refers essentially to systems of thought or ideas which are socially situated and collectively shared; and ideological analysis is the study of the way in which these systems of thought or ideas are influenced by the social and historical circumstances in which they are situated" (Thomson 1990:51). Alle sisteme word dus as objek van studie beskou, nie net, soos Marx sou voorstel, die sisteme wat lei tot oorheersing nie. Ideologiese besinning verloor dus volgens die model sy kritiese verantwoordelikheid en is meer 'n beskrywing en omskrywing van die waarneembare realiteite.

4.4.1.2 Ideologiese definisie: Thomson

Teen hierdie agtergrond loods Thomson dan sy eie omskrywing van ideologie. Hy meen dat 'n neutrale benadering tot ideologie die konsep beroof van sy kritiese potensiaal. Ideologie word volgens die neutrale benadering bloot 'n omskrywing van sisteme van geloof en idees wat eenvoudig 'n sosiologie van kennis impliseer. Neutrale omskrywings van ideologie misken die tendens tot dominasie wat konsepte of idees het. Hy stel teenoor die neutrale benadering eerder 'n meer kritiese uitgangspunt voor: "The analysis of ideology, according to the conception which I propose, is primarily concerned with the ways in which symbolic forms intersect with relations of power. It is concerned with the ways in which meaning is mobilized in the social world and serves thereby to bolster up individuals and groups who occupy positions of power... To study ideology is to study the ways in which meaning serves to establish and sustain relations of domination¹⁴³" Thomson (1990:56). Ons analiseer dus ideologie deur na simboliese vorms te kyk wat ingebed in die sosiale konteks is en waaruit dit ontspring. Ons ondersoek ook die dominante verhoudings wat dit poog om in stand te hou, al dan nie. Waar Marx hoofsaaklik gefokus het op oorheersing, wat tot uiting kom in die kllassesisteem, meen Thomson dat dit op geen manier die enigste

¹⁴³ Smit (2007:293) merk in sy bespreking van Thomson se teorie die volgende op in terme van die oorheersing- en magsverhoudings: "Domination is, of course, a very ambivalent term in itself, so that it must be seen here in a very broad, general way, to include different forms of the exercise of social power, propaganda, intimidation, indoctrination, false information, and so forth."

vorm van oorheersing en magmsmisbruik is nie en alle vorme van sosiale onderdrukking moet deur ideologie-kritiek in kaart gestel word.¹⁴⁴

Thomson (1990:59) omskryf die simboliese vorme as volg: “By ‘symbolic forms’ I understand a broad range of actions and utterances, images and texts, which are produced by subjects and recognized by them and others as meaningful constructs¹⁴⁵.” Hierdie simboliese vorme is altyd kontekstueel en dit gee aanleiding tot die magdimensie wat die primêre fokus is vir ideologiese kritiek. “Individuals situated within socially structured contexts have, by virtue of their location, different quantities of, and different degrees of access to, available resources. The social location of individuals, and the entitlements associated with their position in a social field or institutions endow them with varying degrees of power...We can speak of ‘domination’ when established relations of power are ‘systematically asymmetrical’, that is, when particular agents or groups of agents are endowed with power in a durable way which excludes, and to some significant degree remains inaccessible to other agents or groups of agents, irrespective of the basis upon which such exclusion is carried out’ (Thomson 1990:59).

Thomson identifiseer in vyf punte 'n algemene *modus operandi* van ideologie. Hierdie strategieë of funksioneringsmetodes van ideologie help om sin uit te maak van die manier waarop ‘betekenis’ bydra tot die ontstaan en ontwikkeling van dominante

¹⁴⁴ Aichele (1995:274) meen aangaande Thomson se waarneming: “Power must be associated here not just with issues of class dominance and what Marx calls ‘the economics of untruth’ but with a host of other material relations as well, including sexuality, race, ethnicity, and gender.”

¹⁴⁵ Thomson verwys hier dan veral na die belang van linguistieke uitdrukkings in sover dit uitgespreek word of neergeskryf word. Taal en woorde is sleutel simboliese vorme. Smit (2007:293) merk dienooreenkomstig op: “The difference is that analysts have become more aware of the fact that ideas do not exist as separate entities somewhere in the sky, but that they are existing-in-language. For that reason attention has been focused on the ways in which language functions ideologically. The use of language is not a neutral activity, but an essential part of human actions, of human behavior in general, and therefore also of human relations of power.” Pauw (2007:32) sluit hierby aan: “Human beings give meaning to their lives and the lives of others through symbolic forms – linguistic and non-linguistic expressions or utterances, meaningful actions, texts, images and objects that come to symbolise (or to ‘mean’) something. These forms are communicated to others in an attempt to share their ideas, beliefs and experiences.”

magspatrone. Die strategieë poog dus om simboliese vorme te produseer wat patrone van magsdominasie tot gevolg het.¹⁴⁶

- a. Die eerste ideologiese strategie wat deur Thomson bespreek word, is legitimasie. Volgens hierdie strategie wat aanvanklik deur Max Weber geïdentifiseer word, word dominante magsverhoudings ontwikkel en onderhou deur dit as ondersteuningswaardig voor te stel. Die grondslag waarop hierdie legitimasie plaasvind, is hoofsaaklik rasioneel, tradisioneel of charismaties. Die strategieë wat aangewend word om dominasie te legitimeer deur middel van legitimasie, is in die eerste plek rasionalisasie: “whereby the producer of a symbolic form constructs a chain of reasoning which seeks to defend or justify a set of social relations or institutions and thereby to persuade an audience that it is worthy of support” (Thomson 1990:61). As tweede strategie word universalisasie ingespan: “By means of this strategy, institutional arrangements which serve the interests of some individuals are represented as serving the interests of all” (Thomson 1990:61). Die derde strategie van hierdie *modus operandi* van ideologie is narrasie. Stories word vertel om gebruike voor te stel as tydloos en as ingebed in omstandighede. Tradisies word op dié manier soms selfs gefabriseer en in verhale omskep om mense te help sin maak van hulle plek in ‘n gemeenskap of van geskiedkundige gebeure.¹⁴⁷

¹⁴⁶ Thomson (1990:61) merk in verband met simboliese vorme op: “No strategy is intrinsically ideological. Whether a given strategy of symbolic construction is ideological, depends on how the symbolic form constructed by means of this strategy is used and understood in particular circumstances; it depends on whether the symbolic form so constructed is serving, in these circumstances, to sustain or subvert, to establish or undermine, relations of domination.” Simboliese vorme is dus altyd sosiaal ingebed en die mag konsekwensies daarvan is gekoppel aan die doel van die strategie.

¹⁴⁷ Hierdie strategie is besonder belangrik vir die doeleindes van hierdie spesifieke studie aangesien daar in die eerste plek in die interkulturele gesprek omgegaan word met ‘n narratiewe teks wat neerslag vind ‘n wêreld waarin die vertellers en hoorders probeer sin maak het van die omstandighede waarin hulle leef. Die ideologiese implikasies van die verhaal wat gelees word, kom dus aan die orde. In die tweede plek deel leser hulle stories en ervarings met mekaar. Die ideologiese konsekwensies van hierdie verhale moet dus ook in ag geneem word. Thomson (1990:62) meen in dié verband: “Stories are told, both by official chroniclers and by individuals in the course of their everyday lives which serve to justify the exercise of power by those who possess it and which serve to reconcile others to the fact that they do not...By telling stories and receiving the stories told by others, we may be drawn into

- b. Die tweede algeme *modus operandi* van ideologie is dissimulasie: “Relations of domination may be established and sustained by being concealed, denied or obscured, or by being represented in a way which deflects attention or glosses over existing relations or processes” (Thomson 1990:62). Die waarheid van onderdrukking word volgens hierdie strategie verbloem en die situasie kan as volg uitgebeeld word: die dominante klas word in staat gestel om onverhinderd aan te gaan met hulle alledaagse aktiwiteite. Strategieë wat onder dissimulasie aangewend word, word deur Thomson (1990:62) beskryf as: “Displacement is a term customarily used to refer to one object or individual used to refer to another, and thereby the positive or negative connotations of the term are transferred to the other object or individual. Euphemization: actions, institutions or social relations are described or redescribed in terms which elicit a positive valuation. Trope: the figurative use of language or, more generally, of symbolic forms.”¹⁴⁸
- c. ‘n Derde strategie van ideologie is unifikasie: “Relations of domination may be established and sustained by constructing, at a symbolic level, a form of unity which embraces individuals in a collective identity, irrespective of the differences and divisions that may separate them” (Thomson 1990:64). Die uitgangspunt van hierdie ideologiese strategie is dus om mense in ‘n kollektief te verenig en om individuele identiteit te misken.
- d. Die vierde ideologiese strategie is fragmentasie: “Relations of domination may be maintained, not by unifying individuals in a collectivity, but by fragmenting those individuals and groups that might be capable of mounting an effective challenge to dominant groups, or by orientating forces of potential opposition towards a target which is projected as evil, harmful or threatening” (Thomson 1990:65). Differensiasie is die sleutelinstrument wat gebruik word om te wys dat ‘n

a symbolic process which may serve, in some circumstances, to create and sustain relations of domination.”

¹⁴⁸ Dissimulasie as strategie van ideologie soos deur Thomson bespreek, is besonder relevant vir die Suid-Afrikaanse konteks. Aangesien die studie in post-Apartheid Suid-Afrika gedoen word, is dit van belang om bewys te wees van die implikasies van die strategie. In die Apartheid-konteks is dikwels na vyande of opposisie verwys as ‘kommuniste’ of ‘terroriste’. Die negatiewe konnotasies wat aan hierdie terme gekoppel is, is op dié manier aan vyande van die staat verbind. Ten tweede is gebruik gemaak van eufemismes, bv. deur te verwys na Apartheid as ‘onafhanklike ontwikkeling’.

individu/groep nie tot die kollektief behoort nie en so die geldigheid van die persoon/groep te ondermyn.

- e. Die vyfde *modus operandi* wat Thomson (1990:65) identifiseer is – om 'n nuwe Afrikaanse term te gebruik - verdingliking: “Reification: relations of domination may be established and sustained by representing a transitory, historical state of affairs as if it were permanent, natural, outside of time.” Verdingliking vind plaas as abstrakte konsepte wat ‘n verhouding of konteks beskryf, hanteer word as ‘n konkrete ‘ding’.

Deur hierdie diverse strategieë van ideologie te identifiseer, word daar ‘n ruimte geskep waarbinne daar oor die verhouding tussen betekenis en mag in ‘n sosiale konteks besin kan word. Die punt is egter dat die betekenis van simboliese objekte slegs begryp kan word in die sosio-historiese konteks waarin die gebruik word. “Strategies of symbolic construction are the tools with which symbolic forms capable of creating and sustaining relations of domination can be produced; they are symbolic devices, as it were, which facilitate the mobilization of meaning” (Thomson 1990:67).

In die lig van die ideologiese analise wat in hierdie studie onderneem word, verdien ‘n laaste waarneming van Thomson (1990:71) aandag. Die punt van ‘n ideologiese analise van simboliese vorme in ‘n besondere sosio-historiese konteks en die magskonsekwensies wat dit impliseer, is nie om ‘bewyse’ te bied van ideologiese funksionering nie, maar eerder om ‘n interpretasie te bied. “In analysing ideology, in seeking to grasp the complex interplay of meaning and power, we are not dealing with a subject matter that admits of incontestable demonstration (whatever that may be). We are in the realm of shifting sense and relative inequalities, of ambiguity and word-play, of different degrees of opportunity and accessibility, of deception and self-deception, of the concealment of social relations and of the concealment of the very process of concealment. To approach this realm in the expectation that one could provide incontestable analysis is like using a microscope to interpret a poem.”

Ter opsomming: Vir die doeleindes van hierdie studie word Thomson (1990:72) se definisie van ideologie onderskryf: “The concept of ideology calls our attention to the ways in which meaning is mobilized in the service of dominant individuals and groups, that is, the way in which the meaning constructed and conveyed by symbolic forms serves, in particular circumstances, to establish and sustain structured social relations from which some individuals and groups benefit more than others, and

which some individuals and groups have an interest in preserving while others may seek to contest.” Die definisie bepaal die fokus en parameters vir die studie van ideologie, naamlik simboliese vorme in ‘n spesifieke sosiale konteks. Die doel van die studie is dus dienooreenkomstig nie om bewyse te lewer van ideologiese vorme nie, maar eerder om ‘n interpretasie daarvan te bied. Daar is geen finale antwoord in die ideologiese analiseringsproses nie. Dit bly ‘n voortdurende ondersoek en verkenning van die betekenis van simboliese vorme in ‘n spesifieke sosiale konteks met magskonsekwensies.

4.4.1.3 Metodiese uitvloeiels van Ideologiese definisie

Thomson stel as metodiese uitvloeiels vanuit sy teoretiese nadenke oor ideologie ‘diepte hermeneutiek’ voor as instrument van analise. Hierdie benadering gee volgens hom genoegsame aandag aan die feit dat die objek van analise ‘n betekenisvolle simboliese konstruksie is wat interpretasie noodsaak. Hy baseer hierdie ‘diepte-hermeneutiek’ op die werk van die hermeneutiese filosowe van die twintigste eeu, nl. Dilthey, Heidegger, Gadamer en Ricoeur. Hierdie denkers “remind us that the study of symbolic forms is fundamentally and inescapably a matter of understanding and interpretation. Symbolic forms are meaningful constructions which call for interpretation, they are actions, utterances, texts which, *qua* meaningful constructions, can be understood” (Thomson 1990:274). Die objek van sosiale hermeneutiese ondersoek is egter besonder kompleks aangesien die objek daarvan opsigself alreeds ‘n geïnterpreteerde veld is. Thomson (1990:275) verduidelik dit so: “The social world is not just an object domain which is there to be observed; it is also a subject domain which is made up, in part, of subjects who, in the routine course of their everyday lives are constantly involved in understanding themselves and others, and in interpreting the actions, utterances and events which take place around them.” Die taak wat diepte-hermeneutiek dus in die sosiale wetenskappe voorstel, is een wat mense natuurlik doen aangesien hulle sosiaal funksioneer. Wetenskaplikes in die sosiale wetenskappe vind hulleself dus vanuit die staanspoor in ‘n komplekse situasie aangesien die objekte van hulle analise self ook in staat is tot interpretasie. Dit gee aanleiding tot ‘n ryk web van betekenis, interpretasie en herinterpretasie. Alle nuwe ervarings en interpretasies is verder ook ingebed in ‘n geskiedenis van menslike ervarings. Thomson (1990:227) omskryf hierdie historiese dimensie as volg: “Human

experience is always historical, in the sense that new experience is always assimilated to the residues of what is past, and in the sense that in seeking to understand what is new, we always and necessarily build upon what is already present.” Hierdie historiese dimensie dien nie net as basis vir enige nuwe interpretasie nie, maar kan ook in besondere omstandighede nuwe interpretasies onmoontlik maak oor die sterk neerslag wat dit vind.

Die diepte-hermeneutiek wat Thomson voorstel as analise-instrument vir ideologie het drie fases wat as volg daaruit sien:

- a. Die eerste fase impliseer ‘n sosio-historiese analise aangesien simboliese vorme nie in ‘n vakuum voorkom nie, maar geskep, oorgedra en ontvang word in ‘n spesifieke sosiale en historiese situasie. Die doel van ‘n sosio-historiese analise volgens Thomson (1990:284) is “to reconstruct the social and historical conditions of the production, circulation and reception of symbolic forms, to examine the rules and conventions, the social relations and institutions, and the distribution of power, resources and opportunities by virtue of which these contexts form differentiated and socially structured fields.”
- b. Die tweede stap in ‘n diepte-hermeneutiek is ‘n formele of diskursiewe analise. Thomson (1990:286) beskryf dit so: “Discursive analysis, that is, the analysis of the structural features and relations of discourse. I am using the term ‘discourse’ in a general way to refer to actually occurring instances for communication. Hence the object of discursive analysis is not some well-honed example designed to test our linguistic intuitions, but rather actual instances of everyday communications.” Navorsingsinstrumente wat gebruik word vir hierdie analise is onder andere: semiotiese analise, gespreksanalise, sintaktiese analise, narratiewe analise en argumentatiewe analise.¹⁴⁹
- c. Die derde en laaste stap van die diepte-hermeneutiek wat Thomson voorstel, is interpretasie/herinterpretasie. Waar die twee aanvanklike stappe van die proses ‘n analise van onderafdelings wat teenwoordig is in die diskoers impliseer, poog die laaste stap ‘n sintetiese kreatiewe konstruksie van betekenis. Die oogmerk van die analise is om die dele waaruit die proses bestaan, te deurgrond. Hierdie analise

¹⁴⁹ Bykans al die instrumente wat Thomson onder hierdie afdeling van diepte-hermeneutiek bespreek, word in hierdie studie aangewend om ‘n sinvolle interpretasie te probeer bied van die verhandeling van simboliese vorme in die spesifieke sosiale konteks wat vir die studie geskep is.

van die onderafdelings is egter nie die finale oogmerk van diepte-analise nie en kan nie die behoefte aan 'n kreatiewe konstruksie van betekenis ontken nie. Hierdie herinterpretasie van 'n reeds-geïnterpreteerde sosiale objek¹⁵⁰ is altyd 'n komplekse waagstuk wat maklik kan aanleiding gee tot “the *fallacy of reductionism*, by which I mean the fallacy of assuming that symbolic forms can be analysed exhaustively in terms of the social-historical conditions of their production and reception. And the fallacy of internalism, by which I mean the fallacy of assuming that one can read off the characteristics and consequences of symbolic forms by attending to the symbolic forms alone, without reference to the social-historical conditions and everyday processes within which and by means of which these symbolic forms are produced and received” (Thomson 1990:291).

4.4.1.4 Uitgangspunte van die studie van ideologie

Vanuit Thomson se definiëring van ideologie, asook sy bespreking van diepte-hermeneutiek, blyk die relevansie vir hierdie studie duidelik. Ter opsomming dan net enkele laaste opmerkings: “To interpret ideology is to explicate the connection between the meaning mobilized by symbolic forms and the relations of domination which that meaning serves to establish and sustain” (Thomson 1990:293). Smit (1991:283) sluit hierby aan: “(T)he study of ideology has been enriched and elaborated on through a reflection on language, by this growing awareness that to study ideology is to study language in the social world.” Taal, ingebed in 'n sosiale werklikheid, is dus die fokusarea van die studie. Die oogmerk van die studie is om vanuit 'n analise van die interkulturele konteks en die taalneerslag wat in die ontmoeting geïdentifiseer word, 'n interpretasie te waag van die ideologiese funksionering van elke deelnemer. Op hierdie wyse bereik ons die doel wat Thomson (1990:293) vir die studie van ideologie daarstel, naamlik: “The interpretation of ideology also has the role of synthesis in the sense that it seeks to draw together the results of social-historical and formal discursive analysis, showing how the meaning of symbolic forms serves to establish and sustain relations of domination.”

¹⁵⁰ Die interpretasie wat deur diepte-hermeneutiek moontlik gemaak word, sal altyd 'n her-interpretasie wees aangesien die objek van sosiale ondersoek ook subjekte van interpretasie is. Vir 'n breedvoerige verduideliking hiervan, sien Thomson (1975: 274-277).

4.5 Mag in die interkulturele gesprek

Vanuit hierdie bespreking is dit dus duidelik dat die gebruik van taal in die interkulturele ontmoeting, as spesifieke sosiale konteks, magsimplikasies het. As 'n tweede navorsingsvraag vir hierdie studie oor interkulturele Bybellees word die magsdinamika wat aan die werk is wanneer verskillende lesers aan die interkulturele gesprek deelneem, die fokus. In dié verband gaan die studie van die vertrekpunt af uit dat daar in enige proses van interkulturele Bybellees 'n sekere magsondertoon is. Die vraag wat dan in hierdie onderdeel van die studie na vore kom, is: Watter magstrukture kan in die proses van interkulturele Bybellees geïdentifiseer en geanaliseer word?

Foucault meen in hierdie verband “that one should never try to understand power divorced from the context in which it shows itself” (Flaskas & Humphreys 1993:40). Mag is, soos ons ook vroeër in Hofstede se opmerkings gesien het, altyd relasioneel. “The concept of power is an epistemological error, one individual cannot hold unilateral power over another, because people are always subject to the constraints of relationships” (Flaskas & Humphreys 1993:36). Hoewel mag as konsep so dikwels 'n negatiewe konnotasie oproep weens die misbruik daarvan deur maghebbers, kan dit tog ook positief aangewend word. “Power has positive potential, as a force that produces discourses, knowledge and subjectivities” (Flaskas & Humphreys 1993:40). Ons gaan dus kyk na die magsdinamika soos dit uitspeel in die diskoers van die interkulturele Bybellees-proses.

Vanuit Thomson se bespreking van ideologie en die funksionering daarvan in 'n spesifieke konteks is dit duidelik dat daar magskonsekwensies aan verbonde is. Thomson omskryf mag as volg: “In the most general sense, ‘power’ is the ability to act in pursuit of one’s aims and interests: an individual has the power to act, the power to intervene in the sequence of events and to alter their course. In so acting, an individual draws upon and employs the resources available to him or her. Hence the ability to act in pursuit of one’s aims and interests is dependent on one’s position within a field or institution” (Thomson 1990:151). Thomson beklemtoon dus die sosiale implikasies van mag en meen dat mag in die konteks waarin dit beoefen word, geanaliseer moet word. Ter staving van die asimmetriese magskonsekwensies van ideologie voer hy aan: “Individuals endowed with varying capacities of this kind, and hence with varying degrees of power, may stand in determinate social relations with

one another. When established relations of power are systematically asymmetrical, then the situation may be described as one of domination” (Thomson 1990:151). Magsverhoudings is voorts sistematies-asimmetries wanneer “particular individuals or groups of individuals are endowed with power in a durable way which excludes, and to some significant degree remains inaccessible to other individuals or groups of individuals, irrespective of the basis upon which such exclusion is carried out” (Thomson 1990:151).

Dit is duidelik vanuit hierdie paar verwysings na Thomson se werk dat ideologie en mag verbandhoudende konsepte is binne ‘n spesifieke sosiale konteks. Die fokus van Thomson se werk is egter nie om die funksionering van mag in die sosiale konteks te beskryf of verklaar nie. Ten einde mag in die sosiale konteks beter te begryp, word Michel Foucault se teorieë oor die konsep en funksionering van mag voorts ondersoek.

4.5.1 Foucault – ter inleiding¹⁵¹

“The work of the French philosopher Michel Foucault (1926-1984) has had a significant impact on the twentieth-century thought, and he is generally considered one of the prominent and influential figures in ‘postmodernism’. Foucault’s work dealt with topics ranging from philosophy, sociology, medicine, psychology, and psychiatry to prisons and prison reforms, architecture, geography and sexuality. His work in these fields challenged established notions and understandings within them, provoking both praise and condemnation from other scholars in those fields” (George 2000:91). Ten einde die werk van Foucault beter te begryp, moet dit kontekstueel

¹⁵¹ Hoewel Foucault se nadenke oor mag en die funksionering daarvan in ‘n spesifieke sosiale konteks sentraal staan tot die teoretiese onderbou van die proefskrif en instrumenteel is tot die analise van die data wat ingesamel is, is dit nie die fokus van hierdie afdeling om ‘n allesomvattende beskrywing van Foucault se werk te bied nie. Dit sou die parameters van die studie oorskry, asook grondig onmoontlik wees, in ag genome die omvang van die werk wat hy op ‘n verskeidenheid gebiede geproduseer het. Die algemene bespreking van Foucault dien as agtergrond om ‘n kriptiese beskouing van sy werk oor mag beter te begryp. Dit is volgens my onmoontlik om Foucault se werk oor mag te begryp sonder om iets van sy eie sosiale milieu te begryp. Sy persoon en die ontwikkelings wat hy in sy werk ondergaan het, dien as grondslag vir sy deurslaggewende werk oor mag. In die oorsig van sy werk maak ek gebruik van ‘n aantal sekondêre bronne. Waar dit egter gaan oor mag, word Foucault, in vertaling, eerstehands aangehaal.

beskou word. Een moontlike strategie is om sy werk te lees as ingebed in sy eie lewensverhaal.

Paul-Michel Foucault is gebore op 15 Oktober 1926 in Poitiers, Frankryk. Hy was die seun van 'n prominente chirurg en sy moeder was die dogter van 'n chirurg en hy geniet die voordeel van geleenthede wat 'n welgestelde familie hom bied. Na skool onderneem Foucault verdere studies in die sosiale wetenskappe. Naas die kwalifikasie in filosofie ontvang hy in 1952 ook 'n graad in die sielkunde wat hom in staat stel om "to research into psychiatric practice and mental illness" (Smart 1985:13) Foucault is in hierdie tyd (1950-1953) 'n lid van die Franse Kommuniste party, maar breek daarvan weg weens misnoë met die politiek en filosofie van die party. Na uitgebreide navorsing in die veld van psigopatologie¹⁵² beweeg hy na verskeie akademiese instansies in die buiteland waaronder Swede, Poland en Duitsland. In 1965 spandeer Foucault tyd aan die Universiteit van Tunisia waar hy 'The order of things' publiseer in ooreenstemming met die algemene opbloei van strukturalisme. Na die gebeure van Mei 1968 waarin studentebetogings en nasionale stakings byna die Franse nasionale sisteem lamgelê het, stig die regering 'n aantal eksperimentele universiteite. Foucault word aangestel as die eerste hoof van die departement by die Parys VIII Universiteit in Vincennes in 1968. Hy beklee die posisie vir 'n kort tyd, in "1970 Foucault moved to Paris, where he took up a position as professor at the College de France, France's premier academic institution. Foucault taught at the College de France until his death in Paris on June 25, 1984" (George 2000:91). Dit is hier waar hy deur die keuse van titel finaal aantoon dat sy werk nie in netjiese denkkaders ingedeel kan word nie: (H)e

¹⁵² Foucault maak 'n groot bydrae tot die studie van Sielkunde aangesien hy hier 'n nuwe moontlikheid vir kennis ontdek. Sheridan (1980:5) meen in die verband "At this point a new possibility opened up. Perhaps science, in particular the science of human behaviour, provided the access for an intellectual to the real world." Dit is na sy mening hierdie strewe na die 'ware wêreld' wat Foucault intellektueel voortdryf. Hy ontdek egter ook in hierdie lyn van ondersoek vinnig verkrummel tot 'n illusie. "Very soon the search for scientific understanding proved as illusory as the philosophical quest" (Sheridan 1980:6) Hy meen dienooreenkomstig dat "psychology can never fully grasp madness" (Gane 1986:7) Nadat sy eerste boek oor die tema *Maladie mentale et personalitie* uit druk uit gaan, herskryf hy die tweede deel in lyn met sy ontnugtering en word die hele uitgangspunt van die boek op sy kop gedraai as dit weer uitgegee word as *Maladie mentale et psychologie*. Hy meen in hierdie nuwe uitgawe dat "Mental pathology cannot be modeled on organic pathology, psychology cannot have the same scientific status as physiology, 'mental illness' is not analogous to physical illness, but a changing, historical conditioned notion" (Sheridan:1980:7).

deliberately constructed a designation, ‘Professor of the History of Systems of Thought’¹⁵³, so as to differentiate his work from the intellectual tradition of the history of ideas” (Smart 1985:13).

Op die vlak van persoonlike invloede noem Foucault “George Dumezil’s analyses of discourse, George Canguilhem’s distinctive approach to the history of science and, last, but not least, the work of Jean Hyppolite¹⁵⁴ on Hegel” (Smart 1985:13). Skrywers wie se werk deur Foucault aangehaal word, sluit veral in: Marx, Freud en Nietzsche.¹⁵⁵ Sy skryfwerk word egter nie in navolging van een van die genoemde skrywers se werk gedoen nie en kan daarom nie onder ‘n enkele denkskool bespreek word nie. Sy geweldige invloed is vermoedelik juis te danke aan die wye skopus van sy werk en aan die feit dat hy verskillende denkraamwerke met mekaar in gesprek bring. “Many of the commentaries on Foucault’s work try to argue that what makes it particularly valuable is that it successfully bridges the divides between structural and phenomenological approaches or between structural and historical analyses or between Marxist and critical theory” (Gane 1986:3). Hoewel dit duidelik is dat Foucault homself nie beperk het tot een dissipline of een veld van navorsing nie, beskryf hy die fokus van sy werk as volg: “concerned with three traditional problems: (1) knowledge and how that knowledge relates individuals to truth; (2) power (the

¹⁵³ Hierdie titel gee uitdrukking aan die idee dat Foucault nie aan homself bloot gedink het as ‘n filosoof of geskiedkundige nie. “Foucault described his work in terms of the history of thought because the question that interested him was revealing the ways by which Western European societies were organized” (George 2000:92).

¹⁵⁴ “Hyppolite was Foucault’s philosophy teacher at Henri IV and at the Sorbonne and was later to become the head of Ecole Normale. His main work had been on Hegel and, in addition to a commentary, he had produced a remarkable translation of the Phenomenology of Mind. Foucault presents Hyppolite’s relations with Hegel as a life-long struggle conducted on our behalf” (Sheridan 1980:3). Foucault verwerp die premise van Hegel se werk. “His rejection of Hegel took the form, not of confrontation – Marx, Fichte, Bergson, Kierkegaard, Husserl - but of circumvention, in the manner of the one thinker whose name is conspicuously absent from that list, Nietzsche” (Sheridan 1980:4).

¹⁵⁵ “The significance accorded to the respective works of Marx, Freud and Nietzsche by Foucault lies in their delimitation of the space within which modern social thought is located and their founding role in the cultivation of a new hermeneutics, and new order of interpretation. In Foucault’s view each of these thinkers recognized the existence of a relationship between power and knowledge. For Marx this took the form of a relation between forms of thought, ideas, and economic power; for Freud it was conceptualized in terms of a relation of desire and knowledge; and for Nietzsche all forms of thought and knowledge were considered to be expressions of a will to power” (Smart 1985:14).

relationships individuals have with others on the basis of that knowledge); and (3) self, the way in which individuals come to understand and speak about themselves in relation to knowledge and power” (George 2000:92). Al drie hierdie temas is in verskillende grade in al Foucault se werk teenwoordig. Hy fokus veral op die drie probleme en hulle ontwikkeling met die verloop van tyd.

4.5.2 Foucault – metodes en analise

“Archaeologist of ideas or genealogist of power?” (Smart 1985:47). ‘n Beskouing van Foucault se werk toon dat daar twee verskillende metodes van analise deur hom toegepas word.

4.5.2.1 Argeologie

Argeologie, in die sin waarin Foucault die woord gebruik, dui op ‘n manier waarop historiese analise gedoen word op ‘n sisteem van nadenke of ‘n diskoers: “Archaeology seeks to describe the archive, the term employed by Foucault to refer to ‘the general system of the formation and transformation of statements existent at a given period within a particular society’” (Smart 1985:48). Die doel van hierdie sogenaamde analise van diskoers is nie om verborge betekenis of ‘n diep waarheid te ontgin of om die ontstaan en ontwikkeling van ‘n diskoers te ondersoek nie,¹⁵⁶ maar eerder “to document its conditions of existence and the practical field in which it is deployed” (Smart 1985:49). Brown en Cousins (1986:33) meen in ooreenstemming hiermee oor argeologie: “What is to be investigated is the totality of all effective statements (whether spoken or written) in their dispersion as events and in the occurrences that is proper to them. Discourse is not expressed in statements; it is a group of statements. Central to this enterprise is the identification of regularities of

¹⁵⁶ Foucault se Argeologie het dus ‘n ander fokus as die algemene ‘geskiedenis van idees’. “For Foucault, history – and the ‘history of ideas in particular – is too deeply imbued with notions of continuity, causality and teleology, which stem from modern rationalism and ultimately from the Cartesian notion of constructive subject” (Sheridan 1980:14). Smart (1985:49) meen dienooreenkomstig “The history of ideas is an ill-defined and imprecise discipline which through the central themes of ‘genesis, continuity and totalization’ addresses the formation, development, and transformation of systems of thought. Foucault’s archeological analysis represent ‘and abandonment of the history of ideas, a systematic rejection of its postulates and procedures, and an attempt to practice a quite different history of what men have said.’”

statements by means of which it is possible to speak of a discursive formation, and at the same time the identification of statements themselves.” Foucault se argeologie fokus dus op die omstandighede wat ‘n bepaalde diskoers moontlik maak en wat daardie diskoers in stand hou. Dit gaan nie soveel om die beskrywing van ‘n allesomvattende enkele ‘waarheid’ nie, maar eerder om die beskrywing van wat die waarneembare realiteit moontlik maak en in stand hou. Hierdie benadering laat ruimte vir diskrepansie en oënskynlike teenstrydighede. “Within the history of ideas contradiction may either be regarded as a surface phenomenon concealing underlying coherences or as the organizing principle for the emergence of discourse. Whereas in the case of archaeological investigation contradictions constitute objects of analysis, objects to be described, and not appearances to be overcome, nor secret principles to be uncovered” (Smart 1985:49). Die effek van die argeologie soos Foucault dit voorstel is dus diversifiserend eerder as die voorstelling van ‘n universele geheel. ‘n Verdere onderskeiding wat gemaak kan word tussen Foucault se argeologie in kontras met die ‘geskiedenis van idees’ raamwerk is die omskrywing van die konsep van verandering. “Whereas temporal succession or the sequencing of events analysed in terms of evolutionary conceptions of change is a central feature in the traditional history of ideas, it seems to be entirely absent from archaeology, leaving it vulnerable to the change in that it neglects temporal relations and concentrates on synchrony” (Smart 1985:50). Verandering word in Foucault se raamwerk hanteer deur ‘n sisteem van transformasie te identifiseer en deur te beskryf wat verandering moontlik maak.

Hierdie metode van analise vind neerslag in onder andere die volgende werke wat deel uitmaak van die hoofkorpus van Foucault se werk: *Madness and Civilization*¹⁵⁷ (1961), *The Birth of the Clinic: An Archaeology of Medical Perception*¹⁵⁸ (1963), *The*

¹⁵⁷ Smart (1985:19) meen in verband met die teks: “(It) is a text that addresses the question of the historical conditions of emergence in the course of the seventeenth century of a distinction between reason and unreason, reason and madness. It examines the conditions of possibility for the emergence and development of the sciences of psychiatry and psychology...”

¹⁵⁸ Foucault se tweede werk is in die vorm van ‘n op die oog af, meer gespesialiseerde teks wat handel oor die verandering in die konsepsies, strukture en vorms van organisasie in die mediese wetenskap. Die teks, wat die sterkste strukturalistiese eienskappe vertoon, konsentreer veral op die skuif wat plaasvind in die mediese wetenskap waarvolgens die liggaam van die individu langsaam die fokus van mediese studie word Sheridan (1980:38) meen dienooreenkomstig: “The book turns around

*Order of Things: The Archaeology of the Human Sciences*¹⁵⁹ (1966) en *The Archaeology of Knowledge* (1969).

4.5.2.2 Genealogie

Die ontwikkeling van genealogie as metode van analise bring 'n verskuiwing van fokus in Foucault se werk. Argeologiese ontginning bly teenwoordig in Foucault se werk: "it retained a secondary presence and continued to serve as a methodology for isolating and analysing 'local discursivities' in a manner which was complementary to genealogy" (Smart 1985:54).

Foucault baseer hierdie nuwe benadering tot geskiedenis-analise op die werk van Nietzsche.¹⁶⁰ Tot die sentrum van hierdie benadering staan "a conception of historical analysis which stands in opposition to a pursuit of the origin of things on the grounds that such a search inevitably induces particular effects, namely an attempt to 'capture the essence of things'; a tendency to regard the moment of origin as the high point of a process of development; and finally an associated constitution of a field of knowledge emanating from an assumed origin which itself is to be retrieved" (Smart 1985:56). In kontras hiermee toon Foucault in sy genealogiese benadering "a disparity and dispersion behind the constructed identity of origin; it shows historical beginnings to be lowly, and beneath 'measured truth, it posits the ancient proliferation of errors'" (Smart 1985:56). Genealogie verwerp 'n beskouing van ononderbroke en stabiele ontwikkeling wat agter historiese gebeure lê en openbaar eerder 'n kompleksiteit van omstandighede. Historiese gebeurtenisse of konstruksies word ook nie gesien as die kulminasie van 'n proses van ontwikkeling nie, maar eerder as "a particular momentary manifestation of 'the hazardous play of dominations' or a stage of

the point – the last years of the eighteenth century – when the old classificatory medicine gave way to the anatomo-clinical method, to medicine as the 'science' we know today."

¹⁵⁹ Die strukturalistiese invloed in Foucault se werk is veral in hierdie teks sigbaar as hy daarna streef om die reëls en strukture bloot te lê wat verskillende denkraamwerke in die menslike wetenskappe begrond. "*The Order of Things* is a complex and challenging text which aims to uncover the laws, regularities, and rules of formation of systems of thought in the human sciences which emerged in the nineteenth century" (Smart 1985:32).

¹⁶⁰ "Foucault once again differentiated his work from traditional history and revealed his indebtedness to Nietzsche for a radically different conception of historical analysis, namely genealogy" (Smart 1985:56).

struggle between forces” (Smart 1985:57). Die uitvloeisel hiervan is: “Genealogy embraces the confrontations, the conflicts, and the systems of subjection of which emergent historical forms are but temporary manifestation, furthermore within the scheme of things there is no place for a constituting subject, for ‘no one is responsible for an emergence’, it is merely an effect of the play of dominations” (Smart 1985:57). Samelewings ontwikkel volgens hierdie model nie van primitiewe na meer komplekse sisteme nie, maar eerder van een vorm van dominasie na ‘n ander. “Genealogical analysis is thus synonymous with the endless task of interpretation for there is no hidden meaning or foundation beneath things, merely more layers of interpretation...” (Smart 1985:59). Foucault (1980a:117) omskryf die term as volg: “And this is what I would call genealogy, that is a form of history which can account for the constitution of knowledge, discourses, domains of objects, etc., without having to make reference to a subject which is either transcendental in relation to the field of events or runs in its empty sameness throughout the course of history.”

‘n Genealogiese analise het ten doel om:

- (1) die elemente wat in verhouding kom om ‘n historiese gebeurtenis te konstrueer, in kaart te stel;
- (2) die verhouding tussen die elemente te beskryf;
- (3) die domeine waarin die elemente funksioneer te bespreek.

Genealogie staan in kontras met die model van ‘wetenskaplike’ kennis.¹⁶¹ Foucault definieer die mag-kennis-verhouding as volg: “Knowledge is inextricably entwined with relations of power and advances in knowledge are associated with advances and developments in the exercise of power. Thus for Foucault there is no disinterested knowledge; knowledge and power are mutually and inextricably interdependent. A site where power is exercised is also a place at which knowledge is produced” (Smart 1985:64). Daar is dus ‘n intieme verhouding tussen mag en kennis. Kennis word moontlik gemaak deur mag en mag is effektief as gevolg van kennis. Genealogie is dus ontwerp “to excavate patterns of power: not who has power but rather the patterns of the exercise of power. Foucault’s genealogy was a method and project which rejected the search for origins and took as its object and subject the relations between

¹⁶¹ “Genealogy as critique stands in opposition to the scientific hierarchization of knowledge about human beings and social relations and the effects intrinsic to their associated technologies of power” (Smart 1985:62).

knowledge and power: The exercise of power perpetually creates knowledge and, conversely, knowledge constantly induces effects of power. In fact, the fused appellation power/knowledge has become associated with Foucault” (McNeil 1993:149).

Foucault se beweging na ‘n genealogiese metode van analise word sigbaar in die verskyning van *Discipline and Punishment* in 1975 en *The History of Sexuality* in drie bundels tussen 1976 en 1984. Vir die doeleindes van hierdie studie gaan ek kortliks fokus op *Discipline and Punishment* en op die magsomskrywing wat hierdie werk ten grondslag lê. Hoewel *The History of Sexuality* ook verdere verhelderende idees aangaande die tema bevat, meen ek dat die essensie van Foucault se gedagtes aangaande mag te vinde is in die semenale werk ten grondslag van hierdie tema, naamlik *Discipline and Punishment*.

Foucault keer terug na die omskrywing van verandering en groei in ‘n enkele diskoers terug soos dit neerslag vind in *Madness and Civilisation* en *The Birth of a Clinic*. Hy omskryf egter nie net die geboorte van ‘n tronk in die werk nie, maar ‘n verskuiwing in die lokus van kontrole en die magskonsekwensies daaraan verbonde. “With *Discipline and Punishment* conceptions of power-knowledge relations and of the body as the object of the exercise of technologies of power became explicit and, although Foucault’s discussion addresses the transformation in forms of punishment and the emergence of the modern penal institution, the prison, the principal focus of analysis falls upon the ‘power and knowledge relations that invest human bodies and subjugate them by turning them into objects of knowledge” (Smart 1985:43).

Discipline and Punishment begin op ‘n skokkende noot deur twee metodes van straf met mekaar te vergelyk. Die eerste vertel van die lot van Damiens wat ‘n onsuksesvolle aanslag op Louis XV se lewe gemaak het. Foucault (1995:3) verwys as volg daarna: “The flesh will be torn from his breast, arms, thighs and calves with red-hot pincers, his right hand, holding the knife with which he committed the said parricide, burnt with sulphur, and on those places where the flesh will be torn away, poured molten lead, boiling oil, burning resin, wax and sulphur melted together and then his body drawn and quartered by four horses and his limbs and body consumed by fire...”

Hierdie grusame uitbeelding van straf word gekontrasteer met die uittreksels uit die reëls van die Huis vir jong misdadigers in Parys. Foucault (1995:6) verwys as volg daarna: “At the first drum-roll, the prisoners must rise and dress in silence, as the supervisor opens the cell doors. At the second drum-roll, they must be dressed and make their bed. At the third, they must line up and proceed to the chapel for morning prayer. There is a five-minute interval between each drum roll...”

Die vraag waarmee die werk dan ten diepste omgaan, is wat hierdie radikale verandering in benadering tot straf tot gevolg gehad het. Hoewel die misdade waarop die bogenoemde strawwe toegepas is, hoegenaamd nie op dieselfde vlak is nie, is die punt wat Foucault maak dat die opsie van ‘n ander benadering tot straf nie bestaan het nie. Daar is dus ‘n volkome paradigmaskuif op te merk in die twee vertellings en Foucault vra wat as grondslag dien vir daardie skuive. Hy beweeg die fokus weg van ‘n suiwer regsbeskouing en meen dat die skuif eerder ‘n politieke strategie openbaar. Polities, nie net in die negatiewe sin van repressie van die slegte nie, maar ook in die positiewe sin van aanmoediging tot die goeie. Die fokus van straf beweeg dus weg van die ‘liggaam’ as primêre objek, na die ‘siel’ van die oortreder. “The shift of focus evident in penal history from the body as the immediate and direct object of the exercise of the power to punish to the ‘soul’ or ‘knowable’ man conceptualized in terms of psyche, subjectivity, personality, consciousness, and individuality represented the emergence of a new form of power and concomitant new forms of knowledge” (Smart 1985:81).

Foucault omskryf drie historiese tydperke waarin ‘n bepaalde mag/kennis-dinamika¹⁶² aan die werk is en dus ‘n bepaalde logistieke uitvloeit het. Mag is volgens hierdie beskrywings nie iets wat besit kan word nie, maar eerder iets wat uitgeoefen word. “It

¹⁶² Foucault (1995:27) se begrip van die verhouding tussen mag en kennis kom hier aan die orde: “Perhaps we should abandon the belief that power makes mad and that, by the same token, the renunciation of power is one of the conditions of knowledge. We should admit rather that power produces knowledge (not simply by encouraging it because it serves power or by applying it because it is useful); that power and knowledge directly imply one another; that there is no power relation without the correlative constitution of a field of knowledge, nor any knowledge that does not presuppose and constitute at the same time power relations. George (2000:94) som die verhouding goed op: “There is an intimate link between power and knowledge. Knowledge is made possible by power, and power is effective because of knowledge. Knowledge of an idea or subject is made possible only because of the particular, complex arrangement of power at work in a particular historical context.”

is not the 'privilege' of a dominant class, which exercises it actively upon a passive, dominated class. It is rather exercised through and by the dominated...Power in that sense does not exist: what exists is an infinitely complex network of 'micro-powers', of power relations that permeate every aspect of social life. For this reason, 'power' cannot be overthrown and acquired once and for all by the destruction of institutions and the seizure of the state apparatuses. Because 'power' is multiple and ubiquitous, that struggle against it must be localized. Equally, however, because it is a network and not a collection of isolated points, each localized struggle induces effects on the entire network" (Sheridan 1980:139).

Foucault omskryf in drie historiese tydperke hoe 'n spesifieke mag/kennis-dinamika die praktyk van 'straf' laat neerslag vind. Die drie tydperke sien as volg daaruit:

- (a) Marteling as boetedoening: "The first organization and procedure of punishment, that of torture, was associated with the monarchical law and the exercise of sovereign power. Punishment was excessively violent, ritualistic, public, and spectacular. An infringement of the law constituted a violation of the sovereign's will and redress took the form of punishment inflicted upon the body of the offender" (Smart 1985:81). Die publieke aard van straf was 'n manier om die waarheid van die oortreding aan die lig te bring en dit dan die gevolge daarvan op die liggaam van die oortreder te voltrek. Alle misdaad is gesien as hoogverraad en die monarg het absolute mag gehad om te straf. Die teenwoordigheid van 'n skare by 'n teregstelling was dus belangrik omdat die felheid van die gereg op dié manier bevestig is. Elkeen in die skare was terdeë bewus van die feit dat enige misstap teenoor die monarg nie verdra sou word nie en tot straf sou lei. Die skare het die mag van die monarg bekragtig deur bykans medepligtiges te word aan die teregstelling.
- (b) "In the second half of the eighteenth century protests against the legal system in general and public executions in particular began to mount not only among the philosophical spokesmen for the Enlightenment, but also from lawyers, politicians, and popular petitions" (Sheridan 1980:143). Die 'progressiewe hervormers' het gepleit vir meer menslike en genadige strawwe. Foucault meen egter dat die doel van die hervorming nie soveel menslikheid en genade was nie, maar eerder "a new economy of punishment, a greater efficiency in the application of penalty...The new order of punishment formulated by the

reformers was based upon a conception of crime as an offence not against the body or will of the sovereign but against society, against the social contract enjoining individuals together as a society” (Smart 1985:38). Sheridan (1980:145) som die uitgangspunte van die hervormers as volg op: “1) the penalty must suggest a little more interest in avoiding the penalty than in risking the crime; 2) dissuasion must act on the mind of the potential criminal – he must have a clear notion of the outcome of his act; 3) the penalty must have its most intense effects on those who have not committed the crime; 4) the potential criminal must be convinced that the crime will be detected and punished – hence the call for a thorough policing of society; 5) the verification of crime must obey the general criteria for all truth – the truth of the crime will be accepted only when completely proven; 6) crimes must be clearly set out in a code accessible to all and, since penalties do not have the same effect on all, account must be taken of the nature of the criminal himself, the presumable degree of his wickedness and the intrinsic quality of his will...” Straf moes volgens die nuwe benadering by die oortreding pas, nie net in die graad van die oortreding nie, maar ook in die aard daarvan.¹⁶³

- (c) “The emergence of the institution of the prison as the paradigmatic form of punishment was in consequence conceived by Foucault to be associated with the development of a disciplinary technology of power and related forms of knowledge” (Smart 1985:85) Dissiplinêre mag ontstaan nie van nuuts af nie en was reeds teen die begin van die negentiende eeu gegrondves in kloosters, die weermag en werkswinkels. Wat Foucault deur sy bespreking na die oppervlak bring, is dat hierdie dissiplinêre metodes die algemene formule vir dominasie word. Foucault meen dat daar vier voorwaardes vir die ontwikkeling van dissipline is: “First, it is cellular: the space in which individuals are subjected to discipline is divided and sub-divided into more or less self-contained units. Second, disciplines initiated a control in activity. Third, discipline was imposed upon the body in a temporal sense: the process of training could be broken down into stages with a view to the development of ever greater skills. The procedure used was that of exercise. Fourth, in order to obtain the combination of forces, it

¹⁶³ “Those who abuse public liberty should be deprived of their own; financial crime should be punished by fines, theft by confiscation, murder by death, etc.” (Sheridan 1980:146).

arranges ‘tactics’. The individual body becomes an element that may be placed, moved, combined with others” (Sheridan 1980:151) Hierdie vier dissiplinêre prosedures skep tesame iets van die droom, in ‘n historiese werklikheid, van ‘n volkome sosiaal-beheerde samelewing. Sheridan (1980:152) meen voorts: “Discipline ‘makes’ individual; it is the specific technique of a power that regards individuals both as objects and instruments of its exercise. This power is not triumphant, excessive, omnipotent, but modest, suspicious, calculating. It operates through hierarchical observation, normalizing judgment and their combination in examination.” In die eerste plek funksioneer dissipline dus deur ‘n hiërargiese observasie. Die perfekte dissiplinêre instrument sou een wees wat in ‘n enkele blik die som van alles wat gebeur gelyk sien en dit konsekwent doen. Foucault grond sy nadenke oor hierdie aspek van dissipline op ‘Bentham’s panopticon’¹⁶⁴. “Bentham’s plan, it seems, encapsulates a number of the general characteristics of power in modern society; its continuity and anonymity, for example. The one-way relation of visibility it sets up between the individual cells and the central tower places the prisoner in a position of feeling himself to be constantly under observation. Hence, by virtue of an architectural disposition, the effects of the power of surveillance are rendered continuous and automatic. Further, since this power may be applied equally to the hierarchy of surveillants, it becomes de-individualised. Anyone can fill the position in the hierarchy; the power of surveillance becomes an immanent property of the apparatus itself” (Patton 1979:131). Hierdie (moontlike) konstante observasie maak dat mag outomaties funksioneer. In hierdie nuwe sisteem word die uitdaging van die individu om nie uit te staan nie maar om binne die gemiddelde normaal te funksioneer. “Normalization functions perfectly within a system of formal equality, for not only does it impose homogeneity, it also individualizes, by making it possible to measure gaps by providing a measure of differentiation” (Sheridan 1980:154). Die laaste modus waarop dissipline as magsuitdrukking funksioneer, is deur die eksamenpraktyk. “It is not a normalizing gaze, a

¹⁶⁴ Die Panoptikon is ‘n tipe tronkgebou wat deur Jeremy Bentham, ‘n Engelse filosoof en sosiale wetenskaplike, ontwerp is in 1785. Volgens die ontwerp sou individuele selle in ‘n sirkel rondom ‘n wagtoring in die middel gekonstrueer word. Dit sou vanaf die wagtoring in die middel moontlik wees om al die selle te beskou, maar die aangehoudenes in die selle sou nie noodwendig weet of daar ‘n wag aan diens is nie. Die punt is eerder om die idee te skep dat daar iemand aan diens is.

surveillance that makes it possible to qualify, to classify and to punish. It establishes over individuals a visibility through which one differentiates them and judges them. That is why, in all the mechanisms of discipline, the examination is highly ritualized. In it are combined the ceremony of power and the form of experiment, the deployment of force and the establishment of truth. At the heart of the procedures of discipline, it manifests the subjection of those who are perceived as objects and the objectification of those who are subjected. The superimposition of the power relations and knowledge relations assumes in the examination all its visible brilliance” (Foucault 1995:184-185). Sheridan (1980:156) meen ter opsomming van die dissiplinêre sisteem die volgende: “In a disciplinary regime...individualisation is ‘descending’ as power becomes more anonymous and more functional, those on whom it is exercised tend to be more strongly individualized; it is exercised by surveillance rather than by ceremonies, by observation rather than commemorative accounts, by comparative measures that have the ‘norm’ as reference rather than genealogies giving ancestors a point of reference, by gaps rather than deeds.” Die tronk ontwikkel dus volgens hierdie model as instansie wat mag uitoefen op ‘n dissiplinêre wyse.

Foucault beskryf dus in hierdie studie hoe mag strategies funksioneer: “public torture in the eighteenth century reflected on arrangement of power, while daily timetables for prisoners in the nineteenth century reflect a different arrangement of power. In the eighteenth century, ideas about the monarchy and theories of law and crime combined in such a way so that public torture of capital criminals was required to respect the idea of the law and the monarch. In the nineteenth century, with the demise of the monarchy and changes in how society was governed and controlled, theories of law and crime combined with new moral and political ideas about the right to punish, the result of which was that torture was considered unnecessary, even abhorrent, and punishment required regimenting criminals’ lives through daily schedules and timetables” (George 2000:93).

4.5.3 Foucault se magsteorie

Teen die agtergrond van Foucault se eie historiese konteks en sy metodes van analise is dit nou moontlik om Foucault se magsteorie te omskryf. “When Foucault discusses power, he does not mean by this idea a fixed quantitative, or physical force, something innately possessed or held by individuals or institutions. He acknowledges

that power often is channelled through people or institutions, but this is not due to the inherent 'power' of such people or institutions. Rather, Foucault understands power as a force, something present throughout the world and in all people. Power is therefore something distinct from authority. Everyone has power, whether they exercise that power individually, in groups or through institutions" (George 2000:92). Smart (1985:77) sluit hierby aan: "power is not conceived as a property or possession of a dominant class, state, or sovereign but as a strategy; the effects of domination associated with power arise not from appropriation and deployment by a subject but from manoeuvres, tactics, techniques, functionings..." Foucault meen dat mag begin in die kleinste eenheid van die sosiale liggaam: "the family, sexual relations, but also: residential relations, neighbourhoods, etc. As far as we go in the social network we always find power as something that runs through it, that acts, that brings about effects. Power works then, from the bottom up and must be studied in this way" (Wickham 1986:152).

Oorsigtelik beskou Foucault nie mag as 'n instansie of struktuur nie, maar eerder as 'n komplekse strategiese situasie. Die strategiese funksionering van mag het ten doel om mag te vermeerder: "Power, whether individual or institutional, always seeks to become more powerful and influential in society, and thus there is constant interaction, negotiation, and competition among forces. Frequently, forces combine in particular, complex arrangement or configuration in order to achieve more power" (George 2000:93). As gevolg van die komplekse kombinasies en ontwikkeling van magsverhoudings word mag uitgeoefen deur sosiale instansies soos banke, die polisie, skole, mediese instansies en professionele organisasies. Wat Foucault egter duidelik stel, is dat hierdie mag nie iets inherent is wat 'n organisasie besit nie maar die resultaat is van spesifieke omstandighede en historiese situasies. "Because specific circumstances and conditions make these institutions possible, a change in those circumstances threatens, if not outright negates, the ability of these institutions to continue to exercise their power and to exist in the same way" (George 2000:93). Een van die primêre redes vir die verandering in die komplekse magsfaktore is die implisiete teenwoordigheid van weerstand op enige plek waar mag funksioneer: "There are no relations of power without resistances; that the latter are all the more real and effective to the extent that they are formed there where the relations of power are exercised resistance to power doesn't have to come from elsewhere in order to be

real, nor is it trapped because it is the compatriot of power. It exist all the more insofar as it is there where power is; it is therefore like power, multiple and integratable into global strategies”(Foucault 1980b:142) Of soos Smart (1985:77) dit opsom: “Where there is power there is resistance, that power depends for its existence on the presence of a multiplicity of points of resistance and that the plurality of resistance should not be reduced to an single locus of revolt or rebellion.”

Foucault meen ook dat mag nie bloot net negatief is nie. “If power were never anything but repressive, if it never did anything but to say no, do you really think one would be brought to obey it? What makes power hold good, what makes it accepted, is simply that fact that it doesn’t only weigh on us as a force that says no, but that it traverses and produces things, it induces pressure, forms of knowledge, produces discourse. It needs to be considered as a productive network which runs through the whole social body, much more than as a negative instance whose function is repression ” (Foucault 1980a:119).

Ten slotte beskryf Foucault sy teorieë oor mag as volg: “It seems to me that power is ‘always already there’ that one is never ‘outside’ it... I would suggest (i) that power is co-extensive with the social body; there are no spaces of primal liberty between the meshes of its network; (ii) that relations of power are interwoven with other kinds of relations (production, kinship, family, sexuality) for which they play at once a conditioning and a conditioned role; (iii) that these relations don’t take the sole form of prohibition and punishment, but are of multiple form; (iv) that their interconnection delineate general conditions of domination, and this domination is organised into a more-or-less coherent and unitary strategic form; that dispersed, heteromorphous, localised procedures of power are adapted, re-inforced and transformed by these global strategies, all this being accompanied by numerous phenomena of inertia, displacement and resistance; hence one should not assume a massive and primal condition of domination, a binary structure with ‘dominators’ on the one side and ‘dominated’ on the other, but rather a multiform production of relations of domination which are partially susceptible of integration into overall strategies; (v) that power relations do indeed ‘serve’, but not all because they are ‘in service of’ an economic interest taken as primary, rather because they are capable of being utilised in strategies; (vi) that there are no relations of power without resistances, that the latter

are all the more real and effective because they are formed right at the point where relations of power are exercised...” (Foucault 1980b:142).

Foucault stel vir die analise van mag die volgende stappe voor: “First, analysis is to address not centralized and legitimate forms of power but techniques which have become embodied in local, regional, material institutions. Second, analysis should concern itself with the exercise or practice of power, its fields of application and its effects, and not with the possession or conscious intention... Instead of concentrating attention on the motivation or interests of groups, classes, or individuals in the exercise of domination analysis is to be directed to the various complex processes through which subjects are constituted as effects of objectifying powers. Third, power is not a commodity or a possession of an individual, a group, a class, rather it circulates through the social body, functions in the form of a chain and is exercised through a net-like organization in which all are caught” (Smart 1985:79).

Hierdie sentrale punte vanuit Foucault se magsteorie dien as verwysingsraamwerk vir die bespreking van die magsdinamika in die interkulturele Bybelleesproses soos dit neerslag vind in hierdie studie.

4.6 Ter opsomming: mag en ideologie in die interkulturele Bybelleesproses

Die Interkulturele gesprek wat in hierdie studie ondersoek word daag die tradisionele model van Bybelinterpretasie uit aangesien daar nie net ‘n enkele leser/hoorder met ‘n unieke konteks veronderstel word nie, maar ‘n diversiteit van lesers in interaksie met mekaar. Kessler stel ‘n nuwe hermeneutiese model saam ten einde nadenke oor die interkulturele dinamika van Bybelinterpretasie te vergemaklik. Ten einde die invloed van die lesers se kulturele diversiteit in die interkulturele gesprek te begryp, moes ‘n bruikbare definisie van kultuur gevind word. Die dinamiese, dialogiese kultuurdefinisie soos uiteengesit in Hofstede se dieptedimensies van kultuur het in hierdie behoefte van die studie voldoen. Die interkulturele gesprek is egter nie ‘n eenvoudige of onskuldige onderneming nie. Geen deelnemer benader die interkulturele gesprek oor ‘n kultureel-verwyderde teks onskuldig nie. Elke leser het ook ‘n unieke ideologiese uitgangspunt wat ingebed is in die kulturele konteks van die leser en kom tot uiting in woorde met magskonsekwensies in ‘n spesifieke sosiale konteks. In die studie word daar gewerk met die ideologiese definisie van Thomson. Soos reeds genoem definieer hy ideologie as volg: “to study ideology is to study the

ways in which meaning (signification) serves to sustain relations of domination” (Thomson 1984:131). Een van die twee navorsingsvrae ontwikkel uit bogenoemde nadenke oor ideologie. Ten eerste word die daarstelling van ‘n ideologiese profiel van elke deelnemer geïmpliseer. Hierdie profiel word ontwikkel aan die hand van Hofstede se dieptedimensies van kultuur omdat daar, soos reeds genoem, aangedui is dat deelnemers se ideologiese raamwerk geïnformeer word deur hulle kulturele raamwerk. Die konsep van Hofstede se dieptedimensies van kultuur bied ook ‘n sinvolle instrument om deelnemers se eiesoortige ideologiese profiel te ontgin. Ten tweede word dan op die saak van uitdaging en verandering van die ideologiese profiel van deelnemers gefokus. Die vraag wat vanuit dié dimensie ontstaan is of deelnemers ideologies uitgedaag word en enige verandering ondergaan in die interkulturele gesprek met die kultureel-diverse ander en die kultureel-verwyderde teks.

Vanuit Thomson is dit verder ook duidelik dat die manier waarop taal gebruik word, in ‘n spesifieke sosiale konteks magiskonsekwensies het. Die tweede vraag waaroor dit dan gevolglik in hierdie navorsing moet gaan, is wat die magstrukture is wat geïdentifiseer en geanaliseer kan word in die interkulturele gesprek. Mag, soos duidelik vanuit Foucault se teorie blyk, is nie iets wat iemand besit nie, maar is relasioneel, strategies en dinamies en moet dienooreenkomstig ondersoek word.

Hierdie navorsingsvrae vind op ‘n formele vlak neerslag in die verdere verfyning van die probleemstelling van hierdie studie.

4.7 Probleemstelling – 'n verfyning

Mag en ideologie in die interkulturele Bybellees-proses is twee afsonderlike en tog verbandhoudende konsepte, wat die primêre fokus van hierdie studie uitmaak. Die studie gaan van die vertrekpunt af uit dat daar in enige interkulturele Bybellees-proses ‘n sekere magsondertoon is, aangesien dit mense vanuit verskillende kontekste is wat met mekaar kommunikeer. Die vraag is enersyds: Wat is die magstrukture wat ons kan identifiseer en analiseer in ‘n gesamentlike interkulturele lees van die Bybel? Die individuele belewenis van die magdinamika wat aan die werk is in die interkulturele Bybellees-proses, is dus die area van ondersoek.

Die tweede saak waarop dit aankom in die studie, val in die ideologiese kader. Die vraag is of die individuele deelnemer aan die gesprek se ideologiese selfverstaan

uitgedaag of verander word wanneer hy/sy gekonfronteer word deur die kultuur-verwyderde Bybelteks en ander individue wat vanuit diverse kultuur-ideologiese verwysingsraamwerke die gesprek betree.

Die ideologiese fokus van die studie lê dus op verkillende vlakke. Die neerslag van 'n persoon se ideologiese verstaansraamwerk dien as wegspringplek. In die gesprek gaan die persoon dan 'n teks tegemoet met 'n spesifieke ideologiese basis en met ander mense wat vanuit ander ideologiese raamwerk tot die gesprek toetree. Of, en indien wel hoe, 'n persoon se ideologiese selfverstaan uitgedaag of verander word deur die gesprek, is die fokus van hierdie studie.

Ten einde die vrae wat in die probleemstelling aan die orde kom te beantwoord moet 'n sinvolle navorsingsontwerp vir 'n empiriese studie nou saamgestel word. Hierdie navorsingsontwerp gebruik as basis die teoretiese bespreking wat in hierdie hoofstuk ontwikkel is.

Hoofstuk 5

Navorsingsontwerp vir empiriese studie

5.1 Inleiding

In ag genome die uitdagings wat in die probleemstelling neerslag vind aan die einde van die vorige hoofstuk, word die metodologiese oorwegings van die empiriese studie in hierdie hoofstuk bespreek en word die navorsingsontwerp ontwikkel. Kultuur, mag en ideologie is sosiale konstrakte en die manifestasie daarvan vind ons vir die doeleindes van hierdie studie in 'n baie spesifieke sosiale konteks, naamlik die interkulturele gesprek oor 'n spesifieke teks in die Bybel. Kultuur, mag en ideologie is nie kwantitatief-meetbare konsepte nie en die sosiale wêreld waarbinne hulle funksioneer, is kompleks en multidimensioneel. Die teoretiese onderbou van elkeen van hierdie konsepte bevestig die kompleksiteit van die funksionering daarvan in 'n spesifieke sosiale konteks. Die hoofkriterium vir die empiriese instrument wat in die studie gebruik word, is die vermoë om sinvol met hierdie kompleksiteit en diversiteit om te gaan. Kwalitatiewe data-analise word as empiriese instrument gebruik.

5.2 Kwalitatiewe data-analise as empiriese hulpmiddel

Om die magsdinamika inherent aan die groep en die ideologiese raamwerk van elke individu te identifiseer en te analiseer, word kwalitatiewe data-analise as instrument gekies. Die doel van kwalitatiewe data-analise is om die resultate van die studie so weer te gee dat dit wetenskaplik verstaanbaar en verantwoordbaar is.

Kwalitatiewe analise is: "The non-numerical examination and interpretation of observations for the purpose of discovering underlying meanings and patterns of relationships" (Babbie 2004:370). Onder die oorkoepelende term kwalitatiewe navorsing is daar 'n groot verskeidenheid genres en modusse van implementering. Algemeen gesproke is kwalitatiewe navorsers egter "intrigued by the complexity of social interactions expressed in daily life and by the meanings that the participants themselves attribute to these interactions. These interests take qualitative researchers into natural settings, rather than laboratories, and foster pragmatism in using multiple methods for exploring a topic" (Marshall & Rossman 2006:2). Marshall & Rossman

(2006:2) noem vyf karaktereieenskappe van kwalitatiewe navorsing en vier eienskappe van navorsers wat daarby betrokke raak: "... (Q)ualitative research (a) is naturalistic, (b) draws on multiple methods that respect the humanity of participants in the study, (c) focuses on context, (d) is emergent and evolving, and (e) is fundamentally interpretive. Qualitative researchers (a) view social worlds as holistic, (b) engage in systematic reflections on the conduct of the research, (c) remain sensitive to their own biographies/social identities and how these shape the study and (d) rely on complex reasoning that moves dialectically between deduction and induction."

5.2.1 Kwantitatief teenoor kwalitatief

Ten einde die beginsels van kwalitatiewe navorsing goed te begryp, sal dit voordelig wees om dit te vergelyk met die meer bekende, algemeen-toegepaste kwantitatiewe modus van navorsing. "(Q)ualitative and quantitative approaches are two different points of view – two unique groundings, two different ways of asking questions, two particular ways of thinking" (Hesse-Biber & Leavy 2006:5). Die verskille tussen kwalitatiewe en kwantitatiewe navorsing is dus nie bloot kosmeties en oppervlakkig nie. Dit is ook meer omvangryk as 'n blote verskil in data-inwinningstegnieke. Kwantitatiewe en kwalitatiewe navorsingspraktyke ontwikkel vanuit verskillende navorsingsparadigmas.

Kwantitatiewe navorsing is die uitvloeisel van 'n positivistiese paradigma. "Within the larger discussion of the history of science, positivism has come to mean objective inquiry bases on measurable variables and provable propositions. The positivist research orientation holds that science is or should be primarily concerned with the explanation and the prediction of observable events" (Maykut & Morehouse 1994:3). Navorsing vanuit hierdie paradigma word dikwels beskryf as 'harde' wetenskap waarin syfers en persentasies gebruik word om inligting weer te gee. "The dominant paradigm, or the positivist position, sees the world as simple or at least potentially simple if it can be examined properly and broken apart correctly" (Maykut & Morehouse 1994:3). Die uitgangspunte van kwantitatiewe navorsing is gegrond in 'n positivistiese epistemologie en 'n geloof in objektiviteit: "Positivism holds that there is a knowable reality that exists independent of the research process. The social world, similar to the natural world, is governed by rules, which result in patterns. Accordingly, casual relationships between variables exist and can even be identified,

proven, and explained” (Hesse-Biber & Leavy 2006:13). Die uitgangspunt is dus dat daar ‘n kenbare realiteit ‘êrens daarbuite’ bestaan wat waargeneem, gemeet en beskryf kan word. Die waarnemer of subjek, staan dus buite en op ‘n afstand van die waargeneemde of objek. Tussen die subjek en objek is daar ‘n duidelike onderskeid en selfs ‘n hiërargiese afstand. Die positivistiese epistemologie waaruit kwantitatiewe navorsing ontwikkel, hou in besonder ‘objektiwiteit’ as uitgangspunt voor. “Positivist epistemology assumes that there is an objective reality ‘out there’ which can be explained by objective value-free researchers through the use of objective replicable methods. In other words, reality is objective and can be empirically studied/tested by value-neutral researchers” (Hesse-Biber & Leavy 2006:14).

Kwantitatiewe navorsing beweeg op ‘n deduktiewe wyse van “the general to the specific. It moves from (1) a pattern that might be logically or theoretically expected to (2) observations that test whether the expected patterns actually occur” (Babbie 1998:36).

In teenstelling met bogenoemde uitgangspunte ontwikkel ‘n alternatiewe idee oor die aard van die sosiaal-waarneembare wêreld in die fenomenologiese epistemologie van interpretasie. “The interpretive epistemology is based on the interpretation of interaction and the social meaning that people assign to their interactions. This perspective epistemologically believes that social meaning is created during interaction. The implication is that different social actors may in fact understand social reality differently, producing different meanings and analyses” (Hesse-Biber & Leavy 2006:15). Kwantitatiewe navorsing fokus op “a close examination of people’s words, actions, and documents in order to discern patterns of meaning which come out of this data” (Maykut & Morehouse 1994:16). Die versameling van kennis geskied deur middel van waarneming en interaksie in ‘n sosiale netwerk. In teenstelling met die bogenoemde uitgangspunt van objektiviteit gaan dit juis in kwalitatiewe navorsing oor die verhouding tussen die navorser en die deelnemers aan die navorsingsprojek. Beide partye word op eiesoortige wyse medewerkers in die navorsingsprojek. Die sosiale wêreld wat bestudeer word, word nie beskou as iets wat van buite ontgin moet word nie, maar eerder as ‘n relasionele werklikheid waaraan alle partye deelneem.

Kvale (1996:3-5) vergelyk die proses van kennisversameling in die twee modelle met die volgende metafore: “...the interviewer as ‘miner’ or as ‘traveler’. The first model

(quantitative) assumes that the subject possesses specific information and that the interviewer's job is to dig out. By contrast, in the second model (qualitative), the interviewer wanders through the landscape and enters into conversation with the people encountered. The traveller explores the many domains of the country, as unknown territory or with maps, roaming freely around the territory... (T)he interviewer wanders along with the local inhabitants, asks questions that lead the subjects to tell their own stories of their lived world." Hieruit is dit duidelik dat "(t)he researcher is not assumed to be value neutral and 'objective' but rather an active participant, along with the research subjects, in the building of descriptive, exploratory and explanatory knowledge" (Hesse-Biber & Leavy 2006:15).

Die posisie van 'n kwalitatiewe navorser kan dus as volg omskryf word: "A qualitative researcher assumes the posture of indwelling while engaging in qualitative research. This means being at one with the person under investigation, walking a mile in the other person's shoes, or understanding the person's point of view from an emphatic rather than sympathetic position" (Maykut & Morehouse 1994:25). Ten einde die kompleksiteit van faktore te begryp wat 'n invloed het op mense en prosesse, word die kwalitatiewe navorser 'n mens-as-instrument in die omstandighede. "A human being can be an instrument of inquiry and thus explore idiosyncrasies and find patterns of behaviour because of ... human plurality. Human plurality, the basic condition of both action and speech, has the twofold characteristic of equality and distinction. If we were not equal we could not understand each other ... (I)f we were not distinct we would not need to understand each other" (Maykut & Morehouse 1994:27).

Kwalitatiewe navorsers beweeg vanaf die spesifieke na die algemene, deur 'n in diepte-analise te doen van enkele persone, groepe of prosesse. "Qualitative researchers are concerned with text and words as opposed to numbers. Thus, qualitative researchers build and analyze themes embedded within transcripts ... (T)his is because qualitative researchers are after meaning" (Hesse-Biber & Leavy 2006:8). In kwalitatiewe navorsing word 'n spesifieke individu of groep se ervaring of proses belig. "Qualitative research is particularly well suited to studying context. It also excels at illuminating process, whether this is organizational change or individual decision-making, since it allows us to examine how changes affect daily procedures and interactions" (Barbour 2008:13).

Hoewel daar soms voorkeur gegee word aan die kwalitatiewe navorsingsparadigma, sluimer daar dikwels soms nog verwagtings of voorveronderstellings vanuit die positivistiese epistemologiese paradigma in die beplanning, uitvoering en evaluering van die navorsing. Daarom is dit belangrik om die volgende punte te beklemtoon:

1. Waarheid is relatief: Die wetenskaplik-verantwoordbaarheid of korrektheid van inligting wat ingewin is tydens die kwalitatiewe proses, hang nie af van die feit of die inligting wat 'n persoon verskaf objektief waar of korrek is nie. "Qualitative researchers generally subscribe to the adage that 'if people believe things to be real, then they are real in their consequences'" (Barbour 2008:28). Die vraag is eerder na die persoon se begrip van die situasie of ervaring en hoe daardie begrip gedrag bepaal of verander en ontwikkel.
2. Meervoudige realiteite: In die ondersoek van 'n gedeelde ervaring of insident is daar nie net een waarheid wat uitgespreek kan word nie. "The role of qualitative research is not to determine which account is the more accurate or 'truthful', but is rather to use these accounts as a resource in order to understand how 'situated accounts' are told in a way that allow speakers to achieve a different purpose through emphasizing some aspects of their stories and de-emphasizing others" (Barbour 2008:28).
3. Standpunte is nie staties nie: Omdat navorsingsresultate ingewin word op verskillende stadiums as ondersoek van 'n proses, is dit natuurlik dat respondente se persepsies kan verander of selfs weersprekend kan voorkom. "Qualitative methods, by virtue of their immediacy and capacity to encourage respondents to question their ideas, may elicit contradictory remarks – even in the space of one interview or focus group discussion" (Barbour 2008:29). Omdat kwalitatiewe navorsing nie daarna streef om verteenwoordigend te wees nie, is weersprekende standpunte nie bedreigend vir die sukses van die navorsing nie.
4. Kwalitatiewe navorsing fokus op woorde, nie syfers nie: "Qualitative research places emphasis on understanding through looking closely at people's words, actions and records. The traditional or quantitative approach to research looks past these words, actions and records to their mathematical significance" (Maykut & Morehouse 1994:27). Omdat die uitgangspunt van kwalitatiewe navorsing die verstaan van die individu se persoonlike belewing van 'n insident of proses is, is woorde die fokus van die analise. Woorde is die manier waarop mense

uitdrukking gee aan hulle subjektiewe belewenis. Die neerslag van 'n persoon se beleving in woorde is die primêre data van kwalitatiewe navorsing.

5. Ontdekking as uitgangspunt: "The goal of qualitative research is to discover patterns which emerge after close observation, careful documentation, and thoughtful analysis of the research topic. What can be discovered by qualitative research are not sweeping generalizations, but contextual findings. This process of discovery is basic to the philosophic underpinning of the qualitative approach" (Maykut & Morehouse 1994:21). Die navorsingsresultaat word volgens hierdie beginsel primêr deur die proses bepaal. Die verlangde uitkoms is nie altyd so ooglopend by die aanvang van die proses nie, maar word ingeklee deur die interpretasie daarvan.

5.2.2 Keuse vir 'n kwalitatiewe navorsingsontwerp

Die omskrywing van die magsdinamika in die interkulturele gesprek en die uitdaging van die ideologiese verwysingsraamwerk deur 'n diverse ander en 'n kultuurverwyderde Bybelteks, is die primêre fokuspunkte van hierdie studie. Die waarneembare interaksie in die interkulturele proses asook op die onsigbare resultate van daardie interaksie soos dit neerslag vind by die individu, word ondersoek. In die geval van die individu, asook die groep, is dit duidelik dat dit hier gaan oor prosesse wat plaasvind in 'n spesifieke konteks en die manier waarop individue sin maak van hierdie prosesse. Om dié rede word die keuse gemaak vir die kwalitatiewe navorsingsparadigma.

Die bogenoemde algemene filosofiese uitgangspunte van kwalitatiewe navorsing bepaal dan die werkswyse en parameters van hierdie studie. Die interkulturele gesprek wat plaasvind tussen diverse verteenwoordigers van verskillende kultuuragtergronde is die situasionele konteks van die studie.

5.3 Navorsingsuitgangspunte

Ten einde die navorsingsvrae, wat aan die einde van Hoofstuk 4 geïdentifiseer is, aan die hand van die teoretiese besinning te beantwoord, moet die navorsingsituasie optimaal ingerig word om genoegsame en verantwoordbare resultate op te lewer. Die hoofkriteria vir 'n optimale navorsingsituasie is die volgende:

- a) Interkulturaliteit: Die konteks waarbinne die gesprek van hierdie studie plaasvind, is interkultureel van aard. Interkulturaliteit word in die eerste plek bewerkstellig wanneer groepe, bestaande uit kultureel-diverse individue, vergader om 'n teks uit die Bybel te lees en te bespreek. Soos reeds vroeër in die studie genoem, is die Bybel en die ontstaanswêreld van die teks kultureel van ons verwyder. Die interaksie met die teks is dus reeds 'n interkulturele ervaring. Ten tweede moet die groepe so saamgestel word dat optimale kultuur-diversiteit gehandhaaf word. Omdat die fokus nie is op verteenwoordiging of objektiwiteit nie, maar op die mees sinvolle weergawe van die proses, is dit die uitgangspunt vir die samestelling van die groepe wat gaan deelneem aan die proses. Die individue wat die groepe opmaak moet dus so divers as moontlik daaruit sien sodat elke persoon waarlik deur 'n 'ander' ontmoet kan word. Genoegsame tyd en geleentheid moet ook geskep word in die interaksie sodat mense waarlik 'n sinvolle ervaring van die interkulturele dimensie kry. Groepslede moet gelei word tot dieptekontak met mekaar en die teks. Hoewel daar by die groepslede samebindende kommunale eienskappe bestaan, onder andere dat almal vroue is, almal van een plek af kom en almal ingestem het tot die gesprek, is dit nodig dat die vroue juis die diversiteit van hulle lewens ontdek.
- b) Almal wat tot die gesprek toetree, het ook een of ander verhouding met die Bybelteks. Hoewel die Bybel vir sommige vroue baie bekend en kosbaar is, is dit ook belangrik om hier die verwydering in konteks by die groepslede tuis te bring.
- c) In die praktiese dimensie van hierdie studie moet deeglike aandag gegee word aan die opstel van die situasie om interkulturele gesprek te stimuleer.
- d) Dieptekontak met die teks en met mekaar is van kardinale belang.
- e) Mag: Volgens Hofstede (2001:80) se kultuurteorie ontstaan ongelykheid in samelewings onder andere as gevolg van: "Difference in (a) Physical and mental characteristics; (b) Social status and prestige; (c) Wealth and (d) Laws, rights and rules." Hierdie ongelykhede in die samelewing lei tot die ontstaan van magstrukture en magsposisies as mense met mekaar in interaksie kom. Die studie stel hom ten doel om die magstrukture wat aan die werk is in die interkulturele Bybelleesproses, te identifiseer en analiseer. Omdat mag volgens Foucault se magsteorie, relasioneel is en gebonde is aan die strukture van interaksie tussen mense, word mag bestudeer soos dit neerslag vind binne die parameters van die gesprek. Individue word gevra om kommentaar te lewer oor die magstrukture wat

hulle in die teks tussen die onderlinge karakters opmerk. Hulle word dan ook gevra oor hulle ervaring van die magsdinamika wat hulle beleef in die interkulturele ontmoeting.

- f) **Ideologie:** Deelnemer aan die interkulturele Bybellees proses se ideologiese verwysingsraamwerke is nie staties nie, maar dinamies en word gedurig uitgedaag en ondergaan dienooreenkomstig veranderinge. Die studie ondersoek die rol wat die interkulturele gesprek speel in die uitdaging van 'n persoon se ideologiese selfverstaan en uitgangspunte. Dit is dus nodig om 'n idee te kry van elke individu se ideologiese raamwerk voordat die interkulturele gesprek plaasvind. In die gesprek ontmoet deelnemers diverse gespreksgenote rondom 'n ideologies-geïnformeerde teks. Die vraag waarop antwoorde in die navorsing gesoek word, is of die interaksie met ander ideologiese standpunte 'n uitwerking op die individu het. Genoegsame tyd en geleentheid vir interaksie is noodsaaklik aangesien die navorsingsvraag 'n dieptekontak tussen die deelnemers impliseer. Die studie van ideologie is volgens Thomson 'n studie van simboliese vorme, soos onder andere woorde, in 'n spesifieke sosiale konteks en die magsuitwerking wat daardie simboliese vorme het.
- g) **Etiese ontwerp met die oog op inklusiewe denke:** "In the extension of the capacity to change perspective lies the capacity for inclusive thinking. Inclusive thinking means that one experiences and approaches another as someone with the same human dreams and longings for a safe, happy, and full life" (Kool 2004:370). Vir deelnemers aan die gesprek om waarlik met mekaar in interaksie te tree en om op so 'n plek te kom in daardie interaksie dat daar 'n moontlikheid bestaan vir inklusiewe denke, is dit nodig om die ontmoeting sinvol te fasiliteer. Deelnemers moet veilig voel om hulle idees te deel. Daar moet genoeg spasie en tyd wees vir diepte-interaksie met die teks en mekaar sodat openheid en spontaneïteit kan ontwikkel. Om hierdie tipe gesprek te fasiliteer, is duidelike kommunikasie met die deelnemers nodig oor die doel en uitgangspunte van die studie. Beskerming van privaatheid en wetenskaplike verantwoordbaarheid in terme van die weergawe van navorsingsdata is ononderhandelbaar. Hierdie uitgangspunte groei vanuit 'n bewuste etiese keuse. "Ethical considerations include paying attention to the way in which the research is presented to potential participants, the likely impact of taking part in research, the effect of sampling strategies, engaging with the researcher and other participants and dissemination sessions" (Barbour 2008:66).

Ten einde 'n veilige spasie vir deelnemers te skep, word bogenoemde dimensies in ag geneem in die navorsingsontwerp.

Al vier hierdie uitgangspunte dien as onderbou vir die ontwikkeling van die navorsingsontwerp asook vir al die data-insamelingsinstrumente.

5.4 Fisiese navorsingsontwerp

In ag genome die navorsingsvrae wat neerslag vind in die navorsings-uitgangspunte, sien die ontwerp van die navorsing as volg daaruit:

5.4.1 Navorsingspopulasie

Die navorsing vind plaas in Grahamstad in die Oos-Kaap, 'n kultuurdiverse semi-plattelandse konteks. Die deelnemers aan die studie verteenwoordig hierdie streek. Ek het hierdie konteks gekies vanweë my eie posisie in die gemeenskap. Ek is vanaf 2006 voltyds een van die leraars in die NG Gemeente Albanie in Grahamstad. Weens my teenwoordigheid en posisie in die gemeenskap en my betrokkenheid by interdenominasionele bedieningsnetwerke op Grahamstad, is dit vir my moontlik om vroue te identifiseer en te nader om deel te neem aan die studie ten einde maksimum kulturele diversiteit te verseker. Leiers in die gemeenskap, met wie ek gereelde kontak het, word gevra om vroue te identifiseer wat bereid sou wees om aan die gesprek deel te neem en wat die diversiteit wat verlang word, verteenwoordig. Diversiteit word bewerkstellig deur vroue saam te bring wat verskil ten opsigte van bv. ras, vlak van onderrig, posisie in die samelewing, ouderdom, seksuele oriëntasie, sosio-ekonomiese stand, relasionele status en geloofstradisies.

Daar word gepoog om in elke groep 'n eweredige verspreiding van diversiteit te bewerkstellig. Elke groep bestaan uit agt lede. Die getal maak die moontlikheid vir diversiteit genoegsaam, maar staan niks af aan intimiteit en persoonlikheid nie. Die navorsingsproses word vier maal herhaal met verskillende groepe.

Die deelnemers vir die vier groepe wat aan die navorsing sal meedoen, word gekies om 'n spesifieke profiel te verteenwoordig. Hoewel nie een van die groepe presies dieselfde as die ander lyk nie, is daar tog gestreef na 'n ewekansigheid in die verskillende groepe sodat die prosesse wat in die groepe plaasvind, wel sinvol met mekaar vergelyk kan word en sodat diversiteit optimaal is in die groepe. Die agt verskillende profieltypes waarvoor gesoek is, kan as volg beskryf word:

Profielnummer	Omskrywing van profiel
Profiel 1	Die hoofeienskap waarna gesoek word, is gekoppel aan ouderdom. 'n Jong deelnemer, verkieslik iemand wat nog besig is met sekondêre skoolopleiding, word in dié profiel verlang.
Profiel 2	Aangesien die studie op geen manier die belang van sogenaamde 'skilled readers' wil onderskat nie, word in hierdie profiel tipe gesoek na iemand wat 'n mate van teologiese onderrig ondergaan het. Die vereiste is nie dat die persoon tersiêre onderrig in teologie moes ondergaan het nie, maar net 'n mate van skoling in Bybelinterpretasie.
Profiel 3	Hierdie profiel word saamgestel deur ouer vroue wat denominasioneel in die NG Kerk tuishoort.
Profiel 4	Deelnemers vir dié profielkwota word gekies vanuit die Anglikaanse tradisie.
Profiel 5	Swart of Xhosaspreekende vroue word vir hierdie profiel tipe gekies.
Profiel 6	Deelnemers wat nie-gelowig is of nie aan 'n spesifieke geloofstradisie behoort nie en wat daarom in 'n ander verhouding staan m.b.t. die Bybel, vorm deel van hierdie profiel tipe.
Profiel 7	Jonger vroue (28-40 jaar) vanuit die Afrikaanse gemeenskap word gekies vir dié profiel tipe. Hierdie deelnemers hoef nie noodwendig aan 'n kerkverband gekoppel te wees nie.
Profiel 8	Die laaste profiel tipe maak 'n ruimte vir enige ander vrou wat die diversiteit van die groep verder kan verruim. Seksuele oriëntasie, geloofstradisie, taal, ras of enige iets anders wat nie in die ander profiel tipes reeds verteenwoordig is nie, kom hier tot sy reg.

Uit die staanspoor moet gesê word dat die profiel tipes bloot dien as riglyne ten einde te poog om die groepe tot 'n mate te standaardiseer. Geen groep kan egter direk met 'n ander vergelyk word nie en in die finale keuse was daar soms 'n samestelling van

faktore in vroue se identiteit wat die diversiteit selfs verder bevorder het. Die hoofuitgangspunt was egter diversiteit en groepe is in die eerste plek daarvolgens gekies.

Die vroue wat gekies word na gelang van die profieltepes soos hierbo saamgevat, word dan telefonies genader om deel te neem aan die studie. Indien die persoon instem tot die gesprek, word 'n brief persoonlik aan hulle besorg waarin die doelwitte van die studie uitgespel word. 'n Duidelike uiteensetting van wat van hulle as deelnemers verwag word, word ook gegee. Deelnemers se privaatheid word weer eens verseker en hulle word byvoorbaat bedank vir hulle bereidheid om deel te neem. Die tyd, datum en plek vir die ontmoeting word duidelik aan elke deelnemer gekommunikeer. Sien Bylae A en B vir onderskeidelik die Afrikaanse en Engelse uitnodigingsbriewe.

5.4.2 Navorsingsmilieu

Die navorsingsgesprekke vind plaas by die Hillstraat-pastorie van die NG Gemeente Albanie in Grahamstad. Die pastorie is ruim en goed ingerig om groepe te hanteer vir hierdie tipe interaksie. Die verskillende ruimtes in die pastorie maak dit dus moontlik om die aktiwiteit van die dag sinvol in verskillende ruimtes aan te bied wat help om 'n gevoel van beweging en progressie te bewerkstellig. Dit is 'n privaatruimte waarin die moontlikhede tot onderbreking tot 'n minimum beperk kan word. Die uniekheid van die ruimte skep ook dadelik die indruk dat ons nie hier net bloot besig is met nog 'n intellektuele oefening nie, maar dat die fokus regtig op 'n interkulturele ontmoeting is. Verskillende ruimtes word ingerig om die verskillende aspekte van die proses te akkommodeer. Een ruimte word opgestel as 'n gemaklike plek vir die groepbespreking en die invul van die werkboek. 'n Ander ruimte word ingerig vir die saamluister-ervaring. Daar word ook ruimte geskep buite in die tuin vir nadenke en stilte. Verversings, koffie/tee en water word deurentyd vir die deelnemers aangebied om 'n warm gemoedelike ruimte te bevorder.

5.4.3 Posisie van die kwalitatiewe navorser en assistent

Die navorsingspan vir die studie bestaan uit twee lede: 'n primêre navorser en 'n navorsingsassistent.¹⁶⁵ Die navorsingsassistent is semi-deelnemend in dié sin dat sy

¹⁶⁵ Kim Barker tree as navorsingsassistent op in die studie.

die navorsingsproses lei en die groepbespreking bestuur. Die hoofnavorsers is 'n teenwoordige-waarnemer. By die geleentheid van data-insameling word gedetailleerde notas geneem oor die proses en waarneembare uitvloeisels daarvan. Hierdie notas dien as aanvullende inligting by die analise van die kwalitatiewe data na afloop van die insamelingsproses.

5.4.4 Navorsingsproses

Die fisiese navorsingsproses sien soos volg daaruit:

Fase 1: Ontmoeting en kennismaking – Vroue ontmoet mekaar in die pastorie om 'n koppie tee. Die deelnemers kry 'n werkboek, naamkaartjie en 'n pen en word aangemoedig om solank te begin met die demografiese vraelys. Nadat die vroue rustig in die ruimte aangekom het, word die navorsingsdoelwitte en die uitgangspunte deur die navorsingsassistent voorgelê vir deursigtigheidsdoeleindes. Die vroue word verseker van die beskerming van hulle privaatheid en word aangemoedig tot kreatiewe, onbevangen deelname. Die beperktheid van tyd en die omvang van die proses word ook sorgvuldig aan deelnemers verduidelik.

Fase 2: Invul van vraelys 1 – Afdeling A van hierdie vraelys dien as opname van die vroue se demografiese inligting wat onder andere die volgende aspekte insluit: ras, vlak van onderrig, posisie in die samelewing, ouderdom, seksuele oriëntasie, sosio-ekonomiese stand, relasionele status en geloofstradisies.

Afdeling B poog om die ideologiese voorverstaan van die deelnemende vroue weer te gee. Die ideologiese onderbou van vroue word sigbaar gemaak deur 'n vrye-assosiasie skryfoefening te onderneem. Tien beelde of woorde, gekies met Hofstede se kultuurdimensies as onderbou,¹⁶⁶ word geflits op 'n oorhoofse skerm. Die vroue word dan een minuut per beeld/woord gegun om weer te gee wat hulle onmiddellike gevoel of reaksie is met die aanskou van die stimulus. Die aanname is dat hierdie eerste

¹⁶⁶ Die spesifieke detail van hierdie komponent van die navorsing is afgelei vanuit die teoretiese bespreking in Hoofstuk 4. Hofstede se dieptedimensies van kultuur soos dit neerslag vind in liniêre asse wat die kontinuum tussen twee pole aandui, dien as grondslag vir hierdie oefening. Aangesien deelnemers se ideologiese verwysingsraamwerk in kultuur ontspring en neerslag vind in simboliese vorme, moes 'n manier gevind word om hierdie simboliese vorme in 'n spesifieke sosiale konteks waar te neem en te omskryf. Die vrye-assosiasie skryfoefening gebaseer op Hofstede se liniêre asse as neerslag van sy dieptedimensies van kultuur, is volgens hierdie kriteria ontwikkel.

onbewaakte reaksie 'n idee sal gee van 'n persoon se ideologiese voorverstaan. Die antwoorde van hierdie vraelys dien as die kontrole-inligting waarteen die volgende stel antwoorde later in die proses gemeet sal word. Vroue word aangemoedig om nie te lank te dink of om die 'regte' antwoord te probeer gee nie, maar om eerder net 'n eerlike eerste respons te gee wat hulle ware respons uitdruk.

Fase 3: Tydlynoefening - ten einde die gelyktydige diversiteit en gebondenheid van die groep bloot te lê, word daar 'n oefening met die groep gedoen wat 'n temporele en kontekstuele verband aantoon. 'n Tydlyn word teen die muur aangebring met belangrike datums daarop aangedui. Dit is datums wat gebeurtenisse aandui wat kollektief belangrik is in die Suid-Afrikaanse konteks. Die vroue word dan gevra om belangrike gebeurtenisse van hulle eie lewe te gaan aandui op die tydlyn en om daardie gebeure vir die groep te belig met 'n kort verduideliking. Op dié manier word dit duidelik dat elke persoon wat aan die gesprek deelneem, dit vanuit 'n ander leef- en ervaringswêreld doen, maar dat tyd en dalk konteks gemeenskaplike faktore is. Aangesien die tydsduur van die oefening so beperk is, is besluit om vroue in te perk tot drie beskrywingspunte gelei deur die volgende suggestie: Die vroue moet in die eerste plek aantoon in watter jaar hulle gebore is. Ten tweede moet hulle aandui waar hulle hulself bevind het in die waterskeidingsjaar van 1994. Ten slotte moet hulle aandui wanneer hulle die eerste maal bewus geword het van geweld teen vroue as 'n realiteit. Die eerste kaartjie plaas mense dus temporeel, die tweede plaas mense op 'n spesifieke tyd en plek in 'n meestal kollektiewe gebeurtenis en die derde bring die hooftema van die gesprek na die oppervlak en berei die vroue voor op wat gaan volg.

Fase 4: Lectio divina – Die teks, 2 Samuel 13, word aan die vroue bekendgestel in 'n stadige en kontemplatiewe lesing daarvan. Die teks word een maal in Afrikaans en een maal in Engels gelees. Vroue vind in hulle werkboek ook meer as een vertaling van die teks wat hulle rustig op hulle eie kan deurlees. Hierdie metode help die hoorders van die teks om langamerhand verskillende dimensies daarin raak te sien. Die doelwit op hierdie stadium is om 'n persoonlike ontmoeting tussen die individu en die karakters van die verhaal te bewerkstellig. Die vroue kry na afloop van die lesing die geleentheid om 'n paar notas te maak oor hulle eerste onbevange lesing van die teks.

Fase 5: Bybelse tydlyn – Ten einde die verhaal van Tamar in 'n kulturele raamwerk te plaas, word die eerste tydlyn in verband gebring met die tydlyn van die verhaal. Die

ontstaanswêreld van die teks word belig en die ideologiese motiverings word breedweg onder die aandag van die hoorders gebring. Hierdie agtergrondinligting word aan die vroue gebied in die werkboek. Hulle werk kan rustig deur hierdie aantekeninge werk indien hulle die tyd gebruik om op hulle eie weer oor die verhaal te lees en om rustig daarvoor na te dink.

Fase 6: Persoonlike interaksie – Die deelnemers word ‘n paar minute van persoonlike refleksie en internalisering aan die hand van ‘n paar inleidende vrae gebied. Hierdie tyd gee aan die groepslede die gevoel van spasie en ‘n geleentheid tot besinning voor die groeps gesprek. Die doel is ook om vroue die geleentheid te gee om hulle eie storie in verband te bring met die verhaal van Tamar.

Fase 7: Een-tot-een luisterervaring – Voor die aanvang van die groeps gesprek word deelnemers in pare verdeel vir ‘n luisteroefening. Die verdeling word vooraf bepaal deur kultureel-diverse individue saam te groepeer. Albei die persone kry dan die geleentheid om in ‘n paar minute hulle reaksie op die teks met die ander persoon te deel. Geen bespreking word op hierdie stadium toegelaat nie. Vrae kan wel gevra word ter verheldering van opmerkings, maar die doel is om bloot na mekaar te luister. Die oefening word wederkerig gedoen. Die doel van die oefening is om blootgestel te word aan die interpretasie van ‘n ander en om geen waarde-oordeel te maak nie, maar bloot net te luister.

Fase 8: Groepsbespreking – ‘n Algemene groepsbespreking onder leiding van ‘n navorsingsassistent vind tydens dié fase plaas. Vrae word deur die navorsingsassistent gebruik om die gesprek te stimuleer en om die gesprek weer op koers te bring indien dit sou ontspoor. Die rol van die navorsingsassistent is nie om die gesprek te domineer nie, maar bloot om te verseker dat dit in ‘n sinvolle rigting beweeg. Die interaksie tussen die groepslede moet sover moontlik spontaan en onbevangen wees. Die waarneembare dinamika van die groeps gesprek, soos dit neerslag vind in die notas van die navorser, en die refleksie van die deelnemers na afloop van die gesprek, dien as die bykomende materiaal waarmee die magsdinamika van die groep ontleed word. Hoewel oudio-opnames van gesprekke en die interpretasie wat plaasvind in die transkribering daarvan die rykheid van gespreksdata radikaal inperk, dien dit as die primêre bron van data vir die analise van die magsdinamika wat in die groep uitspeel.

Fase 9: Invul van vraelys 2. Afdeling A van hierdie vraelys lei deelnemers om iets weer te gee van die magsdinamika wat hulle in die teks opmerk. Daarna word hulle ook gevra na die magsdinamika wat hulle opgemerk het in die groepsbespreking en wat na hulle mening die faktore is wat daardie dinamika beïnvloed. Hierdie data dien ter verheldering van die magsdinamika-analise wat uitgevoer word op die transkripsies van die oudio-gesprekke.

In Afdeling B van die vraelys word die ideologiese toetsing soos in die eerste vraelys gedoen is, herhaal. Die antwoorde wat tydens hierdie fase ingewin word, word dan met die kontrole-antwoorde van Fase 2 vergelyk om te sien of daar enige waarneembare ideologiese verandering plaasgevind het na gelang van die interkulturele ontmoeting.

Fase 10: Afsluiting en bedanking – Die bespreking word afgesluit met 'n paar samevattende opmerkings deur die navorsingsassistent en die deelnemers word bedank vir hulle bydrae.

5.4.5 Tydskedulering van die navorsing

Die navorsing word geskeduleer om twee sessies per dag te akkommodeer. Die tydsverspreiding vir die oggendsessies sien as volg daaruit:

Aktiwiteit	Tydsduur	Fisiese tyd
Ontmoeting (Vraelys 1A+Admin)	10 min.	9:00-9:10
Vraelys 1B	15 min.	9:10-9:25
Tydlynoefening	30 min.	9:25-9:55
Lectio	20 min.	9:55-10:15
Persoonlike refleksie	20 min.	10:15-10:35
1vs1	15 min.	10:35-10:50
Groepsbespreking	40 min.	10:50-11:30
Vraelys 2	30 min.	11:30-12:00

Daarteenoor is die tydsverspreiding vir die middagsessie die volgende:

Aktiwiteit	Tydsduur	Fisiese tyd
Ontmoeting (Vraelys 1A+Admin)	10 min.	14:00-14:10
Vraelys 1B	15 min.	14:10-14:25
Tydlynoefening	30 min.	14:25-14:55
Lectio	20 min.	14:55-15:15
Persoonlike refleksie	20 min.	15:15-15:35
1vs1	15 min.	15:35-15:50
Groepsbespreking	40 min.	15:50-16:30
Vraelys 2	30 min.	16:30-17:00

Die proses soos beskryf in die uiteensetting van die fisiese navorsingsontwerp het ten doel om die optimale hoeveelheid en kwaliteit kwalitatiewe data in te win. Die volgende afdeling omskryf die instrumente wat ontwikkel is ten einde die inwinning van die data te optimaliseer.

5.5 Hulpmiddels vir data-inwinning

Die navorsingsontwerp het ten doel om die fisiese navorsing so te struktureer dat die optimale hoeveelheid data ingewin kan word. Ten einde rou data vir die studie in te win, is twee navorsingsinstrumente gebruik. Die data met betrekking tot die ideologiese verstaansraamwerk van deelnemers word aangetref in die werkboek wat geskep is vir die studie. 'n Spesiale vrye-assosiasie skryfoefening word vir hierdie doel ontwerp, asook 'n instrument waarmee hierdie inligting geïnterpreteer en vergelyk kan word. Die vraag na die magimplikasies van die interkulturele gesprek word ondersoek deur gespreksanalise toe te pas op die getranskribeerde gesprekke. Die ontwikkeling van die data-inwinningshulpmiddels word in die volgende afdeling bespreek.

5.5.1 Ontwikkeling van werkboek vir saamleeservaring

Ten einde die inwinning van data moontlik te maak in die saamleeservaringsgeleentheid is 'n werkboek ontwikkel om die proses se logistiek te vergemaklik. Al die inligting wat deelnemers nodig gehad het vir die verskillende stappe in die proses is in die werkboek saamgevat. Al die vraelyste, tekste en gespreksdokumente is in die werkboek ingesluit. 'n Voorbeeld van die werkboek wat in Afrikaans en Engels aan deelnemers voorsien is, is in onderskeidelik Bylae C vir Afrikaans en D vir Engels beskikbaar.

5.5.1.1 Afdelings van saamleeswerkboek – omskryf

- a. Die werkboek begin met 'n verwelkomingsbrief wat die oogmerk het om die deelnemers op hulle gemak te stel deur 'n breë vooruitskouing van die proses daar te stel asook die waardes van die studie te omskryf. Deelnemers word aangemoedig om gemaklik deel te neem aan die proses en om spontaan na goedgesindheid te reageer. Die belangrikheid van vertroulikheid word weer beklemtoon. Die doel van die werkboek as data-insamelingshulpmiddel word verduidelik en deelnemers word aangemoedig om soveel as moontlik te skryf gedurende die proses aangesien die werkboekinligting en die getranskribeerde gesprekke dien as die rou data vir die empiriese studie.
- b. 'n Diagram word verskaf waarin deelnemers notas kan maak oor die ander persone wat deel vorm van die gespreksgroep. Notas van persone se name en 'n

kort beskrywing van elke persoon kan in dié afdeling gemaak word as deelnemers dit nodig vind.

- c. Die derde komponent van die werkboek is 'n demografiese vraelys waarin deelnemers primêre demografiese inligting weergee in 'n invulformaat of deur die toepaslike opsie te kies.
- d. Die vierde afdeling bied genoegsame spasie vir die voltooiing van die vrye-assosiasie skryfoefening waarin deelnemers spontaan reageer op beelde wat gekies is na gelang van Hofstede se dieptedimensies van kultuur.¹⁶⁷
- e. Ten einde deelnemers te help om na te dink oor belangrike lewensmomente vir die tydlyn oefening word 'n diagram ingevoeg wat grafies belangrike lewensgebeurtenisse uitbeeld. Deelnemers ontvang vir hierdie oefening drie kaartjies waarop hulle kriptiese leidrade skryf oor die drie gebeurtenisse waarna hulle gevra word.
- f. Twee Afrikaanse en twee Engelse vertalings van die Bybelteks word in die werkboek ingesluit.¹⁶⁸ Deelnemers kan dit dan tydens die voorlees van die tekste in die Lectio-proses in die werkboek volg, asook daarna terugverwys as bron tydens die gesprek of nadink-geleentheid oor die teks.
- g. 'n Spasie word gelaat vir persoonlike notas van die deelnemer ná die lees van die teks. Bloot die weergee van eerste gewaarwordings word hier van deelnemers verwag.
- h. Ten einde deelnemers bewus te maak van die wêreld waarbinne die verhaal afspeel, asook die historiese konteks waarbinne die verhaal neerslag vind in die Bybelse teks, word 'n paar notas ter toeligting in die werkboek ingesluit. Die notas dien bloot as kantaantekeninge om deelnemers te help om iets te verstaan van die wêreld waarin die teks ontstaan. Die doel van die aantekeninge is nie om 'n finale

¹⁶⁷ Die keuse van beelde na gelang van Hofstede se dieptedimensies van kultuur word in die volgende afdeling (5.5.1.2) breedvoerig bespreek.

¹⁶⁸ Die vertalings van die teks wat gebruik is in die werkboek poog om in Afrikaans sowel as in Engels 'n weergawe te bied wat 'n direkte vertaling vanuit die oorspronklike Hebreeus bied sowel as 'n meer idiomatiese vertaling daarnaas. In die Afrikaans het ek dus gebruik gemaak van die 1933/53 vertaling sowel as die 1983 vertaling. In die Engels het ek gekies vir die King James weergawe (1769) en die New International weergawe (1978). Vir die Lectio prosesse soos hierbo verduidelik is die idiomatiese weergawe in beide die Afrikaans sowel as in die Engels gebruik.

akademiese waarde-oordeel oor die teks uit te spreek nie. Dit dien bloot as konteksskeppende kantaantekeninge.

- i. Vrae word ingevoeg as riglyn vir deelnemers se persoonlike refleksie aangaande die teks. Die vrae help deelnemers om sistematies deur die verhaal te dink en duidelikheid te begin kry oor hulle persoonlike beleving van die verhaal. Die vrae help ook die deelnemers om die verhaal in verband te bring met hulle eie persoonlike verhaal.
- j. Vir die een-tot-een luisterervaring word spasio gebied om notas te maak oor hulle eie respons sowel as oor dit wat hulle gehoor het by hulle gespreksgenoot.
- k. 'n Blad word ingevoeg om notas op te maak tydens die gesprek. Dinge wat opvallend is of wat deelnemers dalk wil onthou vir die toekoms, word hier aangeteken.
- l. Na afloop van die gesprek kry deelnemers kans om in stilte te reflekteer oor die magdinamika wat hulle opmerk in die teks, die gesprek en hulle eie lewe. 'n Vraelys word in die werkboek geplaas om deelnemers te help om na te dink hieroor.
- m. Genoegsame spasio word weer gebied vir die invul van die vrye- assosiasie skryfoefening waarin deelnemers spontaan reageer op beelde wat gekies is na gelang van Hofstede se kultuurdimensies. Dieselfde vraelys soos in afdeling (d) hierbo bespreek, word herhaal.
- n. Die werkboek sluit af met 'n woord en beeld van dank vir die deelnemers wat hulle tyd prysgegee het om deel te word van die saamleesgroepe.

5.5.1.2 Ontwikkeling van vrye-assosiasie skryfoefening

In die werkboek is onder andere, soos reeds genoem, spasio gelaat vir die voltooiing van die vrye-assosiasie skryfoefening wat ontwikkel is vir die studie na gelang van Hofstede se dieptedimensies van kultuur.¹⁶⁹ Ten einde 'n idee te kry van die uitdagings

¹⁶⁹ In Hoofstuk 4 wat die teoretiese onderbou vir die empiriese studie breedvoerig uiteensit word die samehang tussen kultuur (as 'n dinamiese dialogiese konsep) en ideologie (as die gebruik van simboliese vorme in 'n spesifieke sosiale konteks met 'n bepaalde magsuitvloei) aangedui. Ideologie ontspring vanuit 'n kulturele raamwerk en kom tot uitdrukking in simboliese vorme in 'n spesifieke konteks met 'n bepaalde maguitvloei. Die vrye assosiasie skryf oefening gebruik Hofstede se dinamiese kultuur dimensies as uitgangspunt, maar bied aan deelnemers die geleentheid om in simboliese vorme te reageer op die stimulus. Die premis is dat deelnemers woorde so sal gebruik in

en skuiwe wat plaasvind in deelnemers se ideologiese¹⁷⁰ raamwerk, moes 'n instrument ontwikkel word wat verandering of die gebrek daaraan kon aantoon. Aangesien die data wat verlang word in hierdie studie kwantitatief van aard is, moes die instrument aan deelnemers die geleentheid gee om vrylik hulle ervarings te verwoord en te beskryf. Die oogmerk was egter nie om intens-deurdagte response van die deelnemers te kry nie, maar eerder 'n soort instinktiewe respons. Die doel van die vrye-assosiasie skryfoefening is om 'n eerlike instinktiewe respons by die deelnemers uit te lok. Deur die tyd vir die respons te beperk, word deelnemers gedring daartoe om nie die 'regte antwoord' te probeer gee wat hulle dink die navorser verwag nie, maar eerder 'n persoonlike refleksie te gee. Ten einde 'n akkurate, eiesoortige, dog instinktiewe respons te kry, is besluit op die vrye-assosiasie skryfoefening. Tien beelde na gelang van Hofstede se kultuurdimensies is gekies om te dien as stimulus. Ten einde die deelnemers se ideologiese raamwerk te identifiseer, word daar aan elke beeld 'n liniêre as-diagram gekoppel. Hofstede se vyf dieptedimensies is in alle kulture teenwoordig, maar word by elke kultuurgroep verskillend gemanifesteer. Hofstede dui verskillende kultuurgroepe op 'n kontinuum aan waarop die mees ekstreme uiterstes as parameters dien.

respons tot die fotobeelede om hulle eie verstaan te verwoord. Hierdie verwoording dien as 'n uitdrukking van deelnemers se ideologiese onderbou. Vanuit deelnemers se reaksie op die tien fotobeelede word 'n ideologiese profiel saamgestel aan die begin van die proses wat dan vergelyk word met deelnemers se profiel aan die einde van die gesprek. Die ideologiese profiel wat van deelnemers gevorm word is bloot 'n instrument wat vir die studie ontwikkel is in 'n poging om verandering visueel voor te stel. Die profiel is geen waardeoordeel of finale woord wat oor deelnemers uitgespreek word nie, maar bloot 'n temporele data analise instrument wat temporele interpretasie moontlik maak.

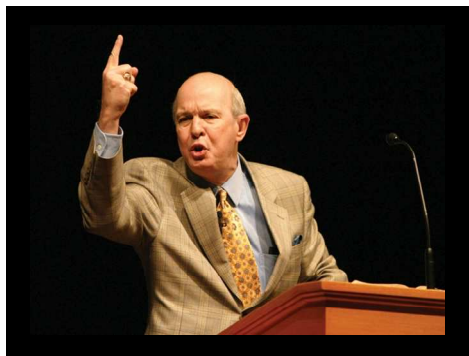
¹⁷⁰ Die vrye assosiasie skryf oefening en die instrument wat ontwikkel word om die data te analiseer is konkrete uitdrukkings van Thomson (1990:284-291) se diepte hermeneutiek. Thomson se diepte hermeneutiek behels die volgende: Ten eerste moet die studie van ideologie ingebed word teen die sosio-historiese konteks waarbinne dit manifesteer. Die tweede fase behels 'n diskursiewe analise waarin simboliese vorme en die maksimplikasies van die gebruik daarvan ondersoek word. Ten slotte poog 'n diepte hermeneutiek om 'n interpretasie/her-interpretasie daar te stel. Die spesifieke sosiale konteks van die studie is reeds omskryf in die bespreking van die interkulturele aard van die ontmoeting. Die instrument wat in hierdie afdeling ontwikkel word het ten doel om die diskursiewe analise van ideologie moontlik te maak in hierdie spesifieke sosiale konteks. Die derde vlak van die diepte hermeneutiek vind plaas in die ontwikkeling van 'n gevolgtrekking.

Vir elke dieptedimensie van kultuur is twee beelde gekies om deelnemers se ideologiese raamwerk te verken. Ten einde die respons van deelnemers visueel weer te gee vir analise-doeleindes, word 'n liniêre as met parameters vir die respons aan elke beeld gekoppel, in ooreenstemming met dié wat Hofstede self gebruik. Met die analise van die data word die twee response van dieselfde deelnemer op 'n liniêre as aangedui. Op dié manier word 'n visuele instrument beskikbaar vir die analise van die data.

Die keuse van beelde vir vrye-assosiasie skryfoefening soos afgelei vanuit Hofstede se diepte dimensies van kultuur sien soos volg daaruit:

- a. Magsafstand: “Power distance can therefore be defined as the extent to which the less powerful member of institutions and organizations within a country expect and accept that power is distributed unequally” (Hofstede 1991:28). Die strukturering van ‘baas-onderdaan’ verhoudings in ‘n spesifieke sosial konteks gee ‘n klassieke uitdrukking van hierdie dimensie. Daar is ongelykheid in alle samelewings. Die aanvaarbare gebruik van mag in ongelyke verhoudings verskil egter van kultuur tot kultuur. Die twee beelde wat gekies is om iets sigbaar te maak van die deelnemers se magsafstand-konsep moes dus style van leierskap of maginstrumente vergestalt.

As eerste beeld is besluit op:

Beeld 1¹⁷¹

¹⁷¹ Beelde word in hierdie afdeling genommer soos dit in die dataprojeksie-aanbieding aan deelnemers voorgehou is. Alle beelde wat in die studie gebruik is, is gekry vanaf www.google-image.com en is nie aan enige vorm van kopiereg onderworpe nie.

Die beeld is gekies omdat dit 'n sekere leierskapstyl uitbeeld: 'n sterk patriargale beeld wat 'n wit man met mag voorstel. Die beeld hou iets van 'n bo-na-onder leierskapstyl in wat outokraties is en nie veel gespreksruimte laat nie.

Hofstede se kontinuum vir hierdie dieptedimensie sien skematies as volg daaruit:

Hofstede (1991:27) beskryf die verskil tussen die twee ekstreme pole as volg: “In small power distance countries there is limited dependence of subordinates on bosses, and a preference for consultation, that is interdependence between boss and subordinate. The emotional distance between them is relatively small: subordinates will quite readily approach and contradict their bosses. In large power distance countries there is considerable dependence of subordinates on bosses. Subordinates respond by either preferring such dependence or rejecting it entirely, which in psychology is known as counterdependence: that is dependence, but with a negative sign. Large power distance countries thus show a pattern of polarization between dependence and counterdependence. In these cases, the emotional distance between subordinates and their bosses is large: subordinates are unlikely to approach and contradict their bosses directly.”

In terme van Beeld 1 kan die verskil skematies as volg voorgestel word:

As tweede beeld is besluit op:

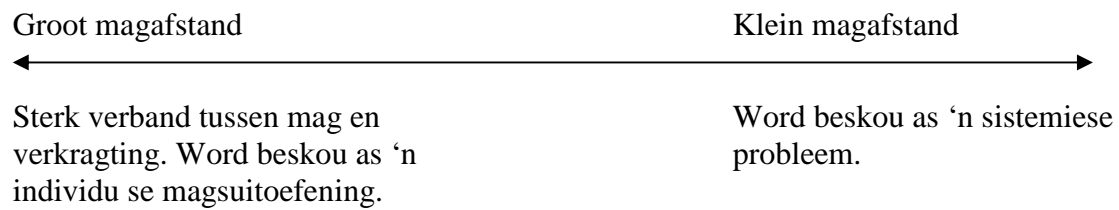
Beeld 2

Die tweede beeld is gekies in ooreenstemming met die breë tema van die teks. Magafstand word beskryf vanaf die oogpunt van die persoon met mindere mag.¹⁷² Deur middel van hierdie beeld word verkragting as magsinstrument van iemand met meer mag (al is dit dan nou ook net bloot fisiese mag) oor iemand met mindere mag ondersoek. Oor die algemeen sal vroue in die geval van verkragting tel onder dié met minder mag. In 'n groot magafstand-kultuur sal verkragting dan gesien word as 'n magsinstrument wat diegene wat magtiger is, kan gebruik om mag te laat geld. Die verband tussen mag en verkragting sal dus duidelik sigbaar wees in die respons en vroue se kwesbaarheid sal na die oppervlak kom. Vroue sal dus hulleself sterk identifiseer as slagoffers, terwyl mans as die misbruikers van mag beskou sal word. Vroue wat persoonlik sterk as slagoffers met die beeld identifiseer, wys op die feit dat hulle ingebed is in 'n groot magafstand-kultuur. Hierdie individualistiese benadering maak van verkragting 'n persoonlike en nie-sistemiese probleem. Daarteenoor word verkragting in 'n klein magafstand-kultuur nie gesien as bloot die misdaad van een individu teenoor 'n ander nie, maar eerder as sistemiese geweld. Omstandighede en realiteite wat aanleiding gee tot die verkragtingsituasie word ook in berekening gebring. Verkragting sal steeds gesien word as die misbruik van mag, maar nie uitsluitlik in die sin van een persoon met mag wat dit laat geld teenoor 'n ander nie. Die medepligtigheid van 'n samelewing wat hierdie tipe geweld toelaat, sal in berekening gebring word. Die misbruik van mag in klein magafstand-kulture is onwenslik en maniere moet gevind word om dit uit te skakel.¹⁷³ Die verantwoordelikheid vir die uitskakeling van die probleem is hoofsaaklik gesetel in die kollektief en politieke of massaprotes sou vermoedelik die gewenste instrument wees.

¹⁷² Hofstede maak in die verband die volgende opmerking: "Power distance is thus explained from the value systems of the less powerful members. The way power is distributed is usually explained from the behaviour of the more powerful members, the leaders rather than those led. Popular management literature on 'leadership' often forgets that leadership can only exist in a complement to 'subordinateship'. Authority serves only where it is matched by obedience."

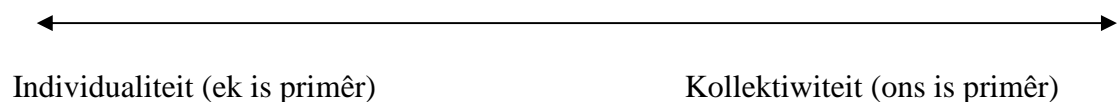
¹⁷³ Hofstede (1991:39) merk in dié verband op dat "in small power distance society a feeling dominates that the use of power should be legitimate and subject to the judgment between good and evil. Inequality is considered basically undesirable; although unavoidable, it should be minimized by political means."

Skematies sien dit as volg daaruit.

b. Individualiteit teenoor kollektiwiteit: “Individualism pertains to societies in which the ties between individuals are loose: everyone is expected to look after him/herself and his or her immediate family. Collectivism as its opposite pertains to societies in which people from birth onwards are integrated into strong, cohesive groups, which throughout people’s lifetime continue to protect them in exchange for unquestioning loyalty” (Hofstede 1991:51).

Hofstede se kontinuum vir hierdie dieptedimensie sien skematies as volg daaruit:

Twee beelde is gekies om hierdie dieptedimensie van kultuur te ondersoek.

Ten eerste is besluit op die Suid-Afrikaanse nasionale vlag. Na 1994 is die nasionale vlag in Suid-Afrika ‘n sterk gelaaide simbool wat eenheid te midde van diversiteit beklemtoon. Die ekstreme parameters wat hierdie dimensie sal verteenwoordig, is aan die een kant ‘n sterk identifisering met die vlag as ‘n simbool wat ons kollektiwiteit beklemtoon. Indien ‘n persoon hom/haar egter nie met die nasionale kultuur vereenselwig nie, sal daar ‘n minder mate van ‘n identifikasie wees met die vlag as simbool van nasionale eenheid.¹⁷⁴

¹⁷⁴ Hierdie simbool vir die toetsing van individualiteit/kollektiwiteit veronderstel ‘n Suid-Afrikaanse konteks. Vir ‘n Suid-Afrikaanse konteks is die nasionale vlag immers die primêre kollektiewe simbool. As ‘n deelnemer egter van elders afkomstig is en ‘n ander nasionaliteit verteenwoordig, is die beeld nie verteenwoordigend nie. Die groep se kollektiewe respons tot die beeld mag ‘n baie goeie aanduiding gee van die sukses van die transformasie van simbole in Suid-Afrika ná 1994.

Skematies sien dit as volg daaruit:

Manlikheid

Vroulikheid

← Skryfwyse sal vreemd of onverstaanbaar wees as gevolg van groot geslagsdifferensiasie.

→ Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees as gevolg van groter geslagsrol vloeibaarheid.

Die tweede beeld wat onder hierdie afdeling gekies is, beeld 'n man uit in 'n opset wat gewoonlik as 'n vroulike opset beskou word. In 'n dominant-manlike kultuuropset sou deelnemers in die eerste plek die persoon vreemd en uit sy plek beskou. Aan die ander kant kan deelnemers bloot uit die staanspoor aanneem dat dit 'n vrou is, aangesien dit 'n rol is wat oor die algemeen deur 'n vrou vertolk word.¹⁷⁵ Aangesien die respons op die beeld instinktief is, mag deelnemers dalk nie eers opmerk dat dit 'n man in 'n tradisioneel-vroulike rol nie is.

Beeld 8

Skematies sou die beeld as volg geanaliseer kon word:

Manlikheid

Vroulikheid

← Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word.

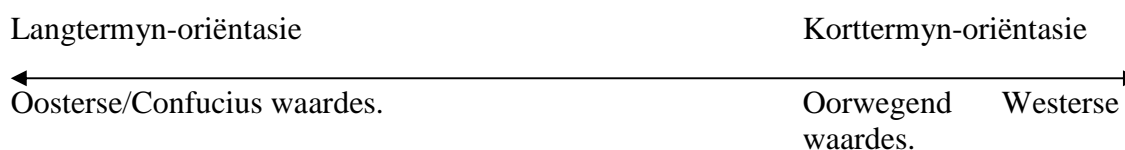
→ Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.

¹⁷⁵ Aangesien die beeld gekies is uit die styl van die 1970's moes deelnemers sterk oplet na die geslag van die persoon wat die huiswerk doen. Die beeld is juis so gekies sodat deelnemers uitgedaag sou word op die vlak van dominante verwagting.

1991:164). Confucius se lering is praktiese etiese lering sonder 'n religieuse onderbou. Dit is dus nie 'n godsdiens nie, maar pragmatiese lewensreëls vir 'n daaglikse bestaan. In 4.2.1.5 is die uitgangspunte van Confucius voorgehou. Hieruit word die onderskeid tussen lang- en korttermyn-oriëntasie as volg afgelei: “Long-term orientation consist of the following values: persistence/perseverance, ordering relationships by status and observing this order, thrift, having a sense of shame. On the opposite pole a short term orientation consists of: personal steadiness and stability, protecting your ‘face’, respect for the tradition, reciprocation of greetings, favours and gifts....The values on one pole (Long term orientation) is more orientated towards the future; they are more dynamic. The values on the opposite pole are more orientated towards the past and present; they are more static” (Hofstede 1991:166).

Volgens Hofstede se navorsing leun Oosterse kulture meer na 'n langtermyn-oriëntasie,¹⁷⁶ terwyl Westerse kulture oorwegend korttermyn-oriëntasie het.

Skematies kan Hofstede se vyfde dieptedimensie as volg voorgestel word:

Vanuit die omskrywing van Afrika-hermeneutiek in Hoofstuk 2 is daar 'n opmerklieke oorvleueling tussen die waardes van 'n langtermyn-oriëntasie en dié van Afrika-kulture. Die dieptedimensie wat ondersoek word deur die beelde wat gekies is, is nie 'n Ooste teenoor Weste-aangeleentheid nie, maar eerder Westerse waardes teenoor Afrika-waardes. Die eerste beeld wat gekies is vir dié dimensie van die studie is:

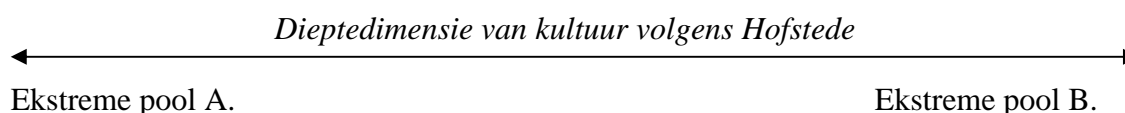
Beeld 9

¹⁷⁶ Die top vyf posisies van Hofstede se langtermyn-oriëntasie indeks word ingeneem deur Oosterse lande, nl. China, Hong Kong, Taiwan, Japan en Suid-Korea (Hofstede 1991:167).

Die liniêre asse poog om skuiwe wat plaasgevind het na afloop van die gesprek, grafies voor te stel.

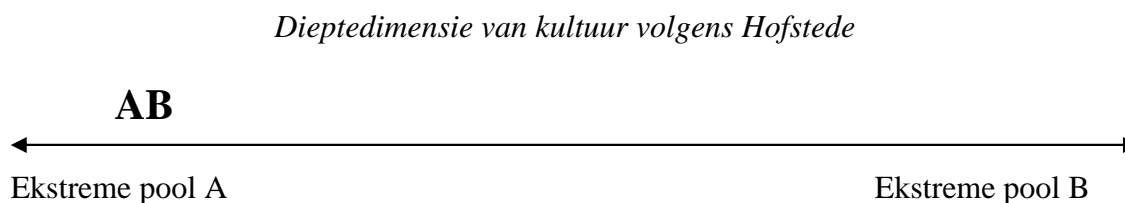
Elke as, soos reeds genoem tydens die bespreking van die ontwikkeling van die instrument, dui die kontinuum aan tussen die twee ekstreme pole wat elke dieptedimensie van Hofstede se kultuurteorie verwoord.

Grafies kan dit as volg voorgestel word:

Na gelang van die kriteria wat ontwikkel is as navorsingsinstrument is daar dan 'n A- en B-respons op die as geplot vir elke deelnemer. Die beoordeling van die respons van elke deelnemer is gedoen deur die navorser self. Die doel van die analise was nie om finale klinkklare numeriese indrukke te kry van elke deelnemer se voor- en na-respons nie, maar eerder om 'n idee te gee van die beweging of gebrek daaraan wat by elke deelnemer opgemerk is. Die visuele voorstelling van elke deelnemer se respons bly egter net 'n interpretasie gebaseer op primêre inligting wat deur die deelnemer gebied is. Soms het deelnemers nie 'n respons gebied nie of nie regtig 'n waarde-oordeel uitgespreek nie en dit het die interpretasie selfs meer kompleks gemaak.

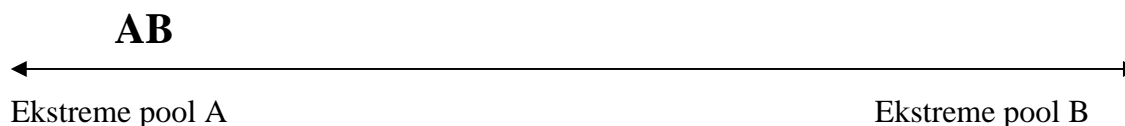
Grafies kan die A- en B-respons aanduiding as volg voorgestel word:

Die resultate van die analise wat gedoen is op die inligting wat deelnemers gebied het op Afdeling B van Vraelys 1 en 2 kan op die volgende drie maniere grafies voorgestel word:

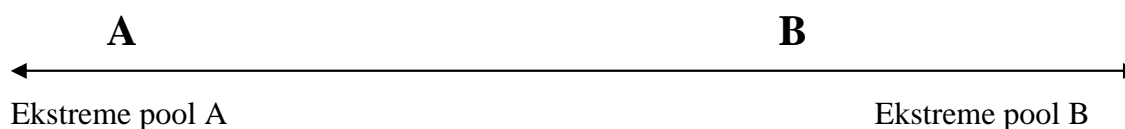
- A. Indien daar geen verandering plaasgevind het na afloop van die gesprek nie, sou die A- en B-respons op dieselfde plek aangedui word.

Dieptedimensie van kultuur volgens Hofstede

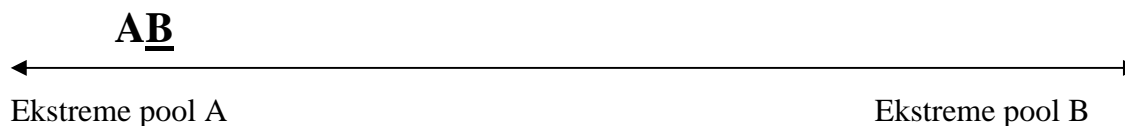
- B. Indien daar 'n ekstreme skuif in standpunt is na afloop van die gesprek, sal die B-respons 'n verwydering toon op die as in die rigting wat die nuwe respons gestand doen.

Dieptedimensie van kultuur volgens Hofstede

- C. Die mees algemene patroon wat opgemerk is in die analise van die data is dat daar egter nie 'n ekstreme skuif tussen die A en B respons plaasvind nie, maar dat daar wel in die B respons 'n groter bewustheid getoon is na gelang van die temas wat in die gesprekke na die oppervlak gekom het. Dit is grafies as volg voorgestel:

Dieptedimensie van kultuur volgens Hofstede

'n Diagram is ontwerp waarop die resultate van die analise vir elke deelnemer aangetoon is. Aangesien die prosesse wat by elke deelnemer plaasgevind het, die primêre fokus van die studie is, is daar 'n ruimte gelaat in die diagram om opmerkings te maak oor elke respons van die deelnemer. As daar dus iets opvallend uit die deelnemer se respons geblyk het, is dit as kantaantekeninge in die diagram aangeteken. Soos reeds genoem, is die beelde in pare gekies om die dieptedimensies te toets wat Hofstede voorstel. Na afloop van die twee asse wat vir elke

dieptedimensie as grafiese voorstelling dien, is daar 'n ruimte gelaat om 'n gevolgtrekking te maak vanuit die respons van die deelnemer. Die diagramme wat gebruik is om die analise van hierdie afdeling te doen, word aangeheg in Bylaag F.

Die data wat ingewin is vanuit die werkboeke, is besonder ryk en kan analities vir meer as een doel aangewend word. Die fokus van die studie, soos dit uitdrukking vind in die probleemstelling, moet egter telkens in gedagte gehou word en as parameter vir die interpretasieproses dien. Die hoofarea van ondersoek met betrekking tot die analise van die vrye-assosiasie skryfoefening is die ideologiese profiel van deelnemers en die vraag of daar enige verandering by deelnemers opgemerk kan word. Die doel is egter nie om redes vir die verandering te soek of om die verandering te kwantifiseer nie. Hoewel dit 'n besonder interessante ondersoek sou kon wees, is die voetangels gekoppel aan so 'n onderneming legio. Die fokus van hierdie studie is dus bloot om aan te dui of daar ideologiese skuiwe by lesers voorkom na afloop van 'n interkulturele leesproses. Dit is om hierdie rede dat die vrye-assosiasie skryfoefening ontwikkel is en ingespan word in hierdie studie.

5.5.2 Gespreksanalise

Die eerste navorsingsvraag van die studie, naamlik na die ideologiese profiel en verandering daarvan in die interkulturele gespreksproses, is ondersoek deur gebruik te maak van 'n navorsingsinstrument wat ontwikkel is vanuit Hofstede se dieptedimensies van kultuur vir hierdie studie. Die tweede vraag waarmee die studie omgaan, is die omskrywing van die magsdinamika wat in die gespek opgelet word.

Die magsanalise van hierdie studie berus teoreties op die werk van Michel Foucault. Sy werk is reeds breedvoerig in die vorige hoofstuk bespreek, maar met die oog op die gespreksanalise is die volgende punte belangrik:

Volgens Foucault se teoretiese besinning oor mag is dit duidelik dat mag nie 'n kommoditeit is wat mense besit nie. Mag is 'n strategie wat in 'n spesifieke sosiale konteks funksioneer. Die bestudering van mag impliseer 'n sosiale konteks en die netwerk van verhoudings wat daarbinne funksioneer. Mag kan voorts nie in een komponent van die sosiale netwerk gevind word nie, maar is eerder teenwoordig in die komplekse wisselwerking van verskillende onderlinge dimensies. In die eerste plek is mag dus relasioneel. In die tweede plek is mag strategies. Die strategiese funksionering van mag het ten doel om mag te vermeerder. Die doel van 'n

magsanalise is dus om die komplekse konfigurasies van verskillende dimensies in 'n sosiale netwerk te identifiseer en te ontgin ten einde 'n meer omvangryke begrip te ontwikkel vir die magsdinamika wat funksioneer. Ten derde impliseer mag weerstand. Geen sisteem funksioneer sonder die uitdaging van mag in weerstand nie. Vierdens is mag nie altyd negatief en destruktief nie. Mag is ook positief en dit stel ons in staat om goed te doen en om verandering teweeg te bring. Ten slotte is dit belangrik om Foucault se mag/kennis-konsep in gedagte te hou. Mag en kennis impliseer mekaar wedersyds. Kennis het magskonsekwensies in 'n sosiale netwerk en mag onderbou die legitimiteit van kennis in sosiale omstandighede.

Ten einde die komplekse magsdinamika te identifiseer en te analiseer wat aan die werk is in die interkulturele Bybelleesproses, moes 'n instrument gesoek word wat reg sou laat geskied aan die dinamiese aard van gesprek en die implikasies wat gesprek het in die sosiale omgewing. Die doel van die instrument sou in ooreenstemming met Foucault se magsteorie wees om die sosiale netwerk in kaart te stel. Mag, in die interkulturele Bybelleesproses, is nie in een individu gesetel nie. Die doel van die magsanalise is dus nie om een individu te identifiseer wat mag besit nie. Dit is immers onmoontlik, volgens Foucault se teorie, om mag in 'n enkele element of persoon te identifiseer. Die doel van die magsanalise van die studie is eerder om die sosiale dinamika te analiseer wat aan die werk is in die interkulturele proses. Omdat die interkulturele moment van hierdie studie in gesprek¹⁷⁷ gesetel is, moes die instrument wat gekies word, fokus op die dinamika van gesprek.

Ten einde die magsdinamika te identifiseer en analiseer wat aan die werk is in die interkulturele Bybelleesproses, is gespreksanalise, vanuit die kwalitatiewe navorsingskader, gekies as empiriese instrument.

5.5.2.1 Gespreksanalise – omskryf

“Conversation analysis is an approach to the study of talk in interaction which grew out of the ethnomethodological tradition in sociology developed by Harold Garfinkle (1964, 1967, 1988). Ethnomethodology as a field of sociology studies the common sense resources, practices and procedures through which members of a society

¹⁷⁷ Die interkulturele gesprek vind plaas tussen vroue vanuit 'n verskeidenheid kontekste en met die Bybelteks wat kultureel van die deelnemers verwyder is. Daar is dus 'n dubbele interkulturele gespreksmoment: ten eerste die gesprek met die Bybelteks en ten tweede die gesprekke met mekaar.

produce and recognize mutually intelligible objects, events and courses of action” (Liddicoat 2007:2). Liddicoat meen voorts dat die oogmerk van Garfinkel se werk was: “to study the social structure of everyday lived experience and to develop an understanding of how structures of everyday activities are ordinarily and routinely produces and maintained.” Dit is hierdie omskrywing van die alledaagse sosiale kader wat gespreksanalise ‘n ideale instrument maak met die oog op die omskrywing van die magsdinamika wat aan die werk is in die interkulturele Bybelleesproses. In die meer onlangse sin kan die ontwikkeling van gespreksanalise as dissipline gekoppel word aan die naam van Erving Goffman wat in die 1960’s by die sosiologie departement van Berkeley Universiteit in Kalifornië navorsing gedoen het. “Goffman in particular drew attention to the need to study ordinary instances of speaking, which had in his view been neglected ... He argued that the study of speaking was not simply a matter of narrowly focused linguistic descriptions of language, but rather that interaction had its own system of rules and structures which were not intrinsically linguistic in nature” (Liddicoat 2007:4). Deur die werk van studente van Goffman, naamlik Harvey Sacks, Emmanuel A. Schegloff en Gail Jefferson begin gespreksanalise teen die laat 1960’s ontwikkel as ‘n onafhanklike area van ondersoek wat gerig is op die verstaan van die dinamika van gesprek wat sentraal staan in verskeie aspekte van die sosiale wetenskappe. Goffman se studente was egter nie net bloot navolgers nie en Harvey Sacks doen merkwaardige werk van sy eie in die gespreksanalise-veld. Vir Sacks ontwikkel “(t)wo themes quite early: categorization and sequential organization. The first followed from Sacks’ previous interests in practical reasoning and was not essentially bound up with these materials as interactional. The second, however, was in essence ‘new’ and specific to talk-in-interaction as such. It can best be summarized briefly as the idea that what a doing, such as an utterance, means practically, the action it actually performs, depends on its sequential position. It was the ‘discovery’ that led to conversation analysis *per se*” (Ten Have 1999:6). Vir Sacks is “strategic use of talk not a set of rules or recipes by which actions are accomplished, but rather the production of interactional effects which are achieved through the use of talk in a particular context” (Liddicoat 2007:4). Vir gespreksanalise word deelnemers beskryf as “active participants who produce and orient to social order as they interact with one another and engage in ongoing, interpretative, meaning making work” (Speer 2005:18). Dit is dan ook juis hierdie kontekstuele en deelnemende gerigtheid van gespreksanalise wat goed aansluit by

Foucault se teorie dat magstrategieë in 'n spesifieke sosiale konteks ondersoek moet word.

Liddicoat (2007:5) meen die basiese uitgangspunte van gespreksanalise is die volgende:

1. "Order is produced orderliness. That is, order does not occur of its own accord nor does it pre-exist the interaction, but rather the result of the coordinated practices of the participant who achieve orderliness and then interact.
2. Order is produced, situated and occasioned. That is, order is produced by the participants themselves for the conversation in which it occurs. The participants themselves orient to the order being produced and their behaviour reflects and indexes that order.
3. Order is repeatable and recurrent. The patterns of orderliness found in conversation are repeated, not only in the talk of an individual speaker, but across groups of speakers."

Vanuit punt 2 is dit dus belangrik dat ons sal opmerk dat gespreksanalise 'n akademiese aktiwiteit is. Die orde wat in die gesprek opgemerk word, is nie 'n ekstern ontwikkelde konsep wat geskep is en dan op die gesprek oorgedra word nie, maar dit word van binne ontwikkel deur die deelnemers aan die gesprek. Gespreksanalise is die omskrywing van die orde wat in die gesprek aanwesig is en sigbaar word. "It is clear that conversation analysis assumes that there is overwhelming order in conversation. Conversation is neither random nor unstructured; however, the order observable in conversation does not imply an overarching uniformity in conversational structure which is generalizable across conversation. Instead the participants themselves construct conversation in orderly ways" (Liddicoat 2007: 5).

Een manier waarop deelnemers in 'n gesprek orde bewerkstellig, is deur 'n respons te struktureer dat dit vir die hoorder aanvaarbaar of verstaanbaar is. Hierdie tegniek staan bekend as die 'ontvanger-ontwerp': "Recipient design refers to the idea that participants in talk design their talk in such a way as to be understood by an interlocutor, in terms of the knowledge that participants assume they share" (Liddicoat 2007:5). Die doel van gespreksanalise is dus om die orde wat in 'n gesprek bestaan, na die oppervlak te bring en om dit te beskryf. Hierdie beskrywing is altyd gegrondves in 'n spesifieke sosiale konteks. Gesprek kan nie los van die konteks waarbinne dit plaasvind, geanaliseer word nie. Gesprek word deur konteks gevorm in

dié sin dat elke persoon wat deelneem aan ‘n gesprek dit doen in respons tot ‘n ander en ten einde ‘n respons te ontlok. Elke nuwe bydrae tot ‘n gesprek word dus gesien in die lig van wat dit voorafgaan en terselfdertyd in wat dit tot gevolg het.¹⁷⁸

5.5.2.2 Gespreksanalise – uitgangspunte

Die gespreksanalise-benadering is daarop gefokus om patrone wat in die gesprek bestaan, te identifiseer en te omskryf. Vanuit die spesifieke patrone word dan ‘n beskrywende analise van die resultate gebied. Gespreksanalise is ‘n kwalitatiewe data-ontginningsinstrument en die resultate word nie numeries weergegee nie, maar eerder as beskrywing van die waarneembare werklikheid. “The analytical approach is an inductive one which seeks to build an understanding of regularities in the way talk is organized from the study of actual instances of interaction. The analyst, however, does not stop at a description of regularities, but rather is required to show that regularities are methodically produced and orientated by participants” (Liddicoat 2007:11)

¹⁷⁸ Liddicoat (2007:7) vewys na hierdie kontekstuele dimensie van gesprek in die volgende terme: “Talk is context-shaped in that talk responds to the context in which it is created. What participants say is shaped by and for the context in which it occurs and each next bit of talk is understood in the light of what has preceded it...At the same time talk is context-renewing because talk shapes the context as each next bit of talk constrains and effects what follows and influences how further talk will be heard and understood.”

5.5.2.3 Gespreksanalise – prosedure¹⁷⁹

Die doel van gespreksanalise is om gesprek te analiseer wat plaasvind in 'n spesifieke sosiale konteks. “It is clear that conversation analysis is in the business of studying aspects of ‘social life’ in the sense of ‘people doing things together’” (Ten Have 1999:28).

Die eerste stap in gespreksanalise is dus om data in te win in die vorm van gesprekke wat in 'n spesifieke sosiale konteks gesetel is en ten tweede dan 'n transkripsie van daardie gesprekke daar te stel vir analise. “The basic data for conversation analysis is naturally occurring talk.¹⁸⁰ If such talk is to be used for detailed analysis it must first be recorded and then transcribed” (Liddicoat 2007:13).

¹⁷⁹ Speer (2005:19) meen: “Conversation Analysis is not an explicitly feminist orientation. However, there is a long tradition of feminist work utilizing ideas...to study a variety of topics relevant to feminist concerns.” Feministiese denkers waarsku egter teen 'n lukrake benadering tot taal in gespreksanalise aangesien “(f)ew feminist would dispute that discourse is often gendered, and that it forms one of the primary means through which patriarchy and oppressive norms and social practices are instantiated and reproduced. Indeed, we are, as feminists, increasingly aware of the fundamentally political nature of discourse. When we use discourse to communicate we ‘naturalize’ and perpetuate oppressive understandings of gender and ‘gender role behavior’ – that is, we present them as timeless, rational and natural. These understandings become regarded as normative and expectable. Likewise, we’re aware that the politics of discourse is not one-dimensional. Discourse can be used to expose and ‘denaturalize’, commonsense understanding of gender and to challenge ideas which create and sustain sexist and heterosexist social practices.” Gespreksanalise kan dus 'n sinvolle instrument wees, mits die voetangels van taal ingedagte gehou word. Die politiese dimensies wat aan woorde gekoppel is, moet telkens weer ontmasker word en aan die kaak gestel word ten einde hierdie instrument 'n bruikbare en bevrydende een te maak. Die gevaar wat aan woorde gekoppel is, word nie net aan die deelnemers aan gesprekke gekoppel nie. Ook in die opskryf van navorsingsresultate is dit belangrik dat taal op 'n sinvolle wyse gebruik sal word. “When researchers write about women’s lives, whatever our methods of collecting and analyzing interview data, we confront the dangers of mislabeling that can result from the use of language that does not fit. A feminist strategy in sociology, then, must extend to the language of our texts: we must choose words carefully and creatively, with attention to the consequences of naming experience” (De Vault 2002:105).

¹⁸⁰ Dit is belangrik om op te merk dat die basiese data wat in gespreksanalise geanaliseer word, die fisiese gesprek self is. Transkripsies van gesprekke is bloot 'n instrument of hulpmiddel om die analise te vergemaklik.

Na die inwinning van die data en die transkribering van die gesprekke is dit moontlik om 'n analise van die data te doen. Gespreksanalise poog om patrone te vind en die logika van die gesprekke te omskryf.

Ten Have (1999:110-119) stel voor dat daar in die analise van 'n gesprek aandag geskenk moet word aan drie moontlike strategieë waarvolgens orde in 'n gesprek manifesteer. Die orde in gesprekke kan as volg ontgin word:

- a) "Turn taking organization: The idea of turn taking as an organized activity is one of the core ideas of conversation analysis. As Sacks has observed, the basic fact about conversation is that, overwhelmingly, there is one and only one person speaking at a time, while speaker change recurs with minimal gap and minimal overlap." Sprekers sluit dus by mekaar aan en die oorgange tussen sprekers is bykans organies. Daar is drie basiese maniere waarop die oorgang tussen verskillende sprekers bewerkstellig kan word: "(A) next speaker can be selected by the previous one, a speaker can self select, or the present speaker can continue speaking"(Ten Have 1999:112) Liddicoat (2007:69-72) verwys in groter besonderhede na die werk van Sacks *et al* oor die eienskappe van beurt-deelname in gesprekke. Ter opsomming word die volgende genoem: "(i) Speaker change recurs, or at least occurs, (ii) One person talks at a time and occurrences of more than one speaker at a time are common but brief, (iii) Transition with no gap or no overlap are common, (iv) Turn order varies and the relative distribution of turns is not specified in advance, (v) Turn size is not fixed, but varies, (vi) Numbers of parties can vary, (vii) Talk can be continuous or discontinuous."
- b) "Sequence organization: Utterances in interactional talk are sequentially organized. The idea of 'sequence' refers to the common experience that one thing can lead to another. For conversation, this means that any utterance in interaction is considered to have been produced for the place in the progression of the talk where it occurs, especially just after the preceding one, while at the same time it creates a context for its own next utterance." Vanuit hierdie tipe analise sou 'n tematiese skets van 'n gesprek moontlik wees, aangesien 'n tema uitgebou en ontwikkel word soos wat deelnemers tot die gesprek 'n bydrae lewer.
- c) "Repair organization: organized ways of dealing with various kinds of trouble in the interaction's progress, such as problems of (mis)hearing or understanding."

Maniere waarop deelnemers in 'n gesprek foute of misverstande korrigeer, word onder die analitiese dimensie bespreek.

Nadat die patrone met behulp van die bogenoemde tegnieke ontgin en bespreek is, poog gespreksanalise om algemene tendense in kaart te stel na gelang van die navorsingsvraag wat aan die data gestel is. Daar is geen regte of absolute metode ten einde gespreksanalise toe te pas nie. Daar is 'n verskeidenheid maniere om data te benader. Die punt is om op kreatiewe wyse die patrone vanuit die gesprek na die oppervlak te bring en om verantwoordbare afleidings daaruit te maak.

Na 'n deeglike oorweging van die navorsingsuitgangspunte het die navorsingsontwerp van hierdie studie ontstaan. Die navorsingsinstrumente is ontwikkel ten einde die inwinning van data na gelang van die ontwerp te optimaliseer. Met al die navorsingsinstrumente in plek was dit moontlik om die fisiese navorsing van stapel te stuur.

5.6 Omskrywing van fisiese navorsing

Die navorsingsgroepe het vergader en die prosesse is deurloop op 23 en 30 Mei 2009. Om die vier groepe op hierdie twee dae te akkommodeer, is daar twee sessies per dag hanteer. 'n Oggendssessie van 9:00-12:00 en weer 'n sessie in die namiddag van 14:00-17:00. Elke groepe het bestaan uit agt lede wat gekies is volgens die profiel soos uiteengesit by 5.4.1. Die eerste groep het egter een meer deelnemer gehad as gevolg van 'n kommunikasiemisverstand. Die deelnemer is egter met gemak in die gesprek geakkommodeer. Al die deelnemers was betyds sodat die navorsing glad volgens skedule kon verloop en al die deelnemers het die hele proses deurloop. Die fisiese navorsing is sinvol afgehandel binne die paramaters van die tydskedulering. Na afloop van elke sessie het die deelnemers hulle voltooide werkboeke ingelewer. Die voltooide werkboeke en die bandopnames van die gesprekke dien as die rou data vir die analise wat die volgende fase in die proses is.

5.7 Kodering van data in rekenaarformaat

Die eerste stap in die proses van die verwerking van die data was om die vier gesprekke wat die groepe onderskeidelik gehad het te transkribeer asook om die nodige inligting vanuit die werkboeke om te sit in rekenaarformaat en te tabelleer om

sodoende die analise te vergemaklik. Vanuit die werkboeke is elke deelnemer se respons op Vraelys 1 A en B en Vraelys 2 A en B as rou data geneem. Hierdie data samel die demografiese inligting van elke deelnemer in, die respons voor en na afloop van die gesprek op die tien beelde, asook die resultaat op die vraelys wat oor mag handel na afloop van die gesprek. Vir die getranskribeerde gesprekke van die vier groepe, sien Bylaag K tot N en vir die eerste rondte data vanuit die werkboeke sien Bylaag E en W.

Al die data is deur die kwalitatiewe navorser self verwerk ten einde 'n beter greep daarop te verkry en die interpretasieproses dianooreenkomstig te vergemaklik.

5.8 Gevolgtrekking

Die navorsingsinstrumente wat gekies en ontwikkel is vir die analise van die data is gefundeer vanuit die teoretiese onderbou van die empiriese studie. Die werkboek, en in besonder die vrye-assosiasie skryfoefening, asook die gespreksanalise word gefundeer vanuit kwalitatiewe data-analise. Die uitgangspunt van hierdie benadering is om empiriese data te gebruik om prosesse te identifiseer en te analiseer, om sinvolle patrone te ontdek en te omskryf wat gevolglik tot 'n ryker verstaan van 'n besondere sosiale dinamika sal lei.

Hierdie kwalitatiewe instrumente word ondersteun deur sowel die teorie van Thomson aangaande diepte-hermeneutiek, asook Foucault se teorie aangaande die funksionering van mag in 'n spesifieke sosiale konteks. In die volgende hoofstuk word 'n analise gemaak van die navorsingsresultate soos dit neerslag vind in die kwalitatiewe data wat tydens die navorsingsproses ingewin is.

Hoofstuk 6

Analise van navorsingsresultate

6.1 Inleiding

Die verhaal van Tamar soos dit opgeneem is in 2 Samuel 13 staan in die sentrum van die interkulturele gesprekke wat in hierdie studie ondersoek word. Die interkulturele gesprekke word nagestreef as uitvloeiing van die gesamentlike uitdagings wat die Feminisme en Afrika-hermeneutiek aan standaard Bybelwetenskaplike praktyk stel. Die Feminisme bepleit die belang van die individuele stem, terwyl Afrika-hermeneutiek 'n konteks skep, naamlik die kollektief, waarbinne diverse individuele stemme tuishoort. Hoewel interkulturele gesprek op die oog af aan die uitgangspunte van beide die Feminisme en 'n Afrika-hermeneutiese raamwerk voldoen en dus aan gemarginaliseerde stemme 'n ruimte bied waarbinne hulle gehoor kan word, vra die studie na die rol wat mag en ideologie speel in die interkulturele gesprek. Beide mag en ideologie kom tot uitdrukking in die gebruik van simboliese vorme in 'n spesifieke sosiale konteks. In 'n poging om sin te maak van simboliese vorme wat in die interkulturele gesprek neerslag vind, word twee kwalitatiewe data-analise-instrumente aangewend. Die studie funksioneer doelbewus vanuit 'n kwalitatiewe raamwerk aangesien mag en ideologie beide tot uiting kom in die proses van interkulturele gesprek soos dit ontwikkel aan die hand van die verhaal in 2 Samuel 13.

In hoofstuk 5 is die ontwikkeling van die data-insamelingsinstrumente duidelik omskryf. Die werkboek en veral die vrye-assosiasie skryfoefening word ontwikkel ten einde deelnemers se ideologiese profiel te bepaal en om aan te toon of die interkulturele gesprek enige uitdagings aan deelnemers stel op hierdie vlak. Gespreksanalise dien as instrument om die magstrukture te identifiseer en te analiseer wat aanwesig is in die interkulturele gesprek.

Na afloop van die twee data-insamelingsgeleenthede is die werkboek-data deur die kwalitatiewe navorser verwerk en die vier gesprekke getranskribeer. In die vorige hoofstuk is die instrument wat ontwikkel is om die vrye-assosiasie skryfoefening mee te analiseer, sowel as die uitgangspunte van gespreksanalise bespreek. Die resultate van die data-analise word voorts sistematies in hierdie hoofstuk voorgehou soos dit

uitdrukking vind in kwalitatiewe interpretasies. Die doel van kwalitatiewe navorsing is nie om 'finale' antwoorde of analises te bied nie, maar eerder om prosesse, algemene tendense en waarnemings te omskryf. Die teoretiese onderbou van die empiriese studie verskuif ook telkens die fokus van beperkende definisies na 'n groter vloeibaarheid van terme. Kultuur, ideologie en mag word dienooreenkomstig in hierdie studie beskou as dinamies-dialogiese terme wat uitdrukking vind in 'n spesifieke sosiale diskoers.

6.2 Ideologiese data-analise

Die eerste afdeling van die bespreking van die navorsingsresultate handel oor die ideologiese dimensie wat ondersoek is in die interkulturele Bybelleesproses.

6.2.1 Algemene tendense in respons op tien fotobeelde

Hoewel die primêre vraag wat aan hierdie gedeelte van die data gevra word, handel oor die ideologiese skuif of gebrek daaraan wat by elke deelnemer individueel plaasgevind het, bied 'n omskrywing van die algemene tendense wat opgemerk word vanuit die hele studiepulasie 'n kritieke kultuurdefinisie vir die kollektief. Hofstede gebruik die dieptedimensies van kultuur om 'n kultuurprofiel te skep vir onderlinge groeperinge of nasionaliteite. Hierdie kultuurprofiel wat Hofstede skep¹⁸¹, word dan vergelykend aangewend tussen diverse kultuurgroeperinge.¹⁸²

Vanuit die deelnemers se respons op die tien fotobeelde wat gekies is, kan ons 'n bepaalde kultuurraamwerk aflei. Hierdie kultuurraamwerk is nie 'n absolute of statiese weergawe nie, maar wel die waarneembare aanduiding van die kultuurdinamika binne die groepe wat deelgeneem het aan die studie in die temporele konteks waarin dit plaasgevind het.

Die algemene kultuurprofiel van die studiepulasie gee uitdrukking aan die spesifieke sosiale omstandighede waarbinne die navorsing plaasvind. Hierdie beskrywing is van deurslaggewende belang vir beide 'n diepte-hermeneutiese

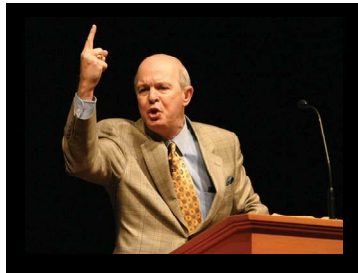
¹⁸¹ Hoewel Hofstede se kultuur teorie ontwikkel vanuit sy bestudering van groepe, word dit in hierdie studie aangewend om die ideologiese/kulturele posisie van individue te ondersoek. Die breë kultuur tendense wat Hofstede omskryf word die agtergrond waarteen individue se respons verstaan word.

¹⁸² Sien hoe die vergelyking daaruit sien in Hofstede (1991).

ontginning van ideologie soos deur Thomson (1990: 278-291) voorgestel, asook vir die analise van mag volgens Foucault se magsteorie.

Ek gaan dus nou voort met 'n kort bespreking van die algemene tendense wat opgemerk is by die analise van die deelnemers se respons op die tien fotobeelde.

Beeld 1

Die oorgrote meerderheid van respondente identifiseer die persoon in die fotobeeld as een met mag. Hierdie sterk magsidentifikasie getuig volgens Hofstede se teorie van 'n groot magafstandkultuur. Hoewel die meeste respondente die persoon as 'n gesagsfiguur tipeer, is hulle beoordeling van die leierskapstyl wat die fotobeeld uitbeeld, negatief van aard.

Deelnemers #2, 5 en 6 toon radikale skuiwe van hulle A- na B-respons. In die A-respons identifiseer hulle telkens bloot op 'n neutrale wyse die figuur as een met mag. Na afloop van die gesprek toon hulle 'n sterk voorkeur vir 'n meer kollektiewe benadering tot leierskap waarin mag in die groep gesetel is.

Beeld 2

Uit die 33 toon 21 respondente as respons op hierdie fotobeeld 'n oorwegend individuele respons en beoordeling van die probleem. Hierdie interpretasie dui in ooreenstemming met die resultaat van Beeld 1 op 'n groot magafstandsrealiteit. Ses uit die 33 respondente sien verkragting as 'n sistemiese probleem en leun daarom tot 'n klein magafstandinterpretasie. Volgens hierdie beskouing is mag nie soseer iets wat

individue uitoefen nie, maar eerder dit wat in die groep gesetel is. Vyf deelnemers toon radikale skuiwe tussen hulle A- en B-respons. Deelnemers #2 en 9 skuif van 'n A- respons wat getuig van 'n persoonlike identifikasie na 'n bewustheid van die feit dat die probleem ingebed lê in 'n komplekse sisteem. Deelnemers #15, 17 en 27 beweeg van 'n sistemiese interpretasie na 'n meer persoonlike identifikasie.

Vanuit die saamgestelde resultate van die respondente se respons op Beeld 1 en 2 is dit waarneembaar dat deelnemers bewus is van die groot magafstand-konteks waarbinne hulle funksioneer. Hoewel nie almal positief reageer op hierdie dimensie van die kultuuruitdrukking nie en sommige selfs 'n voorkeur uitspreek vir die teenpool, is dit duidelik dat respondente ingebed is in 'n groot magafstand-kulturomgewing.

Beeld 3

Die meeste deelnemers identifiseer met die Bybelteks as simbool vir godsdiens as instrument van onsekerheidsvermyding. Hierdie identifikasie is te verwagte, aangesien die oorgrote meerderheid van respondente aandui dat hulle aktief-deelnemend betrokke is in 'n kerk of geloofsgroep. Opmerklik is dat daar 'n hele aantal lesers is wat identifiseer met die Bybelteks en tog 'n hermeneutiek van suspisie openbaar, naamlik lesers #3, 10, 19, 26 en 28. Drie van die vyf lesers wat hierdie profiel openbaar is verteenwoordigers van Lesersprofiel 2 soos hierbo bespreek. Lesers van hierdie profiel bestaan uit geskoolde of sogenaamde 'skilled readers'. Deelnemer #19 se reaksie is opmerklik aangesien sy nie identifiseer met 'n geloofstradisie nie, maar eerder 'n akademiese belangstelling in die Bybel toon. Twee deelnemers, #1 en 25, identifiseer glad nie met die Bybelteks as instrument van onsekerheidsvermyding nie. Albei hierdie deelnemers identifiseer nie met hoofstroom religieuse instansies of beleving nie.

Beeld 4

Uit die 33 respondente identifiseer 26 met die internet as simbool vir tegnologie as instrument van onsekerheidsvermyding. Nege van hierdie 26 respondente wat wel met die internet identifiseer, laat hulle egter sterk uit oor die problematiek wat die instrument ook kan inhou, aangesien dit 'n ongesensorde en onbeperkte hoeveelheid inligting vrylik beskikbaar stel. Nege respondente verwys na die besondere potensiaal wat die internet het as instrument om 'n groter bewustheid aangaande geweld teen vroue te kweek, asook 'n plek waar vroue kan soek na hulp. Deelnemers #5 en 33 identifiseer negatief op tegnologie en #31 toon geen bewustheid van die bestaan of funksionering van die internet nie. Deelnemer #10 se respons verdien 'n laaste opmerking. Die deelnemer val onder leserprofiel 2 en is 'n 'skilled reader'. Sy is opmerklik krities teenoor die Bybel en toon 'n besondere bewustheid van die magimplikasies van teksinterpretasie. Haar respons teenoor fotobeeld 4 toon egter 'n baie sterk identifikasie met die internet. Sy omskryf haar gevoel teenoor die tegnologiese instrument as een van vryheid en eindelose geleentheid. Daar bestaan 'n opvallend kontras tussen hierdie respons en die pynlike beleving van die magdinamika wat met die Bybel geassosieer word.

Vanuit die saamgestelde resultate van die respondente se respons op Beeld 3 en 4 is dit waarneembaar dat die deelnemers oor die algemeen met beide godsdiens en tegnologie identifiseer as instrumente van onsekerheidsvermyding. In 'n poging om angs en onsekerheid oor die toekoms te verwerk, word beide dié instrumente dus ingespan.¹⁸³

¹⁸³ Hofstede meen dat daar drie algemene instrumente is om onsekerheid oor die toekoms mee te bekamp. Tegnologie dien as instrument vir die bekamping van onsekerheid wat veroorsaak word deur die natuur. Godsdiens dien as instrument as dit kom by die onbekende. Die gereg dien as instrument wat ons beskerm teen die onsekerheid wat ontstaan vanuit die gedrag/optrede van ander mense. In die

Beeld 5

Uit die 33 respondente identifiseer 30 deelnemers met die Suid-Afrikaanse vlag as simbool van nasionale eenheid. Deelnemer #17 gee geen waarde-oordeel nie en deelnemers #18 en 23 identifiseer nie met die simbool nie. Die rede vir die twee deelnemers se gebrek aan identifikasie is vermoedelik aangesien hulle beide van Zimbabwe afkomstig is en nog nie vir 'n lang tydperk in Suid-Afrika woon en werk nie.¹⁸⁴ 15 uit die 33 respondente maak pertinente opmerkings oor die pynlike problematiek wat die Suid-Afrikaanse konteks inhou en 9 vroue maak 'n spesifieke opmerking oor die realiteit van verkragting in die Suid-Afrikaanse konteks. Al 9 hierdie verwysings na verkragting kom voor in die B-respons wat duidelik op groter bewustheid dui na afloop van die gesprek. Verkragting word volgens hierdie respondente as 'n besondere Suid-Afrikaanse probleem beskou. Nege deelnemers gebruik 'hoop' in hulle respons op hierdie fotobeeld. Twee deelnemers maak die

studie is daar net getoets vir twee van die drie instrumente van onsekerheidsvermyding. Vanuit die twee fotoeelde se resultaat is dit duidelik dat vroue sterk identifiseer met die instrumente wat onsekerheid oor die toekoms beveg. Die hoë identifikasie maak ons egter ook verder bewus van die klimaat van onsekerheid waarin die vroue hulle bevind. Dit is jammer dat, weens die beperktheid van die studie, dit nie moontlik was om vir die derde instrument te toets nie. Dit sou, veral in die lig van die onsekerheid wat aan die orde kom in die bespreking en die algemene tema van die studie, interessant gewees het om te sien hoe sterk vroue identifiseer met die gereg en of hulle hoegenaamd daarin veiligheid vind.

¹⁸⁴ Die gebrek aan identifikasie met die Suid-Afrikaanse nasionale vlag deur die twee deelnemers van Zimbabwe wys op die beperktheid van die beeld in die toetsing van kollektiwiteit. In terme van 'n dominante Suid-Afrikaanse deelnemerspopulasie is dit 'n sinvolle beeld, maar die twee deelnemers se respons moet teen die agtergrond van dié tekortkoming gesien word. Indien daar 'n vlag van Zimbabwe op die skerm verskyn het, sou daardie vroue dalk baie sterk daarmee geassosieer het. Daar kan dus geen afleiding gemaak word oor die vroue se kollektiewe identifikasie vanuit die navorsingsvraag nie.

opmerking dat hulle ‘trots Suid-Afrikaans’ is, naamlik deelnemers #7 en 20. Opmerklik van hierdie twee deelnemers wat dieselfde gevoel jeens die land uitspreek, is dat hulle demografies wêreld van mekaar verwyder is. Deelnemer #7 is ‘n 33-jarige, Xhosasprekende swart vrou met ‘n sekondêre opleiding, terwyl Deelnemer #21 ‘n 31-jarige, Afrikaanssprekende, wit vrou met ‘n tersiêre opleiding is. Hoewel hulle lewensrealiteite radikaal verskil, het hulle beide sterk ingekoop in die Suid-Afrikaanse kollektiewe projek.

Beeld 6

Die beeld is gekies as verteenwoordigend van individuele sukses as strewende of persoonlike beleving. 27 uit die 33 respondente identifiseer die beeld as een wat sukses impliseer. 5 uit die 33 toon ‘n negatiewe identifikasie met die beeld. 12 uit die 33 respondente se opmerkings toon dat hulle die beeld as problematies beleef aangesien hulle die koste verbonde aan die sukses wat die beeld uitbeeld, bevraagteken. Oor die algemeen beskou die vrou die beeld as een wat sukses vergestalt, maar hulle assosieer dikwels nie hulle eie deurleefde realiteite met die beeld nie. Deelnemer #28 toon ‘n radikale skuif in haar respons op die beeld. In die A-respons identifiseer die deelnemer sterk met die beeld. Na afloop van die gesprek distansieer sy haar egter volledig van die beeld en die implikasies wat die beeld vergestalt.

Vanuit die saamgestelde resultate van die respondente se respons op Beeld 5 en 7 is dit waarneembaar dat deelnemers sterk met die kollektief identifiseer en inkoop in die kollektiewe projek. Die identifikasie met die Suid-Afrikaanse vlag as simbool van nasionale eenheid is oorweldigend. Deelnemers se respons op fotobeeld 7 wys egter dat kollektiewe identifikasie nie die potensiaal van persoonlike sukses uitsluit nie. Dit wil blyk dat die kontekstuele raamwerk van die vroue wat aan die studie deelgeneem het, 'n interessante wisselwerking tussen individualiteit en die kollektiwiteit vergestalt.

Beeld 7

Beelde 6 en 8 toets die realiteitsbeleving van deelnemers in 'n spesifieke kultuurkonteks met betrekking tot die wisselwerking tussen die verskillende geslagte. Die skryfwyse wat in Beeld 6 vertoon word, bied 'n uitdrukking van geslagsgelykheid en groter vloeibaarheid in terme van geslagsrolle. 26 uit die 33 respondente het nie die gelykheid van gender-aangeleentheid wat die skryfwyse impliseer, begryp nie. Hierdie respondente het bloot aangeneem dat die woord as 'woman' lees en nie 'wo/man' nie. Uit die 26 respondente is daar 'n aantal wat tog iets begryp van die konsekwensies van die skryfwyse, maar wat geen persoonlike belewenis daarvan toon nie. Sewe uit die 33 respondente dui aan dat hulle die konsekwensies van die skryfwyse begryp of 'n persoonlike beleving daarvan het, naamlik deelnemers #4, 7, 11, 15, 19, 25 en 26. Ses van die 7 bogenoemde respondente is wit vroue, waarvan slegs 2 getroud is. Dit wil dus blyk of die ongetroude wit vroue wat aan die studie

deelnemeer het, 'n groter bewustheid het van die gender-implikasies wat die beeld versinnebeeld.

Beeld 8

Beeld 8 het gesorg vir baie opwindende terugvoer vanaf die respondente. Dit dateer uit die 1970's en beeld 'n man uit wat besig is met huiswerk en kinderopvoeding. Deelnemers het, soos in elk van die ander gevalle, net 'n minuut gehad om reaksie te lewer op die beeld. 27 uit die 33 deelnemers beskou die man as buite tradisionele konteks of beskou die persoon in die beeld bloot as 'n vrou. 16 van die respondente verwys in reaksie op die beeld na moederskap. Opmerklik is dus die feit dat die vroue wat aan die studie deelgeneem het, oor die algemeen 'n vrou in daardie konteks verwag en dit as tradisioneel 'n vroulike rol beskou. Ses deelnemers identifiseer met die beeld as 'n neutrale realiteit of persoonlike ervaring en getuig dus van groter vloeibaarheid in die geslagsrolle naamlik deelnemers #1, 12, 13, 14, 18 en 23. Van die 6 respondente is 4 swart en bruik vroue wat almal getroud is. Opmerklik is die feit dat beide die deelnemers wat van Zimbabwe afkomstig is, onder hierdie 6 respondente val. Deelnemer #14 lewer die sterkste getuigenis van 'n persoonlike beleving.

Een deelnemer se respons noodsaak 'n verdere opmerking. Deelnemer #29 identifiseer nie net die persoon in die fotobeeld as 'n vrou nie, maar sien haar as 'n huishulp. Sy vra kritiese vrae oor die vrou as huishulp se posisie in die samelewing en die uitbuiting wat daar dikwels van dié vroue plaasvind.

Vanuit die saamgestelde resultate van die respondente se respons op Beelde 6 en 8 is dit waarneembaar dat vrou hulleself ingebed vind in 'n manlik-dominante kultuurraamwerk. Daar is groot differensiasie tussen die verskillende geslagte en die tradisionele rolle wat verteenwoordigers van die geslagte in die kultuurraamwerk vertolk. Dit is duidelik uit veral deelnemers se respons op Beeld 8 dat moederskap en familie-versorging primêr deur vroue vertolk word.

Beeld 9

Beeld 9 druk 'n tradisioneel 'Westerse' kultuurgebruik uit, in dié sin dat dit 'n prentjie bied van hoe huwelikeremonies tradisioneel daaruit sien in 'n Westerse kultuurkonteks. 30 uit die 33 respondente identifiseer met die fotobeeld. Uit die 30 maak 7 in die B-respons 'n opmerking oor die problematiek wat die beeld impliseer - in die sin dat die huwelik gesien word as 'n verhouding met magskonsekwensies. Vier uit die 30 deelnemers maak 'n opmerking oor hierdie magsproblematiek van die huweliksverhouding in beide die A- en B-respons. 11 van die 30 wat dus met die beeld identifiseer, is bewus van die problematiek wat die verhouding wat deur die beeld geïmpliseer word, potensieel inhou nie. Oor die algemeen identifiseer respondente positief met die wonderlike geleentheid en viering wat die beeld voorhou, maar beskou die alledaagse realiteite van die beeld as problematies.

Drie respondente identifiseer glad nie met die fotobeeld nie, naamlik deelnemers #1, 10 en 26. Al drie hierdie deelnemers is wit vroue wat nie in 'n huweliksverhouding verbind is nie. Deelnemers #10 en 26 is albei 'skilled readers.'

Beeld 10

Die sterkste identifikasie van al die beelde wat in die studie gebruik is, vind plaas in respons op Beeld 10 wat poog om 'n Afrika-realiteit te vergestalt. 32 uit die 33 respondente identifiseer met hierdie fotobeeld as eie deurleefde realiteit, persoonlike voorkeur of verlangde werklikheid. Nege uit die 32 respondente maak 'n opmerking oor die verlore HIV-generasie wat dien as onderbou vir die beeld. 12 uit die 32 respondente maak 'n opmerking oor die problematiek wat die beeld onderlê. Temas soos korrupsie van leierskap, armoede, geweld en HIV word na die oppervlak gebring as respons op die fotobeeld.

Een deelnemer se respons is egter hier opmerklik en verdien 'n verdere analise. Deelnemer #8 is 'n 38-jarige wit onderwyseres wat slegs gedeeltelik met die beeld assosieer. In haar A-respons beskou sy die beeld as 'n uitdrukking van die prysenswaardige dinge wat te vinde is in die 'swart' kultuur. Sy verwys in haar respons na 'hulle' en kontrasteer dit met haar eie belewing. Sy identifiseer dus met die beeld, maar sien dit nie as haar eie kultuuruitdrukking nie. In haar B-respons toon sy egter 'n groter identifikasie en sluit haarself ook in as sy verwys na die belangrike rol wat 'vroue' oor die algemeen in die Afrika-kultuurkonteks speel.

Vanuit die saamgestelde resultate van die respondente se respons op Beeld 9 en 10 is dit waarneembaar dat die vroue wat aan die studie deelneem, hulleself bevind in 'n dinamiese kultuurkonteks wat waardes en rituele vanuit die Westerse sowel as Afrika-sisteme gebruik en as realiteit beskou. Vroue wat aan die studie deelneem, toon dus elemente van beide 'n lang- en korttermyn-oriëntasie.

6.2.2 Dominante kultuurskrywing op grond van Hofstede se dieptedimensie van kultuur

Vanuit die bogenoemde bespreking van Hofstede se dieptedimensies van kultuur kan die algemene kultuurkonteks van die respondente wat aan die studie deelgeneem het, dominant as volg omskryf word:

Respondente wat aan die studie deelgeneem het, is ingebed in 'n groot magafstand-kultuurkonteks. Beide godsdiens en tegnologie dien onder andere as instrumente vir onsekerheidsvermyding. Die dominante kollektiewe raamwerk waarin deelnemers hulleself bevind, sluit nie die strewe of verkryging van individuele sukses en vooruitgang uit nie. Vroue bevind hulleself in 'n sterk manlik-dominante kultuurraamwerk waarbinne die differensiasie tussen die verskillende geslagte hoog is en daar baie spesifieke geslagsrolle aan die verskillende geslagte toegeken word. Huiswerk en kinderversorging word as dominant-vroulike take beskou. Die kultuurkonteks waarbinne die vroue funksioneer, laat ruimte vir beide tradisioneel Afrika- en Westerse gebruike en waardes. Hoewel die langtermyn-oriëntasie wat deur die Afrika-beeld geïmpliseer word, die sterkste vlak van identifikasie uitlok, is daar 'n bewustheid van die problematiek en tekortkominge van die kultuuringesteldheid.

Die dominante kultuurskrywing van die vroue wat aan die studie deelgeneem het, dien voorts ook as 'n omskrywing van die spesifieke sosiale situasie waarteen die individuele ideologiese profiel, soos dit sigbaar word in simboliese vorme, verstaan moet word. Die dominante kultuurprofiel van die vroue word kollektief die agtergrond waarteen vroue se individuele ideologiese profiele verstaan moet word.

6.2.3 Individuele analise teen die agtergrond van die dominante kultuurraamwerk

Die primêre vraag waarmee die studie omgegaan het, is egter of daar enige ideologiese skuiwe by individue opgemerk kan word na afloop van die interkulturele interaksie. Teen die agtergrond van die dominante kultuurraamwerk wat deur die studie bepaal is, is verder gegaan en is daar 'n resultaatblad vir elke respondent saamgestel wat persoonlike ideologiese voorkeure na die oppervlak gebring het. 'n Ideologiese profiel is dus van elke deelnemer geskep deur elke deelnemer se respons te vergelyk met die dominante kultuurraamwerk. Sien Bylaag G vir hierdie ideologiese resultaatblad van elke deelnemer.

Na afloop van hierdie ideologiese profiel is gepoog om aan te dui hoe respondente se reaksie na afloop van die gesprek verskil het van hulle eerste respons. Hierdie resultaat is verkry na gelang van die interpretasie van elke deelnemer se profiel, wat verkry is uit die navorsingsinstrument soos ontwikkel vanuit Hofstede se dieptedimensies van kultuur. Vir elke deelnemer is daar dan 'n numeriese waarde toegevoeg om 'n aanduiding te gee van die skuiwe wat deelnemers gemaak het na afloop van die gesprek. Die maksimum hoeveelheid skuiwe wat 'n persoon kon maak na afloop van die gesprek, is 10 en die minimum is 0 en die getalle korrespondeer met die aantal fotobeelde wat gebruik is. Skuiwe, soos reeds bespreek, kon impliseer dat die deelnemer radikaal verskillende antwoorde gegee het voor en na afloop van die gesprek, of dat daar bloot 'n groter bewustheid by die deelnemer ontwikkel het oor sake wat uit die interaksie met die teks en ander lesers na die oppervlak gekom het. Die resultaat van elke deelnemer kan gevind word in Bylaag G.¹⁸⁵

6.2.4 Ideologiese navorsingsresultaat

Dit is duidelik na afloop van die data-analise dat daar wel skuiwe by die deelnemers plaasvind na afloop van die interaksie met die teks en ander diverse deelnemers. 'n Beduidende aantal¹⁸⁶ van die deelnemers toon 'n skuiw na afloop van die interkulturele ontmoeting met die teks en ander lesers. Hoewel die skuiwe wat deelnemers maak oor die algemeen nie radikaal van aard is nie, is daar 'n opmerklike 'bewustheid van kompleksiteit' op te merk in deelnemers se respons op die fotobeelde na afloop van die interkulturele gesprek. Deelnemers toon oor die algemeen 'n groter bewustheid

¹⁸⁵ Dit moet egter duidelik gestel word dat hierdie resultaat nie absoluut, verteenwoordigend of staties is nie. Die doel van kwalitatiewe data-analise is om die proses te probeer verduidelik wat in spesifieke individue plaasgevind het binne 'n bepaalde temporele konteks. Die numeriese waarde wat die aantal skuiwe by elke deelnemer uitdruk, dien nie in hierdie studie as 'n kwantitatiewe waarde-oordeel nie. Die diverse deelnemers aan die studie betree die interkulturele gesprek met 'n variërende mate van blootstelling. Die aanvangsposisies van deelnemers is nie gelyk nie en daarom is die hoeveelheid skuiwe wat 'n persoon ondergaan, nie beduidend nie. Die vraag is nie na die hoeveelheid skuiwe nie, maar eerder na die proses wat by elke deelnemer individueel plaasgevind het.

¹⁸⁶ 30 uit die 33 deelnemers (90%) van deelnemers toon 'n skuiw in bewustheid na afloop van die gesprek. Kwalitatiewe dataresultate neig egter weg van die gebruik van numeriese uitdrukkings aangesien kwantiteit nie ter sprake kom nie. "In conversation analysis quantification is usually expressed by adjectival means (commonly, overwhelmingly, regularly, typically, etc.) rather than numerically, as totals, frequency counts or percentages" (Liddicoat 2007:11).

van komplekse ondertone wat in die fotobeelde teenwoordig is. Dit wil dus blyk asof deelnemers ideologies uitgedaag word in die interkulturele gesprek en 'n groter bewustheid toon van die kompleksiteit wat simboliese vorme inhou. Die ontmoeting van die ander in die interkulturele gesprek wat rondom die Bybel plaasvind, lei dus tot groter bewustheid by 'n oorwegende aantal deelnemers.

Hierdie finale resultaat van elke deelnemer word in 'n tabel aangedui wat die resultaat en die demografiese detail van elke deelnemer langs mekaar voorstel. Sien Bylaag H vir hierdie finale resultaat. Die interkulturele ontmoeting wat plaasgevind het tussen die verskillende lesers het in groepsverband geskied. In Bylaag H word die resultate van die vrye-assosiasie skryfoefening egter in individuele formaat weergegee. Ten einde 'n idee te kry van die verandering wat daar plaasgevind het in die onderskeie groepe, word dit getabelleer en die resultaat kan gevind word in Bylaag J. Vanuit hierdie tabel is dit duidelik dat daar in elke groep mense is wat in 'n meerdere of 'n mindere mate geskuif het na afloop van die interkulturele interaksie. Geen demografiese afleiding kan gemaak word vanuit die tabelle in Bylaag J nie. Dit wil dus blyk of die rede vir skuiwe nie demografies verantwoordbaar is nie.

Hoewel hierdie studie nie ten doel het om redes te bied vir die skuiwe wat daar in deelnemers plaasvind nie, kan dit tog sinvol wees om net enkele opmerkings te maak oor die redes vir skuiwe, die mate waarin mense skuif, of die gebrek aan skuiwe.

In 'n teoretiese bespreking van die faktore wat aanleiding gee tot transformasie in die interkulturele gespreksarena, bied Marleen Kool (2004:364) 'n stel voorvereistes wat 'n aanduiding kan wees van die moontlikheid van transformasie.¹⁸⁷ Ten eerste meen sy dat deelnemers se houding teenoor die proses van interkulturele gesprek deurslaggewend is vir die sukses daarvan: "The most important condition for successful intercultural communication is the attitude people have when they enter the process. This attitude can make or break the process..." (Kool 2004:363). Vir interkulturele gesprekke om 'n wenslike gevolg te hê, naamlik dat deelnemers tot 'n ander insig kom of hulle perspektief verruim, is dit nodig dat hulle 'n oop,

¹⁸⁷ Kool se navorsing vorm deel van 'n studie waarin Bybelstudie-groepe van verskillende kultuurkontekste met mekaar in gesprek gebring is om te kyk wat die resultaat is van die interkulturele ontmoeting. Vir 'n volledige bespreking van die studie, asook die resultate daarvan sien: De Wit, H. Jonker, L. C. Kool, M. & Schipani, D (eds.) 2004. *Through the Eyes of Another. Intercultural reading of the Bible*.

ontvanklike houding tot die proses openbaar. Drie faktore dra veral by tot die moontlikheid van verandering by deelnemers, naamlik kennis, motivering en vaardigheid. “Knowledge refers to the awareness of one’s own cultural positiveness, the insight that one must gain knowledge of one’s own cultural positiveness if one is to understand someone else to some degree. Motivation consists of the entirety of feelings, intentions, needs, and factors that move people to participate in this form of intercultural Bible reading. Skill is the capacity to communicate effectively and appropriately with the other...” (Kool 2004:365). Ten slotte verwys Kool na die vermoë om inklusief te dink as voorvereiste vir verandering na gelang van interkulturele gesprek: “Inclusive thinking means that one experiences and approaches another as someone with the same human dreams and longings for a safe, happy and full life” (2004:371).

Dieselfde tendense kan waargeneem word in hierdie studie. Wanneer deelnemers oop en eerlik was en bereid was om te waag in die gesprekke, het hulle ‘n verandering getoon na afloop van die gesprek. Deelnemers wat met sterk vooropgestelde, onbuigbare verwysingsraamwerke na die studie gekom het, het min of weinig verandering getoon.¹⁸⁸ Leerbaarheid is dus ‘n voorvereiste vir verandering.

Deelnemers se ingesteldheid tot die proses en hulle verwagting het ook ‘n groot invloed gehad op hulle persoonlike uitkomst. Die belang van persoonlike voorbereiding met die oog op die interkulturele gesprek is dus van ononderhandelbare waarde. As deelnemers gereed was en met die verwagting gekom het om iets besonders te beleef, het dit in die resultaat sigbaar geword.

Verandering korreleer nie noodwendig met die hoeveelheid insette wat ‘n persoon in die gesprek lewer nie. Deelnemers wat minder gesê het, het dikwels groter skuiwe getoon. ‘n Openheid en bereidheid om te luister was dus ‘n voorvereiste vir verandering.

Heelparty deelnemers het nie ‘n groot aantal skuiwe getoon in die individuele analise nie. Die doel van die studie is egter nie om numeries ‘n waarde-oordeel te maak deur verskillende tellings met mekaar te vergelyk nie. Dit sou onmoontlik wees om dit te

¹⁸⁸ Hierdie gevolgtrekking word gemaak op grond van my posisie as waarnemer tot die proses van interkulturele Bybelinterpretasie wat in die studie ondersoek is. My kennis in die verband word gefundeer uit my persoonlike kennis van die deelnemers.

doen, aangesien die wegspringplek van verskillende deelnemers van mekaar verskil. Sommige deelnemers kom na die gesprek nadat hulle alreeds 'n langer proses van interkulturele gesprek en verandering deurleef het. Vir ander was hierdie gesprek hulle eerste naby ervaring van die 'ander.' Die grootte en aard van die skuiwe wat mense maak, kan dus nie teen mekaar opgeweeg word nie. Die doel van die studie is ook nie om 'n rede te gee vir die verandering wat plaasgevind het in deelnemers nie, maar eerder om te bepaal of deelnemers wel 'n verandering toon vanuit die interkulturele gesprek.

Die probleemstelling wat vanuit die teoretiese raamwerk ten grondslag van die empiriese studie ontwikkel is, vra die vraag na die uitdaging van die individu se ideologiese posisie. Vanuit die probleemstelling¹⁸⁹ lui dit as volg: "Die ideologiese fokus van die studie lê dus op verskillende vlakke. Die neerslag van 'n persoon se ideologiese verstaansraamwerk dien as wegspringplek. In die gesprek word die persoon dan ontmoet deur 'n teks met 'n spesifieke ideologiese basis en met ander mense wat vanuit ander ideologiese raamwerke die gesprek betree. Of, en indien wel, hoe 'n persoon se ideologiese selfverstaan uitgedaag of verander word deur die gesprek, is die fokus van die studie." Vanuit die bestudering en analisering van die data wat ontgin is, is dit duidelik dat deelnemers ideologies uitgedaag word in die interkulturele gesprek. Hoewel deelnemers oor die algemeen nie radikale veranderings ondergaan nie, is daar 'n beduidende groei in bewustheid van die kompleksiteit wat simboliese vorme impliseer. Deelnemers ontwikkel hierdie groei in bewustheid vanuit die interkulturele ontmoeting met die ander en die kultuurverwyderde teks.

In die volgende afdeling van die hoofstuk word die resultate van die gespreksanalise van die interkulturele gesprekke wat in die vier groepe plaasgevind het, beskou. Hierdie interkulturele gesprekke dien, soos reeds genoem, as die agtergrond waarteen bogenoemde ideologiese data gelees en verstaan moet word.

¹⁸⁹ Vir die volledige probleemstelling sien Hoofstuk 4.7.

6.3 Gespreksanalise

6.3.1 Bespreking van prosedure

6.3.1.1 Fisiese gesprekke

Die uitgangspunt van gespreksanalise, soos reeds bespreek, is om 'n analise toe te pas op 'n ware gesprek wat tussen mense plaasvind in 'n spesifieke sosiale konteks. Die gesprekke wat in hierdie studie bespreek word, vind plaas in 'n spesifieke sosiale konteks met persone vanuit verskillende kulturele agtergronde. Deelnemers tree tot die studie toe met die agtergrondinligting wat aan hulle voorgehou is en wat aandui dat dit 'n gesprek is wat handel oor die bespreking van 'n spesifieke Bybelteks. Deelnemers word deur 'n proses van voorbereiding gelei ten einde hulle te bemagtig vir die interkulturele gesprek. Die deelnemers aan die gesprek ken mekaar nie noodwendig nie en dit is vir baie 'n eerste ontmoeting met die ander. Die vier gesprekke is telkens op oudioband opgeneem terwyl notas deur die navorser gemaak is van opmerklieke aspekte van die interaksie.

6.3.1.2 Transkripsie van gesprekke

Hoewel die transkripsie van die gesprekke 'n omslagtige oefening was, is dit deur die navorser self gedoen ten einde 'n beter begrip van die data te ontwikkel.¹⁹⁰ Getranskribeerde gesprekke is volgens die ontwerp van die gespreksanalise tweedehandse data. Die getranskribeerde gesprekke kan nooit die ware gesprek vervang nie aangesien soveel inligting verlore gaan in die interpretasie daarvan.¹⁹¹ Vir navorsingsdoeleindes is daar egter geen alternatief nie en word dit as 'n sinvolle

¹⁹⁰ Ten Have (1999:77) verwys as volg na die noodsaaklikheid van die navorser se deelname in die transkripsieproses: "Therefore, it is generally recommended that an analyst makes his or her own transcriptions. Even if the work is tedious, and just because it is tedious, it gives one a kind of access to the 'lived reality' of the interaction that is not available in any other way. In other words, because, for making a transcription, a researcher is forced to attend to details of the interaction that would escape the ordinary listener, transcription works as a major noticing device."

¹⁹¹ In getranskribeerde gesprekke vind ons 'n verbatim neerslag van 'n gesprek wat die woorde wat deur deelnemers gebruik is, weergee. Liggaamstaal, gebare, nuansering, die respons van ander deelnemers en die invloed van die spasie op deelnemers kan nie in die verbatim interpretasie weergegee word nie en dit gaan dus ongelukkig verlore.

weergawe van die gesprekke wat op die dag tussen die deelnemers plaasgevind het, beskou.

Transkripsie, volgens die teorie van gespreksanalise, is 'n hoogs tegniese oefening met omvangryke praktyke.¹⁹² Tog was 'n verbatim transkripsie vir die doel van hierdie studie genoegsaam. Die verbatim transkripsie van die vier groepe se gesprekke kan gevind word in Bylaag K tot N.

6.3.1.3 Beurt-gespreksanalise

Die resultaat van die beurtanalise van die vier groepe is opgeneem in Bylaag K tot N. Die beurtanalise van die gesprekke vind neerslag in die onderskeie bylae, soos aangedui, as volg:

- a) In die eerste kolom word die verbatim transkripsie van die gesprek opgeneem. Temas wat na die oppervlak kom tydens elke inset van 'n deelnemer, word onderstreep in die transkripsie en weergegee in die laaste kolom waarin die temas uitgelig word. Ten einde die kodering van die verbatimverslag te begryp, kan die volgende standaardtabel gebruik word:

Kleur	Verklaring
Teks	Emosionele respons
Teks	Persoonlike verhaal
Teks	Opmerking tot teksinterpretasie
<i>Teks</i>	Eksplisiete verwysing na 'n ander deelnemer

- b) In die middelkolom word analitiese opmerkings aangaande die gesprek gemaak. Ten eerste word die aantal woorde deur die deelnemer in die gespreksbeurt in beslag geneem, aangedui. Opmerkings word daarnaas gemaak oor die inhoud van die deelnemer se bydrae, asook kontekstuele opmerkings oor hoe die bydrae van die deelnemer aansluit by die voorafgaande of die weg baan vir dít wat daarna sal volg.

¹⁹² Sien in dié verband die werk van Tan Have (1999: 75-98) en Liddicoat (2007: 13-50).

- c) In die laaste kolom word die temas wat in die gespreksbeurt na die oppervlak gekom het, aangedui.

6.3.1.4 Meganiese gespreksanalise

Vanuit die resultaat wat neerslag gevind het in die beurt-gespreksanalise soos dit vervat is in Bylaag K tot N, kon meganiese afleidings van elke gesprek gemaak word. Die meganiese analyses van elke groep word saamgevat in Bylaag P. Die rasionaal agter die tabel wat gebruik is om die meganiese analise sigbaar te maak, sien as volg daaruit: Ten einde 'n visuele beeld te bied wat die uitslae van die ideologiese data met die gespreksanalise vergelyk, is die tabel in rye verdeel wat die mate van verandering op grond van die ideologiese data vergestalt. Deelnemers se posisies is dan op die tabel aangedui na gelang van die ideologiese verandering wat hulle ondergaan het. Die kolomme van die tabel het die gespreksanalise-data weergegee in onder andere: aantal spreekbeurte, aantal woorde gebruik deur elke deelnemer en 'n opmerking oor die mate van deelname deur elke deelnemer. Die deelname van elke deelnemer is bereken deur die aantal gespreksbeurte en aantal woorde met mekaar in verband te bring. Vlakke van deelname is in 'n rangorde gekategoriseer en gekodeer. Ten einde die kodering van die meganiese analise te begryp, kan die volgende standaardtabel gebruik word:

Kleur	Mate van deelname
	Hoogste mate van deelname
	Hoë mate van deelname
	Gemiddelde deelname
	Mindere/Lae deelname
	Laagste mate van deelname

6.3.1.5 Tematiese gespreksanalise

In bylaag Q tot T word vloeiagramme gebruik om elke tema wat ontwikkel het en die deelnemers wat tot die tema bygedra het, sigbaar te maak. Volgens gespreksanalise-praktyk word die opeenvolging van deelnemers nie net aangedui deur die standaardpraktyk van beurtopeenvolging nie, maar volg deelnemers mekaar ook kontekstueel op deur hulle opmerkings te laat aansluit by iets wat reeds gesê is. Die doel van die tematiese analise, soos dit neerslag vind in vloeiagramme, is om die kontekstuele opeenvolging sigbaar te maak. Elke gesprek word na gelang van temas in verskillende dele verdeel. Die persoon wat die gesprek inlei, asook almal wat daarby aanhaak, word dan in die diagram aangedui. Die verskillende temas van die gesprek word op unieke wyse gekodeer en in 'n omskrywende tabel naas die diagram uiteengesit.

6.3.2 Gespreksanalise – resultaatbespreking

Die vraag wat primêr beantwoord moet word vanuit die gespreksanalise, is: Wat is die magstrukture wat geïdentifiseer en geanaliseer kan word in die interkulturele Bybelleesproses? Vanuit die bespreking van Foucault se magsteorie, wat as basis dien vir die hantering van mag in die studie, word die volgende kategorieë vir die bespreking gebruik:

- a) Mag is relasioneel en gesetel in 'n spesifieke sosiale konteks: Die waarneembare magsdinamika word onder hierdie afdeling bespreek. Elke gesprek word as 'n spesifieke sosiale geleentheid beskou en dus afsonderlik bespreek. Dominante deelnemers word geïdentifiseer en binne die sosiale konteks omskryf. Die sosiale

omstandighede waarin sekere deelnemers dominant vertoon, terwyl ander meer op die agtergrond van die gesprek funksioneer, word in oënskou geneem.

- b) Die implikasie van die mag/kennis-verhouding: die besondere kennis of insig wat deelnemers na die gesprek bring, word in die afdeling bespreek.
- c) Waar mag funksioneer, is weerstand sigbaar: die funksionering van weerstand in die gesprek word bespreek.
- d) Positiewe implikasies van magsbeoefening: die laaste afdeling ondersoek die positiewe uitvloeisels wat magsuitoefening vanuit die gesprek moontlik maak.

Al die resultaatafleidings word gemaak vanuit die gesamentlike inligting soos vervat in Bylae K tot W. Die bylae word as deel van die studie aan die leser beskikbaar gestel, aangesien die resultaatbespreking wat volg, nie die laaste woord oor die aangeleentheid is nie. 'n Diversiteit van interpretasies is moontlik vanuit die data en die data kan vir 'n verskeidenheid ander doeleindes aangewend word. Die omskrywing van 'n magsdinamika is verder 'n omvangryke en multidimensionele oefening. Die onderstaande bespreking dien suiwer as verhelderende opmerkings met die oog op die navorsingsvrae wat in hierdie studie aan die orde kom.

6.3.2.1 Gespreksanalise – resultaatbespreking Groep 1

Mag is relasioneel en gesetel in 'n spesifieke sosiale konteks: Die eerste kultureel-diverse groep het mekaar op Saterdag 23 Mei 2009 van 9:00-12:00 ontmoet. Daar was nege groepslede in die groep wat die kriteria verteenwoordig het soos dit deur die navorsingsontwerp bepaal is. Na voltooiing van die tydlynoefening waarin die groepslede onderling openhartig inligting oor hulleself met mekaar gedeel het, en die afhandeling van die proses van ontdekking wat rondom die teks ingerig is, het deelnemers plaasgeneem vir die gesprek. Die gespreksleier (aangedui as Kim in die bylae) het verseker dat almal wat tot die gesprek toegetree het, bewus was van die feit dat almal gelyke geleentheid het tot deelname. Al nege deelnemers het aan die gesprek deelgeneem. Deelnemers se mate van deelname is uiteengesit in Bylaag P. Deelnemer #3 toon die hoogste mate van deelname in terme van die gesprekstyl wat sy in beslag geneem het. Haar bydrae tot die gesprek vind egter primêr plaas in die vorm van twee lang redes, die eerste daarvan redelik in die begin van die gesprek en die tweede reg aan die einde van die gesprek. Tematies omarm deelnemer #3 se bydraes die gesprek. Die temas wat deelnemer #3 in die gesprek aanraak, getuig tot 'n

groot mate van haar sosiale lokasie. Haar demografiese profiel soos vervat in Bylaag E, informeer haar bydraes. Sy getuig vanuit haar posisie as ‘n swart, Xhosasprekende, geskeide vrou wat in die kerk werk, en van haar weerloosheid binne haar bepaalde kulturele konteks. Sy verwoord haar gemarginaliseerde ervaring in terme van haar posisie as vrou (binne ‘n manlik-dominante kultuur), ras (as swart vrou in die teenwoordigheid van wit vroue en die sosiale implikasies wat dit behels), kultuur (waar mans en meerderes die gesag dra) en huwelikstatus (as geskeide wat nou alleen vir die welstand van haar kinders moet sorg, veral in terme van sekondêre onderrig). Hierdie opmerkings van Deelnemer #3 omarm die gesprek en maak haar ‘n dominante figuur in die gesprek. Deelnemer #6 sluit telkens by haar aan en verteenwoordig ‘n jonger stem met ‘n baie soortgelyke demografiese profiel.¹⁹³

Vier deelnemers vertoon prominent in die middelste gedeelte van die gesprek, nl. deelnemers #1, 4, 8 en 9. Hierdie deelnemers ontwikkel bykans ‘n gesprek binne die gesprek. Hoewel dit meestal ‘n ander deelnemer is wat die aanvanklike onderwerp op die tafel sit, word die gesprek hoofsaaklik ontwikkel tussen hierdie vier deelnemers. Opmerklik is die ooreenkoms in demografiese profiel van die vier deelnemers: vier wit vroue, tussen die ouderdom van 38 en 56 jaar, met ‘n tersiêre vlak van onderrig. Hoewel daar ook noemenswaardige verskille tussen die vroue op te merk is, is daar meer eienskappe wat hulle aan mekaar bind as wat hulle van mekaar verwyder. Die verwysingsraamwerke wat die vroue deel, is sprekend in die aard van die gesprek. Die wisselwerking tussen die vroue verleen verder ‘n dinamiese energie aan die gesprek in die sin dat hulle mekaar vinnig opvolg met minimale poses tussen die bydraes. Bydraes deur die deelnemers getuig telkens van hulle sosiale lokasie en hulle

¹⁹³ Hoewel die gesprek tussen deelnemers #3 en 6 nie in die groeps gesprek volledig ontwikkel het nie, vermoed ek dat dit ‘n baie relevante gesprek is en verdere navorsing verdien. Ons sien in die beperkte interaksie tussen die twee deelnemers voorbeelde van verskillende posisies binne ‘n gedeelde kulturele raamwerk. Deelnemer #3, as ouer vrou, verteenwoordig ‘n meer behoudende stem en spreek haar kritiek, maar ook vrese en ang uit in verband met haar kulturele raamwerk. Deelnemer #6 daarteenoor verteenwoordig ‘n jonger stem wat poog om sin uit te maak van die ontmoeting tussen Afrika- en Westerse waardes. Die verwysing na die Model C-skoolkonsep lok reaksie uit van deelnemers #1, 3 en 6. Opmerklik in dié verband is Deelnemer #1 se respons op die beeld van die nasionale vlag (Beeld 5 van die vrye-assosiasie skryfoefening): “We have come so far; yet have so far to go. (Struck by the bitterness regarding model C schools and the feeling of powerlessness surrounding that.)” Hierdie dimensie demonstreer die verskeidenheid van posisies verteenwoordig in die interkulturele gesprek baie duidelik.

beleving van 'n daaglikse werklikheid. Die deelnemers beleef klaarblyklik iets van 'n ervaring van 'gehoor word' of 'na geluister word' en dat hulle bydraes van waarde is. Die dinamiese wisselwerking wat daar tussen die deelnemers ontstaan, getuig van 'n positiewe beleving in die gesprek. Hierdie positiewe ervaring word bevestig deur al vier deelnemers se respons oor hulle ervaring van die magsdinamika in Bylaag W. Drie van die vier deelnemers noem die feit dat hulle geen ervaring van magteloosheid beleef het nie.

Noemenswaardig van die eerste gesprek is twee lang persoonlike verhale wat deur onderskeidelik deelnemers #2 en 5 vertel word. Uit die verhaal wat Deelnemer #2 vertel, ontwikkel daar 'n mate van interaksie. Die uitdaging van die verhaal was dat vroue in die samelewing betrokke moes raak en standpunt moes inneem teen onderdrukking en onreg. Deelnemers #4, 8 en 9 ontwikkel hierdie tema verder. Deelnemer #2 het die ervaring gehad dat gespreksgenote tydens die gesprek werklik geluister het na haar en dit vind neerslag in haar respons soos vervat in Bylaag W. Geen gesprek ontwikkel egter vanuit Deelnemer #5 se verhaal nie. Benewens die feit dat dit 'n baie lang bydrae was en dit byna die indruk geskep het dat die gesprek gekeer word deur die deel van die verhaal, het die gebrek aan reaksie ook vermoedelik iets te make met die sterk emosionele karakter daarvan. Deelnemer #5 het haar persoonlike trauma gedeel as haar poging om wel onreg aan te spreek. Die sterk persoonlike en emosionele aanslag het egter respons daartoe belemmer. Daar vind 'n kort 'herstel' tot die gesprek plaas as die gespreksleier met empatie reageer. Die daaropvolgende deelnemer haak egter nie by enige temas vanuit die verhaal aan nie, maar spring terug na die onderwerp wat deur Deelnemer #3 aangeroei is.

Deelnemer #7 toon die laagste vlak van deelname aan die gesprek. In terme van demografie is sy vermoedelik die mees eiesoortige deelnemer aan die gesprek. Sy is 'n jong, swart, Xhosa-sprekende vrou vanuit 'n Afrika-tradisionele agtergrond. Daar was in die groep nie vir haar voor die hand liggende bondgenote nie.

Ten slotte kan in terme van die dimensie van die magsdinamika die volgende gesê word: Daar was nie een spesifieke persoon wat die gesprek gedomineer het nie. Die strategiese dimensie van mag het eerder sigbaar geword in die dominansie van 'n groep vroue vanuit 'n soortgelyke agtergrond. Daar het tussen die vroue 'n dinamiek ontstaan, omdat hulle met gemak by mekaar kon aansluit en dieselfde taal gepraat het.

Hierdie dominante dinamiek was egter nie uitsluitend nie, maar is eerder opgevang in die omarmende bydrae van 'n deelnemer uit 'n radikaal ander kulturele raamwerk.

b) Mag/kennis-verhoudingsimplikasie: Deelnemer #3 se eiesoortige kennis van haar bepaalde kulturele raamwerk het veroorsaak dat sy met gesag problematiek kon aanroer. Haar besondere kennis het haar in staat gestel om 'n unieke bydrae te lewer. Haar eiesoortige posisie vind 'n besondere neerslag in Bylaag W waarin sy as volg reageer op die vraag oor haar ervaring van die magsdinamika in die gesprek: "It is easy for a white woman to understand, but us black women, yes we understand, but how can we be helped – because even if we come forward, you still go back to your community where this culture/tradition exists and they treat you like you are betraying your culture." Deelnemers #1, 4, 8 en 9 se kennis van 'n bepaalde styl van gesprek het hulle in staat gestel om die dinamiek te domineer in die middel van die gesprek. Die feit dat al vier hierdie deelnemers 'n tersiêre kwalifikasie besit, impliseer dat hulle goed onderleg is in akademiese kennis in hulle eiesoortige rigtings. Hierdie kennis vind vanuit die analise van die gesprek neerslag in die interkulturele gesprek.

c) Waar mag funksioneer, is weerstand sigbaar: Deelnemer #5 annekseer tot 'n mate die gesprek met 'n emosioneel-persoonlike verhaal. Die groep toon weerstand teen hierdie lyn deur nie te reageer of die temas verder te ontgin nie. Deelnemer #7 beperk vermoedelik haar bydrae aangesien sy nie heeltemal gemaklik en tuis voel in die gesprek nie. Sy is kultureel die mees eiesoortige deelnemer aan die gesprek met min moontlikheid tot alliansies. By haar, in teenstelling met die ervaring van die dominante groep, is daar vermoedelik iets van 'n vreemdheidsbeleving, dalk 'n ervaring dat sy nie gehoor sou word nie. Hierdie vermoede word sterk bevestig deur die deelnemer se respons in Bylaag W op die vraag na haar ervaring van die magsdinamika in die groep: "Feeling of powerlessness: Yes, it is my first day to attend and I feel empty sometimes."

d) Positiewe implikasies van magsbeoefening: Die positiewe uitvloeisels van die magsdinamika binne die gesprek is dat dit mense se inherente standpunte uitgedaag het en mense gebring het tot 'n groter bewustheid. Hierdie uitvloeisels is duidelik uit die mate van verandering wat ons by die deelnemers opmerk in respons op die ideologiese toetsingsinstrument en wat onder andere sigbaar word in Bylaag P.

e) Rol van die Bybel in die interkulturele gesprek: Daar is weinig gesprek oor die verhaal/teks self in die eerste gesprek. Deelnemer #9 poog telkens om die gesprek terug te stuur na die teks, maar die groep is eerder daarop ingestel om die relevansie daarvan te bespreek in die lig van die moderne konteks. Deelnemer #9 se refrein van interpretasie, “he did not listen/they did not listen”, bied ‘n sleutel vir die groep tot die interpretasie van die teks. Deelnemers identifiseer sterk met Tamar se weerloosheid en dit bied ‘n aanknopingspunt vir persoonlike verhale wat in die gesprek voorkom.

Die manier waarop deelnemers met die teks omgaan of wat hulle as belangrik ag vanuit die gesprek rakende die Bybelteks, word tot ‘n groot mate geïnformeer deur die klassieke aard van die geloofsgemeenskappe waartoe hulle behoort. Deelnemer #4 wat vanuit ‘n evangeliese tradisie kom, maak sterk aansprake op die waarheid en op die verlossing in Christus. Sy het vervolgens spesifieke opvattinge oor sonde, verlossing, reg/verkeerd en geregtigheid. Deelnemer #8, vanuit ‘n gereformeerde agtergrond, verwys na die kontekstuele aard van Bybelinterpretasie as sy verwys na die Joodse kultuur as verstaansraamwerk vir Paulus se nadenke of Jesus se gedrag. Deelnemer #1 se alternatiewe geloofsbenadering plaas ook haar meer uitdagende opmerkings in perspektief. In haar persoonlike refleksie oor die magsdinamika wat sy beleef het in die gesprek, vervat in Bylaag W, som sy die beleving vanuit haar alternatiewe geloofsbeleving soos volg op: dit het haar nie magteloos gelaat het nie, maar sy het tog gevoel dat sy op plekke moet stilbly ten einde nie ander deelnemers te na te kom nie.

f) Respons van deelnemers in magsdinamika-vraelys: Deelnemers identifiseer Tamar oor die algemeen as iemand wat ‘n brose, magtlose slagoffer is in die verhaal. Die mans word as die magtiges in die verhaal geïdentifiseer en die komplotmatige gedrag van die mans val die deelnemers op. Die feit dat Tamar as magteloos en die mans as deelnemers aan ‘n magtige komplot beskou word, word ook sigbaar in die fisiese verwysings na die teks in die gesprek.

6.3.2.2 Gespreksanalise – resultaatbespreking Groep 2

a) Mag is relasioneel en gesetel in ‘n spesifieke sosiale konteks: Die tweede kultureel-diverse groep het mekaar op Saterdag 23 Mei 2009 van 14:00-17:00 ontmoet. Daar was agt lede in die groep wat die kriteria verteenwoordig het soos dit deur die navorsingsontwerp bepaal is. Na ‘n sinvolle voltooiing van die tydlinoefening, waarin

deelnemers weer die vrymoedigheid getoon het om persoonlike verhale met mekaar te deel, en die afhandeling van die proses van ontdekking wat rondom die teks ingerig is, het deelnemers plaasgeneem vir die gesprek. Die gespreksleier (Kim) het verseker dat almal wat tot die gesprek toegetree het, bewus was van die feit dat almal gelyke geleentheid het tot deelname. Al agt deelnemers het aan die gesprek deelgeneem. Deelnemers se mate van deelname is uiteengesit in Bylaag P.

Die gesprek word deurentyd oorheers deur deelnemers #10, 11, 14 en tot 'n mindere mate #15. Die soortgelyke demografiese profiel van die deelnemers is weereens opmerklik. Die drie mees dominante vroue in die gesprek is wit vroue tussen die ouderdom van 37 en 56, met 'n tersiêre kwalifikasie. Die meganiese analise van die gesprek in Bylaag P bevestig die feit dat die gesprek bykans in 'n tweegesprek tussen deelnemers #10 en 14 ontwikkel. Die rede vir die dominante interaksie tussen die twee deelnemers kan vermoedelik gevind word in die mag/kennis-dinamika wat aan die werk is. Deelnemer #14 is 'n baie sterk leiersfiguur in die gemeenskap en terdê bewus van die problematiek wat die gemeenskap in die gesig staar in terme van onreg, geweld en misbruik van vroue en kinders. Sy kon telkens met gesag temas inlei en bykans oor elke onderwerp sinvolle bydraes lewer. Deelnemer #10 is die sogenaamde 'skilled reader' in die groep en kon met gesag praat oor die teks en die interpretasie daarvan. Die wisselwerking tussen hierdie twee deelnemers en die dinamiek wat ontstaan met die bydraes van Deelnemer #11¹⁹⁴ en 15 het die gesprek gedomineer. Dié deelnemers het duidelik die ervaring gehad dat hulle stem gehoor word en dat hulle menings van belang is. Daar is telkens op insette kommentaar gelewer en dit het die gesprek in 'n nuwe rigting gestuur. Die vier deelnemers praat 'n soortgelyke religieuse taal as gevolg van die feit dat hulle 'n baie gelyksoortige religieuse agtergrond ten grondslag het. Opmerklik is die feit dat die gesprek bykans hoofsaaklik handel oor teksinterpretasie van die gelese Bybelgedeelte en oor hoe daardie interpretasie die sosiale realiteite aanspreek. Die rigting van die gesprek is dus sterk geïnformeer deur die kennisvelde van Deelnemer #10 en 14.

¹⁹⁴ Hoewel Deelnemer #11 dominant was in die gesprek, spreek haar respons op Bylaag W se vraelys oor die beleving van die magsdinamika van 'n ander beleving. Die deelnemer dui aan dat sy magteloos gevoel het om haar eie gebrokenheid en pyn te deel en daarom soms maar eerder net stil gebly het.

Dit is tog opvallend dat nuwe gesprekstemas 'n paar maal ingelei is deur Deelnemer #15. Hoewel sy die jongste deelnemer aan die gesprek is, het sy telkens nuwe moontlikhede in die gesprek ontgin deur nuwe temas in te lei.

Hoewel al die deelnemers tot die gesprek toegetree het, is elke nuwe gesprekstema deur 'n persoon vanuit die dominante groep ingelei. Deelnemers #12 en 13 lewer 'n minimale bydrae tot die gesprek, maar is nie onbetrokke nie. Deelnemer #16 onttrek egter uit die gesprek en lewer net kommentaar as dit eksplisiet van haar verlang word deur die gespreksleier. Dit is duidelik vanuit die gespreksanalise dat deelnemers wat buite die dominante groep geposisioneer is, 'n beperkte bydrae tot die gesprek lewer. Die vermoede bestaan tog dat hierdie deelnemers dalk 'n vreemdheid beleef het of die ervaring gehad het dat hulle nie gehoor word nie of dat die taal wat hulle praat, nie soveel byval vind nie.

Ten slotte kan oor die magsdinamika in die gesprek dus die volgende afleidings gemaak word. Die primêre gesprekstemas word binne die kennisvelde van die twee dominante deelnemers gehou. Dit laat 'n tweegesprek binne die oorkoepelende gesprek ontwikkel wat vermoedelik uitsluitend is en selfs daartoe bydra dat deelnemers hulle aan die gesprek onttrek. Die groep laat egter tot 'n groot mate die tweegesprek toe. Sommige deelnemers vind aanklank by die temas en die taal wat gebruik word en lewer 'n bydrae tot die verruiming van die gesprek. Ander word egter bloot passasiers wat óf eenvoudig meegesleur word óf hulleself onttrek aan die gesprek.

b) Mag/kennis-verhoudingsimplikasie: Soos reeds bespreek, is die mag/kennis-implikasies van deelnemers #10 en 14 duidelik sigbaar in die gesprek. Deur die interaksie wat ontwikkel tussen die twee deelnemers, word die gesprek in 'n bepaalde kenniskader gehou. Deelnemer #10 is 'n 'skilled reader' en haar kennis aangaande die funksionering van die Bybelteks maak haar 'n dominante figuur in die gesprek. Sy bevestig hierdie interpretasie in haar eie nadenke oor die magsdinamika van die gesprek: "I struggled not to dominate the discourse with my own knowledge and opinions. I wanted to take up so many more issues than I did – and I did speak a lot anyway. I find myself dominating and wanting to argue." Deelnemer #15 is 'n prominente gemeenskapsleier wat bewus is van die uitdagings wat die gemeenskap op 'n sosiale vlak in die gesig staar. Haar insette word dus dienooreenkomstig na waarde geskat. Deelnemer #11 is ook iemand wat betrokke is by die sosiale ontwikkeling van

die gemeenskap en kan daarom ook met gesag saampraat. Die agtergrondkennis van die deelnemers vorm die onderbou van hulle dominante posisies in die gesprek.

c) Waar mag funksioneer, is weerstand sigbaar: Deelnemers #12 en 13 toon 'n mate van weerstand deur hulle bydraes tot 'n minimum te beperk. Die opvallendste weerstand wat egter in die groep waargeneem kan word, is Deelnemer #16 se onttrekking aan die gesprek.

d) Positiewe implikasies van magsbeoefening: Die positiewe uitvloeisels van die magsdinamika binne die gesprek is dat dit mense se inherente standpunte uitgedaag het en mense gebring het tot 'n groter bewustheid. Hierdie uitvloeisels is duidelik uit die mate van verandering wat ons by die deelnemers opmerk in hulle respons op die ideologiese toetsingsinstrument en wat onder andere sigbaar word in Bylaag P.

Ook opvallend is die positiewe rigtings waarin Deelnemer #15 se opmerkings die gesprek telkens stuur. Te midde van die feit dat sy die jongste deelnemer tot die gesprek was, het sy telkens nuwe areas in die gesprek ingelei. Sy bevestig hierdie waarneming deur haar persoonlike refleksie in Bylaag W: "Feelings of powerlessness: At the beginning, I felt aware of my age, but I think my personality allowed me to speak openly."

e) Rol van die Bybel in die interkulturele gesprek: Soos reeds uit die gespreksanalise duidelik word, funksioneer die verhaal van Tamar soos dit neerslag vind in die Bybelteks, baie sterk in hierdie gesprek. Deelnemer #10, die 'skilled reader' in die groep, se mag/kennis-beoefening bepaal tot 'n groot mate die omgang met die verhaal in die teks. Die teksbenadering wat die gesprek oorheers, is vraend en ondersoekend van aard. 'n Hermeneutiek van suspisie word op die teks toegepas. Dit lei tot lewendige diskussies. Deelnemers wat gemaklik voel met die styl, het spontaan aan die gesprek deelgeneem. Deelnemers met 'n minder kritiese styl van Bybelinterpretasie, soos deelnemers #12, 13, 16 en 17, onttrek egter soos die gesprek vorder.¹⁹⁵

¹⁹⁵ Die rol wat die gesag van die Bybel vir deelnemers speel, kom in die gesprek na die oppervlak. Deelnemers se siening oor die inherente gesag van die Bybel, en die manier waarop deelnemers gevolglik die teks benader, sou besonder sinvol met verdere navorsing ontgin kon word. Bogenoemde opmerkings in dié verband is al wat hierdie studie bied, maar dit blyk steeds 'n prominente saak te wees in die interkulturele Bybellees proses.

f) Respons van deelnemers om magsdinamika-vraelys: Deelnemers identifiseer Tamar oor die algemeen as 'n brose, magtelose slagoffer in die verhaal. Die mans word as magtiges in die verhaal geïdentifiseer en die komplotmatige gedrag van die mans val die deelnemers op. Hierdie identifikasie van Tamar as magteloos en die mans as deelnemers aan 'n magtige komplot, word ook sigbaar in die fisiese verwysings na die teks in die gesprek.

6.3.2.3 Gespreksanalise – resultaatbespreking Groep 3

a) Mag is relasioneel en gesetel in 'n spesifieke sosiale konteks: Die derde kultureel-diverse groep het mekaar op Saterdag 30 Mei 2009 van 9:00-12:00 ontmoet. Daar was agt groepslede in die groep wat die kriteria verteenwoordig het soos dit deur die navorsingsontwerp bepaal is. Na 'n sinvolle voltooiing van die tydlynoefening, waarin deelnemers weer die vrymoedigheid getoon het om persoonlike verhale met mekaar te deel, en die afhandeling van die proses van ontdekking wat rondom die teks ingerig is, het deelnemers plaasgeneem vir die gesprek. Die gespreksleier (Kim) het verseker dat almal wat tot die gesprek toegetree het, bewus was van die feit dat almal gelyke geleentheid het tot deelname. Slegs sewe van die deelnemers het aan die gesprek deelgeneem. Deelnemers se mate van deelname is uiteengesit in Bylaag P. Deelnemers #22 en 23 was die dominante figure in die gesprek in die sin dat hulle die hoogste hoeveelheid gesprekstyd in beslag geneem het. Wat egter opmerklik van die groep is, is dat daar 'n groter aantal deelnemers is wat bygedra het tot die gesprek met 'n hoë aantal gespreksbeurte. Hoewel Deelnemer #22 die meeste tyd in beslag geneem het en ook die meeste gespreksbeurte gebruik het, word haar insette goed uitgebalanseer deur die breë-spektrumdeelname van deelnemers #20, 21, 23, 24 en 25. Geen enkele deelnemer of alliansie van deelnemers oorheers die gesprek nie. Deelnemer #24 is die 'skilled reader' in die groep, maar bied haar insigte aan ter stimulasie van die gesprek, nie om met haar kennis 'n monopolie te veroorsaak nie. Hoewel die gesprek 'n paar maal terugkeer na die teks, word alledaagse sosiale werklikhede eerder as die hoofarea van gesprek hanteer. Deelnemers neem vrylik deel aangesien daar 'n gemeenskaplike belewing is van onreg, geweld, familiedinamika en die prys van standpunt-inneem teen geweld.

Een van die mees opmerklike dimensies van die gesprek is egter die volledige onttrekking van Deelnemer #19. Hoewel sy waarnemend in die gesprek teenwoordig

bly, neem sy hoegenaamd nie daaraan deel nie. Sy word telkens deur die gespreksleier aangemoedig om deel te neem, maar kies om nie betrokke te raak nie. Opmerklik vanuit die demografiese profiel van die deelnemer is die hoë vlak van tersiêre onderrig. Die deelnemer deel in Bylaag W haar gevoel van magteloosheid in die gesprek: “Feeling of powerlessness: Yes, as someone with a more impersonal and academic interest in the text, it didn’t seem appropriate to change the direction of the discussion away from current personal and social stories.” In lyn met Foucault se mag/kennis-teorie sou die verwagting wees dat die deelnemer die gesprek sou kon oorheers. Weens die spesifieke aard van haar kennis en die algemene gesprekskarakter van die gesprekke het die teendeel egter plaasgevind.

b) Mag/kennis-verhoudingsimplikasie: Deelnemers wat ‘n bydrae kon maak as gevolg van hulle begrip van sosiale problematiek, het sterk gefunksioneer in hierdie spesifieke gesprek. Die mag/kennis-konfigurasie wat hier die botoon gevoer het, was nie akademies of teologies van aard nie, maar eerder sosiaal en relasioneel. Deelnemer #23 se sterk sosiale kennis vanuit haar beroep het aan haar insigte ekstra stukrag verleen. Hoewel Deelnemer #19 ‘n sterk akademiese mag/kennis-profiel het, het dit haar nie veel gebaat in terme van die gesprek nie.

c) Waar mag funksioneer, is weerstand sigbaar: seker die sterkste uitdrukking van weerstand in die hele studie is waarneembaar in hierdie gesprek met Deelnemer #19 se keuse om nie aan die gesprek deel te neem nie. Die algemene rigting wat die gesprek ingeneem het, was meer sosiaal van aard, die deelnemer het nie daarby aanklank gevind nie en het gekies om nie betrokke te raak nie. In stilte sien ons die grootste weerstand teenoor die algemene diskoers.

d) Positiewe implikasies van magsbeoefening: Die positiewe uitvloeisels van die magsdinamika binne die gesprek is dat dit mense se inherente standpunte uitgedaag het en mense gebring het tot ‘n groter bewustheid. Hierdie uitvloeisels is duidelik uit die mate van verandering wat ons by die deelnemers opmerk in respons op die ideologiese toetsingsinstrument en wat onder andere sigbaar word in Bylaag P.

e) Rol van die Bybel in die interkulturele gesprek: Soos reeds genoem, is dit opvallend dat ‘n groot aantal deelnemers deelnemend betrokke bly by die Bybelverhaal. Die manier waarop die verhaal van Tamar gebruik word in die gesprek dra, myns insiens, in ‘n groot mate by tot die hoë mate van betrokkenheid deur die

groepslede. Tamar se verhaal word aangehaal en gebruik as sleutel tot die oopsluit van persoonlike verhale en as die interpretasie van sosiale werklikhede. Deelnemers identifiseer met Tamar of met die omstandighede soos dit in die verhaal geskets word en gebruik die interpretasies om die gesprek te dryf na eie sosiale werklikhede en probleme.

f) Respons van deelnemers op magsdinamika-vraelys: Hoewel die meerderheid deelnemers Tamar beskou as 'n magtelose slagoffer, is dit opmerklik dat beide Deelnemers #20 en 21 aanvoer dat niemand in die verhaal sonder mag is nie, maar dat Tamar dalk net nie toegelaat word om haar mag volledig uit te oefen nie. Dit wil blyk of hierdie interpretasie van die Tamar-gebeure moderne lesers help om te ontdek dat hulle die mag/potensiaal het om omstandighede wat hopeloos lyk, te verander. Dit is veral sigbaar vanuit Deelnemer #21 se respons, "Powerlessness in own life? Ja, maar hoe nader ek aan God kom, hoe 'magtiger' voel ek word ek" en in 'n verdere hoopuitspraak: "Ja, maar ek glo daar is altyd hoop."

6.3.2.4 Gespreksanalise – resultaatbespreking Groep 4

a) Mag is relasioneel en gesetel in 'n spesifieke sosiale konteks: Die vierde kultureel-diverse groep het mekaar op Saterdag 30 Mei 2009 van 14:00-17:00 ontmoet. Daar was agt lede in die groep wat die kriteria verteenwoordig het soos dit deur die navorsingsontwerp bepaal is. Na 'n sinvolle voltooiing van die tydlynoefening, waarin deelnemers weer die vrymoedigheid getoon het om persoonlike verhale met mekaar te deel, en die afhandeling van die proses van ontdekking wat rondom die teks ingerig is, het deelnemers plaasgeneem vir die gesprek. Die gespreksleier (Kim) het verseker dat almal wat tot die gesprek toegetree het, bewus was van die feit dat almal gelyke geleentheid het tot deelname. Slegs sewe van die deelnemers het aan die gesprek deelgeneem. Baie soortgelyke tendense as wat na die oppervlak gekom het in die bespreking van Groep 3 se magsdinamika, is ook aanwesig in Groep 4. Hoewel Deelnemer #28 die meeste tyd in beslag geneem het in die gesprek, asook die grootste aantal gespreksbeurte benut het, was haar posisie nie dominant nie. Daar was weer eens 'n breë spektrum deelname sigbaar waartoe 'n hele aantal deelnemers bydra. Ses uit die agt deelnemers vertoon 'n hoë mate van deelname tot die interkulturele gesprek. Die gesprek sentreer weereens rondom sosiale aangeleenthede en mense se ervaring/belewing van hierdie realiteite stel hulle in staat om sinvol aan die gesprek

deel te neem. Deelnemers #26 en 30 is albei 'skilled readers'. Hulle oorheers egter nie een die gesprek vir akademiese ontginning nie, maar stuur eerder opmerkings aangaande die teks na die sosiale wêreld van die res van die lesers. Tog opmerklik is die verantwoordelikheid wat Deelnemer #30 voel vir die rigting en sukses van die gesprek. In Bylaag W druk sy dit as volg uit: "Feeling of powerlessness: A little, not being able to invite Deelnemer #27 into the discussion – but I suppose that is her choice and that is what the facilitator thought." Deelnemer #26 bied verder 'n sinvolle verduideliking van haar eie posisie in die gesprek wanneer sy noem dat mag in die gesprek uitgeoefen is as: "Not so much power 'over' but power 'along with' others. Together we experienced different responses to the text."

Deelnemer #32 toon die minste mate van deelname naas Deelnemer #27 wat kies om glad nie aan die gesprek deel te neem nie. In refleksie oor haar beleving van die magsdinamika dui sy egter aan dat sy nie bedreig gevoel het as gevolg van haar ouderdom nie: "I felt comfortable and content with most of the exercises and I didn't feel intimidated by anyone, regardless of my age." Hierteenoor kies Deelnemer #27 om nie deel te neem aan die gesprek nie en oefen so weerstand uit.

Opmerklik is die spontane deelname van Deelnemer #31 hoewel sy van 'n totaal verskillende geloofstradisie afkomstig is. Die feit dat die gesprek hoofsaaklik oor die sosiale realiteite gegaan het, het ook vir haar 'n ruimte geskep om deel te wees van die gesprek.

b) Mag/Kennis-verhoudingsimplikasie: Deelnemers wat 'n bydrae kon maak as gevolg van hulle begrip van sosiale problematiek het sterk gefunksioneer in hierdie spesifieke gesprek. Die mag/kennis-konfigurasie wat hier die botoon gevoer het, was nie akademies of teologies van aard nie, maar eerder sosiaal en relasioneel.

c) Waar mag funksioneer, is weerstand sigbaar: Deelnemer #27 kies om nie aan die gesprek deel te neem nie. In haar respons op die vrae in Bylaag W bied sy ook geen verduideliking vir haar keuse om nie deel te neem nie. Haar stilswye is egter 'n uitdrukking van weerstand en dienooreenkomstig in ooreenstemming met Foucault se teorie in dié verband.

d) Positiewe implikasies van magsbeoefening: Die positiewe uitvloeisels van die magsdinamika binne die gesprek is dat dit mense se inherente standpunte uitgedaag het en mense gebring het tot 'n groter bewustheid. Hierdie uitvloeisels blyk duidelik

uit die mate van verandering wat by die deelnemers in respons op die ideologiese toetsingsinstrument opgemerk word en wat onder andere sigbaar word in Bylaag P.

e) Rol van die Bybel in die interkulturele gesprek: Soos reeds genoem, is dit opvallend dat ook in hierdie gesprek 'n groot aantal deelnemers deelnemend betrokke bly by die Bybelverhaal. Die manier waarop die verhaal van Tamar in die gesprek gebruik word, dra, myns insiens, tot 'n groot mate by tot die groepslede se hoë mate van betrokkenheid. Tamar se verhaal word aangehaal en gebruik as sleutel tot die oopsluit van persoonlike verhale en as die interpretasie van sosiale werklikhede. Deelnemers identifiseer met Tamar of met die omstandighede soos dit in die verhaal geskets word en gebruik die interpretasies om die gesprek te lei na eie sosiale werklikhede en probleme.

f) Respons van deelnemers op magsdinamika-vraelys: Deelnemers identifiseer Tamar oor die algemeen as 'n brose, magtelose slagoffer in die verhaal. Die mans word as magtiges in die verhaal geïdentifiseer en die komplotmatige gedrag van die mans val die deelnemers op. Hierdie identifikasie van Tamar as magteloos en die mans as deelnemers aan 'n magtige komplot, word ook sigbaar in die fisiese verwysings na die teks in die gesprek.

6.3.3 Gespreksanalise – Slotopmerkings oor magsdinamika

Die interkulturele gesprekke rondom 2 Samuel 13 is in hierdie studie ingerig om ten eerste te toets of deelnemers se ideologiese verstaansraamwerk uitgedaag of verander word as hulle met ander deelnemers in gesprek tree. Hierdie navorsingsvraag is positief beantwoord deurdat die studie aangetoon het dat 'n beduidende hoeveelheid lesers 'n skuif toon in hul ideologiese posisie na afloop van die gesprek. Die skuif was egter nie radikaal nie, maar die studie toon aan dat deelnemers na afloop van gesprek met die ander 'n groter bewustheid toon van problematieke en die komplekse aard daarvan. Die studie gee dus 'n positiewe antwoord in terme van die eerste navorsingsvraag deur aan te dui dat deelnemers 'n skuif in bewustheid toon na afloop van die interkulturele gesprek.

Die tweede vraag wat in hierdie navorsing ondersoek is, is wat die magstrukture is wat geïdentifiseer en geanaliseer kan word in die interkulturele gesprek. As basis vir die magsbeskouing van die interkulturele gesprek is Foucault se magsteorie aangewend. Die voorafgaande bespreking het die magsdinamika in die gesprekke

ondersoek volgens Foucault se magsteorie. Vanuit die dieptebespreking van die vier gesprekke kan die volgende algemene opmerkings gemaak word:

Elke gesprek het 'n eiesoortige dinamika gehad, toegeskryf aan die deelnemers wat in die groep opgeneem is. Hoewel die kriteria vir elke groep konstant was, was die veranderlikes van die deelnemers in terme van persoonlikheid, kommunikasiestyl en religieuse verwysingsraamwerk, om slegs enkele voorbeelde te noem, radikaal verskillend. Die dinamika van die groep is bepaal deur die deelnemers wat tot die groep behoort het.

In elke gesprek waar daar dominante individue/alliansies/diskoerse is, is hierdie dominansie ontwikkel vanuit die groep en moes dit ook in daardie lig geïnterpreteer word. Veralgemenende stellings oor dominante individue val buite die magsteorie wat in hierdie studie gebruik word. Dominansie word verklaar vanuit die dinamika in die groep. Dit wat in die groep gebeur, word deur die groep toegelaat. Waar daar egter mag uitgeoefen word, bestaan daar die moontlikheid dat weerstand uitgeoefen sal word. Dit word sigbaar in die onttrekking van sekere deelnemers en selfs die volledige stilswye van ander.

Die bydrae van deelnemers is tot 'n groot mate geïnformeer vanuit hulle sosiale lokasie. Die sake waarvoor deelnemers sou praat en die onderwerpe wat deur deelnemers aangeroei is, is bepaal deur hulle sosiale konteks.

Onderlinge alliansies tussen deelnemers ontstaan na gelang van die mate waarin gemeenskaplikheid bestaan en onderling herken word. Dit blyk dat dié betrokke individue dan in die gesprek bemagtig word en dit daartoe kan lei dat ander gespreksdeelnemers uitgesluit word. Hierdie alliansies is voorspelbaar in die lig van Foucault se magsteorie. Hy meen immers dat mag strategies verbind ten einde meer mag te bekom. Vanuit die eerste twee gesprekke is hierdie alliansies duidelik, asook die invloed wat dit op die dinamika van die interkulturele gesprek het. In die eerste twee gesprekke ontwikkel daar telkens gesprekke binne gesprekke. Lede wat deel vorm van so 'n alliansie, dra gemaklik by tot die gesprek, terwyl ander op die periferie bly. In hulle stilswye bied laasgenoemdes weerstand teen die dominansie van die alliansie. Die gesprek verloor 'n dieptegang as deelnemers onttrek.

Deelnemers se religieuse stylonderbou beïnvloed die manier waarop hulle by die gesprek betrokke raak. Dit veroorsaak dat die gesprek dikwels nie so maklik vlot nie,

aangesien deelnemers mekaar nie goed hoor/begryp nie. Alliansies word versterk en bekragtig omdat deelnemers die gevoel het dat hulle gehoor en verstaan word en dat hulle stem belangrik is. Daar ontwikkel dus 'n dinamiese energie tussen die deelnemers, wat moontlik uitsluitend is van ander.

Die invloed van mag/kennis-konstruksies is van kardinale belang vir die verstaan van die dinamika van interkulturele gesprekke. In die tweede gesprek het 'n tweegesprek ontwikkel te midde van die groter gesprek, omdat die twee deelnemers wat daarby betrokke was 'n sterk mag/kennis-profiel gehad het. Die gespreksonderwerp is deur die twee deelnemers in 'n spesifieke kader gehou wat ander uitgeskakel het. In die laaste twee gesprekke is die onderwerpe vir gesprek so ontwikkel dat meer deelnemers tot die gesprek kon toetree. Die teks het in die laaste twee gesprekke gedien as 'n weg na die moderne sosiale konteks. Aangesien al die deelnemers 'n ervaring het van die hedendaagse sosiale realiteite, het dit 'n groter groepsgesprek tot gevolg gehad.

Die teenwoordigheid van 'skilled readers' in elke groep het 'n interessante dinamika aan die gesprekke verleen. Die rol wat die lesers in die groep gespeel het, het weer eens afgehang van die groep waartoe die leser behoort het. Vanuit die navorsing wil dit blyk asof die aanwesigheid van 'skilled readers' in 'n groep die dinamika op een van twee maniere kan beïnvloed: Ten eerste kan 'n 'skilled reader' die mag/kennis dinamika so gebruik dat dit die rigting van die gesprek bepaal. Die gesprek bly, met ander woorde, binne die bespreking van die teks of Bybelwetenskaplike kaders en minder-geskoolde deelnemers word daardeur vervreem. Die tweede moontlikheid is goed geïllustreer in die laaste gesprek waar een van die 'skilled readers' die gevoel gehad het dat sy mede-verantwoordelik is vir die 'sukses' van die gesprek en dit daartoe bygedra het dat die temas in die gesprek so hanteer is dat soveel as moontlik mense aan die gesprek kon deelneem. Die 'skilled reader' se persoonlike verstaan van haar rol binne die gesprek het vermoedelik 'n groot invloed gehad op hoe sy dit voltrek het in die gesprek.

Hoewel die uitgangspunt van die interkulturele gesprek die diversiteit van die deelnemers is, is dit tog opmerklik dat 'n groot mate van diversiteit mense soms geïsoleerd gelaat het. Dit het veral na die oppervlak gekom vanuit die opmerkings van deelnemers wat 'n groter weerstand in die gesprek getoon het. Alliansies is

onafwendbaar in gesprek, maar dit is juis die krag van hierdie alliansies wat die diepte van die interkulturele gesprek kan strem.

6.4 Samevatting

Met die uiteensetting van die resultate soos dit neerslag vind in hierdie hoofstuk, word die empiriese deel van die studie afgesluit. Thomson se voorgestelde proses van diepte-hermeneutiek is deurloop en die resultaat soos dit daaruit sien in die hoofstuk, bied 'n herinterpretasie van die ideologiese data wat aanvanklik ontgin is in 'n bepaalde sosiale konteks. Ten tweede is die proses van gespreksanalise sinvol deurloop en deurdagte gevolgtrekkings gemaak uit die getranskribeerde gesprekke van die vier groepe. In die laaste gevolgtrekkende hoofstuk van die studie word die proses wat deurloop is, oorsigtelik beskou, algemene gevolgtrekkings word vir die studie gemaak en areas vir verdere ontginning word geïdentifiseer.

AFDELING D

Hoofstuk 7

Gevolgtrekking

7.1 Inleiding

Die metafoor wat gebruik is met die aanvang van hierdie studie om die ontstaan daarvan te omskryf (in Hoofstuk 1), was die interseksie van stories. 'n Aantal stories is omskryf waaruit hierdie studie as't ware ontspring het. Die hoop op die ontwikkeling van 'n nuwe storie is ook in die eerste hoofstuk uitgespreek. Hoewel verskillende momente van die verhaal van die studie alreeds vertel is in die afgehandelde hoofstukke, bied hierdie gevolgtrekkende hoofstuk aan my die geleentheid om die afsonderlike momente met mekaar in gesprek te bring. Dit is nie my oogmerk in hierdie slothoofstuk om weer al die lyne van die gesprek breedvoerig te behandel nie. Ek sou eerder deurslaggewende momente van die studie wou bespreek en opmerklike verbande wou uitwys.

7.2 Die ontwikkeling van die probleemstelling

Hoewel die algemene area van studie in Hoofstuk 1 bespreek is en die strategie vir die navorsing uiteengesit is, is die amptelike probleemstelling eers in Hoofstuk 4 finaal omskryf. Die rede vir hierdie uiteensetting is as gevolg van die besondere ontwikkeling wat die probleemstelling ten grondslag lê. In Hoofstuk 2 is die hermeneutiese raamwerk van die studie omskryf. Feminisme en Afrika-hermeneutiek lê die fondament vir die ontwikkeling van die probleemstelling. Die Feminisme beklemtoon die eiesoortige en unieke stem van die individu wat ontspring vanuit die belewing van 'n bepaalde sosiale konteks. Afrika-hermeneutiek bied in die aandrag op die kommunale spasie 'n ruimte waarbinne individuele stemme tot hulle reg kan kom. Die metafoor van omhelsing soos Volf (1996:141-145) dit uiteensit, aangevul deur die uitdaging van gasvryheid wat Vosloo (2004:71) beskryf, het gedien ter beskrywing van die aard van hierdie kommunale ruimte waarin diverse stemme tot hulle reg kom.

Die interkulturele ruimte het in die lig van bogenoemde kriteria ontwikkel tot die teoretiese spasie waarbinne individue, vanuit diverse kulturele agtergronde en met 'n

spesifieke realiteitsbeleving, tot hulle reg kon kom in die kommunale. Beide die uitgangspunte van Feminisme en 'n Afrika-hermeneutiese raamwerk word in die teoretiese spasie geakkommodeer.

In hierdie studie is die teoretiese interkulturele ruimte egter geïdentifiseer deur te vra na die funksionering van mag en ideologie in 'n konkrete vergestaltung van die teoretiese ruimte. Drie sleutel terme is geïdentifiseer en in Hoofstuk 3 van hierdie studie omskryf. Ten eerste impliseer die interkulturele aard van die studie 'n duidelike, werkbare kultuurdefinisie. Die dinamies-dialogiese kultuurdefinisie van Geert Hofstede is in die studie aangewend. Hofstede (2001:9) omskryf kultuur as volg: "I treat culture as the collective programming of the mind that distinguishes the members of one group or category of people from another" en ontwikkel sy teorie na gelang van vyf dieptedimensies van kultuur wat in kontinuum by alle kultuurgroepe waarneembaar is. Kultuur is volgens Hofstede dus nie 'n konstante of statiese konstruksie, maar eerder 'n dialogiese profiel wat dinamies van aard is.

Twee verdere konsepte is omskryf soos dit genoodsaak is vanuit die algemene aard van hierdie studie, naamlik, die konsep van ideologie en daarnaas mag. Ideologie word in die studie hanteer na gelang van die definisie van Thomson wat dit soos volg omskryf: "(T)o study ideology is to study the ways in which meaning (signification) serves to sustain relations of domination" (1984:131). Vanuit hierdie definisie kon enkele afleidings gemaak word. Ten eerste impliseer die studie van ideologie die studie van woorde (as uitdrukking van betekenis) soos dit aangewend word in 'n bepaalde sosiale konteks. Ten tweede impliseer die aanwending van woorde in 'n bepaalde sosiale konteks 'n sekere magsuitvloei. Ten derde word ideologie, as gevolg van die kontekstuele aard daarvan, in verhouding met kultuur omskryf. Ideologie ontspring dus vanuit 'n bepaalde kulturele raamwerk en vind neerslag in woorde met bepaalde magsimplikasies. Die studie van ideologie impliseer dus die studie van woorde, wat gebruik word om betekenis uit te druk, in 'n spesifieke sosiale konteks.

Die derde verbandhoudende konsep wat ontgin is, is dié van mag. Mag word in hierdie studie hanteer aan die hand van Foucault se magsteorie. Mag is volgens Foucault relasioneel en strategies en funksioneer in 'n bepaalde sosiale konteks.

Die mag- en ideologiedefinisies wat hierdie studie aangeneem het, was dinamies en kontekstueel genoeg om sin te maak van die interkulturele gespreksruimte en die dinamika wat die ruimte impliseer. Vanuit die onderbou van hierdie definisies en die wisselwerking daarvan met die hermeneutiese raamwerk, kon 'n sinvolle navorsingsontwerp ontwikkel, toegepas word en geanaliseer word.

7.3 Bespreking van die resultate

7.3.1 Teksinterpretasie

In Hoofstuk 3 van die studie is 'n multidimensionele eksegetiese strategie beskryf en toegepas op die narratiewe teks, 2 Samuel 13:1-22, wat in die sentrum van hierdie studie staan. In dié hoofstuk is drie verskillende strategieë van interpretasie bestudeer. Die interpretasie van algemene kommentare oor die teks is in die eerste plek bespreek. Dit het geblyk vanuit die bespreking van hierdie kommentare dat, in ooreenstemming met die ideologiese bedoeling van die teks, Tamar primêr gesien word as 'n gebeurtenis en nie as 'n persoon nie. Tamar se verhaal vorm volgens hierdie interpretasie bloot 'n onderafdeling van 'n groter, belangriker verhaal oor die Koningshuis van Dawid en oor wie waardig sou wees om hom op te volg as die koning van Israel. Volgens hierdie interpretasie is die verhaal 'n onderafdeling van Absalom se verhaal, wat weer op sy beurt 'n onderafdeling van Dawid se verhaal vorm. Hierdie is 'n besonder geldige interpretasie, aangesien verskeie faktore in die opbou van die narratiewe eenheid dit beklemtoon en die ideologies-kritiese analise ook hierdie ideologiese neerslag bevestig.

Twee ander posisies van interpretasie is ook bespreek. Vanuit beide die Feminisme en Afrika-hemeneutiek was dit opmerklik dat die teks telkens benader is uit die unieke lewensomstandighede van die leser/s. Lesings teen die grein ontwikkel vanuit beide hierdie posisies en die stem van Tamar word op dié manier gehoor in die eietydse konteks van die leser.

Ten slotte in Hoofstuk 3 is verwys na die merkwaardig interpretasie van hoop soos dit neerslag vind in die werk van Denise Ackermann (2001:1-33). Sy lees ook die teks vanuit haar spesifieke sosiale lokasie, maar met spesifieke verwysing na die Suid-Afrikaanse realiteite van geweld en HIV/Vigs. Sy vind in Tamar se gedrag 'n model vir die beoefening van hoop te midde van uitdagende omstandighede.

Vanuit die vroue wat aan hierdie studie deelgeneem het se persoonlike reaksie op die teks (Bylaag W) en hulle kommunale interpretasie soos dit neerslag gevind het in die gespreksanalises (Bylae K-N) is 'n analise gedoen waarvan die neerslag sigbaar is in Bylaag U. Hierdie bylaag bring die empiriese data in verband met die eksegetiese bespreking soos dit in Hoofstuk 3 vervat is.

Ter opsomming kan die volgende tendense vanuit die vroue se interpretasie afgelei word:¹⁹⁶

Vroue spreek telkens hulle verbasing uit oor die feit dat dit 'n antieke teks is wat ten opsigte van tyd en afstand ver van hulle verwyder is. Hierdie reaksie vloei moontlik uit hulle beleving dat die verhaal so eietydse en relevant is. Die verhaal eggo hulle eie ervarings sowel as hulle beleving van die sosiale konteks waarbinne hulle beweeg. Die vroue beleef die verhaal as relevant en dit gee aanleiding tot die primêr sosiale interpretasie wat by die vroue opgemerk kan word. Die interpretasieproses word telkens in die vier groepe gekenmerk as 'n tweegesprek tussen die omstandighede van die teks en die sosiale konteks van die deelnemers. Deelnemers vind die herkenning van hulle eie omstandighede merkwaardig en vra waarom die teks nie meer gereeld gebruik word in die kerklike tradisie nie.

Die vroue toon 'n bewustheid van die manlike stem wat die verhaal vertel en vra kritiese vrae om die stem van hierdie verteller bloot te stel. Dit is vir die vroue duidelik dat dit 'n manlik-gedomineerde teks is en dat die verhaal van Tamar bloot ingebed is in 'n verhaal wat deur manlike intriges oorheers word. Die deelnemers toon egter hulle verbasing met die feit dat die teks in die Bybel opgeneem is en dat haar stem deur die samestellers toegelaat is om voort te bestaan.

In terme van die narratief bespreek deelnemers hoofsaaklik die gedrag van die karakters. Amnon word beskou as 'n man wat deur sy eie begeertes voortgedryf word en wat selfsugtig geen ontsag vir 'n ander het nie. Tamar word as die onskuldige slagoffer beskou wat deur die manlike sisteem waarbinne sy funksioneer, verrai is. Haar reaksie aan die einde van die verhaal word as dapper beskou, maar deelnemers wonder hoe dit moontlik is dat sy nie uit die staanspoor onraad vermoed het nie.

¹⁹⁶ Ek bied slegs 'n algemene bespreking van die tendense wat opmerkbaar is vanuit die vroue se interpretasies. Vir 'n meer spesifieke bespreking van elke groep kan Bylae U beskou word of die gespreksanalise soos vervat in Bylaag K-N.

Sommige hou haar onskuld voor as rede en ander meen die feit dat Amnon haar (half)broer was, die situasie onvoorstelbaar gemaak het. Wat opmerklik was, was die baie kritiese interpretasie van Jonadab. Een van die groepe gaan selfs so ver as om te sê dat Jonadab 'n deurslaggewende rol gespeel het. Sy ondermynende raad en bystand aan Amnon word in 'n besondere kritiese en negatiewe lig beskou. Ook Dawid se gebrek aan reaksie aan die einde van die verhaal word negatief beoordeel. Absalom se wraakgierige gedrag word as verstaanbaar beskou in die lig van die trauma wat Tamar aangedoen is, maar deelnemers meen dat die hele situasie vermy kon gewees het as die familiesisteem nie vir Tamar in die steek gelaat het nie. Deelnemers merk die ongenoemde karakters in die verhaal op, naamlik Tamar se moeder of susters. Hulle beskou die gebrek aan vroulike karakters in die verhaal as aanduidend van die dominante manlike perspektief waaruit die verhaal vertel word. Die gebrek aan ingrype deur enige van die karakters in die verhaal word deur die deelnemers as skokkend beskryf.

Die bespreking van die narratiewe dimensie van die teks en in besonder die gedrag van die karakters veroorsaak dat deelnemers soortgelyke situasies in hulle eie omstandighede raaksien en beskryf. Sommige deelnemers toon 'n baie sterk identifikasie met Dawid en Absalom en hul oënskynlike onvermoë om sinvol op Tamar se vernedering te reageer. Deelnemers meen dat daar dikwels dinge is wat gebeur wat van onreg getuig en hoewel hulle daarvoor kwaad raak, doen hulle niks om die situasie te beredder nie. Die prys wat optrede teenoor onreg kos, is dikwels hoog en deelnemers getuig van hulle persoonlike ervaring in dié verband. Die deel van persoonlike verhale en ervarings is opvallend in reaksie op die verhaal van Tamar en ontwikkel vermoedelik vanuit die identifikasie van ooreenkomste tussen die teks en vroue se eie beleving van sosiale realiteite.

Die refrein wat in die Bybelverhaal opgemerk word, naamlik die woorde 'nie na haar geluister nie', word 'n belangrike interpretasie-instrument - veral in Groep 1 se lesing van die teks. Hulle meen dat dit dikwels steeds die geval is dat vroue stilgemaak word en dat hulle verhale uitgedoof word.

Ter opsomming wil dit dus blyk asof vroue die verhaal benader vanuit die ervaring van hulle persoonlike realiteite. Die vroue identifiseer met die verhaal van Tamar en dit stel hulle in staat om hulle eie verhale te vertel of om met hoop te reageer. Van die vrou meen dat die omstandighede baie verander het van Tamar se tyd af en dat dit nou

moontlik is vir vroue om hulleself te bemagtig. Hoewel daar enkele stemme van hoop is, is dit nie die oorwegende gevoel nie aangesien 'n beduidende hoeveelheid vroue steeds onderdrukkende realiteite beleef in hulle eie sosiale/kulturele kontekste. Die interkulturele gesprek het egter 'n ruimte gebied waarin die vroue hulle verhale kon deel.

Dit wil dus blyk of die vroue, in ooreenstemming met die uitgangspunte van die Feminisme en Afrika-hermeneutiek, die teks benader vanuit hulle persoonlike lewensomstandighede en of daar 'n kreatiewe wisselwerking ontwikkel tussen die teks en die konteks van die leser. Sommige vroue lees teen die grein van die teks in deur 'n basiese hermeneutiek van suspisie toe te pas. Enkele vroue is egter huiwerig om so krities met die Bybelteks om te gaan. Die rede vir die huiwering hou verband met vroue se skrifbeskouing en hulle konsep van die gesag van die Skrif. Die verband tussen teksgebruik en gesagsbeskouing van die Bybelteks kan 'n besonder sinvolle area van verdere studie wees.

7.3.2 Ideologiese analise

Ter opsomming word bondig verwys na die resultaat van die ideologiese analise van die teks waarna enkele gevolgtrekkende opmerkings gemaak word.

Beide mag en ideologie kom tot uitdrukking in die gebruik van simboliese vorme in 'n spesifieke sosiale konteks. In 'n poging om sin te maak van simboliese vorme wat 'n uitdrukking bied aan die ideologiese in die interkulturele gesprek, is 'n navorsingsinstrument ingespan wat ontwikkel is met die oog op die analise van die data wat in die studie versamel is.

Vanuit 'n analise van die data is dit in die eerste plek moontlik om 'n algemene kultuurdefinisie daar te stel wat geld vir die vroue wat aan die studie deelgeneem het. Hierdie algemene kultuurdefinisie bied die agtergrond waarteen deelnemers se persoonlike ideologiese profiel verstaan moet word. Die algemene kultuurkonteks van die respondente wat aan die studie deelgeneem het, kan soos volg omskryf word: Respondente wat aan die studie deelgeneem het, is ingebed in 'n groot magafstand-kultuurkonteks. Beide godsdiens en tegnologie dien onder andere as instrumente vir onsekerheidsvermyding. Die dominante kollektiewe raamwerk waarin deelnemers hulleself bevind, sluit nie die strewe of verkryging van individuele sukses en vooruitgang uit nie. Vroue bevind hulleself in 'n sterk manlike kultuurraamwerk

waarbinne die differensiasie tussen die verskillende geslagte hoog is en daar baie spesifieke geslagsrolle aan die verskillende geslagte toegeken word. Huiswerk en kinderversorging word as oorwegend vroulike take beskou. Die kultuurkonteks waarbinne die vrou funksioneer, laat ruimte vir beide tradisioneel Afrika- en Westerse gebruike en waardes. Hoewel die langtermyn-oriëntasie wat deur die Afrika-beeld geïmpliseer word, die sterkste vlak van identifikasie uitlok, is daar 'n bewustheid van die problematiek en tekortkominge van die kultuur-ingesteldheid.

Die primêre vraag waarmee in die studie omgegaan is, was egter die skuif of gebrek daaraan wat by die individue opgemerk word na afloop van die interaksie met die Bybelteks en die ander diverse deelnemers. 'n Beduidende getal van die deelnemers toon 'n skuif na afloop van die interkulturele ontmoeting met die teks en ander lesers. Hoewel die skuiwe wat deelnemers maak, oor die algemeen nie radikaal van aard is nie, is daar 'n opmerklieke 'bewustheid van kompleksiteit' opgemerk in deelnemers se respons op die fotobeelde na afloop van die interkulturele gesprek.

Die gevolgtrekking vanuit die data-analise is dus dat die deelnemers aan die interkulturele gesprek 'n ontmoeting beleef het met die 'ander' en vanuit hierdie ontmoeting 'n groter bewustheid toon van die kompleksiteit van simboliese vorme. Interkulturele gesprek is dus 'n instrument wat sinvol gebruik kan word ten einde 'n groter bewustheid van sosiale problematiek by individuele deelnemers te kweek. Die ontdekking van die ander en die unieke lewensomstandighede van die ander veroorsaak by deelnemers 'n groter bewustheid van hulle eie posisies, veral as daardie posisie een van voordeel/gemak/gerief is. Interkulturele gesprek is dus 'n sinvolle instrument vir die kweek van groter sosiale bewustheid.

7.3.3 Funksionering van die magsdinamika

Die tweede vraag wat in die navorsing aan die orde kom, is wat die magstrukture is wat geïdentifiseer en geanaliseer kan word in die interkulturele gesprek. As basis vir die magsbeskouing van die interkulturele gesprek is Foucault se magsteorie aangewend. Geen veralgemenende afleidings kan gemaak word vanuit die gesprekke soos dit plaasgevind het in spesifieke groepe nie. Elke gesprek het 'n eiesoortige dinamika na gelang van die deelnemers wat in die groep opgeneem is. Hoewel die kriteria vir elke groep konstant was, is die veranderlikes tussen deelnemers in terme van persoonlikheid, kommunikasiestyl en religieuse verwysingsraamwerk, om slegs

enkele voorbeelde te noem, radikaal verskillend. Die dinamika van die groep is bepaal deur die deelnemers wat tot die groep behoort het.

In elke gesprek was daar dominante individue/alliansies/diskoerse. Hierdie dominansie ontwikkel vanuit die groep en moet ook in daardie lig geïnterpreteer word. Veralgemene stellings oor dominante individue val buite die magsteorie wat in hierdie studie gebruik word. Dominansie word verklaar vanuit die dinamika in die groep. Waar daar egter mag uitgeoefen word, is daar die moontlikheid vir weerstand. Dit word sigbaar in die onttrekking van sekere deelnemers en selfs die volledige stilswye van ander.

Die gevolgtrekking vanuit die gespreksanalise is dus dat interkulturele gesprek nie die funksionering van 'n magdinamika kan vryspring nie. Mag funksioneer in sosiale kontekste en die vorming van alliansies is onafwendbaar. Alliansies word hoofsaaklik gevorm as gevolg van 'n onderlinge ervaring van gemeenskaplikheid tussen individuele deelnemers. Deelnemers wat in alliansies betrokke raak, het die ervaring dat hulle stem gehoor word en dit veroorsaak dinamiese energie wat deelname tot die gesprek verhoog. Buitestaanders tot alliansies voel dikwels geïsoleerd en dit kan daartoe bydrae dat die deelnemers weerstand toon deur gedeeltelik of volkome aan die gesprek te onttrek.

Met die oog op die inrig van interkulturele gesprek blyk dit dus belangrik om nie net die diversiteit van deelnemers as kriteria voorop te stel nie, maar om ook bewus te wees van die gemeenskaplikheid wat daar tussen deelnemers bestaan en die moontlikheid van uitsluitende alliansies wat dit kan inhou. Radikaal diverse individue verloor maklik hulle stem in die interkulturele gesprek as hulle opinies/leefwêreld te ver verwyderd is van die gemiddeld ervaringsrealiteit wat in die groep vergestalt word.

Hoewel die positiewe waarde van die interkulturele gesprek dus deur die studie bevestig word, bly dit 'n komplekse ruimte waarbinne gewone mense in interaksie met mekaar kom. Hierdie ruimte is dus ook blootgestel aan die komplekse funksionering van mag in 'n relasionele sisteem. Die moontlikheid van dominasie en uitsluiting bly dus ook in hierdie ruimte 'n werklikheid wat in berekening gebring moet word.

Die interkulturele gesprek soos dit prakties daaruit sien, is 'n besonder kreatiewe ruimte waarin diverse individue kan tuis kom. Die funksionering van die groep moet egter herhaaldelik geëvalueer word ten einde te verseker dat dominante en uitsluitende magsdiskoerse nie oorheers nie. Ook die ruimte van interkulturele gesprek moet telkens met suspisie bejeën word ten einde die konkrete funksionering daarvan in lyn te bring met die teoretiese besinning.

7.4 Implikasies vir die interkulturele Bybellees-proses

Dit is 'n algemene gevolgtrekking van hierdie studie in die lig van die analise van die empiriese data dat die interkulturele gespreksruimte, wat teoreties deur beide Feminisme en Afrika-hermeneutiek onderskryf word, 'n sinvolle kommunale ruimte is waarin die stem van die individu tot sy/haar reg kom. Individue word verder ideologies uitgedaag in hierdie ruimte en toon 'n groter bewustheid van die komplekse aard van simboliese vorme in 'n spesifieke sosiale konteks. Die sosiale bewussyn van deelnemers aan die interkulturele gesprek word beïnvloed deur die ontmoeting met die kultureel-verwyderde ander en die kultureel-verwyderde Bybelteks.

Die interkulturele gesprek is egter 'n komplekse ruimte in die sin dat daar altyd 'n bepaalde magsdinamika funksioneer binne die gesprek. Hierdie dinamika kan nie voorspel word nie aangesien dit bepaal word deur die deelnemers aan die spesifieke gesprek.

Die diversiteit van deelnemers is nie die enigste faktor wat 'n sinvolle interkulturele gesprek verseker nie. Die gemeenskaplikheid van deelnemers en die moontlikheid van dominante alliansies wat dit inhou, moet ook in berekening gebring word in die opstel van interkulturele gespreksituasies. Hoewel diversiteit belangrik is, kan die ekstreme aanwending daarvan maklik lei tot die vervreemding van radikaal-diverse deelnemers.

Interkulturele gesprek is dus 'n besondere sinvolle ruimte waarbinne sosiale transformasie gefasiliteer kan word, maar dit bly 'n komplekse dinamiese ruimte waarin diverse individue mekaar ontmoet. Die sukses van die gesprek kan deels bepaal word deur sinvolle groepsamestelling, maar ten slotte bly die gesindheid waarmee individue die gesprek benader, van deurslaggewende belang.

Die praktyk van interkulturele gesprek wat ingerig word met die oog op Bybelinterpretasie moet telkens krities met suspisie bejeën word ten einde dominansie en uitsluiting te voorkom en om die praktyk te versoen met die teorie.

7.5 Areas vir verdere studie

Met die afronding van hierdie studie het daar by my die bewustheid ontstaan dat daar 'n oneindige hoeveelheid onbeantwoorde vrae steeds tussen die lyne van die argument funksioneer. Hierdie studie poog op geen manier om die laaste woord oor die praktyk van interkulturele Bybellees te wees nie. Areas wat myns insiens sinvol verder ondersoek sou kon word is onder andere die volgende:

- a) Die manier waarop Bybelleesers die gesag van die Skrif verstaan, het 'n radikale invloed op die manier waarop die Bybelteks gelees, geïnterpreteer en aangewend word. Dit sou besonder sinvol wees om gesprekke tussen Bybelleesers op te stel wat vanuit verskillende gesagsposisie oor die Bybel dink. In die lig van talle moderne debatte oor kontroversiële aangeleenthede is dit duidelik dat hierdie area van studie nog baie ruimte bied vir ontginning.
- b) Vanuit die onderwerp van die Tamar-tek sou dit besonder sinvol wees om mans en vroue met mekaar in interaksie te bring in 'n interkulturele Bybellees-proses. Die vroue wat aan die gesprekke deelgeneem het, het met redelike vrymoedigheid intieme detail van hulle leefwêreld met mekaar bespreek. Dit sou merkwaardig wees om te sien hoe die gesprek daaruit sien as beide mans en vroue verteenwoordig word.
- c) Hoewel dit nie die fokus van hierdie studie was nie, sou dit sinvol kon wees om 'n ondersoek te loods na hoe die funksionering van mag in die teks die magsdinamika wat in die groep aanwesig is, beïnvloed en of dit hoegenaamd 'n invloed het. (Hierdie aspek sou juis ook interessant wees wanneer manlike en vroulike deelnemers gelyktydig betrek word, soos in die vorige punt voorgestel. Sal manlike deelnemers 'n andersoortige aansluiting by die magsdinamika in die teks vind as vroulike deelnemers?)
- d) Die mate waarin mense deelgeneem het in die groep het neergekom op 'n keuse. Dit sou besonders sinvol wees om ondersoek in te stel na waarom mense kies/nie kies om deel te neem aan interaksie met die 'ander' nie en wat die kriteria is vir onbevangende deelname aan die proses.

e) Vanuit die praktiese ervaring van die interkulturele gespreksproses in my eie konteks en die bewuswording van die positiewe ervarings wat deelnemers gehad het, vermoed ek dit sou sinvol wees om die proses ook met ander groepe te herhaal. Die bewuswording wat die proses vir deelnemers ingehou het, is na afloop van die gesprek as baie kosbaar beskryf. In die aanwending van interkulturele gesprek as 'n instrument van bewusmaking, sou dit egter sinvol wees om aan die einde 'n praktiese komponent in te bou sodat deelnemers vanuit die gesprek uitgedaag word om anders te gaan leef in hulle eie konteks. Hierdie komponent sou deelnemers instaat stel om die tree te gee vanaf die gestruktureerde interkulturele gespreks ruimte na die interkulturele realiteit wat die Suid-Afrikaans konteks kenmerk. Die instrument leen homself daartoe om 'n besonder sinvolle praktiese uitvloeisel tot gevolg te hê, indien die proses voorsiening daarvoor maak. Die ontwikkeling van 'n proses van interkulturele Bybellees en die toepassing daarvan in die alledaagse Suid-Afrikaanse konteks hou besondere sinvolle moontlikhede in vir nie net die verruiming van individue nie, maar ook vir sosiale transformasie.

Bibliografie

Abogunrin, S.O. 1986. Biblical research in Africa: The task ahead. *African Journal of Biblical Studies*, 1(1):7-24.

Ackermann, D.M. 1993a. Liberating the word: Some thoughts on feminist hermeneutics. *Scriptura*, 44:1-18.

Ackermann, D.M. 1993b. Meaning and power: some key terms in Feminist liberation theology. *Scriptura*, 44:19-33.

Ackermann, D.M. 1996. 'For such a thing is not done in Israel': Violence against women, in Hully, L., Kretzschmar, L. & Pato, L.L. (eds.). *Archbishop Tutu. Prophetic Witness in South Africa*. Johannesburg: Human & Rousseau. 145-155.

Ackermann, D.M. 2001. *Tamar's cry: Re-reading an ancient text in the midst of an HIV/AIDS pandemic*. Johannesburg: Ecumenical Foundation of Southern Africa.

Ackermann, D.M. 2006. From mere existence to tenacious endurance. Stigma, HIV/AIDS and a Feminist theology of praxis, in Phiri, I.A. & Nadar, S.(eds.) *African Women, Religion, and Health: Essays in Honor of Mercy Amba Ewudiziwa Oduyoye*. 221-242.

Aichele, G. 1995. *The postmodern Bible: The Bible and culture collective*. New Haven: Yale University Press.

Akper, G.I. 2005. The role of the 'ordinary reader' in Gerald O. West's hermeneutics. *Scriptura*, 88:1-13.

Akper, G.I. 2006. From multiculturalism to interculturalism? Locating the ongoing African agency discourse in the debate. *Scriptura*, 91:1-11.

Alberty, R. 2000. In search of the Deuteronomist. A first solution to a historical riddle, in Römer, T (ed.). *The future of the Deuteronomistic History*. Leuven: Leuven University Press. 1-19.

Alter, R. 1981. *The art of Biblical narrative*. New York: Basic Books.

Alter, R. 1992. *The world of Biblical literature*. New York: Basic Books.

Anderson, A.A. 1989. *2 Samuel*. *Word Biblical Commentary: Volume 11*. Texas: Word Books Publishers.

Armour, E.T. 1999. *Deconstruction, feminist theology and the problem of difference: Subverting the race/gender divide*. Chicago: University of Chicago Press.

Babbie, E. 1998. *The practice of social research*. 8th edition. New York: Wadsworth Publishing Company.

- Babbie, E. 2004. *The practice of social research*. 10th edition. New York: Wadsworth Publishing Company.
- Bal, M. 1979. *Mensen van papier: Over personages in de literatuur*. Assen: Van Gorcum.
- Bal, M. 1987. *Lethal love: Feminist literary readings of biblical love stories*. Indianapolis: Indiana University Press.
- Bal, M. 1988. *Narratology: Introduction to the theory of narrative*. Toronto: University of Toronto Press.
- Baldwin, J.G. 1988. *1 and 2 Samuel: An introduction and commentary*. Leicester: Inter-Varsity Press.
- Barbour, R.S. 2008. *Introducing qualitative research: A student's guide to the craft of doing qualitative research*. London: Sage Publications.
- Bar Efrat, S. 1989. *Narrative art in the Bible*. Sheffield: Almond Press.
- Barton, J. 1984. *Reading the Old Testament: Method in biblical study*. London: Darton, Longman & Todd.
- Bergen, R.D. 1996. *1 and 2 Samuel* (The new American commentary 7). New York: Broadman & Holman.
- Berlin, A. 1983. *Poetics and interpretation of Biblical narrative*. Sheffield: The Almond Press.
- Birch, B.C. 1998. The first and second book of Samuel, in Keck, L.E. (eds.). *The new interpreter's Bible: Volume II*. Nashville: Abingdon Press. 949-1307.
- Bledstein, A.J. 1994. Tamar and the 'coat of many colors', in Brenner, A. (ed.). *Samuel and Kings: A feminist companion to the Bible*. 2nd series. Sheffield: Sheffield Academic Press. 65-79.
- Bray, G. 1996. *Biblical interpretation: Past and present*. Leicester: Apollos.
- Brown, B. & Cousins M. 1986. The linguistic fault: The case of Foucault's archaeology, in Gane, M. (ed.). *Towards a critique of Foucault*. London: Routledge & Kegan Paul. 33-60.
- Brueggemann, W. 1990. First and second Samuel, in Mays, J.L. (ed.). *Interpretation: A Bible commentary for teaching and preaching*. Louisville: John Knox.
- Carroll, R.P. 1994. On representation in the Bible: An ideologiekritik approach. *Journal of Northwest Semitic Languages*, 20(2):1-15.

- Carroll, R.P. 1995. An infantry of traces: On making an inventory of our ideological holdings. An introduction to ideologiekritik in Biblical studies. *Journal of Northwest Semitic Languages*, 21(2): 25-43.
- Carroll, R.P. 2001. (South) Africa, Bible, criticism: Rhetorics of a visit, in West, G.O. & Dube, M. (eds.). *The Bible in Africa: Transactions, trajectories and trends*. Leiden: Brill Academic Publishers. 184-202.
- Clines, D.J.A. 1995. *Interested parties: The ideology of writers and readers of the Hebrew Bible*. Sheffield: Sheffield Academic Press.
- Conroy, C. 1978. *Absalom! Absalom! Narrative and language in 2 Samuel 13-20*. Rome: Biblical Institute Press.
- Conroy, C. 1983. *1-2 Samuel, 1-2 Kings with an Excursus on Davidic Dynasty and Holy City Zion*. Wilmington: Michael Glazier.
- De Beauvoir, S. 1949. *The Second Sex*. New York: Everyman's Library.
- De Gruchy, J.W. 2006. *Being human: Confessions of a Christian humanist*. London: SCM Press.
- De Vault, M.L. 2002. Talking and listening from women's standpoint: Feminist strategies for interviewing and analysis, in Weinberg, D. (ed.). *Qualitative research methods*. Oxford: Blackwell Publishers. 88-111.
- De Villiers, P.G.R. 1993. The Bible and the struggle (for power). *Scriptura*, 45:1-28.
- De Wit, H. 2004. Through the eyes of another, in De Wit, H., Jonker, L.C., Kool, M. & Schipani, D. (eds.). *Through the eyes of another: Intercultural reading of the Bible*. Indiana: Institute of Mennonite Studies. 3-54.
- Draper, J.A. 1996. Confessional Western text-centered biblical interpretation and oral or residual-oral context. *Semeia*, 73:59-78.
- Dube, M.W. 2000. *Postcolonial feminist interpretation of the Bible*. St Louis: Chalice Press.
- Dube, M.W. 2002. Villagising, globalising and biblical studies, in Ukpong, J.S., Dube, M.W., West, G.O., Masoga, A., Gottwald, N.K., Punt, J., Maluleke, T.S. & Wimbush, V. L. (eds.). *Reading the Bible in the global village: Cape Town*. Atlanta: SBL. 41-64.
- Du Toit, C. 1998. African hermeneutics and understanding the dynamics of African theology. *Scriptura*, 67:363-385.
- Exum, J.C. 1990. Murder they wrote: Ideology and the manipulation of female presence in Biblical narrative, in Bach, A. (ed.). *The pleasure of her text: Feminist readings of Biblical and historical texts*. Philadelphia: Trinity Press International. 45-67.

- Exum, J.C. 1993. *Fragmented women: Feminist (sub)versions of Biblical narratives*. Sheffield: JSOT Press.
- Farley, M.A. 1985. Feminist consciousness and the interpretation of scripture, in Russel, L.M. (ed.). *Feminist interpretations of the Bible*. Philadelphia: Westminster. 41-54.
- Flaskas, C. & Humphreys, C. 1993. Theorizing about power: Intersecting the ideas of Foucault with the 'problem' of power in family therapy. *Family Process*, 32(1):35-47.
- Fokkelman, J.P. 1981. *Narrative art and poetry in the books of Samuel: A full interpretation based on stylistic and structural analyses*. Assen: Gorcum.
- Foucault, M. 1980a. Truth and power, in Gordon, C. (ed.). *Power/knowledge: Selected interviews and other writings. 1972-1977*. Sussex: The Harvester Press. 109-133.
- Foucault, M. 1980b. Power and strategies, in Gordon, C. (ed.). *Power/knowledge: Selected interviews and other writings. 1972-1977*. Sussex: The Harvester Press. 134-145.
- Foucault, M. 1995. *Discipline and punish: The birth of the prison (2nd Edition)*. New York: Vintage Books.
- Fowler, R.M. 1985. Who is 'the reader' in reader response criticism? *Semeia*, 31:5-26.
- Gane, M. 1986. Introduction: Michel Foucault, in Gane, M. (ed.). *Towards a critique of Foucault*. London: Routledge & Kegan Paul. 1-14.
- Geertz, C. 1975. *The interpretation of cultures: Selected essays by Clifford Geertz*. London: Hutchinson.
- George, M.K. 2000. Foucault, in Adam, A.K.M. (ed.). *Handbook of postmodern Biblical interpretation*. Missouri: Chalice Press. 91-98.
- Green, E.E. 1993. Woman's words: Sexual difference and Biblical hermeneutics. *Feminist Theology*, 4(Spring):64-78.
- Goslinga, C.J. 1962. *Het tweede boek Samuël*. Kampen: Uitgeversmaatschappij J. H. Kok.
- Gunn, D.M. 1987. New directions in the study of biblical Hebrew narrative. *Journal for the Study of the Old Testament*, 39:65-75.
- Gunn, D.M. 1999. Narrative criticism, in McKenzie, S.L. & Haynes, S.R. (eds.). *To each its own meaning: An introduction to Biblical criticisms and their application*. Louisville: Westminster John Knox Press. 201-229.
- Halkes, C.J.M. 1984. *Zoekend naar wat verloren ging: Enkele aanzetten voor een feminisistische theologie*. Ten Have: Baarn.

- Hamar, A.K. 1996. Some understandings of power in feminist liberation theologies. *Feminist theology*, 12:10-20.
- Hansen, T. 1992. My name is Tamar. *Theology*, Jan/Feb:370-377.
- Hertzberg, H.W. 1964. *I & II Samuel: a commentary*. London: SCM Press.
- Hess, C.L. 1998. Becoming midwives to justice: A feminist approach to practical theology, in Ackermann, D.M. & Bons-Storm, R. (eds.). *Liberating faith practices: Feminist practical theologies in context*. Peeters: Leuven. 52-73.
- Hesse-Biber, S.N. & Leavy, P. 2006. *The practice of qualitative research*. London: Sage Publications.
- Hinga, T.M. 2002. African feminist theologies, the global village, and the imperative of solidarity across borders: The case of the circle of concerned African woman theologians. *Journal of Feminist Studies in Religion*, 18(1):79-86.
- Hofstede, G.H. 1991. *Cultures and organizations: Software of the mind*. London: McGraw-Hill.
- Hofstede, G.H. 2001. *Culture's consequences: Comparing values, behaviours, institutions, and organisations across nations*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Holter, K. 2000. *Yahweh in Africa: Essays on Africa and the Old Testament*. New York: Peter Lang.
- Holter, K. 2001. Old Testament scholarship in sub-Saharan Africa, North of the Limpopo River, in West, G.O. & Dube, M.W. (eds.). *The Bible in Africa: Transactions, trajectories and trends*. Leiden: Brill Academic Publishers. 54-71.
- hooks, b. 1984. *Feminist theory from margin to center*. Boston: South End Press.
- Isherwood, L. & McEwan, D. 1993. *Introducing feminist theology*. Sheffield: Sheffield Academic press.
- Jones, S. 2000. *Feminist theory and Christian theology: Cartographies of grace*. Minneapolis: Fortress Press.
- Jonker, L.C. 1996. *Exclusivity and Variety. Perspectives on Multidimensional Exegesis*. Kampen: Kok Pharos.
- Jonker, L.C. 2005a. 'Contextuality' in (South) African exegesis: Reflections on the communality of our exegetical methodologies. *Old Testament Essays*, 18(3):637-650.
- Jonker, L.C. 2005b. Approaches focusing on the production of texts, in Jonker, L.C. & Lawrie, D. (eds.). *Fishing for Jonah (anew): Various approaches to Biblical interpretation*. Stellenbosch: Sun Press. 27-58.

- Jonker, L.C. 2006. From multiculturalism to interculturalism: Can intercultural Biblical hermeneutics be of any assistance? *Scriptura*, 91: 19-28.
- Jonker, L.C. 2007a. On becoming a family: Multiculturalism and interculturalism in South Africa. *The Expository Times*, 118(10):480-487.
- Jonker, L.C. 2007b. The global context and its consequences for Old Testament interpretation. Ongepubliseerde referaat gelewer by die 19th Congress of the International Organization for the Study of the Old Testament. 15-22 Julie. Ljubljana, Slovenia.
- Kessler, R. 2004. From bipolar to multipolar understanding, in De Wit, H., Jonker, L.C., Kool, M. & Schipani, D. (eds.). *Through the eyes of another: Intercultural reading of the Bible*. Indiana: Institute of Mennonite Studies. 452-459.
- King, U. 1994. Introduction, in King, U. (ed.). *Feminist theology from the Third World: A reader*. London: SPCK. 1-23.
- Kool, M. 2004. Intercultural Bible reading as a practical setting for intercultural communication, in De Wit, H., Jonker, L.C., Kool, M. & Schipani, D. (eds.). *Through the eyes of another: Intercultural reading of the Bible*. Indiana: Institute of Mennonite Studies. 360-376.
- Kvale, S. 1996. *Interviews: An introduction to qualitative interviewing*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Lategan, B.C. 1996. Scholar and ordinary reader: More than a simple interface. *Semeia*, 73:243-255.
- Lategan, B.C. 1997. Possible future trends from the perspective of hermeneutics. *Journal of Theology for Southern Africa*, 99:116-121.
- Lawrie, D.L. 2005a. Approaches focusing on the texts themselves, in Jonker, L.C. & Lawrie, D. (eds.). *Fishing for Jonah (anew): Various approaches to Biblical interpretation*. Stellenbosch: Sun Press. 67-108.
- Lawrie, D.L. 2005b. Approaches focusing on the reception of texts, in Jonker, L.C. & Lawrie, D. (eds.). *Fishing for Jonah (anew): Various approaches to Biblical interpretation*. Stellenbosch: Sun Press. 109-146.
- Lawrie, D.L. 2005c. The hermeneutics of suspicion: The hidden worlds of ideology and the unconscious, in Jonker, L.C. & Lawrie, D. (eds.). *Fishing for Jonah (anew): Various approaches to Biblical interpretation*. Stellenbosch: Sun Press. 167-219.
- Liddicoat, A.J. 2007. *An introduction to conversation analysis*. London: Continuum.
- Maluleke, T.S. 2002. What if we are mistaken about the Bible and Christianity in Africa?, in Ukpong, J.S., Dube, M.W., West, G.O., Masoga, A., Gottwald, N.K., Punt, J., Maluleke, T.S. & Wimbush, V. L. (eds.). *Reading the Bible in the global village: Cape Town*. Atlanta: SBL. 151-173.

- Marshall, C. & Rossman, G.B. 2006. *Designing qualitative research*. London: Sage Publications.
- Maykut, P. & Morehouse, R. 1994. *Beginning qualitative research: A philosophic and practical guide*. London: The Falmer Press.
- Mazamisa, W. 1995. Orality, literacy and the Bible. *Journal of Black Theology in South Africa*, 9(2):1-26.
- McCarter, P.K. 1984. *II Samuel: A new translation with introduction, notes and commentary*. New York: Doubleday & Company.
- McFague, S. 1982. *Metaphorical theology: Models of God in religious language*. London: SCM.
- McKnight, E.V. 1999. Reader-response criticism, in McKenzie, S.L. & Haynes, S.R. (eds.). *To each its own meaning. An introduction to Biblical criticisms and their application*. Louisville: Westminster John Knox Press. 230-253.
- McNeil, M. 1993. Dancing with Foucault: Feminism and power-knowledge, in Ramazanoğlu, C. (ed.). *Up against Foucault: Explorations of some tensions between Foucault and feminism*. London: Routledge. 147-179.
- Middleton, D.F. 1990. Feminist interpretation, in Coggins, R.J. & Houlden, J.L. (eds.). *A dictionary of Biblical interpretation*. London: SCM Press. 231-234.
- Mohanty, C.T. 1991. Under Western eyes: Feminist scholarship in colonial discourse, in Mohanty, C.T., Russo A. & Torres, L. (eds.). *Third world women and the politics of feminism*. Bloomington: Indiana University Press. 51-80.
- Nadar, S. 2006. 'Hermeneutics of transformation?' A critical exploration of the model of social engagement between biblical scholars and faith communities. *Scriptura* 93: 339-351.
- Nadar, S. 2009. 'The Bible says!' Feminism, hermeneutics and neo-pentecostal challenges. *Journal of Theology for Southern Africa*, 134:131-146.
- Oduyoye, M.A. 1986. *Hearing and knowing: Theological reflections on Christianity in Africa*. Maryknoll: Orbis.
- Oduyoye, M.A. 1994. Reflections from a Third World woman's perspective: Women's Experience and Liberation Theologies, in King, U (ed.). *Feminist Theology from the Third World: A reader*. London: SPCK. 23-35.
- Oduyoye, M.A. 1995. Biblical interpretation and the social location of the interpreter: African women's reading of the Bible, in Segovia, F.F. & Tolbert, M.A. (eds.). *Reading from this place: Volume II. Social location and Biblical interpretation in global perspectives*. Minneapolis: Fortress Press. 33-51.

- Okure, T. 1995. Reading from this place: Some problems and prospects, in Segovia, F.F. & Tolbert, M.A. (eds.). *Reading from this place: Volume II. Social location and Biblical interpretation in global perspectives*. Minneapolis: Fortress Press. 52-66.
- Parratt, J. 1987. Introduction, in Parratt, J. (ed.). *A reader in African Christian theology*. London: SPCK. 1-11.
- Patte, D. 1995. *Ethics of Biblical interpretation: A re-evaluation*. Louisville: Westminster.
- Patte, D. 1999. Structural criticism, in McKenzie, S.L. & Haynes, S.R. (eds.). *To each its own meaning: An introduction to Biblical criticisms and their application*. Louisville: Westminster John Knox Press. 183-201.
- Patton, P. 1979. Of powers and prisons, in Patton, P. & Morris M. (eds.). *Michel Foucault: Power, truth, strategy*. Sydney: Federal Publications. 109-147.
- Pauw, J.C. 2007. Anti-apartheid theology in the Dutch Reformed family of churches: A depth-hermeneutical analysis. Ongepubliceerde doktrale proefskrif. Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Pears, A. 1995. Women's experience and authority in feminist theology. *Feminist Theology*, 9:108-119.
- Peterson, R. 1994. Theological and religious pluralism, in De Gruchy, J.W. & Villa-Vicencio, C. (eds.). *Doing theology in context: South African perspectives*. Maryknoll: Orbis. 219-228.
- Phiri, A. & Nadar, S. 2006. Treading softly but firmly: African women, religion and health, in Phiri, A. & Nadar, S. (eds.). *African women, religion and health: Essays in honor of Mercy Amba Ewudizwa Oduyoye*. Pietermaritzburg: Cluster Publications. 1-16.
- Pobee, J.S. 1996. Bible study in Africa: A passover of language. *Semeia*, 73:161-188.
- Pui-lan, K. 2005. *Postcolonial imagination and feminist theology*. Louisville: Westminster John Knox Press.
- Punt, J. 2002. From re-writing to re-reading the Bible in post-colonial Africa: Considering the options and implications. *Missionalia*, 30(3):410-442.
- Ridout, G. 1947. The rape of Tamar: A rhetorical analysis of 2 Samuel 13:1-22, in Jackson, J.J. & Kessler, M. (eds.). *Rhetorical criticism: Essays in honor of James Muilenburg*. Pittsburgh: The Pickwick Press. 75-83.
- Römer, T. 2007. *The so-called Deuteronomistic History: A Sociological, Historical and Literary Introduction*. London: T&T Clark.
- Rost, L. 1982. *The succession to the throne of David*. Sheffield: Almond Press.

- Ruether, R.R. 1983. *Sexism and God-talk: Towards a feminist theology*. Boston: Bacon Press.
- Ruether, R.R. 1985. Feminist interpretation: a method of correlation, in Russell, L. (ed.). *Feminist interpretation of the Bible*. Philadelphia: Westminster. 111-124.
- Ruether, R.R. 2002. The emergence of Christian feminist theology, in Parsons, S. F (ed.). *The Cambridge companion to feminist theology*. Cambridge: Cambridge University Press. 3-22.
- Russell, L. 1985. Authority and the Challenge of Feminist Interpretation, in Russell, L. (ed.) *Feminist interpretation of the Bible*. Philadelphia: Westminster. 137-146.
- Russo, A. 1991. 'We cannot live without our lives': White women, anti-racism and feminism, in Mohanty, C.T., Russo A. & Torres, L. (eds.). *Third world women and the politics of feminism*. Bloomington: Indiana University Press. 296-311.
- Schreiter, R.J. 1986. *Constructing local theologies*. Marynoll: Orbis.
- Schüssler-Fiorenza, E.S. 1985. The will to choose or to reject: Continuing our critical work, in Russell, L. (ed.). *Feminist interpretation of the Bible*. Philadelphia: Westminster. 125-136.
- Schüssler-Fiorenza, E.S. 1986. *In memory of her: A feminist theological reconstruction of Christian origins*. New York: Crossroad.
- Schüssler-Fiorenza, E.S. 1993. *Searching the scriptures: A feminist introduction*. New York: Crossroad.
- Schüssler-Fiorenza, E.S. 1999. *Rhetoric and ethic: The politics of biblical studies*. Minneapolis: Fortress Press.
- Sheridan, A. 1980. *Michel Foucault: The will to truth*. London: Tavistock Publications.
- Ska, J.L. 1990. 'Our fathers have told us': *Introduction to the analysis of Hebrew narratives*. Rome: Editrice Pontificio Istituto Biblico.
- Smart, B. 1985. *Michel Foucault*. London: Travistock Publications.
- Smit, D.J. 1991. The demythologisation of ideology, in Nürenberger, K. (ed.). *The democratic vision for South Africa: Political realism and Christian responsibility*. Pietermaritzburg: Encounter Publications. 280-296.
- Smit, D.J. 2007. The symbol of reconciliation and ideological conflict in South-Africa, in Conradie, E. M. (ed.). *Essays in public theology: Collected essays I*. University of the Western Cape: Sun Press. 287-308.
- Smith, J. 1990. The discourse structure of the rape of Tamar (2 Samuel 13:1-22). *Vox Evangelica*, XX:21-42.

- Speer, A. 2005. *Gender talk: Feminism, discourse and conversation analysis*. London: Routledge.
- Sternberg, M. 1985. *The poetics of Biblical narrative: Ideological literature and the drama of reading*. Bloomington: Indiana University Press.
- Stratton, B.J. 2000. Ideology, in Adam, A.K.M. (ed.). *Handbook of postmodern Biblical interpretation*. Missouri: Chalice Press. 120-127.
- Sugirtharajah, R. S. 1998. Biblical studies after the Empire: From a Colonial to a Postcolonial mode of interpretation, in Sugirtharajah, R. S. (ed.). *The Postcolonial Bible*. Sheffield: Sheffield Academic Press. 12-23.
- Ten Have, P. 1999. *Doing conversation analysis: A practical guide*. London: Sage Publication.
- Thiselton, A.C. 1992. *New horizons in hermeneutics*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House.
- Thomson, J.B. 1984. *Studies in the theory of ideology*. Cambridge: Polity Press.
- Thomson, J.B. 1990. *Ideology and modern culture*. California: Stanford University Press.
- Tolmie, D.F. 1999. *Narratology and Biblical narratives: A practical guide*. Bethesda: International Scholars Publication.
- Tracy, D. 1987. *Plurality and ambiguity: Hermeneutics, religion, hope*. San Francisco: Harper & Row.
- Trible, P. 1984. *Texts of terror: Literary-feminist readings of Biblical narratives*. Philadelphia: Fortress Press.
- Trible, P. 1999. Bible in the round, in Farley, M.A. & Jones S. (eds.). *Liberating eschatology: Essays in honor of Letty M. Russell*. Louisville: Westminster John Knox Press. 47-54.
- Ukpong, J.S. 1995. Re-reading the Bible with African eyes: Interculturation and hermeneutics. *Journal of Theology for Southern Africa*, 91:3-14.
- Ukpong, J.S. 1996. The parable of the shrewd manager (Luke 16:1-13): An essay in the inculturation Biblical hermeneutic. *Semeia*, 73:189-212.
- Ukpong, J.S. 2000. Developments in Biblical interpretation in Africa: Historical and hermeneutical directions. *Journal of Theology for Southern Africa*, 109:3-18.
- Ukpong, J.S. 2001a. Developments in Biblical interpretation in Africa: Historical and hermeneutical directions, in West, G.O. & Dube, M.W. (eds.). *The Bible in Africa: Transactions, trajectories and trends*. Leiden: Brill Academic Publishers. 11-26.

- Ukpong, J.S. 2001b. Popular reading of the Bible in Africa and implications for academic readings, in West, G.O. & Dube, M.W. (eds.). *The Bible in Africa: Transactions, trajectories and trends*. Leiden: Brill Academic Publishers. 582-594.
- Ukpong, J.S. 2002. Reading the Bible in a global village: Issues and challenges from African readings, in Ukpong, J.S., Dube, M.W., West, G.O., Masoga, A., Gottwald, N.K., Punt, J., Maluleke, T.S. & Wimbush, V. L. (eds.). *Reading the Bible in the global village: Cape Town*. Atlanta: SBL. 9-40.
- Van der Merwe, C.H.J. Naudé, J.A. & Kroeze, J.H. 1997. *Bybels-Hebreeuse Naslaangrammatika*. Kaapstad:Nasionale broekdrukkerye-groep.
- Volf, M. 1996. *Exclusion and embrace: A Theological exploration of identity, otherness and reconciliation*. Nashville: Abingdon Press.
- Von Rad, G. 1962. *Old Testament Theology*. London: Oliver and Boyd.
- Vosloo, R. 2003. Public morality and the need for an ethos of hospitality. *Scriptura*, 82:63-71.
- Vosloo, R. 2004. Identity, otherness and the triune God: Theological groundwork for a Christian ethic of hospitality. *Journal of Theology for Southern Africa*, 119:69-89.
- Vorster, W.S. 1986. Readings, readers and the succession narrative: An essay on reception criticism, in Van Wyk, W.C. (ed.). *Studies in the succession narrative: Old Testament Essays*. 339-353.
- West, G.O. 1993. *Contextual Bible study*. Pietermaritzburg: Cluster Publications.
- West, G.O. 1994. The Bible and theology, in De Gruchy, J.W. & Villa-Vicencio, C. (eds.). *Doing theology in context: South African perspectives*. Maryknoll: Orbis books. 15-25.
- West, G.O. 1996. Reading the Bible differently: Giving shape to the discourses of the dominated. *Semeia*, 73:21-41.
- West, G.O. 1997. Finding a place among the posts for post-colonial criticism in Biblical studies in South Africa. *Old Testament Essays*, 10(2):322-342.
- West, G.O. 1999. *Biblical hermeneutics of liberation: Modes of reading the Bible in the South African context*. Pietermaritzburg: Cluster Publications.
- West, G.O. 2001a. Mapping African Biblical interpretation: A tentative sketch, in West, G.O. & Dube, M.W. (eds.). *The Bible in Africa: Transactions, trajectories, and trends*. Leiden: Brill Academic Publishers. 29-53.
- West, G.O. 2001b. Contextual Bible study in South Africa: A resource for reclaiming and regaining land, dignity and identity, in West, G.O. & Dube, M.W. (eds.). *The Bible in Africa: Transactions, trajectories and trends*. Leiden: Brill Academic Publishers. 595-610.

West, G.O. 2002a. Unpacking the package that is the Bible in African Biblical scholarship, in Ukpong, J.S., Dube, M.W., West, G.O., Masoga, A., Gottwald, N.K., Punt, J., Maluleke, T.S. & Wimbush, V. L. (eds.). *Reading the Bible in the global village: Cape Town*. Atlanta: SBL. 65-94.

West, G.O. 2002b. The Bible as bola: Amongst the foundations of African Biblical apprehensions. *Journal of Theology for Southern Africa*, 112:23-37.

West, G.O. 2005. Shifting perspectives on the comparative paradigm in (South) African Biblical scholarship. *Religion & Theology*, 12(1):48-72.

West, G. O. 2006. Contextual Bible reading: A South African case study. *Analextra Bruxellensia*, 131-148.

Whybray, R.N. 1968. *The succession narrative: A study of II Samuel 9-20 and I Kings 1 and 2*. London: SCM Press.

Wickham, G. 1986. Power and power analysis: Beyond Foucault? in Gane, M. (ed.). *Towards a critique of Foucault*. London: Routledge & Kegan Paul. 149-179.

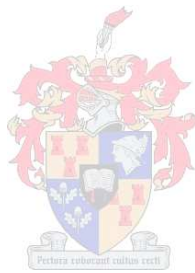
Yamada, F. M. 2008. *Configurations of rape in the Hebrew Bible: A literary analysis of three rape narratives*. New York: Peter Lang Publishing Inc.

Yee, G. A. 1990. Discovering Eve: Ancient Israelite women in context. *Catholic Biblical Quarterly*, 52(3):530-535.

Yee, G.A. 1995. Ideological criticism: Judges 17-21 and the dismembered body, in Yee, G.A. (ed.). *Judges and methods: New approaches in Biblical studies*. Minneapolis: Fortress Press. 146-152.

Yee, G.A. 1999. Ideological criticism, in Hayes, J.H. (ed.). *Dictionary of Biblical interpretation: A-J*. Nashville: Abingdon Press. 534-537.

**Ideologie en mag in Bybelinterpretasie:
Op weg na 'n kommunale lees van 2 Samuel 13**

Charlene van der Walt

BYLAE

Promotor:

Prof. L.C. Jonker

Inhoudsopgawe

Bylaag A Inligtingsbrief aan deelnemer – Afrikaans	1
Bylaag B Inligtingsbrief aan deelnemer – Engels	5
Bylaag C Werkboek vir saamleeservaring - Afrikaans.....	9
Bylaag D Workbook for joint reading experience - Engels	43
Bylaag E Basis data vanuit werkboeke	77
Bylaag F Ideologiese data-analise diagram vir individuele deelnemers	113
Bylaag G Ideologiese resultaatblad vir individuele deelnemers	159
Bylaag H Demografiese en ideologiese vergelyking.....	195
Bylaag J Skematiese voorstelling van ideologiese skuiwe	209
Bylaag K Gespreksanalise Groep 1	215
Bylaag L Gespreksanalise Groep 2	235
Bylaag M Gespreksanalise Groep 3	257
Bylaag N Gespreksanalise Groep 4	277
Bylaag P Meganiese gespreksanalise.....	295
Bylaag Q Tematiese gespreksanalise Groep 1.....	301
Bylaag R Tematiese gespreksanalise Groep 2.....	307
Bylaag S Tematiese gespreksanalise Groep 3.....	313
Bylaag T Tematiese gespreksanalise Groep 4	321
Bylaag U Teksanalitiese waarnemings vanuit gespreksanalise	327
Bylaag W Respons van deelnemers op magsdinamika-vraelys	337

Bylaag A

Inligtingsbrief aan deelnemer – Afrikaans

Algemene inligtingsbrief

Leeservaring

Datum:	
Tyd:	
Plek:	Hillstraat 42 (Reg langs die NG Kerk in Hillstraat)

Geagte leser

Die leeservaring waartoe u as deelnemer ingestem het, vorm die navorsingskomponent van 'n PhD proefskrif in die Teologie (Ou Testament) aan die Universiteit van Stellenbosch. Die navorsing poog om 'n bydrae te maak tot 'n beter begrip van die prosesse wat plaasvind wanneer lesers van verskillende kulturele agtergronde saam 'n teks lees. Een van die primêre uitgangspunte van die navorsing is dat elke leser iets besonder tot die gesprek rondom teks bring, aangesien ons mense is wat elkeen 'n besondere en unieke verhaal het. 'n Tweede uitgangspunt is dat die individuele stem tuis hoort in 'n gemeenskaplike gesprek. Die oogmerk van die studie is dus om individue 'n geleentheid te gee tot dinamiese gesprekvoering, gefasiliteer rondom 'n spesifieke Bybelse teks.

U bydrae tot die navorsing is onontbeerlik en daarom wil ek u uit die staanspoor bedank. Baie dankie dat u bereid is om my op dié manier te help. Ek weet dat tyd vir almal kosbaar is en dat u deelname nie sonder moeite geskied nie. Tog hoop ek dat ons gesamentlike gesprek en die resultate daarvan 'n bydrae gaan maak tot die voortgaande nadenke oor die aard en rol wat interkulturaliteit in gesprek speel. Nie net in die akademie nie, maar ook vir die gemeenskap waarvan ons almal deel is. Elkeen van u verteenwoordig 'n besondere deel van hierdie gemeenskap waaraan ons behoort. Mag u tydens die lees- en gesprekservaring iets beleef van u gemeenskap met ander, desondanks die diversiteit wat verteenwoordig word.

Daar word geen voorbereiding van u vereis vir die leesoefening nie. Die proses gaan egter vermoedelik redelik intens wees en daarom sal dit wenslik wees as u goed uitgerus en ontspanne by die geleentheid opdaag. Ons gaan as groep na die teks luister, na mekaar luister en nadink oor hoe die verhaal wat ons saam lees, ons persoonlike lewe raak.

Die drie uur-lange byeenkoms is 'n afgeslote proses en daar sal geen opvolgssessies van u verwag word nie. Daar word egter van u verwag om die volledige proses in die groep te deurloop op die dag. Ten einde optimale kontak met mekaar en die teks te verseker, sou ons graag onderbrekings tot 'n absolute minimum wou beperk. Laat dus maar liefs u selfoon tuis.

Die groepsindeling poog om 'n verteenwoordigende interkulturele gespreksituasie te skep. U deelname aan die groep bepaal dus tot 'n mate die profiel van die groep. Onttrekking van enige individu sou die wetenskaplike

verantwoordbaarheid van die studie in gevaar stel en daarom vra ek dat u stiptelik op die dag van u lesing by die lokaal sal opdaag. Elke individu word verreken en is belangrik vir die sukses van die studie. U teenwoordigheid is dus van kardinale belang.

Die proses sal op die dag waarop u aan die lesing deelneem, duidelik aan u gekommunikeer word. Geen buitensporige eise sal aan u gestel word nie. Dis eenvoudig 'n saamlees-en-dinkgeleentheid. Daar is dus geen rede vir u om gespanne te wees oor wat op die dag gaan gebeur nie. Mag u eerder 'n gevoel van opgewondenheid beleef, soos die gevoel wat mens ervaar voordat jy 'n besondere reis onderneem. Ten einde almal wat aan die gesprek deelneem te akkommodeer, sal die gesprek in die gemeenskaplike taal plaasvind wat vooraf deur die groep bepaal sal word. Die gesprekke word deur 'n opgeleide persoon gefasiliteer en vir navorsingsdoeleindes op band opgeneem. Al die skriftelike bydraes wat deur u as individu gemaak word, kan in die taal van u keuse gedoen word.

U hoef niks saam te bring nie. Alles wat u nodig het, sal aan u voorsien word. Daar sal ook ligte verversings met tee/koffie vir u aangebied word.

Ten slotte, 'n woord van gerusstelling. Streng vertroulikheid word in die navorsingsproses gehandhaaf en u identiteit sal op geen manier in gedrang kom nie. Die navorsingsresultate sal gepubliseer word as addenda tot die proefskrif, maar met geen eksplisiete verwysing na spesifieke individue nie. U kan dus met groot vrymoedigheid eerlik deelneem aan die interkulturele gesprek wat vir u gefasiliteer sal word.

Nogmaals baie dankie vir u bereidheid om my op hierdie manier te help. Dit beteken vir my eindeloos baie. Ek hoop dat die proses vir u 'n besondere sinvolle een sal wees.

Ds Charlene van der Walt

Bylaag B

Inligtingsbrief aan deelnemer – Engels

Information letter

Reading experience

Date:	
Time:	
Place:	42 Hill Street (Next to the Dutch Reformed Church in Hill Street)

Dear reader

The reading experience which you as participant have agreed to, forms the research component of a PhD thesis in Theology (Old Testament) at the University of Stellenbosch. The research aims to make a contribution to our understanding of the processes that take place when readers of different cultural backgrounds meet with each other around text. The primary premise of the research is that every reader brings something special to the discourse on text, seeing that we each have our own unique story. A further point of departure is the view that the individual voice fits in a communal discourse. The aim of this study is thus to provide individuals with a platform for dynamic discourse, facilitated by a specific Biblical text.

Your contribution to the research is of central importance and I therefore want to thank you from the start. Thank you very much for agreeing to take part. I know that time is valuable to everyone and that your participation is not without sacrifice. Still, I hope that our conversation, and the results thereof, will make a contribution to the ongoing discussion about the nature of and role of interculturality in discourse, not only in the academic debate, but also for the community of which we are part. Each of you represents a specific part of our community. May you experience something of this community with each other during the reading and discourse experience, in spite of the diversity that is represented.

You do not need to prepare for the reading experience. The process may, however, be reasonably intense and it will, therefore, be best if you arrive well rested and relaxed at the start of the event. We are going spend time listening to text, listening to each other and consider how the story we read together, affect our personal lives. The three hour long meeting is a closed process and no follow-up attendance will be expected of you. You are, however, expected to participate in the entire process with the group on the day. To ensure optimal contact with each other and the text, we would like to limit interruptions to the absolute minimum. Therefore, preferably, leave your cell phones at home.

The group selections aim to create a representative intercultural discourse situation. Your participation influences the profile of the group to a large extent. Withdrawal of any individual will threaten the accountability of the study and I therefore ask that you arrive on time at the venue on the day of

your reading. Each individual is calculated and is essential to ensure the success of the research. Your presence is thus vital.

The process will be carefully explained to you on the day of the reading. No extreme demands will be made by the research team. It is simply a joint reading and thinking experience. There is thus no reason for you to be tense about the proceedings of the day. On the contrary, I hope that this will be a positive experience, similar to the feeling of excitement one feels before undertaking a special journey. In an attempt to accommodate all the participants, the discourse will take place in the mutually inclusive language decided upon beforehand by the group. The discourse will be facilitated by a skilled person and an audio-recording will be made for research purposes. All written contributions made by you as an individual may be completed in a language of your choice.

You do not need to bring anything along. Everything you may need will be provided. There will also be light refreshments with tea/coffee.

Strict confidentiality will be maintained throughout the research process and your identity will in no way be jeopardised. The research results will be published as an appendix to the thesis, without explicit reference to any specific individual. You can, therefore, feel completely comfortable to participate in the facilitated intercultural discourse.

Once again, thank you very much for your willingness to assist me in this fashion. It means a great deal to me. I hope the process is a particularly meaningful one for you.

Yours sincerely

Rev. Charlene van der Walt

Bylaag C

Werkboek vir saamleeservaring -

Afrikaans

Werkboek vir saamleeservaring

Groep.....
Naam.....

Geagte leser

Baie welkom by hierdie besondere saamlees-en-deel-ervaring. Dankie vir u bereidwilligheid om deel te neem aan hierdie projek. Sonder u unieke bydrae sou dit nie moontlik gewees het om hierdie navorsingsprojek te onderneem nie.

Vergun my enkele inleidende opmerkings voor die aanvang van ons gesamentlike proses van die volgende paar uur:

- Die lewe is so dikwels 'n dolle gejaag van die een ding na die volgende. Ons kry so selde kans om 'n oomblik stil te sit en waarlik iets eenvoudigs te beleef. Om teenwoordig te wees, is dus 'n uitdaging. Mag u gedurende die drie uur-lange lees-en-deel-ervaring regtig teenwoordig wees. Wees oop en ontvanklik vir die ervaring wat hierdie gemeenskaplike tyd bied.
- Daar is geen regte of verkeerde antwoorde in die proses ons vandag gaan onderneem nie. Wees dus eerlik oor u ervaring en deel spontaan dit wat by u opkom in die proses.
- Geen opvolgessies word van u verwag na afloop van vandag se gesprek nie. Die proses wat u nou gaan onderneem, is 'n afgeslote een wat geen verdere eise aan u gaan stel nie. Neem dus so vry en spontaan as wat vir u moontlik is, daaraan deel.
- U privaatheid word op geen manier in gedrang gebring deur u deelname aan vandag se studie nie. Streng vertroulikheid word in die navorsingsproses gehandhaaf. Die navorsingsresultate sal gepubliseer word as addenda tot die proefskrif, maar met geen eksplisiete verwysing na spesifieke individue nie. U kan dus met groot vrymoedigheid eerlik deelneem aan die interkulturele gesprek wat vir u gefasiliteer sal word.

Verduideliking van prosedure

Soos met enige reis wat ons onderneem, is dit belangrik dat ons weet waarheen ons onderweg is en wat die roete is wat ons gaan neem om veilig by ons bestemming aan te kom.

Die doel van hierdie samekoms is derhalwe om optimale kontak met mekaar, onself en die teks te fasiliteer in die drie uur tot ons beskikking. Elkeen van die onderafdelings wat deel vorm van die oorhoofse proses dra by tot die poging om hierdie doel te bereik. Die verskillende fases sal deeglik aan u verduidelik word terwyl ons met die proses vorder.

Die proses word gefasiliteer deur 'n opgeleide navorsingsassistent. Die gespreksleier se doel is nie om die proses te manipuleer nie, maar eerder om dit sinvol te bestuur. Indien daar enige onduidelikheid in die oefening ontstaan, kan u dit met groot vrymoedigheid met die gespreksleier opklaar. Tydens die gesprekke is daar ook 'n nie-deelnemende navorser teenwoordig. Hierdie persoon is bloot daar om waarnemings te maak oor die proses en is nie by magte om enige bydraes te maak tot die gesprek nie.

Doel van die werkboek

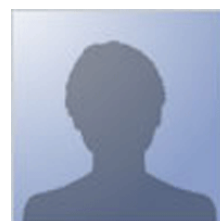
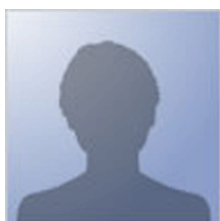
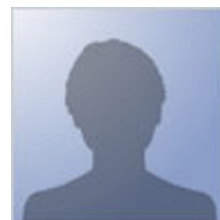
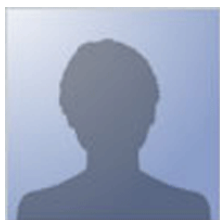
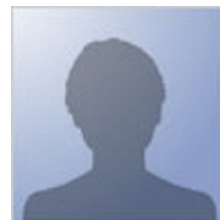
Hierdie werkboek is soos u dagboek vir die reis wat u nou saam met die groep gaan onderneem. U kan aantekeninge maak van dit wat u waarneem in u omgang met die teks en met u gespreksgenote. Dit is u reisdokument en u kan dit met vrymoedigheid gebruik. Die werkboek het al die informasie wat u nodig het om die verskillende fases van die proses deur te gaan. Probeer om nie vooruit te werk nie, maar om bloot by die oefening te bly soos deur die gespreksleier aangetoon. U werkboek word aan die einde van die proses ingeneem en vorm deel van die rou data vir die navorsingsprojek. Gebruik dit egter met groot vrymoedigheid. Dit is immers waarvoor dit saamgestel is.

Die belangrikste los ek egter vir laaste: Geniet die saamwees wat hierdie ervaring bring. Reis met vrymoedigheid saam en deel dit wat by u opkom tydens die proses. Hierdie navorsingsgesprekke is 'n jarelange droom wat vandag werklikheid word. Mag dit vir elkeen van u sinvol wees.

Charlene van der Walt

Ontmoeting en kennismaking

U word vandag in die leesproses deur 'n aantal reisgenote vergesel.
Maak gebruik van die geleentheid om mekaar te ontmoet.
(Maak gerus notas as dit u gaan help om almal se name en besonderhede te onthou.)

Demografiese inligting:

(Vul in of merk met 'n X)

Naam.....

Van.....

Geboortedatum.....

Moedertaal:

Afrikaans	Engels	Xhosa	Ander
------------------	---------------	--------------	--------------

Hoogste kwalifikasie behaal.....

Beroep.....

Leierskapsrol deur u vertolk in gemeenskap/geloofsgemeenskap:.....

Sosio-ekonomiese status:

Bo-gemiddeld	Gemiddeld	Onder-gemiddeld
---------------------	------------------	------------------------

Seksuele oriëntasie:

Heteroseksueel	Biseksueel	Homoseksueel	Geen kommentaar
-----------------------	-------------------	---------------------	------------------------

Relasionele status:

Enkellopend	Getroud	Geskei	Lewensgenoot	Ander
--------------------	----------------	---------------	---------------------	--------------

Geloofstatus:

Gelowig	Ongelowig	Nie- belangstellend	Onseker
----------------	------------------	--------------------------------	----------------

Geloofstradisie:

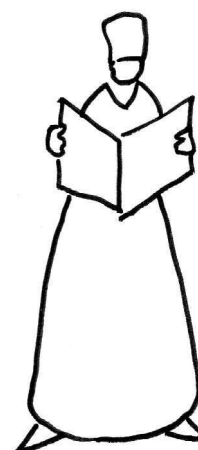
Joods	Christen	Hindoe	Moslem	Ander
--------------	-----------------	---------------	---------------	--------------

Kerk-affiliasie :

NG Kerk	Presbiteriaanse Kerk	Anglikaanse Kerk	Rooms- Katolieke Kerk
Evangeliese tradisie	Afrika tradisioneel	Ander	Geen

Vlak van betrokkenheid in kerkgenootskap:

Besonder betrokke	Gemiddelde betrokkenheid	Geen betrokkenheid	N.v.t
------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------	--------------

Vrye assosiasie-skryfoefening

Skryf u eerste gedagtes neer as u die volgende beeld/woord sien. U hoef nie lank te dink oor u respons nie. Bloot u eerste indrukke is van belang. Daar is geen regte of verkeerde reaksie op die stimulus nie. U kan dus met vrymoedigheid u eerste gedagtes weergee.

Beeld 1

Beeld 2

Beeld 3

Beeld 4

Beeld 5

Beeld 6

Beeld 7

Beeld 8

Beeld 9

Beeld 10

Tydlyn-oefening

Die storie van ons lewe is uniek omdat ons elkeen 'n eiesoortige lewensreis onderneem. 'n Verskeidenheid van ervarings vorm en verander ons. Hierdie ervarings en ons respons op lewensgebeure bepaal, onder andere, ons identiteit. Die lewenswiel-skets wat u hieronder vind, het ten doel om u te help om na te dink oor belangrike of deurslaggewende gebeurtenisse in u lewe. U het drie kaartjies gekry wat ingesluit is by u werkboek. Skryf op elkeen van die kaartjies u naam. Verder skryf u:

- op die eerste kaartjie u geboortjaar.
- op die tweede kaartjie waar u in die waterskeidingsjaar van ons land se geskiedenis, 1994, was.
- op die derde kaartjie die antwoord op 'n opdrag wat die gespreksleier aan u sal gee.

Lectio divina

Kry 'n plek waar u gemaklik kan sit en na 'n meditatiewe lesing van die teks kan luister:

II Samuel 13:1-22 – 1983 vertaling

1	Toe het daar 'n ding gebeur. Dawid se seun Absalom het 'n mooi suster gehad met die naam Tamar. Amnon, 'n ander seun van Dawid, het op haar verlief geraak.
2	Hy was siek van begeerte na sy suster Tamar, want sy was nog 'n maagd en dit was vir hom onmoontlik om by haar te kom en iets aan haar te doen.
3	Amnon het 'n vriend gehad. Sy naam was Jonadab, 'n seun van Dawid se broer Samma, en hy was 'n vindingryke man.
4	"Waarom lyk jy wat 'n koningskind is, dag vir dag so bedruk?" het hy vir Amnon gevra "Vertel my!" "Dis Tamar, my broer Absalom se suster," was sy antwoord "Ek is verlief op haar."
5	Jonadab het hom toe aangeraai: "Gaan lê op jou bed en maak of jy siek is. As jou pa dan kom kyk hoe dit gaan, moet jy vir hom sê: Laat my suster Tamar tog vir my iets te ete bring. Laat sy die ete hier by my kom voorberei dat ek dit kan sien, want ek wil uit haar eie hande eet."
6	Amnon het gaan lê en hom siek gehou. Toe die koning kom kyk hoe dit gaan, het Amnon vir hom gevra: "Laat my suster Tamar tog asseblief vir my twee hartvormige broodjies hier voor my kom bak sodat ek dit uit haar hande kan eet."
7	Dawid het 'n boodskap na Tamar by haar woonplek gestuur: "Kom tog na jou broer Amnon se woonplek toe en berei vir hom 'n ete voor."
8	Tamar het na haar broer se huis toe gekom terwyl hy op sy bed gelê het. Sy het deeg gevat en geknie en die broodjies voorberei en gebak waar hy

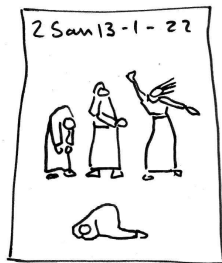
	dit kon sien.
9	Maar toe sy die pan neem en dit vir hom neersit, het Amnon geweier om te eet. Hy het beveel: "Gaan julle ander almal weg hier van my af." Toe hulle weg is,
10	het Amnon vir Tamar gesê: "Bring jy die kos hier na die kamer toe sodat ek dit uit jou hand kan eet." Tamar het die broodjies wat sy gereed gemaak het, na haar broer in die kamer gebring.
11	Net toe sy naby hom kom om hom te laat eet, gryp hy haar vas en sê vir haar: "My suster, kom lê hier by my."
12	"Nee, my broer," sê sy vir hom, "moet my nie onteer nie, want so iets word nie in Israel gedoen nie. Moet nou nie 'n dwaas ding doen nie.
13	Hoe sal ek my skande kan wegsteek? En jý sal in die oë van Israel 'n dwaas wees. Praat liever met die koning, want hy sal ons toelaat om te trou."
14	Amnon wou nie na haar luister nie. Hy het haar gepak en verkrag.
15	Maar daarna het hy haar verag; hy het 'n groot afsku in haar gekry, en sy afsku was baie groter as sy verliefdheid. Hy het toe vir haar gesê: "Loop!"
16	Maar sy sê vir hom: "Moenie die skande wat jy my aangedoen het, vererger deur my weg te jaag nie." Hy wou nie na haar luister nie
17	en beveel toe sy slaaf wat hom bedien: "Smyt hierdie vroumens uit en sluit die deur agter haar!"
18	Volgens die gebruik van koningsdogters wat nog maagde was, het sy 'n lang mantel met moue aangehad. Nadat die slaaf haar uitgesit en die deur gesluit het,
19	het Tamar stof op haar kop gegooi. Sy het haar lang mantel geskeur, haar hand op haar kop gesit en sover sy loop, het sy geskreeu.
20	Haar broer Absalom het toe vir haar gesê: "Was jou broer Amnon by jou? Toe maar, my suster, bly nou maar stil. Hy is jou broer. Moet jou nie hieroor verknies nie." Tamar het toe in haar broer Absalom se huis gaan bly en sy was 'n wrak.
21	Koning Dawid het van alles gehoor en hy was woedend.
22	Absalom het nie 'n enkele woord met Amnon gepraat nie, maar hy het hom gehaat omdat hy sy suster Tamar onteer het.

II Samuel 13:1-22 – 1953 Vertaling

1	EN daarna het dít gebeur. Absalom, die seun van Dawid, het naamlik 'n mooi suster gehad met die naam van Tamar, en Amnon, die seun van Dawid, was verlief op haar.
---	--

2	En Amnon het dit hom so aangetrek, dat hy siek was oor sy suster Tamar; want sy was 'n jongmeisie, en dit was in Amnon se oë onmoontlik om haar iets aan te doen.
3	Maar Amnon het 'n vriend gehad, met die naam van Jónadab, 'n seun van Dawid se broer Símea; en Jónadab was 'n baie skrandere man.
4	En dié vra hom: Waarom lyk jy môre vir môre so bedruk, seun van die koning? Sal jy my dit nie te kenne gee nie? Toe sê Amnon vir hom: Ek is verlief op Tamar, die suster van my broer Absalom.
5	Toe sê Jónadab vir hom: Gaan lê op jou bed en hou jou siek. As jou vader dan kom om jou te sien, moet jy vir hom sê: Laat my suster Tamar tog kom en my iets gee om te eet en die ete voor my oë klaarmaak, dat ek dit kan sien en uit haar hand eet.
6	En Amnon het gaan lê en hom siek gehou. Toe die koning kom om hom te sien, sê Amnon aan die koning: Laat my suster Tamar tog kom en voor my oë twee koekies maak, dat ek uit haar hand kan eet.
7	Daarop het Dawid na Tamar in die huis gestuur en gesê: Gaan tog in die huis van jou broer Amnon en maak vir hom ete klaar.
8	Toe gaan Tamar in die huis van haar broer Amnon terwyl hy daar lê, en sy het deeg geneem en geknie en koekies voor sy oë gemaak en die koekies gebak.
9	En sy het die pan geneem en dit voor hom omgekeer, maar hy het geweier om te eet. En Amnon het gesê: Laat almal van my weggaan! En almal het van hom weggegaan.
10	Toe sê Amnon aan Tamar: Bring die ete in die slaapkamer, dat ek uit jou hand kan eet. En Tamar het die koekies wat sy gemaak het, geneem en vir haar broer Amnon in die slaapkamer gebring.
11	Terwyl sy dit nader bring na hom om te eet, het hy haar gegryp en vir haar gesê: Kom lê by my, my suster!
12	Maar sy sê vir hom: Asseblief nie, my broer, onteer my nie, want so iets mag in Israel nie gedoen word nie; moenie so 'n skande begaan nie.
13	Waar sou ék tog met my skande heen, en jý sou soos een van die dwase in Israel wees; spreek dan tog nou met die koning, want hy sal my nie van jou terughou nie.
14	Maar hy wou nie na haar luister nie en het haar oorweldig en haar onteer en met haar gemeenskap gehad.
15	Toe het Amnon 'n baie groot afkeer van haar gekry, ja, die afkeer wat hy van haar gekry het, was groter as die liefde waarmee hy haar liefgehad het; en Amnon sê vir haar: Staan op, gaan weg!
16	Maar sy sê vir hom: Aangaande die kwaad om my weg te stuur, dit is groter as die ander wat jy my aangedoen het. Maar hy wou nie na haar luister nie.
17	Daarop roep hy sy kneg wat hom bedien, en sê: Stuur hierdie vrou tog van

	my af weg buitentoe, en sluit die deur agter haar toe.
18	En sy het 'n lang rok met moue aangehad, want sulke mantels het die koninklike dogters wat maagde was, gedra. Toe sy bediende haar buitentoe uitgebring en die deur agter haar toegesluit het,
19	het Tamar as op haar hoof gestrooi en daardie lang rok met moue geskeur; daarby het sy haar hand op haar hoof gelê en aldeur geloop en weeklaag.
20	En haar broer Absalom sê vir haar: Was jou broer Amnon by jou? Swyg dan nou, my suster! Hy is jou broer, sit jou hart nie op hierdie saak nie. So het Tamar dan as 'n verlatene in die huis van haar broer Absalom gebly.
21	Toe koning Dawid al hierdie dinge hoor, het hy baie kwaad geword.
22	Maar Absalom het met Amnon geen kwaad of goed gepraat nie, maar Absalom het Amnon gehaat, omdat hy sy suster Tamar onteer het.

2 Samuel 13:1-22 – New International Version

Amnon and Tamar

¹ In the course of time, Amnon son of David fell in love with Tamar, the beautiful sister of Absalom son of David.

² Amnon became frustrated to the point of illness on account of his sister Tamar, for she was a virgin, and it seemed impossible for him to do anything to her.

³ Now Amnon had a friend named Jonadab son of Shimeah, David's brother. Jonadab was a very shrewd man. ⁴ He asked Amnon, "Why do you, the king's son, look so haggard morning after morning? Won't you tell me?"

Amnon said to him, "I'm in love with Tamar, my brother Absalom's sister."

⁵ "Go to bed and pretend to be ill," Jonadab said. "When your father comes to see you, say to him, 'I would like my sister Tamar to come and give me something to eat. Let her prepare the food in my sight so I may watch her and then eat it from her hand.'"

⁶ So Amnon lay down and pretended to be ill. When the king came to see him, Amnon said to him, "I would like my sister Tamar to come and make some special bread in my sight, so I may eat from her hand."

⁷ David sent word to Tamar at the palace: "Go to the house of your brother Amnon and prepare some food for him." ⁸ So Tamar went to the house of her brother Amnon, who was lying down. She took some dough, kneaded it, made the bread in his sight and baked it. ⁹ Then she took the pan and served him the bread, but he refused to eat.

"Send everyone out of here," Amnon said. So everyone left him. ¹⁰ Then Amnon said

to Tamar, "Bring the food here into my bedroom so I may eat from your hand." And Tamar took the bread she had prepared and brought it to her brother Amnon in his bedroom.¹¹ But when she took it to him to eat, he grabbed her and said, "Come to bed with me, my sister."

¹² "Don't, my brother!" she said to him. "Don't force me. Such a thing should not be done in Israel! Don't do this wicked thing."¹³ What about me? Where could I get rid of my disgrace? And what about you? You would be like one of the wicked fools in Israel. Please speak to the king; he will not keep me from being married to you."¹⁴ But he refused to listen to her, and since he was stronger than she, he raped her.

¹⁵ Then Amnon hated her with intense hatred. In fact, he hated her more than he had loved her. Amnon said to her, "Get up and get out!"

¹⁶ "No!" she said to him. "Sending me away would be a greater wrong than what you have already done to me."

But he refused to listen to her.¹⁷ He called his personal servant and said, "Get this woman out of here and bolt the door after her."¹⁸ So his servant put her out and bolted the door after her. She was wearing a richly ornamented ^[a] robe, for this was the kind of garment the virgin daughters of the king wore.¹⁹ Tamar put ashes on her head and tore the ornamented ^[b] robe she was wearing. She put her hand on her head and went away, weeping aloud as she went.

²⁰ Her brother Absalom said to her, "Has that Amnon, your brother, been with you? Be quiet now, my sister; he is your brother. Don't take this thing to heart." And Tamar lived in her brother Absalom's house, a desolate woman.

²¹ When King David heard all this, he was furious.²² Absalom never said a word to Amnon, either good or bad; he hated Amnon because he had disgraced his sister Tamar.

2 Samuel 13:1-22 King James Version

¹And it came to pass after this, that Absalom the son of David had a fair sister, whose name was Tamar; and Amnon the son of David loved her.

²And Amnon was so vexed, that he fell sick for his sister Tamar; for she was a virgin; and Amnon thought it hard for him to do anything to her.

³But Amnon had a friend, whose name was Jonadab, the son of Shimeah David's brother: and Jonadab was a very subtil man.

⁴And he said unto him, Why art thou, being the king's son, lean from day to day? wilt thou not tell me? And Amnon said unto him, I love Tamar, my brother Absalom's sister.

⁵And Jonadab said unto him, Lay thee down on thy bed, and make thyself sick: and when thy father cometh to see thee, say unto him, I pray thee, let my sister Tamar come, and give me meat, and dress the meat in my sight, that I may see it, and eat it at her hand.

⁶So Amnon lay down, and made himself sick: and when the king was come to see him, Amnon said unto the king, I pray thee, let Tamar my sister come, and make me a couple of cakes in my sight, that I may eat at her hand.

⁷Then David sent home to Tamar, saying, Go now to thy brother Amnon's house, and dress him meat.

⁸So Tamar went to her brother Amnon's house; and he was laid down. And she took flour, and kneaded it, and made cakes in his sight, and did bake the cakes.

⁹And she took a pan, and poured them out before him; but he refused to eat. And Amnon said, Have out all men from me. And they went out every man from him.

¹⁰And Amnon said unto Tamar, Bring the meat into the chamber, that I may eat of thine hand. And Tamar took the cakes which she had made, and brought them into the chamber to Amnon her brother.

¹¹And when she had brought them unto him to eat, he took hold of her, and said unto her, Come lie with me, my sister.

¹²And she answered him, Nay, my brother, do not force me; for no such thing ought to be done in Israel: do not thou this folly.

¹³And I, whither shall I cause my shame to go? and as for thee, thou shalt be as one of the fools in Israel. Now therefore, I pray thee, speak unto the king; for he will not withhold me from thee.

¹⁴Howbeit he would not hearken unto her voice: but, being stronger than she, forced her, and lay with her.

¹⁵Then Amnon hated her exceedingly; so that the hatred wherewith he hated her was greater than the love wherewith he had loved her. And Amnon said unto her, Arise, be gone.

¹⁶And she said unto him, There is no cause: this evil in sending me away is greater than the other that thou didst unto me. But he would not hearken unto her.

¹⁷Then he called his servant that ministered unto him, and said, Put now this woman out from me, and bolt the door after her.

¹⁸And she had a garment of divers colours upon her: for with such robes were the king's daughters that were virgins apparelled. Then his servant brought her out, and bolted the door after her.

¹⁹And Tamar put ashes on her head, and rent her garment of divers colours that was on her, and laid her hand on her head, and went on crying.

²⁰And Absalom her brother said unto her, Hath Amnon thy brother been with thee? but hold now thy peace, my sister: he is thy brother; regard not this thing. So Tamar remained desolate in her brother Absalom's house.

²¹But when king David heard of all these things, he was very wroth.

²²And Absalom spake unto his brother Amnon neither good nor bad: for Absalom hated Amnon, because he had forced his sister Tamar

Aantekeninge ná die lees van die teks

Die wêreld van die teks...

Die teks wat in die sentrum staan van ons saamleeservaring vandag, is nie een wat gister geskryf is en vroegoggend voor ons deur afgelewer is, gereed vir die leeservaring, nie. Ons is dikwels in kontak met 'teks' wat ons op hierdie kitsmanier bereik. Dink maar aan die oggendkoerant, u gunsteling-tydskrif of 'n brief wat u per e-pos ontvang.

Tamar se verhaal en die wêreld waarin dit ontstaan, is ver van ons alledaagse werklikheid verwyder. Ons moet hierdie verwydering dus in gedagte hou as ons die verhaal lees en interpreteer.

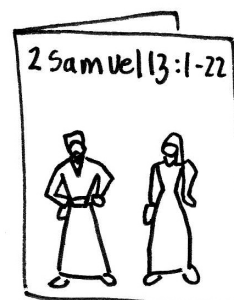
Daar word gemeen dat Koning Dawid van Israel, die historiese karakter, min of meer 'n 1000 jaar v.C. geleef het. Die grootse verhaal, waarin Tamar se storie inpas, is mondelings oorgedra deur een geslag aan die volgende totdat dit uiteindelik met verloop van tyd deur 'geskiedskrywers' opgeteken is. Die verhaal, waarvan Tamar se storie dan ook deel is, vorm deel van die sogenaamde Deuteronomistiese geskiedenis. In hierdie geskiedskrywing gaan dit hoofsaaklik oor die ontwikkeling van Israel as die 'volk van God' vanaf die intog in Kanaän tot en met die Babiloniese ballingskap in 586 v.C.

Soos ons vanuit ons eie land se pynlike geskiedenis deeglik bewus is, is geskiedskrywing nie 'n neutrale proses nie. Geskiedenis as mense se interpretasie van gebeure, het altyd 'n motief. 'n Standpunt word gestel deur geskiedskrywing; iets of iemand word daardeur gedien. In die geskiedskrywing, waarvan Tamar se verhaal 'n deel vorm, word daar tot 'n groot mate gefokus op die vraag: "Wie sal waardig wees om Dawid op te volg as koning van Israel?" Dawid word in Bybelse teks voorgestel as die koning na God se hart. Die verhale en intriges wat lei tot Dawid se troonbestyging, sy regering en sy val, vorm die kerngedeelte van die Deuteronomistiese geskiedenis.

Aan die een kant is 2 Samuel 13 dus deel van 'n breë verhaalstruktuur, maar aan die ander kant is Tamar se verhaal 'n selfstandige narratief: 'n verhaal in eie reg.

Vandag luister ons dus oor alle tyd en afstand heen na die stem van 'n vrou wat wêreld van ons verwyder is, maar wat digby ons kom staan omdat ons na haar storie luister.

Dalk hoor ons haar vandag so duidelik, omdat stories vir ons so baie sin maak.

Persoonlike nadenke

Kry gerus 'n koppie tee of koffie en vind 'n plek waar u gemaklik kan sit vir 'n paar minute. Gebruik nou hierdie oomblik van stilte en rus om na te dink oor die storie van Tamar wat u pas in die groep gehoor het.

Hieronder vind u 'n paar vrae om u gedagtegang te rig. Dink na oor elkeen van hierdie vrae en maak aantekeninge soos u goed dink. Laat die eenvoud van Tamar se verhaal toe om tot u hart te spreek.

1. Wat was vir u opvallend van die mense en strukture in die verhaal wat ons pas saam gelees het?

2. Met wie identifiseer u in hierdie verhaal? Waarom?

3. Watter tipe emosies lok hierdie verhaal by u uit?

4. Wat was vir u die belangrikste insident in die verhaal?

Een-tot-een-luisterervaring

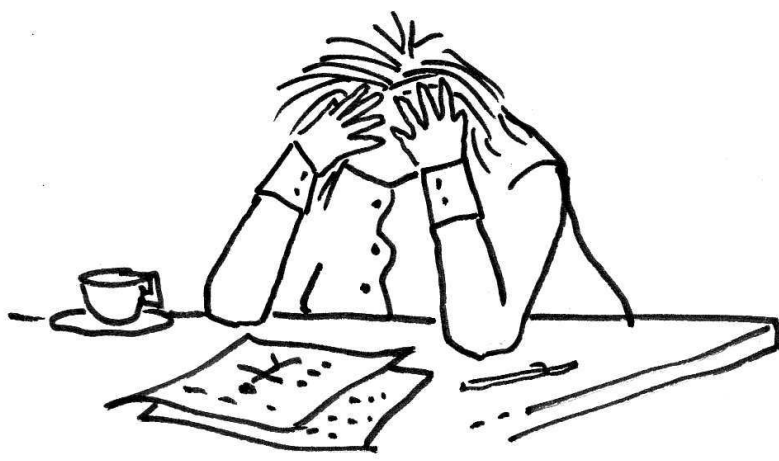
U kry nou die geleentheid om met een van die ander groepslede 'n luisteroefening deur te gaan. Een van die paar begin om haar begrip en interpretasie van die teks met die ander persoon te deel. Daar word op hierdie stadium geen waarde-oordeel uitgespreek nie. Die persoon wat praat kan dit onbevange doen en die persoon wat luister, ontvang bloot die ander persoon se mening. Geen gesprek vind nou plaas nie. U kan wel vrae vra ten einde beter te verstaan wat u gespreksgenoot beleef het tydens die lees van die teks.

Wat hoor ek van die ander persoon?	Hoe laat dit wat ek hoor, my voel?

Lees-en-deel-ervaring in die groep

Aantekeninge:

Teksdinamika..?

Ons merk in die teks op dat almal nie dieselfde hoeveelheid mag uitoefen nie.

- 1. Wie, sou u sê, is die maghebbers in die teks?**
.....
.....
- 2. Hoe oefen die magtiges hulle mag uit in die verhaal wat ons saam gelees het?.....**
.....
.....
- 3. Wie, sou u sê, is sonder mag in die teks?.....**
.....
.....
- 4. Hoe word die persoon of persone se magteloosheid sigbaar?.....**
.....
.....
- 5. Was daar geleenthede in u lewe waarin u magteloos gevoel het?**
.....
.....
.....
.....

6. Wat (indien wel die geval) het by u die gevoel van magteloosheid veroorsaak?.....

.....

.....

7. Was daar momente tydens vandag se proses waar u magteloos gevoelhet?.....

.....

.....

.....

.....

8. Sou u sê dat u in 'n posisie was om mag uit te oefen in vandag se gesprek?.....

.....

.....

.....

.....

Vrye assosiasie-skryfoefening

In hierdie oefening herhaal ons die vrye assosiasie-oefening waarmee ons die oggend se verrigtinge begin het. Neem weereens die vrymoedigheid om u ervaring onbevange te deel.

Skryf die eerste gedagtes neer wat die volgende beeld/woord by u ontlok. U hoef nie lank te dink oor u respons nie. Slegs u eerste indrukke is van belang. Daar is geen regte of verkeerde respons op die stimulus nie. U kan dus met vrymoedigheid u eerste gedagtes weergee.

Beeld 1

Beeld 2

Beeld 3

Beeld 4

Beeld 5

Beeld 6

Beeld 7

Beeld 8

Beeld 9

Beeld 10

Alle illustraties in die werkboek: Tammy Griffin2009®

Bylaag D

Workbook for joint reading experience -

Engels

Workbook for joint reading experience

Group.....
Name.....

Dear reader

Welcome to this special joint reading and sharing experience. Thank you for your willingness to take time to be part of this project. Without your unique contribution it would not have been possible to undertake this research project.

Allow me a few introductory comments before the start of our joint process of the following few hours:

- Life is so often a frantic rush from one thing to the next. We seldom get a chance to be still and truly experience something simple for what it is. Being present is therefore a challenge! May you be truly present during this three hour reading and sharing experience. Be open and receptive to the experience that this communal time offers.
- There is no right or wrong answers in the process that we are undertaking today. Be open about your experiences and share what comes to mind during the process, spontaneously.
- After today's meeting, no follow-up sessions will be expected of you. The process that you undertake today is a closed process and no additional demands will be put to you. Therefore, share as freely and spontaneously as possible.
- Your identity will in no way be revealed as a result of your participation in today's study. Strict confidentiality will be maintained throughout the research process. The research results will be published as an appendix to the thesis, without any explicit reference to any specific individuals. You can therefore take part in the facilitated intercultural discourse with great frankness.

Explanation of procedure:

As with any journey we undertake, it is important that we know where we are heading and what route we will take to arrive safely at our destination. The aim of our meeting is thus to facilitate optimal contact with each other, ourselves and the text in the three hours at our disposal. Each of the subdivisions that form part of the central process contributes to the attempt to reach this goal. The different phases will be clearly explained to you as the process progresses.

The process will be facilitated by a trained discourse leader. The role of the discourse leader is not to manipulate the process, but rather to guide the process in a meaningful manner. Should any uncertainty arise during the exercise, you may clarify/resolve it with the discourse leader. During the conversation a non-participating researcher will be present. This individual will merely make observations regarding the process and is in no position to make any contributions to the discourse.

Purpose of this workbook

This workbook is also your diary for the rest of the joint journey that we will undertake. You may make notes about your observations during your interaction with the text and with your discourse partners. This is a traveling document and you may use it with boldness. The workbook has all the information you need to journey through the different phases of the process. Try not to work on ahead, but try to stay on track with the exercise as indicated by the discourse leader. Your workbook will be handed in at the end of the process and forms part of the raw data of the research project. Use it, nonetheless, with great frankness! It is in actual fact the reason why it was compiled.

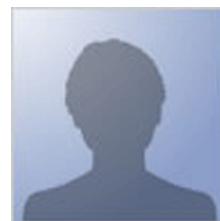
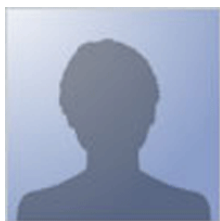
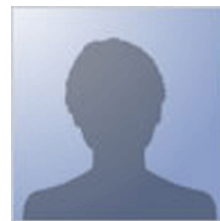
The most important point: Enjoy this opportunity to engage with others. Journey boldly with us and share what comes to mind during the process. The discourse you are engaging in is a dream of many years that will become reality today. May it be a meaningful experience to all of you.

Charlene van der Walt

Getting to know each other

Take a moment to get to know the people who will be journeying with you today.

(Feel free to make notes about people's names and details.)

Demographic information:

(Complete or mark with an X)

Name.....

Surname.....

Date of birth.....

Home language

Afrikaans	English	Xhosa	Other
-----------	---------	-------	-------

Highest level of qualification obtained.....

Occupation.....

Leadership role you hold in the community/religious community.....

Socio-economic status

Above Average	Average	Below Average
---------------	---------	---------------

Sexual orientation

Heterosexual	Bisexual	Homosexual	No comment
--------------	----------	------------	------------

Relationship status

Single	Married	Divorced	Life partner	Other
--------	---------	----------	--------------	-------

Religious status

Believing	Unbelieving	Not interested	Unsure
------------------	--------------------	-----------------------	---------------

Faith tradition

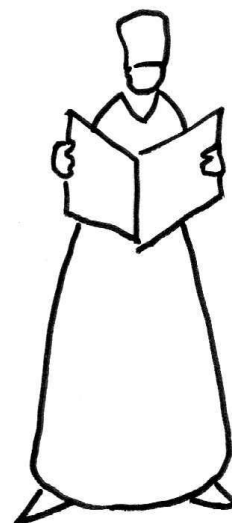
Jewish	Christian	Hindu	Muslim	Other
---------------	------------------	--------------	---------------	--------------

Religious affiliation

Dutch Reformed Church	Presbyterian Church	Anglican Church	Roman Catholic Church
Evangelical	African Traditional	Other	None

Level of involvement with/at church

Particularly involved	Average involvement	No involvement	N/A
------------------------------	----------------------------	-----------------------	------------

Free association writing exercise

Write down your first thoughts when looking at the following image or word. You need not think long about a response. Only your first impressions are of importance. There is no right or wrong response to the stimuli. You can, therefore, fearlessly express your first thoughts.

Image 1

Image 2

Image 3

Image 4

Image 5

Image 6

Image 7

Image 8

Image 9

Image 10

Lectio divina

Find a place where you can sit comfortably and listen to a meditative reading of the text.

II Samuel 13:1-22 – 1983 vertaling

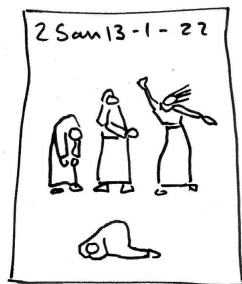
1	Toe het daar 'n ding gebeur. Dawid se seun Absalom het 'n mooi suster gehad met die naam Tamar. Amnon, 'n ander seun van Dawid, het op haar verlief geraak.
2	Hy was siek van begeerte na sy suster Tamar, want sy was nog 'n maagd en dit was vir hom onmoontlik om by haar te kom en iets aan haar te doen.
3	Amnon het 'n vriend gehad. Sy naam was Jonadab, 'n seun van Dawid se broer Samma, en hy was 'n vindingryke man.
4	"Waarom lyk jy wat 'n koningskind is, dag vir dag so bedruk?" het hy vir Amnon gevra "Vertel my!" "Dis Tamar, my broer Absalom se suster," was sy antwoord "Ek is verlief op haar."
5	Jonadab het hom toe aangeraai: "Gaan lê op jou bed en maak of jy siek is. As jou pa dan kom kyk hoe dit gaan, moet jy vir hom sê: Laat my suster Tamar tog vir my iets te ete bring. Laat sy die ete hier by my kom voorberei dat ek dit kan sien, want ek wil uit haar eie hande eet."
6	Amnon het gaan lê en hom siek gehou. Toe die koning kom kyk hoe dit gaan, het Amnon vir hom gevra: "Laat my suster Tamar tog asseblief vir my twee hartvormige broodjies hier voor my kom bak sodat ek dit uit haar hande kan eet."
7	Dawid het 'n boodskap na Tamar by haar woonplek gestuur: "Kom tog na jou broer Amnon se woonplek toe en berei vir hom 'n ete voor."
8	Tamar het na haar broer se huis toe gekom terwyl hy op sy bed gelê het. Sy het deeg gevat en geknie en die broodjies voorberei en gebak waar hy dit kon sien.

9	Maar toe sy die pan neem en dit vir hom neersit, het Amnon geweier om te eet. Hy het beveel: "Gaan julle ander almal weg hier van my af." Toe hulle weg is,
10	het Amnon vir Tamar gesê: "Bring jy die kos hier na die kamer toe sodat ek dit uit jou hand kan eet." Tamar het die broodjies wat sy gereed gemaak het, na haar broer in die kamer gebring.
11	Net toe sy naby hom kom om hom te laat eet, gryp hy haar vas en sê vir haar: "My suster, kom lê hier by my."
12	"Nee, my broer," sê sy vir hom, "moet my nie onteer nie, want so iets word nie in Israel gedoen nie. Moet nou nie 'n dwaas ding doen nie.
13	Hoe sal ek my skande kan wegsteek? En jý sal in die oë van Israel 'n dwaas wees. Praat liever met die koning, want hy sal ons toelaat om te trou."
14	Amnon wou nie na haar luister nie. Hy het haar gepak en verkrag.
15	Maar daarna het hy haar verag; hy het 'n groot afsku in haar gekry, en sy afsku was baie groter as sy verliefdheid. Hy het toe vir haar gesê: "Loop!"
16	Maar sy sê vir hom: "Moenie die skande wat jy my aangedoen het, vererger deur my weg te jaag nie." Hy wou nie na haar luister nie
17	en beveel toe sy slaaf wat hom bedien: "Smyt hierdie vroumens uit en sluit die deur agter haar!"
18	Volgens die gebruik van koningsdogters wat nog maagde was, het sy 'n lang mantel met moue aangehad. Nadat die slaaf haar uitgesit en die deur gesluit het,
19	het Tamar stof op haar kop gegooi. Sy het haar lang mantel geskeur, haar hand op haar kop gesit en sover sy loop, het sy geskreeu.
20	Haar broer Absalom het toe vir haar gesê: "Was jou broer Amnon by jou? Toe maar, my suster, bly nou maar stil. Hy is jou broer. Moet jou nie hieroor verknies nie." Tamar het toe in haar broer Absalom se huis gaan bly en sy was 'n wrak.
21	Koning Dawid het van alles gehoor en hy was woedend.
22	Absalom het nie 'n enkele woord met Amnon gepraat nie, maar hy het hom gehaat omdat hy sy suster Tamar onteer het.

II Samuel 13:1-22 – 1953 vertaling

1	EN daarna het dít gebeur. Absalom, die seun van Dawid, het naamlik 'n mooi suster gehad met die naam van Tamar, en Amnon, die seun van Dawid, was verlief op haar.
2	En Amnon het dit hom so aangetrek, dat hy siek was oor sy suster Tamar; want sy was 'n jongmeisie, en dit was in Amnon se oë onmoontlik om haar iets aan te doen.
3	Maar Amnon het 'n vriend gehad, met die naam van Jónadab, 'n seun van Dawid se broer Símea; en Jónadab was 'n baie skrandere man.
4	En dié vra hom: Waarom lyk jy môre vir môre so bedruk, seun van die koning? Sal jy my dit nie te kenne gee nie? Toe sê Amnon vir hom: Ek is verlief op Tamar, die suster van my broer Absalom.
5	Toe sê Jónadab vir hom: Gaan lê op jou bed en hou jou siek. As jou vader dan kom om jou te sien, moet jy vir hom sê: Laat my suster Tamar tog kom en my iets gee om te eet en die ete voor my oë klaarmaak, dat ek dit kan sien en uit haar hand eet.
6	En Amnon het gaan lê en hom siek gehou. Toe die koning kom om hom te sien, sê Amnon aan die koning: Laat my suster Tamar tog kom en voor my oë twee koekies maak, dat ek uit haar hand kan eet.
7	Daarop het Dawid na Tamar in die huis gestuur en gesê: Gaan tog in die huis van jou broer Amnon en maak vir hom ete klaar.
8	Toe gaan Tamar in die huis van haar broer Amnon terwyl hy daar lê, en sy het deeg geneem en geknie en koekies voor sy oë gemaak en die koekies gebak.
9	En sy het die pan geneem en dit voor hom omgekeer, maar hy het geweier om te eet. En Amnon het gesê: Laat almal van my weggaan! En almal het van hom weggegaan.
10	Toe sê Amnon aan Tamar: Bring die ete in die slaapkamer, dat ek uit jou hand kan eet. En Tamar het die koekies wat sy gemaak het, geneem en vir haar broer Amnon in die slaapkamer gebring.
11	Terwyl sy dit nader bring na hom om te eet, het hy haar gegryp en vir haar gesê: Kom lê by my, my suster!
12	Maar sy sê vir hom: Asseblief nie, my broer, onteer my nie, want so iets mag in Israel nie gedoen word nie; moenie so 'n skande begaan nie.
13	Waar sou ék tog met my skande heen, en jý sou soos een van die dwase in Israel wees; spreek dan tog nou met die koning, want hy sal my nie van jou terughou nie.
14	Maar hy wou nie na haar luister nie en het haar oorweldig en haar onteer en met haar gemeenskap gehad.
15	Toe het Amnon 'n baie groot afkeer van haar gekry, ja, die afkeer wat hy

	van haar gekry het, was groter as die liefde waarmee hy haar liefgehad het; en Amnon sê vir haar: Staan op, gaan weg!
16	Maar sy sê vir hom: Aangaande die kwaad om my weg te stuur, dit is groter as die ander wat jy my aangedoen het. Maar hy wou nie na haar luister nie.
17	Daarop roep hy sy kneg wat hom bedien, en sê: Stuur hierdie vrou tog van my af weg buitentoe, en sluit die deur agter haar toe.
18	En sy het 'n lang rok met moue aangehad, want sulke mantels het die koninklike dogters wat maagde was, gedra. Toe sy bediende haar buitentoe uitgebring en die deur agter haar toegesluit het,
19	het Tamar as op haar hoof gestrooi en daardie lang rok met moue geskeur; daarby het sy haar hand op haar hoof gelê en aldeur geloop en weeklaag.
20	En haar broer Absalom sê vir haar: Was jou broer Amnon by jou? Swyg dan nou, my suster! Hy is jou broer, sit jou hart nie op hierdie saak nie. So het Tamar dan as 'n verlatene in die huis van haar broer Absalom gebly.
21	Toe koning Dawid al hierdie dinge hoor, het hy baie kwaad geword.
22	Maar Absalom het met Amnon geen kwaad of goed gepraat nie, maar Absalom het Amnon gehaat, omdat hy sy suster Tamar onteer het.

2 Samuel 13:1-22 – New International Version

Amnon and Tamar

¹ In the course of time, Amnon son of David fell in love with Tamar, the beautiful sister of Absalom son of David.

² Amnon became frustrated to the point of illness on account of his sister Tamar, for she was a virgin, and it seemed impossible for him to do anything to her.

³ Now Amnon had a friend named Jonadab son of Shimeah, David's brother. Jonadab was a very shrewd man. ⁴ He asked Amnon, "Why do you, the king's son, look so haggard morning after morning? Won't you tell me?"

Amnon said to him, "I'm in love with Tamar, my brother Absalom's sister."

⁵ "Go to bed and pretend to be ill," Jonadab said. "When your father comes to see you, say to him, 'I would like my sister Tamar to come and give me something to eat. Let her prepare the food in my sight so I may watch her and then eat it from her hand.' "

⁶ So Amnon lay down and pretended to be ill. When the king came to see him, Amnon said to him, "I would like my sister Tamar to come and make some special bread in my sight, so I may eat from her hand."

⁷ David sent word to Tamar at the palace: "Go to the house of your brother Amnon and prepare some food for him." ⁸ So Tamar went to the house of her brother Amnon, who was lying down. She took some dough, kneaded it, made the bread in his sight and baked it. ⁹ Then she took the pan and served him the bread, but he refused to eat.

"Send everyone out of here," Amnon said. So everyone left him. ¹⁰ Then Amnon said to Tamar, "Bring the food here into my bedroom so I may eat from your hand." And Tamar took the bread she had prepared and brought it to her brother Amnon in his bedroom. ¹¹ But when she took it to him to eat, he grabbed her and said, "Come to bed with me, my sister."

¹² "Don't, my brother!" she said to him. "Don't force me. Such a thing should not be done in Israel! Don't do this wicked thing. ¹³ What about me? Where could I get rid of my disgrace? And what about you? You would be like one of the wicked fools in Israel. Please speak to the king; he will not keep me from being married to you." ¹⁴ But he refused to listen to her, and since he was stronger than she, he raped her.

¹⁵ Then Amnon hated her with intense hatred. In fact, he hated her more than he had loved her. Amnon said to her, "Get up and get out!"

¹⁶ "No!" she said to him. "Sending me away would be a greater wrong than what you have already done to me."

But he refused to listen to her. ¹⁷ He called his personal servant and said, "Get this woman out of here and bolt the door after her." ¹⁸ So his servant put her out and bolted the door after her. She was wearing a richly ornamented [a] robe, for this was the kind of garment the virgin daughters of the king wore. ¹⁹ Tamar put ashes on her head and tore the ornamented [b] robe she was wearing. She put her hand on her head and went away, weeping aloud as she went.

²⁰ Her brother Absalom said to her, "Has that Amnon, your brother, been with you? Be quiet now, my sister; he is your brother. Don't take this thing to heart." And Tamar lived in her brother Absalom's house, a desolate woman.

²¹ When King David heard all this, he was furious. ²² Absalom never said a word to Amnon, either good or bad; he hated Amnon because he had disgraced his sister Tamar.

2 Samuel 13:1-22 King James Version

¹And it came to pass after this, that Absalom the son of David had a fair sister, whose name was Tamar; and Amnon the son of David loved her.

²And Amnon was so vexed, that he fell sick for his sister Tamar; for she was a virgin; and Amnon thought it hard for him to do anything to her.

³But Amnon had a friend, whose name was Jonadab, the son of Shimeah David's brother: and Jonadab was a very subtil man.

⁴And he said unto him, Why art thou, being the king's son, lean from day to day? wilt thou not tell me? And Amnon said unto him, I love Tamar, my brother Absalom's sister.

⁵And Jonadab said unto him, Lay thee down on thy bed, and make thyself sick: and when thy father cometh to see thee, say unto him, I pray thee, let my sister Tamar come, and give me meat, and dress the meat in my sight, that I may see it, and eat it at her hand.

⁶So Amnon lay down, and made himself sick: and when the king was come to see him, Amnon said unto the king, I pray thee, let Tamar my sister come, and make me a couple of cakes in my sight, that I may eat at her hand.

⁷Then David sent home to Tamar, saying, Go now to thy brother Amnon's house, and dress him meat.

⁸So Tamar went to her brother Amnon's house; and he was laid down. And she took flour, and kneaded it, and made cakes in his sight, and did bake the cakes.

⁹And she took a pan, and poured them out before him; but he refused to eat. And Amnon said, Have out all men from me. And they went out every man from him.

¹⁰And Amnon said unto Tamar, Bring the meat into the chamber, that I may eat of thine hand. And Tamar took the cakes which she had made, and brought them into the chamber to Amnon her brother.

¹¹And when she had brought them unto him to eat, he took hold of her, and said unto her, Come lie with me, my sister.

¹²And she answered him, Nay, my brother, do not force me; for no such thing ought to be done in Israel: do not thou this folly.

¹³And I, whither shall I cause my shame to go? and as for thee, thou shalt be as one of the fools in Israel. Now therefore, I pray thee, speak unto the king; for he will not withhold me from thee.

¹⁴Howbeit he would not hearken unto her voice: but, being stronger than she, forced her, and lay with her.

¹⁵Then Amnon hated her exceedingly; so that the hatred wherewith he hated her was greater than the love wherewith he had loved her. And Amnon said unto her, Arise, be gone.

¹⁶And she said unto him, There is no cause: this evil in sending me away is greater than the other that thou didst unto me. But he would not hearken unto her.

¹⁷Then he called his servant that ministered unto him, and said, Put now this woman out from me, and bolt the door after her.

¹⁸And she had a garment of divers colours upon her: for with such robes were the king's daughters that were virgins apparelled. Then his servant brought her out, and bolted the door after her.

¹⁹And Tamar put ashes on her head, and rent her garment of divers colours that was on her, and laid her hand on her head, and went on crying.

²⁰And Absalom her brother said unto her, Hath Amnon thy brother been with thee? but hold now thy peace, my sister: he is thy brother; regard not this thing. So Tamar remained desolate in her brother Absalom's house.

²¹But when king David heard of all these things, he was very wroth.

²²And Absalom spake unto his brother Amnon neither good nor bad: for Absalom hated Amnon, because he had forced his sister Tamar.

Notes after listening to the text

The world of the text...

The text that is central to our joint reading experience today was not written yesterday and delivered to our doorstep in the early hours of the morning, ready to be consumed. We are often confronted with 'text' that reaches us in this instant manner. Like, for instance, the morning newspaper, your favourite magazine or a letter that you receive via e-mail.

Tamar's tale and the world in which it originated is far removed from our everyday reality. We need to keep this distance in mind when we read and interpret the story.

It is estimated that the historic character, King David, lived approximately a 1000 years BC. This grand narrative in which Tamar's tale lies imbedded, was orally conveyed from one generation to the next until it was finally transcribed by 'history writers'. The story, which contains within it Tamar's tale, is part of the so called Deuteronomistic history. This writing of history deals, on the whole, with the development of Israel as the 'people of God' from the conquest and settlement of Canaan up until the Babilonian exile in 586 BC.

Our own painful history has made us intensely aware of the fact that history writing is not a neutral process. History, in the sense of people's interpretation of events, always carries within it a motive. Something or someone is served by the point of view established through the process of history writing. The historical narrative of which Tamar's tale forms a part, concerns itself, to a large extent, with the question: 'Who will be worthy to succeed David as the King of Israel?' David is depicted in Biblical text as the king close to God's heart. The stories and complexities that precede David's coronation, his government and the fall of his kingdom form an integral part of the Deuteronomistic history.

2 Samuel 13, on the one hand, forms part of a broader narrative structure. On the other hand, Tamar's tale is an independent narrative: a story in its own right. We are listening today, across time and distance, to the voice of a woman who is far removed from our world, but who touches us in a unique way as we listen to her story.

Perhaps we feel her so close because we can relate to her story.

3. What emotional response did this story evoke in you?

4. What did you experience to be the most significant event in this story?

One on one listening experience

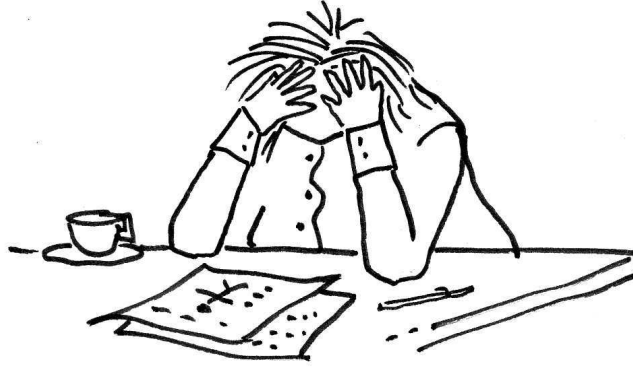
You are now given the opportunity to undertake a listening exercise with one other group member. One of the two group members shares her lecture and interpretation of the text with the other member. No value judgment is expressed at this point. The individual sharing can do so without bias and the individual who acts as the listener simply acknowledges the other member's ideas/opinions. No discussion will take place. You may, however, ask questions to get a better understanding of the other person's experience of the text.

What do I hear from the other person?	How does what I'm hearing make me feel?

Group read and listen experience

Notes:

Textual dynamics..?

In the text we note that not all individuals exert the same amount of power.

2. In your opinion, who is the power authority in the text?

.....
.....

2. How do the powerful individuals exert their power in the story we have read together?.....

.....
.....

3. In your opinion, who in the text is powerless?.....

.....
.....

4. How does the powerlessness of this individual/individuals, become evident?.....

.....
.....

5. Have you ever experienced instances of powerlessness in your life?

.....
.....

6. What (if any) event/moment left you with a feeling of powerlessness?

.....
.....

6. What (if any) event/moment left you with a feeling of powerlessness?

.....
.....

6. What (if any) event/moment left you with a feeling of powerlessness?

.....
.....

7. Were there moments in today's discussion where you felt powerless?

.....
.....
.....
.....
.....

8. Would you say that you were in a position where you could exert power during today's discourse?.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....

Free association writing exercise

In this exercise we will repeat the free association exercise with which we started the day's meeting. Feel free, once more, to share your experiences spontaneously.

Write down your first thoughts when looking at the following image or word. You need not think long about a response. Only your first impressions are of importance. There is no right or wrong response to the stimuli. You may, therefore, fearlessly express your first thoughts.

Image 1

Image 2

Image 3

Image 4

Image 5

Image 6

Image 7

Image 8

Image 9

Image 10

All illustrations for the workbook: Tammy Griffin2009®

Bylaag E

Basis data vanuit werkboeke

Deelnemer #1

Bevolkingsgroep: Blank

Ouderdom: 39

Moedertaal: Engelssprekend

Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding

Beroep: Onderwyseres

Sosio-ekonomiese status: Bo-gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar

Verhoudingstatus: Ander

Geloofstatus: Gelowige

Geloofstradisie: Ander

Religieuse affiliasie: Nie van toepassing

Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke (maar nie in 'n kerkgenootskap)

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Arsehole male chauvinist. Dictating, arrogant. Brother of PW Botha, Self-righteous	Arrogant assehole (no change here other than that I can't remember how to spell the abusive words anymore).
2	Pain, horror, why are we still in a society where this is tolerated? Excuse for unwanted pregnancies. Power over domination.	Complicity. Why do we as a society allow it? Rape in marriage – insidious. I'm lucky to have escaped the abuse, so many haven't.
3	Hmm, so many conflicting thoughts – beautiful, old, to be revered, tradition weapon of male domination restrictive much abuse ?? too old to be useful	However much we try to justify and speak around it this remains a text that validates the abuse of women in many societies.
4	Unlimited possibilities, which can easily become overwhelming. Path of the future. Absence of authority but potentially in the worst possible way. Access to power through knowledge.	Access to pornography. Children can't be protected from influences outside their family, culture, and religion – so how do we deal with that?
5	Wow, still unbelievable, miraculous. Symbol of so much hope, not only for us but for the world, also a reminder of how far we still are from the ideal hoped for at its first unveiling.	We have come so far; yet have so far to go. (Struck by the bitterness regarding model C schools and the feeling of powerlessness surrounding that).
6	“Daughter of the Father”. Corporate, efficient. Barren. Has she sold her soul for money?	Defensive, defiant. What are you hiding/hiding behind?
7	Clever. Part of the whole, whole of the part. Continued conflict. United nations statistics. 1% land owned by women who do 65% of the work. Why?	We are divided (split dismembered) by our own actions and the actions of 'the other'.

8	Delightful in 70s context. Apron makes a joke of it. Reality of many men embracing active fatherhood in 21 st century.	Have we gone backwards since the 80s in terms of gender equality? I think so! We are so scared to not be loved that we silence our desire for equality.
9	Holy, sanctified, betrayed. Princess picture that seems to bear no correlations to the reality of partnerships in the current world. Who 'gave her away?' How can we talk of that?	Yet another way of keeping women silent? Where is the equality implied by the union?
10	Beautiful youth and age, innocence and wisdom. But sadly possibly symbolic of missing AIDS generation.	Do we do enough to protect those who don't have social/political/financial power?

Deelnemer #2

Bevolkingsgroep: Kleurling

Ouderdom: 56

Moedertaal: Afrikaanssprekend

Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding

Beroep: Onderwyseres

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel

Verhoudingstatus: Geskei

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk

Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Angry. In charge. Authoritative.	Listen. We must all be able to listen more and listen with our whole being. We all have something to say. We have a right to an opinion of our own.
2	Pyn, hartseer, woede, bitterheid	It should not be allowed in society. We must tell others. Respect others. Never allow rape to be swept under the carpet. Women are not objects.
3	Quietness, peace, calmness, holiness, tranquility, love, acceptance.	A church must be a place of safety. We must be able to have ministers and other trained people who listen to our stories.
4	Onbekende, onsekerheid, twyfel, vooruitgang.	We can seek help everywhere. Help is only a phone call away. There are people all over that can help us.
5	Onbekende, vrees, bekende baken met mate van onsekerheid in hom, maar wat terselfdertyd vrees bestraf.	In our society we need to stand up against rape. We need to make SA a safe haven for woman and children.
6	Confident, achieved, in charge, her own person. Ready and able.	We need to establish our own support groups. As women we should not

		allow society to dictate to us. We need to sit where rules are made.
7	Exploited Wo/???? Man ondergeskik van man.	Women are unique. We are precious. We need to be cared for, be protected because we are special.
8	Disorganised, hardworking, lack of support, tired.	We need help. We are not solely responsible for our families. We must not allow that other should take advantage of us.
9	Serene, beautiful, loving, peaceful, purity.	In marriage, we also have rights. We must make sure that our rights are respected, that we are protected.
10	Child is at peace, but is not really happy, and grandma does not smile.	We are important, we can depend on our families to help us in times where we are not able to do things ourselves.

Deelnemer #3

Bevolkingsgroep: Swart

Ouderdom: 48

Moedertaal: Xhosasprekend

Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding

Beroep: Diaken in Anglikaanse Kerk

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel

Verhoudingstatus: Geskei

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk

Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Leader giving a speech and looking as if he is giving orders.	Power that is shown by this man that everything is in his control and should be done the way he wanted.
2	I am feeling angry when I see this name because it humiliates and degrades women's dignities and personality – it is a word that spoils one's life.	Powerlessness of women – power of men to do whatever they want in woman's body or life as their objects of properties.
3	This is my passion, my strength and my focus right now as I am what I am because of its help. Knowing what it means, what is its purpose in our lives. I am blessed when I see it.	Helpful and not sometimes especially in the Old Testament where this power has more influence to our cultures.
4	I am not so familiar with it, but thank you, by knowing it has a lot of information that is not easy to find, you can find in there – and also time and finance is not easy to get.	Helpful but all things are written down, no one to ask of comment in one to one basis for clarity. Sometimes you just don't trust.
5	Beautiful and lovely country that	Beautiful country with confusion, as

	you pray and wish will get a Christian leader who can bring God's people together and one not only in word but in action.	my cultures want to introduce their way of living, which are contrasting.
6	Young, bold, confident woman who seems to be looking to the future with a vision.	Self-confidence, self-esteem of living your life the way you want and the time of your own will.
7	What a wonderful name that God gave and the person that God created who has a backbone, deep faith, trust and love to God in any circumstances.	Women in great conflict and confusion as they try to get their dignity back and confidence of themselves that they can do anything without men.
8	Heavy word and responsibility is not easy but needs commitment, love, care, security as there is another life for the child.	Transition that is easy for other cultures as they grow up in that situation but difficult for the African traditions.
9	Happy moment, dreams of one's life that you wish can last forever as the hope of being blessed by God gives you that but in many reasons is not like it.	Still happy and wonderful moments that everyone dreams of. But these days one does not trust anything, especially African cultures.
10	Pain as you see a grandmother supposed to be looking after and retired in raising children but still doing that because of sicknesses, no responsibility or care and love.	Still pain as poverty and slavery still exist – unemployment because these mothers are still suffering since the time of apartheid. And children are still suffering because they are longing for parental love.

Deelnemer #4

Bevolkingsgroep: Blank

Ouderdom: 42

Moedertaal: Engelssprekend

Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding

Beroep: Tuisteskepper

Sosio-ekonomiese status: Bo-gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel

Verhoudingstatus: Getroud

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: Evangeliese tradisie

Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Looks like a politician! But then I notice the pulpit and maybe a Bible – so he must be a preacher.	He still looks like a politician. I am still hoping he is preaching the truth. And. not just an earthly opinion.
2	Too often! Why does it have to be so big? Because I know unfortunately it is a very real reality!	It's still a big ugly reality.
3	Comfort. Security! Precious. Lifeline.	I know not all people accept God's Word as the final authority in all

		matters. I wish they did. I pray they do. It deals with the core issue – SIN. If we don't sort out the core issue, a discussion like this will never end.
4	A necessary intrusion. Great! But use it wisely. A possible problem for my children – so I want to protect them.	Let's use it wisely.
5	My country! I'm proud to be South African even though there are many things I am concerned about in the country.	I am burdened to pray for my country. We are in crucial days – facing crucial issues – how are we going to work them out? Who is going to speak truth into the lives of our people?
6	She's got attitude – good for her. But I wouldn't want what I think she's got.	She looks hard! Has she become hard because of an outrageous experience like rape/abuse etc. just to cope...
7	I'm proud to be a woman. And I don't have any hassles with men. I want to be a true woman (what is that?) And I want men to be true men!	I am still proud, grateful, excited to be a woman. I am convinced of my GREAT worth in God and this makes me a woman of influence.
8	The joys of being a mom and housewife. Gotta take the lows (housework) with the highs – the rewards of a happy secure family.	Your power to influence those little lives is immeasurable. Don't take it lightly and don't deny them!
9	Aaah! What a pretty church. She is taller than he is. That's love for you! Doesn't matter what you are on the outside.	Marriage is such a beautiful thing IF it is done properly. It's not always easy...but the rewards along the way are countless. Again..lets take it seriously and make it count for the future of our lives as husband and wife, the possible family, our nation.
10	I love my Goggo! Happy family. I wonder?	This looks safe...good! The way things are meant to be.

Deelnemer #5

Bevolkingsgroep: Kleurling

Ouderdom: 47

Moedertaal: Engelssprekend

Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding

Beroep: Voorskoolse onderwyseres

Sosio-ekonomiese status: Onder-gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar

Verhoudingstatus: Geskei

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: Anglikaanse kerk

Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Priest/pastor preaching about priority at the pulpit.	Stand together for justice. Preach the good news and take a stand for God. Don't be afraid.
2	Rape is the problem that makes the community helpless.	Controversial sin on way to make people helpless. Rape brings pain, brokenness.
3	The Word of God is what we should be turning to as the solution to our problems. The promises of God are in the Bible.	The Word of God is there to give us assurance, guidance and power. It has God's promises.
4	We are misled by technology. We spend a lot of our time on technology, a worldly thing. We neglect God by refusing to read his Word.	Technology is bringing more confusion in this world. We tend to spend and invest our time in that.
5	The flag reminds me about my commitment to my country as a citizen. By looking at the flag.	The flag reminds me to be committed and loyal as a citizen. Also reminds me to be bound and loyal to God's covenant.
6	A woman who is confident.	Woman with hope and she stands looking through the window with confidence.
7	Women are venerable, weak but when empowered by God, they are strong. A woman...	Women are more venerable than men. Although women are the weaker sex, they are strong in God's eyes.
8	Mother who communicates with a toddler. Teaches her child about being responsible and how to take (care) of your home.	Mother teaching her young children values. She is a role model. Single mother.
9	Marriage between husband and wife. Reminds me about the covenant between us, the church and Christ. He is faithful.	Marriage reminds me about God's covenant. The man represents Christ and I am the bride. He is faithful.
10	Mother and child looking towards a brighter tomorrow. The smiles on the faces tell they have hope.	Grandmother and child smile. They have hope for tomorrow. The child, it seems, has lost its mother, as she is with her granny.

Deelnemer #6

Bevolkingsgroep: Swart

Ouderdom: 18

Moedertaal: Setswanasprekend

Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding

Beroep: Skolier

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar

Verhoudingstatus: Vriende

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: NG Kerk

Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokke

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Politiek, debattering en woede. Dit is omdat ek die vinger gesien het.	Praat met mense en luister ook na hulle, moet nie alles vir jousef hou nie. En luister en doen ook iets daaraan.
2	Onregverdig dat 'n persoon se lewe so opgemors word deur EEN persoon. Dit maak my kwaad, want elke verkragting wat gebeur dink ek dit kon ek of een van my vriende of familie gewees het.	Ai, dit is iets wat nie sal verander nie, het gebeur en gebeur nou nog. En vroue is die mense wat swaar kry in die proses. Hartseersaak, maar gelukkig kan vroue daardeur praat.
3	Dit is die een boek of plek waar ek vrede en rustigheid het wanneer ek dit lees. Dis waar ek my instruksies kry oor die lewe voor ek die aarde verlaat.	Ons kry ons riglyne daar en ons kan altyd dit met ander bespreek. Ons is vry om in die Bybel en in God te glo.
4	Yeah! My gunsteling-plek waar ek net sit en soek vir inligting. Hoef nie Biblioteek toe te gaan vir take nie. Best invention vir studente!!!	Media!!! Waar ons blootgestel word aan ALLES om ons. Waar ons óf negatief óf positief beïnvloed word.
5	SA ons land. Die plek wat ons almal so haat a.g.v geweld. Maar tog is ek lief vir my land en my mense; kan myself nie in 'n ander land sien nie. Ja, ons het probleme, ma DEAL WITH IT!	SA! Ons land. Vrouens word baie verkrag en waar vroue sukkel om hulle regte te hê. Waar ons nie altyd vry kan wees nie.
6	Nog 'n vrou. Sukses sou ander sê, maar sukses is nie net 'n goeie werk nie. Ek sien ook onafhanklikheid in haar.	Onafhanklikheid en sterk. Sy is vrou wat die wêreld 'face' sonder 'fear' en niks kry haar onder nie.
7	Dit is wie ek is en die 'vrou' wat my ma is. Ek sien vrou, dan dink ek: my ma! Ek wil net die helfte van die persoon wees wat sy is.	Ek! Dit is wie ek gaan wees eendag. 'n Vrou wat sterk (emosioneel) is en onafhanklik is en altyd ander sal probeer help. * Dis die geslag wat na ander kyk en nie na hulleself nie.
8	'n Pa wat vrou help skoon maak en kinders oppas. Dit is iets wat baie skaars is en sien dit min.	Dis hoe ek graag wil hê my man eendag moet wees. Dat ons dieselfde regte deel en verantwoordelikhede deel.
9	Trou!!! Dis waar ek wil wees oor 20 jaar! Waar jy jou sielsgenoot kry en voor God staan en sê Hy moet julle seën en belowe Hom dat julle vir altyd sal saam bly.	Trou! Met die persoon wat jou sal liefhê en respekteer. En dat julle julle beste sal doen om gelyk te wees.
10	Ma en dogter. Dit is wat ons baie sien: ma's en hulle kinders wat tyd saam spandeer en liefde wys vir mekaar. Dit sien ek as perfek.	Die vroulike geslag. Ons het regte en moet gerespekteer word. Elke vrou daar buite is nog 'n target vir rape. Kom ons kyk na mekaar.

Deelnemer #7

Bevolkingsgroep: Swart

Ouderdom: 33

Moedertaal: Xhosasprekend

Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding

Beroep: Klerk

Sosio-ekonomiese status:

Seksuele oriëntasie:

Verhouding status:

Geloofsstatus:

Geloofstradisie:

Religieuse affiliasie:

Vlak van betrokkenheid by kerk:

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Preacher to people about God the only hope.	Preacher is preaching so that God is there all the time. To give hope.
2	Rape, the bad thing, is happening in our world. That is difficult to prevent.	Rape is a bad thing in our world. So we have to protect each other so that we can stop it.
3	The Scripture, the Holy Bible that we can read and trust on to be strong, whatever is happening.	To get hope and respect, we have to read Bible texts that could help us to build ourselves.
4	The internet google search, everything you want to know, the knowledge about things.	The internet to get knowledge about things happening in our world, life so that we can know something.
5	The South African flag, the rainbow unity for all the people. Freedom. Power.	Unity, our South Africa. Hang it, show rainbow nation colour.
6	The success, she works well, everything seems fine. She is strong.	She sees the world is a success, so everything is fine.
7	Both woman and man have same level. Equal rights.	Both have equal rights, they have to stand together to support each other.
8	To be a mother and children messing the house and playing with not safe things, electric things.	The motherhood with children playing with wrong things and mother has to protect them.
9	The happy day of wedding, the people marry and build the future together.	Wedding, happy day to do the right thing. Build the future together as wife and husband.
10	Granny holds child to protect and raising the child. Support with love.	Granny holds the child. Smile in their face. She protecting child. Raising him.

Deelnemer #8

Bevolkingsgroep: Blank

Ouderdom: 38

Moedertaal: Afrikaanssprekend

Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding

Beroep: Onderwyseres

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld
 Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel
 Verhoudingstatus: Getroud
 Geloofstatus: Gelowig
 Geloofstradisie: Christen
 Religieuse affiliasie: NG Kerk
 Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke.

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Politiek. NP. Diktator. Ek voel nie gemaklik met die styl nie. Aggressief. Uitsluitend. Dit lyk asof hy 'condemn'. Dalk opreg en oortuig van sy saak? Ek voel uitgesluit daarvan.	Mag. Hy is in beheer en hy gee die toon aan. Daar is nie ruimte vir 'n gesprek nie. Dis eensydig. Geen proses van luister, verstaan en deel nie.
2	Sjoe – 'In your face.' In my gedagtes, aangesien by skool my laaste les met Gr 10 lewensoriëntering oor verkragting gegaan het – prosedures, ens. Skokkend dat kinders (uit vrees? vermyding?) Steeds lag as mens daarvoor praat.	Dit is 'n groot realiteit vir baie vroue, selfs binne hierdie groepie. Dis duidelik dat demokrasie en gelykheid nie werklik vryheid en gelyke regte aan vroue besorg nie.
3	Bekend. Veilig. 'n Hoop. Bemoediging vir moeilike tyd. Gerusstellend. Ek geniet dit om Bybel te lees. Altyd (o.k meestal) gevoel van afwagting. Ek voel kontak. God spreek in my alledaagse, vervelige lewe in.	Ek het die saamleeservaring sinvol gevind. Alle vroue kon saamgebind word deur die Bybel. Dalk praat ons te min oor die Bybel en dinge daar rondom. Ek vind by die skoolkinders ken ook nie meer die Bybel nie.
4	Ai tog. Ek's nie 'n tegnologiese mens nie en voel altyd half onseker en bedreig daardeur. Tog, dis handig, interessant en nodig om Google te gebruik. Irriteer my altyd as kinders by skool "Google" as 'n bron aanhaal in bronnelys! Wanneer sal ons leer?	Dit voel so onvanpas na die gesprek. Wat is die relevansie? Is dit dalk dat ons vandag meer fokus op kennis van die kuberruim as op Bybel?
5	Ja. Eerstens dink ek aan my twee kinders (6,8 en 'n half) Hulle is so trots op die vlag. Teken of verf of maak uit Kellogg's bokse gedurig. Dan sing hulle 'Nkosi Sikalela' daarmee saam. Te oulik. Dit maak my hart bly. Ons stap vorentoe.	So graag wil ek hê dat SA moet werk. En tog is daar soveel hartseer en skokkende dinge. Maar hoe ongelooflik dat ons almal vandag weer byeen kon wees, vroue uit alle rasse en taalgroepe. Dit is spesiaal.
6	Werk. Dis wat vroue doen. Altyd maar gereed vir nog 'n dag met nog 'n opdrag. Sy lyk so professioneel. Is sy koud en hard? Wil sy so lyk om onsekerheid weg te steek? Fake it	So alleen en so effektief. Kan sy nie maar uitreik en haar swakheid en behoeftes bekend maak nie? Dis OK om nie die 'supervrou' te wees nie.

	till you make it!	
7	Vroue. Hulle is amazing en tog die 'man' deel. Ons is so half over functional. Ons wil dan man en vrou wees en take alles deel. Tog is ons onlosmaaklik aan mekaar verbind.	Daar is nie werklik hierdie gelykheid tussen man en vrou nie. Mense moet dit binne gesinne skep. Uit die gesin sal dit vloei na die gemeenskap in die breë.
8	Ja, 'n mens doen so alles deurmekaar. Ek ken dit. Probeer almal gelukkig hou, terwyl jy tog steeds probeer doen wat nodig is om orde te hou in 'n besige lewe.	Vroue/Ma's se realiteit bly steeds oordonder deur hulle eerste verantwoordelikheid teenoor hulle kinders. Alles anders het bygekom, bv. werk buite die huis. Maar binne die huis en niks verander nie.
9	Dit is so 'n tipiese beeld. Die troue. Troues en huwelike is wêrelde uit mekaar. Ek wens altyd t.w.v jong meisies daar was minder van die fassinatie met die 'groot dag' en 'n groter fokus op die proses verbonde aan dag-tot-dag huwelik.	Kinders moet geleer word wat 'n huwelik werklik is. Hulle moet weet dat huwelike gebou moet word op respek, gedeelde waardes en gesonde selfbeeld. Kom weg van die romantiese beeld.
10	Moeder. Soveel liefde. Dis wat ek van die swart vrou bewonder. Hulle het altyd nog plek in die hart, arm en huis om nog 'n kind te versorg. Ongelooflik. Ek kan nie so breed liefhê soos hulle nie.	Vroue is die fondament van ons samelewing. Hulle versorgende, selflose liefde help ander om mense te word. Ons moet vroue koester.

Deelnemer #9

Bevolkingsgroep: Blank

Ouderdom: 64

Moedertaal: Afrikaanssprekend

Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding

Beroep: Afgetrede maatskaplike werker

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel

Verhoudingstatus: Getroud

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christen

Religieuse affiliasie: NG Kerk

Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke.

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Voorskrytelik. Dit lyk asof hy sy idees aan ander wil oordra. Die vinger – negatief.	Dwing denke af. Hy luister definitief nie op huidige oomblik nie.
2	Altyd negatief vir die slagoffer. Pyn. Skok. Verlatenheid. Verwerping. Ek wil altyd uitreik en luister.	Rape = altyd 'n verkrachter + victim. Sal negatiewe konnotasies hê, tot bemagtiging geskied en mense na mekaar luister.
3	Dit bring rustigheid en liefde. Vir	Dit is die boek waarin ek my sterkte,

	my 'n anker in die lewe. Vir my is dit die Boek van die Lewende God en Jesus wat vir my gekruisig is . Daar is altyd wysheid te vinde.	motivering, liefde en my God en Christus vind en kan lewe.
4	Inligting. Kennis. Wat ek nie weet nie, kan maklik daar gevind word. Ek is egter nie 'n vreeslike computer mens nie, maar gebruik dit.	Inligting, inligting, inligting. Maklik bekombaar.
5	SA vlag. My land waarvoor ek lief is. Dit verteenwoordig eenheid en dis my wens dat dit in ons land bereik sal word. Dat ons werklik die toekoms sal eer.	Eenheid. Hoop vir almal in SA.
6	'n Beeld van 'n vrou wat lyk asof sy in kontrole is. Sy is die uiterlike beeld van sukses,maar...	'n Vrou wat vertrou uitstraal in die moderne lewe.
7	Vrouwees – nie onderdanig nie, maar deur te lei deur liefde. Ons moet onself as vroue respekteer, eer en liefhê.	Ek is trots op vroue – hulle moet hulleself bemagtig en mense leer om na hulle te luister.
8	'n Werkende huisvrou – gebukkend en maak skoon – tog gee sy aandag aan haar kind – en haar kind is deel van haar daaglikse werk.	'n Tuisteskepper. Ek hoop sy besef wat 'n voorreg en verantwoordelikheid dit is om 'n kosbare kind groot te maak.
9	Huwelik tussen twee mense – word altyd verbind met liefde – mooi dag – huwelik word voltrek in kerk – beloop trou aan mekaar – familie bymekaar.	Dieselfde – vertrou, hoop, geluk. Beloof trou.
10	Ouma en kind – Wat 'n wonderlike band – Die eenheid en liefde word duidelik weerspieël – Die vertrou en gemak waarmee hulle in mekaar se geselskap verkeer, is duidelik te sien.	Vertrou. Trots. Beskeming. Wedersydse warmte en somer nèt salige saamwees.

Deelnemer #10

Bevolkingsgroep: Blank

Ouderdom: 56

Moedertaal: Engelssprekend

Vlak van opleiding: Tersiere opleiding

Beroep: Skoolpastoor

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel

Verhoudingstatus: Enkellopend

Geloofstatus: Gelowige

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk

Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	A PW Botha lookalike/wannabee. Probably Afrikaans, Nationalist, South African. Horror for me to see this.	A bloody self-righteous, old white, male, telling people what to think and how. to be from his own perspective.
2	Immediate fear clutches my heart – I have to breathe deeply. Anger also part of what I feel. Too many associations to unite here.	What meanings one associated with such a small word. So much pain and power and powerlessness attached to this word.
3	Oh No! The word ‘holy’ immediately takes to a memory of Bible study years ago when personal piety saw God as the predominant ethos.	Holy texts of terror. How much people put on this book and how it is used to sanctify and support acts of terror.
4	What fun I could have this afternoon, searching for anything and everything! A sense of freedom prevails in my mind at the thought of endless possibilities.	Prefer to Google than to read the Bible!
5	This is the flag of my land. Better than the old one. But it brings thoughts of disappointment in what the struggle has developed into now: the government.	South Africa. The rape capital of the World. South Africa has the shame of a president who was accused of rape en who justified his action by saying she wore a tanga.
6	Clinical, hard-earned/wow position in the corporate world. Is she concerned for other woman in the world?	Self-satisfied woman who ‘made it’ despite her gender. But is this the image of women in business that we are looking for? Ambivalent feelings.
7	Reminds me of ways in which women have tried to find the language of naming ourselves in a patriarchal world. The very fact that ‘man’ is in woman is difficult.	Woe! So many stories of woe from wo/ma(e)n.
8	Am I glad this is not my life! How stifling to be in that small space with those small children.	Still can’t bear to think of this being my life – drudgery. Has she been abandoned and so has no option but

		to live like this?
9	The usual traditional roles of husband and wife, the dress, the flowers, the whole shebang. So stylized and so familiar and so uncreative.	Prissy wedding. Happy ever after? Am I just cynical? Ja.
10	Grandmother and grandchild. The kindness of grandmothers who care for their grandchildren on limited means and in the face of ill health. This is a picture of South Africa.	What awaits the little girl in South Africa? Has the granny been abused or raped? Where is the child's mother? Has she died of AIDS, brought to her body by her husband/lover?

Deelnemer #11

Bevolkingsgroep: Blank

Ouderdom: 41

Moedertaal: Afrikaanssprekend

Vlak van opleiding: Tersiere opleiding

Beroep: Verpleegkundige

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel

Verhouding status: Getroud

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: NG Kerk

Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokkenheid

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Jy is verdoem!	"Ek (as man) is reg" en vir my moet jy luister. Man in leiersposisie.
2	Verskriklik, vernederend, verpletterend, toegesluit.	Selfde as vantevore, maar meen wraak teen mans sonder om te stereotipeer. Dit bly baie verskriklik.
3	Dit is die begin en die einde. Die Woord is God. Die volle evangelie. Die woord van God.	Selfs in God se Woord leer ons van die sonde van die mense, maar weet dat Christus gekom het en weer sal kom.
4	Baie ure, search, inligting, soeke, opofferings, frustrasies, oorfloed, bevrediging.	Soeke na inligting.
5	Suid-Afrika, ons land.	Suid-Afrika. Huidige leierskap en wat kan ons doen om mense in die land na God toe te lei.
6	Johannesburg. Executive. Success. Not my kind of world.	Proud. In beheer. Different role than caring. Woman in business.
7	Both sexes. Women and man. Together but different. Makes the difference by...	Is a woman just the female of 'man'? Gender issues.
8	The joy of being a mother.	Daily duty. Am I responsible for all of this? What can she do differently?

9	Troue liefde. Almal is getuie van die verbintenis voor God.	Man moet sy vrou liefhê en vrou moet haar man respekteer. Dit is die gesamentlike belofte oor God en beide moet daaraan werk.
10	Liefde, sorg, vrede, geluk. Granny looking after grandchild – that is currently happening with young people dying.	Granny happy in her role in looking after grandchild. Die mooi sy van die lewe vandag.

Deelnemer #12

Bevolkingsgroep: Kleurling

Ouderdom: 27

Moedertaal: Afrikaanssprekend

Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding

Beroep: Sales Assistant (Health Shop)

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar

Verhoudingstatus: Getroud

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: Afrika-tradisioneel

Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	A preacher bringing the Word of God.	Preaching about rape in teenager, woman.
2	Opskrif van verkragting.	Rape is definitely the topic. Rape is bad.
3	Die Bybel en die testament kom uit die Nuwe Testament uit.	Reading out of the Bible the story of Tamar and Amnon.
4	Die internet. Google van 'n rekenaar af.	Nowadays story about rape is even on the internet. People writing their bad experience (rape) through internet. Because they can't speak out.
5	Die Suid-Afrikaanse vlag. Ons land.	Ons land se vlag. Dat verkragting so baie plaasvind in ons land en dat dit somtyds magteloos is omtrent hierdie insident.
6	'n Dame in 'n kantoor voor 'n lessenaar en 'n rekenaar voor haar.	Dame lyk baie professioneel. Miskien vandag is ons gelukkig dat ons mense soos counsellors of dat 'n vrou kan werk vir die familie.
7	Dit gaan oor vroue en mans of oor man en vrou.	Every woman is a target in our land or not even woman alone, men also get raped nowadays.
8	Pa besig om huis skoon te maak terwyl die twee kinders na hom kyk skoonmaak.	Die beeld wys vir my manne kan ook 'n vrou se werk oorneem. Huis skoonmaak en kinders kyk. Nie net 'n vrou nie.
9	Die twee verliefdes op hul groot dag (troue) waar hulle hul beloftes maak aan mekaar.	Dit is die regte manier hoe dinge gedoen word nowadays. Dis beter om die knot te bind op 'n opregtheid.
10	Dis 'n ouma met haar kleinkind.	Ouma met haar kleinkind so proud.

	Sy lyk baie proud op haar kleinkind.	Wel beskerm, maar weet nie wat die toekoms vir die klein kind is nie.
--	--------------------------------------	---

Deelnemer #13

Bevolkingsgroep: Kleurling

Ouderdom:

Moedertaal: Afrikaanssprekend

Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding

Beroep: Verpleeg 'n ou dame

Sosio-ekonomiese status: Onder-gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel

Verhoudingstatus: Getroud

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: NG Kerk

Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Lewer 'n predikasie. Verkondig die Woord.	Verkondig verkragting in alle kerke.
2	Vernietig mense se toekoms. Slegte impak op ons jeug se lewens.	Vry voel wanneer verkragting met jou gebeur om oor verkragting te praat.
3	Leer om volgens God se wil en leefwyse te leef.	Die Bybel verander ons leefwyse, maak van ons beter mense.
4	Kontak te lewer met baie dinge rondom ons, selfs dinge waarvan ons nie geweet het of bewus was nie.	Reik uit na mense wat magteloos is of niemand het om oor probleme of omstandighede te praat nie.
5	Vlag van ons land. Weet dat jy 'n Suid-Afrikaner is.	As 'n Suid-Afrikaner help om ons land 'n krimineel-vrye land te maak.
6	Die beeld van die vrou aan diens.	Die vrou moet bereid wees om vir haarself te verdedig.
7	Die vrou se woord is bo krale en hoog geag in die oog van God.	Mans en vroue moet die vrymoedigheid hê om te praat en mekaar te respekteer.
8	Ouerpligte nie net in belang van 'n vrou, maar selfs ook 'n vaderlike plig.	Die taak om na gesin om te sien, moet by albei ouers 'n verantwoordelikheid wees.
9	Belofte voor God om een te wees, om te gee en liefde te hê.	Man en vrou moet mekaar liefhê en respekteer. 'n Voorbeeldige lewe lei.
10	Sorg en omsien van ouma aan klein kind/kinders.	Klein en groot moet gelukkig in vrede saamleef.

Deelnemer #14

Bevolkingsgroep: Blank

Ouderdom: 37

Moedertaal: Afrikaanssprekend

Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding

Beroep: Polisiebeampte

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel.

Verhoudingstatus: Getroud

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: NG Kerk

Vlak van betrokkenheid by kerk: Geen betrokkenheid

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Angry orator – no one listening? I would not...	I'm still not listening to him.
2	My werk!!! Misdaad!! Vuil!!! Verkeerd!!! Wit op swart.	Crime!! Wrong!! White on black! Part of my job!!!
3	Kalmte! Berusting. Ek wil verder blaaï in hierdie boek.	I want to read this book! Peace. God's word.
4	Het jy baie tyd? Nie die antwoord op alles nie. Moenie alles glo wat jy hier lees nie. Kleurvol?	Not the answer to everything. Moenie alles glo wat jy lees nie. Kleurvol.
5	Suid-Afrika. Ek dra hom elke dag wanneer ek werk in uniform.	Suid-Afrika. Ek dien my land en sy mense.
6	Ek dink ek is die baas. Ek luister nie na jou nie.	Ek dink ek is die baas. Ek luister nie vir jou nie! Wie is jy? Jislaaik, maar sy het 'n lelike houding! Sy trek haar neus op vir my.
7	Arme vrou (Engelse woord) woe- man. Nie 'n man nie. Jippee!	Arme vrou! (Woe-man) Ek is bly ek is nie 'n man nie.
8	Wel, hy probeer. Dit lyk soos my man en kind. Gedurig saam en aan die skoonmaak.	My man en my seun besig om saam- saam skoon te maak. Oeps, ek sien nou eers daar is 'n ander kind.
9	Sy is langer as hy.	Sy is langer as hy!
10	Happiness. Samesyn. Vrede.	Happiness. Sunshine. Innocence. Experience.

Deelnemer #15

Bevolkingsgroep: Blank

Ouderdom: 18

Moedertaal: Afrikaanssprekend

Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding

Beroep: Skolier

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel

Verhoudingstatus: Ander

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: NG Kerk
 Vlak van betrokkenheid by kerk: Geen betrokke

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Political leader of some kind. Or maybe even a preacher going onto his climax of his speech/sermon. He could be pointing up to God, or saying that inflation is going up...	Male power and dominance in society. How they have the final word – are seen as wise, how they abuse their authority. Women's voices are not as loud in society's social circles.
2	Wow! Such a strong 'crime' in society. I know that I can never begin to imagine what I'd feel like if I were raped. Sometimes there are no words when it happens to you.	Something that I'll fight against in all possible ways and hope to never experience. I realize the importance of speaking about sexual offences and standing up to male strength!
3	Questions about the Bible and its meaning are high in my mind. I've recently been reading about the right way to interpret it.	There is a lot in the Bible that I have yet to read and understand. Remembering that although it was written long ago, the relevance is remarkably potent.
4	Haha! This is where I get all my research for history and art. Also, I know that once something is part of the internet (photos) it can never be taken off. Privacy is non-existent.	I dunno. Thinking of child pornography and all those computer sites that teach people about rape. 'Internet' rape, etc.
5	Sjoe! The idea of an S. African identity is so hard to cultivate these days because teens 'all' look at the US, and wanna talk, act, sing and be rich like them... We have potential in SA.	Crime, poverty and rape are pulling this country apart, especially because of the HIV/Aids thing that adds danger to women. The country should be more aware of its rapists.
6	Ei-sta! That lady looks like a hardcore business woman, dressed smartly. Confident, independent, strong. Role model in men's world.	Still – this image makes me smile. I get the feeling she has achieved respect and authority in a male dominated workplace. Confidence is the key, we are just as good as men.
7	Interesting graphic, that idea that we come from man, and yet are as strong as women. Sometimes women doubt their own capability compared to that of men.	Although we are part of <u>man</u> kind, we are strong as women and deserve the right to safety and equality to men, as we are interdependent.
8	Ag shame. The reality of a single mom trying to cope with the pressures of life and raising her kids. Music helps her cope, maybe? Guitar?	WOMAN CAN DO IT! This woman has survived rejection and is doing great at keeping her household going. She deserves support from her family and deserves love.
9	I hate how marriage has been tossed out the window and it's not holy or sacred anymore. It's all about the wedding day and.	Marriage. I hope I can prove the world wrong and that my generation can rebuild the sacred bond that is marriage. Need

	the ring, and to the commitment of two souls combining...	to hold on to idea of wedding day importance.
10	Simplicity holds love. Family, love and money can't buy your smile or happiness, because family, people, loved ones are more NB.	Smile again. There is hope for the children of this world. Women are gaining more respect, equality, rights as the years go on.

Deelnemer #16

Bevolkingsgroep: Kleurling

Ouderdom: 32

Moedertaal: Engelssprekend

Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding

Beroep: Klerk

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel

Verhoudingstatus: Getroud

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christen

Religieuse affiliasie: Evangelies

Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde deelname.

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Man giving a lecture.	A lecturer delivering a lecture.
2	My worst fear.	A strong powerful crime.
3	The Scriptures.	The Scriptures.
4	The internet.	The world wide web of information technology.
5	Our nation.	Our nation.
6	A career woman.	A career-orientated woman.
7	Me – my femininity.	My gender type.
8	The reversed role.	A man's place to ?
9	Beautiful beginnings.	A bond.
10	Nurture.	Family.

Deelnemer #17

Bevolkingsgroep: Blank

Ouderdom: 54

Moedertaal: Afrikaanssprekend

Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding

Beroep: Pensionaris

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar

Verhoudingstatus: Lewensgenoot

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christen

Religieuse affiliasie: NG Kerk

Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokke.

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	'n Dominee wat vreeslik hard preek, maar skep die indruk dat	Dieselfde beeld – 'n dominee wat preek met 'n 'body language' wat wil

	hy veroordeel met sy 'body language'.	oorheers/veroordeel.
2	Die afgrypslikste vorm van geweld in ons land wat daagliks toeneem.	Gewelddadige misdaad – nie net teenoor vroue nie – dit gebeur ook met mans. Het in Bybelse tyd gebeur en gebeur nogsteeds.
3	Bybel oop – oorspronklik vertaal...	Oop Bybel met Ou en Nuwe Testament. Direkte vertaling.
4	Internet. Soekprogram. Beskik oor allerlei inligting.	Internet 'soekprogram' met allerlei inligting wat jy kan nagaan.
5	Suid-Afrikaanse landsvlag.	Landsvlag. (Suid-Afrikaanse)
6	Dame by rekenaar – werk nie, lyk nie lus om te werk!	Vrou agter rekenaar – werk nie – lyk nie lus vir werk nie.
7	'Slang' – soos deur baie jongmense deesdae gebruik word om te sê dat iets wonderlik is.	'n 'Slang'-woord wat gebruik word deur jongmense as 'n aanduiding dat iets 'cool' is.
8	Ma wat stofsuiig terwyl kinders meedoen. Gesellige toneel.	Moeder wat stofsuiig. Kinders rondom haar. Lyk na 'n baie huislike toneel.
9	Paartjie wat in die huwelik bevestig word – Pragtige vensters en blomme.	Paartjie wat in die eg verbind word. Pragtige venster en blomme.
10	Ouma met kleinkind. Baie jare se leef in haar gesig. Kindjie lyk gelukkig.	Ouma met jare se leef in haar gesig. Kleinkind in die arms, lyk 'gelukkig'.

Deelnemer #18

Bevolkingsgroep: Swart

Ouderdom: 36

Moedertaal: Engelssprekend

Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding

Beroep: Hairdresser

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel

Verhoudingstatus: Getroud

Geloofstatus: Gelowige

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk

Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Public speaking. Maybe campaigning or preaching.	President of a nation addressing a seminar.
2	Rape: bad, I don't want to hear about it.	Very emotional word. Bad act.
3	The Word of God.	The Bible. New Testament and Old. God's Word.
4	Website. Trying to advertise something.	Internet.
5	Flag of some country.	Flag.
6	Secretary on duty.	Student.
7	Wo/man must be involved in anything.	Woman – powerless. Man – powerful.

8	Father playing with kids.	Father cleaning the house with kids playing around.
9	Wedding vows.	Marriage in church – exchanging vows.
10	Granny and granddaughter posing for a photo.	Grandma and Granddaughter posing for a photo.

Deelnemer #19

Bevolkingsgroep: Blank

Ouderdom: 36

Moedertaal: Engelssprekend

Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding - PhD

Beroep: Senior lektor by Rhodes Universiteit

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel

Verhoudingstatus: Enkellopend

Geloofstatus: Onseker

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: Geen

Vlak van betrokkenheid by kerk: Geen betrokkenheid

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	SA conservative minister or politician. Dogmatic, intolerant. Otherwise some American preacher or politician.	(Same thoughts as last time, I suppose! But I'm too tired to think properly!) Enthusiasm. Dogmatism
2	Newspaper headlines, shouting. Urgency. Quite scary and uncomfortable.	Statistics. Power. Crime capital of the world.
3	Peacefulness, quite time. History. Ancient Greek/Aramaic translation.	Written in a historical context. Authority, men, power. Should be read in context. Different translations.
4	Work, stress. Too little time. But also useful resource. Skim reading, no depth. Frustration.	Corporate power. Media. Search.
5	Sport matches. New South Africa. Politics. Rugby jerseys. Patriotism. Mandela.	Rape, poverty, crime, etc. Division, class, racism.
6	Corporate world. Powerful woman stereotype. Sterility. Power. Modern world. Successful woman. Glass ceiling.	Glass ceiling. Illusionary power. Shouldn't be an awkward image in a just society. Advertising hype.
7	Feminism. Gender and gender politics. Stereotypes.	Line indicates division between the sexes. Little chance of unity.
8	1950's household. Disorganization. 'Balancing work and career.' Family life.	Is that a man in the picture? Sharing house-work, equality. Housework and cleaning. Restriction.
9	Old fashioned, traditional. Vows and alliances. Beauty and calm.	Authority of the church in personal affairs. Father giving away the bride... Stained-glass windows.

10	Family, grandparents. Care. Generation gap. Aids orphans. Courage	Family burdens. Child at risk. Protection.
----	---	---

Deelnemer #20

Bevolkingsgroep: Blank

Ouderdom: 31

Moedertaal: Afrikaanssprekend

Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding

Beroep: Junior lektor, Rhodes Universiteit

Sosio-ekonomiese status: Bo-gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel

Verhoudingstatus: Enkellopend

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: NG Kerk.

Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	PW Botha. Politieke campaign – maar hy het 'n mooi das aan.	Mag. Ek sê, jy luister.
2	Rhodes optog teen Rape, geweld teen vroue.	Realiteit.
3	Die Bybel by die Monastery. Rustige/mooi boek.	Stories wat realiteit is. Relevant vandag.
4	Soek inligting. Sjoue, gebruik dit omtrent elke dag.	Google? Search engine. My rekenaar op kantoor!
5	Trots. Kleurvol. Rugby/sport. Suid-Afrikaaaa!	Trots Suid-Afrikaans!
6	Poppie. 'High pofy'. Dink baie van haarself.	Mag. Corporate power. Snobbish.
7	Maak nie sin nie. Lyk eers soos WOMAN. Vreemd. Deurmekaar.	Nou lees ek woman. Vroue aan die mag.
8	Shame. Sterkte. Pret . Advertensie vir Electrolux.	Hardwerkend. Shame, baie moeilike mat om skoon te maak. Ma werk, ons kyk.
9	Mooi troue. Sy's nogal lank. Pragtige rok en venster.	Sy is langer as hy – mag? Empowered. Die huwelik is man <u>en</u> vrou.
10	Ag sweet! Gelukkig en bly. Rustig en mooi.	Gelukkig. Bly. Liefde. Warmte. Mooi. Gesin/familie.

Deelnemer #21

Bevolkingsgroep: Blank

Ouderdom: 41

Moedertaal: Afrikaanssprekend

Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding

Beroep: Eie besigheid

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel

Verhoudingstatus: Getroud

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: NG Kerk

Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Jy moet doen wat ek vir jou sê!	Mag.
2	Eina. Woede. Seer. Kwaad.	Dit is 'n werklikheid. Daar is hoop.
3	Liefde. God se Woord. Heiligheid. Kosbaar.	Die lewe in 'n neutedop. Lewensriglyn.
4	Groot, wye wêreld van inligting. Ontdekking. Klein wêreld. Toegang.	Tegnologie.
5	Trots Suid-Afrikaans! Nelson Mandela. Sport	Daar is hoop.
6	Skoon lyne. Minimalisme. Gemaklik met jousef. In beheer.	Whole woman. Balance.
7	Wow for woman! Who is the man?	Whole woman.
8	Lekker. Cosy. Huislik. Sexy ma met oulike kids.	Whole women. Balans. Ewewig.
9	Steunpilaar. Getrouheid. Lewensmaat.	Vertroue. Magsbalans.
10	Aardsheid. Liefde. Openheid. Lewe! God is liefde.	God is great!

Deelnemer #22

Bevolkingsgroep: Kleurling

Ouderdom: 17

Moedertaal: Engelssprekend

Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding

Beroep: Skolier

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel

Verhoudingstatus: Enkellopend

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk

Vlak van betrokkenheid by kerk: Geen betrokkenheid

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Aggressive. Angry.	Married. Abusive? Powerful. Angry.

	Swearing...your mothers #\$\$%& Weird tie Bald = old	
2	Bold. Contrasting colours. Soun- sherif font. Sharp lines.	Tamar. The rape – leaves you sad, desolated. Family covers it up. Bold. Angry.
3	Zoomed in. Emphasis on words 'Holy Bible' Blurred text. Black and white. Translated.	Hides some texts. Contains rape stories. Strong messages.
4	Homework. Research. Contact to the world. Search engine. White and blue.	Gateway to help. Info on rape.
5	South Africa. Rainbow nation. Blowing in the wind – our current recession. Blue, red, green.	High rape statistics. Families withholding information. Domestic violence.
6	Confident. Business woman. Office. Nice laptop. High-rise building. Black, white and grey. (Neutral colours.) Serious.	Modern women = strong. Hard target for rape, will fight back. Man not in charge of her life. Assertive woman.
7	Woman coming from man. What men say; "Wo...man" Thin font, soun-serif. Capital letters.	Man in woman – Rape.
8	Poor man. No wife. Struggling. Young children. Dirty house. Small, crowded room.	No woman. Can man be trusted with young children? Innocent children.
9	Marriage. Wife taller than husband – asymmetry. Arches. Love. Family	Man and woman = equal. Marriage – husband not more powerful than woman.
10	Grandma and granddaughter. South Africa = no mother present. Young and old. Beautiful.	No parents present. Your child vulnerable. Supported by grandmother.

Deelnemer #23

Bevolkingsgroep: Swart

Ouderdom: 37

Moedertaal: Xhosasprekend

Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding

Beroep: Maatskaplike werkster

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar

Verhoudingstatus: Getroud

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: Afrika-tradisioneel

Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokke

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Shouting. More like a priest.	Aggressive.
2	The name is telling me about its	Hate to hear/talk about it. People are

	meaning.	victims of people they trust and love. It is not done by strangers, but people we know.
3	Thinking about Word of God immediately. Bible. Reading.	It reminds us to understand that God is our Saviour. Believe in Jesus.
4	Computers. Thinking about checking out about things all over the world.	Computer. Check all the news all over the world. Communication.
5	South Africa flag. Bright colour in it. Nkosi Sikelela iAfrika	South African flag. Colours: red-danger white-peace yellow-jealous green-life
6	Happy woman at work. Listen to the client. Admin work as well.	Happy woman at work. Clients at work will be attended to by this woman. Doing admin work.
7	Looks like woman. I can see man as well.	Woman. Man.
8	Father and kids at home. Kids messing around. Father is cleaning.	Kids at home with the father. Father cleaning up the kids' mess.
9	Church. Wedding ceremony. Husband and wife in front of Priest.	Marriage. Husband and wife. Priest. Church.
10	Grandchild. Grandmother. Both look happy.	Grandmother and grandchild. Smiling.

Deelnemer #24

Bevolkingsgroep: Swart

Ouderdom: 42

Moedertaal: Engelssprekend

Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding

Beroep: Religieuse leier

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel

Verhoudingstatus: Getroud

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christen

Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk

Vlak van betrokkenheid by kerk: Besondere betrokkenheid

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Stressing a point – but looks like someone who's arrogant and autocratic.	Authority – I'm the boss here!
2	Scary word – there are different forms of rape. One can be raped physically, emotionally etc.	I've also raped others in some ways. Especially those weaker than I am.
3	The foundation of all humanity.	Holy Scriptures and how it relates to

	Communion, love etc.	our context today despite being from generations apart.
4	The power of technology. You can have the world in your home pocket.	Power of technology which can work for and against us.
5	The country of SA expressed and explained in 6 colours!	Different colours but they create a good image put together – power of community.
6	I am me! – Bold + Beautiful I can do it! And better than the male counterpart.	It's been a struggle for the woman to get to the top that has always been occupied by men.
7	Can a woman, a female express who they are without relating to the male counterpart?	A woman can be fully human without a 'man'.
8	Who says it's a woman's place? I want to get out and show.	I need a break from house chores!
9	Till death do us part!? Will it be for real?	Wish this moment could last forever.
10	What pain lies behind that granny's smile? How best can she protect that little girl from all danger of this world we are living in?	Wish she/I could protect the children from the violence in this world.

Deelnemer #25

Bevolkingsgroep: Blank

Ouderdom: 45

Moedertaal: Engelssprekend

Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding

Beroep: Multimedia ontwerp-konsultant

Sosio-ekonomiese status: Bo-gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Homoseksueel

Verhoudingstatus: Getroud

Geloofstatus: Geïnteresseerd

Geloofstradisie: Ander

Religieuse affiliasie: Geen

Vlak van betrokkenheid by kerk: Nie van toepassing

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Freedom Front Minus. Aggro. It's God's Fault.	Fuck off! God is the word!
2	It was that guy in image #1. Verkragting is a better word.	Verkragting. Taking someone's power. What are the words in other languages?
3	How are these things connected? There are loads of rapes in the Bible.	Holy crap!
4	Access to information.	How to find the bible online and lots of other crap.
5	Rambo nation. Hope. Pride.	I love my country. My country disappoints me. Zuma for king!

6	Looking a bit defensive? Assertive? (Maybe I should have a Mac!)	Woman in power? Power PC (as in, why didn't I get a MacPower PC)
7	S/he XY	Woman stroke man. Man gets excited... Woman says 'no'... Man says 'yes'... Woman says 'no'...
8	Househusband.	Suck it up, daddy! Man without power? This is not a powertool.
9	Sanctified(?) union. Traditional. Forever after.	Marriage... Church. Pretty stained glass.
10	Togetherness. Extended family. Community. Pride. Love. Health.	These china's cheer me up. Is there hope after all?

Deelnemer #26

Bevolkingsgroep: Blank

Ouderdom: 52

Moedertaal: Engelssprekend

Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding

Beroep: Lektor COT

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel

Verhoudingstatus: Geskei

Geloofstatus: Gelowige

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk

Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Phallic. Noise. Sad suit. Authority – I don't like this man.	Not him again! After the text his aggressive loud voice is even worse.
2	Frightening. The word is so stark - white and black. Often young women blamed for rape.	The lifelong effect of this, a woman raped lives with this forever.
3	Such mixed emotions. Holy, not really, yet sacred wisdom. So many problematic texts. Yet I enjoy deconstructing. Challenging.	Loved that "Deelnemer 32" hadn't read the text before and was so sharp in her observation.
4	Mixed emotions again. So useful, yet every time I use Google I feel caught up in consumerism/capitalism. Western ways of categorizing and understanding the world.	What? I can't make the connection with this afternoon.
5	I love it. Last month in Jamaica they flew the flag overall where I was – it was 'home' for me. Yet I	Not sure really. I remember the rape of baby Tslepong. South Africa is also such

	also distrust patriotism and its associations.	an unsafe place..
6	Cool. Confident. I'd like to be her yet will never match such an image.	She speaks even without opening her mouth. So skinny, female, not imitating men but being who she is.
7	Yes! – This writer understands. I also like 'wimmen'/ wymen – ways I The language	I long for showing woman who can speak out and make a good choice.
8	Nightmare – horrid homework....domestically.	As messy and depressing as the first time around.
9	I distrust this – the fairytale that doesn't work. The myth that traps too many women and men. The Church's complicity in all of this.	Mizikazi's story of broken trust comes to mind. How can we become aware that trust can be broken, that the fairytale isn't real?
10	Another gogo having to care for children. Wise and young eyes. Sun on faces! – warm, comfortable.	Still lovely. Old and young. Women together. How can I find ways to unite/join/ cultivate the community of women?

Deelnemer #27

Bevolkingsgroep: Kleurling

Ouderdom:

Moedertaal: Afrikaanssprekend

Vlak van opleiding:

Beroep:

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie:

Verhoudingstatus:

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk

Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1		Daar het 'n redenasie plaasgevind en 'n manier om dit op te los.
2	Ek voel dat dit 'n baie verkeerde ding is om te doen en dat mense nie eers reg gestraf word nie.	Dit is iets om baie swaar te ervaar.
3	Baie belangrik om te leer uit dit en te kan deel met ander wat nog nie weet wat dit behels nie.	Ek ken hom nou bietjie baie beter en belangriker vind om te ken – En dat Hy heilig is.
4		Got research for...
5	Die vlag.	
6		Dat sy praktiseer deur die dag.
7	Speel die belangrike rol.	Dat jy baie meer deel het in die lewe as 'n man.
8	Die grootste deel van 'n vrou se lewe: huiswerk, om na haar kinders te kyk en hulle te leer wat sy besig is om te doen – reg,	Mother, children, together.

	verkeerd is.	
9	In die huwelik tree, is 'n groot stap in die lewe.	Marriage vows – Big step forward in life.
10	Daughter, grandparents. Relationships	Bond between grandmother and daughter.

Deelnemer #28

Bevolkingsgroep: Blank

Ouderdom: 45

Moedertaal: Afrikaanssprekend

Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding

Beroep: Begrafnisondernemer

Sosio-ekonomiese status: Bo-gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel

Verhoudingstatus: Getroud

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: NG Kerk

Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokkenheid

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	What the hell??	Men tend to be the ones who have the voice to speak.
2	Serious stuff.	Such a complex situation. So many issues. Overwhelming.
3	OK, more serious stuff.	Disappointed in the Bible – does not have all the answers.
4	O no, I am sick of computer stuff.	We have access to a world of information but we still do not have all the answers.
5	Leka, SA vlaggie!	It is nice to know that we at least live in a world where we have a voice. We can speak out today.
6	She looks as if she knows what she wants!	I do not want to be like this woman. She looks hard...
7	Is it woman or man?	All the woman and man issues confuses me sometimes. Are we so different or not?
8	Dit lyk so huislik, gemaklik, gesellig.	Ek verlang terug na die dae toe my meisiekinders klein was en dit lyk so 'n veilige plekkie – tuis.
9	Die perfekte prentjie-troue.	Marriage/relationships, can sometimes be a disappointment. Not what we wanted, not a fairytale.
10	Tipiese Afrika-images. 'n Oumatjie en 'n kleinkind.	I see both of them smiling/happy/satisfied. Although their world might not be perfect.

Deelnemer #29

Bevolkingsgroep: Swart

Ouderdom: 45

Moedertaal: Xhosasprekend

Vlak van opleiding: Tersiere opleiding

Beroep: Onderwys/Religieuse bediening

Sosio-ekonomiese status: Bo-gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel

Verhoudingstatus: Geskei

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christelik

Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk

Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	An autocratic manager. Self centered.	Aggressive. Full of power. In control. Angry.
2	Bare. Disrespect. Hatred. Anger. Fear.	Victimization. Fear. Anger. Dehumanization. Break the silence.
3	Word of God. Tool used to scare people. Christian's contribution.	Relevant to present time situations. Information. Sets one's mind thinking.
4	Not sure of what you want. Do not know where to get something. Easy way of looking for whatever you want.	Search for answers. Eager to learn.
5	Democracy. Renaissance. Freedom. Unity. Uncertainty. Fear.	Justice. Laws that oppress women. Freedom.
6	Confidence. Relaxed. Beautiful. Ownership. Business.	Take our rightful place in the society. Confident. In power. Independent.
7	God's wonderful creation. Feminine. Strong character. Make things happen.	Human dignity. Respect for woman. Standing up for one's right. Breaking the silence.
8	Worker. Unappreciated.	Domestic worker. Abuse. Powerless. Stressed.
9	Love, unity, blessing. Query honesty. Staging a show. Commitment.	Love. Fulfillment. Unity. Sharing. Appreciation.
10	Love. Appreciation. Nurturer. Care.	Happiness. Family. Trusting. Care Love. Security.

Deelnemer #30

Bevolkingsgroep: Kleurling

Ouderdom: 43

Moedertaal: Afrikaans-/Engelssprekend

Vlak van opleiding: Tersiere opleiding

Beroep: Religieuse leier.

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel

Verhoudingstatus: Getroud

Geloofstatus: Gelowig
 Geloofstradisie: Christelik
 Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk
 Vlak van betrokkenheid by kerk: Geen betrokkenheid

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Democratic. Old. Scolding. Top down – old school.	Listen here! Very aggressive. Top down. Reminds me of PW Botha. Authoritative.
2	Shocking. Pain. Upsetting: what is happening in our society? Babies – Vulnerable.	Empty. Tired. Exhausted.
3	Book. Support. Guidance. Help.	Book. Stories. Experiences.
4	Information. Anything you want or need to know. Technology. Not totally literate – need help.	Information. Computer. Today.
5	Flag of SA. Our flag. We have come far. I love being a South African. Opportunities. Also pain.	Flag of our country. A lot of work to do – brokenness to address. Relationships to heal.
6	Confident woman. Educated. Assertive. Knows what she wants. Taken space, first only for men.	Who are you? What is your story? Woman in black with hair tied back? Why?
7	Who!!man! – What happened? Not coming from a man. Have own identity. Different.	Sadness. A person of woe.
8	Were trained! Horah! Time with children and cleaning. Some of very few. Must have very smart wife. Boy is learning while watching.	Man trying to please somebody. Maybe impress. Why?
9	Do you know what you are doing? I'll pray for you. The church needs to do more than this...The work starts today.	Coming together – different sexes/genders. Wanting to be in relationship. It needs a lot of work.
10	A gogo and grandchild. They look happy. Trust she is the grandmother and not the mum because of HIV/Aids.	Gogo, you are smiling – really? Little girl, trust you me, be well prepared for the future.

PS – I've realized I get much more emotional reaction from pictures.

Deelnemer #31

Bevolkingsgroep: Indiër
 Ouderdom: 53
 Moedertaal: Engelssprekend
 Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding
 Beroep: Tuisteskepper
 Sosio-ekonomiese status: Bo-gemiddeld
 Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar
 Verhoudingstatus: Getroud

Geloofstatus: Gelowig
 Geloofstradisie: Hindoe
 Religieuse affiliasie: Geen
 Vlak van betrokkenheid by kerk: Geen

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	There should be peace in the world. The whole world should be united. There should be peace in this country. There should be no fighting.	Ruling power. Status. Power.
2	People rape because they have forgotten the truth. We are spiritual beings of light.	Disharmony.
3	The Bible is spoken by Jesus Christ. So follow the ...act Jesus spoke.	Love – code of conduct.
4	I am a lucky child of God. I feel lucky I am here today to share experience.	Lucky child of God. Lucky for who I am. Lucky star.
5	The sign op Peace. Have peace within yourself. Share peace. Share peace. Spread vibrations of love to everyone. Let there be peace in the world.	The sign of peace.
6	Women are playing a great role in the world. They are put in front in many organizations. Women are educated.	Women are uplifting. Work orientated. Empowering.
7	Women are the most special people. In the world they are loved by God. They are courageous. Women.	Women are courageous.
8	A mother will always have to clean and look after the family. A mother's role is unique.	Mothers take care of the family. Loving. Caring. Nurturing.
9	It is a very lovely occasion. Where two souls are happily married. It is a choice made in one's life.	Weddings are for being together and sharing their love together. Being honest.
10	Being so happy. By looking at their face. They are smiling.	Happiness. Smiling.

Deelnemer #32

Bevolkingsgroep: Swart
 Ouderdom: 17
 Moedertaal: Ander
 Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding
 Beroep: Skolier
 Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld
 Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel
 Verhoudingstatus: Enkellopend

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christen

Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk

Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokkenheid.

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Politician or a man in authority. Harsh. Ill tempered. “What I say, goes” sort of mentality.	Power hungry. In control. Authoritative position. Rude. Controlling.
2	Abuse of woman. Men who like to be in control. Mentally inadequate.	Innocence. Vulnerability. Loss of control. Woman. Abuse. Injustice. Cruelty.
3	Christianity, religion. God the Father. The Good News. Guide for life.	Includes ideas and opinions that are relevant to life now. Christianity. You be the judge – Tamar & Amnon.
4	Source of global information. Globally connected. Easy access. Big and international.	Broadbased. International. Big. Global. Source of information.
5	Apartheid. Alive with possibility. 11 Official languages. Nelson Mandela. Democracy. Integration.	Bloodshed. Opportunities. Togetherness. Rainbow nation.
6	A woman in charge and in control. Knows what she wants out of life and is willing to do anything to get it. Part of the upper class.	Independent. Driven. Focused. Intelligent. A business woman. Tenacious.
7	Woman. In charge, but somehow inferior to men in terms of how society sees it. Family uniter.	Upholds the household. Someone you can confide in. Often disgraced in society. Strong.
8	A single man with children. Raising them on his own. No mother figure in the family/household. Trying his best.	Hardworking. Single father. Struggling to cope. Absent mother. Does all the household duties.
9	Marriage. Love. Two parts. Not always easy. Brought together by the grace of God.	Marriage = love+trust. Honoring your spouse. Unite as one.
10	Grandma taking care of her granddaughter (mother who is not present). Struggling, but tries her best.	Absent mother. Grandma taking care of her. Granddaughter. Love. Commitment.

Deelnemer #33

Bevolkingsgroep: Blank

Ouderdom: 45

Moedertaal: Afrikaanssprekend

Vlak van opleiding: Tersiere opleiding

Beroep: Tuisteskepper

Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld

Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel

Verhoudingstatus: Getroud

Geloofstatus: Gelowig

Geloofstradisie: Christen

Religieuse affiliasie: NG Kerk

Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokkenheid.

Beeld	Reaksie voor gesprek:	Reaksie na gesprek:
1	Ek hou nie van sy 'lyftaal' nie. Laat nie 'n positiewe gevoel by my nie.	Iemand wat mense probeer intimideer, wat mag probeer misbruik.
2	Iets wat baie gebeur, maar ek voel gedistansieer daarvan. Nog nie gebeur met iemand wat ek ken nie.	Die ergste ding wat met 'n meisie/vrou kan gebeur. Al jou menswaardigheid word van jou weggeneem.
3	Dis iets kosbaar. Was bly om die 'image' te sien. Alhoewel ek nie regtig die Bybel genoeg bestudeer nie.	'n Boek wat groot waarde kan hê. 'n Riglyn vir jou lewe. Wat vir jou 'n beter, gelukkiger mens kan maak, as jy glo en doen wat daarin staan.
4	O gaats, iets wat ek moet opknop – my rekenaar geletterdheid. Kan nie eers die internet 'surf' nie.	Ek merk nou op "I'm feeling lucky". I'm feeling lucky that I haven't been raped, maybe?
5	'Mixed feelings'. SA is nie meer wat dit was nie. Dink aan swak dienslewering, vuil, baie dinge wat nie onderhou word nie.	Hartverskeurend dat SA een van die hoogste verkragtingsyfers in die wêreld het, en ons het so 'n wonderlike grondwet.
6	Hou nie regtig van wat ek sien nie. Sy lyk nie warm nie, lyk bietjie afsydig, ek's beter as jy.	Iemand wat lyk asof sy alles onder beheer het in haar lewe. Hou steeds nie van die fotobeeld nie. Sy lyk vreeslik selfversekerd.
7	Weet nie wat om te sê nie. Woman = vrou, maar ook 'wo man' (Geen gevoel)	Wo(e) to the man who rapes a woman.
8	Ja, dis meer my 'scene' die. Maak nou wel nie huis skoon nie, maar het baie tyd saam met my twee kinders. Lekker om na te kyk.	Laat my steeds glimlag en lekker voel. Kry die ma bietjie jammer wat (ek weet) baie het om aan aandag te gee.
9	Gemengde gevoelens. Is mal oor 'n troue, maar so baie eindig in egskeiding of draai ongelukkig uit. Wat wag vir hulle?	Wat wag vir hulle...?
10	Hou van wat ek sien. Daar's liefde in die fotobeeld.	Met liefde en 'compassion' kan baie vermag word.

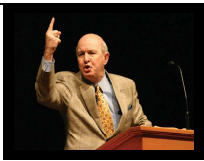

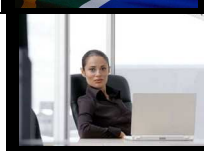

	Verdraagsaamheid. Geduld.	
--	---------------------------	--

Bylaag F

Ideologiese data-analise diagram vir

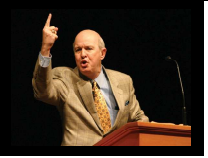
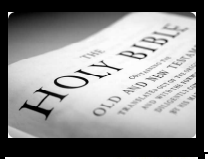

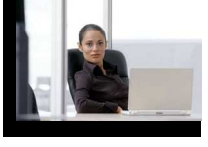
individuele deelnemers

Deelnemer #1

Beeld	Liniêre as	Opmerking
	<p>← AB →</p> <p>Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.</p> <p>Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.</p>	Deelnemer verwerp styl ten sterkste. Geen verandering ná gesprek.
	<p>← AB →</p> <p>Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.</p> <p>Word beskou as 'n sistemiese probleem.</p>	Deelnemer sien verkragting as 'n samelewingsprobleem. Vra na gemeenskapstoleransie. Geen verandering ná gesprek.
Magafstand	<p>Groot magafstand</p> <p>← →</p> <p>Klein magafstand</p>	Deelnemer ervaar die realiteite van 'n groot magafstand-kultuur, maar persoonlike voorkeur leun meer na klein magafstand-dinamika.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.</p> <p>Geen identifikasie met Bybel.</p>	Bybel dien nie as lewensbron.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit.</p> <p>Geen identifikasie met internet.</p>	Deelnemer identifiseer met internet as instrument. Tog besonder bewus van problematiek. B-respons getuig van groeiende bewuswording.
Onsekerheids vermyding	<p>Sterk onsekerheidsvermyding</p> <p>← →</p> <p>Swak onsekerheidsvermyding</p>	Deelnemer identifiseer met internet as bron vir onsekerheidsvermyding. Respons vertoon groter bewuswording.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.</p> <p>Identifiseer glad nie met die vlag nie.</p>	Deelnemer identifiseer sterk met simbool. Toon groter bewustheid van problematiek in B-respons.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.</p> <p>Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.</p>	Beskou fotobeeld met groeiende agterdog van beeld A na B-respons.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	<p>Kollektiwiteit</p> <p>← →</p> <p>Individualiteit</p>	Kollektiewe voorkeur met groter bewustheid van problematiek ná gesprek.
	<p>← AB →</p> <p>Skryfwyse sal vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.</p> <p>Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol-vloeibaarheid.</p>	Verstaan die konsekwensies van skryfwyse, maar is nie persoonlike beleving nie.
	<p>← AB →</p> <p>Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word.</p> <p>Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.</p>	Beskou beeld as 'n realiteitsmoontlikheid. B-respons meer krities en getuig van groter bewuswording. Problematiek word verwoord.
Manlikheid/ Vroulikheid	<p>Manlik</p> <p>← →</p> <p>Vroulik</p>	Respons getuig van sensitiwiteit by deelnemer aangaande gender-aangeleenthede.

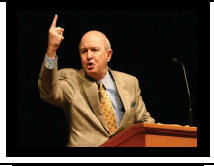

	<p>← AB →</p> <p>Vroue identifiseer nie met die kultuur-uitdrukking nie.</p> <p>Vroue beskou die ritueel as die norm.</p>	<p>Beeld verteenwoordig nie deelnemer se eie beleving nie. Skepties oor mag in relasie. Krities.</p>
	<p>← AB →</p> <p>Vroue identifiseer sterk met die beeld as 'n eie realiteit.</p> <p>Vroue identifiseer nie met die beeld nie.</p>	<p>Deelnemer identifiseer met beeld, maar is krities teenoor problematiek. Vra na verlore HIV-geslag.</p>
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	<p>Langtermyn-oriëntasie</p> <p>Korttermyn-oriëntasie</p> <p>← →</p>	<p>Sterk langtermyn-oriëntasie kry voorkeur.</p> <p>Deelnemer krities oor die sosiale magkonsekwensies van beide fotobeelde.</p>

Deelnemer #2

Beeld	Liniêre as	Opmerking
	<p>← A → B →</p> <p>Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.</p> <p>Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.</p>	<p>A-respons identifiseer styl as een met mag. In B-respons word 'n voorkeur uitgespreek vir 'n gedeelde styl van leierskap.</p> <p>Radikale verandering in respons.</p>
RAPE	<p>← A → B →</p> <p>Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.</p> <p>Word beskou as 'n sistemiese probleem.</p>	<p>A-respons verteenwoordig 'n individuele blik, terwyl B-respons die samelewings-verantwoordelikheid aanspreek.</p> <p>Radikale verandering in respons.</p>
Magafstand	<p>Groot magafstand.</p> <p>Klein magafstand</p> <p>← →</p>	<p>Hoewel deelnemer se aanvanklike respons wys op 'n groot magafstand-realistieit, spreek sy die voorkeur vir die teenoorgestelde uit.</p>
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.</p> <p>Geen identifikasie met Bybel.</p>	
	<p>← B → A →</p> <p>Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit.</p> <p>Geen identifikasie met internet.</p>	<p>Identifiseer internet as instrument van bevryding in respons B.</p>
Onsekerheidsvermyding	<p>Sterk onsekerheidsvermyding</p> <p>Swak onsekerheidsvermyding</p> <p>← →</p>	<p>Bybel as geloofsbron en sien potensiaal van internet na afloop van gesprek.</p>
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.</p> <p>Identifiseer glad nie met die vlag nie.</p>	<p>Groter bewustheid van problematiek in B-respons.</p>
	<p>← → AB →</p> <p>Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.</p> <p>Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.</p>	<p>Sien potensiaal van vrou in magsposisies in B-respons.</p>
Individualiteit/ Kollektiwiteit	<p>Kollektiwiteit</p> <p>Individualiteit</p> <p>← →</p>	<p>Deelnemer identifiseer met die SA kollektief, maar is tog bewus van problematiek. Vind hoop in krag van individue met</p>

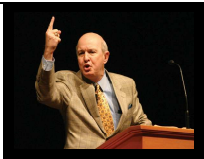

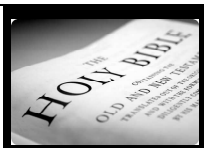

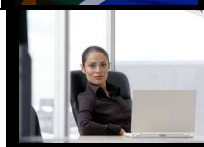

			mag.
	← AB → Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.	→ Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol vloeibaarheid.	Verstaan konsekwensies van skryfwyse, maar beleef nie as eie realiteit nie.
	← AB → Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word.	→ Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.	Opmerking oor moederskap.
Manlikheid/ Vroulikheid	Manlik ← →	Vroulik ← →	Getuig van manlike samelewings-tendens.
	← → Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.	BA → Vroue beskou die ritueel as die norm.	Sien problematiek van huwelik na afloop van gesprek.
	← AB → Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.	→ Vroue identifiseer nie die beeld.	
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	Langtermyn-oriëntasie ← →	Korttermyn-oriëntasie ← →	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme. Groter bewustheid van mags-problematiek na afloop van gesprek.

Deelnemer #3

Beeld	Liniêre as		Opmerking
	← AB → Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.	→ Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.	Groter skeptisisme geopenbaar in B-respons.
RAPE	← AB → Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.	→ Word beskou as 'n sistemiese probleem	
Magafstand	Groot magafstand. ← →	Klein magafstand ← →	Respons getuig van ervaring van groot magafstand-belewing. Groter bewustheid van problematiek in leierskapstyl soos uitgebeeld in Beeld 1.
	← AB → Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.	→ Geen identifikasie met Bybel.	Groter bewustheid van problematiek aangaande aard van Bybelteks na afloop van gesprek. Groter agterdog.

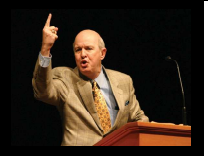

	← AB → Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit. Geen identifikasie met internet.	Begryp potensiaal as instrument, maar tog skepties.
Onsekerheidsvermyding	Sterk onsekerheidsvermyding Swak onsekerheidsvermyding ← →	Beide Bybel en internet as instrumente van onsekerheidsvermyding.
	← AB → Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid. Identifiseer glad nie met die vlag nie.	Identifiseer met kollektief, maar beskou diversiteit van kulture as problematies.
	← → AB → Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie. Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.	Sterk positiewe identifikasie.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	Kollektiwiteit Individualiteit ← →	Deelnemer identifiseer met die kollektief, maar nie sonder om die problematiek te beseef nie. Individuele model dien byna as nastreefbare ideaal.
	← AB → Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie. Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol vloeibaarheid.	Verstaan skryfwyse as 'vrou'.
	← AB → Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word. Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.	Verwysing na moederskap.
Manlikheid/ Vroulikheid	Manlik Vroulik ← →	Sterk manlike kultuurgetuienis.
	← → BA → Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie. Vroue beskou die ritueel as die norm.	Identifiseer met model, maar bewustheid van problematiek verhoog na afloop van gesprek. Belangrike kultuuropmerking.
	← AB → Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit. Vroue identifiseer nie die beeld.	Identifiseer, maar is pynlik bewus van problematiek. Verlore HIV-geslag.
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	Langtermyn-oriëntasie Korttermyn-oriëntasie ← →	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme. Groter bewustheid van magsproblematiek na afloop van gesprek.

Deelnemer #4

Beeld	Liniêre as	Opmerking
	<p>← AB →</p> <p>Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.</p> <p>Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.</p>	Identifiseer met styl, min kritiek.
	<p>← AB →</p> <p>Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.</p> <p>Word beskou as 'n sistemiese probleem.</p>	Geen verwysing na samelewing.
Magafstand	<p>Groot magafstand</p> <p>← →</p> <p>Klein magafstand</p>	Groot magafstandskultuur-uitdrukking.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.</p> <p>Geen identifikasie met Bybel.</p>	Sterk identifikasie.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit.</p> <p>Geen identifikasie met internet.</p>	Identifiseer as handige instrument, maar verwys in A en B na problematiek.
Onsekerheids vermyding	<p>Sterk onsekerheidsvermyding</p> <p>← →</p> <p>Swak onsekerheids-Vermyding</p>	Sterk onsekerheidsvermyding-uitdrukking.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.</p> <p>Identifiseer glad nie met die vlag nie.</p>	Sterk identifikasie, tog duidelik bewus van problematiek.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.</p> <p>Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.</p>	Sien as 'n suksesstyl, maar identifiseer nie self daarmee nie. Beskou beeld as problematies in B.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	<p>Kollektiwiteit</p> <p>← →</p> <p>Individualiteit</p>	Sterk kollektiewe uitdrukking.
	<p>← AB →</p> <p>Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.</p> <p>Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol vloeibaarheid.</p>	Beklemtoon positiewe vroulike identiteit.
	<p>← AB →</p> <p>Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word</p> <p>Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.</p>	Verwysings na moederskap.
Manlikheid/ Vroulikheid	<p>Manlik</p> <p>← →</p> <p>Vroulik</p>	Begryp gender-naunses, maar ingebed in manlike gender-rolle.

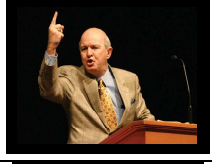

	<p style="text-align: center;">← BA →</p> <p>Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.</p> <p style="text-align: right;">Vroue beskou die ritueel as die norm.</p>	Identifiseer positief met uitdrukking, maar sien problematiek in B-respons.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.</p> <p style="text-align: right;">Vroue identifiseer nie die beeld.</p>	Sterk positiewe identifikasie, dog 'n mate van agterdog te bespeur.
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	<p>Langtermyn-oriëntasie</p> <p style="text-align: center;">← →</p> <p style="text-align: right;">Korttermyn-oriëntasie</p>	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme. Groter bewustheid van mags-problematiek na afloop van gesprek.

Deelnemer #5

Beeld	Liniêre as	Opmerking
	<p style="text-align: center;">← A → B →</p> <p>Deelnemer identifiseer figuur as een met mag/ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste</p> <p style="text-align: right;">Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie/ Mag gesetel in 'n ander styl</p>	A-respons identifiseer styl as een met mag. In B-respons word 'n voorkeur uitgespreek vir 'n gedeelde styl van leierskap. Radikale verandering in respons.
RAPE	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.</p> <p style="text-align: right;">Word beskou as 'n sistemiese probleem</p>	Sterk identifikasie as samelewingsprobleem.
Magafstand	<p>Groot magafstand.</p> <p style="text-align: center;">← →</p> <p style="text-align: right;">Klein magafstand</p>	Deelnemer voel sterk oor die gedeelde mag wat in die gemeenskap gesetel is. Verkragting word as gemeenskapsprobleem beskou.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.</p> <p style="text-align: right;">Geen identifikasie met Bybel.</p>	
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit</p> <p style="text-align: right;">Geen identifikasie met internet.</p>	Negatief ingestel teenoor tegnologiese ontwikkeling en ontwrigting van samelewing.
Onsekerheidsvermyding	<p>Sterk onsekerheidsvermyding</p> <p style="text-align: center;">← →</p> <p style="text-align: right;">Swak onsekerheidsvermyding</p>	Godsdien dien as basis vir onsekerheidsvermyding.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.</p> <p style="text-align: right;">Identifiseer glad nie met die vlag nie.</p>	Fokus op verbintenis teenoor God en land.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.</p> <p style="text-align: right;">Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.</p>	Positiewe identifikasie.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	<p>Kollektiwiteit</p> <p style="text-align: center;">← →</p> <p style="text-align: right;">Individualiteit</p>	Glo in kollektiewe gemeenskap en dat 'n individu ook tot sy reg kan kom in die kollektief.

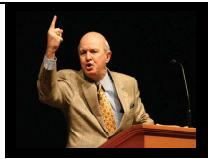

	← AB → Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.	→ Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol vloeibaarheid.	Heg vrou as betekenis aan skryfwyse.
	← AB → Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word	→ Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.	Opmerking oor moederskap.
Manlikheid/ Vroulikheid	Manlik ← →	Vroulik ← →	Sterk manlike kultuurraamwerk.
	← → Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.	AB → Vroue beskou die ritueel as die norm.	Positiewe identifikasie (opmerklik in lig van persoonlike ervaring soos genoem in groeps gesprek).
	← AB → Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.	→ Vroue identifiseer nie die beeld.	Identifiseer met beeld, maar noem die problematiek van verlore HIV-geslag in B-respons.
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	Langtermyn-oriëntasie ← →	Korttermyn-oriëntasie ← →	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme. Groter bewustheid van problematiek na afloop van gesprek.

Deelnemer #6

Beeld	Liniêre as	Opmerking	
	← A → Deelnemer identifiseer figuur as een met mag/ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste	B → Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie/Mag gesetel in 'n ander styl	Skuif na afloop van die gesprek na 'n voorkeur vir gedeelde styl van leierskap.
	← AB → Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.	→ Word beskou as 'n sistemiese probleem	
Magafstand	Groot magafstand. ← →	Klein magafstand ← →	Leef in 'n groot magafstand-omgewing, spreek tog voorkeur uit vir 'n alternatiewe styl. Groter gemeenskaps-leierskap.
	← AB → Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.	→ Geen identifikasie met Bybel.	
	← AB → Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit	→ Geen identifikasie met internet.	Sterk positiewe identifikasie.

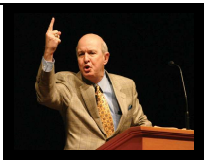

Onsekerheids vermyding	Sterk onsekerheidsvermyding ←————→ Swak onsekerheidsvermyding	Beide Bybel en internet dien as instrumente vir onsekerheidsvermyding.
	← AB —————→ Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid. Identifiseer glad nie met die vlag nie.	Identifiseer met kollektiewe simbool, maar spreek duidelike bewustheid van problematiek uit. Noem 'verkragting' as uitdrukking van groter bewustheid in B-respons.
	←————→ AB —————→ Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie. Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.	Sterk positiewe identifikasie.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	Kollektiwiteit ←————→ Individualiteit	Kollektiewe identifikasie sluit nie persoonlike sukses uit nie.
	← AB —————→ Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie. Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol vloeibaarheid.	Sien skryfwyse as verwysing na vrou.
	← AB —————→ Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.	Erken man, maar sien hom as buite sy gewone konteks.
Manlikheid/ Vroulikheid	Manlik ←————→ Vroulik	Getuig van sterk manlike kultuur.
	←————→ BA —————→ Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie. Vroue beskou die ritueel as die norm.	Identifiseer met beeld, maar plaas gelykheid as strewe in verhouding voorop.
	← AB —————→ Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit. Vroue identifiseer nie die beeld.	Identifiseer met beeld, maar sien ook kwesbaarheid wat daarin gesetel is in B-respons.
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	Langtermyn-oriëntasie ←————→ Korttermyn-oriëntasie	Getuig van identifisering met biede Afrika- en Westerse sisteme. Groter bewustheid van problematiek na afloop van gesprek.

Deelnemer #7

Beeld	Liniêre as	Opmerking
	← AB —————→ Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste. Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.	Sterk positiewe identifikasie met outoritêre styl van leierskap.
	←————→ AB —————→ Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening. Word beskou as 'n sistemiese probleem	"our world", "we" Sterk beskouing van gemeenskaps-probleem.

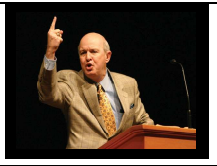

Magafstand	Groot magafstand ←	Klein magafstand →	Groot magafstand-kultuur sluit nie die verantwoordlikheid van die gemeenskap uit nie.
	← AB → Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.	→ Geen identifikasie met Bybel.	
	← AB → Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit.	→ Geen identifikasie met internet.	Bruikbaarheid as instrument.
Onsekerheidsvermyding	Sterk onsekerheidsvermyding ←	Swak onsekerheidsvermyding →	Godsdien en tegnologie as bronne van onsekerheidsvermyding.
	← AB → Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.	→ Identifiseer glad nie met die vlag nie.	'Trots Suid-Afrikaans'.
	← Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.	→ AB → Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.	
Individualiteit/ Kollektiwiteit	Kollektiwiteit ←	Individualiteit →	Kollektiewe identifikasie sluit nie persoonlike sukses uit nie.
	← Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.	→ AB → Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol-vloeibaarheid.	Sterk uitdrukking van gelykheid tussen geslagte.
	← AB → Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word	→ Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.	Opmerking oor moederskap.
Manlikheid/ Vroulikheid	Manlik ←	Vroulik →	Hoewel deelnemer in 'n manlike kultuuroopset funksioneer, is daar 'n strewe na gelykheid.
	← Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.	→ AB → Vroue beskou die ritueel as die norm.	
	← AB → Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.	→ Vroue identifiseer nie die beeld.	
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	Langtermyn-oriëntasie ←	Korttermyn-oriëntasie →	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme.

Deelnemer #8

Beeld	Linière as	Opmerking
	<p>← AB →</p> <p>Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.</p> <p>Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.</p>	Negatief teenoor outoritêre leierskapstyl.
	<p>← AB →</p> <p>Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.</p> <p>Word beskou as 'n sistemiese probleem</p>	Sterk uitdrukking van samelewingswortels vir die probleem.
Magafstand	<p>Groot magafstand</p> <p>Klein magafstand</p> <p>← →</p>	Groot magafstand-kultuur, sluit nie die verantwoordlikheid van die gemeenskap uit nie.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.</p> <p>Geen identifikasie met Bybel.</p>	
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit</p> <p>Geen identifikasie met internet.</p>	Identifiseer as bron, maar is skepties oor die standhoudbaarheid daarvan.
Onsekerheids vermyding	<p>Sterk onsekerheidsvermyding</p> <p>Swak onsekerheidsvermyding</p> <p>← →</p>	Godsdienst en tegnologie as hulpmiddels vir onsekerheidsvermyding. Godsdienst egter meer primêr.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.</p> <p>Identifiseer glad nie met die vlag nie.</p>	Spreek hoop uit in die sukses van die kollektiewe projek. Groter kommer na afloop van die gesprek oor problematiek.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.</p> <p>Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.</p>	Identifiseer met suksesbeeld, maar spreek kommer uit oor isolasie. Begryp dus problematiek.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	<p>Kollektiwiteit</p> <p>Individualiteit</p> <p>← →</p>	Kollektiewe identifikasie sluit nie persoonlike sukses uit nie. Blyk skepties teenoor beide sisteme.
	<p>← AB →</p> <p>Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.</p> <p>Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol vloeibaarheid.</p>	Verstaan skryfwyse, maar beleef nie self die gelykheidsimplikasies wat dit impliseer nie.
	<p>← AB →</p> <p>Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word</p> <p>Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.</p>	Verwysing na moederskap.
Manlikheid/ Vroulikheid	<p>Manlik</p> <p>Vroulik</p> <p>← →</p>	Sterk manlike verstaansraamwerk.

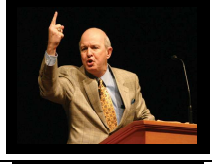

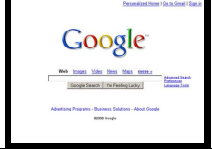
	<p style="text-align: center;">← BA →</p> <p>Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.</p> <p style="text-align: right;">Vroue beskou die ritueel as die norm.</p>	Sterk uitdrukking van problematiek van instelling.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.</p> <p style="text-align: right;">Vroue identifiseer nie die beeld.</p>	Gedeeltelike identifikasie. Verwys na hulle/swart vrou. Dus nie 'n eie/persoonlike verstaan nie.
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	<p>Langtermyn-oriëntasie</p> <p style="text-align: center;">← →</p> <p style="text-align: right;">Korttermyn-oriëntasie</p>	Sterker neiging na korttermyn-oriëntasie, te midde van herkenning van Afrika-ideaal.

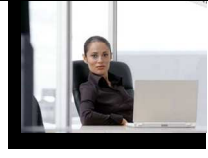

Deelnemer #9

Beeld	Liniêre as	Opmerking
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.</p> <p style="text-align: right;">Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.</p>	Negatief teenoor leierskapstyl in figuur.
	<p style="text-align: center;">← A → B →</p> <p>Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.</p> <p style="text-align: right;">Word beskou as 'n sistemiese probleem.</p>	A-respons verteenwoordig 'n individuele blik, terwyl B-respons die samelewings-verantwoordelikheid aanspreek. "Na mekaar luister." Radikale verandering in respons.
Magafstand	<p>Groot magafstand.</p> <p style="text-align: center;">← →</p> <p style="text-align: right;">Klein magafstand</p>	Groot magafstand-kultuur sluit nie die verantwoordelikheid van die gemeenskap uit nie.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.</p> <p style="text-align: right;">Geen identifikasie met Bybel.</p>	
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit.</p> <p style="text-align: right;">Geen identifikasie met internet.</p>	
Onsekerheidsvermyding	<p>Sterk onsekerheidsvermyding</p> <p style="text-align: center;">← →</p> <p style="text-align: right;">Swak onsekerheidsvermyding</p>	Godsdienste en tegnologie as instrumente tot onsekerheidsvermyding.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.</p> <p style="text-align: right;">Identifiseer glad nie met die vlag nie.</p>	Hoop en verlange na eenheid word uitgespreek.
	<p style="text-align: center;">← → AB →</p> <p>Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.</p> <p style="text-align: right;">Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.</p>	
Individualiteit/ Kollektiwiteit	<p>Kollektiwiteit</p> <p style="text-align: center;">← →</p> <p style="text-align: right;">Individualiteit</p>	Kollektiewe identifikasie sluit nie persoonlike sukses uit nie.

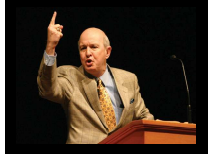

	← AB → Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.	Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol vloeibaarheid.	Sien skryfwyse as verwysing na vrou.
	← AB → Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word	Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.	Opmerking oor moederskap.
Manlikheid/ Vroulikheid	Manlik ← → Vroulik		Sterk manlike denkraamwerk.
	← → AB → Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.	Vroue beskou die ritueel as die norm.	
	← AB → Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.	Vroue identifiseer nie die beeld.	
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	Langtermyn-oriëntasie ← → Korttermyn-oriëntasie		Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme.

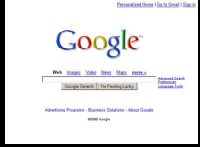

Deelnemer #10

Beeld	Liniêre as	Opmerking	
	← AB → Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.	Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.	Negatief teenoor leierskapstyl in Beeld 1.
RAPE	← AB → Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.	Word beskou as 'n sistemiese probleem	Beskou verkragting as resultaat van magsmisbruik van een persoon.
Magafstand	Groot magafstand ← → Klein magafstand		Getuig van belewenis van groot magafstand-kultuur.
	← → AB → Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.	Geen identifikasie met Bybel.	Negatiewe identifikasie met Bybel a.g.v. konsekwensies van misbruik van mag.
	← AB → Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit	Geen identifikasie met internet.	Sterk identifikasie.
Onsekerheidsvermyding	Sterk onsekerheidsvermyding ← → Swak onsekerheidsvermyding		Tegnologie as instrument van onsekerheidsvermyding.

	← AB → Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.	Identifiseer glad nie met die vlag nie.	Identifiseer met simbool, maar is krities teenoor situasie in die land. Toon selfs groter bewustheid van problematiek in B-respons. Verwysing na verkragting in B.
	← AB → Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.	Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.	Identifiseer vrou as een met mag, maar is skepties oor die beeld beide voor en ná gesprek.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	Kollektiwiteit ← →	Individualiteit	Kollektiewe identifikasie sluit nie persoonlike sukses uit nie. Deelnemer ook nie blind vir die slaggate van kollektiwiteit nie.
	← AB → Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.	Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol-vloeibaarheid.	Verstaan die konsekwensies van skryfwyse, maar is nie 'n persoonlike beleving nie. Verstaan problematiek agter skryfwyse.
	← AB → Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word	Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.	Verwysings na moederskap.
Manlikheid/ Vroulikheid	Manlik ← →	Vroulik	Sterk manlike kultuurraamwerk. Deelnemer tog sensitief vir gender-aangeleenthede.
	← B → Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.	A → Vroue beskou die ritueel as die norm.	A: Identifiseer as norm. B: Nie persoonlike beleving, skepties, bevraagtekenend.
	← AB → Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.	Vroue identifiseer nie die beeld.	Identifiseer met beeld, maar noem die problematiek van verlore HIV-geslag in A- en B-respons.
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	Langtermyn-oriëntasie ← →	Korttermyn-oriëntasie	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme. Groter bewustheid van problematiek na afloop van gesprek.

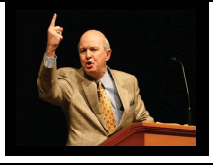

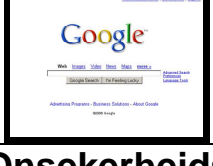

Deelnemer #11

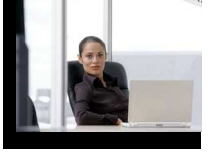

Beeld	Liniêre as	Opmerking	
	← AB → Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.	Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./ Mag gesetel in 'n ander styl.	Verwerp leierskapstyl soos uitgebeeld in fotobeeld. Groter magsbewustheid in B-respons.
	← AB → Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.	Word beskou as 'n sistemiese probleem.	Persoonlike respons op 'n individu-gesentreerde probleem.

Magafstand	Groot magafstand ←	Klein magafstand →	Groot magafstand-kultuuruitdrukking.
	← AB → Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.	→ Geen identifikasie met Bybel.	
	← AB → Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit.	→ Geen identifikasie met internet.	Identifiseer as inligtingsinstrument.
Onsekerheidsvermyding	Sterk onsekerheidsvermyding ←	Swak onsekerheidsvermyding →	Godsdien en tegnologie as instrumente van onsekerheidsvermyding.
	← AB → Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.	→ Identifiseer glad nie met die vlag nie.	B: Meer skepties in A-respons. Toon groter bewustheid van problematiek, veral aangaande leierskap.
	← AB → Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.	→ Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.	Sien persoon as suksesvol, maar identifiseer glad nie met styl nie.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	Kollektiwiteit ←	Individualiteit →	Kollektiewe kultuuruitdrukking.
	← Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.	→ AB → Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol vloeibaarheid.	Begryp konsekwensies van skryfwyse, meer bewus van kompleksiteit in B-respons.
	← AB → Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word.	→ Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.	Verwysing na moederskap. Groter bewustheid van kompleksiteit in B.
Manlikheid/ Vroulikheid	Manlik ←	Vroulik →	Begryp gender-nauses, maar ingebed in manlike gender-rolle
	← Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.	→ AB → Vroue beskou die ritueel as die norm.	
	← AB → Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.	→ Vroue identifiseer nie die beeld.	Identifiseer met beeld, maar bewus van problematiek van verlore HIV-generasie.
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	Langtermyn-oriëntasie ←	Korttermyn-oriëntasie →	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme.

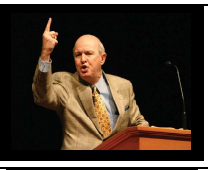

	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word.</p> <p style="text-align: right;">Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.</p>	Hoewel dit steeds primêr gesien word as 'n tradisioneel vroulike rol, is daar tog die verwagting vir groter vloeibaarheid.
Manlikheid/ Vroulikheid	<p style="text-align: center;">← Manlik → Vroulik →</p>	
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.</p> <p style="text-align: right;">Vroue beskou die ritueel as die norm.</p>	
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.</p> <p style="text-align: right;">Vroue identifiseer nie die beeld.</p>	
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	<p style="text-align: center;">← Langtermyn-oriëntasie → Korttermyn-oriëntasie →</p>	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme.

Deelnemer #14

Beeld	Liniêre as	Opmerking
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.</p> <p style="text-align: right;">Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.</p>	Sterk afwysing van leierskapstyl in fotobeeld 1.
RAPE	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.</p> <p style="text-align: right;">Word beskou as 'n sistemiese probleem.</p>	
Magafstand	<p style="text-align: center;">← Groot magafstand. → Klein magafstand →</p>	Groot magafstandkultuur-uitdrukking.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.</p> <p style="text-align: right;">Geen identifikasie met Bybel.</p>	
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit</p> <p style="text-align: right;">Geen identifikasie met internet.</p>	
Onsekerheidsvermyding	<p style="text-align: center;">← Sterk onsekerheidsvermyding → Swak onsekerheidsvermyding →</p>	Beide godsdiens en tegnologie as instrumente van onsekerheidsvermyding.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.</p> <p style="text-align: right;">Identifiseer glad nie met die vlag nie.</p>	

	← AB → Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.	Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.	Sterk negatiewe identifikasie met fotobeeld. Selfs meer skepties in B-respons.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	Kollektiwiteit	Individualiteit	Sterk kollektiewe identifikasie.
	← AB → Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.	Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol vloeibaarheid.	Sien skryfwyse as verwysing na 'vrou'.
	← → Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word	AB → Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.	Sterk identifikasie met fotobeeld. Persoonlike beleving.
Manlikheid/ Vroulikheid	Manlik	Vroulik	Onderliggend manlike kultuur dominansie, gekoppel met persoonlike vloeibaarheid in geslagsrolle.
	← → Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.	AB → Vroue beskou die ritueel as die norm.	"Sy is langer as hy..." Wys op norm-beskouing dat die bruidegom langer as die bruid moet wees. Sterk identifikasie met norm.
	← AB → Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.	Vroue identifiseer nie die beeld.	
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	Langtermyn-oriëntasie	Korttermyn-oriëntasie	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme.

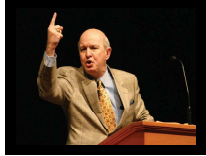

Deelnemer #15

Beeld	Liniêre as	Opmerking	
	← AB → Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.	Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./ Mag gesetel in 'n ander styl.	A-respons neutraal teenoor styl. B-respons toon bewustheid van sake wat in gesprek na die oppervlak gekom het. Krities teenoor leierskapstyl en magkonsekwensies.
	← → Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.	AB → Word beskou as 'n sistemiese probleem	Bewustheid van sosiale dimensies van verkragting. Groter klem op persoonlike bydrae tot oplos van die probleem in B-respons.
Magafstand	Groot magafstand	Klein magafstand	Deelnemer ervaar die realiteite van 'n groot magafstand-kultuur, maar persoonlike voorkeur leun meer na klein magafstand-dinamika.
	← AB → Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.	Geen identifikasie met Bybel.	

	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit</p> <p style="text-align: right;">Geen identifikasie met internet.</p>	<p>Beskou internet as informasie-instrument, egter nie blind vir die gevare. B-respons toon 'n groter bewustheid van gespreksonderwerp-konsekwensies.</p>
<p>Onsekerheids vermyding</p>	<p>Sterk onsekerheidsvermyding</p> <p style="text-align: right;">Swak onsekerheidsvermyding</p> <p style="text-align: center;">← →</p>	<p>Godsdienst en tegnologie as onsekerheidsvermyding-instrumente.</p>
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.</p> <p style="text-align: right;">Identifiseer glad nie met die vlag nie.</p>	<p>Sterk identifikasie met simbool van nasionale eenheid. Tog krities teenoor problematiek. B-respons toon 'n groter bewustheid van gespreksonderwerp-konsekwensies. Verwysing na verkragting.</p>
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.</p> <p style="text-align: right;">Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.</p>	<p>Sterk positiewe identifikasie.</p>
<p>Individualiteit/ Kollektiwiteit</p>	<p>Kollektiwiteit</p> <p style="text-align: right;">Individualiteit</p> <p style="text-align: center;">← →</p>	<p>Kollektiewe identifikasie sluit nie persoonlike sukses uit nie. Bewus van kollektiewe problematiek.</p>
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.</p> <p style="text-align: right;">Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol-vloeibaarheid.</p>	<p>Verstaan konsekwensies van skryfwyse. Sterk positiewe uitdrukking van die rol van vroue.</p>
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word</p> <p style="text-align: right;">Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.</p>	<p>Verwysing na moederskap.</p>
<p>Manlikheid/ Vroulikheid</p>	<p>Manlik</p> <p style="text-align: right;">Vroulik</p> <p style="text-align: center;">← →</p>	<p>Respons toon 'n bewustheid van gender-aangeleenthede in 'n manlik-dominante kulturomgewing.</p>
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.</p> <p style="text-align: right;">Vroue beskou die ritueel as die norm.</p>	<p>Sterk positiewe identifikasie, beskou huwelik as 'n 'heilige band'.</p>
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.</p> <p style="text-align: right;">Vroue identifiseer nie die beeld.</p>	<p>Sterk identifikasie met fotobeeld. B-respons toon groter bewustheid van die konsekwensies van die gespreksonderwerp.</p>
<p>Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie</p>	<p>Langtermyn-oriëntasie</p> <p style="text-align: right;">Korttermyn-oriëntasie</p> <p style="text-align: center;">← →</p>	<p>Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme.</p>

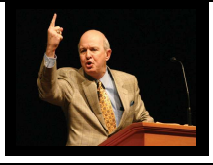

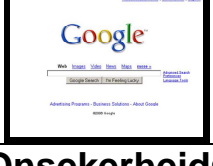

	<p>← AB →</p> <p>Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.</p> <p>Vroue identifiseer nie die beeld.</p>	
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	<p>Langtermyn-oriëntasie</p> <p>Korttermyn-</p> <p>← →</p>	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme.

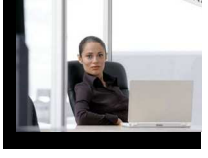

Deelnemer #17

Beeld	Liniêre as	Opmerking
	<p>← AB →</p> <p>Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.</p> <p>Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.</p>	Negatiewe ervaring van leierskapstyl.
	<p>← B → A →</p> <p>Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.</p> <p>Word beskou as 'n sistemiese probleem.</p>	A-respons: kollektiewe probleem. B-respons: groter fokus op individuele konsekwensies.
Magafstand	<p>Groot magafstand.</p> <p>Klein magafstand</p> <p>← →</p>	Groot magafstand-kultuur met 'n bewustheid van individuele verantwoordelikheid.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.</p> <p>Geen identifikasie met Bybel.</p>	Identifiseer as Bybel, geen waarde-oordeel.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit</p> <p>Geen identifikasie met internet.</p>	Identifiseer as instrument, maar geen waarde-oordeel.
Onsekerheidsvermyding	<p>Sterk onsekerheidsvermyding</p> <p>Swak onsekerheidsvermyding</p> <p>← →</p>	
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.</p> <p>Identifiseer glad nie met die vlag nie.</p>	Identifiseer as landsvlag, maar geen waarde-oordeel.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.</p> <p>Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.</p>	Identifiseer vrou as iemand wat suksesvol is.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	<p>Kollektiwiteit</p> <p>Individualiteit</p> <p>← →</p>	
	<p>← AB →</p> <p>Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.</p> <p>Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol-vloeibaarheid.</p>	Toon geen bewustheid van konsekwensies van term nie.

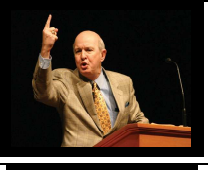

	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word</p> <p style="text-align: right;">Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.</p>	Verwysing na moederskap.
Manlikheid/ Vroulikheid	<p style="text-align: center;">← Manlik → Vroulik →</p>	Manlik-gedomineerde kultuuruitdrukking.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.</p> <p style="text-align: right;">Vroue beskou die ritueel as die norm.</p>	Beskou as tradisioneel.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.</p> <p style="text-align: right;">Vroue identifiseer nie die beeld.</p>	
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	<p style="text-align: center;">← Langtermyn-oriëntasie → Korttermyn-oriëntasie →</p>	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme.

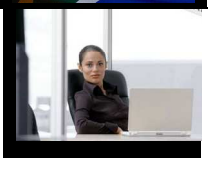

Deelnemer #18

Beeld	Liniêre as	Opmerking
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.</p> <p style="text-align: right;">Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.</p>	Neutraal oor styl.
RAPE	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.</p> <p style="text-align: right;">Word beskou as 'n sistemiese probleem</p>	Persoonlike identifikasie.
Magafstand	<p style="text-align: center;">← Groot magafstand. → Klein magafstand →</p>	Respons spreek van groot magafstand-kultuur.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.</p> <p style="text-align: right;">Geen identifikasie met Bybel.</p>	
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit</p> <p style="text-align: right;">Geen identifikasie met internet.</p>	Geen waarde-oordeel.
Onsekerheidsvermyding	<p style="text-align: center;">← Sterk onsekerheidsvermyding → Swak onsekerheidsvermyding →</p>	Godsdien as onsekerheidsvermyding.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.</p> <p style="text-align: right;">Identifiseer glad nie met die vlag nie.</p>	Geen identifikasie met nasionale simbool van eenheid. (Zimbabweër.)

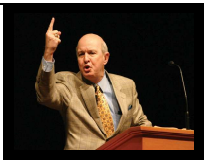

	← AB → Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie. Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.	Neutrale respons.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	Kollektiwiteit Individualiteit ← →	
	← AB → Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie. Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol-vloeibaarheid.	Verstaan konsekwensies van skryfwyse. B-respons toon 'n groter bewustheid na gelang van gespreksonderwerp.
	← AB → Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word. Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.	Man in die rol word as natuurlik beskou.
Manlikheid/ Vroulikheid	Manlik Vroulik ← →	Respons toon 'n groter vloeibaarheid in geslagsrol-begrip.
	← AB → Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie. Vroue beskou die ritueel as die norm.	
	← AB → Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit. Vroue identifiseer nie die beeld.	
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	Langtermyn-oriëntasie Korttermyn-oriëntasie ← →	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme.

Deelnemer #19

Beeld	Liniêre as	Opmerking
	← AB → Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste. Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.	Krities teenoor die styl van leierskap.
	← AB → Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening. Word beskou as 'n sistemiese probleem.	Persoonlike/ mag-identifikasies met konsep.
Magafstand	Groot magafstand Klein magafstand ← →	
	← AB → Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit. Geen identifikasie met Bybel.	Identifiseer met Bybel op meer akademiese vlak. B-respons toon groter skeptisisme en bewustheid van problematiek.

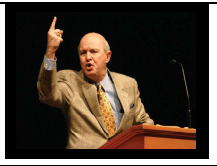

	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit</p> <p style="text-align: right;">Geen identifikasie met internet.</p>	
<p>Onsekerheidsvermyding</p>	<p>Sterk onsekerheidsvermyding</p> <p style="text-align: center;">← →</p> <p style="text-align: right;">Swak onsekerheidsvermyding</p>	<p>Godsdien en tegnologie as instrumente van onsekerheidsvermyding.</p>
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.</p> <p style="text-align: right;">Identifiseer glad nie met die vlag nie.</p>	<p>A-respons: simbool van eenheid. B-respons: problematiek en direkte verwysing na verkragting.</p>
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.</p> <p style="text-align: right;">Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.</p>	
<p>Individualiteit/ Kollektiwiteit</p>	<p>Kollektiwiteit</p> <p style="text-align: center;">← →</p> <p style="text-align: right;">Individualiteit</p>	
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.</p> <p style="text-align: right;">Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol-vloeibaarheid.</p>	<p>Verstaan problematiek van skryfwyse. Groter bewustheid van dinamika na gelang van gesprek.</p>
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word</p> <p style="text-align: right;">Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.</p>	<p>A-respons: persoon in fotobeeld word as 'n vrou beskou. B-respons: Vra die vraag of dit 'n man in die fotobeeld is. Dui dus op 'n groter skeptisisme.</p>
<p>Manlikheid/ Vroulikheid</p>	<p>Manlik</p> <p style="text-align: center;">← →</p> <p style="text-align: right;">Vroulik</p>	<p>Manlik-gedomineerde kultuursisteme, maar 'n bewustheid van gender-sake.</p>
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.</p> <p style="text-align: right;">Vroue beskou die ritueel as die norm.</p>	<p>Vertoon groter skeptisisme in B.</p>
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.</p> <p style="text-align: right;">Vroue identifiseer nie die beeld.</p>	<p>Toon bewustheid van problematiek van fotobeeld. Opmerking oor verlore HIV-generasie.</p>
<p>Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie</p>	<p>Langtermyn-oriëntasie</p> <p style="text-align: center;">← →</p> <p style="text-align: right;">Korttermyn-oriëntasie</p>	<p>Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme. Groter bewustheid van problematiek na afloop van gesprek.</p>

Deelnemer #20

Beeld	Linière as	Opmerking
	<p>← AB →</p> <p>Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.</p> <p>Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.</p>	Beskou fotobeeld as uitdrukking van 'n spesifieke leierskapstyl. Meer bewus van magskonsekwensies na afloop van gesprek.
	<p>← AB →</p> <p>Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.</p> <p>Word beskou as 'n sistemiese probleem.</p>	Kollektiewe beleving van die realiteit van verkragting.
Magafstand	<p>Groot magafstand. Klein magafstand</p> <p>← →</p>	Groot magafstand-kultuur sluit nie die verantwoordelikheid van die individu uit nie.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.</p> <p>Geen identifikasie met Bybel.</p>	Groter bewustheid van die dinamika van Bybelse teks na afloop van gesprek.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit</p> <p>Geen identifikasie met internet.</p>	
Onsekerheids vermyding	<p>Sterk onsekerheidsvermyding Swak onsekerheidsvermyding</p> <p>← →</p>	Godsdien en tegnologie as middels om onsekerheid te vermy.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.</p> <p>Identifiseer glad nie met die vlag nie.</p>	Positiewe identifikasie. Trots.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.</p> <p>Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.</p>	Skepties teenoor uitbeelding van sukses. Geen persoonlike beleving.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	<p>Kollektiwiteit Individualiteit</p> <p>← →</p>	Sterk kollektiwistiese identifikasie.
	<p>← AB →</p> <p>Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.</p> <p>Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol vloeibaarheid.</p>	Skryfwyse is onverstaanbaar.
	<p>← AB →</p> <p>Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word.</p> <p>Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.</p>	Sien die figuur as vrou in die fotobeeld. Verwysing na moederskap.
Manlikheid/ Vroulikheid	<p>Manlik Vroulik</p> <p>← →</p>	Sterk manlike kultuur-identifikasie.

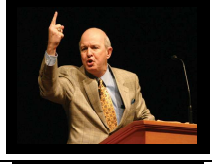

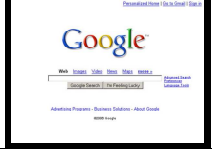
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.</p> <p style="text-align: right;">Vroue beskou die ritueel as die norm.</p>	Identifiseer met beeld, maar meer skepties teenoor magskonsekwensies in B-respons.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.</p> <p style="text-align: right;">Vroue identifiseer nie die beeld.</p>	
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	<p>Langtermyn-oriëntasie</p> <p style="text-align: center;">← →</p> <p style="text-align: right;">Korttermyn-oriëntasie</p>	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme.

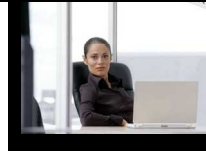

Deelnemer #21

Beeld	Liniêre as	Opmerking
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.</p> <p style="text-align: right;">Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.</p>	Identifiseer persoon in fotobeeld as een met mag.
RAPE	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.</p> <p style="text-align: right;">Word beskou as 'n sistemiese probleem.</p>	Persoonlike respons. B-respons – reaksie van hoop.
Magafstand	<p>Groot magafstand</p> <p style="text-align: center;">← →</p> <p style="text-align: right;">Klein magafstand</p>	Sterk groot magafstand-identifikasie.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.</p> <p style="text-align: right;">Geen identifikasie met Bybel.</p>	
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit.</p> <p style="text-align: right;">Geen identifikasie met internet.</p>	Identifiseer met min waarde-oordeel.
Onsekerheidsvermyding	<p>Sterk onsekerheidsvermyding</p> <p style="text-align: center;">← →</p> <p style="text-align: right;">Swak onsekerheidsvermyding</p>	
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.</p> <p style="text-align: right;">Identifiseer glad nie met die vlag nie.</p>	Trots Suid-Afrikaans. Hoop.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.</p> <p style="text-align: right;">Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.</p>	
Individualiteit/ Kollektiwiteit	<p>Kollektiwiteit</p> <p style="text-align: center;">← →</p> <p style="text-align: right;">Individualiteit</p>	Kollektiewe identifikasie sluit nie individuele sukses uit nie.

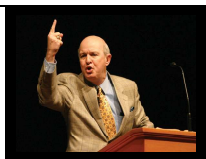

	← AB → Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.	Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol-vloeibaarheid.	
	← AB → Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word	Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.	Sien die persoon in die beeld as 'n vrou.
Manlikheid/ Vroulikheid	Manlik ← →	Vroulik ← →	Sterk manlike identifikasie.
	← → AB → Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.	Vroue beskou die ritueel as die norm.	Groter bewustheid van magkonsekwensies in huwelik in B-respons.
	← AB → Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.	Vroue identifiseer nie die beeld.	
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	Langtermyn-oriëntasie ← →	Korttermyn-oriëntasie ← →	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme. Groter bewustheid van verhoudingsproblematiek na afloop van gesprek.

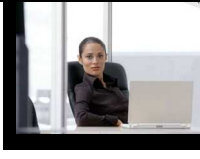

Deelnemer #22

Beeld	Liniêre as	Opmerking	
	← AB → Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.	Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./ Mag gesetel in 'n ander styl.	Besonder negatiewe identifisering met leierskapstyl. Groter bewustheid van magskonsekwensies na afloop van gesprek.
RAPE	← B → A → Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.	Word beskou as 'n sistemiese probleem	A-respons toon geen waarde-oordeel. B getuig van groter bewustheid van problematiek na afloop van gesprek.
Magafstand	Groot magafstand ← →	Klein magafstand ← →	Groot magafstand-kultuuridentifikasie.
	← B → A → Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.	Geen identifikasie met Bybel.	A respons toon geen waarde-oordeel. B getuig van groter bewustheid na afloop van gesprek.
	← AB → Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit.	Geen identifikasie met internet.	Sterk identifikasie met internet. B-respons toon groter bewustheid na afloop van gesprek.
Onsekerheidsvermyding	Sterk onsekerheidsvermyding ← →	Swak onsekerheidsvermyding ← →	Godsdien en tegnologie as onsekerheidsvermydinginstrument.

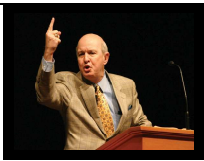

	← AB → Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.	Identifiseer glad nie met die vlag nie.	Sterk identifikasie met beeld van nasionale eenheid. B-respons toon bewustheid van problematiek na gelang van gesprekstema.
	← →	AB Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.	Positiewe identifikasie met beeld. B-respons: Bewustheid van problematiek na gelang van gesprekstema.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	Kollektiwiteit ← →	Individualiteit	Kollektiewe identifikasie sluit nie individuele sukses uit nie.
	← →	AB Skryfwyse sal as bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol-vloeibaarheid.	Verstaan konsekwensies van skryfwyse. B-respons groter bewustheid van gesprekstema-konsekwensies.
	← AB →	Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word	Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien. Sien die persoon as 'n man, maar beskou dit as vreemde rol. B-respons toon besondere skeptisisme vir persoon in fotobeeld na gelang van gesprekstema.
Manlikheid/ Vroulikheid	Manlik ← →	Vroulik	Toon 'n vloeibaarheid van geslagsrol-interpretasie. Leun sterker na vroulike kultuuridentifikasie.
	← →	AB Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.	Vroue beskou die ritueel as die norm. Identifiseer met fotobeeld. B-respons toon groter bewustheid van magkonsekwensies in verhouding.
	← AB →	Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.	Vroue identifiseer nie die beeld. Identifiseer met beeld, maar is pynlik bewus van problematiek in beeld. Verwysing na verlore HIV-generasie.
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	Langtermyn-oriëntasie ← →	Korttermyn-oriëntasie	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme. Groter bewustheid van problematiek na afloop van gesprek.

Deelnemer #23

Beeld	Liniêre as	Opmerking
	← AB → Deelnemer identifiseer figuur as een met mag/ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste	Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie/Mag gesetel in 'n ander styl Negatiewe identifikasie van leierskapstyl.
	← AB → Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.	Word beskou as 'n sistemiese probleem Persoonlike identifikasie.
Magafstand	Groot magafstand ← →	Klein magafstand Getuig van groot magafstand-kultuur.

	← AB → Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.	Geen identifikasie met Bybel.	
	← AB → Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit	Geen identifikasie met internet.	
Onsekerheids vermyding	Sterk onsekerheidsvermyding ← → Swak onsekerheidsvermyding		Godsdien en tegnologie is instrumente van onsekerheidsvermyding.
	← AB → Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.	Identifiseer glad nie met die vlag nie.	Geen waarde-oordeel. Nie Suid-Afrikaner.
	← AB → Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.	Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.	Positiewe identifikasie.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	Kollektiwiteit ← → Individualiteit		Sterker individuele identifikasie.
	← AB → Skrifwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.	Skrifwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol-vloeibaarheid.	Toon tog 'n mate van begrip vir konsekwensies van skryfwyse.
	← AB → Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word	Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.	Sien as neutrale vaderlike rol.
Manlikheid/ Vroulikheid	Manlik ← → Vroulik		Toon groter vloeibaarheid oor geslagsrolle. Sterker vroulike identifikasie.
	← AB → Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.	Vroue beskou die ritueel as die norm.	
	← AB → Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.	Vroue identifiseer nie die beeld.	
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	Langtermyn-oriëntasie ← → Korttermyn-oriëntasie		Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme.

Deelnemer #24

Beeld	Liniêre as	Opmerking
	<p>← AB →</p> <p>Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.</p> <p>Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.</p>	Negatiewe identifikasie.
	<p>← AB →</p> <p>Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.</p> <p>Word beskou as 'n sistemiese probleem.</p>	Persoonlike identifikasie. Besondere insig in B-respons.
Magafstand	<p>Groot magafstand</p> <p>← →</p> <p>Klein magafstand</p>	Getuig van 'n groot magafstand-kultuur.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.</p> <p>Geen identifikasie met Bybel.</p>	
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit.</p> <p>Geen identifikasie met internet.</p>	Meer krities in B-respons.
Onsekerheids vermyding	<p>Sterk onsekerheidsvermyding</p> <p>← →</p> <p>Swak onsekerheidsvermyding</p>	Godsdien en tegnologie as instrumente van onsekerheidsvermyding.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.</p> <p>Identifiseer glad nie met die vlag nie.</p>	Sterk kollektiewe identifikasie.
	<p>← → AB →</p> <p>Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.</p> <p>Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.</p>	Sterk positiewe identifikasie met suksesbeeld. B-respons toon groter begrip vir die problematiek van die beeld.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	<p>Kollektiwiteit</p> <p>← →</p> <p>Individualiteit</p>	Kollektiewe identifikasie sluit nie individuele sukses uit nie.
	<p>← AB →</p> <p>Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.</p> <p>Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol-vloeibaarheid.</p>	Verstaan skryfwyse, maar is nie persoonlike beleving nie.
	<p>← AB →</p> <p>Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word.</p> <p>Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.</p>	
Manlikheid/ Vroulikheid	<p>Manlik</p> <p>← →</p> <p>Vroulik</p>	

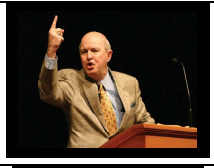

	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.</p> <p style="text-align: right;">Vroue beskou die ritueel as die norm.</p>	Identifiseer met beeld, maar is tog skepties.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.</p> <p style="text-align: right;">Vroue identifiseer nie die beeld.</p>	Identifiseer met beeld, maar pynlike begrip vir die konsekwensies.
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	<p>Langtermyn-oriëntasie</p> <p style="text-align: right;">Korttermyn-oriëntasie</p> <p style="text-align: center;">← →</p>	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme.

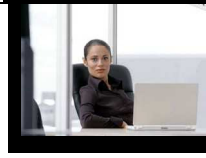

Deelnemer #25

Beeld	Liniêre as	Opmerking
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.</p> <p style="text-align: right;">Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.</p>	Negatiewe identifikasie met styl.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.</p> <p style="text-align: right;">Word beskou as 'n sistemiese probleem.</p>	Persoonlike identifikasie. B-respons toon groter bewustheid vir magskonsekwensies.
Magafstand	<p>Groot magafstand.</p> <p style="text-align: right;">Klein magafstand</p> <p style="text-align: center;">← →</p>	Groot magafstand-kultuurraamwerk.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.</p> <p style="text-align: right;">Geen identifikasie met Bybel.</p>	
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit</p> <p style="text-align: right;">Geen identifikasie met internet.</p>	
Onsekerheidsvermyding	<p>Sterk onsekerheidsvermyding</p> <p style="text-align: right;">Swak onsekerheidsvermyding</p> <p style="text-align: center;">← →</p>	Tegnologie as instrument vir onsekerheidsvermyding.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.</p> <p style="text-align: right;">Identifiseer glad nie met die vlag nie.</p>	Sterk identifikasie met simbool van nasionale eenheid. B-respons: "I love my country. My country dissapoints me."
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.</p> <p style="text-align: right;">Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.</p>	Beskou persoon as een met mag, maar tog skepties.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	<p>Kollektiwiteit</p> <p style="text-align: right;">Individualiteit</p> <p style="text-align: center;">← →</p>	Kollektiewe identifikasie sluit nie persoonlike sukses uit nie.

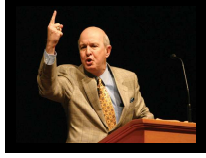

	← AB → Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.	Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol vloeibaarheid.	
	← AB → Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word.	Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.	Sien dit as 'n man in fotobeeld. Beskou hom tog met skeptisisme. Uit sy plek.
Manlikheid/ Vroulikheid	Manlik ← → Vroulik		Groter vloeibaarheid i.t.v geslagsrolle. Leun sterker in die rigting van vroulike identifikasie.
	← AB → Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.	Vroue beskou die ritueel as die norm.	Identifiseer, tog skepties.
	← AB → Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.	Vroue identifiseer nie die beeld.	Sterk positiewe identifikasie. Hoop.
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	Langtermyn-oriëntasie ← → Korttermyn-oriëntasie		Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme. Groter bewustheid van verhoudingsproblematiek na afloop van gesprek.

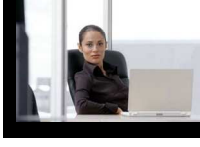

Deelnemer #26

Beeld	Liniêre as	Opmerking	
	← AB → Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.	Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.	Negatiewe evaluering van styl.
	← AB → Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.	Word beskou as 'n sistemiese probleem.	Persoonlike identifikasie met die probleem.
Magafstand	Groot magafstand. ← → Klein magafstand		Respons aanduiding van 'n groot magafstand-kultuur.
	← AB → Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.	Geen identifikasie met Bybel.	Identifiseer met Bybelse teks, tog nie onbewus van die problematiek nie.
	← AB → Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit.	Geen identifikasie met internet.	Sien die nut as instrument, dog skepties oor die konsekwensies van die gebruik daarvan.
Onsekerheidsvermyding	Sterk onsekerheidsvermyding ← → Swak onsekerheidsvermyding		Godsdien en tegnologie as instrumente van onsekerheidsvermyding.

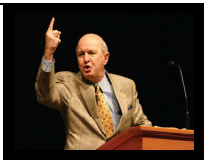

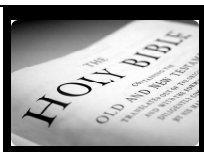
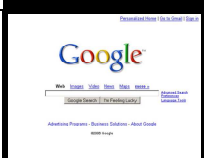

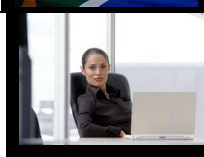

	← AB → Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.	Identifiseer glad nie met die vlag nie.	A-respons: sterk identifikasie as simbool van eenheid en hoop. B-respons: besef problematiek. Verwysing na verkragting.
	← → AB → Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.	Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.	Identifiseer met persoon as toonbeeld van sukses, egter nie persoonlike styl nie.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	Kollektiwiteit ← →	Individualiteit	Kollektiewe identifikasie sluit nie individuele sukses uit nie.
	← → AB → Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.	Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol-vloeibaarheid.	Sterk identifikasie met skryfstyl. Beskou dit as taal wat hoop gee en begrip toon.
	← AB → Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word.	Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.	Beskou persoon in fotobeeld as 'n vrou.
Manlikheid/ Vroulikheid	Manlik ← →	Vroulik	Verstaan gender-politiek, maar is tog ingebed in manlike kultuur.
	← AB → Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.	Vroue beskou die ritueel as die norm.	Identifiseer glad nie met fotobeeld. Is skepties en agterdogtig teenoor kultuurgebruik.
	← AB → Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.	Vroue identifiseer nie die beeld.	Sterk respons met beeld as eie realiteit. A-respons: sien problematiek in fotobeeld. Verlore geslag. B-respons: sien fotobeeld as uitdaging vir verandering.
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	Langtermyn-oriëntasie ← →	Korttermyn-oriëntasie	Sterk identifikasie met Afrika-kultuuruitdrukking. Langtermyn-oriëntasie.

Deelnemer #27

Beeld	Liniêre as	Opmerking
	← → Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.	Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.
	← B → A → Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.	Word beskou as 'n sistemiese probleem.
Magafstand	Groot magafstand ← →	Klein magafstand

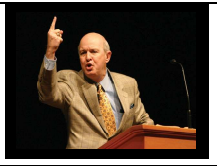

	← AB → Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit. Geen identifikasie met Bybel.	
	← B → Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit. Geen identifikasie met internet.	Geen identifikasie.
Onsekerheids vermyding	Sterk onsekerheidsvermyding Swak onsekerheidsvermyding ← →	Godsdienst as bron van onsekerheidsvermyding.
	← A → Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid. Identifiseer glad nie met die vlag nie.	
	← B → Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie. Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.	
Individualiteit/ Kollektiwiteit	Kollektiwiteit Individualiteit ← →	Kollektiewe identifikasie sluit nie individuele sukses uit nie.
	← AB → Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie. Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol-vloeibaarheid.	Geen begrip van skryfwyse.
	← AB → Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.	Beskou figuur as vroulik. Eksplisiete verwysing na moederskap.
Manlikheid/ Vroulikheid	Manlik Vroulik ← →	Sterk getuigenis van manlike kultuur-konteks.
	← AB → Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie. Vroue beskou die ritueel as die norm.	
	← AB → Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit. Vroue identifiseer nie die beeld.	
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	Langtermyn-oriëntasie Korttermyn-oriëntasie ← →	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme.

Deelnemer #28

Beeld	Liniêre as	Opmerking
	<p>← AB →</p> <p>Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.</p> <p>Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.</p>	Skepties teenoor leierskapstyl. Groter bewustheid van magskonsekwensies na afloop van gesprek.
	<p>← AB →</p> <p>Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.</p> <p>Word beskou as 'n sistemiese probleem.</p>	
Magafstand	<p>Groot magafstand</p> <p>← →</p> <p>Klein magafstand</p>	Respons getuig van 'n groot magafstand-kultuuronderbou.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.</p> <p>Geen identifikasie met Bybel.</p>	
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit</p> <p>Geen identifikasie met internet.</p>	
Onsekerheids vermyding	<p>Sterk onsekerheidsvermyding</p> <p>← →</p> <p>Swak onsekerheidsvermyding</p>	Godsdien en tegnologie as instrumente van onsekerheidsvermyding.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.</p> <p>Identifiseer glad nie met die vlag nie.</p>	Spreek hoop uit in B-respons.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.</p> <p>Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.</p>	Distansieer veral in B-respons van persoonlike identifikasie met beeld.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	<p>Kollektiwiteit</p> <p>← →</p> <p>Individualiteit</p>	Sterk getuienis van 'n kollektiewe bestel.
	<p>← AB →</p> <p>Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.</p> <p>Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol-vloeibaarheid.</p>	
	<p>← AB →</p> <p>Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word.</p> <p>Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.</p>	
Manlikheid/ Vroulikheid	<p>Manlik</p> <p>← →</p> <p>Vroulik</p>	Respons getuig van 'n manlik-gedomineerde sisteem.

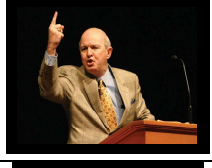

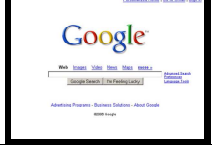
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.</p> <p style="text-align: right;">Vroue beskou die ritueel as die norm.</p>	Groter bewustheid van problematiek in B-respons.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.</p> <p style="text-align: right;">Vroue identifiseer nie die beeld.</p>	Beskryf as tipiese Afrika-beeld.
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	<p>Langtermyn-oriëntasie</p> <p style="text-align: right;">Korttermyn-oriëntasie</p> <p style="text-align: center;">← →</p>	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme. Groter bewustheid van verhoudingsproblematiek in B-respons.

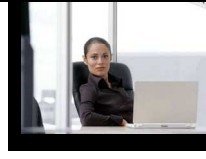

Deelnemer #29

Beeld	Liniêre as	Opmerking
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.</p> <p style="text-align: right;">Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.</p>	Negatief teenoor styl. B-respons: groter bewustheid van magskonsekwensies.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.</p> <p style="text-align: right;">Word beskou as 'n sistemiese probleem.</p>	
Magafstand	<p>Groot magafstand</p> <p style="text-align: right;">Klein magafstand</p> <p style="text-align: center;">← →</p>	Respons toon groot magafstand-kultuur.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.</p> <p style="text-align: right;">Geen identifikasie met Bybel.</p>	
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit.</p> <p style="text-align: right;">Geen identifikasie met internet.</p>	
Onsekerheidsvermyding	<p>Sterk onsekerheidsvermyding</p> <p style="text-align: right;">Swak onsekerheidsvermyding</p> <p style="text-align: center;">← →</p>	Godsdienste en tegnologie as instrumente om onsekerheid te vermy.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.</p> <p style="text-align: right;">Identifiseer glad nie met die vlag nie.</p>	Identifiseer met simbool van nasionale eenheid, maar is bewus van kompleksiteit. B-respons spesifieke verwysing na mag.
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.</p> <p style="text-align: right;">Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.</p>	Sterk identifikasie met fotobeeld.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	<p>Kollektiwiteit</p> <p style="text-align: right;">Individualiteit</p> <p style="text-align: center;">← →</p>	Kollektiewe identifikasie sluit nie persoonlike sukses uit nie.

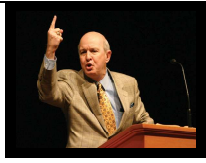

	← AB → Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.	Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol-vloeibaarheid.	Skryfwyse verwys na vrou.
	← AB → Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word.	Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.	Sien beeld as verwysing na 'huiswerker'. Sterk skeptisisme oor misbruik van mag in die sisteem.
Manlikheid/ Vroulikheid	Manlik ← → Vroulik		Respons toon sterk manlike kultuuronderbou.
	← AB → Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.	Vroue beskou die ritueel as die norm.	<i>Merkwaardige geloof in konsep na gelang van persoonlike ervaring.</i>
	← AB → Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.	Vroue identifiseer nie die beeld.	
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	Langtermyn-oriëntasie ← → Korttermyn-oriëntasie		Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme.

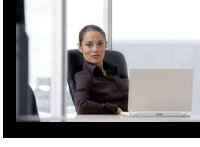

Deelnemer #30

Beeld	Liniêre as	Opmerking	
	← AB → Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.	Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.	Negatief teenoor 'top-down' styl soos uitgebeeld in fotobeeld.
RAPE	← B → A → Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.	Word beskou as 'n sistemiese probleem.	A-respons: sistemiese probleem. B-respons: persoonlike ervaring.
Magafstand	Groot magafstand ← → Klein magafstand		Respons toon bewustheid van groot magafstand-kultuuronderbou.
	← AB → Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.	Geen identifikasie met Bybel.	
	← AB → Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit.	Geen identifikasie met internet.	
Onsekerheidsvermyding	Sterk onsekerheidsvermyding ← → Swak onsekerheidsvermyding		Godsdienste en tegnologie as instrumente van onsekerheidsvermyding.

	← AB → Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.	Identifiseer glad nie met die vlag nie.	Sterk positiewe identifikasie met simbool van nasionale eenheid. Besef persoonlike verantwoordelikheid in sisteem.
	← AB → Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.	Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.	Identifiseer vrou as suksesvol. Skepties in B-respons.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	Kollektiwiteit ← →	Individualiteit	Kollektiewe identifikasie sluit nie persoonlike sukses uit nie.
	← AB → Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.	Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol vloeibaarheid.	
	← AB → Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word.	Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.	Sien dit is 'n man, maar is baie skepties teenoor fotobeeld.
Manlikheid/ Vroulikheid	Manlik ← →	Vroulik	Sterk uitdrukking van manlike kultuuronderbou.
	← AB → Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.	Vroue beskou die ritueel as die norm.	Identifiseer met beeld, maar is pynlik bewus van problematiek.
	← AB → Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.	Vroue identifiseer nie die beeld.	Identifiseer met fotobeeld. A-respons: Verwysing na verlore HIV-generasie. B-respons: Verstaan problematiek van beeld.
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	Langtermyn-oriëntasie ← →	Korttermyn-oriëntasie	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme. Bewus van problematiek in beide sisteme.

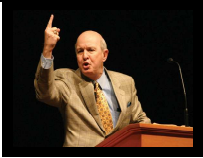

Deelnemer #31

Beeld	Liniêre as	Opmerking
	← AB → Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.	Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.
	← AB → Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.	Word beskou as 'n sistemiese probleem.
Magafstand	Groot magafstand ← →	Klein magafstand

	← AB → Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit. Geen identifikasie met Bybel.	Sterk positiewe identifikasie met geloofskodeks.
	← AB → Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit. Geen identifikasie met internet.	Geen identifikasie.
Onsekerheids vermyding	Sterk onsekerheidsvermyding Swak onsekerheidsvermyding ← →	Godsdienst as bron van onsekerheidsvermyding.
	← AB → Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid. Identifiseer glad nie met die vlag nie.	
	← AB → Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie. Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.	
Individualiteit/ Kollektiwiteit	Kollektiwiteit Individualiteit ← →	Kollektiewe identifikasie sluit nie persoonlike sukses uit nie.
	← AB → Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie. Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol-vloeibaarheid.	Sien skryfwyse as verwysing na 'vrou'.
	← AB → Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word. Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.	Sterk identifikasie as moederlike rol.
Manlikheid/ Vroulikheid	Manlik Vroulik ← →	Respons toon sterk manlike kultuur- onderbou.
	← AB → Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie. Vroue beskou die ritueel as die norm.	
	← AB → Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit. Vroue identifiseer nie die beeld.	
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	Langtermyn-oriëntasie Korttermyn-oriëntasie ← →	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme.

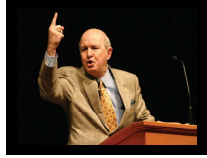

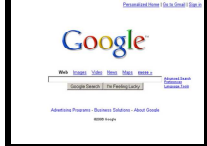

Deelnemer #32

Beeld	Liniêre as	Opmerking
-------	------------	-----------

	<p>← AB →</p> <p>Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.</p> <p>Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.</p>	Negatiewe beoordeling van leierskapstyl soos in fotobeeeld.
	<p>← AB →</p> <p>Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.</p> <p>Word beskou as 'n sistemiese probleem</p>	
Magafstand	<p>Groot magafstand</p> <p>Klein magafstand</p> <p>← →</p>	Respons toon groot magafstand-kultuuronderbou.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.</p> <p>Geen identifikasie met Bybel.</p>	Besef potensiaal van Bybel as eietydse instrument in B-respons, getuig van groter bewustheid na afloop van gesprek.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit.</p> <p>Geen identifikasie met internet.</p>	
Onsekerheids vermyding	<p>Sterk onsekerheidsvermyding</p> <p>Swak onsekerheidsvermyding</p> <p>← →</p>	Godsdienste en tegnologie as instrumente van onsekerheidsvermyding.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.</p> <p>Identifiseer glad nie met die vlag nie.</p>	Identifiseer met simbool van nasionale eenheid, maar nie blind vir problematiek nie.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.</p> <p>Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.</p>	
Individualiteit/ Kollektiwiteit	<p>Kollektiwiteit</p> <p>Individualiteit</p> <p>← →</p>	Kollektiewe identifikasie sluit nie persoonlike sukses uit nie.
	<p>← AB →</p> <p>Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.</p> <p>Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol vloeibaarheid.</p>	Sien as verwysing na vrou.
	<p>← AB →</p> <p>Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word.</p> <p>Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.</p>	Sien dit is 'n man, maar vind hom vreemd en uit sy plek in afwesigheid van vrou.
Manlikheid/ Vroulikheid	<p>Manlik</p> <p>Vroulik</p> <p>← →</p>	Respons toon manlike kultuur onderbou.
	<p>← AB →</p> <p>Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.</p> <p>Vroue beskou die ritueel as die norm.</p>	

	<p>← AB →</p> <p>Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.</p> <p>Vroue identifiseer nie die beeld.</p>	Sien problematiek in fotobeeld. Verwysing na verlore HIV-generasie.
Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie	<p>Langtermyn-oriëntasie</p> <p>Korttermyn-oriëntasie</p> <p>← →</p>	Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme. Sien problematiek in Afrika-sisteme.

Deelnemer #33

Beeld	Liniêre as	Opmerking
	<p>← AB →</p> <p>Deelnemer identifiseer figuur as een met mag./ Deelnemer verwerp styl van leierskap ten sterkste.</p> <p>Deelnemer identifiseer nie die figuur as een met mag nie./Mag gesetel in 'n ander styl.</p>	Negatief teenoor leierskapstyl wat in fotobeeld uitgebeeld word. Verwysing na mag in B-respons.
	<p>← AB →</p> <p>Sterk verband tussen mag en verkragting, word gesien as 'n individu se magsuitoefening.</p> <p>Word beskou as 'n sistemiese probleem.</p>	Beskryf verkragting i.t.v persoonlike beleving.
Magafstand	<p>Groot magafstand</p> <p>Klein magafstand</p> <p>← →</p>	Respons toon groot magafstand-kultuuronderbou.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer met Bybel as bron van troos en sekuriteit.</p> <p>Geen identifikasie met Bybel.</p>	
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer met internet as bron van inligting en sekuriteit.</p> <p>Geen identifikasie met internet.</p>	
Onsekerheidsvermyding	<p>Sterk onsekerheidsvermyding</p> <p>Swak onsekerheidsvermyding</p> <p>← →</p>	Godsdien as bron van onsekerheidsvermyding.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer sterk met die vlag as simbool van nasionale eenheid.</p> <p>Identifiseer glad nie met die vlag nie.</p>	Identifiseer met vlag as simbool van nasionale eenheid, maar is baie skepties en agterdogtig.
	<p>← AB →</p> <p>Identifiseer glad nie met die persoon of die definisie van sukses nie.</p> <p>Identifiseer vrou as toonbeeld van sukses.</p>	Skepties teenoor vrou in fotobeeld. Wantroue.
Individualiteit/ Kollektiwiteit	<p>Kollektiwiteit</p> <p>Individualiteit</p> <p>← →</p>	Kollektiewe identifikasie. Dog agterdogtig teenoor die kollektief.
	<p>← AB →</p> <p>Skryfwyse sal as vreemd of onverstaanbaar wees a.g.v. groot geslagsdifferensiasie.</p> <p>Skryfwyse sal bekend en verstaanbaar wees a.g.v. groter geslagsrol vloeibaarheid.</p>	

	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Man sou vreemd of uit gewone konteks wees./ Persoon sou bloot as 'n vrou geïdentifiseer word</p> <p style="text-align: right;">Dit sou as natuurlik beskou word om 'n man in hierdie rol te sien.</p>	<p>Sien persoon in fotobeeld as vrou en moeder.</p>
<p>Manlikheid/ Vroulikheid</p>	<p style="text-align: center;">← Manlik → Vroulik →</p>	<p>Respons toon sterk manlike kultuur- onderbou.</p>
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Vroue identifiseer nie met die kultuuruitdrukking nie.</p> <p style="text-align: right;">Vroue beskou die ritueel as die norm.</p>	<p>Skepties teenoor norm.</p>
	<p style="text-align: center;">← AB →</p> <p>Vroue identifiseer sterk met met die beeld as 'n eie realiteit.</p> <p style="text-align: right;">Vroue identifiseer nie die beeld.</p>	<p>Sterk positiewe identifikasie.</p>
<p>Langtermyn-oriëntasie/ Korttermyn-oriëntasie</p>	<p style="text-align: center;">← Langtermyn-oriëntasie → Korttermyn-oriëntasie →</p>	<p>Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme. Bewus van verhoudingsproblematiek.</p>

Bylaag G

Ideologiese resultaatblad vir individuele deelnemers

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer # 1

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer ervaar die realiteite van 'n groot magafstand-kultuur, maar haar persoonlike voorkeur leun meer na 'n klein magafstand-dinamika. Sy het dus 'n voorkeur vir 'n deelnemende styl van leierskap waarin mag in die kollektief gesetel is.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Deelnemer toon 'n voorkeur vir tegnologie as bron van onsekerheidsvermyding, maar is bewus van die problematiek gekoppel in die instrument.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Deelnemer toon 'n sterk kollektiewe bewustheid. Sy is egter krities teenoor die tekortkominge wat in die kollektiewe sisteem opgesluit lê.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer toon 'n sterk bewustheid van gender-aangeleenthede te midde van 'n dominante manlike kultuur.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer toon 'n sterk voorkeur vir 'n Langtermyn-kultuuroriëntasie-raamwerk. Die Deelnemer is egter opmerklik krities teenoor die sosiale magkonsekwensies van beide die fotobeelde wat die dimensie getoets het. Hoewel die Deelnemer dus kies vir 'n Afrika-realiteit vs. 'n dominante Westerse beleving, is sy nie blind vir die tekortkominge in die bestel nie.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer # 1 se respons is: hoewel die Deelnemer sterk leun na 'n langtermyn-oriëntasie, is sy bewus van die problematiek van die sisteem. Daar bestaan dus 'n kritiese bewustheid van die tekortkominge van haar voorkeurstyl soos reeds by punt 5 hierbo bespreek.

Opsommend kan dus van Deelnemer # 1 gesê word: **dat sy by 4/10 van die beelde 'n skuiw getoon het na afloop van die gesprek. Hierdie skuiwe wys op 'n groter bewustheid van die problematiek wat na die oppervlak gekom het na afloop van die gesprek. Die Deelnemer is telkens in hierdie vier responsgeleenthede meer skepties en agterdogtig. Die Deelnemer toon oor die algemeen 'n groter bewustheid.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer # 2

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer toon radikale verandering na afloop van die gesprek. Hoewel Deelnemer se A-respons telkens wys op 'n Groot magafstand-realiteit, toon haar respons na afloop van die gesprek 'n voorkeur vir 'n meer kollektiewe leierskap-ervaring waarin mag in die groep gesetel is.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Godsdien dien as primêre bron vir onsekerheidsvermyding. Na afloop van die gesprek word die nut van tegnologie ook as bron van onsekerheidsvermyding beskou.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Deelnemer identifiseer met kollektief, maar is pynlik bewus van die tekortkominge en problematiek van die bestel. Kollektiewe identifikasie sluit nie individuele sukses vir die Deelnemer uit nie.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer se respons toon 'n sterk manlike kultuuronderbou.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Afrika- en Westerse elemente binne eie kultuurraamwerk. Deelnemer toon egter 'n groter bewustheid van verhoudingsproblematiek na afloop van die gesprek.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #2 se respons is: die redelike radikale skuiwe na afloop van die gesprek op die magafstand-as. Dit getuig van die feit dat die Deelnemer bewus is van haar eie dominante kultuurstyl, maar tog 'n voorkeur uitspreek vir 'n alternatief.

Die Deelnemer toon ook 'n groot skuif op die onsekerheidsvermyding-as, as sy na afloop van die gesprek tegnologie sien as hulpmiddel om probleme op te los, eerder as iets om te vrees of om te vermy.

Opmerklik ook hoe sterk haar beleving is van 'n dominant manlike kultuurraamwerk.

Opsommend kan dus van Deelnemer #2 gesê word: **dat sy by 6/10 van die beelde 'n skuif getoon het na afloop van die gesprek. Hierdie skuiwe wys op 'n groter bewustheid van die problematiek wat na die oppervlak gekom het na afloop van die gesprek. Die Deelnemer is telkens in hierdie 6 responsgeleenthede meer skepties en agterdogtig teenoor die status quo. Die Deelnemer toon oor die algemeen 'n groter bewustheid na afloop van die gesprek.**

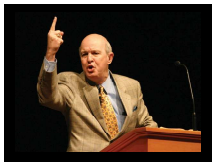
Ideologiese profiel – Resultaatblad

Deelnemer #3

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer se respons getuig van 'n sterk beleving van 'n groot magafstand-kultuur. Na afloop van die gesprek is die Deelnemer meer bewus van die problematiese konsekwensies van die status quo.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Beide godsdiens en tegnologie dien as instrumente van onsekerheidsvermyding. Deelnemer bejeën egter Bybelteks met groter suspisie na afloop van die gesprek, wat dui op 'n groter bewustheid van die problematiek van Bybelse teks.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Deelnemer identifiseer met die kollektief, maar nie sonder om die problematiek te besef nie. Individuele sukses dien byna as nastreefbare ideaal.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer se respons toon 'n sterk manlike kultuuronderbou.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Westerse en Afrika-sisteme. Daar is egter by die Deelnemer 'n groter bewustheid van die problematiek na afloop van die gesprek.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #3 se respons is: Die skuif wat opgemerk kan word in terme van die Bybel voor en na afloop van die gesprek. Voor die gesprek word daar baie sterk met die Bybel geïdentifiseer as bron van lewe en krag. Na afloop van die gesprek is die Deelnemer meer bewus van die problematiek van Bybelse teks en die toepassing en gebruik daarvan in 'n moderne konteks.

Die Deelnemer identifiseer ook in 'n groot mate met die kollektief, maar is nie onbewus van die kompleksiteit van die sisteem nie. Hierdie groeiende bewustheid word ook opgemerk in die Deelnemer se kommentaar op die laaste fotobeeld. Ook hier identifiseer die Deelnemer met die langtermyn-oriëntasie, maar nie sonder kritiek en skeptisisme nie.

Opsommend kan dus van Deelnemer #3 gesê word: **dat sy by 5/10 van die beelde 'n skuif getoon het na afloop van die gesprek. Hierdie skuiwe wys op 'n groter bewustheid van problematiek wat na die oppervlak gekom het na afloop van die gesprek. Die Deelnemer is telkens in hierdie 5 responsgeleenthede meer skepties en agterdogtig teenoor die status quo. Die Deelnemer toon oor die algemeen 'n groter bewustheid na afloop van die gesprek.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #4

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Die Deelnemer vertoon 'n sterk beleving van 'n groot magafstand-realiiteit.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Toon 'n sterk identifikasie met beide godsdiens en tegnologie as instrumente van onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Sterk kollektiewe beleving. Sien problematiek in fotobeeld wat individuele sukses uitbeeld aangesien sy die prys agter daardie sukses bereken na afloop van die gesprek.
4. Manlik/Vroulik-as: Die Deelnemer begryp gender-aangeleenthede, maar is ingebed in 'n manlike kultuursisteem.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Afrika- en Westerse sisteme. Daar is egter by haar 'n groter bewustheid van magsproblematiek in beide hierdie sisteme na afloop van die gesprek.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #1 se respons is: Die Deelnemer het 'n bewustheid van die problematiek van die sisteme waarbinne sy haarself bevind.

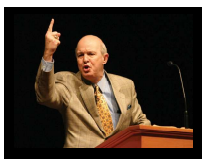
Opsommend kan dus van Deelnemer #4 gesê word: **sy skuif in 3/10 beelde. Die skuiwe is egter nie radikaal nie. Die Deelnemer is meer behoudend in terme van haar eie standpunt maar is tog meer bewus van die problematiek van sisteme na afloop van die gesprek.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #5

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Ons merk 'n radikale verandering op in die persoon se respons tot die eerste fotobeeld. In die eerste respons identifiseer sy bloot die persoon as een met mag. In haar B-respons spreek sy 'n sterk voorkeur uit vir 'n gedeelde styl van leierskap waarin almal 'n deel het.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Godsdienst dien as basis vir onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Hoewel sy identifiseer met die kollektief en 'n sterk sin vir verantwoordelikheid teenoor die kollektief uitspreek, sluit dit vir haar nie die sukses van die individu uit nie.
4. Manlik/Vroulik-as: Haar respons getuig van 'n sterk manlike kultuuronderbou.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme. Groter bewustheid van problematiek gesetel in 'n Afrika-fotobeeld na afloop van die gesprek.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #5 se respons is: haar radikale skuif in reaksie tot fotobeeld 1. Daar is by die Deelnemer 'n sterk ontdekking van die mag wat in die kollektief gesetel is. Haar sterk roepingsgevoel in terme van die kollektief is ook duidelik in haar respons op fotobeeld 5 (SA vlag). Hoewel sy inkoop in die kollektief, is sy bewus van die uitdagings wat dit impliseer.

Opsommend kan dus van Deelnemer #5 gesê word: **sy skuif haar posisie radikaal in 1/10 fotobeeld en oor die algemeen sien ons 'n verandering in respons in 2/10 beelde. Hoewel dit nie 'n substansiële skuif in terme van getalle is nie, is daar 'n sterk patroon in die manier waarop die Deelnemer reageer. Sy openbaar 'n sterk geloof in die kollektief en in individue se verantwoordelikheid in die kollektief. Haar tweede respons dui in twee gevalle op 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van die gesprekstemas.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #6

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Ons merk 'n radikale verandering op in die persoon se respons tot die eerste fotobeeld. In die eerste respons identifiseer sy bloot die persoon as een met mag. In haar B-respons spreek sy 'n sterk voorkeur uit vir 'n gedeelde styl van leierskap waarin almal 'n deel het.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Identifiseer godsdiens en tegnologie as instrumente van onsekerheidsvermyding. Opmerklik is egter haar baie positiewe identifikasie met die internet as instrument.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Hoewel sy identifiseer met die kollektief, sluit dit vir haar nie die sukses van die individu uit nie. Sy toon 'n bewustheid van die problematiek gesetel in die kollektief. Opmerklik is haar eksplisiete verwysing na verkragting as 'n bedreiging vir die kollektief. Hierdie respons is sprekend van 'n groter bewustheid van die implikasies van die gesprekstemas vir die kollektief.
4. Manlik/Vroulik-as: Respons toon dat die persoon ingebed is in 'n manlike kultuurraamwerk.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Getuig van identifisering met beide Afrika- en Westerse sisteme. Groter bewustheid van problematiek na afloop van gesprek

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #1 se respons is: haar radikale skuif in reaksie tot fotobeeld 1. Daar is by die Deelnemer 'n sterk ontdekking van die mag wat in die kollektief gesetel is. Dit blyk verder dat daar veral in terme van sisteme by haar 'n groter bewustheid is van die problematiek met verloop van die gesprek. Ook sprekend is haar sterk identifikasie met tegnologie as instrument van onsekerheidsvermyding. Die rede vir hierdie baie sterk identifikasie is vermoedelik gesetel in haar ouderdom wat aan die jonger kant van die spektrum lê.

Opsommend kan dus van Deelnemer #6 gesê word: sy skuif in 3/10 beelde. Hoewel dit nie 'n substansiële skuif in terme van getalle is nie, is daar 'n sterk patroon in die manier waarop die Deelnemer reageer. Sy openbaar 'n sterk geloof in die kollektief en in individue se verantwoordelikheid in die kollektief. Haar tweede respons dui in twee gevalle op 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van die gesprekstemas.

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #7

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer se respons dui op 'n groot magafstand-kultuur realiteit. Die probleem van verkragting word egter as 'n kollektiewe een beskou. Die verantwoordelikheid en die mag van die kollektief word dus ook na hoë waarde geskat.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Godsdien en tegnologie word as instrumente van onsekerheidsvermyding beskou.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: 'n Sterk kollektiewe identifikasie sluit nie individuele sukses uit nie.
4. Manlik/Vroulik-as: Hoewel Deelnemer haarself in 'n sterk manlike kultuur bevind spreek sy die verlanse na gelykheid tussen geslagte uit.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Afrika en Westerse kultuurwaardes.

Deelnemer toon geen noemenswaardige veranderinge in haar respons van A na B in enige van die fotobeelde nie. Een beeld wat egter opmerkbare reaksie uitlok is:

Opmerklik van Deelnemer #7 se respons is: haar sterk uitspraak vir gelykheid tussen geslagte en haar bewustheid van gende- konsekwensies. Haar reaksie op die tweede fotobeeld wat manlikheid/vroulikheid toets, nl. Beeld 8 dui egter dat sy ingebed is in 'n dominante manlike kultuurervaring. Dit maak die uitspraak van haar verlanse na gelykheid tussen geslagte soveel meer beduidend.

Opsommend kan dus van Deelnemer #7 gesê word: **dat sy geen noemenswaardige skuif ondergaan in terme van haar reaksie tot die fotobeelde nie.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad

Deelnemer #8

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer is ingebed in 'n groot magafstand-kultuur maar toon 'n sterk voorkeur vir meer kommunale style van leierskap. Sterk negatiewe respons op leierskapstyl soos uitgebeeld in Beeld 1.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Beide geloof en tegnologie word gesien as instrumente van onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Kollektiewe identifikasie sluit nie die moontlikheid van individuele sukses en vooruitgang uit nie. Deelnemer sien egter tekortkominge in kollektief en individuele sisteme.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer se respons toon 'n sterk manlike kultuuronderbou.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer se respons toon 'n neiging tot korttermyn-oriëntasie te midde van die herkenning van Afrika-ideaal.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #8 se respons is: Hoewel sy hoop uitspreek in die kollektiewe projek, is sy diep bewus van die problematiek opgesluit in die sisteem en die uitdagings wat dit inhou. Verder toon die Deelnemer geen noemenswaardige veranderinge in haar respons van A na B in enige van die ander fotobeelde nie. Een beeld wat egter opmerkbare reaksie uitlok is:

Deelnemer identifiseer gedeeltelik met die beeld, maar verwys na die realiteit van 'swart vroue' en nie na haar eie persoonlike ervaring nie. Sy beskou die beeld as besonder positief en iets om na te streef, maar kan dit nie as eie werklikheid beskryf nie.

Opsommend kan dus van Deelnemer #8 gesê word: **dat sy geen noemenswaardige (1/10) skuif ondergaan in terme van haar reaksie tot die fotobeelde nie.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #9

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Hoewel Deelnemer in 'n groot magafstand-kultuur funksioneer, sluit dit nie die verantwoordelikheid van die individu uit nie. Daar is 'n radikale skuif in posisie met verloop van Beeld 2 waarin die Deelnemer aandrang op groter deelname van die kollektief in 'n sogenaamde strategie van 'na mekaar luister'.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Beide godsdienste en tegnologie dien as instrumente van onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Kollektiewe identifikasie sluit nie individuele sukses en vooruitgang uit nie.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer is sterk ingebed in 'n manlike kultuurraamwerk.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer getuig van identifisering met beide Westerse en Afrika-kultuurraamwerke.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #9 se respons is: die redelike radikale skuif na afloop van die gesprek op die magafstand-as. Dit getuig van die feit dat die Deelnemer bewus is van haar eie dominante kultuurstyl, maar tog 'n voorkeur uitspreek vir 'n alternatief. Die Deelnemer dring aan op 'n groter sin vir verantwoordelikheid en onderlinge gebondenheid.

Opsommend kan dus van Deelnemer #9 gesê word: **dat sy geen noemenswaardige (1/10) skuif ondergaan in terme van haar reaksie tot die fotobelede nie.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #10

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer se respons getuig van 'n beleving van 'n groot magafstand-kultuur. Deelnemer beskou die figuur in Beeld 1 as een met mag, maar reageer negatief teenoor die styl.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Deelnemer identifiseer negatief met die Bybel as beeld wat godsdienste verteenwoordig, as gevolg van die misbruik van mag wat aan die teks gekoppel is. Deelnemer toon 'n sterk identifikasie met tegnologie as bron van onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Deelnemer identifiseer met die kollektief, maar dit sluit nie individuele sukses en vooruitgang uit nie. Deelnemer is ook nie blind vir die problematiek wat opgesluit is in die kollektief nie.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer se respons getuig van 'n sterk manlike kultuurraamwerk. Deelnemer is egter tog bewus van gender-aangeleenthede.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer se respons toon 'n identifikasie met beide Afrika- en Westerse sisteme. Die respons na afloop van die gesprek toon egter in beide fotobeelde 'n groter bewustheid van die problematiek wat ook na die oppervlak gebring is.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #10 se respons is: Hoewel die Deelnemer identifiseer met die kollektief is sy pynlik bewus van die problematiek wat daarin gesetel is. Dit is duidelik uit haar respons op Fotobeeld 5 en 10. Sy kies dus om in te koop in die kollektief, maar is krities teenoor die sisteem. Haar respons op fotobeeld 9 is egter merkwaardig. In die A-respons beskou sy die beeld as die norm. Na afloop van die gesprek distansieer sy haarself van die beeld en is meer skepties en agterdogtig teenoor die sisteem wat dit uitbeeld.

Verder is die Deelnemer se respons op fotobeeld 4 ook opmerklik. Die persoon spreek haar skeptisisme en afstand van die Bybel uit. My gevoel is egter nie dat die persoon nie van godsdienste as instrument vir onsekerheidsvermyding gebruik maak nie, maar dat sy eerder onder geen illusie verkeer aangaande die magdinamika waarin die Bybel baie dikwels verkeer nie.

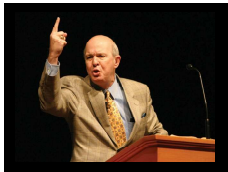
Opsommend kan dus van Deelnemer #10 gesê word: **Dat sy 'n skuif toon in 3/10 van die fotobeelde. Die beelde waarop sy skuif en 'n groter mate van kritiek lewer hou verband met sisteme wat die kollektief raak. Oor die algemeen toon sy 'n groter bewustheid vir die problematiek van hierdie sisteme na afloop van die gesprek.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #11

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer se respons getuig van die beleving van 'n groot magafstand-kultuur. Sy verwerp die leierskapstyl soos uitgebeeld in Beeld 1 uit die staanspoor en die negatiewe beleving word selfs meer akueel na afloop van die gesprek.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Deelnemer identifiseer met godsdiens en tegnologie as instrumente van onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Deelnemer het 'n sterk kollektiwistiese identifikasie. Sy is egter na afloop van die gesprek meer bewus van die problematiek gesetel in die kollektief. Sy spreek veral kommer uit oor die leierskap.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer is ingebed in 'n manlike kultuurkonteks, maar is bewus van gender-aangeleenthede en konsekwensies.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Westerse en Afrika-sisteme. Haar bewustheid van die problematiek in 'n Afrika-realiteit is selfs meer intens na afloop van die gesprek.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #11 se respons is: Deelnemer toon 'n breë reeks van veranderinge in die B-respons. Sy spreek groter kritiek uit teenoor die leierskapstyl soos uitgebeeld in Beeld 1 en sy toon 'n groter bewustheid van die problematiek van die kollektief na afloop van die gesprek soos 'n mens kan sien in haar tweede respons op Beeld 5 en 10. Op beide die gender-beelde skuif haar respons na afloop van die gesprek en toon 'n groter bewustheid van die kompleksiteit wat gender-sake impliseer.

Opsommend kan dus van Deelnemer #11 gesê word: **dat sy in 5/10 fotobeelde 'n skuif maak na afloop van die gesprek. Sy toon oor die algemeen 'n groter bewustheid van die kompleksiteite wat na die oppervlak gebring is tydens die gesprek.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #12

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer bevind haarself ingebed in 'n groot magafstand-kultuur, maar toon 'n groter bewustheid van kompleksiteit met verloop van gesprekstema.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Godsdiens en tegnologie dien as instrumente van onsekerheidsvermyding. Die tweede respons by beide fotobeelede toon 'n groter bewustheid van sake soos dit in die gesprek na die oppervlak gekom het.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Deelnemer identifiseer sterk met die kollektief, maar dit sluit nie individuele sukses in beginsel uit nie. Deelnemer is ook bewus van die uitdagings wat die kollektief inhou. Eksplisiete verwysing na verkragting in terme van die kollektief is opmerklik.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer toon 'n besondere voorkeur vir vloeibaarheid in terme van geslagsrolle. Hoewel die oorgrote meerderheid van die respondente in die studie getuig van 'n oorwegend manlike dominante kultuurraamwerk, neig die Deelnemer se reaksie op beide gender-beelde na die vroulike kant. Die Deelnemer toon 'n groter bewustheid van gender-sake na afloop van die gesprek.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Afrika- en Westerse sisteme. Na afloop van die gesprek is die Deelnemer meer bewus van die problematiek wat opgesluit is in 'n Afrika-raamwerk.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

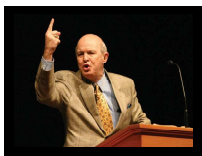
Opmerklik van Deelnemer #12 se respons is: Hoewel sy in 'n groot magafstand-kultuur funksioneer, is sy krities oor die konsekwensies van die leierskapstyl wat hierdie kultuurraamwerk impliseer. Na afloop van die gesprek toon die Deelnemer 'n groter bewustheid van sake wat in die gesprek na die oppervlak gekom het en dit word goed weerspieël in haar respons tot beeld 3 en 4. Hoewel die algemene tendens van die navorsing wys op 'n manlike dominante kultuurrealiteit, verkies die Deelnemer groter vloeibaarheid tussen die geslagsrolle. Die Deelnemer ondersteun die kollektiewe sisteem, maar is meer bewus van die uitdagings en tekortkominge van die sisteem na afloop van die gesprek. Opsommend kan dus van Deelnemer #12 gesê word: **dat die Deelnemer op 6/10 beelde 'n skuif toon in die B-respons. Sy toon oor die algemeen 'n groter bewustheid van die kompleksiteite wat na die oppervlak gebring is tydens die gesprek.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #13

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer se respons getuig van die bewustheid van 'n groot magafstand-kultuur, maar dit sluit nie die rol of verantwoordelikheid van die gemeenskap uit nie. Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van temas wat bespreek is in die groep.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Beide godsdiens en tegnologie dien as instrumente vir onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Kollektiewe identifikasie sluit nie die potensiaal vir individuele sukses uit nie. Na afloop van die gesprek toon die Deelnemer groter bewustheid van vroue se kwesbaarheid.
4. Manlik/Vroulik-as: Hoewel die Deelnemer volgens die algemene tendens in 'n oorwegende manlike kultuurkonteks funksioneer, spreek sy 'n voorkeur uit vir meer vloeibare geslagsrolle. B-respons by beeld 6 toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van die bespreking.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Westerse en Afrika-sisteme.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #13 se respons is: Deelnemer identifiseer positief met die leierskapstyl soos uitgebeeld in Beeld 1 en glo dat dit positief aangewend kan word om sake aan te spreek wat na die oppervlak gekom het in die gesprek. Beide in terme van beeld 6 en 7 toon die Deelnemer 'n groter bewustheid van die problematiek van die kwesbaarheid van vroue wat in die gesprek na die oppervlak gekom het.

Opsommend kan dus van Deelnemer #13 gesê word: **dat die Deelnemer 'n skuif vertoon na afloop van die gesprek in 3/10 beelde. Die respons van die Deelnemer wys telkens op 'n groter bewustheid van die problematiek wat die beelde inhou, veral in terme van die weerloosheid van vroue in sosiale sisteme.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #14

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer se respons weerspieël 'n groot magafstand-kultuur-belewing.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Deelnemer identifiseer beide godsdiens en tegnologie as instrumente van onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Deelnemer toon 'n sterk kollektiewe identifikasie.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer se respons toon 'n persoonlike vloeibaarheid in terme van geslagsrolle te midde van 'n dominant manlike kultuuruitdrukking. Hierdie dominante manlike kultuur is duidelik sigbaar uit die oorwegende respons van Deelnemers.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Westerse en Afrika-sisteme.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #14 se respons is: dat die Deelnemer besonder negatief reageer op beeld 6, wat selfs meer akuit raak na afloop van die gesprek. Deelnemer het dienooreenkomstig 'n sterk kollektiewe identifikasie en hierdie beeld van individuele sukses en die bagasie wat dit impliseer laat haar koud.

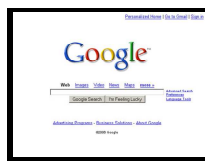
Opsommend kan dus van Deelnemer #14 gesê word: **dat sy in 1/10 beelde 'n skuif vertoon. Die Deelnemer wys geen beduidende skuif na afloop van die gesprek nie.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #15

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Die Deelnemer beleef die realiteit van 'n groot magafstand-kultuur, maar haar persoonlike voorkeur leun sterker na 'n klein magafstand-kultuur.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Godsdiens en tegnologie dien as instrumente van onsekerheidsvermyding. Deelnemer het 'n besondere positiewe beskouing van tegnologie, maar is nie blind vir die gevare wat dit inhou nie en sy toon 'n groter bewustheid van die problematiek wat vanuit die gesprek na die oppervlak gekom het.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Kollektiewe identifikasie sluit nie persoonlike sukses en vooruitgang uit nie. Die Deelnemer is ook pynlik bewus van die problematiek wat die kollektief inhou.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer is bewus van gender-aangeleenthede te midde van sterk manlike kulturomgewing.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Westerse en Afrika-kultuursisteme. Deelnemer toon 'n sterk identifikasie met die Afrika-beeld soos in Beeld 10 voorgestel. Sy is egter ook bewus van die broosheid en kwesbaarheid wat die sisteem inhou en wat belig is vanuit die gesprek.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #15 se respons is: dat hoewel die Deelnemer in 'n groot magafstand-kultuur funksioneer, sy te kenne gee dat haar persoonlike voorkeur eerder na 'n klein magafstand-styl neig. Die Deelnemer identifiseer sterk met die kollektief, maar is pynlik bewus van die uitdagings wat dit bied en toon 'n groter bewustheid van die problematiek wat in die gesprek na die oppervlak gekom het. Dit is ook opmerklik dat die Deelnemer sterk met die internet identifiseer en dit kan vermoedelik in verband gebring word met haar ouderdom.

Opsommend kan dus van Deelnemer #15 gesê word: **dat sy in 5/10 beeld 'n skuif vertoon na afloop van die gesprek. Hoewel die skuif nie beduidend is nie, getuig dit van 'n groter bewustheid wat teweeg gebring is vanuit haar deelname aan die gesprekke.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad

Deelnemer #16

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer se respons getuig van 'n groot magafstand-kultuur.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Geen waarde-oordeel is uitgespreek in respons.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Kollektiewe identifikasie sluit nie persoonlike sukses uit nie.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer se respons dui op 'n manlike dominante kultuurraamwerk.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Afrika- en Westerse sisteme.

Deelnemer toon geen skuif na afloop van die gesprek.

Opsommend kan dus van Deelnemer #16 gesê word: **dat sy geen skuif maak na afloop van die gesprek.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad

Deelnemer #17

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Hoewel Deelnemer haarself in 'n groot magafstand-kultuur tuis voel, spreek sy kritiek uit teenoor die leierskapstyl soos openbaar in Beeld 1. In Beeld 2 skuif die Deelnemer radikaal deur in haar tweede respons te fokus op 'n individuele belewe eerder as 'n kollektiewe ervaring. Albei bogenoemde response getuig van 'n groot magafstand-kultuur.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Spreek geen waarde-oordeel uit nie.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Spreek geen beduidende waarde-oordeel uit nie.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer se respons getuig van 'n dominant manlike kultuurraamwerk.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Respondent identifiseer met beide Afrika- en Westerse sisteme.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #17 se respons is: dat sy in haar eerste respons op beeld 2 na verkragting verwys as 'n sistemiese probleem. In haar tweede respons verwys sy baie sterker na persoonlike beleving van individue. Sy noem pertinent dat beide mans en vroue slagoffers van verkragting kan wees.

Opsommend kan dus van Deelnemer #17 gesê word: **dat sy in 1/10 van die beelde 'n skuif toon. Die Deelnemer skuif dus nie beduidend na afloop van die gesprek nie.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad

Deelnemer #18

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer se respons getuig van 'n groot magafstand-kultuurraamwerk.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Deelnemer identifiseer godsdiens as instrument van onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Geen beduidende resultaat. Hoewel die Deelnemer nie positief reageer op Beeld 5 nie, kan dit toegeskryf word aan die feit dat die Deelnemer nie 'n Suid-Afrikaanse burger is nie. Die beeld blyk dus sinvol te wees om kollektiwiteit te toets vir Suid-Afrikaanse burgers, maar nie noodwendig vir diegene wat van elders afkomstig is nie.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer se respons toon 'n voorkeur vir groter vloeibaarheid in geslagsrolle. Deelnemer toon na afloop van die gesprek 'n groter bewustheid van temas wat tydens die gesprek na die oppervlak gekom het.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Westerse en Afrika-sisteme.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #18 se respons is: dat sy 'n groter bewustheid van problematiek toon wat vanuit die gesprek na die oppervlak gekom het. Daar is by haar in terme van beeld 6 'n duideliker verwysing na die magsimplikasie in gender-aangeleenthede.

Dit blyk uit die respondent se reaksie op Beeld 5 dat hierdie beeld 'n goeie toets vir die kollektief is in 'n Suid-Afrikaanse konteks, maar tog problematies blyk indien die Deelnemer van 'n ander land afkomstig is. Die Deelnemer se Individualiteit/Kollektiwiteit-as indikasie is dus nie beduidend nie.

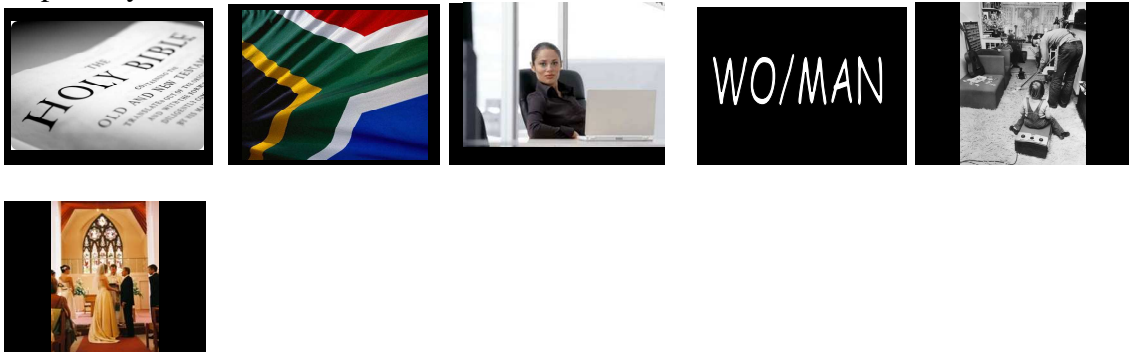
Opsommend kan dus van Deelnemer #18 gesê word: **dat sy in 1/10 van haar response 'n skuif toon na afloop van die gesprek. Hoewel dit nie 'n beduidende skuif is nie, toon die verandering wat sy wel ondergaan, van haar insig in die magsimplikasies in verhoudings-aangeleenthede.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #19

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Die Deelnemer se respons dui op haar bewustheid van 'n groot magafstand-dinamika. Hoewel sy die figuur in Beeld1 as een beskou met mag is sy krities teenoor die styl.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Godsdien en tegnologie word geïdentifiseer as instrumente van onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Kollektiewe identifikasie sluit nie persoonlike sukses uit nie.
4. Manlik/Vroulik-as: Hoewel die Deelnemer in 'n manlik dominante konteks funksioneer, toon sy begrip vir gender-aangeleenthede.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Afrika-en Westerse sisteme. Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek na afloop van gesprek.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #19 se respons is: dat in reaksie op Beeld 3 toon die respondent 'n toegeneentheid tot Bybelse teks in die A-respons, hoewel dit sterker van akademiese belang getuig. In die B-respons dui die Deelnemer 'n sterk sin van suspisie wat groei vanuit die gewaarwordings in die gesprek. Die Deelnemer se B-respons op beeld 5 getuig ook van 'n groter bewustheid van die problematiek wat die kollektief in die gesig staar na afloop van die gesprek. Die Deelnemer toon 'n groter bewustheid van die gender-aangeleenthede na afloop van die gesprek soos blyk uit Beeld 7, 8 en 9.

Opsommend kan dus van Deelnemer #19 gesê word: **dat sy 'n beduidende skuif maak in 6/10 van die geleenthede. Haar B-respons getuig telkens van 'n groter bewustheid van die problematiese konsekwensies van die sake wat aangeraak is in die gesprek. Haar B-respons getuig ook van 'n groter suspisie en bewustheid van die magdinamika in sisteme en veral gender-aangeleenthede.**

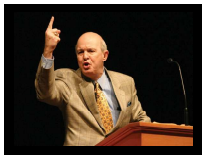
Ideologiese profiel – Resultaatblad

Deelnemer #20

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer toon 'n bewustheid van die groot magafstand-kultuurkonteks waarbinne sy funksioneer, maar spreek haar voorkeur uit vir die teenpool.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Godsdiens en tegnologie dien as instrumente van onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Deelnemer toon 'n sterk kollektiwistiese identifikasie.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer se respons getuig van die feit dat sy ingebed is in 'n oorwegend' manlike kultuurkonteks.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Afrika- en Westerse sisteme.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #20 se respons is: Deelnemer identifiseer persoon in Beeld 1 as een met mag. Sy vertoon egter na afloop van die gesprek 'n groter bewustheid van die magskonsekwensies wat die styl inhou. Haar posisie skuif ook in terme van beeld 3 en sy toon na afloop van die gesprek 'n ryker verstaan van die gebruik/nuttigheid van Bybelse teks in eietydse situasies. Die mees opmerkbare skuif in die Deelnemer se respons is egter op Beeld 9. In haar eerste respons reageer sy positief teenoor die beeld as 'n natuurlike kultuurgebruik. Na afloop van die gesprek is die Deelnemer meer bewus van die magsverhoudings wat daar binne die huwelik geld. Sy is meer bewus van die problematiek wat die beeld ook inhou.

Opsommend kan dus van Deelnemer #20 gesê word: **dat sy 'n verandering toon in haar respons op 3/10 van die beelde. Hoewel dit nie 'n besondere beduidende verkil is nie, toon haar B-respons in al drie die geleenthede 'n groter bewustheid van die problematiek soos dit in die gesprek na die oppervlak gekom het. Haar verandering dui deurgaans op 'n groter bewustheid na afloop van die gesprek.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #21

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer se respons toon 'n sterk bewustheid van die groot magafstand-kultuur waarin sy funksioneer.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Beide godsdiens en tegnologie word deur die Deelnemer geïdentifiseer as instrumente van onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Kollektiewe identifikasie sluit nie persoonlike sukses uit nie.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer se respons dui daarop dat sy ingebed is in 'n sterk manlike kultuurraamwerk.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Afrika- en Westerse kultuurraamwerke. Deelnemer toon 'n groter bewustheid van verhoudingsproblematiek na afloop van die gesprek.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #21 se respons is: dat sy na afloop van die gesprek 'n groter bewustheid toon van verhoudingsproblematiek wat in die huwelik geld. Haar A-respons getuig van 'n sterk positiewe identifikasie met die kultuuruitdrukking. Na afloop van die gesprek is sy meer bewus van die magsdinamika in verhoudings.

Opsommend kan dus van Deelnemer #21 gesê word: **sy toon 'n skuif in posisie op 1/10 van die fotebeelde. Dit is nie werklik 'n beduidende verskil nie. Tog is haar respons in terme van mag in verhoudings 'n belangrike een wat dui op groter bewustheid na afloop van die gesprek.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #22

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer se respons dui op haar bewustheid van die groot magafstand-kultuur waarin sy haarself bevind. Haar persoonlike voorkeur leun egter na 'n klein magafstand-kultuur identifikasie.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Godsdiens en tegnologie dien as instrumente van onsekerheidsvermyding. Sy spreek egter 'n seker mate van skeptisisme uit teenoor albei bg. instrumente.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Kollektiewe identifikasie sluit nie individuele sukses uit nie. Sy toon egter in respons tot beide fotobeelde 'n groter bewustheid van die problematiek na afloop van die gesprek.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer se respons dui op 'n persoonlike voorkeur van groter vloeibaarheid in geslagsrolle, dit te midde van die feit dat die oorwegende tendens in die navorsing daarop wys dat die Deelnemers in 'n oorwegend manlike dominante kultuur funksioneer.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Afrika- en Westerse kultuurraamwerke.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #22 se respons is: haar negatiewe identifikasie met die leierskapstyl soos uitgebeeld in Beeld 1 wat 'n groter bewustheid toon van die magsimplikasies na afloop van die gesprek. In die A-respons op beeld 2 blyk die Deelnemer neutraal te wees, na afloop van die gesprek toon sy egter groter bewustheid van die konsekwensies van die beeld na aanleiding van die gesprek. Hoewel die Deelnemer godsdiens sowel as tegnologie identifiseer as instrumente tot onsekerheidsvermyding toon haar B-respons in albei gevalle 'n verhoogde bewustheid van die gesprekstemas wat aanleiding gee tot 'n meer kritiese respons na afloop van die gesprek. Deelnemer identifiseer baie sterk met die internet wat grootliks toegeskryf kan word aan haar ouderdom. Deelnemer identifiseer met beide kollektiewe en individuele beelde, maar is meer bewus van die problematiek wat in die kollektief heers asook die

weerloosheid van individue na afloop van die gesprek. Sy toon ook 'n groter bewustheid van gender-aangeleenthede na afloop van die gesprek asook die magsimplikasies van die huwelik as Westerse kultuurmodel.

Opsommend kan dus van Deelnemer #22 gesê word: dat sy 'n radikale skuif toon na afloop van die gesprek, aangesien sy in 9/10 geleenthede tot respons 'n verandering toon na afloop van die gesprek. Haar B-respons in al nege geleenthede dui op 'n groter bewustheid van die konsekwensies van die sake wat in die gesprek na die oppervlak gekom het. Daar ontwikkel by haar 'n hermeneutiek van suspisie tydens die gesprek, wat duidelik sigbaar word in haar respons na afloop van die gesprek.

Ideologiese profiel – Resultaatblad

Deelnemer #23

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer openbaar die feit dat sy ingebed is in 'n groot magafstand-kultuur. Deelnemer het 'n negatiewe waarde-oordeel in die leierskapstyl soos uitgebeeld in Beeld 1.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Godsdiens en tegnologie dien as instrumente van onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Deelnemer toon 'n sterker individuele identifikasie. Die rede vir die feit dat die persoon egter nie met die Suid-Afrikaanse nasionale vlag identifiseer nie, kan gevind word in die feit dat die persoon nie 'n plaaslike burger is nie, maar van Zimbabwe afkomstig is. Soos reeds genoem, is dit 'n tekortkoming van die beeld wat gebruik is om die dimensie te toets.
4. Manlik/Vroulik-as: Persoon toon 'n groter toegeneentheid tot vloeibaarheid van geslagsrolle, dit te midde van die feit dat die algemene tendens van die navorsing wys dat vroue in die studie in 'n sterk manlik dominante kultuursisteen funksioneer.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Afrika- en Westerse kultuursisteme.

Die Deelnemer toon geen skuif in respons na afloop van die gesprek nie. Een figuur wat egter 'n opmerking noodsaak is:

Dit blyk uit die respondent se reaksie op Beeld 5 dat hierdie beeld 'n goeie toets vir die kollektief is in 'n Suid-Afrikaanse konteks, maar tog problematies blyk indien die Deelnemer van 'n ander land afkomstig is. Die Deelnemer se Individualiteit/Kollektiwiteit as indikasie is dus nie beduidend.

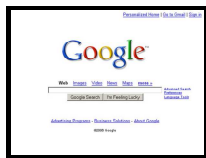
Opsommend kan dus van Deelnemer #23 gesê word: **dat sy in geen van haar response 'n skuif toon na afloop van die gesprek nie.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #24

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer se respons dui op haar bewustheid van die groot magafstand-kultuur waarin sy funksioneer.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Godsdien en tegnologie dien as instrumente van onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Kollektiewe identifikasie sluit nie individuele sukses uit nie.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer se respons dui op die feit dat sy ingebed is in 'n sterk manlike kultuurraamwerk.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Afrika- en Westerse kultuuruitdrukkings.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #24 se respons is: haar merkwaardige insig in respons tot Beeld 2. Die Deelnemer se respons wys op die feit dat sy ingebed is in 'n groot magafstand-kultuur. Sy spreek kritiek uit teenoor die styl van leierskap in hierdie kultuur, maar besef dat sy ook al op plekke in 'n meer maghebbende posisie was en dit misbruik het. Verkragting as individuele magsuitoefening kom hier sterk tot uitdrukking. Na afloop van die gesprek toon sy 'n groter bewustheid van die konsekwensies van sake wat na die oppervlak gekom het in die gesprek.

Opsommend kan dus van Deelnemer #24 gesê word: **dat sy in 3/10 van die beelde 'n skuif toon na afloop van die gesprek. Die skuiwe wys op 'n groter bewustheid van die konsekwensies van sake wat in die gesprek tot die oppervlak gebring is.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #25

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer se respons dui op 'n groot magafstand-kultuurraamwerk waarbinne sy funksioneer.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Geen identifikasie met godsdiens as instrument van onsekerheidsvermyding. Die Deelnemer identifiseer egter sterk met tegnologie.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Kollektiewe identifikasie sluit nie die moontlikheid van persoonlike sukses uit nie.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer leun sterker tot vloeibare geslagsrolle.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Afrika- en Westerse kultuursisteme. Sy toon egter na afloop van die gesprek 'n groter bewustheid van magsdinamika in verhoudings.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek na afloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #25 se respons is: haar sterk assosiasie met die magskonsekwensies van verkragting na afloop van die gesprek wat sigbaar word in haar respons op Beeld 2. Die Deelnemer toon verder 'n bewustheid van die uitdagings wat die kollektief in die gesig staar en word selfs meer prominent uitgedruk in haar B-respons op Beeld 5.

Opsommend kan dus van Deelnemer #25 gesê word: **dat sy in 2/10 response 'n skuif toon na afloop van die gesprek. Hoewel dit nie 'n besondere beduidende skuif is nie, maak sy tog 'n merkwaardige konneksie tussen magsmisbruik en verkragting na afloop van die gesprek. Die Deelnemer toon tog 'n groter bewustheid vir die konsekwensies vir die sake wat opgeduik het in die gesprek in haar B-respons.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad

Deelnemer #26

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer se respons dui op 'n bewustheid van die groot magafstand-kultuur waarbinne sy funksioneer. Sy spreek egter haar misnoeë uit met die styl van leierskap soos ons die vind in Beeld 1.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Godsdiens en tegnologie dien as instrumente van onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Kollektiewe identifikasie sluit nie individuele sukses uit nie.
4. Manlik/Vroulik-as: Hoewel die respondent ingebed is in 'n oorheersend manlike kultuurkonteks, verstaan sy die problematiek aangaande gender-aangeleenthede.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Respondent toon 'n sterk identifikasie met 'n langtermyn-oriëntasie kultuurraamwerk. Hoewel sy die problematiek en uitdagings van die Afrika-raamwerk begryp, vertoon sy 'n sterk geloof in die kultuuriëntasie.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek na afloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #26 se respons is: haar sterk identifikasie met die kollektief sowel as 'n langtermyn-kultuuriëntasie. In beide gevalle toon haar respons na afloop van die gesprek 'n groter bewustheid van die problematiek wat na die oppervlak gebring is tydens die groeps gesprek.

Opsommend kan dus van Deelnemer #26 gesê word: **dat sy in 1/10 van die beelde 'n skuif toon in die B-respons. Hoewel dit nie 'n beduidende verskil is nie, is haar sterk identifikasie met die kollektief en langtermyn-kultuuriëntasie opmerklik. Na afloop van die gesprek toon sy groter bewustheid van die problematiek wat die kollektief in die gesig staar.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad

Deelnemer #27

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Nie genoegsame respons om 'n gevolgtrekking van te maak.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Deelnemer identifiseer sterk met godsdiens as instrument van onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Nie genoegsame respons om 'n gevolgtrekking van te maak nie.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer se respons dui op 'n sterk belewenis van 'n manlike kultuurkonteks.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Afrika- en Westerse kultuursisteme.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #27 se respons is: In respons tot Beeld 2 toon sy 'n beweging vanaf die sistemiese ervaring van verkragting tot 'n meer persoonlike respons op die vraagstuk. Verder blyk die Deelnemer se respons nie genoegsaam te wees om waarlik sinvolle gevolgtrekkings van te maak nie.

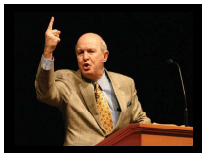
Opsommend kan dus van Deelnemer #27 gesê word: **dat sy in 1/10 verandering toon na afloop van die gesprek. Die Deelnemer se data is egter nie genoegsaam om 'n sinvolle profiel van te skep nie.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #28

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer se respons getuig van 'n groot magafstand-kultuuronderbou.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Deelnemer identifiseer beide godsdiens en tegnologie as instrumente van onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Deelnemer identifiseer sterk met 'n kollektiewe kultuuronderbou.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer se respons getuig van haar ervaring dat sy ingebed is in 'n manlike kultuurkonteks.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Westerse en Afrika-kultuuruitdrukkings.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #28 se respons is: Dat die Deelnemer 'n groter bewustheid toon vir magskonsekwensies na afloop van die gesprek, soos duidelik is vanuit haar respons op Beeld 1. Verder is die Deelnemer se besondere sterk kollektiewe identifikasie opvallend. Na afloop van die gesprek spreek sy selfs 'n groter hoop uit dat die kollektiewe projek mag slaag. Met verloop van die gesprek toon die respondent verder 'n groter bewustheid van verhoudings-kompleksiteit. Dit is veral sigbaar in haar B-respons op Beeld 9.

Opsommend kan dus van Deelnemer #28 gesê word: **dat sy in 3/10 beelde 'n skuif toon na afloop van die gesprek. Hoewel dit nie 'n besondere beduidende skuif is nie, toon sy tog 'n groter bewustheid en sensitiwiteit vir die sake wat na die oppervlak gekom het na afloop van die gesprek.**

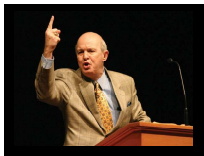
Ideologiese profiel – Resultaatblad

Deelnemer #29

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer se respons toon 'n bewustheid vir die groot magafstand-kultuur waarbinne sy funksioneer.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Godsdiens en tegnologie dien as instrumente van onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Kollektiewe identifikasie sluit nie persoonlike sukses uit nie.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer se respons dui op 'n sterk manlike kultuuronderbou.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Afrika- en Westerse sisteme.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #29 se respons is: dat sy in beide Beeld 1 en 5 na afloop van die gesprek 'n groter bewustheid toon van die magsimplikasie van albei die beelde. Sy toon 'n negatiewe identifikasie met die leierskapstyl in Beeld 1 wat versterk na afloop van die gesprek en sy maak 'n spesifieke verwysing na mag. In terme van Beeld 5 toon die Deelnemer 'n redelike radikale skuif. Voor die gesprek het sy 'n sterk positiewe identifikasie met die simbool van nasionale ingesteldheid getoon. Na afloop van die gesprek toon sy 'n groter bewustheid van die kwesbaarheid vir vroue in die sisteem.

Opsommend kan dus van Deelnemer #29 gesê word: **dat sy in 2/10 beelde 'n skuif vertoon na afloop van die gesprek. Hoewel dit nie 'n besondere beduidende skuif is nie, toon sy tog 'n groter bewustheid en sensitiwiteit vir die sake wat na die oppervlak gekom het na afloop van die gesprek.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #30

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

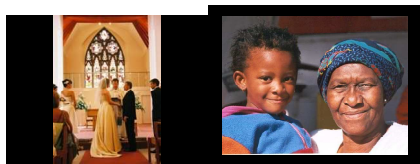
1. Magafstand-as: Deelnemer se respons toon 'n bewustheid van die groot magafstand-kultuur waarbinne sy funksioneer.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Godsdiens en tegnologie dien as instrumente van onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Kollektiewe identifikasie sluit nie persoonlike sukses uit nie.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer se respons toon dat sy in 'n dominant manlike kultuurraamwerk funksioneer.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Afrika- en Westerse sisteme. Deelnemer is egter diep bewus van die problematiek in beide sisteme.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #30 se respons is: Dat haar respons op beeld 2 skuif van 'n sistemiese interpretasie van die probleem na 'n meer persoonlike respons. Die Deelnemer het na afloop van die oefening in haar werkboek aangedui dat sy agtergekom het dat sy 'n meer emosionele respons gevoel het na afloop van die gesprek. Dit is duidelik vanuit haar respons op hierdie fotobeleed. In respons tot Fotobeleed 6 toon die Deelnemer 'n groter mate van suspisie en agterdog in haar B-respons. Sy toon 'n groter bewustheid van die problematiek wat agter die beelde skuil.

Verder noodsaak die Deelnemer se respons op die volgende twee beelde 'n opmerking:

Die Deelnemer identifiseer met beide die fotobelede, maar is krities teenoor die realiteite wat dit uitbeeld, beide voor en na afloop van die gesprek.

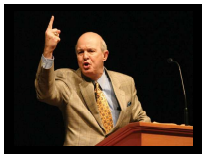
Opsommend kan dus van Deelnemer #30 gesê word: **dat sy in 2/10 beelde 'n skuif toon na afloop van die gesprek. Hoewel dit nie 'n besondere substansiële skuif is nie, toon sy tog 'n groter bewustheid van die magsimplikasies wat opgesluit is in die fotobelede. Verder toon haar respons 'n besondere kritiese houding teenoor sisteme en 'n bewustheid van die problematiek wat dit impliseer.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #31

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer se respons toon 'n bewustheid van die groot magafstand-kultuur waarbinne sy funksioneer.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Godsdien dien as primêre bron van onsekerheidsvermyding. Opmerklik dat die resultaat so sterk bevestig word aangesien die Deelnemer 'n Hindoe is. Dit wys egter op haar besondere toegeneentheid tot godsdienstige aangeleenthede.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Kollektiewe identifikasie sluit nie persoonlike sukses uit nie.
4. Manlik/Vroulik-as: Deelnemer se respons getuig van 'n sterk manlike kultuuronderbou.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Westerse en Afrika-realiteite.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek met verloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #1 se respons is: Deelnemer toon in haar B-respons op Beeld 1 'n groter bewustheid van die kompleksiteit wat die beeld impliseer, veral in terme van mag. Verder noodsaak die Deelnemer se respons op die volgende beeld 'n enkele opmerking:

Hoewel die Deelnemer 'n Hindoe is, identifiseer sy positief met Bybelse teks as simbool vir godsdien as instrument van onsekerheidsvermyding.

Opsommend kan dus van Deelnemer #31 gesê word: **dat sy in 1/10 beelde 'n skuif vertoon na afloop van die gesprek. Hoewel dit nie 'n besondere substansiële skuif is nie, toon sy tog 'n groter bewustheid van die magsimplikasies wat opgesluit is in die fotobeeld.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #32

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Deelnemer se respons dui op 'n groot magafstand-kultuur beleving.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Deelnemer identifiseer godsdiens en tegnologie as instrumente van onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Kollektiewe identifikasie sluit nie persoonlike sukses uit nie.
4. Manlik/Vroulik-as: Respons van Deelnemer toon 'n sterk manlike kultuuronderbou.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer se respons toon dat sy identifiseer met beide Afrika- en Westerse kultuurwaardes. Sy toon egter 'n goeie begrip van die kompleksiteite wat 'n Afrika-kultuursisteem impliseer.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek na afloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #32 se respons is: dat na afloop van die gesprek rondom die Bybelteks sy 'n groter bewustheid toon vir die relevansie daarvan vir 'n moderne konteks.

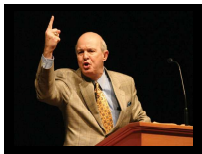
Opsommend kan dus van Deelnemer #32 gesê word: **dat sy in 1/10 van die beeld 'n skuif toon na afloop van die gesprek. Hoewel dit nie 'n besondere substansiële skuif is nie, toon sy tog 'n groter bewustheid van die magsimplikasies wat opgesluit is in die fotobeeld. Opmerklik is ook haar nugter besef van die uitdagings vir 'n Afrika-kultuurkonteks.**

Ideologiese profiel – Resultaatblad Deelnemer #33

Die Deelnemer se ideologiese verwysingsraamwerk kan in terme van Hofstede se kultuurdimensies soos volg omskryf word:

1. Magafstand-as: Respons toon 'n bewustheid van die groot magafstand-kultuurraamwerk waarbinne sy funksioneer.
2. Onsekerheidsvermyding-as: Godsdiens dien as bron van onsekerheidsvermyding.
3. Individualiteit/Kollektiwiteit-as: Respondent toon 'n sterk kollektiewe identifikasie, maar is tog bewus van die kompleksiteit wat die kollektief inhou.
4. Manlik/Vroulik-as: Respons toon dat die Deelnemer ingebed is in 'n sterk manlike kultuurraamwerk.
5. Langtermyn-/Korttermyn-oriëntasie-as: Deelnemer identifiseer met beide Afrika- en Westerse kultuursisteme. Sy toon egter 'n groter bewustheid van verhoudingsproblematiek na afloop van die gesprek.

Deelnemer toon 'n groter bewustheid van problematiek na afloop van gesprek in die B-respons by:

Opmerklik van Deelnemer #1 se respons is: dat die Deelnemer wat alreeds negatief teenoor die leierskapstyl soos uitgebeeld in Beeld 1 reageer voor die aanvang van die gesprek, in haar B-respons selfs meer krities is en skepties is oor die magsdinamika wat dit impliseer.

Beeld 5 en 9 noodsaak egter ook 'n enkele opmerking.

Hoewel die Deelnemer identifiseer met die Suid-Afrikaanse vlag as kollektiewe simbool, is sy pynlik bewus van die problematiek wat die beeld inhou en die realiteite wat dit impliseer. Deelnemer toon ook 'n bewustheid van die kompleksiteit van die verhouding wat geïmpliseer word in 'n tradisioneel Westerse troue.

Opsommend kan dus van Deelnemer #33 gesê word: **dat sy in 1/10 van die beeld 'n skuif toon na afloop van die gesprek. Hoewel dit nie 'n besondere substansiële skuif is nie, toon sy tog 'n groter bewustheid van die magsimplikasies wat opgesluit is in die fotobeeld. Opmerklik is ook haar nugter besef van die uitdagings vir die Suid-Afrikaanse konteks en die tradisioneel Westerse troue en die verhouding wat dit impliseer.**

Bylaag H

Demografiese en ideologiese vergelyking

Groep 1

Deelnemer se demografie	Resultaat van ideologiese vraelys
<p>Deelnemer #1 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 39 Moedertaal: Engelssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Onderwyseres Sosio-ekonomiese status: Bo-gemiddeld Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar Verhoudingstatus: Ander Geloofstatus: Gelowige Geloofstradisie: Ander Religieuse affiliasie: Nie van toepassing Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke (maar nie in 'n kerkgenootskap)</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #1 gesê word: dat sy by 4/10 van die beelde 'n skuif getoon het na afloop van die gesprek. Hierdie skuiwe wys op 'n groter bewustheid van problematiek wat na die oppervlak gekom het na afloop van die gesprek. Die Deelnemer is telkens in hierdie 4 responsgeleenthede meer skepties en agterdogtig. Die Deelnemer toon oor die algemeen 'n groter bewustheid.</p>
<p>Deelnemer #2 Bevolkingsgroep: Kleurling Ouderdom: 56 Moedertaal: Afrikaanssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Onderwyseres Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Geskei Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #2 gesê word: dat sy by 6/10 van die beelde 'n skuif getoon het na afloop van die gesprek. Hierdie skuiwe wys op 'n groter bewustheid van problematiek wat na die oppervlak gekom het na afloop van die gesprek. Die Deelnemer is telkens in hierdie 6 responsgeleenthede meer skepties en agterdogtig teenoor die status quo. Die Deelnemer toon oor die algemeen 'n groter bewustheid na afloop van die gesprek.</p>
<p>Deelnemer #3 Bevolkingsgroep: Swart Ouderdom: 48 Moedertaal: Xhosasprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Diaken in Anglikaanse Kerk Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Geskei Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #3 gesê word: dat sy by 5/10 van die beelde 'n skuif getoon het na afloop van die gesprek. Hierdie skuiwe wys op 'n groter bewustheid van problematiek wat na die oppervlak gekom het na afloop van die gesprek. Die Deelnemer is telkens in hierdie 5 responsgeleenthede meer skepties en agterdogtig teenoor die status quo. Die Deelnemer toon oor die algemeen 'n groter bewustheid na afloop van die gesprek.</p>
<p>Deelnemer #4 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 42 Moedertaal: Engelssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Tuisteskepper</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #4 gesê word: sy skuif in 3/10 beelde. Die skuiwe is egter nie radikaal nie. Die Deelnemer is meer behoudend in terme van haar eie standpunt, maar is tog meer bewus van die problematiek van</p>

<p>Sosio-ekonomiese status: Bo-gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Getroud Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Evangeliese tradisie Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>sisteme na afloop van die gesprek.</p>
<p>Deelnemer #5 Bevolkingsgroep: Kleurling Ouderdom: 47 Moedertaal: Engelssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Voorskoolse onderwyseres Sosio-ekonomiese status: Onder- gemiddeld Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar Verhoudingstatus: Geskei Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Anglikaanse kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #5 gesê word: sy skuif haar posisie radikaal in 1/10 fotobeeld en oor die algemeen sien ons 'n verandering in respons in 2/10 beelde. Hoewel dit nie 'n substansiële skuif in terme van getalle is nie, is daar 'n sterk patroon in die manier waarop die Deelnemer reageer. Sy openbaar 'n sterk geloof in die kollektief en in individue se verantwoordelikheid in die kollektief. Haar tweede respons dui in twee gevalle op 'n groter bewustheid van problematiek na gelang van die gesprekstemas.</p>
<p>Deelnemer #6 Bevolkingsgroep: Swart Ouderdom: 18 Moedertaal: Setswanasprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Skolier Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar Verhoudingstatus: Vriende Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: NG Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokke</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #6 gesê word: sy skuif in 3/10 beelde. Hoewel dit nie 'n substansiële skuif in terme van getalle is nie, is daar 'n sterk patroon in die manier waarop die Deelnemer reageer. Sy openbaar 'n sterk geloof in die kollektief en in individue se verantwoordelikheid in die kollektief. Haar tweede respons dui in twee gevalle op 'n groter bewustheid van problematiek na gelang van die gesprekstemas.</p>
<p>Deelnemer #7 Bevolkingsgroep: Swart Ouderdom: 33 Moedertaal: Xhosasprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Klerk Sosio-ekonomiese status: Seksuele oriëntasie: Verhouding status: Geloofsstatus: Geloofstradisie: Religieuse affiliasie: Vlak van betrokkenheid by kerk</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #7 gesê word: dat sy geen noemenswaardige skuif ondergaan in terme van haar reaksie op die fotobeelde nie.</p>
<p>Deelnemer #8 Bevolkingsgroep: Blank</p>	<p>Opsommend kan dus van Deelnemer #8 gesê word: dat sy geen</p>

<p>Ouderdom: 38 Moedertaal: Afrikaanssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Onderwyseres Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Getroud Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christen Religieuse affiliasie: NG Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke.</p>	<p>noemenswaardige (1/10) skuif ondergaan in terme van haar reaksie op die fotobeele nie.</p>
<p>Deelnemer #9 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 64 Moedertaal: Afrikaanssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Afgetrede maatskaplike werker Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Getroud Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christen Religieuse affiliasie: NG Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke.</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #9 gesê word: dat sy geen noemenswaardige (1/10) skuif ondergaan in terme van haar reaksie op die fotobeele nie.</p>

Groep 2

Deelnemer Demografie	Resultaat van ideologiese vraeys
<p>Deelnemer #10 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 56 Moedertaal: Engelssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Skoolpastoor Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Enkellopend Geloofstatus: Gelowige Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #10 gesê word: Dat sy ‘n skuif toon in 3/10 van die fotobeelde. Die beelde waarop sy skuif en ‘n groter mate van kritiek lewer, hou verband met sisteme wat die kollektief raak. Oor die algemeen toon sy ‘n groter bewustheid van die problematiek van hierdie sisteme na afloop van die gesprek.</p>
<p>Deelnemer #11 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 41 Moedertaal: Afrikaanssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Verpleegkundige Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhouding status: Getroud Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: NG Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokkenheid</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #11 gesê word: dat sy in 5/10 fotobeelde ‘n skuif maak na afloop van die gesprek. Sy toon oor die algemeen ‘n groter bewustheid van die kompleksiteite wat na die oppervlak gebring is tydens die gesprek.</p>
<p>Deelnemer #12 Bevolkingsgroep: Kleurling Ouderdom: 27 Moedertaal: Afrikaanssprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Sales Assistant (Health Shop) Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar Verhoudingstatus: Getroud Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Afrika-tradisioneel Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #12 gesê word: dat die Deelnemer op 6/10 beelde ‘n skuif toon in die B-respons. Sy toon oor die algemeen ‘n groter bewustheid van die kompleksiteite wat na die oppervlak gebring is tydens die gesprek.</p>
<p>Deelnemer #13 Bevolkingsgroep: Kleurling Ouderdom: Moedertaal: Afrikaanssprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Verpleeg ‘n ou dame Sosio-ekonomiese status: Onder-</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #13 gesê word: dat die Deelnemer ‘n skuif vertoon na afloop van die gesprek in 3/10 beelde. Die respons van die Deelnemer wys telkens op ‘n groter bewustheid van die problematiek wat die beelde inhou, veral in terme van die</p>

<p>gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Getroud Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: NG Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>weerloosheid van vroue in sosiale sisteme.</p>
<p>Deelnemer #14 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 37 Moedertaal: Afrikaanssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Polisiebeampte Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel. Verhoudingstatus: Getroud Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: NG Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Geen betrokkenheid</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #14 gesê word: dat sy in 1/10 beelde ‘n skuif vertoon. Die Deelnemer wys geen beduidende skuif na afloop van die gesprek nie.</p>
<p>Deelnemer #15 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 18 Moedertaal: Afrikaanssprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Skolier Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Ander Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: NG Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Geen betrokke</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #15 gesê word: dat sy in 5/10 beeld ‘n skuif vertoon na afloop van die gesprek. Hoewel die skuiwe nie beduidend is nie, getuig dit van ‘n groter bewustheid wat teweeg gebring is as gevolg van haar deelname aan die gesprekke.</p>
<p>Deelnemer #16 Bevolkingsgroep: Kleurling Ouderdom: 32 Moedertaal: Engelssprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Klerk Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Getroud Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christen Religieuse affiliasie: Evangelies Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde deelname.</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #16 gesê word: dat sy geen skuif maak na afloop van die gesprek.</p>
<p>Deelnemer #17 Bevolkingsgroep: Blank</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #17 gesê word: dat sy in 1/10 van die beelde</p>

Ouderdom: 54 Moedertaal: Afrikaanssprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Pensionaris Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar Verhoudingstatus: Lewensgenoot Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christen Religieuse affiliasie: NG Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokke	‘n skuif toon. Die Deelnemer skuif dus nie beduidend na afloop van die gesprek nie.
---	--

Groep 3

Deelnemer Demografie	Resultaat van ideologiese vraelys
<p>Deelnemer #18 Bevolkingsgroep: Swart Ouderdom: 36 Moedertaal: Engelssprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Hairdresser Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Getroud Geloofstatus: Gelowige Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #18 gesê word: dat sy in 1/10 van haar response ‘n skuif toon na afloop van die gesprek. Hoewel dit nie ‘n beduidende skuif is nie, toon die verandering wat sy wel ondergaan van haar insig in die magsimplikasies in verhoudingsaangeleenthede.</p>
<p>Deelnemer #19 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 36 Moedertaal: Engelssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding - PhD Beroep: Senior lektor by Rhodes Universiteit Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Enkellopend Geloofstatus: Onseker Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Geen Vlak van betrokkenheid by kerk: Geen betrokkenheid</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #19 gesê word: dat sy ‘n beduidende skuif maak in 6/10 van die geleenthede. Haar B-respons getuig telkens van ‘n groter bewustheid van die problematiese konsekwensies van die sake wat aangeraak is in die gesprek. Haar B-respons getuig ook van ‘n groter suspisie en bewustheid van die magsdinamika in sisteme en veral gender-aangeleenthede.</p>
<p>Deelnemer #20 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 31 Moedertaal: Afrikaanssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Junior lektor, Rhodes Universiteit Sosio-ekonomiese status: Bo-gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Enkellopend Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: NG Kerk. Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #20 gesê word: dat sy ‘n verandering toon in haar respons op 3/10 van die beelde. Hoewel dit nie ‘n besondere beduidende verskil is nie, toon haar B-respons in al drie die geleenthede ‘n groter bewustheid van die problematiek soos dit in die gesprek na die oppervlak gekom het. Haar verandering dui deurgaans op ‘n groter bewustheid na afloop van die gesprek.</p>
<p>Deelnemer #21 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 41 Moedertaal: Afrikaanssprekend</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #21 gesê word: sy toon ‘n skuif in posisie op 1/10 van die fotobeelde. Dit is nie werklik ‘n beduidende verskil nie. Tog is haar</p>

<p>Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Eie besigheid Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Getroud Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: NG Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>respons in terme van mag in verhoudings 'n belangrike een wat dui op groter bewustheid na afloop van die gesprek.</p>
<p>Deelnemer #22 Bevolkingsgroep: Kleurling Ouderdom: 17 Moedertaal: Engelssprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Skolier Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Enkellopend Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Geen betrokkenheid</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #22 gesê word: dat sy 'n radikale skuif toon na afloop van die gesprek as sy in 9/10 geleenthede tot respons 'n verandering toon. Haar B-respons in al nege geleenthede dui op 'n groter bewustheid van die konsekwensies van die sake wat in die gesprek na die oppervlak gekom het. Daar ontwikkel by haar 'n hermeneutiek van suspisie tydens die gesprek, wat duidelik sigbaar word in haar respons na afloop van die gesprek.</p>
<p>Deelnemer #23 Bevolkingsgroep: Swart Ouderdom: 37 Moedertaal: Xhosasprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Maatskaplike werkster Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar Verhoudingstatus: Getroud Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Afrika-tradisioneel Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokke</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #23 gesê word: dat sy in geen van haar response 'n skuif toon na afloop van die gesprek nie.</p>
<p>Deelnemer #24 Bevolkingsgroep: Swart Ouderdom: 42 Moedertaal: Engelssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Religieuse leier Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Getroud Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christen Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besondere betrokkenheid</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #24 gesê word: dat sy in 3/10 van die beelde 'n skuif toon na afloop van die gespek. Die skuiwe wys op 'n groter bewustheid van die konsekwensies van sake wat in die gesprek tot die oppervlak gebring is.</p>

<p>Deelnemer #25 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 45 Moedertaal: Engelssprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Multimedia ontwerp-konsultant Sosio-ekonomiese status: Bo-gemiddeld Seksuele oriëntasie: Homoseksueel Verhoudingstatus: Getroud Geloofstatus: Geïnteresseerd Geloofstradisie: Ander Religieuse affiliasie: Geen Vlak van betrokkenheid by kerk: Nie van toepassing</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #25 gesê word: dat sy in 2/10 response ‘n skuif toon na afloop van die gesprek. Hoewel dit nie ‘n besondere beduidende skuif is nie, maak sy tog ‘n merkwaardige konneksie tussen magsmisbruik en verkragting na afloop van die gesprek. Die Deelnemer toon tog ‘n groter bewustheid vir die konsekwensies vir die sake wat opgeduik het in die gesprek in haar B-respons.</p>
--	--

Groep 4

Deelnemer Demografie	Resultaat van ideologiese vraelys
Deelnemer #26 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 52 Moedertaal: Engelssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Lektor COT Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Geskei Geloofstatus: Gelowige Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke	Opsommend kan van Deelnemer #26 gesê word: dat sy in 1/10 van die beelde ‘n skuif toon in die B-respons. Hoewel dit nie ‘n beduidende verskil is nie, is haar sterk identifikasie met die kollektief en langtermyn-kultuuroriëntasie opmerklik. Na afloop van die gesprek toon sy groter bewustheid van die problematiek wat die kollektief in die gesig staar.
Deelnemer #27 Bevolkingsgroep: Kleurling Ouderdom: Moedertaal: Afrikaanssprekend Vlak van opleiding: Beroep: Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Verhoudingstatus: Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke	Opsommend kan van Deelnemer #27 gesê word: dat sy in haar respons op 1/10 van die beelde ‘n verandering toon na afloop van die gesprek. Die Deelnemer se data is egter nie genoegsaam om ‘n sinvolle profiel van te skep nie.
Deelnemer #28 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 45 Moedertaal: Afrikaanssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Begrafnisondernemer Sosio-ekonomiese status: Bo-gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Getroud Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: NG Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokkenheid	Opsommend kan van Deelnemer #28 gesê word: dat sy in 3/10 beelde ‘n skuif toon na afloop van die gesprek. Hoewel dit nie ‘n besonder beduidende skuif is nie, toon sy tog ‘n groter bewustheid en sensitiwiteit vir die sake wat na die oppervlak gekom het na afloop van die gesprek.
Deelnemer #29 Bevolkingsgroep: Swart Ouderdom: 45 Moedertaal: Xhosasprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Onderwys/Religieuse bediening Sosio-ekonomiese status: Bo-gemiddeld	Opsommend kan van Deelnemer #29 gesê word: dat sy in 2/10 beelde ‘n skuif vertoon na afloop van die gesprek. Hoewel die nie ‘n besondere beduidende skuif is nie, toon sy tog ‘n groter bewustheid van en sensitiwiteit vir die sake wat na die oppervlak

<p>Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Geskei Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>gekom het na afloop van die gesprek</p>
<p>Deelnemer #30 Bevolkingsgroep: Kleurling Ouderdom: 43 Moedertaal: Afrikaans-/Engelssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Religieuse leier. Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Getroud Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Geen betrokkenheid</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #30 gesê word: dat sy in 2/10 beelde 'n skuif toon na afloop van die gesprek. Hoewel dit nie 'n besondere substansiële skuif is nie, toon sy tog 'n groter bewustheid van die magsimplikasies wat opgesluit is in die fotobeelde. Verder toon haar respons 'n besondere kritiese houding teenoor sisteme en 'n bewustheid vir die problematiek wat dit impliseer.</p>
<p>Deelnemer #31 Bevolkingsgroep: Indiër Ouderdom: 53 Moedertaal: Engelssprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Tuisteskepper Sosio-ekonomiese status: Bo-gemiddeld Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar Verhoudingstatus: Getroud Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Hindoe Religieuse affiliasie: Geen Vlak van betrokkenheid by kerk: Geen</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #31 gesê word: dat sy in 1/10 beelde 'n skuif vertoon na afloop van die gesprek. Hoewel dit nie 'n besondere substansiële skuif is nie, toon sy tog 'n groter bewustheid van die magsimplikasies wat opgesluit is in die fotobeeld.</p>
<p>Deelnemer #32 Bevolkingsgroep: Swart Ouderdom: 17 Moedertaal: Ander Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Skolier Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Enkellopend Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christen Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokkenheid.</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #32 gesê word: dat sy in 1/10 van die beeld 'n skuif toon na afloop van die gesprek. Hoewel dit nie 'n besondere substansiële skuif is nie, toon sy tog 'n groter bewustheid van die magsimplikasies wat opgesluit is in die fotobeeld. Opmerklik is ook haar nugter besef van die uitdagings vir 'n Afrika-kultuurkonteks.</p>
<p>Deelnemer #33 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 45 Moedertaal: Afrikaanssprekend</p>	<p>Opsommend kan van Deelnemer #33 gesê word: dat sy in 1/10 van die beeld 'n skuif toon na afloop van die gesprek. Hoewel dit nie 'n besondere</p>

<p>Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Tuisteskepper Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Getroud Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christen Religieuse affiliasie: NG Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokkenheid.</p>	<p>substansiële skuif is nie, toon sy tog 'n groter bewustheid van die magsimplikasies wat opgesluit is in die fotobeeld. Opmerklik is ook haar nugter besef van die uitdagings vir Suid-Afrika se konteks en die tradisioneel Westerse troue en die verhoudings wat dit impliseer.</p>
--	--

Bylaag J

Skematiese voorstelling van ideologiese skuiwe

Groep 1				
Mate van verandering	#	Profiel van deelnemer		
Groot verandering 5 +	2	<p>Leser #2 Bevolkingsgroep: Kleurling Ouderdom: 56 Moedertaal: Afrikaanssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Onderwyseres Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Geskei Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>Leser #3 Bevolkingsgroep: Swart Ouderdom: 48 Moedertaal: Xhosaspreekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Diaken in Anglikaanse Kerk Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Geskei Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Anglikaanse Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	
Medium verandering 3-5	3	<p>Leser #1 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 39 Moedertaal: Engelssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Onderwyseres Sosio-ekonomiese status: Bo-gemiddeld Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar Verhoudingstatus: Ander Geloofstatus: Gelowige Geloofstradisie: Ander Religieuse affiliasie: Nie van toepassing Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke (maar nie in 'n kerkgenootskap)</p>	<p>Leser #4 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 42 Moedertaal: Engelssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Tuisteskepper Sosio-ekonomiese status: Bo-gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Getroud Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Evangeliese tradisie Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>Leser #6 Bevolkingsgroep: Swart Ouderdom: 18 Moedertaal: Setswanaspreekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Skolier Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar Verhoudingstatus: Vriende Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: NG Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokke</p>
Klein verandering 1-3	3	<p>Leser #5 Bevolkingsgroep: Kleurling Ouderdom: 47 Moedertaal: Engelssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Voorskoolse onderwyseres Sosio-ekonomiese status: Onder-gemiddeld Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar Verhoudingstatus: Geskei Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Anglikaanse kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>Leser #8 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 38 Moedertaal: Afrikaanssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Onderwyseres Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Getroud Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christen Religieuse affiliasie: NG Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>Leser #9 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 64 Moedertaal: Afrikaanssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Afgetrede maatskaplike werker Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhoudingstatus: Getroud Geloofstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christen Religieuse affiliasie: NG Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>
Geen verandering 0	1	<p>Leser #7 Bevolkingsgroep: Swart Ouderdom: 33 Moedertaal: Xhosaspreekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Klerk Sosio-ekonomiese status:- Seksuele oriëntasie:- Verhouding status:- Geloofsstatus:- Geloofstradisie:- Religieuse affiliasie:- Vlak van betrokkenheid by kerk:-</p>		

Groep 2				
Mate van verandering	#	Profiel van deelnemer		
Groot verandering 5 +	3	<p>Leser #11 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 41 jarige Moedertaal: Afrikaans sprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Verpleegkundige Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhouding status: Getroud Geloofsstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: NG kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokkenheid</p>	<p>Leser #12 Bevolkingsgroep: Kleurling Ouderdom: 27 jarige Moedertaal: Afrikaans sprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Sales Assistant (Health Shop) Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar. Verhouding status: Getroud Geloofsstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Afrika tradisioneel Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>Leser #15 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 18 jarige Moedertaal: Afrikaans sprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Skolier Sosio-ekonomiese status Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhouding status: Ander Geloofsstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: NG Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Geen betrokkenheid</p>
Medium verandering 3-5	2	<p>Leser #10 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 56 jarige Moedertaal: Engelssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Skool pastor Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhouding status: Enkellopend Geloofsstatus: Gelowige Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Anglikaanse kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>Leser #13 Bevolkingsgroep: Kleurling Ouderdom: Moedertaal: Afrikaans sprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Verpleeg 'n ou dame Sosio-ekonomiese status: Onder Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhouding status: Getroud Geloofsstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: NG Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	
Klein verandering 1-3	2	<p>Leser #14 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 37 jarige Moedertaal: Afrikaans sprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Polisiebeampte. Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel. Verhouding status: Getroud Geloofsstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: NG kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Geen betrokkenheid</p>	<p>Leser #17 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 54 jarige Moedertaal: Afrikaans sprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Pensionaris Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar Verhouding status: Lewensgenoot Geloofsstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christen Religieuse affiliasie: NG Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokke</p>	
Geen verandering 0	1	<p>Leser #16 Bevolkingsgroep: Kleurling Ouderdom: 32 jarige Moedertaal: Engels sprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Klerk Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhouding status: Getroud Geloofsstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christen Religieuse affiliasie: Evangelies Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde deelname</p>		

Groep 3				
Mate van verandering	#	Profiel van deelnemer		
Groot verandering 5 +	2	<p>Leser #19 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 36 jarige Moedertaal: Engels sprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding - PhD Beroep: Senior lektor by Rhodes Universiteit Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhouding status: Enkellopend Geloofsstatus: Onseker Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Geen Vlak van betrokkenheid by kerk: Geen betrokkenheid</p>	<p>Leser #22 Bevolkingsgroep: Kleurling Ouderdom: 17 jarige Moedertaal: Engels sprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Skolier Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel. Verhouding status: Enkellopend Geloofsstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Anglikaanse kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Geen betrokkenheid</p>	
Medium verandering 3-5	2	<p>Leser #20 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 31 jarige Moedertaal: Afrikaans sprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Junior lektor Rhodes Universiteit Sosio-ekonomiese status: Bo-gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhouding status: Enkellopend Geloofsstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: NG Kerk. Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>Leser #24 Bevolkingsgroep: Swart Ouderdom: 42 jarige Moedertaal: Engels sprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Religieuse leier Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhouding status: Getroud Geloofsstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christen Religieuse affiliasie: Anglikaanse kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besondere betrokke</p>	
Klein verandering 1-3	3	<p>Leser #18 Bevolkingsgroep: Swart Ouderdom: 36 jarige Moedertaal: Engelssprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Hairdresser Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhouding status: Getroud Geloofsstatus: Gelowige Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Anglikaanse kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>Leser #21 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 41 jarige Moedertaal: Afrikaans sprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Eie besigheid Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhouding status: Getroud Geloofsstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: NG Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>Leser #25 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 45 jarige Moedertaal: Engels sprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Multimedia ontwerp konsultant Sosio-ekonomiese status: Bo gemiddeld Seksuele oriëntasie: Homoseksueel Verhouding status: Getroud Geloofsstatus: Geïnteresseerd. Geloofstradisie: Ander Religieuse affiliasie: Geen Vlak van betrokkenheid by kerk: Nie van toepassing</p>
Geen verandering 0	1	<p>Leser #23 Bevolkingsgroep: Swart Ouderdom: 37 jarige Moedertaal: Xhosa sprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Maatskaplike werker Sosio-ekonomiese status Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar Verhouding status: Getroud Geloofsstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Afrika tradisioneel Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokke</p>		

Groep 4				
Mate van verandering	#	Profiel van deelnemer		
Groot verandering 5 +	-			
Medium verandering 3-5	1	<p>Leser #28 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 45 jarige Moedertaal: Afrikaans sprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Begrafnis ondernemer Sosio-ekonomiese status: Bo-gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhouding status: Getroud Geloofsstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: NG Kerk. Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokkenheid</p>		
Klein verandering 1-3	7	<p>Leser #26 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 52 jarige Moedertaal: Engelssprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Lektor COT Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhouding status: Geskei Geloofsstatus: Gelowige Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Anglikaanse kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>Leser #27 Bevolkingsgroep: Kleurling Ouderdom: Moedertaal: Afrikaans sprekend Vlak van opleiding: Beroep: Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Verhouding status: Geloofsstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Anglikaanse kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>	<p>Leser #29 Bevolkingsgroep: Swart Ouderdom: 45 jarige Moedertaal: Xhosa sprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Onderwys/Religieuse bediening Sosio-ekonomiese status: Bo-gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhouding status: Geskei Geloofsstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Anglikaans Vlak van betrokkenheid by kerk: Besonder betrokke</p>
		<p>Leser #30 Bevolkingsgroep: Kleurling Ouderdom: 43 jarige Moedertaal: Afrikaans/Engels sprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Religieuse leier. Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel. Verhouding status: Getroud Geloofsstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christelik Religieuse affiliasie: Anglikaanse kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Geen betrokke</p>	<p>Leser #31 Bevolkingsgroep: Indiër Ouderdom: 53 jarige Moedertaal: Engels sprekend Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Tuisteskepper Sosio-ekonomiese status: Bo-gemiddeld Seksuele oriëntasie: Geen kommentaar Verhouding status: Getroud Geloofsstatus: Gelowig Geloofstradisie: Hindu Religieuse affiliasie: Geen Vlak van betrokkenheid by kerk: Geen</p>	<p>Leser #32 Bevolkingsgroep: Swart Ouderdom: 17 jarige Moedertaal: Ander Vlak van opleiding: Sekondêre opleiding Beroep: Skolier Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Heteroseksueel Verhouding status: Enkelopend Geloofsstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christen Religieuse affiliasie: Anglikaanse kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokke</p>
		<p>Leser #33 Bevolkingsgroep: Blank Ouderdom: 45 jarige Moedertaal: Afrikaans sprekend Vlak van opleiding: Tersiêre opleiding Beroep: Tuisteskepper Sosio-ekonomiese status: Gemiddeld Seksuele oriëntasie: Homoseksueel Verhouding status: Getroud Geloofsstatus: Gelowig Geloofstradisie: Christen Religieuse affiliasie: NG Kerk Vlak van betrokkenheid by kerk: Gemiddelde betrokke.</p>		
Geen verandering 0	-			

Bylaag K
Gespreksanalyse Groep 1

Groep 1 – Gespreksanalise		
Gesprek	Opmerkings	Temas
<p>Kim: O.k., in this part of the process we are just kinda, taking it back to our group as a whole. And what I'd like to ask, is just to say a few words as to <u>what has been the most important for you?</u> What has stood out for you most? What has struck you most? As you read the text, as you have been in conversation with yourself and with the text. <u>If everybody would like to say a couple of words about that, and then we will open up the discussion and just have a general discussion.</u> O.k., I don't know who would like to start?</p>	<p>Gespreksleier gee die opdrag vir die aanvang van die gesprek:</p> <ol style="list-style-type: none"> Deelnemers moet in 'n eerste rondte opmerk wat die dinge is wat vir hulle die belangrikste was vanuit hulle interaksie met die teks. Elke persoon moet 'n kans kry om deel te neem en dan word die gesprek oopgestel vir 'n meer algemene bespreking. 	
<p>Deelnemer #1: O.k., I'll start. What probably struck me the most, is my anger about the fact that so little...although so much has changed on the surface... underneath, so <u>little has changed</u>. And I am like, is it what, 3000 years? Yes, 3000 years and we are still sitting, like you were talking about, the <u>silencing</u>. The society silences the abomination that happened. And although <u>constitutionally women in this country have power</u>, in reality there is still so much of this sort of control, abuse, silencing. Ja, I was just so struck by how many parallels there are with women in their day-to-day lives today.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 103 woorde - Deelnemer beleef 'n emosionele respons in reaksie tot die teks. - Teks spreek dadelik moderne realiteit aan vir die deelnemer en sy bring die tema van die teks na 'n moderne konteks. 	<ul style="list-style-type: none"> -Min verandering. -Stilmaak van vroue. -Regte van vroue.
<p>Kim: Thanks.</p>		
<p>Deelnemer #4: Ja, I think, as I mean, as you were saying, that is the tragedy of it. Is that <u>so little has changed</u>. Although seemingly we have got... you know, if we look at media, there is all this big talk about <u>women's rights</u>. And, you know, like let's say no to the abuse of women. But underlying... The underlying run of things...is ja, it's not really... Ja, there is <u>not much evidence of change</u>. Not in a positive way in any way. I think there is a lot of big talk, but very little action.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 95 woorde - Deelnemer #4 sluit aan by Deelnemer #1 en haar eerste respons tot die teks is ook gerig op die huidige konteks. - Herhaling van dieselfde temas soos deur Deelnemer #1 op die tafel gesit. 	<ul style="list-style-type: none"> -Min verandering. -Vroueregte.
<p>Deelnemer #9: Yes, <i>and what I have actually said</i> is there are a few times that they say, "<u>He did not listen</u>" and "<u>they did not listen</u>". And I mean, that is actually what is happening in rape. I mean, <u>she begged, she did everything. She</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 414 woorde - '<i>and what I have actually said</i>' : Aanhaling verwys terug na die 1-1 gesprek. Opmerklike inleiding aangesien die ander deelnemers nie hierdie informasie sou gehad het nie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Luister.

<p>bargained. She even brought in the king, to see what he would say. And then they say he did not listen and he raped her. And I think if we are talking about women, and we say we must empower women, we must concentrate on that. But, um, if we can learn...I think there are two sides. <u>If men can listen and understand what woman say...there will be a change.</u> But if a rape has happened, I think one of the big needs is for <u>someone to just listen to that person.</u> And it wasn't here at all. Not the person who raped her - he raped her and she begged him - and even when he said he was going to throw her out, she begged again and he didn't listen. Then she talked to Absalom. I mean he said to her, "Oh, you have been raped." But he didn't really listen to her. I mean, he was so filled with anger that he couldn't, he couldn't sort of help her. And that is actually what happens in families. I mean the same with King David, the father, they said he was so angry. And in your mind you can see, he is angry, but he turns his back on her. And why? Because it happened in the family. When you are hurt, you become angry. And because you are afraid of that anger, <u>you don't want to listen to the other person.</u> And that is what, when we were sitting next door and listening to the text. And I have always read the story and can see that she has been raped and, you know, I was angry with what happened there. But then it changed <u>because nobody listened to her.</u> <u>And if we can start to listen to people...</u> (And that is one of the exercises this morning.) I think we...and that is why this is actually, I think, in the Bible, to <u>tell us to listen. To listen to what people are saying,</u> and not to judge. To say that you have been raped, and now... But to listen to the heart of that person. I think it says it several times...<u>he didn't listen, didn't listen...</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Deelnemer sluit nie aan by wat vorige deelnemers gesê het nie, begin 'n nuwe gesprekslyn. - Deelnemer meen 'n sleutel tot die ontknoping van die teks is die verwysing na die feit dat niemand geluister het nie en gebruik haar spreukbeurt as 'n pleidooi vir mense om na mekaar te luister. - Sy begin telkens by 'n verwysing na die teks/verhaal en dan trek sy dit deur na die huidige konteks. - Deelnemer verwys na emosionele respons toe sy vroeër met die teks omgegaan het. - In die huidige lees is die 'luister' refrein egter 'n sleutel tot teksinterpretasie. Deelnemers beskou die hele teks vanuit hierdie sleutelfrase. 	
<p>Deelnemer #5: I also want to share something related to what Deelnemer #9 has just shared about <u>listening.</u> Because in a way where it started, there when Jonadab was sitting with Amnon and he actually supported him in his selfish will</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sluit aan by vorige deelnemer - Begin by 'n interpretasie van die teks en beweeg dan na moderne konteks. - Deelnemer blameer Jonadab vir die insident. Sy meen dat indien hy geluister het en bereid was om 'n standpunt in te 	<p>- Luister. -Neem standpunt in vir God.</p>

<p>and sinful manner, how he was planning to go about doing this. I think he was actually obsessed with lust. Because how he treated Tamar in the end, you know, with contempt, he treated her with contempt. That shows he was obsessed with lust. And if Jonadab really listened to Anmon, and understood the disgrace he was going to bring about to the family, the community, to King David's household and to Israel as a nation. He didn't think about the consequences and he failed to listen. To give him, you know, advice, you know, that was constructive. And in our daily lives, you know, I would say that we need to really <u>practise to listen</u>. Thinking about, you know, God's purpose...that God has got a purpose for each and every person. According to His purpose and plan for each and everybody. You know, we fail to think about that, and we sort of think about losing friendship. When people are planning evil, we don't <u>take a stand for God</u>. And this is how we fail at times, <u>not being good listeners and taking a stand for God</u>. You know, for his will to be done. And another person succeeds in his selfish way.</p>	<p>neem vir God, die gebeure dalk nie sou plaasgevind het nie. Deelnemer is dus besonder agterdochtig teenoor Jonadab.</p>	
<p>Deelnemer #6: This story it is very negative, yes. But as the years went by, <u>women came out to speak about it</u> and because, uhm, she didn't do anything about it. Because she was so scared. And her brother said, "O.k., so your brother did it to you, so just keep quiet about it. And yes, history repeats itself, as people said, but yet women went out and <u>spoke about it</u>. And more and more <u>women go out and say: 'Listen, I have been raped'</u> or report it to the police. I think it is a positive thing that happens now because people are <u>talking about it</u> more than in earlier years. And, ja, we need to listen to others.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 118 woorde - Deelnemer #6 sluit aan by Deelnemer #1 en Deelnemer #4. - Sy meen egter dat dinge wel verander het aangesien vroue nou die vrymoedigheid neem om te praat oor dinge wat gebeur. - Deelnemer meen dat die probleem eintlik lê by die feit dat Tamar nie iets gedoen het nie. Sy het van die verkeerde kanale gebruik gemaak deur met haar broer daaroor te praat. Sy reken verder dat Tamar nie iets gedoen het nie omdat sy bang was. - Sy reken dinge het verander aangesien vroue nou meer bereid is om te praat. 	<p>- Vroue praat oor wat gebeur.</p>
<p>(Deelnemer #9 wants to talk again, but Kim gives others a chance.)</p>		
<p>Deelnemer #3: Uhm, what makes me angry is that this has happened long ago, as Deelnemer #1 has said. And the government has brought in the <u>human rights</u>. But those <u>human rights</u>, I don't</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 395 woorde - Sluit aan by Deelnemer #1 en Deelnemer #4 - Emosionele respons. - Deelnemer maak geen verwysing na die 	<ul style="list-style-type: none"> - Mense- en vroueregte. - Mans misbruik mag. - Kultuur.

<p>know, how he/she is supposed to do it: but knowing the situation as it happened in the beginning and this, the people the nations took it for there. <u>And, the way men are now holding to it, to get their respect, to get women to fear them, and all that.</u></p> <p>Because, now, in our <u>cultures</u>, when you come as a woman, <u>saying that I have got rights. I am doing this because I have got rights. I am not listening to what you are saying for I have got my rights and I am taking this action</u> – then you are <u>disgracing the culture</u>, you know. Because they don't understand, they are the chiefs and they still keep what their ancestors, their elders, were doing. No one is coming to say that this is wrong. <u>And what is painful is that from the Scriptures, you know, it is supported.</u> Even they will tell you, you know, the Old Testament tells of our <u>ancestors</u> and this is what they were doing.</p> <p>So, the way things are happening now, seems, uhm, as if it makes <u>conflict between men and women</u>. Because the human rights did not come in the right way. <u>Saying that o.k., this comes from men, because they were the ones who had power.</u> So let us call men together and tell them that what happened before was wrong. This is supposed to change now, to bring their minds, you know.</p> <p>So, for me, if this is still not happening, that women can fight, <u>women can say they have rights</u>, but nothing will happen, because they are saying this is the way of our <u>ancestors</u> and their teachings. And if women bring this, then they are <u>bringing disgrace, because our ancestors will react, you know</u>, and everything won't go right. I don't know how this is going to happen. But it is not going to help as long as the woman has to fight alone and children have to fight alone. <u>The truth has to come from above to the men, clear their minds.</u></p> <p>Few men have the understanding that <u>women can only change the household, but not the whole world or the whole community.</u></p>	<p>teks nie, maar spreek eie moderne kultuurkonteks aan.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Deelnemer sluit aan by Deelnemer #1 en Deelnemer #4 in terme van die saak van vroueregte/menseregte. Sy meen egter dat dit nie reg gekommunikeer is nie. As vroue nou aanspraak maak op regte, dan doen hulle die kulturele tradisie skade aan. Mans het steeds die mag en baseer dit op die tradisie. Vir vroue om in 'n beter posisie te wees, moet die tradisie verander waarin vroue hulleself bevind. - -Die wette wat aan vroue mag gee of gelykheid probeer herstel, is kultuurvreemd. - Die Bybel word gebruik as 'n instrument om kultuur te bekragtig. - Wette en tradisionele kultuurkonteks is in spanning, dit lei tot spanning tussen mans en vroue. - -Vroue kan nie die verandering bestuur nie, dit moet van 'n kultuurgesag af kom. 	<ul style="list-style-type: none"> - 'Disgrace of culture'. - Ancestors. - Konflik tussen mans en vroue. - Verandering bestuur deur ware gesag. - Vroue se seggenskap in die huis, nie in gemeenskap. - Kultuur en Skrifgebruik lei tot misbruik van vroue.
<p>Kim: So the support for this comes in some way from culture and it seems from</p>	<ul style="list-style-type: none"> - - Die gespreksleier som bg. deelnemer se bydrae raak op deur te wys na die punt 	

Scripture.	wat die deelnemer maak: die misbruik van vroue word ondersteun deur kultuur en Skrifgebruik.	
Deelnemer #3: Yes, yes	.	
Deelnemer #7: Like when I hear the story, it makes me feel hurt and angry . Because David sends his daughter because he thought his son is ill. But the son was not sick, he just had the aim that he wanted to do this thing to his sister. And later on Absalom knew that his brother raped his sister, but he said that she must keep quiet about this thing, because this is bad They have got to <u>break the silence</u> and the word must go out and the brother must be punished for what he did. So, I think the <u>support</u> was not good. Because the <u>father supported</u> them in what they did, because he thought he was ill and now this thing happened to the family. So, it is bad.	<ul style="list-style-type: none"> - 130 woorde - Emosionele respons - Sluit nie by enige iemand aan nie, begin haar eie punt. - Deelnemer begin met 'n teksinterpretasie. Sy merk op dat Dawid 'n onwetende medepligtige gemaak word in die verhaal en dat Absalom ook medepligtig word omdat hy haar stil maak. - Vir die situasie om te verander moet mense bereid wees om te praat en om nie net te staan en toekyk nie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Stilte moet gebreek word. - Daar moet uitgepraat word. - Medepligtigheid van diegene wat niks doen om die situasie in die teks te verander nie.
Kim: So the father almost played a role as well.	<ul style="list-style-type: none"> - Kim maak 'n opmerking oor die medepligtigheid van Dawid in die verhaal. 	
Deelnemer #7: Ja, but the father thought he was doing a good thing, to send the sister. Because he sent Tamar to go make food for the brother. But then the brother raped her...	<ul style="list-style-type: none"> - 32 Woorde - Voortsetting van teksinterpretasie. Probeer die punt duidelik maak dat Dawid onwetend 'n medepligtige word. Hy was volgens haar nie bewus van die subteks van Amnon se versoek nie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Onwetend medepligtig.
Kim: And then she was silenced...	<ul style="list-style-type: none"> - Kim verwys na die tweede punt wat die deelnemer gemaak het oor die medepligtigheid van Absalom as hy haar stil maak. 	
Deelnemer #8: I think what struck me about it was the fact that, and if you think about it, women are still like that, <u>women are so over accommodating</u> . Always focusing on others' needs before we focus on our own. I find it sad that she was so wanting to please, almost, that obviously in that culture and also still today, <u>men</u> , and especially coming from a royal family, <u>the prince, had the power base</u> . So if he says that he wants to be served by so and so, then obviously that needs to be done. <u>And she was willing to do that</u> . And I think the fact that she was even willing to, like Deelnemer #9 said, to bargain to marry him, in order to save her honor, and	<ul style="list-style-type: none"> - 258 woorde - Emosionele respons. - Deelnemer begin by 'n teksinterpretasie, maar vanuit die hoek dat Tamar (soos vroue dikwels doen) bereid was om alles te doen vir Amnon. Sy sou enige iets prysgee om hom/die Huis van Dawid/Israel nie skade aan te doen nie. - Deelnemer verwys ook na die manier waarop Amnon die 'skuld' vir die insident skuif na Tamar en haar dan wegjaag. Te midde van al haar pogings om hom te akkommodeer, bly sy steeds die slagoffer en verloor sy alles. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vroue is te tegemoedkome d. - Mans het die mag.

<p>his honor and the nation's honor. But yet, he forced her, by raping her. Yes, I find it such a sort of a sad thing, that is so typical. Then afterwards, him being guilty, he charges her with his guilt because she is sort of symbolizing the bad thing that has happened. Then by sending her away, he will then feel better, because she would not be there as an accusation of this that has happened. And I think that is often the case, still. So I think it is difficult for women to always <u>want to accommodate</u> others' needs before themselves. And through that, I think they are losing themselves in the process often. And then being able to give less of themselves because there is just not enough left.</p>		
<p>Deelnemer #2: I also find that the <u>structure</u> was not right. Because from the beginning, what is his name, Jonadab, he actually scammed with Amnon to do this. If he, because he was supposed to go to the king immediately. And even the father for that matter, when his son asked that his sister must go and serve him, there should have gone, red lights went up: Why does my son want his sister to serve him, in the room? Or was it like, I can't believe that this is going to happen. Like actually you want to hide away from what is right in front of you and you don't want to admit what was going to happen. And at the end of it for her brother Absalom saying: "Oh, he is your brother. Keep quiet. Don't talk about it." Because she needed someone to talk to at the moment, because it was a hurtful thing that actually happened to her and here she is now alone, having to bear the brunt of it all. The hurt, the humiliation, everything. Now she must pretend that it never happened, it was like a dream, it was not that bad. You are still living, so go on with your life.</p> <p>So this is what happens: We are supposed to go on and pretend like nothing has really happened, as if you are not hurt or violated or whatever.</p> <p>Can I just share something that I saw yesterday? It's not (sigh), I don't know</p>	<p>- 675 woorde</p> <p>- Deelnemer #2 sluit aan by Deelnemer #7 deur te wys op die sisteem wat van al die rolspelers medepligtiges maak in Amnon se misdaad. Jonadab beplan die situasie met Amnon, Dawid stuur vir Tamar na Amnon en skep so die situasie waarin die daad moontlik is en Absalom maak haar stil wanneer sy na hom kom en praat oor die misdaad.</p> <p>- Vanuit haar teksinterpretasie vra sy 'n vraag oor ons moderne konteks. Is dit steeds wat gebeur? Moet mense net aangaan en maak asof niks gebeur het nie?</p> <p>- Deelnemer vertel 'n lang persoonlike verhaal oor 'n insident wat sy waargeneem het in die straat op pad huis toe waarby twee kinders betrokke was. Sy interpreteer die insident as 'n teken van sedelike verval en meen dit is a.g.v die opvoeding wat kinders ontvang en die voorbeeld van die TV. Sy verwys na die feit dat daar vroue was wat na die hele situasie gesit en kyk het, maar niks daaraan gedoen het nie. <u>Na gelang van die teks se boodskap voel sy dit is belangrik dat sy iets doen aan die situasie. Sy kan nie ook net sit en toekyk hoe dinge verder ontspoor nie.</u></p>	<p>- Medepligtigheid van ander rolspelers in die teks.</p> <p>- Stilmaak van slagoffers.</p> <p>- Mense wat net staan en toekyk en toelaat dat ongeregtheid geskied.</p> <p>- Sedelike verval.</p> <p>- Behoeft om iets te doen, om ongeregtheid te bekamp.</p>

how to explain it, but yesterday I came from school and I directly went to another friend and she did my hair for me, and I came, on my way home, and I stopped in this street and I saw two three year old boys, their pants were down and they were doing this dirty action. And I immediately stopped the car and I just looked at them. And the one facing me immediately pulled up his pants and the other one also. But I told her, what was so, I just couldn't get it out of my thoughts, the whole night. And I was thinking about Sodom and Gomorrah where the Lord said if things that are happening in, some or the other, other place. If God doesn't punish them, then the people of Sodom and Gomorrah are going to ask, but why did God punish us? Because I saw ladies sitting on the other side, it was a fairly broad street, like in front of a block of flats and I believe they must have seen this, because I could see them like smiling. And children were playing in between those two children, but nobody seems to care what is going on there. And it is so appalling, because, I mean, those children are so innocent, but those children are doing what they are seeing: TV's being on, staying in one room families, seeing this happen. So what do we teach our children? I don't know. So, she (other person in the group) asked me, what did I do. Even now, I spoke to my son, early this morning. He came to say hallo, and I told him what had happened and he asked me what did I do. En ek sê ek het net daar gesit. Ek het so toegeslaan. Ek het nie geweet wat om te doen nie, maar die oomblik toe ek gaan stilhou, toe het hierdie kinders, as if they knew it was not the right thing to do and they immediately stopped. But now I feel like I cannot just...because I know where that house is, and I asked my son, do you know... I mean, I will recognize the one child. But now, how do I go into that situation, because I feel like I cannot just leave it like this, I feel I have got, as a mother, as a human being, I need to do something. Even if I just go, like speak to FAMSAs and let them organize and

whatever ...I don't know.		
Deelnemers het tot op hierdie punt in die gesprek elkeen 'n beurt gehad om 'n eerste respons te deel met die groep. Die gesprek is van hier af oop vir vrye deelname.		
<p>Deelnemer #4: I think that is the other problem in this situation, that we, we are encouraging each other <u>to listen</u>. And I think <u>listening is very, very important</u>. But there are so few voices <u>speaking out the truth</u> in situations where we actually just tell it like it is.</p> <p>Amnon, I don't believe for one moment, he knew what love was. Who was speaking the truth of what love actually is? Jonadab, the so called friend, comes along and just adds fire to the flames. He doesn't say, hey, guy, you have got a problem, you have got to go see a psychologist. You know, there is just no <u>truth being spoken</u> into this situation. <u>And we are all sitting back, leaving it up to who knows who.</u></p> <p>In the past, the family, and I know this is like very much in the past, in our past, the <u>family was supposed to be that place where you learned truth</u>, where you learned solid foundations, on which to build your life. Uhm, how you actually established what is right and wrong in your life. I don't know if I am weird, but that is not happening in our day and age with children.</p> <p>That is why you see little children doing these 'funny' things. But inside of them, they are conscious... they know that that is wrong.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - -227 woorde - Deelnemer #4 sluit aan by die persoonlike verhaal wat Deelnemer #2 vertel het as toonbeeld van sedelike/morele verval. - Hoewel Deelnemer #4 ook meen dat dit belangrik is om te luister na mekaar en ander, is dit net so belangrik om die waarheid te praat in situasies van sedelike en morele verval. - In die gedeelte van teksinterpretasie wat sy doen, wys sy na die swak raad wat Jonadab aan Amnon gee. Jonadab versaa sy plig om die waarheid in die lewe van Amnon in te bring. - Deelnemer plaas 'n sterk klem op die <u>waarheid</u>. Sy meen dat die huisgesin en familie die plek is waar kinders geleer moet word wat reg en verkeerd is. Sy meen verder dat ons eintlik almal in die hart van ons hart weet wat reg en verkeerd is. 	<ul style="list-style-type: none"> - Luister - Neem standpunt in. - Praat die waarheid. - Familie as ruimte waarin waardes aangeleer moet word. - Sedelike/morele verval in samelewing. - Waarheid. - Familie as sentrum vir waarde-onderrig.
Deelnemer #2: Yes, that is why the minute I stopped...	<ul style="list-style-type: none"> - 8 woorde - Respons op Deelnemer #4 se verduideliking. 	
Deelnemer #8: They were ashamed.	<ul style="list-style-type: none"> - 3 woorde - Respons op Deelnemer #4 se verduideliking 	
Deelnemer #4: Absolutely!	<ul style="list-style-type: none"> - 1 woord - Bevestiging van eie interpretasie. 	
Deelnemer #2: The minute I stopped, he pulled up his pants, and the other one didn't even look. He pulled it up as well, because...	<ul style="list-style-type: none"> - 23 woorde - Bevestiging van Deelnemer #4 se interpretasie. - Deelnemer #2 word afgesny deur Deelnemer #4. 	
Deelnemer #4: But the <u>truth</u> of the matter is that children in this society have been left to themselves. Because you are the determining factor as to what is right and	<ul style="list-style-type: none"> - 51 woorde - Deelnemer #4 bekragtig haar argument oor sedelike verval deur te wys op die feit dat daar geen gesag meer is wat aan jong 	<ul style="list-style-type: none"> - Waarheid. - Geen riglyn vir waardes en norme.

wrong. <u>Because no one steps in and says to you, here is the life...</u> You are free to push it to the limit.	mense 'n riglyn gee nie.	
Kim: Just listening to some of the conversation that has been happening, it seems like there are also different truths. I mean if you look at Deelnemer #3's cultural truth. People who hold to that, might say, that is truth. That is the way the world works. Maybe, just that to throw into the pot as well for the discussion...	- Kim maak 'n opmerking oor 'waarheid'. Sy meen dit is nie iets wat ekstern is nie, maar wat in konteks gesetel is.	
Deelnemer #9: Uhm, when I say <u>listen</u> , I just concentrate on the Scripture that we have read. Because what happened there, is because <u>nobody listened</u> . If somebody did <u>listen</u> , like the king or the brothers, they would have acted. And that is what must happen. We must <u>listen and act</u> . We can't just leave it. Just listen and leave. But that is what I said what struck me here... <u>nobody listened</u> and then all that happened.	- 73 woorde - Deelnemer #9 reageer op Deelnemer #4 se opmerking dat dit nie bloot genoeg is dat mense moet luister nie, maar dat die waarheid gesprek moet word. Deelnemer #9 verwys na die feit dat mense nie geluister het nie soos 'n refrein deur die teks loop. Sy meen egter dat om te luister, net die begin is en moet opgevolg word deur iets te doen. Dit begin egter in luister na mekaar.	- Luister. - Luister en doen.
Deelnemer #2: Because I now feel like I must <u>act on what I saw</u> . <u>Act on my listening</u> . Because I <u>listened with my eyes</u> . So I must go back into that house. I don't know who I am going to take with me, but I told my son, <u>I cannot just leave it</u> . Because, I mean, what is going to <u>happen in that society</u> if adults can sit and watch across the street, like, they are watching a film playing and it is just nothing. It is normal.	- 89 woorde. - Deelnemer #2 sluit aan by Deelnemer #9 se oproep en voltooi so die gesprek wat sy ingelei het met haar persoonlike verhaal. - Sy vind in die gesprek haar roeping om iets te gaan doen, bekragtig deur die interpretasies en bemoediging van ander. - Sy beskou dit as haar verantwoordelikheid om teenoor sedelike verval op te tree.	- Luister. - Luister en doen. - Betrokke raak. - Verval in samelewing.
Deelnemer #9: It is good that you want to do something. That is the beginning of it...	- 15 woorde. - Deelnemer #9 bemoedig Deelnemer #2. Sy meen verandering begin by ons optrede.	- Doen vanuit luister.
Deelnemer #5: I am also sitting broken here, I also feel like it was, because when I was invited to this group, I never realized that God was taking me away or helping me in the situation that I am finding myself in today. Because, I also, by being the one who said I will <u>be taking a stand for you</u> , God, I am actually suffering in the neighborhood where I live. Because when this happened to this girl and I <u>took a stand</u> and I went to the social workers and I went to the pastor, and we prayed together and talked. And the pastor told me about the red tape, and	- 669 woorde - Sy sluit aan by die tema wat Deelnemer #4 benadruk het in respons tot Deelnemer #2 se verhaal deur te sê dat ons 'n verantwoordelikheid het om standpunt in te neem. - Haar respons is baie emosioneel en neem die vorm aan van 'n intens persoonlike verhaal. - Die deelnemer deel haar verhaal oor verwerping en pyn wat sy deurleef het as gevolg van die feit dat sy standpunt ingeneem het oor die dinge wat verkeerd is.	- Neem 'n standpunt in. - Gebrandmerk oor sy 'n standpunt inneem. - Die prys om te betaal om uit te praat is baie hoog.

said it was going to take a long time, and this child is so helpless. And we prayed and there was action immediately. But what I **suffered** after that was [redacted] unbelievable, because now I am labeled, you know. **There is pain in my life.** Because last year, just before my kids wrote exams, their little dog disappeared. And just before they wrote exams the body of this dog was left at my front door. It was burned on one side and its head was smashed. As if they must be traumatized, you know, and not write exams and be affected by it. Now a few weeks later... I live in my granny's house, my granny died in '82 and when I got divorced, I was asked by my mother to come and live here and oversee my granny's estate... so my mother's sister also lived on the property. She has a lady who was brought up by her. It was her son's daughter. And now she has got two children. And she has been abusing my mother's sister and for a long time I kept quiet. But then I decided to take action against her. And last week we went to court, and she was verbally abusing me for taking action against her and helping my mother's sister. My mother's sister is 75 years old, she is helpless. She has to look after the two children, this lady's two children, her grandchildren. Now she has to look after the great grand children, she has to pay this lady's debt. She goes to the taverns and disappears for three days and leaves her children there to be looked after, and nothing happens about it. There is also another little girl, my cousin's daughter. She is 11 years old. She is also forced to look after her. [redacted] So I decided I was going to take a stand. I am going to take her to court. So this is my second action in this community. But this is family. [redacted] Now I have the whole family against me now, they want me out. And yesterday, we went to court last week and then with the order, there was a warrant of arrest attached to these orders. That she must not abuse us, verbally, and she must not physically abuse my mother's sister. [redacted] Because she has physically abused my

- Sy beskou die gesprek as bevestiging van die feit dat sy standpunt moet inneem, maar wys op die besondere hoë prys wat sy moes betaal en die pyn wat dit haar aandoen.

<p>mother's sister, my aunt, and my cousin. She hit her with two bricks after she talked about her going off and leaving the kids with her.</p> <p>So, was sort of out, evicted. But yesterday, she came with the police, just to show that there is no justice, she came with the police, trying to retaliate. She said I abuse her children, and I verbally abuse her. And she wants to come back to her home. Her father has got a house. He left some years ago. He lives in George. So he left the house with the stepmother. But she doesn't want to live there, because the stepmother is strict with her. And we are soft targets, you know. She can leave her kids and go and spend days where she wants. And she has having relationships with the clerks at the court and ja, she is getting her way through. So, now, you know, she has a court order against me.</p> <p>Ja, it is so painful</p>		
<p>Kim: At the heart of what you are saying, is that there is a <u>cost to taking a stand</u>. And it can be very, very painful.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - - Kim som die deelnemer se verhaal op deur te wys op die feit dat om standpunt in te neem, 'n prys kos. 	
<p>Deelnemer #5: Ja, so I have the whole family against me. And they don't seem to see the truth. You know, they actually go for the evil. It's... I don't know...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 29 woorde - Deelnemer beaam Kim se opsomming van die situasie. 	
<p>Deelnemer #6: If I can add to what you are saying. In <u>African culture</u> we hectically live on the rules, on the teachings of the Old Testament, where the <u>woman will respect the man of the house</u>. Because he is that man, and he will decide. And we are women, so we don't really have a say, and all those <u>rules in the Old Testament</u>. Some people would say o.k., the community has accepted that it does not really exist anymore. Because, we have now, <u>Jesus has come, and He has saved us</u>. And you know somewhere in The Bible it says women are not allowed to go to church without a hat. (Laugh) But still in <u>African culture</u> a woman is still not allowed to go to church after she has given birth to a baby, for two weeks or something, and only then is she allowed to go. And if she has her period, she cannot go for a week after that, and then</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 201 woorde - Deelnemer #6 spring terug na temas wat deur Deelnemer #3 in haar 1ste spreekbeurt aangeraak is. - Deelnemer #6 beleef 'n spanning tussen Afrika- kultuur wat geïnformeer word deur Ou Testamentiese reëls en wette/regte wat aan vroue gegee word wat tot 'n groter mate volgens haar deur Jesus geïnspireer is. 	<ul style="list-style-type: none"> - Afrika-kultuur. - Ou Testamentiese reëls. - Jesus. - Mans besit die mag a.g.v Ou Testament. - Sterk kontras tussen kultuur gebruike en moderne vroue-regte.

<p>she can go again. <u>Because in the Old Testament they say so.</u> And now we just don't live like that anymore... We go to church because we know that <u>Jesus has forgiven us and died for us sins.</u></p> <p>But it is horrible... I don't know if we are supposed to go with the fact that we are women and we have rights and on the other hand, <u>that you have to obey the men.</u> O.k., I don't know...</p>		
<p>Deelnemer #1e: You find yourself caught between the two...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 7 woorde - Deelnemer #1 toon simpatie met Deelnemer #6 se beleving. 	
<p>Deelnemer #4: I think it is amazing that we as people can read into things what we want to see there...and we except things as we want to except them. Because, as Deelnemer #6 is saying, those <u>rules and regulations that were there, for the Old Testament,</u> they were for the people of God, the nation of Israel. They were very specific. They were there to set them apart, to distinguish them as God's people. You <u>have the coming of Jesus,</u> and there is this beautiful verse in the NT where Jesus Himself says, I have not come to abolish the law, I have come to fulfill it. Because I am the only one who can. You have all been trying so hard, but none of you get it, but I am going to come and really just hit it on the head and show you, how it is done. And then He does it for us. And that is basically what is saving us. And releases us from this old covenant into this new covenant, where you see such freedom and liberation. <u>But we like the bondage. We like staying all bound up in these 101 rules and regulations. We like to see in the little box what is expected of us...</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 210 woorde - Deelnemer #4 sluit aan by Deelnemer #6 deur die Ou Testamentiese reëls temporeel te verduidelik. Sy poog om aan te dui dat dit reëls was vir 'n spesifieke konteks en dat in Christus die wet nuut geword het en ons vry geword het van Ou Testamentiese wette. - Sy meen egter ten slotte dat ons dikwels teruggryp na wette aangesien dit ons pas en ons graag gebonde wil wees. - Indirek keur Deelnemer #4 dus die gebruik van Ou-Testamentiese wette af wat gebruik word om vroue te onderdruk. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ou Testamentiese reëls. - Jesus. - Keuse vir verbondenheid aan reëls.
<p>Deelnemer #1: But don't you think it is complicated, because, that sounds very simple, but there are the <u>Old Testament rules,</u> and if you are thinking gender issues then there were clearly problems there... and, then <u>Jesus came and liberated us</u> from that and there is a new covenant... And then you put <u>Paul in the mix...and he has some gender issues,</u> let's be honest. And so, just as you read the Bible, Paul comes after the Gospels, and so, it's hou van...(sigh)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 80 woorde - Deelnemer #1 sluit aan by Deelnemer #4, maar gaan verder deur die situasie te kompliseer. Sy meen dat Ou Testamentiese wette dalk deur Jesus verander is, maar dat Paulus dan weer vroue marginaliseer deur sy interpretasie van die Evangelie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ou Testamentiese wette. - Jesus. - Paulus. - Gender-issues.

<p>Deelnemer #4: But there, again, I don't see <u>Paul</u> as having <u>gender issues</u>. I just see this man being really passionate about the place that God has called him to. I see him saying to all the other women, if you see him continue into all the other epistles, I see him <u>commend so many other women for their work for the Lord</u>.</p> <p>It was just that he was this crazy passionate guy who had a very clear calling. And <u>in his culture</u>, obviously, women still, the Israel culture was still very evident. I mean <u>Jesus</u> didn't come and then everything just went out the window.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 104 woorde - Deelnemer #4 reageer op Deelnemer #1 se problematisering van die saak. Sy meen dat Paulus 'n man was wat kultureel gebonde was, maar wat 'n passie vir die werk van God gehad het. - Paulus gee eer aan vroue maar bly 'n seun van Israel en sodoende kultureel-gebonde. - Jesus se offer verander nie kultuur nie. 	<p>-Paulus. -Gender-issues. - Jesus. - Israel- kultuur. - Vroue se werk vir God.</p>
<p>Deelnemer #1: Sure...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 1 woord - Deelnemer #1 dink na oor Deelnemer #4 se respons. 	
<p>Deelnemer #4: Ja...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 1 woord - Deelnemer #4 beaam haar respons 	
<p>Deelnemer #8: I think people also didn't want to... (cut off)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 7 woorde - Deelnemer #8 probeer tot die gesprek toetree, maar word deur Deelnemer #9 afgesny. 	
<p>Deelnemer #9: I think the bridge we can build with that is actually in the <u>Ten Commandments</u>. What <u>Jesus</u> has said, and what God has said, is the first and the second <u>commandment</u>. And that is even if you are going to read the Bible: <u>It is love your God and the second is... love your neighbor as you love yourself</u>. I mean if you are a man, say for example, and you love yourself, you must love your wife as well. Because that is sort of equal. But I think if we can just accept that, because that is such a difficult rule. But if you love yourself, you can love everyone. That just opens the doors to love and respect. I mean, even in the <u>Old Testament</u> it was respect. It was not rules, if you respect someone. If you respect your wife, you will not <u>put her underneath</u>... So the respect is too much. The love is too much. And now, if we come back to the beginning, to what we read here of love. That is not love. So that was lust, and there were no respect, and no kindness, and no support and nothing. Now that is not love. When a <u>man says I love a woman, it's not breaking her down</u>, or so, it is rather giving her respect. And that is</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 373 woorde - Deelnemer #9 onderskep die gesprek en stel in die Tien Gebooue 'n instrument voor waarmee die brug geslaan kan word vanaf Bybelse literatuur na moderne konteks/moderne kulture: Sy meen dat die navolging van die liefdesgebod sal meebring dat daar nie onderdrukking van vroue sal wees deur mans nie aangesien die liefdesgebod liefde en respek wedersyds impliseer. - Deelnemer #9 bring die gesprek terug na die teks. - Sy wys in 'n eerste teksinterpretasie-opmerking dat Amnon se gedrag nie getuig van liefde en respek nie en dat hy nie die liefdesgebod nastreef nie. - In haar tweede teksinterpretasie-opmerking sluit Deelnemer #9 aan by 'n opmerking wat Deelnemer #6 redelik aan die begin van die gesprek gemaak het. (Deelnemer #6 meen in haar opmerking dat die situasie baie verander het aangesien vroue nou makliker praat oor onreg.) Deelnemer #9 wys daarop dat Tamar wel gepraat het en selfs meer gedoen het as wat vroue vandag sal doen. Ons leer by Tamar die les dat ons wel 'n 	<p>- 10 Gebooue. - Liefdesgebod. - Ou-Testament. - Staan op vir regte. - Neem standpunt in.</p>

<p>easy.</p> <p>But to come back to Tamar. When you said people are fighting, <u>for to say now, that they have got a voice.</u> If you look at Tamar, she was fighting the whole time. She went out in public, and. tore her dress to say: I am not a virgin anymore. She cried, she became hysterical, she cried out, she put ashes on her head. Much more than our women would do today. They'll go through a court process, they'll go to counseling. And the counselor must kind off help them to get through it. It is very respectful. But there she went out in the community. Into wherever and she said I have been raped. And in those days it didn't happen. I think what we learn from here, is that thousands of years ago this story is that she did stand up for herself.</p>	<p>stem het en moet praat.</p>	
<p>Deelnemer #8: I think the first thing I want to react on is on what we said about <u>Jesus</u> and then <u>Paul</u> and so on. I think it is, or we must bear in mind that <u>Jesus was very much a sort of radical figure</u> in his time. He did not come as the typical <u>Jewish man</u> (laughter) Uhm, and I think he was seen as wow, this man is radical. And therefore I think not everyone understood really how radical he was. And of course, with that trying to show what God was like. Because they have brought in a perception of how they interpreted things. And <u>Jesus came to try and show them the truth.</u> <u>I don't think they really wanted to see that,</u> and I think that He also had to be crucified in the end. <u>Because they wouldn't accept him and his message.</u> And, ja true, Paul had a passion and a calling, but also he was still a <u>Jewish man.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 163 woorde - Deelnemer #8 neem wel haar spreekbeurt op nadat sy in die vorige rondte deur Deelnemer #9 afgesny is. - Sy spring tematies terug na die gesprek wat tussen Deelnemer #4 en Deelnemer #1 ontstaan het oor Ou Testamentiese reëls en Jesus se herinterpretasie daarvan, asook die kompleksiteit van Paulus. - Deelnemer #8 se respons is in 'n sterk mate op Deelnemer #1 gerig as 'n soort verduideliking van Jesus in konteks. - Deelnemer #8 wys op die feit dat Jesus 'n radikale figuur was wat homself teen die norm van Joodse kultuurpraktyk opgestel het. - Mense aanvaar nie sy lering nie en die dominante Joodse kultuur bly oorheers. - Paulus is steeds 'n produk van die dominante kultuurraamwerk. 	<ul style="list-style-type: none"> - Jesus. - Paulus. - Jesus as radikale figuur teenoor kulturele norm. - Joodse kultuur.
<p>Deelnemer #4: Yes, rooted in his Jewish culture.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 6 woorde - Deelnemer #4 beaam Deelnemer #8 se interpretasie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Dominante Joodse kultuurpraktyk.
<p>Deelnemer #8: Ja, I think so. And. secondly, if I listen to what Deelnemer #9 said, I think it is very ironic, if we look at the conversation this morning, what Deelnemer #9 said now about, if people can learn, now like men for example, like we were talking about. <u>If men could learn</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 199 woorde - Deelnemer #8 sluit aan by Deelnemer #9 se opmerking oor die liefdesgebod. - Deelnemer #8 maak 'n besondere bydrae tot die gesprek oor Afrika-kultuur en die misbruik van vroue. Sy verwys na die Afrika-term, ubuntu. Sy meen dat, hoewel 	<ul style="list-style-type: none"> - Liefdesgebod. - Liefde en respek. - Ubuntu. - Afrika-kultuur. - Ancestors and elders.

<p><u>to love themselves they will also be able to respect women and other people and love them.</u> I always find it a great irony, like in life orientation in school. We strongly focus on teaching children the concept of <u>ubuntu</u>. Which is an <u>African traditional concept</u> and which we are trying to put through to all the cultures in South Africa to bring people together. <u>And to say that through respecting yourself you will respect all the people around you.</u> And I always find that it is an <u>irony that it is an African concept and yet often we have stories like what we spoke about today where, in practice that is not what has been there.</u> Like with the <u>ancestors, with the elders.</u> It hasn't necessarily been the way people live, although the <u>concept has been there in the culture for all human kind.</u> It is very ironic.</p>	<p>die term wat respek en liefde impliseer baie algemeen bekend is en gebruik word, dit selde sigbaar is in mense se gedrag. Sy vind dit ironies dat dit so 'n prominente term is en tog nie tot uitdrukking kom in die kultuurkonteks nie.</p>	
<p>Deelnemer #1: Yes I think it is, but I also think it is quite a <u>universal</u> thing. Because religiously, and culturally...I mean if you look at all <u>religions, all cultures</u> at their core have some, I mean, some...o.k. some have this thing of "love everyone in this society, but not somebody outside this society". <u>But there is still that core of love and respect.</u> But none of us mange...I mean I had such a shock. I had the opportunity to go to India a few of years ago, and I have always read about Hinduism and about what an amazing religion it was, because you have their female gods and male gods, and they respect the animals, and they respect the people and I was anticipating this amazing society where there was all this love and respect. (Laughter) (Sight) I might as well have stayed at home. (Laughter)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 146 woorde - Deelnemer #1 sluit aan by Deelnemer #8. Sy merk op dat die gebrek aan lewenswyse wat vloei uit terme soos ubuntu nie net in Afrika-kulture gesetel is nie, maar in alle godsdienste en kulture. Hoewel daar dikwels 'n kode van liefde en respek is, is dit dikwels nie sigbaar in mense se gedrag nie. - Deelnemer #1 deel 'n persoonlike ervaring van waar 'n sekere verwagting oor 'n morele kode nie in 'n werklike situasie sigbaar was nie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Universeel. - Godsdienste en kulture. - Liefde en respek.
<p>Deelnemer #8: Ja, the reality...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 3 woorde - Deelnemer #8 sluit aan by Deelnemer #1 deur te beaam dat die werklikheid nie altyd so digby die moreel/etiese kodes hou nie. 	
<p>Deelnemer #1: Uhm, because we know, we know, it comes back to what you were saying, we know intrinsically there's a core, I think, where we understand as humans universally what is right: and.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 46 woorde - Deelnemer #1 sluit aan by Deelnemer #9 se verwysing na die feit dat liefde en respek in die sentrum van waardes gesetel moet wees. 	<ul style="list-style-type: none"> - Liefde.

<p>what is right is love. But jeez, do we struggle to get there...(Laughter)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Hoewel ons dit glo, beleef ons dit egter weinig in die realiteit. 	
<p>Deelnemer #9: And here, I am always coming back to the text, but what, it starts in a <u>family</u>. And what has happened here, is a <u>family</u> has failed a person who needed <u>love at that time</u>. And maybe it is still happening in our communities. You know, <u>families</u> don't stick together anymore. Or, they stick together for the wrong thing, like here, they, they all do the negative thing. But, uhm, if people learn <u>respect</u> in their homes. If children learn to <u>respect</u> their father and their mother. Uh, but the father and the mother must also <u>respect</u> the children. Uh, then you can leave those children to go into the world and that will be there. There will be times that they forget about certain things, but there is something there, that they can cling to. Like Tamar. Tamar knew it was wrong, but the brothers didn't...or the one brother then...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 151 woorde - Deelnemer #9 bring die gesprek weereens terug na die teks. - Deelnemer #9 sluit aan by 'n opmerking wat vroeg in die gesprek deur Deelnemer #4 gemaak is: dat families die plek is waar waardes geleer word. In die familie moet respek en liefde gehandhaaf word en so aan kinders geleer word. Dit is die enigste manier om 'n sinvolle waarde-sisteem te vestig. 	<ul style="list-style-type: none"> - Familie as sentrum vir aanleer van waardes. - Respek.
<p>Deelnemer #3: Uh, I think in the old days, I am talking about <u>African culture</u>, I think the <u>ubuntu</u> was there. Because even then those people can, were affording to look after their families. Because they were <u>farming</u>, you know, they had their fields, there was no poverty. The <u>ubuntu</u> was there: if the neighbor was hungry and this person has cows, everything in the field...he can share with the other person. But all those things were taken away from them and there was <u>poverty</u>. <u>This father had to go away, looking for a job, leaving the mother now alone with the children.</u> <u>And when he is out there for a year, for two years, he is starting other relationships there.</u> And this father had to leave the children to go and look for jobs so that he can provide for the children here...and <u>those children, there is no one who is looking after them.</u> You know, they are just growing up with no one, there is no one who is saying, "This is wrong, this is right". There is no one who is trying to give love to them or show love for them. So there is <u>that pressure in that family</u>. So there is <u>no love in those families</u> any more. You know. There is just frustration. There is just suffering in</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 780 woorde - Deelnemer #3 het in haar eerste spreekbeurt die hele saak van Afrika-kultuur ingelei. Nou lewer sy 'n respons op die dekonstruksie van die term ubuntu wat deur die groep gedoen is. Sy verduidelik dat tradisionele Afrika-waardes tot 'n val gekom het a.g.v. armoede en verwestering van kultuur. Gesinne het as gevolg van armoede 'n ouer verloor wat elders moes gaan werk en daardeur is die sisteem verswak. Verder is die invloed van TV en Westerse waardes problematies. - Die problematiek word verder vererger deur kinders wat na Model C-skole gaan en daar in 'n alternatiewe kulturele raamwerk opgevoed word. Dit bring spanning tussen ouers en kinders. Sy pleit vir die bemagtiging van ouers en nie net kinders nie. - Ten slotte verwys sy na die verwydering tussen die liefdesgebod van die Evangelie en die dominante kulturele waardes. Vrees vir jou man teenoor respek vir jou man soos die Evangelie vereis. - Al hierdie bg. faktore maak die gesprek oor vroueregte in 'n Afrika-kultuur problematies. 	<ul style="list-style-type: none"> - African culture. - Landbou. - Ubuntu - Poverty. - Opbreek van familie-eenheid. - Gebrek aan opvoeding. -TV sonder ouer- leiding. - Model C-skole. - Konflik in families. -Bemagtiging van ouers. - Familie as bron vir waarde-onderlig. - Kerke. - Liefdesgebod teenoor kulturele raamwerk.

there. And I think that is the thing that is happening. It is very difficult for Africans. Because yes, there are TV's and all that, and the children are seeing that, and you are not there as a mother. You know, they are looking in those TV's...after that they go out to others they share that, they laugh, they want to do the things that they have seen on TV. You are not there to sit with the child when they are watching TV and say this thing is not the right thing for you to do. It is something that is making you aware of the things that will happen when you are grown up and all that...

I think you people, the white people, are so fortunate, because they have got people to look after their children. Even if they are at work, you know, your children are safe and everything. But for us...it is difficult. And you want...now that they are in Model C schools, because in the African schools there is no education, you know they are poor, in facilities and all that, so you want something better for your child. You send your child to Model C schools and they are learning other things there, you know, and when they come home, it is a conflict. Because it is not what you...you know. Sometimes it is even difficult to say it is wrong, because it is what you child is learning. So there is that...this change is difficult for Africans. It is very difficult. That is why I am saying, if the person who is in charge, who is above, giving orders, can start with the parents. Each and every time new things are coming and, say now, there is changing of laws, there is changing of this, and the situation maybe in the family will be like this: to make them aware, to make them ready for what is happening. To make them think, how can we come about with our families, now, in this situation. Because now the child is fighting with the parents, because the parents are against what the child is learning and the child is learning something that you think sometimes is right, but for you it's not easy to change your mind now. You have to take time, maybe that will be the right time. Maybe

<p>it will be better if you can be made aware before they come. So it is just a problem that I have, a problem that even the <u>church</u>, I think, had. Because you are preaching now the <u>New Testament</u>, for what Jesus wants us to be <u>like in our families</u>. But it is not easy, because your husband has got that <u>teaching from their parents</u>. It is not easy to come for you, that my husband, we have got to love one another. You should not treat me...I am not supposed to fear you but I am supposed to <u>respect</u> you. You know, the way you are treating me...is not right. Then he will be angry and he will say if you are not going to obey what is in this house, in <u>this family</u>, <u>for this culture</u>, then you can take your bags and go, you know. So that is the problem we have, you know... It is not easy...</p>		
<p>Deelnemer #6: It is true that we are sent to <u>model C schools</u> and stuff. But I must say I am very, very <u>privileged</u> to have a group of friends. We are very different. We are like all <u>cultures in one group</u>. It is very nice. And I am very <u>privileged</u> to say that we can sit in that group and talk about God and usually people our age are so ashamed to say, uhm, I believe in God and just talk about it in your friendship group, and share things and views and stuff. And then you go home, and I think about the stuff that my mom and dad taught me, and, yes, <u>we differ from cultures and stuff</u>, but <u>there is something that is similar, even though we come from different backgrounds and stuff</u>, I just think I am very privileged to have those friends that I can go to and, like, talk to. I mean, I have this friend, in the hostel, X, oh, I love her so much, we like reading. We choose a book to read for a month, or if it is long, then longer, and, then once a week we would sit together and talk about it and share ideas and how we felt about the book. And take it out to our friends and ask them how they feel about it, because we feel it is something that we should share with people around us, you should not keep it to yourself. And I just think I am very privileged to have that,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 309 woorde - Deelnemer #6 reageer op die problematiek wat Deelnemer #3 in die bespreking aangeraak het. - Sy reageer egter van die ander kant van die vergelyking af aangesien sy 'n swart leerling in 'n model C-skool is. Sy beleef kulturele diversiteit as opwindend en het die ervaring dat sy vryelik met ander in gesprek kan tree. Sy sien nie haar interaksie met ander as 'n bedreiging of verarming van haar kultuur nie, maar as 'n voorreg. - Sy deel haar ryk ervaring van diversiteit met die groep deur "n persoonlike verhaal aan te haal. - Sy noem ook die feit dat daar konflik is tussen haar en haar ouers as gevolg die verskillende wêrelde waarbinne hulle funksioneer. 	<ul style="list-style-type: none"> -Kultuur. -Model C-skool. -Universele. -Bevoorreg. - Gesprek.

<p>because yes, our mothers are very concerned, but we always think of ‘my mother taught me that’ or ‘my father taught me that’, we must do this and do that. We never feel like we forget about it, we keep it in mind. We keep it in mind.</p>		
<p>Kim: Thanks everyone. I am aware that this discussion could go in many different directions, because there is such a richness here, in terms of what everyone brought, but because of time we are going to draw the discussion to a close.</p>	<p>- Kim sluit die gesprek af aangesien die tyd verstreke is.</p>	

Bylaag L
Gespreksanalyse Groep 2

Gespreksanalise – Groep 2.		
Gesprek	Opmerkings	Temas
<p>Kim: O.k., so now we open it up more broadly, to a wider conversation, to all of us around the text. And I wanted to ask, just to start us off: <u>Just, if you would share what seems to you the most significant thing of this story, this text?</u> What struck you as being really important? And if we can <u>give everyone an opportunity to say that and then we can open it up for further discussion.</u> O.k., when you are ready, you can start.</p>	<p>Gespreksleier gee die opdrag vir die aanvang van die gesprek:</p> <ul style="list-style-type: none"> c. Deelnemers moet in 'n eerste rondte opmerk wat die dinge is wat vir hulle die belangrikste was vanuit hulle interaksie met die teks. Elke persoon moet 'n kans kry om deel te neem. d. Dan word die gesprek oopgestel vir 'n meer algemene bespreking. 	
<p>Deelnemer #14: Ok, uhm, I think, we actually remarked on this, not that we have to agree, but it kinda came out from both of us, but she can answer her own question, but it is that it is a <u>male story and it is a male orientated thing</u>, it touches on what happened purely for the sake of telling the story, but that is where it ends. And then it is also about the <u>male actions afterwards</u>, and that is where it ends.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 82 woorde - Die deelnemer open die gesprek deur te verwys na die 1 tot 1 gesprek wat sy vroeër met Deelnemer #15 gehad het. - As inleidende teks-interpretasie-opmerking verwys die deelnemer na die feit die verhaal deur die manlike perspektief oorheers word en dat Tamar se verhaal ingebed is in 'n verhaal waarin dit eintlik oor mans gaan. 	- Manlik dominante verhaal.
(Silence)	<ul style="list-style-type: none"> - Daar is 'n substansiële stilte na die aanvangsopmerking deur Deelnemer #14. 	
<p>Kim: Uhm, so you just hear about the woman sort of minimally, as in when it is necessary.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Die gespreksleier probeer die gesprek stimuleer om ander respondente te betrek. 	
<p>Deelnemer #14: Ja, because my question at the end was: <u>“What happened to her?” Did someone help her? Did someone work with her...</u>you know today we will work a woman through the <u>rape</u>. We will work a woman through the <u>rejection</u>...because that to me was also... there was a <u>double rape</u> to me. And we always counsel and we try to counsel, and we help and help and help and there is <u>no appearance in the Bible</u>. And of course as you have said in the text (workbook), it is a couple of thousand of years ago, and they did not have that sort of thing. But I would like <u>to know, did she marry? Did she have children? Did she...was she o.k.?</u> Because there is nothing to indicate anything of that kind.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 131 woorde - Deelnemer sit haar teksinterpretasie voort en vra na Tamar se uiteindelijke omstandighede. Sy verwys na die feit dat daar vandag baie gedoen word om vroue deur die trauma te begelei, maar sien daarvan geen getuienis in die verhaal. Sy verwys na die feit dat die verhaal duisende jare van ons verwyder is, maar vra steeds na haar uiteindelijke lot. 	<ul style="list-style-type: none"> - Verkragting. - Verwerping. - Dubbele verkragting. - Vraag oor uitkoms.
<p>Deelnemer #15: Ja, I think the thing that we were connecting on is that it is so</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 242 woorde - Deelnemer #15 reageer op Deelnemer 	- Verkragting as iets wat die

<p>easy for the meeting of Amnon and Tamar to like come together. How? David passes the message so easily and how he sends all the servants out, and next thing it is like, hey, let's get into bed together. And...uh, I won't lie, the first time we read this, I thought I was misreading the text, I thought I was not understanding something. Ja, I know the Bible is not about all the fluffy things in life, but surely I have never experienced such a hardcore happening and, ja, it's right there, in the Bible. I just couldn't believe that it happened. It was almost unreal, and it was so far back. I think, ja, just another thing, it was like her older brother. It blew my mind. I think also in today's society it is something that is turned down against or something that is not approved of. Because you think that your family is your family and, ja, it is not an option. I just couldn't picture this with the people that I know, like in my world. Ja, I could not imagine like my friend who has an older brother...I could not imagine him doing anything like this...and. that, ja, Amnon felt it o.k. to feel that he loves her or, you know, this love that turns into lust. Ja, it was just...just completely shocking to me.</p>	<p>#14 en verwys ook na hulle 1 tot 1 gesprek.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Deelnemer #15 het 'n emosionele respons tot die teks en spreek haar verbasing uit oor die feit dat die teks in die Bybel is. Sy deel haar verbasing deur 'n persoonlike beleving met die groep te deel. - Deelnemer #15 verwys in haar teksinterpretasie na hoe maklik die insident plaasvind en hoeveel mense daarvan deel uitmaak (wetend of onwetend). - Sy beskou Amnon se gedrag teenoor Tamar as 'n uitdrukking van begeerte en nie van liefde nie. 	<p>samelewing negatief beoordeel. - Love vs. Lust.</p>
<p>(Silence)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - -Daar is 'n substansiële stilte na die emosionele respons van Deelnemer #15 op die teks. 	
<p>Deelnemer #16: Ja, just the <u>injustice</u> of it all was what got me, this poor woman. Cause, I mean, you know, you don't hear of any <u>punishment</u> When we read the story and it ended, I wanted to ask, is that it? Doesn't it continue? Just the injustice?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 46 woorde - Deelnemer #16 vra ook na wat hierna gebeur het. Sy maak 'n opmerking oor die onreg wat in die verhaal tot uiting kom en die gebrek aan straf of resultaat. 	<ul style="list-style-type: none"> - Onreg - Straf. - Vraag oor uitkoms
<p>Deelnemer #17: But what struck me is the...that...the most important insident in the whole story, and at the core of this story is the fact that <u>Tamar even pleaded with Amnon that he should not send her away. Uh...after he raped her, that she was prepared to marry him, uh... to not be disgraced in the eyes of the other people. And there are such a lot of emotions that go through me,</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 185 woorde - Deelnemer toon 'n besondere emosionele respons op die verhaal en die konsekwensies. - Die deelnemer sluit aan by al die vorige opmerkings as teksinterpretasie. - Deelnemer #17 word veral geraak deur die feit dat Tamar nog bereid was om selfs met Amnon te trou ten einde vernedering gespaar te word. Sy pleit 	

<p>that I was totally feeling overwhelmed...my hart...ja, you feel like crying. You feel ashamed, you feel in a way, Amnon when he hated...when his feelings turned into hate. I think it was a reaction of guilt on his part. No, that is what I feel, I am not saying that is true. But, you know, he took this guilty feelings and turned it into hate, to feel better about himself. That is what struck me, the emotions at this place where she pleaded, it's just, I can't describe it, it is just, you know. You feel like all the emotions: you feel like crying, you feel like... you can actually feel all those emotions...</p>	<p>selfs by hom om haar nie verdere oneer aan te doen nie.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sy meen dat Amnon se reaksie van woede eintlik 'n poging is om van sy skuldgevoelens ontslae te raak. 	
<p>Deelnemer #12: Die feit dat hy haar uitgejaag het. Dat die slaaf haar moes uitjaag. Daai <u>vernedering</u>. Daai, dit het vir my so uitgestaan. Dat hy haar so uitgejaag het.</p> <p>En die ander ding wat ook uitgestaan het van hom is dat aan die begin...as ek nou bring na 'n persoonlik 'ons'lewe ...baie keer <u>begeer</u> ons ook dinge, mooi dinge, soos ons ook hier lees... hy het haar gesien en haar beginne begeer...en somtyds om ons sin te kry, om 'n ding reg te kry, begin ons, hy begin lieg, hy bedrieg sy vader deur te sê dat hy siek is, en dat sy na hom gestuur moet word om hom te help. Sulke dinge, totdat hy reggekry het wat hy wou.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 120 woorde - Deelnemer #12 sluit ook aan by die lyn van teksinterpretasie. - Sy maak 'n opmerking oor die verdere vernedering wat die verkragting opvolg as Amnon vir Tamar wegjaag. - Sy meen ook dat die wortel van die kwaad in die verhaal gesetel is in begeerte en trek dit deur na die moderne konteks. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vernedering. - Begeerte.
<p>Kim: So all the steps that went into it... And what you were also saying earlier, connect to what Deelnemer #14 was saying about almost the <u>double rape</u>. It was not only the rape, it was also that sending away...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kim som die teksinterpretasie tot op hede op deur terug te verwys na die dubbele verkragting waarna Deelnemer #14 verwys het. 	<ul style="list-style-type: none"> - Dubbele verkragting.
<p>Deelnemer #11: For me it was the symbolic way in which she showed that she is in pain, that she tore her clothes, she had her hand on her head and she screamed...sy het stof op haar kop gegooi...so everything showed that she was in terrible pain and. that she is not a 'maagd' any more, because she tore her clothes. But then that her brother told her to please keep quiet, so as to say, it is between family, so please don't say anything. And although he took her in,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 155 woorde - Deelnemer #11 volg die lyn van teksinterpretasie en bring na die voorgrond Tamar se reaksie op die insident. Sy wys op die feit dat Tamar 'n pynlike reaksie toon op die onreg wat sy aangedoen is. - Haar opmerkings oor Tamar se verhaal lei haar verder na haar eie konteks. Sy verwys na die feit dat mense dikwels kies om stil te bly oor die insident om onder andere skande vir die familie te spaar. 	<ul style="list-style-type: none"> - Bly stil. - Skande vir die familie.

<p>it said...she was a 'wrak', sy was so verlate, she could not even think that she had a life after that. So, ja... And I think that nowadays it is also happening, people would rather <u>keep quiet and not say anything</u>. Just <u>keep it quiet</u>, because it is a <u>shame on the family</u> or whatever. Uhm, you would care for someone, <u>but please don't say anything</u>...</p>		
<p>Kim: And it says, <u>that she did not keep quiet</u>.</p>	<p>Kim belig Deelnemer #11 se opmerking.</p>	<p>- Neem standpunt in teen onreg.</p>
<p>Deelnemer #11: Ja, she <u>showed in every way that this terrible thing happened to her and nothing was done</u> about it. Although you hear that David was 'angry' (group echoes)...but then again if you think back of David...uh, it runs in the family...(laughter)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 41 woorde - Deelnemer #11 sit haar teksinterpretasie voort deur te wys daarop dat Tamar alles gedoen het wat sy moontlik kon om die onreg aan die lig te laat kom. Daar is egter geen respons. Dawid word kwaad, maar doen niks. 	<p>- Neem standpunt in teen onreg.</p>
<p>Deelnemer #15: Just to add to that quickly... the fact that he did all those things to her, and the brother and the father didn't feel the need to at least shout at him, or beat him, or chase him out of the house or do anything. Especially because he is the king and obviously he has got authority in their society. But, ja, they don't feel the need to at least, ja, tell Amnon off for something like that. Really, it is just despicable to me how he could do...nothing, and just let Tamar stay on in the same house and carry on in the same situation.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 106 woorde - Deelnemer #15 meen ook dat Dawid en Absalom se gebrek aan reaksie skokkend is en dat mens bykans nie kan glo dat niks gedoen is nie. 	
<p>Deelnemer #10: I am sure that...in one of the translations, it says David didn't do anything to Amnon because he loved him. And that just suggests to me his complete disregard for the girl child...And that for me was just the big thing, in that all the men in her life colluded against her: the male servant, the you know, the friend...and what, what. And then I suppose the significant part of this story for me is that there is <u>no other woman in this story</u>, I have no idea what her sisters and her mother might have said about this, but that is part for the course for the text in a <u>patriarchal system</u>. Uhm, and also that her brother Absalom says: "Don't take</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 204 woorde - Deelnemer #10 noem dat die verhaal duidelik deur 'n man geskryf is, aangesien daar geen ander vroue in die verhaal is nie en omdat die verkragting so byna in die verbygang genoem word. Sy lees die verhaal teen die agtergrond van die patriargale sisteem waarbinne dit ontstaan. 	<p>- Vroue wat stilgemaak word. - Patriargale sisteem.</p>

<p>this to heart.” She was raped for Pete’s sake, and you know it is like saying, ag you know, it was not so bad...and, I think, that is often what happens to women who are unable to say...because you know it was just a rape, he didn’t stab you. You know all those kinds of things, and I just thought, it has got to be a male writer who wrote that story, because rape could be that bad...it didn’t hurt him...</p>		
<p>Deelnemer #13: Vir my is die teleurstelling dat terwyl hy, die broer, gesê het dat hy ‘n begeerte na die suster het, hy wil met haar omgang hê, of hy is verlief vir haar. Dat die een hom nog kon raad gee en sê: “Hou vir jou siek en laat sy vir jou kos bring”. Hy het hom nie weg gewys of gekeer van dat af wat hy wou doen nie. Hy het saam met die stroom gegaan en vir hom raad gegee en gesê: “Doen iets, hou jou siek, sodat sy vir jou kan kos bring en jaag uit die ander, sê jy wil die kos uit haar hande hê.” Dit was eintlik vir my ‘n teleurstelling. Wanneer ons kyk in vandag se lewe, nog baie keer gebeur dit dat iemand ‘n persoon sal <u>aanmoedig om iets verkeerd te doen in plaas van keer</u>. Miskien sê moenie so maak nie of los dit wat jy beplan, of so, dis vir my nogal teleurstellend om te sien dat dit kon gebeur.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 170 woorde - Deelnemer #13 spreek haar teleurstelling uit in Jonadab aangesien hy nie iets doen om Amnon af te raai van sy slegte voorneme nie. Sy beweeg dan in haar interpretasie na die moderne konteks waar soveel mense ook vandag nie ander met goeie raad bedien nie. 	<p>- Van slegte raad bedien.</p>
<p>Deelnemer #10: I wonder if, uhm, Jonadab had done that himself. I wonder if that was something that he used that worked for him. So he said to his friend: “Hey, listen, I have got a good tip to get this chick into bed with you!”</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 44 woorde - Deelnemer #10 sluit met haar opmerking by Deelnemer #13 aan wanneer sy vra na Jonadab se motief vir die swak raad wat hy aan Amnon bedien. Sy vra die vraag of dit nie dalk iets is wat hy al self probeer het nie. 	
<p>Deelnemer #14: My response, because I wrote the same thing, or a similar thing, I said, well is this because he wanted to still do it. So he is already a rapist in his own mind although he might not have done it yet. So, let’s try and see if this recipe works, you know, ja. So it is just the opposite, in a sense, to what you said. And the other thing that I think is that Amnon is a real piece of work. Because (smurk), uhm, you know, this man lies</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 215 woorde - Deelnemer #14 beaam Deelnemer #10 se opmerking na Deelnemer #13 se respons deur ook te verwys na die motief wat Jonadab kon gehad het vir die slegte raad wat hy vir Amnon gee. - Sy gaan verder in haar teksinterpretasie deur te verwys na die slinkse manier waarop Amnon vir Dawid deel gemaak het van sy komplot en dan te verwys na Dawid se gebrek aan reaksie. Sy vind die skuld vir die insident in die feit dat 	<p>- Poligame verhoudings - Heiligheid.</p>

<p>to his own father, he gets his father to set up the rape! Because that is what he did! And then, whoopi, Dawid loves him. Uhm, you know, he still...and then of course, the other thing I did say to Deelnemer #15 is that it all comes back to the men <u>having too many wives and too many children.</u> (Laughing) Literally, I mean, because the Bible doesn't say that Amnon was her physical blood brother from the same mother and father. But it does imply that Absalom's mother who...David is the father of him, so she is the daughter of the same mother. But not the same father probably. So there is just no...no, you used the word, uhm, <u>holiness</u>, or you said something else.</p>	<p>Dawid meer as een vrou en te veel kinders gehad het.</p>	
<p>Deelnemer #15: <u>Sacredness.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 1 woord - Deelnemer #15 gee vir Deelnemer #14 'n term uit hulle 1 tot 1 gesprek 	<p>Sacredness.</p>
<p>Deelnemer #14: <u>Sacredness</u>, that is the word. Uhm, there is no <u>sacredness</u> in any of this. No <u>sacredness</u> shown in it. Not like we keep, well...<u>I feel the marriage is sacred.</u> And I feel a relationship between a man and a woman is sacred. And we were discussing <u>sex</u>, well, we each vocalized that <u>sex, well sex is supposed to be love.</u> Well, women normally feel like <u>sex is love and men feel sex is lust.</u> And this is just shown in the story. Because he lusted after her, and then he threw her away, ja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 94 woorde - Deelnemer #14 tel die tema weer op na Deelnemer #15 se verwysing na 'sacredness'. Sy gaan verder deur te verduik dat sy reken dat die huwelik 'n heilige spasio van liefde en respek is. Sy meen dat dieselfde waar is vir seksuele omgang met 'n ander. Sy kontrasteer 'sex and lust' en 'love and lust' en verwys na haar beleving dat dit by mans baie dikwels net gaan oor 'sex and lust' en nie liefde nie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Sacredness. - Sex – Lust. - Love – Lust. - Men = Lust. - Women + Love
<p>Deelnemer #15: Ja, I loved the way that Deelnemer #14 put it, <u>men has the mindset that they 'deserve' sex.</u> Now that is rather dumb, because I have never thought about it like that. But just, we were talking about how, I don't know, it is not something that I have experienced, but I am just saying this is how I understand it. It's like there is this intimate space, that you don't have with general people, and how people don't seem to understand. Ja, because I have heard of people younger than myself having <u>sex</u> with so and so. And it just disturbs me about how there is no <u>sacredness in marriage...but also in sex,</u> quite a bit. Ja, it's like people don't</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 123 woorde. - Deelnemer #15 sluit aan by Deelnemer #14 deur te verwys na haar beleving dat mans dikwels dink dat hulle seks verdien. Intussen meen sy in ooreenstemming met Deelnemer #14 se verduideliking dat seks in die huwelik hoort waar daar 'n veilige ruimte van liefde en respek bestaan. 	<ul style="list-style-type: none"> - Seks. - Sacredness of marriage.

understand it.		
Deelnemer #11: Uh, ja, when we were talking it came to my mind that it is: <u>'gedagtes, woorde en dade.'</u> He thought about it, talked about it and did it. And it is all against something that is definitely not...uhm...it was all wrong, what he thought, what he talked about and what he did.	<ul style="list-style-type: none"> - 52 woorde - Deelnemer #11 beweeg terug na die teksinterpretasie-vlak en verwys na al die stappe wat in die ontwikkeling van die bese plan ingegaan het, nl. gedagtes, woorde en dade. 	
(Silence)		
Deelnemer #11: What I also thought, but that was not a specific incident, but what I, in my mind, what I saw, because when he said she must make food for him, so you immediately think nowadays that there is a kitchen and all of that, but those days it was one big room and you know everything happened in that same room, so it is not something special that she now needs to make bread there. But it is also interesting to look at the two different translations...that you wonder <u>'hartvormig'</u> ... is that something...you know is it the true reflection of the Greek word...or is it just...	<ul style="list-style-type: none"> - 106 woorde - Deelnemer #11 lei 'n nuwe idee in die teksinterpretasie-vlak in deur te praat oor die verwysing na die <u>'hartvormige'</u> broodjies wat Tamar in Amnon se teenwoordigheid berei het. Sy vra na die rede vir die spesifieke verwysing. 	
Deelnemer #14: Ja, or is it just to make it more of a whammy...	<ul style="list-style-type: none"> - 12 woorde - Sluit aan by Deelnemer #11 se verwysing na die hartvormige broodjies. 	
Deelnemer #16: Ja, I must say I also thought when they said prepare the food, the bread, in front of him, I thought he now what's to perv over her as well...(Laughter)	<ul style="list-style-type: none"> - 30 woorde - Sluit aan by Deelnemer #11 se verwysing na die voorbereiding van voedsel. 	
Deelnemer #10: <u>What is interesting for me, and I don't know so much about the background or context of the text, but if she were part of the royal household I wonder if she would normally prepare food or if they would have had servants who would have prepared the food. So, I don't know that, so that would be interesting for me. Was it unusual for the daughter of the king to go to the son of the king and make food?</u> Uhm, ja, that was a question that I had. If so, nobody seemed to say: "Why are you wanting you sister? Why don't you have the food that the domestic worker is cooking as usual?"...so, I wondered about that...and ja, <u>the whole thing of women being left alone with men in</u>	<ul style="list-style-type: none"> - 184 woorde - Deelnemer #10 neem Deelnemer #11 se vraag oor die voedselvoorbereiding selfs verder deur te vra of dit normaal was vir iemand soos Tamar om dié tipe ding vir Amnon te doen, veral omdat sy self deel van die koningsgesin is. - Verder vul dit haar met agterdog dat Tamar alleen by Amnon gelaat word, veral in die lig van kulturele gebruike. 	

<p>those days...the whole thing of social contact between men and woman, uh, was very different to what we have now. So I wondered again, just that, why or was this unusual and no one stepped in the way and said...oi, what is going on here, folks? Should we ask Amnon some questions?</p>		
<p>Deelnemer #14: Ja, it comes back to how you interpret the text. Uhm, which is obviously what we are doing here today. But I also got the sense of, who's...and that is what we just said, who's daughter is she? Is she David's daughter or not? And the other thing, we all work in a certain society where...if we translate this into the people from Buckingham palace...uhm, if old Charles said 'gaan nou maar' Diana 'kom hier' Then we would have raised our eyebrows and said (groan and mumble). Because that is what we expect, that is what we have been used to in terms of royalty...but is it true what happened 3000 years ago? What was royalty then?</p>	<p>-113 woorde -Deelnemer #14 sluit aan by Deelnemer #10 se gedagtegang wanneer sy vra of Tamar se gedrag normaal was in die lig die feit dat sy 'n koningsdogter was. En of haar gedrag ingeskakel het by die sosiale praktyk van die dag. - Sy herhaal ook die vraag na Tamar en Amnon se familieverband.</p>	
<p>Deelnemer #11: Because it specifically states that she was the virgin daughter of the king...</p>	<p>- 13 woorde - Deelnemer #11 maak 'n opmerking oor die status wat Tamar gehad het in die kulturele netwerk waarbinne sy gefunksioneer het.</p>	
<p>Deelnemer #10: She must have had status in the clan, because of the clothing that she had. So that is why I raised the question of why she was asked to bake those cakes? Or to make the food? So, because that is not what usually happened, it seems...</p>	<p>- 47 woorde - Deelnemer #10 verwys na haar klere as aanduiding van Tamar se status en sit bespreking voort deur te vra of dit normaal is dat Tamar vir Amnon kos maak.</p>	
<p>Deelnemer #11: Or maybe when someone was ill, whatever request...I want to get you better, you are my son! (Laughter) If that is what you want...</p>	<p>- 23 woorde - Deelnemer #11 waag 'n verduideliking vir Tamar se gedrag deur te spekuleer oor die feit dat dit dalk die gebruik was as iemand siek is om vir hom iets spesiaals voor te berei.</p>	
<p>Deelnemer #14: There is something else, something no one has mentioned, and it is something that I have just raised...uh, both emotionally and logically, and that is what Tamar's actual feelings were. Because she says to him: "You know, don't do this to me</p>	<p>- 338 woorde - Deelnemer #14 vra n paar verdere vrae oor Tamar se pleidooi waarin sy by hom pleit om haar nie te verkrag nie : a. Die feit dat sy pleit dat hy eerder met haar moet trou, laat by haar die indruk dat Tamar dalk in Amnon belang gestel</p>	<p>- Patriargale outeur. - Verkragting en mag. - Vraag: het die vrou gesoek daarvoor?</p>

<p>because if you ask David he will let us get married.” So it implies to me, it was written by a man, I understand that, but it implies to me that she interested. She is not so turned off by this man as we might think. Because we see the rape and whooha, because she is not so negative towards him as we might think. And then also, the, the something that I have picked up was her first response, according to the man writing it, again I am saying that, is to say don’t throw me away now that you have lain with me, or raped me, or had sex with me. Whichever way you want to interpret that. But she didn’t say: “Why did you rape me?” (Silence) She says: “Why are you throwing me away? Uhm, it implies, or it is to me an implication by the man who writes it, that she must have been interested...And the fact that he then suddenly turns against her, raises the question in my mind. Now, please understand, that it is from my... legal perspective. So it is my logical question that is raised here, o.k., not my emotional one. That is to say, was she truly raped or did she participate in the sex? And because she participated, Amnon who wanted to actually rape her, who wanted to feel his power over this woman he is raping, finds that he is having sex with someone, and not raping. So now when it is finished, he says; “Oh, well, so you enjoyed it. So now I don’t love you anymore. Get away!...I wanted to rape you. But now I didn’t actually rape you...you participated.” That is the question that is raised in my mind...but it’s, it’s...</p>	<p>het.</p> <p>b. Na afloop van die verkragting vra Tamar nie die meer logiese vraag: ‘Waarom het jy my verkrag nie?’, maar eerder ‘Waarom gooi jy my nou weg?’ Hierdie respons dui volgens die deelnemer dalk op die feit dat sy iets vir hom ook gevoel het.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sy plaas telkens haar observasies teen die agtergrond van die feit dat die teks deur ‘n man geskryf is. - Sy maak ook ‘n besonder sinvolle opmerking oor die verband tussen verkragting en mag en meen dat as Amnon in Tamar ‘n gewillige seksuele genoot gekry het, dit die magsdimensie uit die verkragting sou neem en hom onvergenoegd sou laat. - Deelnemer #14 bring relevante etiese vrae rondom verkragting na die gesprek. Vrae wat dikwels gevra word, nl. Het die meisie gesoek daarvoor? Het sy hom uigelok? 	<p>- Is sy verkrag of nie?</p>
<p>Deelnemer #11: It sounds like a court case...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 6 woorde - Deelnemer #11 reageer op Deelnemer #14 se redenasie. 	
<p>Deelnemer #14: Exactly, but that is my exposure to rape. That is what...that is how it turns out when I deal with it, in my own professional perspective...That is why I wrote you two versions of my feelings in the workbook. One is my emotional: she is raped. And one was my logical: but what are they implying</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 144 woorde - Deelnemer #14 verduidelik Deelnemer #13k haar respons tot die verkragting deur te sê dat sy op ‘n emosionele vlak seker is dat Tamar verkrag is, maar as gevolg van haar geregtelike agtergrond is sy agterdogtig en vra sy kritiese vrae aan die verhaal. 	<ul style="list-style-type: none"> - Het die vrou gesoek daarvoor? - Het die vrou aanleiding gegee tot die verkragting deur haar gedrag?

<p>here? Is...<u>because people always ask, or rather says ‘she asked for it’.</u> Now I don’t believe that. And I said to Deelnemer #15 as well: “She was raped. Full stop.” Whether she participated to a certain point and then said: ‘No!’ or whether she said from the start, <u>‘No!’</u> It is immaterial. She was raped. But the question always is, on the woman: <u>Did she not maybe titillate? Do things to get him take action?</u> And that is what the laws now say. But now, then, what happened then?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - - Sy vra weer of Tamar aanleiding gegee het daartoe/ ‘gesoek’ het daarvoor. 	<p>- Is sy verkrag of nie?</p>
<p>Kim: But that raises huge questions. It would be interesting to hear from everyone.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aangesien die gesprek in ‘n groot mate slegs deur enkele rolspelers oorheers is, vra Kim vir ‘n bydrae van ander deelnemers. 	
<p>Deelnemer #10: I would just like to say that I think that in the text she says to him, <u>don’t do this, because it should not happen in Israel.</u> So it is not part of their social context for brothers to...and she is regarded, or they are regarded as siblings. Whether, they have...because they were polygamists, o.k., so she is...they are regarded as siblings. <u>Incest was not permitted in the community.</u> So she says, don’t do it, it is not permitted. <u>Don’t make a fool of yourself!</u> Now, for me, I am thinking: why is she protecting this man? But she is saying, you will be called a fool...and if you go, but I won’t go into that text, but calling someone a fool, was actually demeaning. You know, Jesus says: “He who calls his brother a fool...”And so that was like a...a curse...an insult. <u>She also, now I think she was saying we can get married because she wanted to stop the shame.</u> So I am not sure if she was saying, <u>look we can get married because I really like you. I think she was saying, if we do it properly, I will even marry you, so that this does not take place.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 203 woorde - Deelnemer #10 probeer om Tamar se woorde teen ‘n sosiale konteks te plaas deur in die eerste plek te verwys na die betekenis van ‘n ‘dwaas’ in die sosiale konteks en om daarna iets van die ‘shame’ kultuur na die oppervlak te bring. Sy meen dat Tamar nie die voorstel maak van ‘n huwelik omdat sy aangetrokke voel tot Amnon nie, maar bloot omdat sy probeer om hom te laat afsien van sy slegte planne. 	<p>- Is sy verkrag of nie?</p>
<p>Deelnemer #14: So she is <u>sacrificing</u> herself in any case...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 8 woorde - Deelnemer #14 reageer op Deelnemer #10 se opmerking. 	<p>- Offer.</p>
<p>Deelnemer #10: That is what I see, because I think she was on a highroad to nowhere with this bloke and I just see it as her trying to keep the family together, trying to keep her own</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 88 woorde - Deelnemer #10 beaam haar opsomming van Tamar se gedra soos sy dit in haar vorige spreekbeurt uiteengesit het. 	<p>- Is sy verkrag of nie?</p>

personhood intact, that the shame is not going to come upon her and that he isn't going to be called a fool, which was not very nice in that context. For us to say to someone: listen, you are a fool, is like o.k., but ja, that is how I see it.		
Deelnemer #11: I mean, he overpowered her, she was 'magteloos', she could not do anything...he...I mean, the one text said that 'hy het haar gegryp' of wat ook al.	<ul style="list-style-type: none"> - 27 woorde - Deelnemer #11 beaam die feit dat sy verseker deur haar broer verkrag is. Hy was sterker as sy. Sy was magteloos. 	- Is sy verkrag of nie?
Deelnemer #14: Ja, that he was stronger than her...	<ul style="list-style-type: none"> - 7 Woorde - Beaam wat Deelnemer #11 tot die gesprek gebring het. 	- Is sy verkrag of nie?
Deelnemer #17: Ja, I agree with what they say, I think that she was raped...definitely raped. Everything points to it...yes.	<ul style="list-style-type: none"> - 18 woorde - Deelnemer #17 reken ook dat Tamar verkrag is. 	- Rape.
Deelnemer #11: And also, the way in which she showed afterwards, you know...	<ul style="list-style-type: none"> - 11 woorde - Deelnemer #11 vind in Tamar gedrag na afloop van die insident die sterkste getuienis vir die feit dat sy verkrag is. 	
Deelnemer #17: The <u>shame</u> ...	<ul style="list-style-type: none"> - 2 woorde - Deelnemer #17 sluit aan by Deelnemer #11 	- Shame.
Deelnemer #13: Ek dink tog sy is <u>onskuldig</u> in hierdie geval, want ek dink as dit iets was wat uit haar eie gekom het, sou sy dalk die <u>man aanleiding</u> gegee het...tot die broer, om te wys daar is aanleiding...daar is iets...sy het ook miskien 'n begeerte na hom. Maar ek glo tog sy is <u>onskuldig</u> ingelei in dit...dis hoekom die een kon raad gee en sê, vra kos van haar...	<ul style="list-style-type: none"> - 69 woorde - Deelnemer #13 meen ook dat Tamar onskuldig is en dat sy verkrag is. 	<ul style="list-style-type: none"> - Is sy verkrag of nie? - Het sy aanleiding gegee?
Deelnemer #15: Uhm, I think, to go a bit on a tangent, it comments on, like, our <u>nature as women to put ourselves second</u> . Because just now, you were going on about the fact that she would make the sacrifice to even marry him and take away the shame and everything. Ja, it just occurred to me how she was saying, that is o.k., I'll do this for you, I'll do this for the family...I'll do this even though it probably goes against what she believed. So, I don't know, I think it shows how men would take advantage of that. Because I think, <u>just in general, that at some stage we become mothers, or are already mothers...and it is just</u>	<ul style="list-style-type: none"> - 148 woorde. - Deelnemer #15 sluit aan by die gedagte van 'n 'offer' wat Deelnemer #14 na die bespreking bring. Op grond van Tamar se gedrag meen sy dat dit 'n tipiese ding is vir 'n vrou om te doen, nl. om ander in ag te neem en hulle eerste te sit. - Deelnemer #15 verwys in dié verband ook na die verwagting wat aan vroue gestel word in verband met moederskap en die rol wat vroue in hierdie verband in die samelewing speel. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vroulike natuur. - Vroue stel hulself 2de. - Vroue is akkomoderend. - Moederskap.

<p><u>part of our nature.</u> Ja, he just really manipulated that to the fullest extent...and he didn't even acknowledge the fact that she was prepared to do all these things...</p>		
<p>Kim: I wonder about that...<u>that it is part of our nature.</u> I just wonder what other people think about that. Is it part of our nature as woman to do that...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kim daag die groep uit om te reageer op dit wat Deelnemer #15 in die gesprek ingelei het in terme van tipiese vroulike gedrag. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vroulike natuur.
<p>Deelnemer #10: I think <u>society has raised us</u> to do that. You know, I think women are raised to believe that we <u>all want to have children and all want to nurture children.</u> And I think it is used against us. <u>That mothering is often used against us.</u> Uhm, certainly, it is true <u>in my life, many people think that...or</u> have thought that I am weird because I have never wanted to have children and haven't had any...You know, gosh, <u>that is so unnatural...</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 83 woorde - Deelnemer #10 reageer op Deelnemer #15 se gedagtes deur daarop te wys dat die samelewing dikwels 'n spesifieke rol vir vroue dikteer. - Deelnemer #10 deel 'n persoonlike verhaal om haar waarneming te staaf. 	<ul style="list-style-type: none"> - Samelewing se verwagtinge van vroue. - Moederskap.
<p>Deelnemer #14: Just because it is biologically possible, it doesn't mean it's so natural...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 12 woorde - Deelnemer #14 ondersteun Deelnemer #10 se gedagtegang deur te sê dat hoewel dit biologies moontlik vir vroue is om kinders te hê, is dit nie te sê dat dit 'n algemeen aanvaarde rol is wat alle vroue moet speel nie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Biologiese moontlikheid skep verwagting van 'n spesifieke rol. -Samelewing se verwagtinge van vroue.
<p>Deelnemer #10: Exactly, I think in '<u>natural</u>' terms, we can be leading each other into behavior that is <u>biological</u>...and I think it is <u>socialized.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 23 woorde - Deelnemer #10 maak die punt dat die gedrag aangeleer is, nie inherent nie. 	<ul style="list-style-type: none"> -Samelewing se verwagtinge van vroue. - Aangeleer of ingebore?
<p>Deelnemer #11: Ja, we can discuss that, because I think it is a <u>gender issue</u>, but I do feel...I mean, I saw it with my kids, a son and a girl, that they will play, even when they were small, <u>the typical roles things</u>...but that is quite a different issue.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 48 woorde - Deelnemer #11 reageer deur die ander kant van die argument an te roer deur te verwys na haar eie kinders en die instinktiewe rolle wat hulle gespeel het as kinders. 	<ul style="list-style-type: none"> -Samelewing se verwagtinge van vroue. - Aangeleer of ingebore?
<p>Deelnemer #14: Ja, I have a boy and he likes to wear my lipstick sometimes...(laughing)...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 13 woorde - Deelnemer #14 verwys grappenderwys na die teenpool van Deelnemer #11 se bogenoemde ervaring. 	<ul style="list-style-type: none"> -Samelewing se verwagtinge van vroue. - Aangeleer of ingebore?
<p>Deelnemer #10: It's a good sign...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 4 woorde - Deelnemer #10 reageer grappenderwys. 	
<p>Deelnemer #14: But now it comes <u>back to our children</u>, and our society makes <u>our children</u> what they are...as well as we as parents do. But then that comes</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 83 woorde - Deelnemer #14 poog om die gesprek voort te sit oor die samelewing en die manier waarop dit ons vorm. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aangeleer of ingebore?

back to what Tamar was like...society made her that way... And then there is another thing...you know we always speak about <u>civilization</u> . What is civilization? You know...was this civilized and was this...ja, again it typecasts us into a certain role or a certain mold. To act in a certain way, because that is a civilized way...		
Deelnemer #10: Civilization or <u>culture</u> . <u>Culture</u> and religion often work together to shape the way in which we behave.	<ul style="list-style-type: none"> - 17 woorde - Deelnemer #10 ondervang Deelnemer #14 se opmerking deur ook te verwys na ons gebondenheid tot kultuur. 	- Kultuur.
Kim: Deelnemer #16, I am thinking what you are thinking about all of this...	<ul style="list-style-type: none"> - Kim poog om ander mense deel te maak van die gesprek. 	
Deelnemer #16: Ja, I just think you can't help what society has molded people into...	<ul style="list-style-type: none"> - 13 woorde - Deelnemer #16 bied 'n kort respons op die voorafgaande debat. 	
Deelnemer #14: Can I just make one comment, and that is something that ja...She didn't wear a <u>short skirt by the way</u> ...She really didn't. (Laughter)	<ul style="list-style-type: none"> - 22 woorde. - Deelnemer #14 maak 'n ligte opmerking wat sinspeel op die feit dat daar dikwels verwys word na vrou se uitlokkende kleredrag as dit kom by redes vir verkragting. 	- Het sy aanleiding gegee?
Kim: Ja, long ornamented robe...	<ul style="list-style-type: none"> - Kim maak ook 'n ligte opmerking in dié verband. 	
Deelnemer #10: As if, if she had wore her 'kanga', we could have understood why he had done it...	<ul style="list-style-type: none"> - 17 woorde - Deelnemer #10 sluit aan by die ligter luim deur 'n snydende opmerking te maak oor die persepsie dat vroue se kleredrag aanleiding gee tot verkragting. 	- Het sy aanleiding gegee?
Deelnemer #14: No, not understand, but in our minds...	<ul style="list-style-type: none"> - 7 woorde - Deelnemer #14 neem Deelnemer #10 ernstig op 	
Deelnemer #10: I am being sarcastic...	<ul style="list-style-type: none"> - 4 woorde - Skertsende opmerking. 	
Deelnemer #14: Exactly, thank you...	<ul style="list-style-type: none"> - 3 woorde - Skertsende opmerking. 	
Deelnemer #10: Just looking to the man at the edge there (points to an image of <u>Jacob Zuma</u> on the timeline...)	<ul style="list-style-type: none"> - 9 woorde - Deelnemer #10 verwys na die beeld van Jacob Zuma op die tydlyn en maak daarmee 'n opmerking oor die hele debakel wat daar 'n tyd gelede was oor Jacob Zuma en 'n beweerde verkragtingsaak in die pers. Daar is onder andere in die pers verwys na die kleredrag van die vrou wat vir Zuma 'uitgelok' het. 	- Zuma.
Group: Laughter.		
Kim: I mean, it is very interesting to	<ul style="list-style-type: none"> - Kim reageer ook op Deelnemer #10 se 	

<p>have this conversation in our country at this time...with the president we have...it is an interesting context to be talking about this.</p>	<p>opmerking en probeer die groep hiermee weer by die gesprek betrokke kry.</p>	
<p>(Silence)</p>		
<p>One thing that struck me about what you said, Deelnemer #15, is your almost surprise at finding this story in the Bible, this story in Biblical text. And I just wondered about that for other people...what this being in the Bible says or doesn't say, or means...for you...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kim poog om die gesprek weer te begin deur te vra na mense se gevoel oor die feit dat die teks wel in die Bybel opgeneem is. 	<p>- Teks ingesluit in Bybelse literatuur?</p>
<p>Deelnemer #14: It made me angry...it made me very angry. Uhm, I wasn't the same as her (Deelnemer #15) in not, I mean necessarily, in not being surprised on it, but, because you know, maybe I have had more years to read it than she has, that is all, but I haven't found this text before either, so it is a first time for me too, o.k.? We are all virgins at this...<i>Except Deelnemer #10 maybe.</i> (Laughter) But it was, I was very angry at it because it just again says: <u>men!</u> And then it <u>becomes a gender issue</u>. And this whole story for me is a <u>gender issue</u>. We are all women here, maybe if it was a mixed group, we would have had quite an interesting fight. (Laughter) About male and female issues. But I was very angry. And then there was something that you said about translations, (Deelnemer #11). <i>I would love to speak to someone who, and I don't know Charlene if you did, but to see the original text in that language and to have it directly translated from there by a person into my language</i>, whichever one of the two, to understand where...there is one verse that says "and David was angry." It is one verse, and to my mind, it makes it very important. It is the only line that it has. Now, I don't know, but in the King James version...But it does to me give the idea that he was really angry, because it stands on its own. It is really, that is what David is like. But then the futility of it all as well, because Absalom didn't do anything, David didn't do anything. That keeps coming</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 339 woorde - Deelnemer #14 toon 'n emosionele respons op die feit dat die verhaal deel vorm van Bybelse teks. Haar emosie aangaande die teks ontspring uit haar ervaring van 'gender-aangeleenthede'. Die presiese rede vir haar emosionele respons is egter nie heeltemal duidelik nie. - <i>Sy verwys in haar respons na die twee 'skilled readers' wat in die gesprek teenwoordig is.</i> - Sy beweeg dan verder deur te vra na die betekenis van die feit dat Dawid 'kwaad was', hoewel dit lyk na 'n belangrike opmerking aangesien dit alleen staan kom daar niks van nie. Sy meen dat Tamar dus 4 maal verkrag word, aangesien sy verkrag word deur Amnon, verwerp word deur Amnon en dan geen respons kry vanaf Dawid en Absalom nie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Gender-issues - 4 maal verkrag

<p><u>back in my mind.</u> To me, that <u>makes it a triple rape, no a quadruple rape: she was raped, she was rejected, Absalom didn't do anything, Dawid didn't do anything.</u> <u>How many more times must this woman suffer?</u> And that is exactly what is happening to our women here. Today. It happened then and it is still happening.</p>		
<p>Deelnemer #10: I wonder what David was angry about. Truly. I don't know if he was angry about the shame...I don't know, but I will be really interested to know what Dawid was really angry about. But I also think, you know, in the Anglican and Catholic Churches, I don't know about other churches, if they have it, we have a little book that tells us the text that we have to preach from or read every day of the week and every Sunday. This text never appears. This and the rape of Dinah doesn't appear. <u>Doesn't appear and funny that it is men who made up the lectionary.</u> But I am also <u>quite interested that it actually does appear in the Bible, in the canon of Scripture.</u> How did it sneak in there? Women's stories are not often there and we have a woman, here we hear her voice. When in the story of David and Batsheba, you don't hear Batsheba's voice ever. So I am quite pleased that it is in the text, but I sort of wonder...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 178 woorde - Deelnemer #10 sluit aan by Deelnemer #14 deur ook te vra waarom Dawid kwaad was. Oor dit wat met Tamar gebeur het of oor die vernedering wat dit vir sy koningshuis impliseer. - Deelnemer #10 noem verder dat die teks nie opgeneem is in die manlik opgestelde leesrooster nie, maar wel in die Bybelse teks ingesluit het. Sy spreek haar vreugde uit oor die feit dat die teks wel opgeneem is, maar wonder hoe dit gebeur het. 	<ul style="list-style-type: none"> - Leesrooster opgestel deur mans. - Teks ingesluit in Bybelse literatuur.
<p>Deelnemer #14: How it was sneaked in?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 5 woorde - Deelnemer #14 beaam Deelnemer #10 se vraag oor hoe die verhaal deel geword het van Bybelse literatuur. 	<ul style="list-style-type: none"> - Teks ingesluit in Bybelse literatuur.
<p>Deelnemer #11: I think there is always a purpose for something to be in the Bible. And I think this is...ek dink die <u>10 Gebooie</u> kom voor hierdie en...ja definitief...(lag) and I think it shows that you actually learn that it shows that whatever he did or think or done, uhm was against <u>God's law.</u> Jy weet, <u>jou naaste soos jousef, eer jou vader en jou moeder.</u> So hy het klaar daarteen ingegaan en jy <u>moenie begeer wat ander het nie of wat ook al.</u> Dit alles wys daarop dat dit wat hy gedoen het, verkeerd is en ons moet daaruit leer. Uhm, ja, om dit in die Bybel te sien, moet jy dit verder vat en, jy weet,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 165 woorde - Deelnemer #11 interpreteer die uitkoms van die verhaal teen die agtergrond van die Tien Gebooie deur te verwys na die feit dat die verhaal 'n uitdrukking is van iets wat teen die wil van God is. Sy meen dat alles in die kanon opgeneem is vir 'n rede en dat die teks wys hoe verkeerd dinge kan loop as dit teen die wil van God is. 	<ul style="list-style-type: none"> - Tien Gebooie. - Wet van God. - Wil van God.

<p>vergeelyk met ander tekste en sien o.k., is dit nou...kan dit gebeur. Jy weet, kan die man die vrou nou maar net vat wanneer hy wil en, jy weet, is dit <u>teen God se wil?</u> En ek meen dit is definitief, <u>dit druis heeltemal teen sy wil in.</u></p>		
<p>Deelnemer #14: Can I come back to translation? Because you know the <u>10 commandments</u> says you must not covet another man's wife. So it comes again to interpretation again of how it was originally given to Moses on the mountain. Does it mean, you know...at the time that it was written...I am not disagreeing with you at all...I am just saying, I fully agree with you, but it is interesting, since we are talking about text, and we are talking about how you look at it. <u>It says don't covet another man's wife, but it doesn't talk about another man's daughter.</u> You know what I am trying to say...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 107 woorde - Deelnemer #14 noem 'n tegniese punt aangaande die Tien Gebooie deur te vra of 'dogters' ook ingesluit is in dit wat nie begeer behoort te word nie, aangesien die teks net letterlik verwys na 'n man se 'vrou.' 	<p>- Tien Gebooie</p>
<p>Kim: <i>Charlene, you are the expert here. Is it exactly that one shall not covet?</i></p>		
<p>Deelnemer #10: When the <u>Decalogue</u>, when the <u>10 commandments</u> are given, first of all, uhm, all the elders of Israel would walk together and Moses gave it to them. So he was only <u>speaking to the men</u>. There were no women listening at that point, because they weren't... it was not their business. <u>And because women were looked at as being possessions of men.</u> So when it says...uhm, no man...it's all thrown in, she is... you know you wife, your cow, your donkey, your farm, your peanuts. Everything is thrown in together. So, she, the wife, and really I think, automatically, it would be the women in his family. You know, I don't think...they didn't name all of those things, but I think you know it would be stretching the text to say, why didn't it say your daughter? That he actually got away with it...that it was actually just the daughter.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 150 woorde - Deelnemer #10 verduidelik die sosiale konteks van die Tien Gebooie en die feit dat dit slegs aan mans gegee is en dat alles ten diepste aan mans behoort het in die kultuurkonteks. Alles is dus nie uitgespel in die omskrywing in die Tien Gebooie nie, maar word tog geïmpliseer. 'n Vrou het slegs status in haar verhouding tot 'n man. 	<p>- 10 gebooie. - Manlike kultuur- konteks. -Vroue as besittings van mans.</p>
<p>Deelnemer #14: What I meant to say is, a woman. It does not specify you may not...that is what I am saying...<u>It is written by men.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 24 woorde - Deelnemer #14 sluit op 'n vae wyse by Deelnemer #10 aan. 	

Deelnemer #10: Yes, for sure...	<ul style="list-style-type: none"> - 3 woorde - Deelnemer #10 beaam die voorafgaande. 	
Deelnemer #14: So now it covers one aspect of possession, but it <u>doesn't cover anyone that is not part of the possession...</u>	<ul style="list-style-type: none"> - 20 woorde - Deelnemer #14 sinspeel op die posisie van weerloses in die samelewing. Dié wat nie aan iemand behoort nie. 	-Weerlose se posisie?
Deelnemer #10: Ja, but then the later laws come in as well, with, you know, <u>a man could have sex with a concubine and a single woman and he would not...nothing would happen</u> , but if he...If the accusation of adultery came with... <u>if you had sex with another man's wife, because you were insulting the man...</u> So when this says, "thou shall not commit adultery", that is how it worked. <u>It is not, don't have sex with someone who is not your wife. It's rather, don't have sex with someone who is another person's wife.</u> Because you are insulting the man. So, lots of these texts have so many other ramifications behind them of the legal system and that...for which there were so many laws.	<ul style="list-style-type: none"> - 122 woorde - Deelnemer #10 verwys na latere wette wat die aard van 'besitting' en verhouding verder uitspel. 	- Vroue as besittings van mans.
Deelnemer #14: So maybe that explains why Absalom didn't do anything. Because it was perceived of as o.k.?	<ul style="list-style-type: none"> - 16 woorde - Deelnemer #14 verweer Absalom se gedrag vanuit Deelnemer #10 se bogenoemde verduideliking. 	- Vroue as besittings van mans.
Deelnemer #10: Well, she wasn't married to anyone...	<ul style="list-style-type: none"> - 6 woorde. - Deelnemer #10 reageer op Deelnemer 14 se gevolgtrekking. 	- Vroue as besittings van mans.
Deelnemer #14: Yes, she wasn't married to anyone. So it was perceived of as o.k. that he did it.	<ul style="list-style-type: none"> - 17 woorde - Deelnemer #14 herhaal haar gevolgtrekking. 	- Vroue as besittings van mans.
Deelnemer #10: And you don't know at that stage if Amnon was married to anyone either. You know, he might not have been a single man. He might have had some wives...	<ul style="list-style-type: none"> - 30 woorde - Deelnemer #10 spekuleer oor Amnon se verhoudingstatus. 	
Deelnemer #11: But even that, it still says: ' <u>eer jou vader en jou moeder</u> ' so it is a shame on David what happened, so you know, there already you have stepped over the line, or however you say that.	<ul style="list-style-type: none"> - 37 woorde - Deelnemer #11 keer terug na die punt wat sy gemaak het aan die begin betreffende die Tien Gebooie deur te wys na die sin van die verhaal in die teks, aangesien dit wys wat gebeur as mense nie volgens die wil van God leef nie. 	- Tien Gebooie. - Teen God se wil.
Deelnemer #14: Literally and figuratively...	<ul style="list-style-type: none"> - 3 woorde - Skertsende opmerking. 	
Deelnemer #15: Ja, I think the part of why it is like in the Bible, is coming back to what you said about <u>injustice</u> , is	<ul style="list-style-type: none"> - 119 woorde - Deelnemer #15 sluit aan by Deelnemer #11, maar wys ook op die feit dat die 	- Ongeregtigheid. - Gebrek aan

<p>like, <u>I mean the story would have made more Biblical sense to me if thunderbolts came down and struck him</u> (Laughter). You know, <u>God’s justice, and God’s love, and God’s goodness,</u> you know and all the things we know of God to be, would come out at the end. Or that David would have had a dream and something would have happened. The plain fact that, like you said, it ends and...ja, that is the most shocking part for me. There is no “but God was there” or” but this or that”, it was just like..</p>	<p>verhaal nie vir haar rym met wie God is nie. Sy sou verwag dat God sou ingryp en dat geregtigheid sou geskied.</p>	<p>ingrype deur God.</p>
<p>Deelnemer #17: I think this part...you can also really see the <u>male domination in this text</u>. I agree that still today it is <u>male dominated</u>, but not in the way that it was. There is an <u>improvement</u>...not true? I think so...there is some...lots of improvement...(Laughter) I don’t think that all the men are the same...and I think this text just makes you aware once again of the terrible dominance of men...you know, in those times...the power...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 74 woorde - Deelnemer #17 reageer op opmerkings oor die feit dat die teks ‘n vergestaltung van manlike dominansie is. Sy meen egter dat tye verander het en dat nie meer is soos dit was nie. 	<p>-Manlike dominansie - Vooruitgang in eie konteks.</p>
<p>Deelnemer #10: I wonder if you would mind if I told you a story about [redacted] preaching on text like this? Can I do that? Uhm, somebody asked me earlier if I have ever preached on this text, and I have, but that was at my school where I am, with all the girls. And they don’t ask me questions anyway, they just watch their watches to see what time church is going to finish. But I preached on David and Batsheba in a parish and I suggested that David had raped [redacted] Batsheba. And when you come out of church and the congregation come out and shake your hand and they say: “I loved the sermon, thank you...” They said nothing at all. But one woman came up to me after church and she would not take my hand and she said: “When I come to church I don’t want to hear about things like rape. I don’t want to know that these things...I come to church to be uplifted and so I don’t want to hear this. So I just said and calmly, “Best you don’t come next week, because I am back on the [redacted] preaching roster.” Now, that was the</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 375 woorde. - Deelnemer #10 vertel ‘n verhaal om die waarde van ‘problematiese’ tekste in die Bybel te probeer verduidelik. Sy deel ‘n persoonlike verhaal wat wys hoe verskillend mense op hierdie tipe verhale reageer. Sommiges wil glad nie daarvan hoor nie, ander vind egter nuwe hoop as hulle hulle eie verhale hoor weerklink in dit wat in die Bybelse teks staan. 	

<p>Sunday, on the Tuesday a woman who was older than me, she must have been about 16 years older than me, she came to see me and she said, because I have mentioned rape in church, she felt like she could tell me her story. And when she was 16, she must have been then about 56, she had been raped, gang raped in a cane field, and she had never told anybody. No, I tell fibs, she did, she told her parents, her parents took her to court, they lay a charge and her parents said after this we will never speak about this again. It caused huge sexual problems in her marriage and everything. But I just felt completely vindicated. On the one side I had this woman saying I don't want to hear about this and another woman saying thank you that the church can say the word rape in this context that I feel acknowledged and accepted. And then she and I had sessions together and we then talked through the issue</p>		
<p>Deelnemer #17: Wonderful!!</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 1 woord - Deelnemer #17 reageer met blydschap oor die lewegewende potensiaal wat in teks opgesluit lê. 	
<p>Deelnemer #10: So ja, I mean, it is just a little story...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 10 woorde - Deelnemer #10 sluit haar verhaal af. 	
<p>Deelnemer #14: But it comes back to what I also felt, because the first thing I felt was, or not the first thing, but one of the things I wrote before I answered the questions was: "<u>What happened next?</u>" Please tell me something happened. And, uh, it doesn't say that, but, the Bible...well, once when we were at school, someone came to talk about the canonical books and apocryphal books, or whatever. And when you really look into it, the claim is that one is really dripping with sex and lust and death and everything, and that is why it was not included. And the woman explained it as the golden line of God flowing through the canonical books, and not the apocryphal. Which makes it really interesting, because anyone can...in a laymen's terms, I mean, <i>you guys know what you are talking about</i>, I am just sharing, is that it should have been</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 225 woorde - Deelnemer #14 vra weer na die afloop van die verhaal en vind sin en hoop in die feit dat Rut na Samuel kom en daar tog ruimte is vir 'n vrouestem in die Bybelse verhaal. 	<p>- Rut.</p>

<p>included. And that is what you asked, why was it included? And to me it makes an impact, the first thing I thought when we spoke afterwards was, thank goodness Ruth comes next. Not immediately after this, but she comes, she follows this. If the Bible had ended after Samuel, I would have asked, jeez, where is God? But now the Bible ended later, and Ruth was included...and she was, and she did...well she was the first feminist in the sense that she was included in this all-male book. Not feminist in the pure theoretical definition, but she was a very important woman...</p>		
<p>Deelnemer #11: Dit is interessant as jy nou so sê om dan die lyn te trek. <u>Dawid, wat so 'n belangrike figuur was in die Ou Testament en dat dit reguit deurgetrek word na Christus toe.</u> Dat selfs die lyn lei na Christus, as jy nou kyk na die geslagsgeskiedenis van Christus, dat daar maar sonde en goed gebeur het en dat Christus gekom het om daai...om ook, hoe kan mens nou sê, sy familie... En dat Hy nou gekom het om die verlossing te bring.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 84 woorde - Deelnemer #11 verwys na die feit dat Dawid 'n stamvader van Christus was en dat die verhaal van uiteindelijke verlossing ook soms sondige kinkels en kables gehad het. 	
<p>Deelnemer #14: Ek het nog nooit so daaraan gedink nie...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 8 woorde - Kort respons op Deelnemer #11 se opmerking. 	
<p>Deelnemer #11: En dat Rut ook daarvan deel is...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 7 woorde - Deelnemer #11 verwys ook na die hoop van Rut. 	<p>- Rut.</p>
<p>Kim: I know there is so much that we can still say about this, but we kinda have to draw it to an end. And I just wondered, particularly those who haven't spoken as much, if there is any sort of final thoughts any comments that you would like to make, about the conversation, the discussion, the text? Where it leaves you?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kim probeer ten slotte om mense wat nie deelgeneem het, nie 'n spreekbeurt te gee. 	
<p>(Silence)</p>		
<p>Deelnemer #11: Ja, ek dink dit is iets waaroor daar met jonger mense meer gepraat moet word. Ek dink dit gebeur meer as wat 'n mens besef. Jy weet dinge soos 'date rape' en sulke goed...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 34 woorde - Deelnemer #11 spreek haar hoop uit dat die teks ook met jonger mense gedeel sal word vir wie die temas besonder relevant is. 	<p>- 'Date rape'</p>
<p>Kim: Thank you very much, thank you.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kim sluit die gesprek af deur die groep te bedank vir hulle bydraes. 	

Bylaag M
Gespreksanalyse Groep 3

Groep 3 – Gespreksanalise		
Gesprek	Opmerkings	Temas
Kim: To start off the conversation, I just want to ask the question: What <u>seems to you to be the most significant aspect of the story</u> ? So what struck you as being most significant? <u>And then just to invite everyone to have an opportunity to say what that was and then we will open up the discussion more broadly and see where it goes.</u> O.k., who would like to start with what seems to be the most significant aspect of the story?	Gespreksleier gee die opdrag vir die aanvang van die gesprek: <ul style="list-style-type: none"> e. Deelnemers moet in ‘n eerste rondte die dinge noem wat vir hulle die belangrikste was vanuit hulle interaksie met die teks. f. Elke persoon moet ‘n kans kry om deel te neem en dan word die gesprek oopgestel vir ‘n meer algemene bespreking 	
Deelnemer #24: Uh, for me I think it is Tamar’s innocence and trust. She went there to assist her brother. So innocently, not expecting anything to come out of her actions.	<ul style="list-style-type: none"> - 29 woorde - Deelnemer #24 begin die gesprek met ‘n teksinterpretasie en verwys na Tamar se onskuld en vertroue. 	
Kim: O.k., so the innocence. Thank you, Deelnemer #24.	<ul style="list-style-type: none"> - Kim bedank Deelnemer #24 vir haar opmerking. 	
Deelnemer #25: I’d say, just the fact that things don’t seem to have <u>changed very much in</u> , say, 2500 years, and that the reaction of the community and the whole story <u>could have happened today.</u> It’s so <u>relevant.</u>	<ul style="list-style-type: none"> - 36 woorde - Deelnemer #25 maak ‘n inleidende opmerking oor die relevansie van die teks. Die verhaal kon in ons eie konteks afgespeel het. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nie veel het verander. - Relevant.
Kim: O.k., so not very much has changed.	<ul style="list-style-type: none"> - Kim gee ‘n samevatting van Deelnemer #25 se opmerking. 	
Deelnemer #23: So I think that Amnon, the brother, ne? Ja, I think he was just <u>jealous</u> to him. Like he could not allow his sister to meet other people outside, you know, liking her or whatever. I think he did the whole thing out of <u>jealousy.</u> He didn’t even have interest for his sister. He just wanted to <u>destroy his sister’s future.</u> The fact that he has just thrown her away, out of the door. Displacing these feelings of being impure onto her. I think he did everything that came into his mind. And he had this friend who just showed him what he can do to get her. And these things happen in our community, in our society. It just so happens that these things are not	<ul style="list-style-type: none"> - 184 woorde - Deelnemer #23 begin haar respons met ‘n intieme interpretasie van Amnon se gedrag. Sy plaas die motivering vir sy optrede onder die term ‘afgunstigheid’. Sy bedoel daarmee dat Amnon Tamar se lewe vernietig omdat hy haar nie vir ‘n ander gun nie, maar eerder vir homself wil opeis. Die feit dat hy haar verkrag, vernietig immers haar toekoms. Hy vererger die situasie deur haar dan by die deur uit te gooi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Verkragting-statistiek wys dat dit dikwels vertrouelinge is wat die daad pleeg.

<p>done by a <u>stranger</u>. It happens to be people that we love, people that we <u>trust</u>. It is rare that you meet a stranger outside and he does this. It can be your brother, it can be you father...It has also been proved by the statistics from the court and what, what...that this is where it happens.</p>		
<p>Kim: Ja...thank you.</p>		
<p>Deelnemer #22: For me, I think what was most significant was that, uhm, Jonadab, I think, instructed Amnon and he followed every word. It's...ja...for me it almost feels like: was this really what Amnon was planning or was he just in love with her and then Jonadab sparked this idea with him. Uhm, and he went along with it because he was his friend, and through it he would be accepted or... And what I also said during the one-to-one discussion was that uhm...it almost feels to me as though Amnon was almost like a follower of Jonadab. It was like Jonadab was the ring leader and what he said goes and then I felt if Jonadab wasn't there, then would Amnon really be capable of doing this?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 126 woorde - Deelnemer #22 waag 'n merkwaardige alternatiewe lees van die verhaal. Sy plaas die 'skuld' van die verkragting gedeeltelik voor Jonadab se deur. Sy vermoed dat Amnon bloot op Jonadab se suggestie reageer en dat hy eintlik verlief was op Tamar en nie sover sou gaan as hy nie die raad gekry het nie. 	
<p>Kim: Interesting question. Thanks, Deelnemer #22.</p>		
<p>Deelnemer #21: No, I also felt like the reality of the situation struck me. But I thought there is a lesson to be learnt in that it <u>doesn't need to be the same for us today as it was for Tamar</u>. Because today we are <u>empowered as women to say 'no'</u>. Even in the moment that a king comes to you and says you have got to do this, I mean King David. If a king comes to you and says, go to Amnon and make some food for him. Today we don't have to say yes, we can say no. We can say, "I am not going to do this". But in Tamar's case, I think, when the king comes to you in that situation, you, ja, no woman would have said, "No, I am not going to do it". And I think</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 251 woorde - Sy kontrasteer ons moderne situasie met dié van Tamar en reken dat ons vandag as vroue bemagtig is en kan nee sê vir geweld en misbruik. - In haar teksinterpretasie vind sy Tamar 'n onskuldige slagoffer. Sy reken dat Dawid van die begin af deel was van die komplot aangesien hy daarvan moes geweet het. Sy beskou Dawid se woede aan die einde as 'n onvoldoende reaksie te laat in die verhaal. 	<ul style="list-style-type: none"> - Omstandighede het verander. - Bemagtiging van vroue.

<p>King David, I am just asking the question, I am sure he knew from the beginning what was going on and he allowed it. And that is a shame to me, although it says at the end that he was furious and they all rejected Amnon. But they all played a part in the initial build up of the process. And poor Tamar was there as a victim, an absolute victim, just one woman against a few men. But today we can say no, and I am teaching my children from a young age to know what is appropriate and what not. So that is the lesson for me...</p>		
<p>Deelnemer #20: I think the worst part of it was that people were prepared to keep quiet. (Group responds positively.) Despite feeling angry and despite not maybe seeing that this was wrong, but to actually tell her to keep quiet. And to actually shoo-shoo it under the table. Because I am going to be embarrassed that it is my sister who was raped, and what are people going to think about me if it was my sister who was raped. And it happens a lot, with the students and whatever...it's like, shuut...or especially when it is family members. Uhm, keep quiet because you can't point a finger at your dad or your brother. So ja, really I feel for you and I am angry with you...but let's rather just keep it quiet...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 130 woorde - Deelnemer #20 lei haar spreekbeurt in deur ook te verwys na die teks. - Die ergste vir haar is die feit dat Tamar stilgemaak is. Sy reken dat Tamar stilgemaak is sodat daar nie skande oor die familie gebring sou word nie. - Sy reken dieselfde gebeur steeds in die samelewing, veral as dit in families self gebeur. Haar standpunt staan dan eintlik in kontras teenoor Deelnemer #21 se opmerking dat tye verander het en dat ons kan 'nee' sê, en nie meer slagoffers is nie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Stilmaak van slagoffers. - Verkragting as 'n familie-probleem. - Skaamte in die familie.
<p>(Deelnemer #22 wants to speak again.)</p>		
<p>Kim: Let's just let the others speak who haven't spoken yet and then we will open it up for discussion.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Deelnemer #22 wil weer tot die gesprek toetree, maar Kim wil eers 'n kans vir almal gee om deel te neem. 	
<p>Deelnemer #18: I think that Tamar didn't get much help. Because after this incident she didn't have any people who came in to say that they are sorry or who came to help her or uplift her. You know she was destroyed, she was down. I think all her goals were shattered. So, I think there must be some help, who could</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 111 woorde - Deelnemer #18 reken dat Tamar se situasie vererger is deur die feit dat niemand haar help of iets doen aan wat sy deur is na afloop van die insident nie. - Sy reken dat dit vandag nog 'n uitdaging is vir ons om mense te help wat deur dié tipe trauma geleef het en 	<ul style="list-style-type: none"> - Hulp aan slagoffers. - Emosionele gevolge van verkragting.

<p>believe that even nowadays it is hard for us to overcome such things. Because <u>I don't think it is something that should just be ignored. It is something that eats at you for the rest of your life.</u> So Tamar didn't get any help. The father was furious, but what else?</p>	<p>dat die uitwerking van 'n verkragting op jou lewe pynlike konsekwensies het.</p>	
<p>(Silence)</p>		
<p>Kim: Does anyone else want to comment?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Hoewel almal in die groep nog nie deelgeneem het nie, stel Kim die vloer oop vir vrywillige deelname. 	
<p>Deelnemer #21: What is also interesting to me was that Tamar wasn't ashamed of the act. She went out and she made it public, you know, she tore her clothes and threw the ashes on her and she screamed and she was publicly upset. So she...uh, <u>most of us would hide that if something happened to you.</u> Something that was...you would go inside and <u>hide</u> that. And I think that is another lesson to learn. <u>To not just let go of it, but to let it out. Let people know what happened to you, to not be ashamed, it was not your mistake.</u> The other thing is also she was willing to pay the price. She said, let us get married, let's do this thing right. You know, that is also admirable.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 130 woorde - Deelnemer #21 merk op dat Tamar dapper was om die ding wat met haar gebeur het, publiek te maak. Sy vind dit ook merkwaardig dat Tamar bereid was om die prys te betaal <u>om die ding reg te doen</u> deur met Amnon te trou. - Dit blyk die instinktiewe respons van vroue in sulke situasies te wees om stil te bly. Deelnemer #21 sien in Tamar se gedrag 'n voorbeeld van waagmoed. 	<ul style="list-style-type: none"> - Impuls om weg te kruip en stil te bly as dit met jou gebeur. - Oproep om dit bekend te maak as jy die slagoffer was.
<p>Deelnemer #25: Well, just on that point I found it quite interesting that he said, he could not do anything to her <u>because she was a virgin, not because she was his sister...</u>Does that make it, I mean, what makes it right? I mean if he married her, it would still be a big mistake. <u>You know he is obviously not the kind of person who is going to respect her anyway.</u> But it made me think about what this marriage would imply, especially in this context of the Bible. Uhm, maybe in those days it was an excuse for a man to have any kind of hold over a woman. Then he could have just done whatever he wanted.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 118 woorde - Deelnemer #25 vra na die praktyk van die 'huwelik' in die konteks waarbinne die verhaal afspeel. Die feit dat sy 'n maagd is, blyk 'n groter probleem te wees as die feit dat sy sy suster is. Die vraag is dus na die kulturele gebruike van die daardie jare. 	
<p>Deelnemer #21: They were probably</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 7 woorde 	

half brothers and sisters?	- Die deelnemer bied 'n verklaring van die familieband.	
Deelnemer #20: It seems like it...the same father, different mother...	- 8 woorde - Deelnemer #20 beaam die familieband.	
Deelnemer #24: As much... I just wanted to respond to what you said. As much as she wanted to speak out by tearing her clothes and putting ashes on her head. For me I see her...struggling, she tried, but she was forced into silence. And I see that silence as suffocating. She really wanted to say something, but she could not get it out, because her brother has offered to deal with the perpetrator. And I am also asking myself, the Father...he was the Father of the victim and the perpetrator, and yet he just got upset. He got angry, but what next? So for me he is more supportive of what his son has done. To the daughter, he is just like, it is o.k, it is o.k...you know, you stepbrother has raped you, it is o.k...He is in full support to what the son has done.	- 146 woorde - Deelnemer #24 reageer op Deelnemer #21 se opmerking oor die feit dat Tamar haar verdriet sigbaar maak. - Deelnemer #24 meen dat hoewel Tamar probeer het om te wys wat met haar gebeur het, is sy stilgemaak. Sy kry dus nooit werklik kans om haar pyn te verwoord nie. Dawid se gebrek aan reaksie word ook opgehaal en dit wil vir die deelnemer blyk asof Dawid eerder vir Amnon ondersteun as vir Tamar.	
Deelnemer #22: What I wanted to say earlier was...about the <u>keeping quiet</u> ...in the text it actually says that there was a servant there, and he told the servant to throw her out. The servant didn't do anything while he was...I mean the servant must have been around like in the house or in the room or just outside. Obviously he must have noticed that something was up, you know, and he could have stopped it...	- 73 woorde - Deelnemer #22 neem haar spreekbeurt van vroeër op. - Deelnemer #22 waag 'n interessante interpretasie deur te vra na Amnon se slaaf se stilte. Waarom het hy nie iets gedoen of iemand probeer kry om die situasie te stop nie?	- Stilmaak van slagoffer.
Deelnemer #20: Hear no evil, see no evil...	- 6 woorde - Ironiese opmerking op Deelnemer #22 se interpretasie.	
Deelnemer #22: Ja...he didn't do anything and he helped Amnon actually get rid of her afterwards. He was like, I am finished, take her out...	- 23 woorde - Deelnemer #22 gaan verder deur uit te spel dat die slaaf 'n medepligtige is in hierdie hartseer verhaal.	
Deelnemer #23: <u>It is important to make people know, to give the awareness to other people.</u> To say that if you get involved in something, if it is not a right	- 147 woorde - Die deelnemer noem dat dit belangrik is om mense bewus te maak daarvan as jy in 'n situasie is wat onveilig is of waar jy in die moeilikheid is. Jy	- Praat oor geweld - Belang van bewusmaking van mense dat jy in

<p>thing...it is important to give it to other people. <u>To indicate to other people that something is happening to you. You must cry for help, you must shout. It is important that you don't keep quiet.</u> Even if the person, I mean you can see that something is happening, and that this person is changing. You can see it is not normal. So it is important that you indicate...and <u>don't keep quiet.</u> Because really, if she had done...if she had shouted or whatever, those people who were out there could have heard that something is happening .Even if they are not going to take her out, maybe just to open the door...or try to disturb the whole thing...</p>	<p>moenie net stilbly nie, maar moet daaroor praat.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Deelnemer #23 meen dat die situasie dalk anders kon ontwikkel het as Tamar vir hulp geroep het of bekend gemaak het dat daar iets is wat verkeerd loop. 	<p>die moeilikheid is.</p>
<p>Deelnemer #22: Last weekend I was at a personal protection workshop and we were talking about how people don't, people keep to themselves, you know. <u>People don't help each other any more.</u> Uh, I don't know if it was like that in the past, but I feel that everyone is talking about this concept of 'ubuntu' and <u>people helping each other, but it is not really happening.</u> You know, <u>people keep to themselves.</u> They hear next door there is a woman screaming or there are things being thrown in the house next door. But it is kinda like hide away, don't get involved...And I think if we really want to make a difference and to make South Africa the place that we really what it to be, we really <u>need to start getting involved.</u> And, uhm, we were talking about, at this workshop, we were talking about how...you get sheepdogs and you get sheep. And the sheep tend to hide when the danger comes. But the sheepdog is the one who helps the sheep. And how in so many cases where people have gotten hurt and things, there has always been someone who sees what it happening, but don't do anything about it. Uhm, someone</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 225 woorde - Deelnemer #22 deel 'n persoonlike verhaal waarin sy die punt maak dat mense nie somer betrokke raak by ander nie. Sy haal die hele Afrika-konsep van ubuntu aan, maar wys daarop dat dit nie praktiese neerslag vind in die alledaagse lewe nie. Sy sluit dus aan by Deelnemer #23, maar wys daarop dat die feit dat jy om hulp roep, nie noodwendig gaan impliseer dat iemand jou gaan help nie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ubuntu. - Mense verkies om nie betrokke te raak nie

<p>who can actually help, but will prefer to not get involved. And it is really scary, to think about it that way...</p>		
<p>Deelnemer #20: But this is why this actually makes me feel a little bit guilty. The whole story...I mean, I felt to the end of the story actually really guilty, that so often I keep quiet. <u>So often you feel angry about something and then you ask yourself what did I do? And ja, it was kinda a wake up call.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 59 woorde - Deelnemer #20 deel 'n persoonlike gevoel wat na die oppervlak gekom het tydens die lees van die verhaal. Sy identifiseer per implikasie met Dawid. Sy wys hoe dikwels 'n mens kwaad raak oor dinge en dan niks daaraan doen nie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Gebrek aan doelgerigte reaksie as respons op iets wat jou kwaad maak.
<p>Deelnemer #24: I was sharing with Deelnemer #25 that we need to come across or to <u>go into a service where such text is read and preached on</u>. I don't know what the reasons may be but...on the one hand I was saying that such text perpetuate violence. Because in reading beyond this text, and I am now aiming at the father or at Tamar's brother getting angry. What really happened? Did they just get angry and keep quiet or did they...I mean what happened later on? Uhm, I don't know if I should mention it, but I know the story... Absalom later on kills his brother, because of the anger he...because of the hatred that he had developed because of the rape. But for me that is the reason why I see it as perpetuating violence. They did not deal with the problem. They acted in violence. It is violence against violence...and the question I am asking myself is why they don't read such texts in church? Is it o.k to read such texts or is it not right? <u>Because if people were to read beyond verse 22 then it means...it will make people say that it is o.k. to kill because someone has raped my mother or my daughter...So I am kind of caught in between...</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 215 woorde - Deelnemer #24 waag 'n interessante teksinterpretasie as sy meen dat die slotsom van die hele verhaal, dit wil sê ook die uiteindelijke moord op Amnon, gepleeg deur sy broer Absalom, maklik kan lei tot 'n regverdiging van wraak. - Sy vra aan die een kant dat hierdie tipe tekste verkondig moet word, maar is ook bang vir die implikasies van prediking van die teks. 	<ul style="list-style-type: none"> - Prediking oor komplekse verhale. - Implikasies van die verhaal in samelewing: kan aanleiding gee tot geweld of regverdiging van wraak.
<p>Deelnemer #21: So you want the Bible to give a verdict. To say to rape Tamar is not right and this is the appropriate...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 22 woorde - Deelnemer #21 poog om sin te maak van Deelnemer #24 se interpretasie. 	
<p>Deelnemer #24: I don't know, this is why I am saying that I am</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 13 woorde - Deelnemer #24 herhaal haar 	

struggling...	verwardheid oor of hierdie tekste situasies sal verbeter of versleg.	
Deelnemer #21: I think uhm...I think...the <u>devil and sin</u> was part of the picture from the beginning and it is still today. And I think that is the message...uhm, <u>as long as you are on the earth, you are going to have sin, and the devil will be there...</u> ja, I don't know how. to put it...	<ul style="list-style-type: none"> - 54 woorde - Deelnemer #21 probeer om die sin van die verhaal te verklaar deur te meen dat dit deel is van die gevalle werklikheid waarin ons woon en dat dit gebeur a.g.v. die Bose. 	<ul style="list-style-type: none"> - Bose en sonde. - Ons leef in 'n gevalle werklikheid.
Deelnemer #20: I think it is like I always tell my law students: In law context is everything. It depends on what you do? Do you take this story and as you say, in order to...do you take this story as part of life and then say, "How are we going to deal with it?" That is the question. I mean, this is the story, this is what happened. What does it teach you? <u>What have you learnt from this?</u> That is the important part...not the story itself, <u>but how is it going to influence what you do in future and how is it going to influence how you see things and how you do things?</u> I think that is the important point, and not so much the story, because throughout history bad things have happened, but what has come out of it? What have we learnt from it?	<ul style="list-style-type: none"> - 147 woorde - Deelnemer #20 reageer op Deelnemer #24 se problematiek deur te meen dat die storie nie die punt is nie, maar dat die potensiaal bestaan om iets daaruit te leer. Ons moet dus nie die storie van mense weghou nie. Die storie is bykans nie die punt nie. Dit gaan oor die les wat ons daaruit kan leer. 	<ul style="list-style-type: none"> - Wat leer ons uit die verhaal? - Watter potensiaal tot verandering leef in ons omgang met die verhaal?
Deelnemer #21: And the power to <u>forgive somebody</u> , without that somebody saying to you, "I am sorry, I was wrong"? We all want Amnon to go to Tamar and say I was wrong, forgive me. This is my punishment for all of this...But all of us should learn a lesson and then to forgive somebody, without that conclusion...I don't know...	<ul style="list-style-type: none"> - 58 woorde - Deelnemer #21 deel 'n les wat sy uit die verhaal aflei, naamlik dat ons ander moet kan vergeef sonder dat hulle skuld bely. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vergifnis sonder skuldbelydenis.
Kim: What are the others' thoughts about that? It is a very interesting question about it being a text that is not even in the lectionary. Very seldom preached on. And what do you actually say about it? Any other thoughts about that?	<ul style="list-style-type: none"> - Kim probeer om ook ander deelnemers, wat nog nie deelgeneem het nie by die gesprek te betrek. 	
Deelnemer #22: I think that it just really shows how people <u>hide</u> . Uhm, sort of in the text <u>everything is covered up</u> and it seems now <u>they</u>	<ul style="list-style-type: none"> - 42 woorde - Deelnemer #22 meen dat deur die teks nie te preek nie, gaan ons verder in die proses om alles weg te steek en stil te 	<ul style="list-style-type: none"> - Stil maak. - Wegsteek.

<p><u>are trying to cover it up even more by not preaching about it, not talking about it...</u></p>	<p>maak. Dit bekragtig die tendens wat reeds in die teks begin is.</p>	
<p>Deelnemer #23: On the question of our Church, and why we are not reading this. I think what is important is, I mean, from the Bible, is that those things have just happened, just like in the story, if I can put it this way. It is just a story that is there, all it needs is you, or us to take yourself and put yourself in that position of what is happening and to take it again to the real world. It just reminds us that these are the things that happen in our ordinary life and <u>we need to ask what we need to do to avoid or to deal with these things</u>. I think it is important that if one has such a thing that happens to anyone. All that is important is that <u>you report. And this person that it is reported to, must do something about it</u>. He or she <u>cannot keep quiet</u>, because it makes this person who is suffering, to suffer more, if something is not being done, if you have just reported something. <u>As a result that will create an anger if, for example, it has to do with the family or whatever, and then someone will take the law into his own hands</u>. So if, for instance, in this case there were a case opened or whatever, at least that story would have gone down. The brother would not have killed his brother. Because <u>something would have been done</u>, maybe the case would go on and that person would have been prosecuted. But because that has not been done, then he had to take the law into his own hands. And, it is really happening, as we are living, because I would not bare with the situation if my child or a person close to me was suffering...raped or whatever. Then I will just keep quiet and just watch <u>this person moving around. That is what I even say to myself, I attend the cases in High Court for my</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 483 woorde - Deelnemer #23 meen dat die teks 'n baie besondere les het vir die moderne konteks. Sy verklaar Absalom se gedrag deur te sê toe Tamar verkrag is, is daar niks daaraan gedoen en daarom het hy die gereg in sy eie hand geneem. - Vanuit hierdie interpretasie moedig Deelnemer #23 mededeelnemers aan om: <ul style="list-style-type: none"> a. gevalle waarin onreg plaasvind, aan te meld by die regte gesag. b. Seker te maak dat die owerhede dan dadelik en doelgerig optree om die sitasie aan te spreek. c. betrokke te raak aangesien dit maklik kan gebeur dat die familie die reg in eie hande neem (soos in die geval van Absalom) - Sy deel haar persoonlike ervaring in hierdie verband met die groep en moedig ander aan om betrokke te raak ten einde wraak deur die familie te bekamp. 	<ul style="list-style-type: none"> - Meld gevalle aan die owerhede. - Doen iets daadwerkliks aan gevalle. - Tree dadelik op om wraak te bekamp.

<p>work, and I feel very bad to see little kids, little girls raped by their parents, their fathers, cousins, brothers, whatever...all these close people. And then at times I happen to keep quiet when I was supposed to translate for a child. And I think, I just put myself in those shoes, and think if this can happen to my child...I will ki...I can see myself using all this power that I can...this man. So it is always like that, always like that, if such a thing happens, it is important that this person that the case has been reported to, should do something with it immediately, before someone else gets involved, because that other person is trying to, it's not nice, but he is trying to do something about it. For it was his sister, Tamar, for instance, and he thought she could be relieved...</p>		
<p>Deelnemer #22: And it just shows, even in the Bible, I don't know what his brother's name is, Amnon's brother?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 18 woorde - Deelnemer #22 lei haar argument in oor Bybelse karakter. 	
<p>Kim: Absalom.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kim help met die naam. 	
<p>Deelnemer #22: Ja, Absalom, after this story, as Deelnemer #24 said, he kills Amnon. And it just shows you, I mean, I think they are <u>real human beings</u>. I think that is a <u>normal reaction</u> to have. <u>To want to kill someone who has just done something so unbelievably hurtful to someone who is close to you, to someone that you love. It is a normal reaction for a human being to want to do that.</u> (Laughter)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 74 woorde - Deelnemer #22 meen dat 'n mens maklik met die verhare kan vereenselwig omdat die karakter bloot menslik optree. Sy meen dat Absalom se gedrag 'n natuurlike menslike respons is. 	<ul style="list-style-type: none"> - Wraak as natuurlike menslike reaksie.
<p>Deelnemer #20: It's actually a <u>rash thing to do...</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 7 woorde - Deelnemer #20 reageer op Deelnemer #22 se opsomming en meen dit was dalk 'n bietjie oorhaastig. 	<ul style="list-style-type: none"> - Wraak as oorhaastige respons.
<p>Deelnemer #22: O.k., maybe he got carried away a bit. But I can understand...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 12 woorde - Deelnemer #22 reageer op Deelnemer #20 se interpretasie en meen ook dat dit dalk oorhaastige gedrag is. Maar sy bly by haar standpunt dat dit verstaanbaar is. 	
<p>Deelnemer #25: When you were talking, I was thinking about, we were talking about <u>statistics</u> and also</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 239 woorde - Deelnemer #25 ontwikkel die kompleksiteit die onderwerp deur 	<ul style="list-style-type: none"> - Verkragtig statistiek. - Die prys wat 'n

<p>the whole issue of how many...in this country any way, you have got probably the <u>highest statistics of rape in the world and the lowest conviction rate</u>. So if you put yourself into the position of someone who is trying to make the case against a family member, and you want that to go to court, and if you want that to stick as a conviction, you have got less than a 1% chance. So it is quite obvious that people are rather just going to <u>shut up</u>, because imagine exposing yourself to the whole community, calling your uncle a rapist, going through the whole court process, and then like in <u>'The Accused'</u>, to <u>end up being accused of having caused it</u>. Because the whole community is then against her. <u>Imagine the power that the family structure has</u>, and how she is going to feel going back into the community if she hasn't got a conviction. She'll probably be kicked out and shunned. So I would say in our society one has to look at how to do something about the process of what happens...<u>it is simple to say she must speak out</u>, but it is much more complicated than that. Ja, I don't know...as a <u>community</u> you can solve that, it has something to do with the <u>court system, the police and everything else...</u></p>	<p>verder daarop te wys dat die prys wat mense betaal as hulle praat oor 'n verkragting, ontsettend hoog is en dat daar nie genoeg ondersteuning vir die slagoffer is nie. Sy wys op die mag wat die familiesisteem het en op die onverwagte implikasies wat 'uitpraat' kan hê as die sisteem teen jou draai. Sy meen dit is makliker om stil te bly as om die trauma deur te gaan van praat, aangesien ons konteks nie werklik ingestel is op die behoeftes van die slagoffer nie.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dit is 'n hartseer realiteit in 'n land met die hoogste verkragting syfers in die wêreld. 	<p>mens betaal as jy daarvoor praat.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Die mag wat in die familiesisteem gesetel is. - Die gebrek aan ondersteuning vir die slagoffer. -Die gebrekkige regsisteem
<p>Deelnemer #23: That is why we have to <u>encourage our people</u>, in the community to...maybe not go to the family, if you have told you story and nothing comes of it...<u>rather go to the professional helper</u>. You can go to a teacher, a priest or a social worker. But with the <u>family</u>, I almost feel with most of the cases, say for instance it was a close person, a father, a brother...you will often find it is the <u>bread winner</u> and they will have the fear, oh, where are we going to find something to eat and money? But what is important is the person that has been</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 158 woorde - Deelnemer #23 sluit by Deelnemer #25 aan en meen dat vroue eerder professionele hulp moet kry. Families sou geneig wees om die sitasie stil te hou ten einde die broodwinner te beskerm of die familie-eenheid te beskerm. Vroue moet eerder aangemoedig word om professionele hulp te ontvang. 	<ul style="list-style-type: none"> - Professionele hulp. - Familie. - Vernedering vir die familie. - Posisie van broodwinner.

<p>involved. It is about the feelings of that person, it is not necessary to take it to where you say...this is going to be a <u>disgrace to our family</u> and all those things. It is important that we <u>encourage our women to seek for professional helpers, otherwise you will die in silence.</u></p>		
<p>Deelnemer #18: I think this text actually sends me thinking, because it teaches someone not to trust anybody. For example, my girls go and stay with my sister's kid. He is about 20. And the one girl says: "Hey brother, I don't know what is happening to me (indicating her breast area) there is something coming out here!" (Laughter) But after this, you think, you should not trust anybody. My girls are young and we often go to my relatives. Now I think I cannot trust this, I must go and just have a peep and see what is happening. So I am just saying this text brings me to a place of <u>not trusting anybody</u>...If you have <u>men in the house</u>, you must think and go and see if there are problems.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 131 woorde - Die opmerking beweeg weg van die algemene gesprekslyn. - Die teks dring Deelnemer #18 om meer agterdogtig te wees en nie mense (mans in die familie) te vertrou nie. Sy deel 'n verhaal oor die onskuld van haar jong dogters, maar meen dat daar maklik in 'n familie iets kan skeef loop. Sy besef sy het 'n verantwoordelikheid om meer paraat te wees en dalk meer agterdogtig. Sy meen dat dit nie goed is om almal sommer te vertrou nie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Meer agterdogtig. - Nie so maklik om te vertrou nie. - Versigtig met mans in familie.
<p>Kim: As a mother of daughters I relate...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kim sluit aan by Deelnemer #18 se agterdog en vrees. 	
<p>Deelnemer #22: I actually witnessed how...when, when something happens in a family, how people really try to <u>keep it quiet</u> and uhm, it just seemed so weird to me that the family would try to keep something...it was molestation, and they wanted to <u>keep it quiet</u>. When after years, the mother of the daughter that got molested just could not handle it anymore, and she just had to go to the police. And she went and when she had gone to the police, and the police then came to arrest the accused, the <u>family was angry at her for doing it.</u> And I was just so confused at...I could not believe that <u>people could be angry.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 113 woorde - Deelnemer #22 deel 'n persoonlike verhaal waarin sy daarop wys dat dit dikwels gebeur dat die familie sal probeer om iets stil te hou of om te maak asof dit nie gebeur het nie. Die familie is ook dikwels kwaad as daar iets aan gedoen word of die gereg betrokke raak. 	<ul style="list-style-type: none"> - Familie hou dinge stil. - Familie kwaad as dinge openbaar gemaak word.
<p>Deelnemer #20: For <u>justice</u> being done...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 4 woorde - Deelnemer #20 reageer op Deelnemer 	<ul style="list-style-type: none"> - Geregtigheid wat geskied.

	#22 se verhaal oor geregtigheid wat geskied en mense wat dan kwaad is daaroor.	
<p>Deelnemer #22: Ja, I mean it was a young girl, and her life is so messed up because of this. And, as it later came out, he had actually done it to various other family members, and they had all <u>kept quiet about it and if this mother hadn't gone to the police, nothing would have come out of it.</u> And I mean, the other girls that he had done this to, are like, they are adults already and uhm, you can kinda see like the one is...she is very uh, I don't want to say the wrong word, but she does not dress like normal people would, she does not act, o.k, I don't want to say normal, because what is normal but...ja, it just makes me think like <u>if they had gone to the police when it had happened the first time, he would not have done this to the younger girl now.</u> She might have turned out better. She would not have felt the same way in herself...and I was just really confused about it...And also that the <u>justice system</u> takes so long, it is been dragged out over years, ja, I am just so confused about it...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 199 woorde - Deelnemer #22 sit haar verhaal voort deur te wys op die feit dat omdat die familie nie uitgepraat het nie, was daar 'n hele paar verdere slagoffers. As die familie dalk gepraat het, sou die patroon nie herhaal het nie. - Sy spreek ook haar kommer uit oor die feit dat die geregtelike sisteem so lank sloer in party gevalle. 	<ul style="list-style-type: none"> - Wat sou gebeur het as familie or die saak gepraat het en die gereg sy loop laat neem het. - Tekortkominge van die geregtelike sisteem.
<p>Deelnemer #23: I have another concern as well, if I can just think of myself for instance, growing up in a rural place, not knowing about rape...up until University. What worries me is <u>what is it that went wrong, what is it that needed to be done? Why are all these things now happening?</u> Because, like for instance, sometimes they will say to the person, the victim, <u>this has happened because of the way that he or she has been dressed.</u> The other person would be attracted to that. Or some people would say it is <u>because they are using drugs and things, and then it so happened that they do all these things.</u> Other people, <u>they have this jealousy,</u> like here with Tamar, that the brother had this jealousy. He</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 158 woorde - Deelnemer #23 meen dat 'n mens deesdae meer gereeld bewus gemaak word van gevalle van verkragting of in elk geval meer daarvan hoor. - Deelnemer #23 spekuleer dan oor die redes vir die toename in getalle en vir die redes waarom daar verkrachtings plaasvind: <ul style="list-style-type: none"> a. Sy verwys na die feit dat daar dikwels verwys word na vroue se uitlokkende kleredrag. b. Sy meen dat die toename in dwelmen en drankmisbruik dalk bydra tot die stygende syfers. c. Sy meen dat dit dalk soms plaasvind oor mans afgunstig is op vroue, soos in die geval van Amnon, volgens haar mening. 	<ul style="list-style-type: none"> - Toename in gevalle van verkragting. - Uitlokkende kleredrag. - Dwelmmiddels. - Afgunstigheid.

<p>did not want other men to touch his sister. I wish we can look at the circumstances and as what is it...what went wrong for these things to happen?</p>		
<p>Deelnemer #25: No, I was going to say something quite similar to you, but I wanted to rather than just talk about this family or that family, I'd rather like to talk about the <u>nature of what rape is</u>. In one of my notes I wrote '<u>verkragting</u>'. For me it is a much more powerful word because it means to <u>take away power</u>, to <u>disempower somebody</u>. And so I think that, the whole thing <u>is about power and not about sexuality</u>. And I think if you look at it, you'd have to look at <u>men in our country or in the world and you'd have to look at the issues of power</u>. Why would <u>somebody need to take away somebody else's power?</u> And again, when she...when he sees her in this story, he wants to get rid of her because she then has a power over him and he feels probably less than a man or discussed with himself and he cannot deal with it and he projects it onto her. I would say it has a lot to do with <u>the perpetrator who has to have a very low sense of his own self esteem</u> to do that, to take someone else's power. Because he is trying to <u>take someone else's power</u> from that situation. And I think we need to look at how our <u>society...how men and women function in our society</u>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 232 woorde - Deelnemer #25 maak 'n interessante bydrae deur daarop te wys dat verkragting meer te doen het met mag en minder met seks. Sy sluit aan by Deelnemer #23 deur te sê dat dit nodig is om te gaan soek vir redes vir die toename in verkragtings. Sy reken egter dit het iets te doen met die verspreiding van mag in ons samelewing. Sy meen mans in ons samelewing is in 'n netelige posisie en ons moet ondersoek instel daarna. - Sy waag ook om in haar interpretasie van die teks te wys op die feit dat dit in die verhaal meer gaan oor mag as oor seks. Hier verwys sy veral na die feit dat Amnon vir Tamar wegjaag na afloop van die verkragting. 	<ul style="list-style-type: none"> - Rape vs. Verkragting. - Om iemand se krag weg te neem. - Mag vs. seks. - Lae selfbeeld van verkragter. - Mans se posisie in die samelewing. - Verspreiding van mag tussen mans en vroue. - Mag.
<p>Deelnemer #22: That also confused me in the text, because I felt that Amnon came out of a wealthy family and he felt he would feel <u>powerful because he is the son of the king</u>. But then he does this, and that confuses me because why would he rape someone. Which is usually something to do with power. But he is <u>powerful</u> in a sense. But then I also thought, maybe he felt like he was less than the other brother...Absalom... maybe he felt like he</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 109 woorde - Deelnemer #22 sluit aan by Deelnemer #25 se interpretasie van die teks. Sy wonder egter waarom Amnon minderwaardig sou voel. Hy is immers 'n prins. Sy waag dit om iets in te lees in die verhouding van die broers en reken dat Amnon dalk minderwaardig gevoel het teenoor Absalom. 	<ul style="list-style-type: none"> - Mag.

was treated less like...maybe king David treated Absalom with more respect and in a way he wanted to get his father back for that...		
Deelnemer #21: It is ironic that the person who had the most power in this story is King Dawid, and he did the least...	<ul style="list-style-type: none"> - 22 woorde - Deelnemer #21 meen Dawid het die meeste mag in die verhaal, maar doen niks om dit te laat geld nie. 	- Mag.
Deelnemer #18: He was torn apart because this is his daughter and his son...	<ul style="list-style-type: none"> - 12 woorde - Deelnemer #18 poog om 'n verklaring te bied vir Dawid se gebrek aan reaksie in die sin dat hy verskeur gevoel het tussen sy seun en dogter. 	
Kim: Aah, there are so many interesting things that can be said about this text, but we are kinda running out of time in terms of the discussion. I was wondering if there are any final thoughts or comments the anyone wants to say before we finish up?	<ul style="list-style-type: none"> - Kim begin om die gesprek tot 'n einde te bring en nooi deelnemers om 'n laaste opmerking te maak. 	
Deelnemer #24: I think for me, I was just listening to what rape is all about. <u>Rape is all about power.</u> I don't think you can confine the definition of <u>rape with regards to sexuality.</u> I think it has to do more with just a forcing. I mean like one forcing himself on the other actually. So it means, for me it means, as long as it affects me emotionally, then it is rape. If it has to do with <u>power</u> , one <u>abusing power over the other</u> , then it is rape also. <u>So rape comes in different forms...</u>	<ul style="list-style-type: none"> - 96 woorde - Deelnemer #24 verruim die definisie van verkragting, deur daarop te wys dat dit nie net fisiese misbruik van mag is nie, maar ook emosionele misbruik. - Sy herbevestig die sterk band tussen mag en verkragting en meen dit gaan oor die misbruik van mag. 	<ul style="list-style-type: none"> - Mag. - Verkragting as magsmisbruik. - Mag vs. seks in verkragting. - Emosionele verkragting.
Kim: Anyone else?	<ul style="list-style-type: none"> - Kim vra of enige van die deelnemers 'n laaste opmerking wil maak. 	
Deelnemer #21: I think the <u>hope</u> for us today is the fact that there is much more <u>awareness of rape</u> and sexual things and the second thing is the <u>power of the woman.</u> Ja, that, we are now <u>empowered</u> these days and we can <u>stand for ourselves and speak up for ourselves.</u> To not be afraid. <i>I can see in my generation compared to hers (Deelnemer #22), she became aware of sexuality at a much earlier stage than I did. For me it was only in my university years.</i> So there is <u>hope</u> .	<ul style="list-style-type: none"> - 90 woorde - Deelnemer #21 sluit af met woorde van hoop. Sy meen dat daar groter bewustheid is oor verkragting en seksuele misdaad. Ten tweede meen sy dat vroue meer bemagtig is en die vermoë het om vir hulleself op te staan. 	<ul style="list-style-type: none"> -Hoop. - Bewustheid. - Bemagtiging. - Vroue het die vermoë om vir hulleself te kan opstaan.

<p>Deelnemer #23: For me it is something like...<u>don't trust anyone but love them all.</u> (Laughter) Because this thing of trust is a problem. Because we can trust a person until that person proves him/herself wrong to you. Oh, but if I can take it back to our places, ah, we are victims there...because sometimes you will find that this manager is interested in you, and you are not ready. But at the end of the day you will end up in a situation where you are underperforming even at work. Because if you try to bring up something, but you didn't do what he or she wanted, you will end up out of a job. And if you are unlucky, he will then rape you...So trust again. You have to think of <u>trust...because we end up being victims of rape because of trust...because we trust people around us.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 146 woorde - Deelnemer #23 wys met behulp van 'n verhaal hoe ons, deur mense verkeerdelik te vertrou, probleme vir onself kan skep. - Sy meen dit is nodig dat ons versigtig moet wees oor wie ons vertrou. 	<ul style="list-style-type: none"> - Versigtig wie ons vertrou. - Misbruik van vertrou.
<p>Deelnemer #22: I think you actually have to <u>earn trust.</u> <u>You can't just trust people...</u>Ja, you can't <u>just give you trust</u> to people. Because it might be too late when you find out you can't trust them. So I think first...first let people <u>prove themselves worthy of your trust</u> before you actually give it to them. I have also found that uhm, sometimes I have trusted people too early and then they hurt me. You open you heart too early and you let people climb in and then they hurt you...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 89 woorde - Sy sluit aan by Deelnemer #23, maar meen dat ons nie sondermeer mense kan vertrou nie. Ons moet eerder versigtig wees en mense moet ons vertrou wen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nie mense sondermeer vertrou nie.
<p>Deelnemer #23: It also becomes a problem. Because you see people as innocent until they prove themselves wrong. So this whole thing comes down to <u>trust.</u> It is true what she says, you <u>should not put your trust in someone to soon,</u> because you must make sure that you see and see and then put you trust...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 55 woorde - Deelnemer #23 bevestig die feit dat ons nie maklik mense moet vertrou nie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nie mense maklik vertrou nie.
<p>Deelnemer #22: Ja, but also without being disrespectful. Just treat people with respect but you can't just trust them.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 17 woorde. - Deelnemer #22 beaam die feit dat ons mense nie maklik moet vertrou nie, maar hulle wel moet respekteer. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vertrou stadig, maar respekteer almal.

<p>Kim: You have got to keep yourself safe. Sho, thank you all very, very much for the conversation. It has just taken some very interesting directions...</p>	<p>- Kim sluit die gesprek af en bedank almal vir hulle bydraes.</p>	
--	--	--

Bylaag N
Gespreksanalyse Groep 4

Gespreksanalise – Groep 4		
Gesprek	Opmerkings	Temas
Kim: Let's start this discussion with the question: <u>what was the most significant of this text for you? Who would like to kick-off and just say what was significant for you?</u>	<p>Gespreksleier gee die opdrag vir die aanvang van die gesprek:</p> <ul style="list-style-type: none"> g. Deelnemers moet in 'n eerste rondte opmerk wat die dinge is wat vir hulle die belangrikste was vanuit hulle interaksie met die teks. h. Elke persoon moet 'n kans kry om deel te neem en dan word die gesprek oopgestel vir 'n meer algemene bespreking 	
Deelnemer #30: I'll go, then I am done...I think...significant...I think the fact that Tamar found her voice and was able to at least scream and shout and tear her clothes...It was...for me, it is a way of <u>saying something</u> . Not just going along with the <u>silence</u> .	<ul style="list-style-type: none"> - 44 woorde - Deelnemer #30 begin die gesprek deur te wys op die feit dat Tamar haar stem laat hoor na afloop van die insident. 	<ul style="list-style-type: none"> - Om te praat. - Breek die stilte.
Deelnemer #29: For me it is the <u>innocence</u> . Tamar was innocent, preparing the food innocently, not being aware of what was being planned. And that in most cases you end up in a situation of being raped or what, sometimes you are <u>innocent</u> , you <u>trust this person</u> . It is a person that you know; it is a <u>person that you have met before</u> . You know, you talk to the person, you get into the car, you get into the house if he asks you to come...you know you are <u>innocent</u> . You don't even think that this person can do something like this to you. So, I really see that a...a Tamar, she was just innocent preparing the food for her brother, you know, she didn't know what the plan was. So in most cases you end up entering into certain situations...without...	<ul style="list-style-type: none"> - 139 woorde - Deelnemer #29 wys op Tamar se onskuld en naïwiteit in die verhaal. Sy meen dat Tamar sonder om onraad te vermoed, bloot doen wat van haar verwag word. - So dikwels word mense die slagoffers van geweld/seksuele misdaad omdat hulle onskuldig in situasies betrokke raak. 	<ul style="list-style-type: none"> - Onskuld van slagoffer. - Vertroue.
(Silence)		
Deelnemer #31: For me it was that the brother had no <u>respect and regard</u> for his sister at that moment in what he was doing. And it so happened that in a split of a second what was running into his mind was an <u>evil spirit</u> . He forgot that what he was doing to his sister was wrong. She was also <u>really innocent</u> and she did not expect the thing that her brother was going to do to her. And he chased everyone away so that he could	<ul style="list-style-type: none"> - 643 woorde - Deelnemer #31 se vervlegte teksinterpretasie sentreer rondom die volgende hoofpunte: <ul style="list-style-type: none"> a. Sy meen dat Amnon geen respek en agting vir Tamar gehad het nie en daarom het hy haar onteer. b. Sy meen dat Tamar die onskuldige slagoffer was die wandaad van haar broer. c. Sy meen dat vergifnis van Tamar 	<ul style="list-style-type: none"> - Respek en agting. - Bose gees. - Slagoffer se onskuld. - Negatiewe gedagtes. - Hindu fees: <u>Ricksha mindin</u> - Liefde tussen broer en suster.

<p>do whatever he wanted. And just so the feeling came, you know, of how sometimes we have such <u>negative thoughts</u> and we do not know when that thought is going to come. <u>It can be anybody, it can be family members, it can be you brother or your sister. It can even be you husband or your wife.</u> At that moment, sometimes you are not thinking what you are doing, and then that thought comes, and it comes in a split second and when you do it, sometimes it is so difficult to realise that you have done something wrong. And she was so <u>innocent</u>, as she was saying, she was so <u>innocent</u>. In fact she didn't expect this thing that her brother did to her...</p> <p>And then when he chased her away for the house. The way he ill-treated her. She was also feeling that, how could she forgive him, you know, because she did not expect this thing that he was going to do to her. <u>So I felt from the story, you know, sometimes when we think about purity. Purity in the mind, you know. In Hinduism they have a festival called "Ricksha mindin" and on this festival, this particular day, we actually tie a bond, we tie a thread on the sister's hand and that is a bond of love. And I felt in this story it was like, what happened to that love? O.k., I know from a Christian background you won't understand what the Hindus really celebrate, but I am only saying you a little bit of how a brother tied... a sister ties the thread on the hand and what happens then is we give a gift and the sister feeds him with something sweet. And that is also another... on a spiritual level how we tie a bond with God. That is a thread of love with God, and when you tie that thread of love with God, you and God become one, you know, you have a full relationship with God.</u></p> <p>In this sense the sister would never want to forgive him, because of what he has done to her. Because she did not expect what he was going to do to her. And this is where the whole feeling comes in of: <u>where is the love between the brother</u></p>	<p>se kant onmoontlik is omdat sy nie verwag het dat Amnon haar op hierdie manier sou onteer nie.</p> <p>d. Sy vra die vraag na die liefde wat daar veronderstel is om te wees tussen broers en susters. Sy vertel die verhaal van 'n Hindoe fees wat hierdie liefde vier en mis dit in hierdie verhaal.</p> <p>e. Sy skryf Amnon se gedrag toe aan die feit dat hy verwyder geraak het van homself en toegegee het aan 'n Bose gees en groot sonde.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ware self. - Lust - 5 groot sondes. - Oorwinning van sonde as weg tot God.
--	--	---

<p>and sister? There was no <u>respect, no regard</u>. You know, and at the moment you have forgotten your own <u>true self, who you really are, your true identity of knowing yourself</u>. And at the moment he didn't even see what he was really seeing because he was caught up in the spirit of vices. And the greatest vice is the vice of lust, you know. <u>Lust is the greatest enemy</u>. <u>The five evil spirits</u>, we all have them, male and female has them. You know, anger, greed, attachment, laziness and lust. These are the greatest enemies and we all have them. But how much do I make an effort to conquer it? You know, and that is the most important thing. <u>Only when I start conquering those, then I can come closer to God</u>. That is what we have all forgotten and that is why the story I was talking about...Adam and Eve...they were sent away from the kingdom because they ate the poisonous apple....Ja, that is my story...</p>		
<p>Deelnemer #33: What struck me were the words, uh, it is more powerful in Afrikaans, "sy was 'n wrak gewees". For me it is much stronger that she was a desolate woman. It's not often in the Bible so strong. Ja, that just really made me feel for her. The other thing that I also cannot understand is that he had such an 'afsku' in her. He desired her so much for week, and then he had what he wanted, and then straight after he despised her...physiologically, I can't understand that. But then Deelnemer #30 said, maybe he despised himself. He could not live with it and then he projected it onto her. But that was also weird and interesting...the fact that here he got what he wanted and straight away he despised her...weird...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 131 woorde - Deelnemer #33 sluit aan by Deelnemer #31 deur verder in te gaan op die interpretasie van die teks. - Deelnemer #33 merk op dat 'n baie sterk frase gebruik word om Tamar te beskryf na afloop van die insident. Hierdie frase 'sy was 'n wrak gewees' lok emosie by Deelnemer #33 uit. - Sy sê ook dat sy nie verstaan waarom Amnon skade by die skande byvoeg deur haar te verwerp nadat hy haar verkrag het nie. Psigologies maak dit nie vir haar veel sin nie. 	
<p>Deelnemer #26: I was also struck by the word, <u>desolate</u>. It just stuck with me again and the thought of how the desolation endured for so much longer than the rape itself. <u>And the sense of ongoing throughout the rest of her life</u>...and then, well, that was the intellectual side. The other was just this</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 133 woorde - Deelnemer #26 sluit by Deelnemer #33 se opmerking aan en verwys ook na die woord wat haar beskryf na afloop van die insident: 'desolate.' Sy meen dat die gevolge van die verkragting lank aanhou nadat die fisiese daad voltooi is. 	<p>- Voortdurende gevolge van verkragting.</p>

<p>image that stayed with me of...the hands. The intimacy of feeding someone with you hands. The one that prepared food and fed him with her hands or offered food...but then at the end of the story, where she goes out and then her hand on her head. Ja, I mean, I can't really intellectualise it or explain it, but those two images of hands... The feeding, nurturing and nourishing of hands. And then that image of shame and being destroyed.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sy maak ook 'n belangrike verwysing na die beeld van 'hande'. Die intimiteit daarvan en die gebrokenheid. 	
<p>Deelnemer #32: Quite honestly, I was a bit shocked that this passage was in the Bible. Ja, I don't know that they had <u>rape in the Bible</u>. And, uhm, I was...what also shocked me was after raping her, he could not bare to look at her. I mean, he chased her away, out, and I guess it was because, like she had said, because he was ashamed of what he had done. That just shocked me...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 74 woorde - Deelnemer #32 spreek haar verbasing uit oor die feit dat die verhaal in die Bybel is en oor Amnon se reaksie na afloop van die verkragting. 	<ul style="list-style-type: none"> - Rape. - Bybel.
<p>(Silence)</p>		
<p>Deelnemer #28: I think I can also just say that I think this whole thing is like uhm...everything in this story is like...firstly as she said, it is shocking that it is in the Bible, and then his response afterwards was shocking. And if you think afterwards, what happened. It is like nothing really happened. Everybody just continued with their lives and she was a wreck and but there is like no...like...punishment or judgement or healing or anything. It seems like that to me, the whole thing is like ongoing. It's like I can't believe this is really how it happened...It makes you feel like ...magteloos...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 104 woorde - Deelnemer #28 reageer soos Deelnemer #32 emosioneel op die teks. Sy spreek ook haar verbasing uit oor die feit dat die verhaal in die Bybel is en oor Amnon se latere gedrag. Sy meen egter verder dat daar geen sin vir geregtigheid is na afloop van die verhaal nie. Niks gebeur nie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Bybel.
<p>Deelnemer #33: Uitgelewer.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 1 woord. - Deelnemer #33 voltooi Deelnemer #28 se sin. 	
<p>(Silence)</p>		
<p>Kim: Maybe we can open it up then, if there is something specific that you would like to say. So we can just open it up for discussion. I mean, there are some interesting things that people have picked up on in the story. Like the ongoingness, the desolation, the image of the hands, the...ja, the roles that people played...and ja, if anyone wants</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kim stel die gesprek oop vir 'n algemene bespreking. 	

to pick up on any of those...		
<p>Deelnemer #33: What also struck me was Absalom. That he said: “moet jou nie verknies nie” It is obvious that he did not have a clue of what she went through and still it says that he loved her. He loves her, but still he does not have a clue of what she went through...just said, forget about it... Strange.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 58 woorde - Deelnemer #33 sit haar teksinterpretasie voort en reageer op Absalom se gebrek aan reaksie. Hy sien raak dat daar iets met haar gebeur het, maar maak haar stil. Hy het geen idee wat met haar gebeur het en hoe dit haar lewe raak nie. 	
<p>Deelnemer #32: Absalom also reminds me of myself. Or like other people. I can kinda relate to him because in certain situations you would <u>really like to help a particular person, but you really don't know how to confront the situation or how to help that person.</u> So I could sort of relate to him, even though what he did was not the best thing.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 63 woorde - Deelnemer #32 waag 'n dapper vereenselwiging deur haarself met Absalom te vergelyk. Sy sou ook dikwels graag mense wou help, maar weet nie hoe nie of wat om te doen nie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Onkunde oor hoe om ander te help in nood.
<p>Deelnemer #30: And also, often when it happens within a <u>family</u>, and it still happens today, the <u>family will say...uhm, let's just keep it in the family</u> and in here, and we deal with it and we talk about it and that is it...It is the end. Or, we don't even talk about it. The child tells or a person tells what has happened and then there is just this <u>silence</u>. It comes over it, it covers everything and it is like it never happened...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 83 woorde - Deelnemer #30 verwys na hoe dikwels seksuele misdrywe in 'n familie met stilswye beantwoord word. Families probeer hulleself beskerm en weier dan net om die situasie te hanteer. 	<ul style="list-style-type: none"> - Familie. - Stilte in familie oor misdrywe.
(Silence)		
<p>Deelnemer #26: The thing that shocked me about my own response, and I have read this text, I don't know how many times, and I have never felt empathy with Amnon at all. But as I sat listening to it today, I felt, but this is what I do to myself when I want something. I get <u>obsessive</u> about it. And so, I am not really sympathetic with him, but I kinda understand in a perverse way this complete focus on what you want, even to your own detriment, and the detriment to those around you. And that kinda surprised me...uhm...it is not something that came out of the text for me before...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 111 woorde - Deelnemer #26 waag ook 'n baie persoonlike identifikasie deur met Amnon te empatiseer. Sy sien haarself raak in Amnon se obsessie en besef dat dit mens soms dryf na vreemde en komplekse dinge. 	<ul style="list-style-type: none"> - Obsessie.
<p>Deelnemer #29: And you know with me, why this piece of innocence came out...it was because I related it to my own experience as I said I left my</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 279 woorde - Deelnemer #29 identifiseer met die onskuld van Tamar, soos sy ook vroeër na vewys het. Sy brei hierop 	<ul style="list-style-type: none"> - Onskuld. - Misbruik in die huwelik. - Man gedryf

<p>abusive husband. (The fact came up during time-line exercise.) Because when you get married, you are just hoping that everything is going to be fine and your marriage is going to be the best. You know, you enter into marriage being so innocent, so innocent, saying, at last I have got this partner, at last...this is...you know, you dream of a number of things ...and then the next thing, when you are in that marriage, then you find out that things just change.</p> <p>You know, it is just like Tamar, who prepares the food for her brother who is sick. When the brother says he wants to eat out of her hands, <u>innocently</u>, she goes ahead. Because she loves her brother with a brotherly love. <u>But you know in marriage that happens.</u> You get into marriage, you do what you can do, trying to make your marriage work, and then the next thing you find out, is it is like this person was just...you know...<u>after your body or what...he was driven by lust.</u> You know you are in the marriage now, the person got what he wanted. <u>Now, after getting what he wants, he doesn't care about you.</u> He treats you like he wants, he <u>abuses</u> you. It is just like dragging you out and shutting the door on you. So that is, you know...what came to mind...that is why this <u>innocence</u> part stuck with me, because you really, when you enter into something...marriage or what...you are just hoping for the best...</p>	<p>uit deur haar verhaal te vertel. Sy het ook onskuldig tot 'n huwelik toegetree en nadat haar man gekry het wat hy wou, het hy haar begin mishandel en sleg behandel. Sy het egter die huwelik betree met blinkoog verwagtings en was baie geskok oor die manier waarop dinge verander het. Sy identifiseer dus intens met Tamar se eerlike en onskuldige liefde vir haar broer en ook oor die pyn wat sy daarvoor moes ly.</p>	<p>deur 'lust' in huwelik. - Man verloor belangstelling as hy gekry het wat hy wou.</p>
<p>(Silence)</p>		
<p>So that is why I interpreted what you were saying about why he did this after raping her, he just throws her out. It is just, he got what he wanted, and what next?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 34 woorde - Deelnemer #29 reageer op Deelnemer #33 se vraag oor waarom Amnon haar verwerp as hy haar eers het, deur te wys na die feit dat toe sy begeerte bevredig is, toe het hy geen nut meer vir haar nie. 	<p>- Lust.</p>
<p>Deelnemer #26: It is like a <u>double betrayal</u>, isn't it? The first is the <u>rape</u> and then also the kind of '<u>go away</u>', <u>refusing to take responsibility</u>...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 25 woorde - Deelnemer #26 verwys na die dubbele verkragting-konsep: fisiese verkragting en dan verwerping. 	<p>- Dubbele verkragting.</p>
<p>(Silence)</p>		
<p>Deelnemer #30: And then also, I was just thinking, how other people invited...oh, I don't know if invited is</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 216 woorde - Deelnemer #30 wys na die medepligtigheid van soveel 	

<p>the right word...invited...go in cahoots in the whole thing. You know, because he asks the servant to take her out, and then the servant goes and takes her out. And then the brothers and everybody just keep quiet and everybody is just silent about this. It is like there is this whole thing that gets played out, and it is like it was planned and everyone just plays along. Uhm...and that is why that screaming of her was so important to me, because I am sure, when we were talking, when Deelnemer #33 and I were talking...one of the things that Deelnemer #33 said was...she said: "But Tamar must have screamed, when he was raping her, she must have screamed. There must have been noise, people must have heard what was going on. People must have had an idea what was going on or what was going to happen. But everybody just played along, making as if they didn't hear, nothing happened...That is why it is such a strong image: This woman who goes, even though nobody else did anything about what was happening, <u>she doesn't play along. She does not keep quiet. She screams and tears her clothes and she...</u></p>	<p>karakters in die verhaal. Almal in die verhaal vorm byna deel van die komplot teen Tamar. Niemand probeer haar help of doen iets vir haar nie.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Haar stem as sy dan uitgaan en haar pyn sigbaar maak, is merkwaardig aangesien dit die hele komplot uitdaag. 	
<p>Deelnemer #31: But maybe those who were there were paid, to keep quiet...To play along...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 14 woorde - Deelnemer #31 probeer iets ter verdediging van die slawe sê. 	
<p>Deelnemer #26: But I mean, it was from the beginning, it was Jonadab first of all who is complicit with Amnon and then Absalom is complicit in the silence, and then David is complicit in the silence. It is again that, while she is screaming, but she is the one alone. I mean all those men form these alliances with one another, but she stands alone.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 64 woorde - Deelnemer #26 beaam Deelnemer #30 se interpretasie. Sy meen ook dat al die mans in die verhaal in die komplot saam staan teen Tamar. 	
<p>Deelnemer #33: Isn't it amazing, this happened, a <u>thousand years before...</u>and it is now 3000 years later and the same <u>things happen.</u> Or very much the same things...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 26 woorde - Deelnemer #33 merk op dat dinge in al die tyd wat van toe of tot nou verloop het, nie eintlik veel verander het nie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Dieselfde tipe dinge gebeur steeds vandag.
<p>Deelnemer #28: I was just thinking, this whole situation is a <u>very sensitive</u> thing and I think maybe in those days and shockingly I think today, <u>it is still the same.</u> People don't know how to react.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 163 woorde - Deelnemer #28 sluit by Deelnemer #33 aan. Sy merk ook op dat dinge nie veel verander het nie en dat dit steeds en meer toenemend gebeur. 	<ul style="list-style-type: none"> - Situasie het nie veel verander nie. - Verkragting is 'n sensitiewe

<p>They don't know how to actually deal with things like this and I think even today there is this movement of <u>breaking the silence...</u>and people can come out and it is o.k. and everything...<u>but I still feel that if somebody comes to me and says that I have just been raped or whatever, do I really know what to do...</u>you know maybe I can comfort my friend or I can whatever. But what is the real...<u>what is my responsibility as the society...or as a whoever, a family member.</u> What should have happened here? Do we really know today? Should he have been put into jail or what should have happened with her? I mean, I really feel like it is a <u>sensitive thing</u>, and what really needs to happen? And how can it be...fixed...</p>	<p>Sy weet egter nie wat om te doen as so iets dalk sou gebeur nie en sy weet nie wat die regte respons sal wees nie. Sy vra ook na die samelewing se verantwoordelikheid en wonder wat moet gebeur om te verseker dat geregtigheid sal geskied.</p>	<p>saak. - Onvermoë om iets te doen aan die situasie. - Weet nie regtig hoe om iemand te help wat in die situasie verkeer nie. - Wat is die samelewing se verantwoordelikheid?</p>
<p>Deelnemer #31: I think it is a very <u>sensitive issue</u> to address...to even talk about...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 13 woorde - Deelnemer #31 beaam Deelnemer #28 se opsomming. 	<ul style="list-style-type: none"> - Verkragting as sensitiewe saak.
<p>Deelnemer #28: Ja, do we really have <u>the skills or the know how</u> to say...what should happen? Or are we only <u>going to leave it again?</u> That is the easy way, everyone just keep <u>silent and hope it goes away...</u>and if it doesn't...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 41 woorde - Deelnemer #28 sit haar rede voort deur te vra of ons vandag in staat sal wees om mense te help, of duur die stilte net voort? 	<ul style="list-style-type: none"> - Vaardighede om slagoffers te help. - Stilte en hoop dat dit sal weggaan.
<p>Kim: I am just wondering, what makes it so sensitive? What makes it so difficult and awkward for us?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kim merk op dat almal meen dit is 'n sensitiewe vraag en vra na die aard van die sensitiwiteit. 	
<p>(Silence)</p>		
<p>Deelnemer #26: I think one of the things that makes it so sensitive, or so difficult is...is what happens here, <u>it is that the shame is often placed on the person who is raped</u> (group strongly agrees)...so she is the one who is shamed, she is the one who puts ash on her head, she is the one who says, don't shame me, my brother. But the shameful act is actually his act...but I think we often shift that...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 78 woorde - Deelnemer #26 skryf die sensitiwiteit van die saak toe aan die feit dat die slagoffer dikwels die skande moet dra van dit wat gebeur het. 	<ul style="list-style-type: none"> - Skande om verkrag te word.
<p>Deelnemer #30: And maybe it has to do with...what struck me in the beginning when the story was read, were the words where Amnon said he loved her so much and so much and he could not do anything to her, or it was something like that, ja, he couldn't do anything to her... And those words just stuck me because I felt, why would you want to do</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 292 woorde - Deelnemer #30 lees die frase 'en hy kon niks aan haar doen nie' raak en vra die vraag: waarom sou iemand wat vir iemand anders lief is, so iets aan hulle wou doen? - Sy gaan verder met die teksinterpretasie en neem ook die saak op van waarom verkragting 'n 	<ul style="list-style-type: none"> - Samelewing se beoordeling van wie jy is. - Die skuld van die insident word dikwels by die slagoffer gesoek. - Bagasie wat

<p>something to somebody if you love them? Uhm, maybe that is actually what happens in society, uh, we have these things happening to us... You know it is done to women, and so women carry the blame. It is as if with the act comes all the other things pushed onto, poured out onto, done to...you know, just the words that we use...uh, and you have this feeling, <u>or a particular image, a sense of a woman just standing and being dumped in one of these big dumpsters ...just dumping rubbish on top of you...and you just stand there...uhm, that is what happens...so you know, apart from the fact that this terrible thing has just happened to you, the whole society has an opinion on who you are.</u> Now you were unclean and all these other things...</p> <p>And I was thinking about what Deelnemer #28 was saying, and I was thinking, what would have happened to her if she would have gone outside of the palace, you know, because all of this happens in the palace. And so, although people might have heard the shouting and screaming and whatever...it is the staff inside the walls of the palace...uhm, what would have happened to her if she were outside the walls of the palace. How would society react? Maybe more baggage would have been added...more things to carry...</p>	<p>sensitiewe saak is. Sy meen dat die samelewing dan sommer oor die algemeen 'n oordeel uitspreek oor wie jy is. Daar kom 'n groot klomp bagasie vir die slagoffer met die feit dat sy verkrag is.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Deelnemer #30 vra te slotte wat sou gebeur as Tamar haar stem ook buite die paleisgronde laat hoor het. In die breë samelewing. Sou mense dan gehoor gegee het? 	<p>verkragting impliseer in die oë van die samelewing.</p>
<p>Deelnemer #29: As Deelnemer #26 has said, you know...I think the fact that the victim now. The victim is the one who has brought shame. And what happens is that, you hear people, even in these days when someone has been raped, they would say hu-uh, <u>maybe she enticed him, you know, she wore a short skirt, she did this, she did that...you know the main concern is about defending the person who has done this.</u> And you are the one who has to answer <u>quite a number of questions, why did you do this, why did you do that?</u> Why did you go, why did you let him eat out of your hands? You know, you were also playing along...you know you got what you wanted. You know, that is</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 238 woorde - Deelnemer #29 verwys na die manier waarop daar dikwels gereageer word as vroue verkrag word. Die vrae word dikwels nie aan die skuldige gevra nie, maar eerder aan die slagoffer. Daar word geïnsinueer dat sy daarvoor gesoek het deur haar gedrag of kleredrag. - Sy verwys ten slotte na die warboel emosies wat 'n vrou moet ervaar na 'n verkragting en die trauma wat die reaksie van die samelewing tot gevolg moet hê. 	<ul style="list-style-type: none"> - Skuld word dikwels by slagoffer gesoek. - Vrou se kleredrag of gedrag as motivering vir verkragting. - Emosionele warboel na verkragting.

<p>what people say... <u>When a person has been raped, they'll say, where was she? What was she wearing? Not talking about the man who has raped this woman, but about the woman. And they would end up saying...you asked for it!</u> And maybe when she was raped, if she was quiet...<u>I think when you are raped, you are just shocked, you did not expect this...you don't think that this is real.</u> <u>Am I dreaming, what is actually going on? You know I am sure such questions just roam around your mind. What is it, what is happening, is it him, really, who is raping me?</u> You know, all such questions...</p>		
<p>Deelnemer #28. I think what makes this whole thing also very difficult to handle, is that it puts the <u>two genders against each other. It is a man and a woman</u> thing. And then, if you take the part of the woman, then you see it out of this point of view. And if you take the part of the man, then you see another perspective. And how do we actually then look at it from both sides by not judging, but knowing...you know. Do we need to know who the culprit is? Or, I am just thinking...and then sometimes in the way you react, people can... You know, if I take, let's say, the woman's point of view of the situation. Then in the way that I act, I can make men more...hating the situation...not hating the situation...I don't know how to explain myself now...But I feel sometimes <u>women who speak out, and the way they do it, sometimes, does more harm.</u>...I am just speaking in general...not in this situation as such...uhm...there are <u>always the two sides.</u> Do I see it from her side or from his side and what is then the right way to look at it and to deal with it...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 202 woorde - Deelnemer #28 gaan voort op die tema dat verkragting 'n sensitiewe saak is aangesien dit die twee geslagte teenoor mekaar opstel. - Sy meen dat 'n mens byna nie betrokke wil raak nie aangesien dit so kompleks is en omdat 'n mens nie altyd die hele storie kry nie. - Persone wat praat oor wat gebeur het, doen dit dikwels ten koste van die ander party in 'n soort swartsmeerdery en dan weet 'n mens nie wat die werklikheid van die situasie is nie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Verkragting stel twee geslagte teenoor mekaar op. - Manier waarop mense die saak hanteer as hulle praat, kan soms baie skade doen. - Verkragting-verhale het 2 kante.
<p>Deelnemer #33: I want to understand, but I don't really understand...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 9 woorde - Deelnemer #33 vra dat Deelnemer #28 nog 'n verduideliking moet gee. 	
<p>Deelnemer #28: Verstaan jy nie wat ek probeer sê nie...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 8 woorde - Deelnemer #28 probeer uitvind wat Deelnemer #33 vra. 	
<p>Deelnemer #33: No, I am not</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 47 woorde 	

<p>quite...uhm...do any of you understand what Deelnemer #28 is trying to say...no...I am not...it is just that I am really interested, I would like to understand...it is not that I now what to make you 'skaam'...(Laughter) I am interested in what you are saying...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Deelnemer #33 vra vir 'n verduideliking van Deelnemer #28 se opmerking. 	
<p>Deelnemer #28: Ek kan my nou nie in Engels behoorlik uitdruk nie...Uhm, ek dink net dit is 'n baie <u>moeilike situasie</u>, mens is so geneig, ok, kom ons praat nou maar oor 'n gewone rape situasie, dan wil 'n mens altyd die victim se kant vat, né, o.k., sy was die slagoffer en wat ook al en dit is 'n onreg en al daai klas van goeters. Maar dan is daar tog ook iets wat wil sê, kom ons kyk na die man se kant. Wat het daar gebeur? Ek voel net in so 'n situasie is mens net half in die middel. Ek ken nie die twee persone nie, ek weet nie wat gebeur het nie...Ek dink byvoorbeeld aan hierdie studentestorie nou onlangs wat in die 'Rat and Parrot' gebeur het. Eers lees 'n mens die man se storie en toe lees 'n mens die meisie se storie, en dan sê die een dit en daai een dat en op die ou einde dink jy, jis, wat het regtig gebeur?...And that is what I am getting at...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 176 woorde - Deelnemer #28 verduidelik haar opmerking deur te verwys na 'n insident wat op Grahamstad gebeur het. Daar is beweer dat 'n jong manstudent 'n vrouestudent verkrag het. Die storie is eers vanuit die meisie se perspektief vertel en daarna vanuit die man s'n en dit was moeilik om regtig te bepaal wat gebeur het, of wat die regte verhaal was. Dit het 'n redelike sensasie veroorsaak tot daar later bevind is dat daar meer aan die storie was as wat oorspronklik beweer is. 	<ul style="list-style-type: none"> - Verkragting is 'n moeilike situasie. - Weet dikwels nie wat die regte storie is nie.
<p>Deelnemer #33: Maybe that summarises it well, the question of what has really happened? And you often don't know that...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 18 woorde - Deelnemer #33 beaam Deelnemer #28 se verduideliking en meen dit is kompleks omdat mens dikwels nie die volle verhaal het nie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Weet dikwels nie wat die regte storie is nie.
<p>Deelnemer #28: In this situation in the Bible, we kind of know, it is a set thing and we all know it was premeditated. But I am just thinking, in general, what...do we <u>really always know what happened</u>...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 37 woorde - Deelnemer #28 kontrasteer die Bybelse verhaal met ons realiteit deur te meen dat ons in die Bybel die volle verhaal sien afspeel. 	<ul style="list-style-type: none"> - Het ons ooit regtig die ware storie?
<p>Deelnemer #33: You know, most of the time we don't have the full story...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 12 woorde - Deelnemer #33 beaam Deelnemer #28 se opsomming. 	
<p>Deelnemer #28: And is it not like Deelnemer #31 says that sometimes there are things that happen and we are...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 17 woorde - Deelnemer #28 lei haar rede in. 	
<p>Deelnemer #31: Unaware of it...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 3 woorde - Deelnemer #31 maak die sin klaar. 	
<p>Deelnemer #28: No, you also said that, uhm, maybe you are in a <u>situation and</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 51 woorde - Deelnemer #28 wys daarop dat 	<ul style="list-style-type: none"> - Vroue moet goeie keuses

<p><u>you can choose, maybe I am in a place and I can choose to go home or stay. And maybe that can make a difference, you know if something bad is going to happen to me or not...</u></p>	<p>vroue ook soms 'n keuse het oor hulle gedrag, wat hulle buite gevaar kan hou as hulle die regte keuse maak.</p>	<p>maak oor gedrag en so buite gevaar bly.</p>
<p>Deelnemer #33: So sometimes you do have a choice in...ja, I agree with that, I mean, I think, I don't know...we are now on a off road...or are we supposed to stay with...(Laughter) <u>No, I also think it is stupid for a girl to walk alone, one o'clock or two o'clock in the morning, ...I am sorry...you just don't do that...we also have a responsibility...</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 63 woorde - Deelnemer #33 beaam Deelnemer #28 se gedagte dat vroue sinvolle besluite moet neem ten einde nie in die moeilikheid te kom nie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vroue moet goeie keuse maak oor gedrag en so buite gevaar bly.
<p>Deelnemer #28: And maybe, taking it to the extreme...maybe Tamar, could she not sensed at some stage that things are now going...you know...he is sending everybody away...am I not now in a situation where I can get into trouble? Could she have...I mean, I am now being very critical...I mean, I just don't know...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 52 woorde - Deelnemer #28 maak 'n kritiese opmerking aangaande Tamar se gedrag in die verhaal as sy vra of Tamar nie iets agtergekom het in Amnon se teenwoordigheid nie. 	
<p>Deelnemer #33: Ja, I also felt like, could she not sense something? But I just felt she could probably not do anything...you know, she was just a woman...it was all men, she did not have any rights, maybe she could even have thought she was unsure and thinking, ja, why is this happening, she probably couldn't have left.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 56 woorde - Deelnemer #33 beaam Deelnemer #28 se interpretasie. 	
<p>Deelnemer #31: Sometimes, at that moment, you can't even think...doing the right thing or going away. If a thing is going to happen, it is going to happen, nothing can stop it. So maybe, at that moment, that was going to happen...So then, at that moment, there is no thought coming...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 49 woorde - Deelnemer #31 sluit aan by Deelnemer #28 en Deelnemer #33 se gedagtes. 	
<p>(Silence)</p>		
<p>Deelnemer #29: I wonder if there were cases of rape that Tamar knew...because when you have never heard of such a thing, you cannot know, even if you brother wants to eat out of your hand...there is nothing wrong...he is your brother, you love your brother. If you brother is sick and he says, just bring me a towel or just scratch my back. You will do it, because this is your brother, you are doing it for your</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 117 woorde - Deelnemer #29 vra na Tamar se bewustheid van verkragting. As sy nog nooit van verkragting gehoor het nie, sou dit onmoontlik vir haar wees om te weet dat daar dalk iets verdag aan die gang was. 	<ul style="list-style-type: none"> - Bewustheid van verkragting.

<p>brother...You are not expecting your brother to do anything unbecoming to you, so that is why you just take the cloth and do it. Tamar was doing this out of innocence, because this is her brother...you are feeding you brother...</p>		
<p>Deelnemer #26: I also think she is of the royal household, so she is used to being protected. Even if she knows about rape, she'd think this doesn't happen to me, because... I am from this class, this status, and those kinds of things...<i>I was thinking earlier, your words...I don't want to put words in your mouth, but when you were using the story here, I don't feel rape will happen to me. (Deelnemer #33's remark during time line exercise.) It just happens to other people.</i> And I wonder how many woman live with that as well. <u>It is not going to happen to me. If it does, it is not going to happen in my house. It is not going to happen with my brother...It happens to other people, it happens to girls who stay out late in the pub...or whatever...and can never happen to me in the safety of my own house...</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 151 woorde - Deelnemer #26 sluit aan by Deelnemer #29 deur op te merk dat al het Tamar ook van verkragting geweet, sou sy vermoedelik dink dat dit nie met haar sou gebeur nie, aangesien sy uit die koningshuis kom. - Sy wys daarop dat dit dikwels die houding van vroue is, nl. dat hulle reken dat dit nie met hulle of in hulle huis gaan gebeur nie. 	<p>- Dit sal nie met my gebeur nie - houding wat mense dikwels het.</p>
<p>Deelnemer #30: Something else I was thinking about was...was it Tamar who suggested that they can get married? (Group affirms.) She said, well, I'll get married to you, so if you really love me so much, we can get married. So there was a chance that they could have been married...but that is not what he wanted...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 55 woorde - Deelnemer #30 verskuif die fokus van die gesprek deur te vra na Tamar se voorstel dat hulle kan trou. In die voorstel ontmasker sy Amnon se gevoel as wellus en nie liefde nie. 	
<p>Deelnemer #28: But also, it says that things suddenly changed...like he was aggressive, you know, maybe they were talking and he decided, the only way now is that I want to get what I want...and that is why it happened...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 38 woorde - Deelnemer #28 merk op dat die gevoel baie skielik gespanne geraak het in die verhaal en dat Amnon vinnig daarop besluit het. 	
<p>Deelnemer #29: But I also think we can say she said it to get off the hook. Because you feel like you are in a tight corner...You know the only thing that you are thinking of is saying...no, I will marry you, so that he can stop and think. Not that you are actually meaning it...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 54 woorde - Deelnemer #29 meen dat Tamar 'n huwelik voorstel ten einde uit die gespanne situasie te kom. 	
<p>Deelnemer #30: So she used everything. All different measures to try to get out of it...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 127 woorde - Deelnemer #30 aanvaar die verduideliking van Tamar se aanbod 	<p>- Word kwaad oor onreg, maar doen niks meer.</p>

<p>Another important thing that challenged me personally was David. It just says that Dawid was angry...he was angry...but nothing further than that. And we were talking about how often we get angry about things that happen in society. You know, the injustice of things and that is it...Because you actually weigh what it would cost to do something...You know, it is like people saying, choose your battles, you know. It is going to cost too much, and I don't always want to be the person that does...the challenges and things. No, it is taking too much of me...and how much damage is done in the silence...How many people knew that David was angry?</p>	<p>om in die huwelik te tree as 'n finale poging om uit die situasie te kom.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sy verwys verder na Dawid se gebrek aan reaksie, hoewel die teks aandui dat hy kwaad was. - Sy kan identifiseer met Dawid se reaksie in die sin dat ons almal dikwels ook kwaad raak oor dinge, maar dan nie bereid is om meer te doen of om betrokke te raak nie aangesien die prys te hoog is. 	<p>- Bereken die prys om betrokke te raak en besluit dan daarteen.</p>
<p>Deelnemer #26: And why was he angry? Was he angry at the injustice? Was he angry at nonsense going on in his house?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 21 woorde - Deelnemer #26 vra na waarom Dawid kwaad was: oor die onreg of oor die wandade in sy huis? 	
<p>Deelnemer #30: Ja, it doesn't really say what he was angry about...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 10 woorde - Deelnemer #30 beaam Deelnemer #26 se opmerking. 	
<p>Deelnemer #26: Was he angry at the shame?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 6 woorde - Deelnemer #26 gee nog 'n moontlike rede vir Dawid se woede: die skande wat oor die huis kom a.g.v. Amnon se gedrag. 	
<p>Deelnemer #33: What happens in the next chapter? I said to Deelnemer #30...(Laughter) I don't know, I might be wrong...isn't Amnon punished in the end?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 22 woorde - Deelnemer #33 vra na die ontknoping van die verhaal. 	
<p>Kim: Ja, as far as I understand, Absalom kills Amnon...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 9 woorde - Kim verwys na wat later gebeur. 	
<p>Deelnemer #33: Ja, I could not remember, but sort of...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 8 woorde - Deelnemer #33 gaan voort met die gesprek oor die ontknoping van die verhaal. 	
<p>Kim: Uhm, but you have to ask yourself why...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kim vra na die moontlike rede waarom Absalom vir Amnon doodmaak. 	
<p>Deelnemer #33: Why does Absalom kill Amnon...Isn't it for uh...revenge...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 8 woorde - Deelnemer #33 meen Absalom maak Amnon dood uit wraak. 	
<p>Kim: Ja, the fact that he is trying to become king, is also in the mix...(Laughter)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kim verwys na die saak van troonopvolging wat ook in die verhaal ter sprake kom. 	
<p>Deelnemer #29: But it is said that he hated him...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 8 woorde - Deelnemer #29 verwys na Absalom 	

	se gevoel jeens Amnon.	
Deelnemer #28: On the other hand we can ask, is that really what we want? <u>Is that the revenge you want...to kill somebody else...is that the revenge we take? Is that the way we solve the problem...or would there be another solution perhaps?</u>	<ul style="list-style-type: none"> - 41 woorde - Deelnemer #28 vra of wraak regtig die oplossing vir die probleem is. Is dit werklik die enigste ontknoping vir die verhaal? 	- Wraak as oplossing.
Deelnemer #26: Because it perpetuates that same method of power. It is always about <u>power over ...</u> It is this complicity of the men over Tamar. It is all this power of Amnon over his sister. The power of silence over her story. And then again...the killing, it is a fairly extensive use of power...	<ul style="list-style-type: none"> - 53 woorde - Deelnemer #26 wys daarop dat wraak dieselfde vorm van magmisbruik is as wat verkragting is. Dit bly dus 'n bouse kringloop van 'mag oor die ander uitoefen.' 	- Mag-uitoefening. - Wraak en verkragting as dieselfde maniere van mag uitoefen.
Deelnemer #28: Everything is in the extreme...nothing is like...I would like to see something done in the right way.	<ul style="list-style-type: none"> - 17 woorde - Deelnemer #28 merk op dat wraak 'n ekstreme resultaat is. 	
Deelnemer #33: I said to Deelnemer #30, the closest that the idea of rape came to me, is that sometimes you hear a three of four year old girl has been raped. <u>And then I think of (name of her daughter), my four and a half year old. And then I would think...if this happens to her, I will go to that man and I will kill him... (Silence) Ja I am just reacting. I know it is not the right way to go, but wow, if it happens to me...It is just such a natural feeling...I would not judge people...who kill the rapist of a child...</u>	<ul style="list-style-type: none"> - 101 woorde - Deelnemer #33 interpreteer die verhaal in die lig van haar eie omstandighede en meen dat wraak 'n natuurlike respons is. 	- Wraak as natuurlike respons.
Deelnemer #30: I am just thinking, is there, the story of Tamar is written in a very specific way. I am now thinking of what Deelnemer #28 was saying and trying to put it in the reverse. Is there a way to get people not to want to kill or get rid of all the men? (laughter)... <u>Is there a way of helping them to understand some of the things that are happening?</u> And I was thinking, is there a way of <u>telling the same story from Tamar's perspective.</u> Tamar telling the story...and putting her feelings into it and saying...because she doesn't really talk, she does not say anything...You know, to have it told from a different perspective...If you could just retell the story...and let some of the things in that we were speaking about...what would she say? Was there not something in	<ul style="list-style-type: none"> - 238 woorde - Deelnemer #30 wys op die feit dat mans dikwels nie die realiteite van vroue verstaan nie. Sy meen dat Tamar se verhaal gebruik kan word om mans tot 'n dieper begrip te bring as dit deur haar oë vertel word. Tamar se verhaal kan in dié sin help sodat die twee geslagte mekaar beter kan verstaan. 	- Gebruik Tamar se verhaal om mans 'n beter begrip te gee van vroue se realiteit. - Mans verstaan dikwels nie vroue se verhale nie.

<p>about bread in the shape of hearts? In the Afrikaans? I was thinking, why would she now make two hearts? I was just thinking, to help people understand, because sometimes <u>I do think that men truly don't understand.</u></p> <p>It is not always like...you know, I am not talking about the rapist and stuff...I talking about the fact that <u>men sometimes truly don't understand what happens with woman.</u> What we feel and what we experience...what we think and how we think...And just to help us to get a bit closer to each other so that we don't have these divide...</p>		
<p>Deelnemer #28: I am still thinking of what the happy ending is here. What would be the...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 14 woorde - Deelnemer #28 hoop vir 'n positiewe uitkoms na afloop van die verhaal. 	
<p>Deelnemer #30: Happy ending? There is no happy ending! (Laughter)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 8 woorde - Deelnemer #30 reageer meer sinies. 	
<p>Deelnemer #28: No, I am just thinking...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 5 woorde - Deelnemer #28 verdedig haar standpunt 	
<p>Deelnemer #33: <u>How can you solve this?</u> How can you help these two people...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 12 woorde - Deelnemer #33 vra na 'n oplossing vir die probleem. 	
<p>Deelnemer #28: If you look at this whole situation of being in love with someone that you should not love and how to deal with that and what would be...we are living in times where we can see things as it is...we can see this is right...and this is wrong...<u>but how would we deal with it now?</u> Today, and what would be the right way of solving his problem and her problem and the whole situation...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 74 woorde - Deelnemer #28 bepleit sinvolle oplossings vir die probleem in die moderne era. 	<p>- Oplossing vir verkrachtingsprobleem.</p>
<p>Deelnemer #33: <u>How could this have been stopped?</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 6 woorde - Deelnemer #33 vra na 'n oplossing vir die probleem. 	<p>- Oplossing vir verkrachtingsprobleem.</p>
<p>Deelnemer #28: Looking at rape...<u>what do we want to do about it...</u>what would be the right way to handle it. <u>For woman to say, all men must go into the sea or something like that...(laughter)</u> ...because you do hear that... <u>You know this: all men are rapists...so let's get rid of them...or is there a 'goue middeweg'...</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 54 woorde - Deelnemer #28 vra na 'n oplossing vir die probleem. Daar is ekstreme oplossings vir die probleem, maar sy bepleit 'n realistiese oplossing. 	<p>- Oplossing vir verkrachtingsprobleem.</p>
<p>Kim: And I think we are going to have to go away with that</p>	<p>- Kim sluit die gesprek af en bedank almal vir hulle bydraes.</p>	

question...(Laughter) Ja, thanks, Deelnemer #28. There is a lot more that could be said, but we have come to the end of our discussion...But thank you, thank you all for you participation...		
--	--	--

Bylaag P

Meganiese gespreksanalise

Groep 1 – Gespreksanalise

Meganiese analise

Vanuit die gesprek wat Groep 1 gevoer het, kan die volgende meganiese data afgelei word:

Groep 1					
Mate van verandering	Deelnemer	Aantal spreekbeurte	Aantal woorde	Opmerking	
Groot verandering 5 +	Deelnemer #2	4	975 woorde		Hoë deelname.
	Deelnemer #3	3	1177 woorde	Deelnemer wat die meeste gesprekstyl in beslag geneem het.	Hoogste Deelname.
Medium verandering 3-5	Deelnemer #1	6	383 woorde		Gemiddelde deelname.
	Deelnemer #4	8	695 woorde	Deelnemer met die meeste aantal gespreksbeurte.	Hoë deelname.
	Deelnemer #6	3	309 woorde		Mindere deelname.
Klein verandering 1-3	Deelnemer #5	3	942 woorde		Gemiddelde deelname.
	Deelnemer #8	6	633 woorde		Hoë deelname.
	Deelnemer #9	5	1026 woorde		Hoë deelname.
Geen verandering 0	Deelnemer #7	2	162 woorde	Laagste hoeveelheid tyd en laagste hoeveelheid gespreksbeurte.	Laagste deelname.
	Kim	8			
	Totaal.	48	6305 woorde		

Groep 2 – Gespreksanalise

Meganiese analise

Vanuit die gesprek wat Groep 2 gevoer het, kan die volgende meganiese data afgelei word:

Groep 2					
Mate van verandering	Deelnemer	Aantal spreekbeurte	Aantal woorde	Opmerking	Resultaat
Groot verandering 5 +	Deelnemer #12	1	120 woorde	Deelnemer met die minste gespreksbeurte.	Mindere deelname.
	Deelnemer #11	15	809 woorde		Hoë deelname.
	Deelnemer #15	6	739 woorde		Hoë deelname.
Medium verandering 3-5	Deelnemer #10	21	1801 woorde	Deelnemer met die tweede hoogste deelname.	Hoë deelname.
	Deelnemer #13	2	239 woorde		Gemiddelde deelname.
Klein verandering 1-3	Deelnemer #14	25	2011 woorde	Deelnemer met die meeste gespreksbeurte en wat die meeste tyd in die gesprek in beslag geneem het.	Hoogste deelname.
	Deelnemer #17	5	280 woorde		Gemiddelde deelname.
Geen verandering 0	Deelnemer #16	3	89 woorde	Deelnemer wat die minste tyd in beslag geneem het in die gesprek.	Mindere deelname.
	Kim	11			
	Totaal.	89	6088		

Groep 3 – Gespreksanalise

Meganiese analise

Vanuit die gesprek wat Groep 3 gevoer het, kan die volgende meganiese data afgelei word:

Groep 3					
Mate van verandering	Deelnemer	Aantal spreekbeurt	Aantal woorde	Opmerking	Resultaat
Groot verandering 5 +	Deelnemer #22	13	1030 woorde	Hoogste mate van deelname in terme van spreekbeurt en tyd in beslag geneem.	Hoogste deelname.
	Deelnemer #19	0	0 woorde	Laagste mate van deelname in terme van spreekbeurt en tyd in beslag geneem.	Laagste deelname.
Medium verandering 3-5	Deelnemer #20	7	361 woorde	Hoë deelname in terme van spreekbeurt.	Hoë deelname.
	Deelnemer #24	5	499 woorde		Gemiddelde deelname.
Klein verandering 1-3	Deelnemer #25	4	625 woorde	Hoë deelname in terme van tyd in beslag geneem.	Hoë deelname.
	Deelnemer #21	8	634 woorde	Hoë deelname in terme van spreek beurt en tyd in beslag geneem.	Hoë deelname.
	Deelnemer #18	3	254 woorde		Lae deelname.
Geen verandering 0	Deelnemer #23	7	1330 woorde	Tweede hoogste hoeveelheid tyd in beslag geneem.	Hoë deelname.
	Kim	13			
	Totaal.	60	4733		

Groep 4 – Gespreksanalise

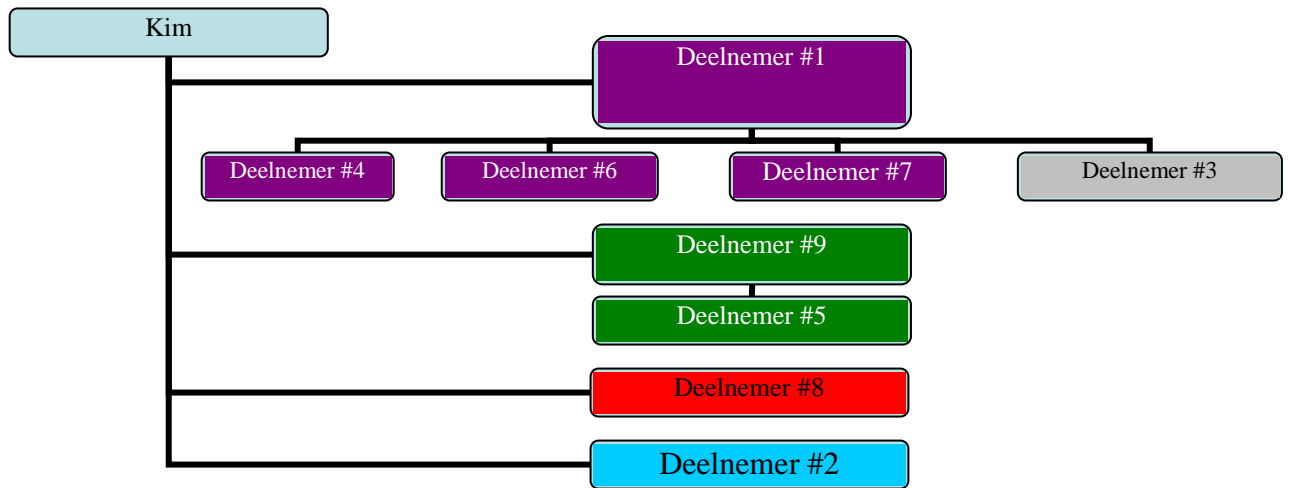
Meganiese analise

Vanuit die gesprek wat Groep 4 gevoer het, kan die volgende meganiese data afgelei word:

Groep 4					
Mate van verandering	Deelnemer	Aantal spreekbeurte	Aantal woorde	Opmerking	Resultaat
Groot verandering 5 +					
Medium verandering 3-5	Deelnemer #28	17	1094	Hoogste deelname in terme van spreekbeurte en tyd in beslag geneem.	Hoogste deelname.
Klein verandering 1-3	Deelnemer #29	6	835	Hoë deelname in terme van tyd in beslag geneem.	Hoë deelname.
	Deelnemer #30	9	1073	Hoë deelname in terme van spreekbeurte en tyd in beslag geneem.	Hoë deelname.
	Deelnemer #26	9	642	Hoë deelname in terme van spreekbeurte	Hoë deelname.
	Deelnemer #27	0	0	Laagste mate van deelname in terme van spreek beurte en tyd in beslag geneem.	Laagste deelname.
	Deelnemer #31	5	722	Hoë deelname in terme van tyd in beslag geneem.	Hoë deelname.
	Deelnemer #32	2	137		Lae deelname.
	Deelnemer #33	16	578	Hoë deelname in terme van spreekbeurte.	Hoë deelname.
Geen verandering 0					
	Kim	7			
	Totaal	71	5079		

Bylaag Q

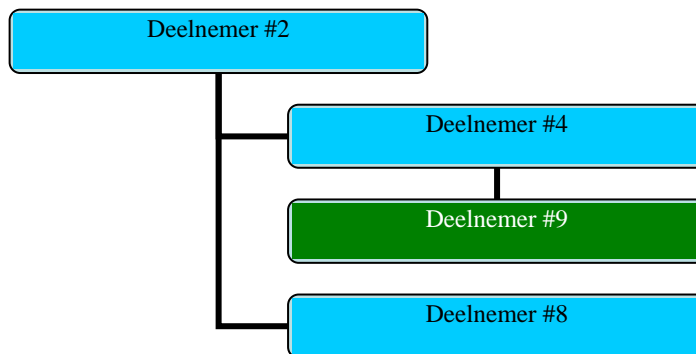
Tematiese gespreksanalise Groep 1

Deel 1

Kim begin die gesprek met 'n ope vraag oor wat deelnemers opgeval het en wat hulle as belangrik ag in die lig van die teks wat hulle saam gelees het. Elkeen van die deelnemers maak van hulle gespreksbeurt gebruik.

	Tema 1	<ul style="list-style-type: none"> - Min verandering in die tyd wat verloop het sedert die teks se ontstaan. - Stilmaak van vroue. - Vroueregte. - Vroue neem standpunt in.
	Tema 2	<ul style="list-style-type: none"> - Mans misbruik mag. - Kultuur. - Disgrace of culture. - Ancestors. - Konflik tussen mans en vroue. - Verandering moet bestuur word deur ware gesag. - Vroue het seggenskap in die huis en nie in die gemeenskap. - Kultuur en Skrifgebruik lei tot misbruik van vroue.
	Tema 3	<ul style="list-style-type: none"> - Luister. - Neem standpunt in na afloop van luisterproses.
	Tema 4	<ul style="list-style-type: none"> - Vroue is oor-akkommoderend. - Mans het die mag.
	Tema 5	<ul style="list-style-type: none"> - Medepligtigheid van ander rolspelers in die teks. - Stilmaak van slagoffers. - Sedelike verval. - Behoefte om iets te doen om ongeregtigheid te bekamp. - Standpunt inneem teen ongeregtigheid.

Deel 2

Die gesprek ontwikkel na aanleiding van 'n persoonlike verhaal wat Deelnemer #2 deel as haar bydrae in deel 1 van die gesprek.

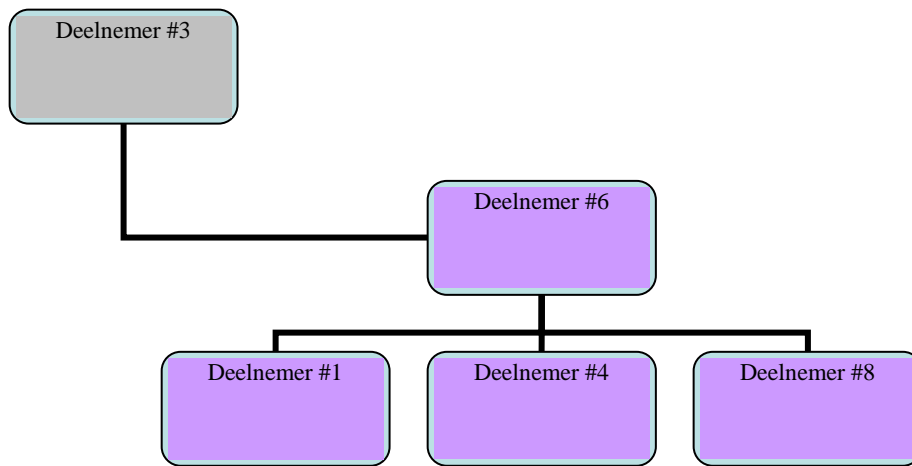
	Tema 5	<ul style="list-style-type: none"> - Medepligtigheid van ander rolspelers in die teks. - Stilmaak van slagoffers. - Sedelike verval. - Behoeftes om iets te doen om ongeregtigheid te bekamp. - Praat oor ongeregtigheid. - Waardes en norme.
	Tema 3	<ul style="list-style-type: none"> - Luister. - Neem standpunt in na afloop van luisterproses.

Deelnemer #5

Deel 3

Deelnemer #5 deel 'n persoonlike verhaal. Daar ontwikkel egter geen gesprek daaruit nie.

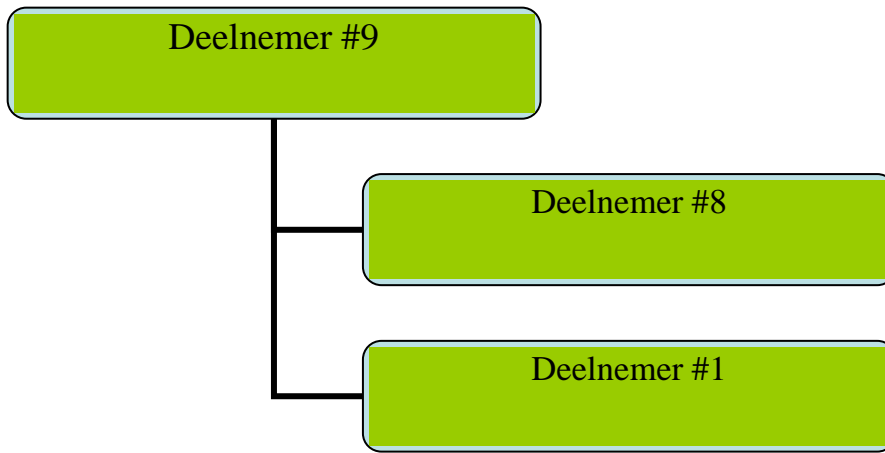
	Tema 6	<ul style="list-style-type: none"> - Die prys wat 'n mens betaal as jy openlik standpunt inneem teen onreg is baie hoog.
--	--------	---

Deel 4

Hierdie deel van die gesprek slaan terug op die temas wat Deelnemer #3 reg aan die begin van die gesprek met haar inleidende opmerkings gemaak het.

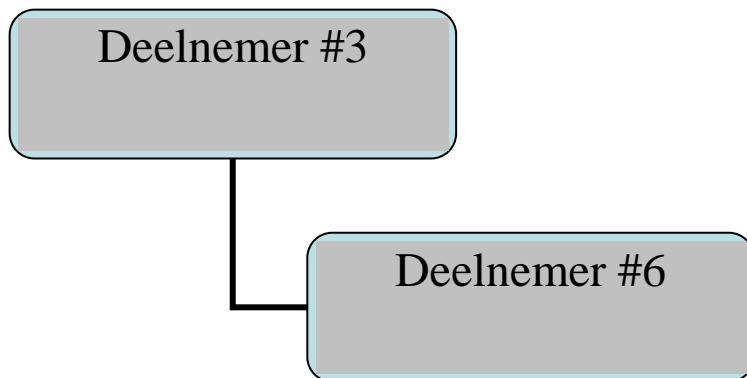
	Tema 2	<ul style="list-style-type: none"> - Mans misbruik mag. - Kultuur. - Disgrace of culture. - Ancestors. - Konflik tussen mans en vroue. - Verandering moet bestuur word deur ware gesag. - Vroue het seggenskap in die huis en nie in die gemeenskap. - Kultuur en Skrifgebruik lei tot misbruik van vroue.
	Tema 7	<ul style="list-style-type: none"> - Afrika-kultuur - Ou Testamentiese reëls. - Jesus. - Mans misbruik Ou Testament en behou sodoende die mag. - Sterk kontras tussen kultuurgebruike en moderne vroueregte. - Paulus. - Geslagsrol aangeleentheid

Deel 5

Deelnemer #9 lei 'n nuwe gesprekstema in wat dan verder uitgebou word deur Deelnemer #8 en Deelnemer #1.

	Tema 8	<ul style="list-style-type: none"> - Tien Gebooië. - Liefdesgebod. - Liefde en respek. - Ubuntu. - Afrika-kultuur. - Ancestors and elders. - Liefde as universele waarde in godsdienste en culture. - Families se aanleer van waardes en respek.
--	--------	--

Deel 6

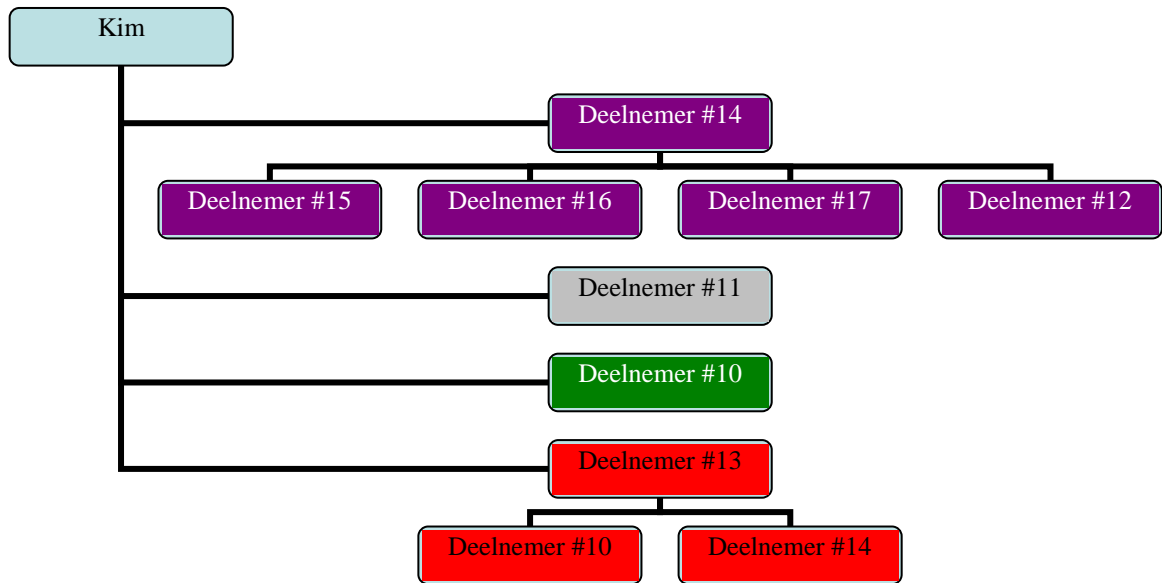
Deelnemer #3 sluit aan by die tematiese punte wat sy reg aan die begin aangeroe het. Sy bou nou voort op hierdie temas en sluit die gesprek so af. Tema 2 wat sy ingelei het aan die begin van die gesprek, word nou uitgebrei en verruim om hoofsaaklik te dien as ‘n bespreking van Afrika-kultuur.

	Tema 2	<ul style="list-style-type: none"> - Afrika-kultuur. - Landbou. - Ubuntu. - Armoede. - Opbreek van die familie-eenheid. - Gebrek aan opvoeding. - TV sonder oerleiding. - Model C-skole. - Konflik in families. - Bemagtiging van ouers. - Familie as bron vir waarde-onderrig. - Kerke. - Liefdesgebod teenoor kultuurraamwerk.
--	--------	---

Bylaag R

Tematiese gespreksanalise Groep 2

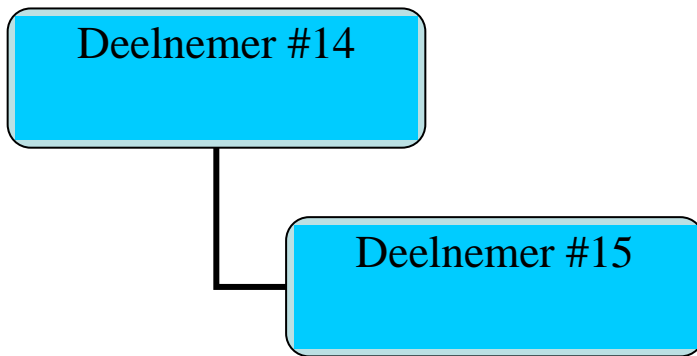
Tematiese analise – Groep 2

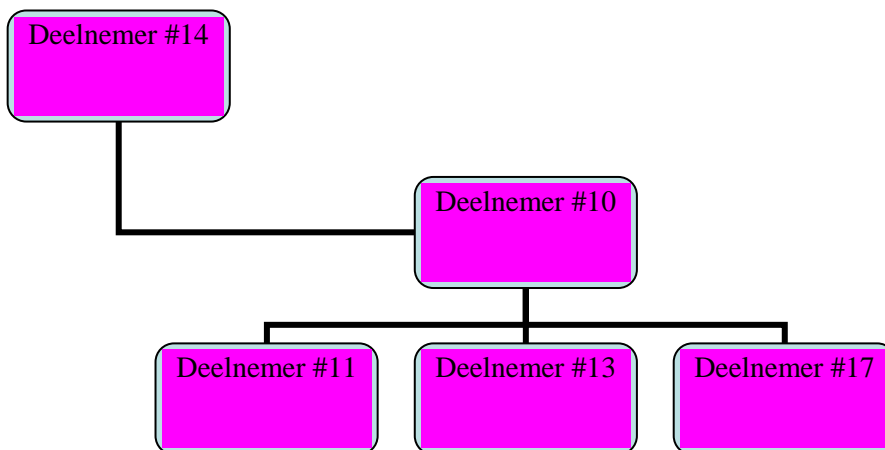
Deel 1

Kim begin die gesprek met 'n ope vraag oor wat deelnemers opgeval het en wat hulle as belangrik ag in die lig van die teks wat hulle saam gelees het. Elkeen van die deelnemers maak van hulle gespreksbeurt gebruik.

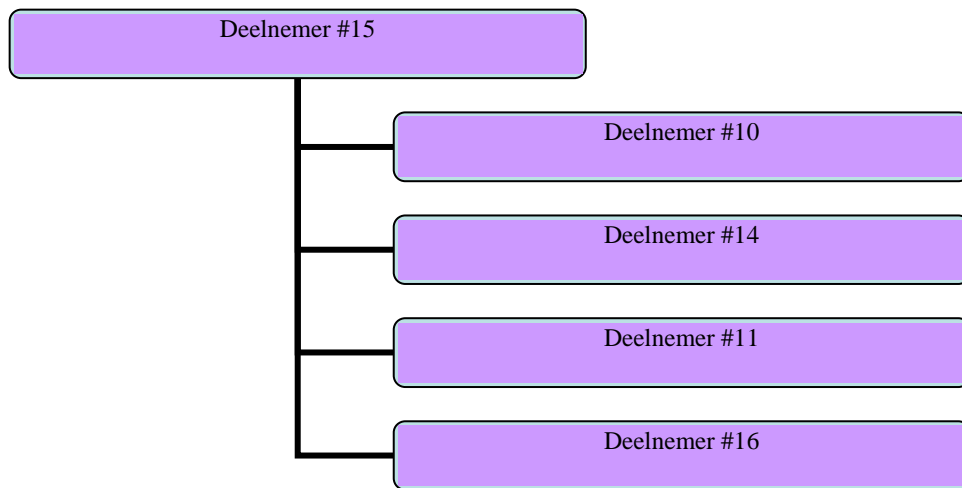
	Tema 1	<ul style="list-style-type: none"> - Teks is 'n manlike dominante realiteit. - Verkragting - Verwerping. - Dubbele verkragting
	Tema 2	<ul style="list-style-type: none"> - Stilte wat heers oor verkragting - Skande vir die familie
	Tema 3	<ul style="list-style-type: none"> - Vroue word stilgemaak. - Patriargale sisteem.
	Tema 4	<ul style="list-style-type: none"> - Mense wat ander van slegte raad voorsien./Aanmoedig om kwaad te doen.

Deel 2		
Deelnemer #14 deel met die groep deel van die een-tot-een-gesprek wat sy met Deelnemer #15 gehad het. Dit word 'n kort wisseling tussen die twee deelnemers.		
	Tema 5	<ul style="list-style-type: none"> - Poligame verhoudings. - Heiligheid van die huwelik. - Mans en vroue se verskillende stereotipe houdings teenoor liefde/wellus/seks.

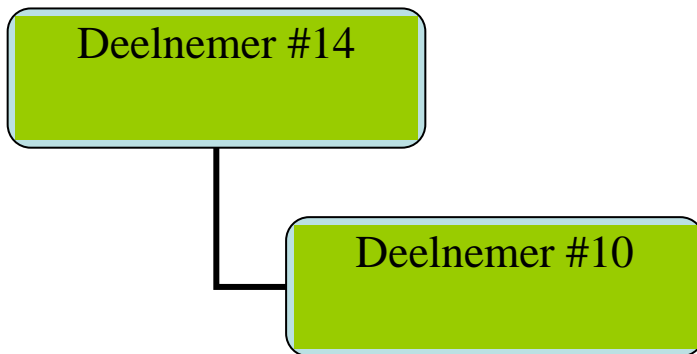
Deel 3		
Deelnemer #14 lei die afleiding van die gesprek in deur aan die een kant te vra en aan die ander kant te suggereer dat Tamar dalk belang gestel het in Amnon en dus die huwelik voorstel omdat dit is wat sy graag sou wou hê. Sy vra dan die vraag: is sy regtig verkrag of nie? Deelnemer #10 verskil van haar en wys die teenpool vir haar interpretasie uit.		
	Tema 6	<ul style="list-style-type: none"> - Het die vrou daarvoor gesoek? - Het die vrou aanleiding gegee tot die verkragting deur haar gedrag? - Is sy verkrag of nie?

Deel 4

Deelnemer #15 lei 'n gesprek in oor die aard van vrouwees. Sy vra of vroue van nature geneig is om hulle eie behoeftes as minder belangrik te ag?

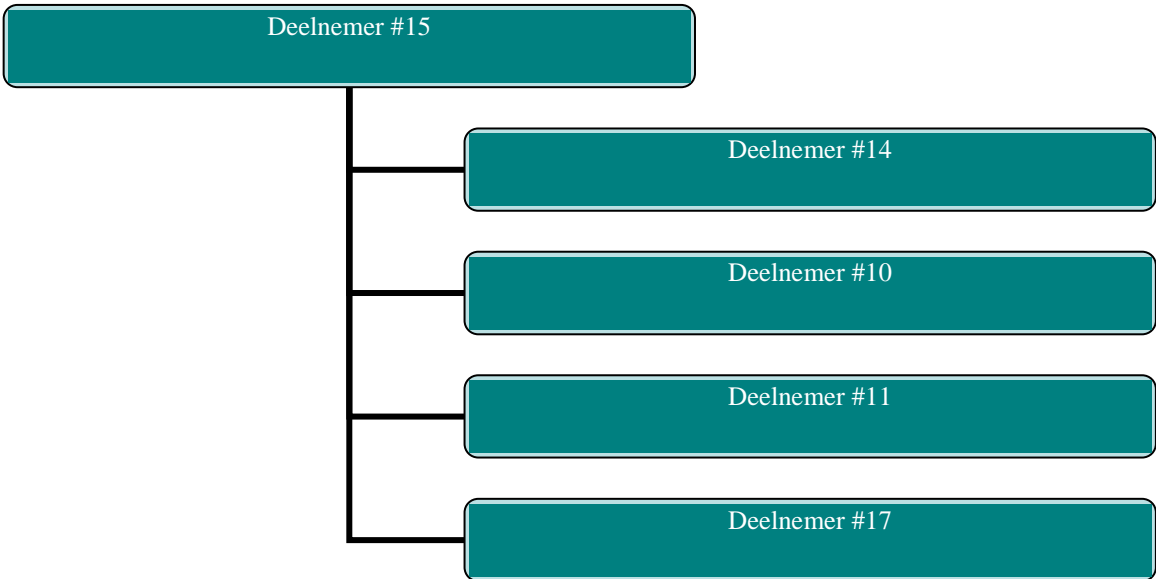
	Tema 7	<ul style="list-style-type: none"> - Vroulike natuur. - Vroue ag hul behoeftes as minder belangrik. - Vroue is akkommoderend. - Moederskap. - Samelewingsverwagting van vroue. - Biologiese moontlikheid skep verwagting van 'n spesifieke rol. - Aangeleer of ingebore? - Kultuur.
--	--------	---

Deel 5

Deelnemer #14 maak grappenderwys 'n opmerking oor Tamar se kleredrag wat nie uitlokkend is nie. Dit veroorsaak 'n gespekswisseling tussen Deelnemer #14 en Deelnemer #10 oor die hele aangeleentheid van of vroue se gedrag kan aanleiding gee tot verkragting.

	Tema 8	<ul style="list-style-type: none"> - Gee vroue aanleiding tot verkragting? - Zuma. - SA-konteks.
--	--------	---

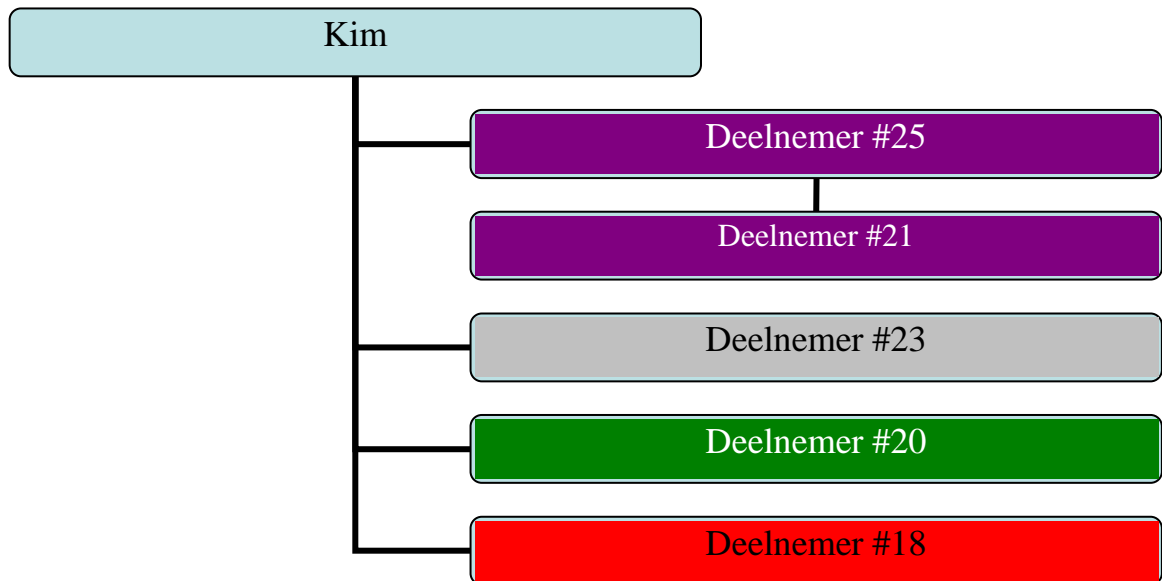
Deel 6

Deelnemer #15 lei reg aan die begin van die gesprek die tema in deur haar verbasing uit te spreek oor die feit dat die teks in die Bybel opgeneem is. Kim nooit die ander om deel te neem en die groepslede bied uitvoerig hulle interpretasie oor waarom verhale soos hierdie in die kanon opgeneem is en praat verder ook oor die problematiek daaraan verbonde.

	Tema 9	<ul style="list-style-type: none">- Waarom is teks ingesluit in kanon?- Teks nie in leesrooster, want dit word deur mans opgestel.- Tien gebooie as sleutel vir interpretasie.- Wet van God en wil van God.- Vroue as besittings van mans.- Ongeregtigheid.- Gebrek aan ingryping deur God.
--	--------	---

Bylaag S

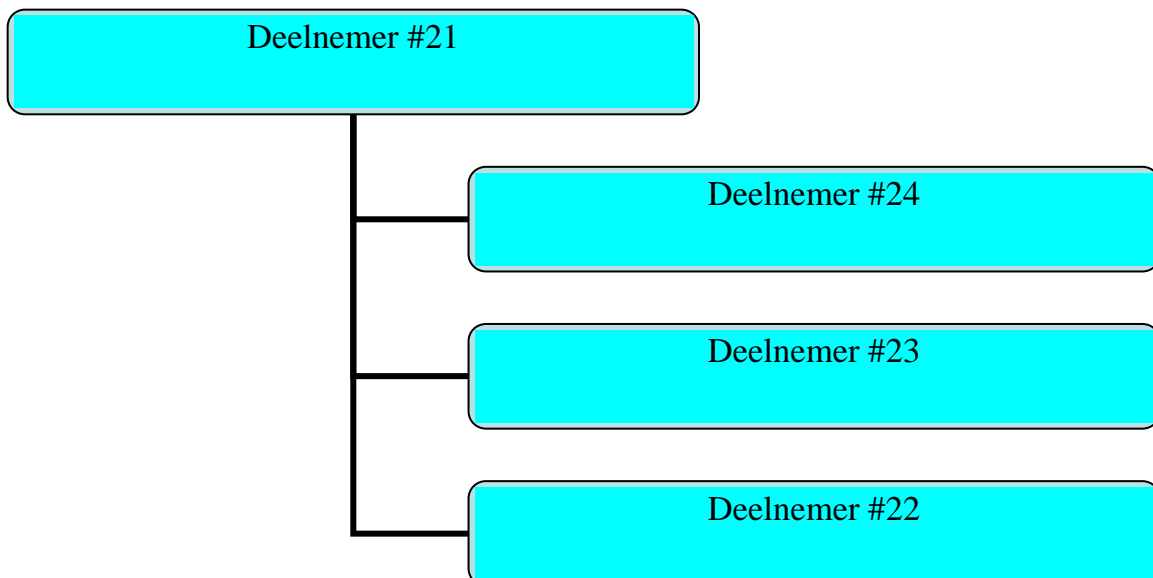
Tematiese gespreksanalise Groep 3

Deel 1

Kim begin die gesprek met 'n ope vraag oor wat deelnemers opgeval het en wat hulle as belangrik ag in die lig van die teks wat hulle saam gelees het. Elkeen van die deelnemers maak van hulle gespreksbeurt gebruik. Opmerklik dat deelnemers nie sterk by mekaar aansluit in hierdie inleidende opmerkings nie.

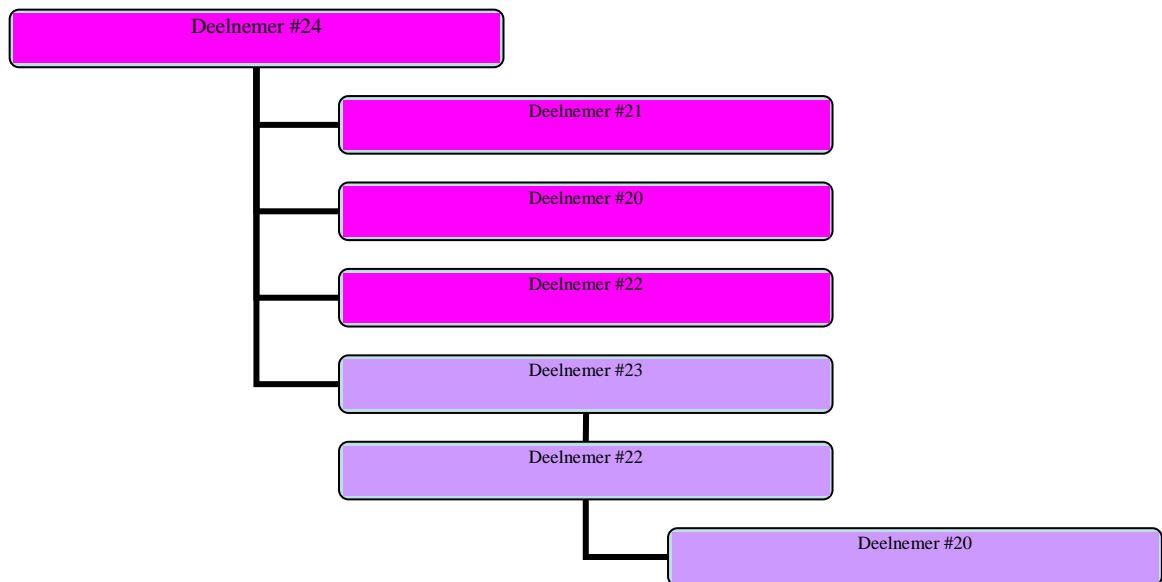
	Tema 1	<ul style="list-style-type: none"> - Dinge het nie veel verander van die wêreld van die teks tot en met vandag nie. - Verhaal is relevant vir vandag. <p>As aansluiting by bg.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dinge het verander. - Vroue kan 'nee' sê.
	Tema 2	<ul style="list-style-type: none"> - Verkragtingstatistieke wys op die feit dat dit dikwels 'n vertroueling is wat die daad pleeg.
	Tema 3	<ul style="list-style-type: none"> - Stilmaak van slagoffers. - Verkragting as 'n familieprobleem - Skande in die familie.
	Tema 4	<ul style="list-style-type: none"> - Hulp aan slagoffers. - Emosionele gevolge van verkragting.

Deel 2

Deelnemer #21 lei 'n nuwe gespreksonderwerp in met behulp van haar teksinterpretasie. Sy merk op dat Tamar dadelik gepraat het oor wat met haar gebeur het. Sy vind dit merkwaardig aangesien dit 'n mens se eerste impuls is om eerder stil te bly as dit met jou gebeur. 'n Gesprek ontwikkel oor vroue wat bereid is om te praat, en vroue wat nie kans sien om daarvoor te praat nie. Die redes waarom vroue dikwels nie wil praat nie, word ook bespreek.

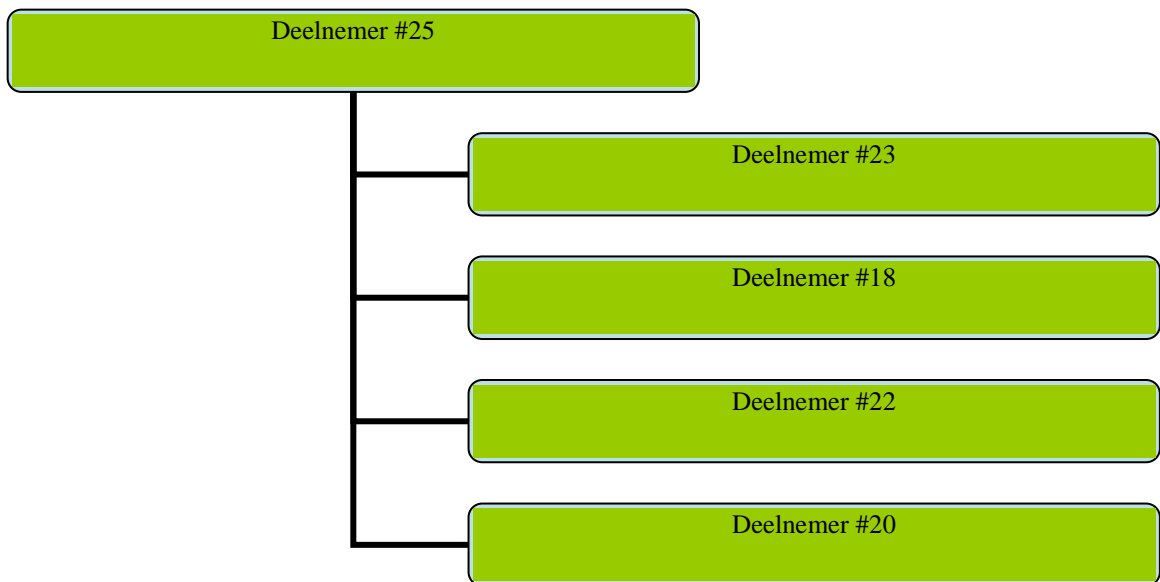
	Tema 5	<ul style="list-style-type: none"> - Impuls om weg te kruip en stil te bly as dit met jou gebeur. - Oproep om dit bekend te maak as jy 'n slagoffer was. - Stilmaak van slagoffers. - Praat oor geweld. - Belang van bewusmaking van mense as jy in die moeilikheid is. - Ubuntu. - Mense verkies om eerder nie betrokke te raak nie. - Gebrek aan doelgerigte respons op onreg.
--	--------	--

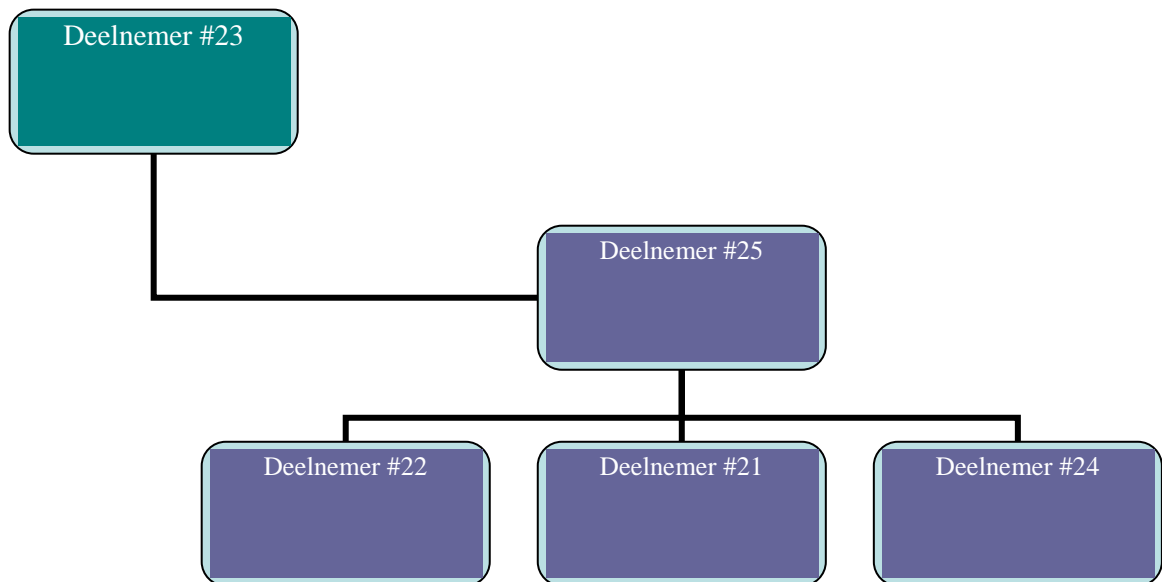
Deel 3

Deelnemer #24 lei 'n gesprek in aangaande haar ervaring dat die tipe tekste byna nooit in kerke gebruik of oor gepreek word nie. Sy vra waarom dit die geval is, maar is ook bewus van die kompleksiteit aangesien dit maklik verdraai kan word en kan lei tot geweld. Twee deelnemers neem die tema op en bou dit verder uit.

	Tema 6	<ul style="list-style-type: none"> - Prediking oor komplekse verhale. - Implikasies van die verhaal in samelewing: kan aanleiding gee tot geweld of regverdiging van wraak. - Bose en sonde – ons leef in 'n gevalle werklikheid. - Wat leer ons uit die verhaal? - Watter potensiaal tot verandering bestaan daar in ons omgang met die verhaal vandag? - Hoop op vergifnis, eerder as geweld en wraak. - Deur nie oor die teks te preek nie, word die 'stilmaak'- tendens aangaande die situasie versterk.
	Tema 7	<ul style="list-style-type: none"> - Meld gevalle aan by owerhede. - Doen iets daadwerkliks oor gevalle. - Tree dadelik op om wraak te bekamp. - Wraak is 'n natuurlike menslike reaksie. - Wraak is 'n oorhaastige respons.

Deel 4		
Deelnemer #25 sluit gedeeltelik aan by Tema 5 soos hierbo bespreek deur te verwys na die kompleksiteit van die sisteem wat dit bykans onmoontlik maak vir die slagoffer om te praat.		
	Tema 8	<ul style="list-style-type: none"> - Verkragtingstatistieke. - Prys wat 'n mens betaal as jy praat. - Die mag van die familie. - Die gebrek aan ondersteuning vir die slagoffer. - Die gebrekkige regsisteem. - Professionele hulp. - Vernedering vir die familie. - Posisie van die broodwinner. - Mans in die familie met groter agterdog beskou.

Deel 5		
<p>Deelnemer #23 lei 'n nuwe tema in deur te vra waarom daar so radikale toename is in die gevalle van verkragting of eerder 'n mens se bewustheid daarvan. Sy spekuleer dan oor die redes en die gesprek ontwikkel as Deelnemer #25 by haar aansluit en 'n nuwe rigting inslaan.</p>		
	Tema 9	<ul style="list-style-type: none"> - Toename in gevalle van verkragting. - Moontlike redes: <ol style="list-style-type: none"> a. Uitlokkende kleredrag. b. Dwelmmisbruik. c. Afgunstigheid.
	Tema 10	<ul style="list-style-type: none"> - Verkragting is om iemand se krag weg te neem. - Verkragting nie as seksuele daad maar as misbruik van man. - Mag teenoor seks. - Lae selfbeeld van verkragter. - Mans se posisie in die samelewing - Verspreiding van mag tussen mans en vroue - Fisiese verkragting en emosionele verkragting as misbruik van mag.

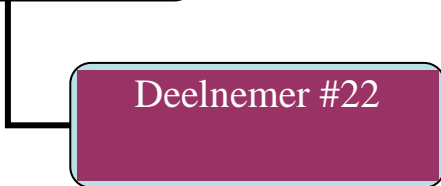
Deelnemer #21

Deel 6

Deelnemer #21 bou voort op 'n gesprekstema wat sy reg aan die begin van die verhaal ingelei het.

	Tema 5	<ul style="list-style-type: none">- Hoop.- Bewustheid oor verkragting.- Bemagtiging van vroue.- Vroue het die vermoë om hulleself te verdedig.
--	--------	---

Deelnemer #23

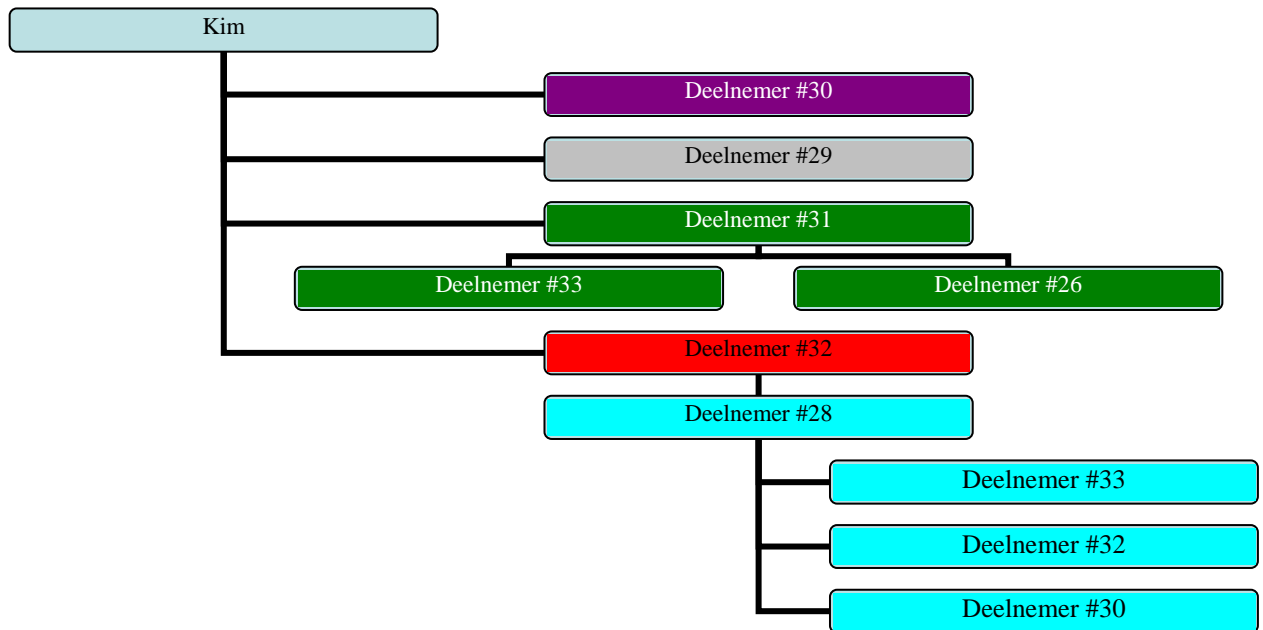
Deel 6

Deelnemer #23 sluit die gesprek af deur daarop te wys dat 'n mens nie mense sondermeer moet vertrou nie en dat 'n mens groter versigtigheid aan die dag moet lê.

	Tema 11	<ul style="list-style-type: none">- Versigtig wie ons vertrou.- Misbruik van vertrou.- Nie mense sondermeer vertrou nie.- Vertrou stadig, maar respekteer almal.
--	---------	---

Bylaag T

Tematische gespreksanalyse Groep 4

Deel 1

Kim begin die gesprek met 'n ope vraag oor wat deelnemers opgeval het en wat hulle as belangrik ag in die lig van die teks wat hulle saam gelees het. Elkeen van die deelnemers van van hulle gespreksbeurt gebruik.

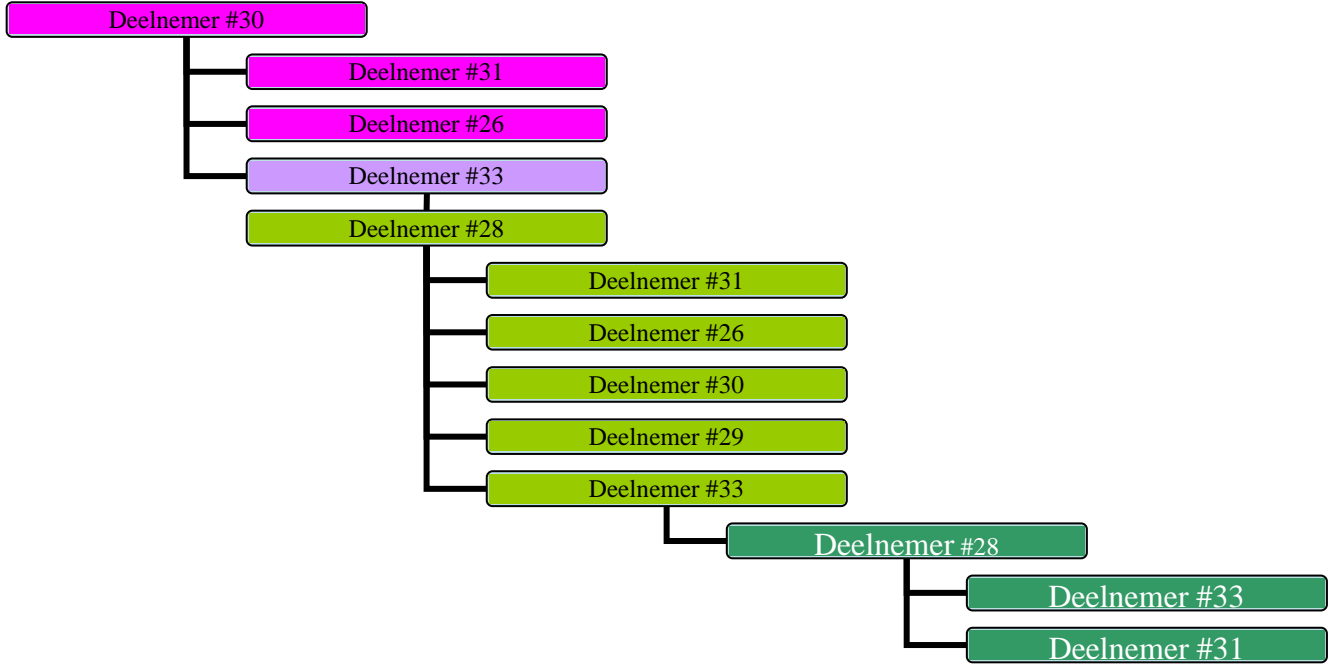
	Tema 1	<ul style="list-style-type: none"> - Praat oor onreg. - Verbreek die stilte.
	Tema 2	<ul style="list-style-type: none"> - Onskuld van die slagoffer. - Aanvanklike vertroue van verkrachter.
	Tema 3	<ul style="list-style-type: none"> - Respek en agting. - Bose gees. - Slagoffer se onskuld. - Negatiewe gedagtes. - Hindoe-fees: Ricksha mindin - Liefde tussen broer en suster. - Ware self. - Wellus. - Vyf groot sondes. - Oorwinning van sonde as Weg tot God.
	Tema 4	<ul style="list-style-type: none"> - Verkrachtingsverhaal in die Bybel. - Geskok oor opname in die Bybel.
	Tema 5	<ul style="list-style-type: none"> - Geskok dat daar geen reaksie is na afloop van die verhaal. - Onkunde oor hoe om ander in nood te help. - Familie se stilte oor misdrywe.

Deelnemer #29

Deel 2

Deelnemer #29 brei uit op die tema wat sy reg in die begin van die gesprek as haar eerste respons gelever het.

	Tema 2	<ul style="list-style-type: none">- Onskuld van die slagoffer.- Aanvanklike vertroue van verkragter.- Misbruik in die huwelik.- Man gedryf deur wellus in huwelik.- Man verloor belangstelling die oomblik wanneer hy kry wat hy wou gehad het.
--	--------	---

Deel 3

Deelnemer #30 lei die volgende tematiese gedeelte in deur te wys op die groot aantal medepligtiges in die verhaal en die komplot waaraan soveel van die mans in die verhaal deel het.

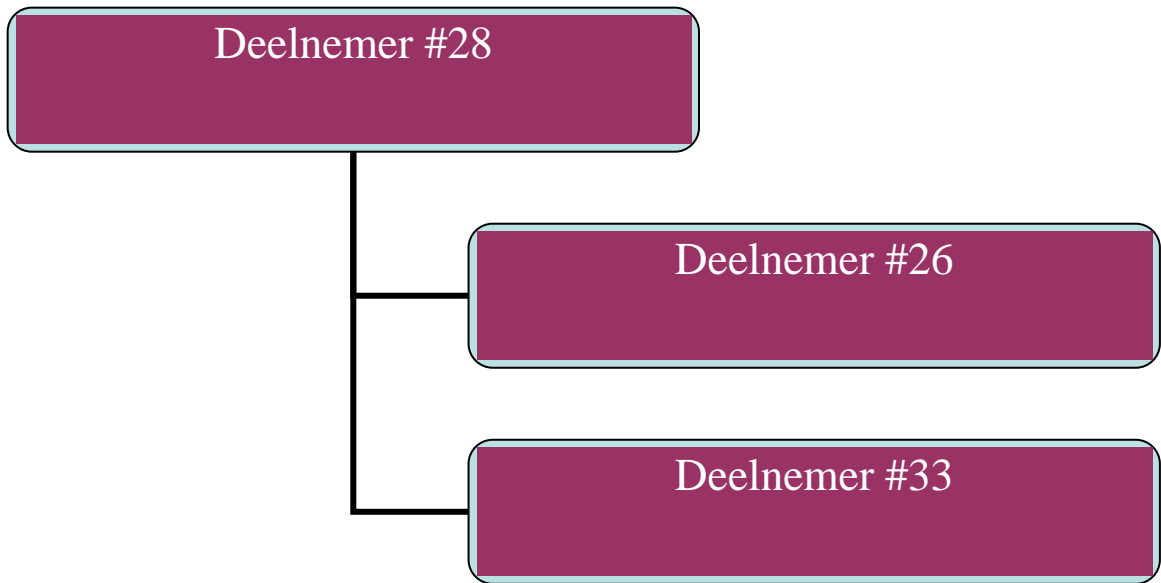
	Tema 6	<ul style="list-style-type: none">- Medepligtigheid.- Stilmaak-kultuur.
	Tema 7	<ul style="list-style-type: none">- Dieselfde dinge gebeur steeds vandag.- Nie veel het verander nie.
	Tema 8	<ul style="list-style-type: none">- Verkragting is 'n sensitiewe saak.- Onvermoë om iets te doen aan die situasie.- Weet nie regtig hoe om iemand te help wat in die situasie verkeer nie.- Wat is die samelewing se verantwoordelikheid?- Vaardighede om slagoffers te help.- Bly stil en hoop dit gaan weg.- Skande om verkrag te word.- Samelewing se beoordeling van wie jy is.- Skuld vir die insident word dikwels op die slagoffer gepak.- Vrou se kleredrag of gedrag as motivering.- Verkragting stel geslagte teenoor mekaar op.- Verkragtingsverhale het twee kante.- Mense doen skade deur die manier waarop hulle praat oor verkragting.- Weet dikwels nie wat die regte storie nie.
	Tema 9	<ul style="list-style-type: none">- Vroue moet goeie keuses maak om hulleself te beskerm en nie in die moeilikheid te kom nie.

Deelnemer #30

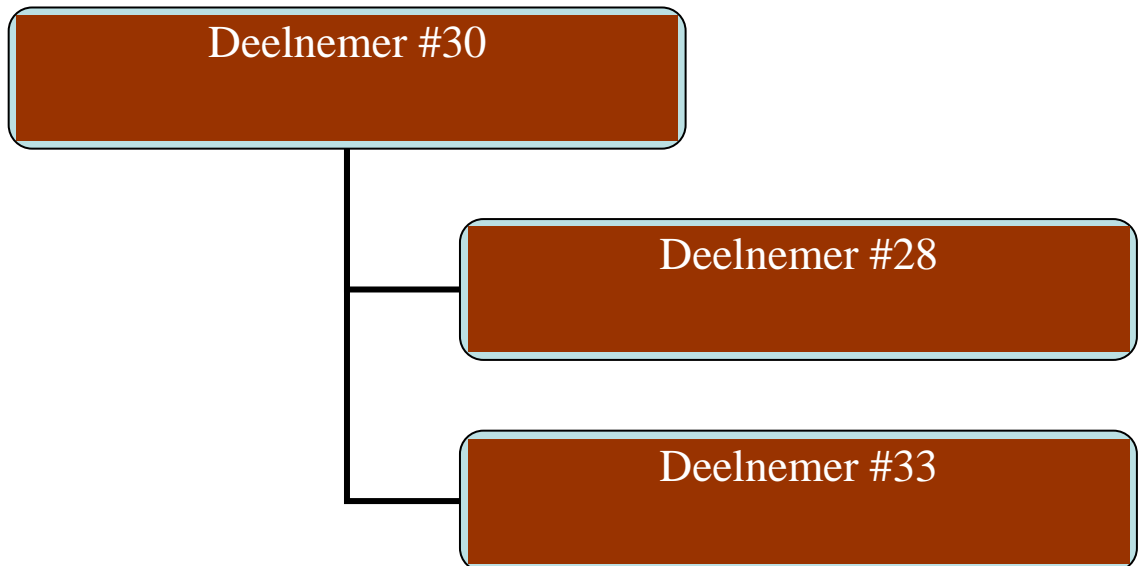
Deel 4

Deelnemer #30 raak 'n belangrike tema aan, maar daar ontwikkel nie 'n gesprek daaruit nie.

	Tema 10	<ul style="list-style-type: none">- Word kwaad oor onreg, maar doen niks meer as dit nie.- Bereken die prys van om betrokke te raak, maar besluit daarteen.
--	---------	--

Deel 5		
Deelnemer #28 lei die gesprek in en belangrike temas oor wraak en magsuitoefening kom na vore.		
	Tema 11	<ul style="list-style-type: none"> - Wraak as oplossing. - Verkragting as magsuitoefening. - Wraak is voortsetting van dieselfde magskonsep. - Wraak as natuurlike respons.

Deel 6

Deelnemer #30 lei 'n laaste tema in. Die tema word nie voltooi nie weens 'n gebrek aan tyd. Deelnemers vra die vraag oor wat die teks kan doen om die situasie te verander in die toekoms.

	Tema 12	<ul style="list-style-type: none">- Tamar se verhaal gebruik om mans 'n beter begrip te gee van vroue se realiteit.- Mans verstaan dikwels nie vroue se verhale nie.- Oplossing vir verkrachtingsprobleem.
--	------------	--

Bylaag U

Teksanalitiese waarnemings vanuit gespreksanalise

Groep 1 – Teksanalise

Teksdimensie:	
Narratiewe dimensie	
- Tyd	- Die verhaal lê duidelik, wat die historiese aard daarvan betref, ver van ons verwyder. Tog het nie veel verander nie. Die situasie is aan ons bekend.
- Plot/storielyn	- Die herhalende frase ‘wou nie na haar luister’ word as ‘n sleutel tot die ontknoping van die verhaal beskou. Amnon luister nie na haar voor of na afloop van die verkragting nie. Dawid luister nie na haar nie. Absalom luister nie na haar nie.
- Verteller	
- Perspektief	
- Karakter	
Tamar	<ul style="list-style-type: none"> - Hoewel sy pleit, luister niemand na haar nie. - Tamar doen niks nie, want sy is bang. - Tamar word beskou as iemand wat in ‘tipies vroulike styl’ bereid is om enige iets te doen vir Amnon. Sy sou enige iets prysgee om hom/die Huis van Dawid/Israel nie skade aan te doen nie. - Tamar laat haar stem hoor na afloop van die insident. Sy is ‘n voorbeeld vir vroue vandag.
Amnon	<ul style="list-style-type: none"> - Hy tree obsessief op en word deur wellus voortgedryf. - Na afloop van die insident plaas Amnon die ‘skuld’ vir die insident op Tamar en jaag haar dan weg. Dit gebeur ten spyte van al haar pogings om hom te akkommodeer. - Amnon se gedrag getuig nie van liefde en selfrespek nie. Hy streef nie die liefdesgebod na nie.
Absalom	<ul style="list-style-type: none"> - Hy maak Tamar stil as sy na hom kom aan die einde van die verhaal. - Absalom is ‘n medepligtige in die komplot aangesien hy haar stil maak.
Dawid	- Dawid is onwetend ook medepligtig aan die komplot wat teen Tamar gesmee word.
Jonadab	<ul style="list-style-type: none"> - Hy word beskou as die een in wie die hele verhaal ontspring. Hy bedien Amnon van slegte raad en ondersteun hom in sy sonde. - Jonadab versmaak sy plig om die waarheid in Amnon se lewe in te spreek.
Die slaaf	
Die ongenoemdes	
Die mans	- Al die mans in die verhaal blyk deel te wees van ‘n sisteem wat van Tamar ‘n slagoffer maak.
Die familie	<ul style="list-style-type: none"> - Die verhaal speel binne die familie af. - Tamar is die slagoffer van die familie.
Ideologiese dimensie	
Retoriese dimensie	
Belewing van die leser	

Groep 2 – Teksanalise

Teksdimensie:	
Narratiewe dimensie	
- Tyd	<ul style="list-style-type: none"> - Verhaal is duisende jare van ons verwyder, maar is steeds relevant en toepaslik vandag. - Belangstelling word getoon in die uiteindelijke uitkoms van die verhaal.
- Plot/storielyn	<ul style="list-style-type: none"> - Die storielyn eindig voortydig en daar is 'n gebrek aan bevredigende konklusie. - Daar kom onreg tot uiting in die verhaal, maar daar is 'n gebrek aan straf of resultaat. - Die hoofmotief wat aan die verhaal, is begeerte. - Daar is 'n pertinente verwysing na hartvormige broodjies. Die rede hiervoor word bevraagteken. Dit blyk ingevoeg te wees om by te dra tot die subteks.
- Verteller	
- Perspektief	<ul style="list-style-type: none"> - Die verhaal word deur die manlike perspektief oorheers. Tamar se verhaal is ingebed in 'n verhaal wat eintlik oor mans gaan. - Die verkragting word bykans terloops genoem aangesien die verhaal vanuit die perspektief van mans geskryf is.
- Karakter	
Tamar	<ul style="list-style-type: none"> - Sy is selfs bereid om met Amnon te trou ten einde vernedering vry te spring. - Sy pleit om nie verdere oneer aangedoen te word na afloop van die fisiese verkragting nie. - Tamar se vernedering word vererger as Amnon haar boonop nog wegjaag ook. - Tamar spreek haar pyn en lyding aan die einde van die verhaal op opmerklike simboliese wyse uit. - Tamar doen alles wat sy kan om die onreg aan die lig te bring. Daar is egter geen respons nie. - Vrae word gevra oor die feit dat Tamar vir Amnon iets moet voorberei as hy siek is. Is dit 'n aanvaarde kulturele praktyk? - Is dit normaal dat Tamar alleen by Amnon gelaat word? - Is Tamar se gedrag normaal vir 'n koningsdogter? Tamar se status as 'n koningsdogter kom ter sprake. - Vrae ontstaan oor die familieband tussen Tamar en Amnon. (Vrae word egter nie gevra met die oog op bloedsbande nie.) - Daar word spesifiek na haar verwys as die 'maagdlike dogter van die koning'. Die implikasie daarvan word verken. - Tamar se klere was 'n uitdrukking van haar status. - Tamar se pleidooi by Amnon om haar nie te verkrag nie,

	<p>word op verskeie maniere geïnterpreteer:</p> <p>c. Die feit dat sy pleit dat hy eerder met haar moet trou, laat by haar die indruk dat Tamar dalk in Amnon belang gestel het.</p> <p>d. Na afloop van die verkragting vra Tamar nie die logieser vraag: ‘Waarom het jy my verkrag nie?’ Sy vra eerder: ‘Waarom gooi jy my nou weg?’ Hierdie respons speel dalk in op die feit dat sy iets vir hom ook gevoel het.</p> <p>e. Tamar se woorde in haar pleidooi wat Amnon maan dat hy ‘n ‘dwaas’ genoem sal word, dui op die eer/skande-kultuur waarbinne die verhaal afspeel. Tamar se woorde moet verstaan word as ‘n manier om Amnon te laat afsien van sy slegte dade.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tamar is ‘n magtelose slagoffer. - Tamar doen die ‘tipies vroulike ding’ en is bereid om selfs met Amnon te trou ten einde die situasie te beredder. - Tamar se kleredrag was nie uitlokkend nie.
Amnon	<ul style="list-style-type: none"> - Amnon wil Tamar verkrag. Verkragting gaan oor mag. Amnon wil dus sy mag oor Tamar laat geld. As Tamar egter gevoelens vir Amnon gehad het, sou die verkragting vir hom onbevredigend gewees het. Dit dien dalk as verklaring van die feit dat Amnon vir Tamar uitjaag na afloop van die verkragting.
Absalom	<ul style="list-style-type: none"> - Absalom maak Tamar stil. - Doen niks om Tamar te help nie.
Dawid	<ul style="list-style-type: none"> - Hy word kwaad, maar doen niks nie. - Dawid het die meeste mag in die konteks waarin hy funksioneer en tog doen hy niks aan die saak nie. - Waaroor is Dawid kwaad? Oor die verkragting van Tamar of oor die krisis in sy huishouding?
Jonadab	<ul style="list-style-type: none"> - Hy doen niks om Amnon af te raai van sy bose planne nie. Hy sterk hom eerder in sy kwaad en moedig hom aan om iets slegs te doen. - Jonadab gee die raad aan Amnon omdat hy dit al self gedoen het of omdat hy dit nog altyd wou doen.
Die slaaf	
Die ongenoemdes	<ul style="list-style-type: none"> - Daar is geen ander vroue in die verhaal nie. Haar susters en moeder is stil. Die verkragting word bykans as bysaak genoem omdat dit ‘n verhaal is wat deur manlike karakters oorheers word.
Die mans	<ul style="list-style-type: none"> - Tamar word vier maal verkrag: fisies deur Amnon, as Amnon haar wegjaag en in die gebrek aan reaksie van beide Dawid en Absalom.
Die familie	<ul style="list-style-type: none"> -
Ideologiese dimensie	<ul style="list-style-type: none"> - Die verhaal word deur ‘n manlike perspektief oorheers. Tamar se verhaal is ingebed in ‘n verhaal wat eintlik oor mans gaan.

	<ul style="list-style-type: none"> - Die teks is 'n uitdrukking van die patriargale sisteem waarbinne dit ontstaan het. - Die verhaal is gegrondves in 'n eer/skandekultuurkonteks.
Retoriese dimensie	
Belewing van die leser	

Groep 3 – Teksanalise

Teksdimensie:	
Narratiewe dimensie	
- Tyd	-
- Plot/storielyn	- Die feit dat Tamar 'n maagd was bly 'n groter probleem te wees as die feit dat sy Amnon se suster is. Vrae oor die kulturele praktyk verleen stukrag aan die storielyn.
- Verteller	
- Perspektief	
- Karakter	
Tamar	<ul style="list-style-type: none"> - Sy is onskuldig en vertrou die mense rondom haar. - Tamar is stil gemaak ten einde nie skande oor die familie te bring nie. - Sy word deur niemand gehelp nie. - Tamar is dapper omdat sy dit wat met haar gebeur het openbaar maak. - Die feit dat Tamar bereid is 'om die regte ding te doen' deur met Amnon te trou is merkwaardig. - Hoewel Tamar probeer om dit wat met haar gebeur het te wys, word sy stil gemaak. Sy kry dus nooit werklik die kans om haar pyn te verwoord nie.
Amnon	<ul style="list-style-type: none"> - Amnon verkrag Tamar omdat hy afgunstig is op haar. Hy wil haar net vir homself hou en wil vir haar geen lewe gun nie. - Amnon is waarlik bloot verlief op Tamar. Hy verkrag haar op grond van slegte raad wat Jonadab hom gee. - Amnon se verkragting van Tamar is 'n magsdaad en nie 'n primêr seksuele daad nie. - Amnon se verkragting van Tamar is 'n uitdrukking van sy minderwaardigheidskompleks. - Amnon voel minderwaardig teenoor Absalom.
Absalom	<ul style="list-style-type: none"> - Die feit dat Absalom wraak neem op Amnon, kan maklik lei tot die begroning van wraakgebeurtenisse in hedendaagse omstandighede. - Absalom se wraak is verstaanbaar, aangesien daar niks gedoen word nadat Tamar verkrag is nie. - Absalom se wraakgierigheid is natuurlike menslike gedrag.
Dawid	<ul style="list-style-type: none"> - Hy is van die begin af deel van die komplot. Hy was vermoedelik bewus van die gebeure. - Sy reaksie van woede aan die einde van die verhaal skiet tekort. - Dawid se gebrek aan reaksie impliseer dat sy simpatie eerder by Amnon as by Tamar lê. - Dawid se gebrek aan reaksie is verstaanbaar. Soms gebeur daar dinge wat mens tot woede dryf, maar waaraan jy niks kan doen nie. - Dawid het die meeste mag en tog doen hy niks nie.

Jonadab	- Die skuld vir die verkragting word voor Jonadab se deur geplaas. Amnon word bloot voorgestel as iemand wat verlief was op Tamar en die insident vind plaas a.g.v. Jonadab se slegte raad.
Die slaaf	- Die vraag word gevra oor die slaaf se gebrek aan reaksie. Waarom raak hy nie betrokke nie? - Die slaaf is 'n medepligtige in die tragiese verhaal.
Die ongenoemdes	
Die mans	
Die familie	- Tamar word stil gemaak ten einde nie skande oor die familie te bring nie. - Amnon voel minderwaardig teenoor Absalom.
Ideologiese dimensie	- Die verkragting van Tamar gaan oor die misbruik van mag en nie in die eerste instansie oor seks nie.
Retoriese dimensie	
Belewing van die leser	

Groep 4 – Teksanalise

Teksdimensie:	
Narratiewe dimensie	
- Tyd	-
- Plot/storielyn	<ul style="list-style-type: none"> - Die afloop van die verhaal is onbevredigend. Niks gebeur nie. Geen geregtigheid geskied nie. - Daar vind 'n skielike verandering in die stemming en tempo van die verhaal plaas. Dit skep die indruk dat daar op 'n spesifieke oomblik nie meer omdraaikans vir Amnon is nie.
- Verteller	
- Perspektief	
- Karakter	
Tamar	<ul style="list-style-type: none"> - Tamar laat haar stem hoor na afloop van die insident. - Tamar is 'n onskuldige slagoffer. Sy doen wat van haar verwag word sonder om onraad te vermoed. - Dit is vir Tamar onmoontlik om Amnon te vergewe omdat die manier waarop hy haar onteer het, so ondenkbaar was. - Tamar word met 'n baie sterk frase beskryf na afloop van die voorval: 'Sy was 'n wrak.' - Die gevolge van die verkragting duur vir Tamar voort lank nadat die daad gepleeg is. - Tamar se hande speel 'n belangrike rol in die verhaal. Sy berei die voedsel met haar hande, voer vir Amnon en plaas haar hande op haar kop in rou. - Tamar se stem daag 'n hele komplot uit. - Hoe is dit moontlik dat Tamar nie bewus was van die feit dat Amnon besig was om planne te beraam om haar te verkrag nie? - Tamar is magteloos teenoor die mans. - Is Tamar bewus van die bedreiging van verkragting? - Tamar het vermoedelik gedink dat dit nie met haar sou kon gebeur nie. Sy is immers die koningsdogter. - Tamar se voorstel dat hulle moet trou, is haar laaste poging om uit die gespanne situasie te ontsnap.
Amnon	<ul style="list-style-type: none"> - Amnon het geen respek of agting vir Tamar nie. - Amnon pleeg die wandaad omdat hy verwyder geraak het van homself en toegegee het aan 'n Bose gees en groot sonde. - Amnon vererger die situasie deur Tamar weg te jaag na afloop van die insident. - Amnon is die slagoffer van sy eie obsessie. - 'Hy kon niks aan haar doen nie'. Die vraag word gevra waarom Amnon iets aan Tamar sou wou doen as hy vir haar lief was. - Tamar se voorstel dat hulle kan trou, ontmasker Amnon se motief. Hy is nie lief vir haar nie, maar begeer haar. - In Amnon se verkragting van Tamar oefen hy mag oor

	haar uit.
Absalom	<ul style="list-style-type: none"> - Absalom maak Tamar stil na afloop van die insident. Hy toon geen begrip die haar pyn wat hierdie daad in haar lewe teweeg gebring het nie. - Die feit dat Absalom niks gedoen het nie, is verstaanbaar. Soms wil 'n mens graag ook iets doen vir mense wat 'n traumatiese gebeurtenis deurleef het, maar jy voel onbekwaam. - Maak Absalom vir Amnon dood uit wraak of is daar politieke oorwegings? - Wanneer Absalom vir Amnon vermoor, oefen hy mag oor hom uit.
Dawid	<ul style="list-style-type: none"> - Dawid word kwaad, maar doen verder niks. - Dawid se reaksie is verstaanbaar aangesien 'n mens dikwels kwaad raak oor dinge en dan nie iets daaraan doen nie.
Jonadab	-
Die slaaf	<ul style="list-style-type: none"> - Die slaaf is ook deel van die misdaad teen Tamar omdat hy bloot doen wat vir hom gesê word. - Die slaaf word betaal vir sy dienste. Hy is net so 'n groot slagoffer as Tamar.
Die ongenoemdes	- Wat sou gebeur het as Tamar haar stem ook buite die paleis laat hoor het? Sou gewone mense haar gehelp het?
Die mans	<ul style="list-style-type: none"> - Al die mans is deel van 'n komplot teen Tamar. - Die mans is magtig en Tamar is magteloos.
Die familie	-
Ideologiese dimensie	<ul style="list-style-type: none"> - Verbasing word uitgespreek oor die feit dat die verhaal in die Bybel opgeneem is. - Is die dood van Amnon uit wraak of is daar politieke oorwegings? - Amnon se verkragting van Tamar en die moord op Amnon is albei uitdrukkings van 'n sekere magsdinamika.
Retoriese dimensie	
Belewing van die leser	

Bylaag W

Respons van deelnemers op

magsdinamika-vraelys

Deelnemer #1

Textual power dynamics questionnaire	
Question	Participant's response.
Text	
1.Power authority in text?	David.
2.Display of power.	Force – the rape. Complicity- men stick together.
3.Powerless in text?	Tamar.
4.Display of powerlessness.	The rape. Being silenced by her brother. Her desolation.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Yes.
6. Why?	Inappropriate sexual behavior in a foreign country where I was unsure of my rights as a woman.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Not powerless, but needing to be silent/not speaking whole truth out of respect for other's beliefs.
7. Exertion of power?	I believe that words carry enormous power and in that sense we all exerted power today.

Deelnemer #2

Textual power dynamics questionnaire	
Question	Participant's response.
Text	
1.Power authority in text?	King David, in many ways he could have prevented this tragedy.
2.Display of power.	The king was angry at the violation of his daughter, but did not act against his son. In keeping quiet and not acting, he showed a weakness.
3.Powerless in text?	Tamar, she tried in every way to prevent this, but her plans were not acknowledged.
4.Display of powerlessness.	She told the story to her brother Absalom and he told her to forget the rape ever happened.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Yes, when my ex verbally, spiritually and financially abused me.
6. Why?	His not wanting me to have a driver's license. After I left him, it was one of the first things I did for myself.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	No, we all had a chance to share our

	views.
7. Exertion of power?	Never, we had the same opportunities.

Deelnemer #3

Textual power dynamics questionnaire	
Question	Participant's response.
Text	
1. Power authority in text?	The men are the ones who are in power – as David is the king and Tamar has to respect that, but his sons took advantage of that.
2. Display of power.	<ul style="list-style-type: none"> • Jonadab gave Amnon power to rape his sister by his evil advice. • David instructed Tamar to bake for her brother in his apartment. • Amnon asked his father for Tamar to help him. • Amnon chased Tamar away after the rape. • Absalom silenced Tamar to speak about the rape.
3. Powerless in text?	Tamar or all the women were powerless. We did not hear the voice of Tamar's mother and other woman when they heard the cry and lament of Tamar.
4. Display of powerlessness.	<p>She cried out, cut her hair, tore apart her dress and put ashes on her head and hands.</p> <p>Shared her pain with her brother Absalom, who silenced her.</p>
Life	
5. Powerlessness in own life?	Yes, forced to have sex with husband though you are not in the mood.
6. Why?	How government and the church can bring this painful text to men, chiefs and communities not only to woman. Because it won't help: will only bring conflict and confusion..
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	It is easy for a white woman to understand, but us black women, yes, we understand, but how can we be helped – because even if we come forward, you still go back to your community where this culture/tradition exists and they treat you like you are betraying your culture.
7. Exertion of power?	Yes, I could, but it is not easy. Take Zuma's example: all women were supporting him though he raped. Few were feeling the woman's pain. So that is why we feel or have little power that you

	can apply in you household and close relations who understand the situation.
--	--

Deelnemer #4

Textual power dynamics questionnaire	
Question	Participant's response.
Text	
1.Power authority in text?	The king David.
2.Display of power.	In the text as it stands, no power or authority is exerted positively at all.
3.Powerless in text?	Tamar
4.Display of powerlessness.	Despite all her pleading – even positive advice in the negative situation – she is still raped and then lives as a desolate woman.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Yes
6. Why?	I was sexually abused as a child by an uncle and then told not to say anything to anybody or else I would get into big trouble.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Not really.
7. Exertion of power?	Yes. Because what I had to say doesn't come just from my heart or my head – the things I shared are foundational truths/ principles set out in the Scriptures and I believe that God in his Word is the ultimate authority for our lives.

Deelnemer #5

Textual power dynamics questionnaire	
Question	Participant's response.
Text	
1.Power authority in text?	King David.
2.Display of power.	They exert their power in a selfish manner.
3.Powerless in text?	Tamar is powerless.
4.Display of powerlessness.	Tamar put ashes on her head, tore her garment and screamed.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Yes, at this moment.
6. Why?	I am praying to God to intervene by blessing me with His peace.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Yes, to take a stand has its own cost.
7. Exertion of power?	Yes.

Deelnemer #6

Textual power dynamics questionnaire	
Question	Participant's response.
Text	
1. Power authority in text?	Amnon het redelik baie mag oor sy suster, sou ek sê. Maar sy suster het, aan die ander hand, ook mag, want sy kan gaan uitpraat en dan het haar broer nie mag nie.
2. Display of power.	Amnon het sy pa gevra om sy suster in te roep met die bedoeling om haar te verkrag.
3. Powerless in text?	Die ander broer (Absalom), want hy is nou die 3e party. Gaan sê hy wat sy broer gedoen het, is sy broer kwaad vir hom; gaan hy dit nie doen nie, dan gaan sy suster swaar kry.
4. Display of powerlessness.	Deurdadig hy nie meer met sy broer praat nie. En die feit dat hy gehoor het wat sy suster sê en niks daaraan gedoen het nie en haar gedwing het om stil te bly.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Ja, veral by die skool as ek sien dat daar kinders is wat swaar kry en ek weet nie wat om daaraan te doen nie.
6. Why?	
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Ja, toe sy verkrag is. Ek kon niks doen nie.
7. Exertion of power?	Ja, ek kon vir almal sê hoe ek voel.

Deelnemer #7

Textual power dynamics questionnaire	
Question	Participant's response.
Text	
1. Power authority in text?	Amnon.
2. Display of power.	They act that they want to destroy Tamar.
3. Powerless in text?	Tamar.
4. Display of powerlessness.	She stays with pain and her brother says she must keep quiet.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Yes.
6. Why?	Last month a guy grab my phone and ran and I couldn't even run after him so there is nothing I can do.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Yes, it is my first day to attend and I feel

	empty sometimes.
7. Exertion of power?	Yes, to get respect, they taught me lot of things, so I'm grateful about it. I can stand up and talk to people about things in life.

Deelnemer #8

Textual power dynamics questionnaire	
Question	Participant's response.
Text	
1.Power authority in text?	Die koning en sy seun, die prins.
2.Display of power.	Die prins kry wat hy wil hê deur versoeke te rig a) deur die koning b) self teenoor sy diensmeisies/mans en c) self teenoor Tamar deur sy fisieke krag.
3.Powerless in text?	Tamar is sonder mag in die sin dat ten spyte van die feit dat sy duidelik wys dat sy haar maagdelikheid verloor het, sy gevra word om stil te bly, dit te aanvaar en verder in afsondering te leef.
4.Display of powerlessness.	Sy mag nie verder openbaar maak wat met haar gebeur het nie. Sy leef voort in afsondering in die skool van haar broer se huis. Sy verdwyn van die sosiale toneel en uit die koningsgesin se vrouekwartiere.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Nooit so magteloos soos in hierdie teks nie. In 'n heel ander konteks. Die konteks van myself en my behoeftes prysgee ter wille van ander, bv. my gesin, my werk, my vriendinne wat my nodig het. Magteloos in die sin dat daar so min plek en tyd en ruimte vir myself is, terwyl dit tog my lewe is.
6. Why?	Ek weet ek kan nie anders te werk gaan nie. Ek het gekies om 'n gesin te hê. Ek is 'n vrou en moeder. Dit is in die eerste plek my verantwoordelikheid om te versorg. Ek het gekies om te werk met mense. Dit is veeleisend en hulle het ook behoeftes wat ek tog nie kan ignoreer nie.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Nee, dit was baie verrykend om te luister. Ek voel eerder simpatie as magteloosheid.
7. Exertion of power?	Almal is gelyke geleentheid gegun om te paar en gehoor te word. So almal het mag gekry deur die proses wat uiteengesit is.

Deelnemer #9

Textual power dynamics questionnaire	
Question	Participant's response.
Text	
1. Power authority in text?	Amnon (lust), Absalom en David (bang vir aantasting van status).
2. Display of power.	Lieg en bedrieg, verkrag, verwerp. Beveel stilsywe vir verkragting. Keer rug op wat gebeur het.
3. Powerless in text?	Tamar.
4. Display of powerlessness.	Smeek om nie verkrag te word nie. Smeek om na geluister te word. Ná verkragting: skeur rok, as op hoof, skree, word 'n wrak, gaan in isolasie.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Ja.
6. Why?	As ander mense my private boundaries oorsteek en binnedring sonder my toestemming.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Nee en ja. Wel empatie met ander se magteloosheid.
7. Exertion of power?	Ek hou nie van die woord 'mag' nie, maar ek sou graag iemand wou bemagtig.

Deelnemer #10

Textual power dynamics questionnaire	
Question	Participant's response.
Text	
1. Power authority in text?	All the men – especially David. Tamar shows some attempt at power by offering to marry Amnon to prevent the rape. She shows some urgency.
2. Display of power.	By telling Tamar what to do. Culture supports them. By physical strength over Tamar: rape and throwing her out.
3. Powerless in text?	Tamar
4. Display of powerlessness.	In her physical weakness. In the cultural/religious/social context of not being allowed to speak about this event.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Yes. Being a woman in an all-male seminary and having to fend for myself in discourses that were gendered and the men could not/would not see it. Being physically weaker than a man.
6. Why?	When the Anglican church voted against the ordination of woman to the priesthood in 1989.

Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Yes, I struggled not to dominate the discourse with my own knowledge and opinions. I wanted to take up so many more issues than I did – and I did speak a lot anyway. I find myself dominating and wanting to argue.
7. Exertion of power?	Yes, because I am comfortable speaking in groups because I have deeper knowledge. I have read and done exegesis on this text before, I articulate and communicate easily and have the language of theology.

Deelnemer #11

Textual power dynamics questionnaire	
Question	Participant's response.
Text	
1.Power authority in text?	Amnon, David, Jonadab, Absalom.
2.Display of power.	Amnon: manipuleer, verkrag, hiet en gebied. Dawid: sê vir Tamar wat sy moet doen. Jonadab:vertel Amnon wat hy moet doen. Absalom: sê vir Tamar om stil te bly.
3.Powerless in text?	Tamar. Slaaf.
4.Display of powerlessness.	Tamar: word 'georder' om haar broer te bedien, ten spyte daarvan dat sy smeek, word sy verkrag en dan moet sy stilbly. Slaaf: word vertel om Tamar uit te smyt.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Ja.
6. Why?	Outoriteit van mense in beheer. Sienswyse van my pa ten opsigte van die vrou se rol. Magteloos oor die AIDS-epidemie en die gevolge daarvan. Magteloos teen 'drug' misbruik.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Ja, voel magteloos vir Tamar en ook magteloos om my eie broosheid en pyn met ander te deel, om eerder stil te bly.
7. Exertion of power?	Het geleentheid gehad tot deelname in die gesprek. Wil graag my opinie lug, maar in diverse groep moet leer om ook te luister na ander se opinies. Te hoor en in te sien.

Deelnemer #12

Textual power dynamics questionnaire	
Question	Participant's response.
Text	
1. Power authority in text?	Amnon, want hy het die mag gehad om haar te verkrag.
2. Display of power.	Deur homself te forseer om die daad te pleeg. Hy laat haar vir hom kos voorberei.
3. Powerless in text?	Tamar, want sy is totaal sonder mag omdat sy 'n vrou is. Sy moes haarself verder verneder om nog te sê hy moet haar asseblief nie wegjaag nie.
4. Display of powerlessness.	Sy moes vir hom gaan koekies bak. Hy was groter as sy. Hy het homself geforseer op haar. Dawid, want hy was so magteloos. Hy kon niks doen nie, want dit was sy seun. Hy kon net kwaad word. Hy was te lief vir hom om iets te doen.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Ja, waar daar siekte in jou familie is en jy voel so magteloos dat jy niks anders aan die ander se pyn en lyding kan doen of help nie.
6. Why?	Somtyds dat jy nie terug kan veg nie of jouself kan verdedig nie.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Ja. Die feit dat daar niks gedoen is omtrent hierdie storie nie.
7. Exertion of power?	Definitief, veral vir ons tieners wat nog so jonk en onvolwasse is.

Deelnemer #13

Textual power dynamics questionnaire	
Question	Participant's response.
Text	
1. Power authority in text?	Die mans. Na die verkragting was alles maar stil. Geen stappe is verder geneem nie.
2. Display of power.	Stil. In dit wat gebeur het, word niks verder gepraat oor die verkragting nie.
3. Powerless in text?	Tamar, sy kon in woede skree, maar niks verder nie.
4. Display of powerlessness.	Selfs Dawid, die vader, was maar kwaad en kon niks verder doen nie.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Ja, baie keer wanneer dinge met onskuldige mense gebeur en net niks stappe word gedoen nie.
6. Why?	'n Keer toe 'n moordsaak net doodgeloop

	het.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Ja, toe Tamar skree en klere skeur, het ek besef sy het geen ander uitweg gehad nie. Sy moes nog soebat vir 'n blyplek.
7. Exertion of power?	Ek sal verder soek en met iemand behalwe familie praat oor my verhaal en hulle sal my miskien hulp kan wys.

Deelnemer #14

Textual power dynamics questionnaire	
Question	Participant's response.
Text	
1.Power authority in text?	Die mans.
2.Display of power.	Hulle por mekaar aan en help mekaar en sê vir die vrou sy moet stilbly.
3.Powerless in text?	Tamar.
4.Display of powerlessness.	Die feit dat sy met woorde probeer en nie slaag nie. Die feit dat sy, wanneer sy agterna kla, stil gemaak word deur haar broer en daar klaarblyklik niks verder gebeur nie.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Ja, beslis.
6. Why?	'n Ander persoon wat bo my aangestel is en my dus kan dwing om dinge teen my sin te doen in die konteks van my werk.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Ja, in die teks waar niemand opgetree het na die verkagting nie en nou is dit 3000 jaar later. Ek kan nie vir Tamar help nie! Andersins, nee.
7. Exertion of power?	Ja, ek kan my mening uitspreek sonder dat ek afgejak is en ander het geluister na my en ek het na ander geluister. Dit wys my 'luister' is net so 'n aktiewe magtige aksie as baie ander fisiese aksies (Indien nie meer nie.)

Deelnemer #15

Textual power dynamics questionnaire	
Question	Participant's response.
Text	
1.Power authority in text?	Amnon, although David is the king. Amnon has all the power necessary to get his way with Tamar and walk away without any consequences.
2.Display of power.	Amnon uses his family ties to organize the rape. He uses his authority with the servants to send them away and to kick

	Tamar out afterwards. He uses his physical strength to rape her. All different kinds of power.
3.Powerless in text?	Tamar definitely: she's a female, labeled to be a virgin, mistreated by servants, rejected emotionally by Amnon, Absalom and King David. Especially in those times when women didn't have a voice.
4.Display of powerlessness.	Tamar follows orders from King David to prepare the food. She can only tear her own clothing as a symbol of her rape. She is left to live in the same house afterwards. She is quieted by Absalom. Nothing of her is told at the end of the story, except that she was desolate.
Life	
5. Powerlessness in own life?	In a way, yes. I feel powerless in terms of society's stereotypes that have been created. Especially with dress. The way I see it, you either dress like a slut or a nun to be noticed by guys and you can never win. Also stereotypes of being emotional or overacting. Hard to break.
6. Why?	Sometimes when a boy does something wrong, it's hard to speak out against him, because of the social context that we're in. Even when I know what he is doing is wrong. It is hard to go against the crowd. This happens when older boys pick on others and I feel my female voice isn't doing enough to make them see their faults.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	At the beginning, I felt aware of my age, but I think that my personality allowed me to speak openly. I felt powerless for Tamar and the voiceless people who have experienced this today.
7. Exertion of power?	After reading the intro of the workbook I felt free to share my opinion because I am the only one from my generation.

Deelnemer #16

Textual power dynamics questionnaire	
Question	Participant's response.
Text	
1.Power authority in text?	Amon.
2.Display of power.	By telling Tamar what to do and overpowering her.
3.Powerless in text?	Tamar.

4.Display of powerlessness.	By her being raped and told to keep quiet about it and she lives alone with her shame.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Yes.
6. Why?	
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	No.
7. Exertion of power?	Exert power is a strong phrase. I certainly felt I could be expressive.

Deelnemer #17

Textual power dynamics questionnaire	
Question	Participant's response.
Text	
1.Power authority in text?	Manlike figure.
2.Display of power.	Leuens, verkeerde raad, stilmaak van sondes.
3.Powerless in text?	Tamar.
4.Display of powerlessness.	Deur haar pleidooi na die verkragting. Haar swakheid: nie sterk genoeg om haarself te verweer nie.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Ja.
6. Why?	Siekte. Definitief nie 'n man nie.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Ja, op 'n stadium het ek gevoel of ek heeltemal anders dink as die groep. Het vir my gevoel hulle sien die teks slegs as mag van mans – ek voel eerder weer simpatie met die omstandighede van Tamar.
7. Exertion of power?	Ja, as ek werklik wou, sou 'n mens iemand se denkwysse kon verander. Nie regtig mag uitgeoefen nie.

Deelnemer #18

Textual power dynamics questionnaire	
Question	
Text	
1.Power authority in text?	Amnon.
2.Display of power.	By raping his sister.
3.Powerless in text?	Tamar.
4.Display of powerlessness.	By being the victim of circumstances.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Yes, when my boss thought he can override me.
6. Why?	When someone with power was telling lies about me and I could not defend

	myself, because it was my boss.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Yes.
7. Exertion of power?	Yes.

Deelnemer #19

Textual power dynamics questionnaire	
Question	
Text	
1.Power authority in text?	David, men in general.
2.Display of power.	Manipulation, ordering others, violence.
3.Powerless in text?	Tamar, woman, servants.
4.Display of powerlessness.	No redress to justice. Caught within institutions that are themselves unjust.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Of course.
6. Why?	
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Yes, as someone with a more impersonal and academic interest in the text, it didn't seem appropriate to change the direction of the discussion away from current personal and social stories.
7. Exertion of power?	Yes, I am an academic and could have raised different kinds of questions which would not have been appropriate to the discussion.

Deelnemer #20

Textual power dynamics questionnaire	
Question	
Text	
1.Power authority in text?	Koning Dawid is veronderstel, maar hy doen nie. Amnon, omdat hy vat wat hy soek sonder spyt en Absalom omdat hy die mag het om iets te doen en hy bly stil.
2.Display of power.	Deur kwaad te word, maar niks te doen.
3.Powerless in text?	Niemand nie. Dit is dalk moeiliker vir Tamar, maar sy wys haar gevoelens en kon nie gesê het.
4.Display of powerlessness.	Wanneer dit op die spits gedryf word en jy moet besluit of optree. Dan is niemand van hulle magteloos.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Baie
6. Why?	Eie onkunde en gebrek aan leiding, hulp en kennis. Soms in eie keuses omdat ek normaal 'bang' is vir die gevolge.
Discussion	

6. Feeling of powerlessness	Ja. Dat Absalom en Koning David se optrede so maklik is. Baie dinge en onreg rondom my maak my kwaad en ek doen meestal niks daaraan nie.
7. Exertion of power?	Ja, deur te besluit dat die storie na altyd so hoef uit te draai nie, mens het 'n keuse om dit te help verander, al is dit net deur in die toekoms te probeer luister, nie stil te bly nie en 'n verskil te probeer maak nie.

Deelnemer #21

Textual power dynamics questionnaire	
Question	
Text	
1.Power authority in text?	Almal in die teks het 'n sekere mate van mag.
2.Display of power.	Ek dink koning Dawid kon meer gedoen het. Tamar is die magteloosste persoon.
3.Powerless in text?	Niemand is regtig sonder mag nie. Hulle gebruik dit net nie of word deur ander onderdruk.
4.Display of powerlessness.	Magteloosheid word sigbaar gemaak deur mense wat mag misbruik. Mense wat onderdruk word, word magteloos.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Ja, maar hoe nader ek aan God kom, hoe 'magtiger' voel ek word ek.
6. Why?	Die duiwel se boosheid laat my partykeer magteloos voel. Al die dinge in die wêreld wat nie reg is nie. Misdaad, my kinders se toekoms, ens.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Ja, maar ek glo daar is altyd hoop
7. Exertion of power?	Ja, op 'n positiewe manier.

Deelnemer #22

Textual power dynamics questionnaire	
Question	
Text	
1.Power authority in text?	King David. He had the most authority. If he had at any stage stepped in to put an end to this, it would have stopped just there.
2.Display of power.	King David actually doesn't show his power in any way. Amnon shows his power by raping Tamar. Tamar shows her power by telling Absalom.
3.Powerless in text?	Nobody. Everyone has power, their choice to use it is debatable.

4.Display of powerlessness.	
Life	
5. Powerlessness in own life?	When I have a lot of work or feel overwhelmed, I feel powerless, but I know that I am never powerless. I always have power.
6. Why?	Being told that I am depressed.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	No, I have learnt that only when you choose to be powerless, is it possible for someone to make you feel that way.
7. Exertion of power?	I think one is always in a position to exert power. I feel I stood with equal power at the others in our group.

Deelnemer #23

Textual power dynamics questionnaire	
Question	
Text	
1.Power authority in text?	Amnon.
2.Display of power.	They allow Amnon to fulfill his interests with his sister.
3.Powerless in text?	Tamar.
4.Display of powerlessness.	Because she was raped by her brother.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Yes.
6. Why?	When a boyfriend wanted to rule my life. But I managed to fight and get out of that relationship.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Yes, because we weren't able to resolve the problem of rape. As long as it is happening, we are all victims, because we are scared. Who is next?
7. Exertion of power?	Not really, because as long as we cannot prevent the problem from the outset. I felt like I am not in a position. The problem is still there.

Deelnemer #24

Textual power dynamics questionnaire	
Question	
Text	
1.Power authority in text?	Amnon.
2.Display of power.	By doing or accomplishing what he's always wanted to. He had lust for his stepsister.
3.Powerless in text?	Tamar.

4.Display of powerlessness.	As the daughter and the sister (the woman) she has to do as instructed without asking questions. How would one ask anything of her father?
Life	
5. Powerlessness in own life?	So many times.
6. Why?	As a woman I have to act in a particular way – according to what and how culture expects of me.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Yes, when we compared the text to our context and how I have participated (indirectly) in the silencing of or silence(not speaking out) against violence and abuse.
7. Exertion of power?	Yes, if one was to participate in breaking the silence over abuse. Coming together in such forums allows and empowers one to be able to speak out – there is power in numbers, not as an individual.

Deelnemer #25

Textual power dynamics questionnaire	
Question	
Text	
1.Power authority in text?	King David. Amnon. All the dudes.
2.Display of power.	Through sticking together.
3.Powerless in text?	Tamar. Amnon.
4.Display of powerlessness.	Tamar can't withstand Amnon. Amnon needs to exert his power over Tamar to prove he has power, which he obviously felt he didn't have.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Loads.
6. Why?	Family life. Growing up in a dysfunctional family.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	No.
7. Exertion of power?	Yes and no. I am worried about women's ability to exert their power within their families. But am more worried about men in our society. There is an argument for men becoming more powerless in our society due to many factors – migrant labour/no jobs etc and women becoming more powerful in themselves, but society as a whole is not backing them up (legal/justice system, etc. which is still male dominated).

Deelnemer #26

Textual power dynamics questionnaire	
Question	
Text	
1. Power authority in text?	David, Amnon, men in the whole patriarchal system in which they (and we) live.
2. Display of power.	Getting Amnon to Tamar. Silencing Tamar.
3. Powerless in text?	No one. Though Tamar lost her power in what the men wanted.
4. Display of powerlessness.	The servants don't have a voice. Tamar is shamed despite the shame being Amnon's.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Yes.
6. Why?	Being ignored. Not being believed. Not being listened to.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	No.
7. Exertion of power?	Yes – but not so much power 'over' but power 'along with' others. Together we experienced different responses to the text.

Deelnemer #27

Textual power dynamics questionnaire	
Question	
Text	
1. Power authority in text?	Absalom
2. Display of power.	Deur die...
3. Powerless in text?	Geen antw.
4. Display of powerlessness.	Geen antw
Life	
5. Powerlessness in own life?	Geen antw
6. Why?	Geen antw
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Geen antw
7. Exertion of power?	Geen antw

Deelnemer #28

Textual power dynamics questionnaire	
Question	
Text	
1. Power authority in text?	Die mans
2. Display of power.	Aanvanklik lyk dit of hulle almal niks doen nie. Silent.

3.Powerless in text?	Tamar.
4.Display of powerlessness.	Hulle almal doen niks. Maak asof niks gebeur het nie.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Ja, daar is gereeld sulke situasies.
6. Why?	Sy was alleen, daar was eintlik niemand wat haar bygestaan het nie.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Nee, net oorweldig deur baie verskillende emosies en gevoelens.
7. Exertion of power?	Ja, daar was geleentheid om te sê hoe jy dink en voel.

Deelnemer #29

Textual power dynamics questionnaire	
Question	
Text	
1.Power authority in text?	Jonadab.
2.Display of power.	Telling what should be done and how.
3.Powerless in text?	Tamar, the servant.
4.Display of powerlessness.	Tamar is raped. Absalom keeps quiet although he is angry but hates Amnon. The servant who was asked to throw Tamar out.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Yes.
6. Why?	Beaten by my husband.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	No.
7. Exertion of power?	Yes.

Deelnemer #30

Textual power dynamics questionnaire	
Question	
Text	
1.Power authority in text?	The men – specifically Amnon.
2.Display of power.	They plan together and use structures already available.
3.Powerless in text?	Tamar.
4.Display of powerlessness.	She begs him and then the text tells us he is physically stronger.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Yes, especially at the beginning of my marriage. I felt that there were certain customs which were expected from women.
6. Why?	Coming home from school with my husband(we were both teachers) and my mother-in-law telling him to go and rest

	because he must be tired!
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	A little, not being able to invite Deelnemer #27 into the discussion – but I suppose that is her choice and that is what the facilitator thought.
7. Exertion of power?	No, I do not think so, I also would not want to.

Deelnemer #31

Textual power dynamics questionnaire	
Question	
Text	
1.Power authority in text?	Amnon.
2.Display of power.	No answer.
3.Powerless in text?	Tamar.
4.Display of powerlessness.	Hatred.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Yes.
6. Why?	No answer.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	No.
7. Exertion of power?	Yes.

Deelnemer #32

Textual power dynamics questionnaire	
Question	
Text	
1.Power authority in text?	Amnon.
2.Display of power.	Amnon uses his ‘manly’ power to take advantage of his sister. He uses his authority to his advantage as well as his sister (Tamar’s) vulnerability towards the situation.
3.Powerless in text?	Tamar.
4.Display of powerlessness.	Tamar’s powerlessness becomes evident when she thinks of excuses to get herself out of the predicament. The fact that no one was there to help her and she had no way out. She could not even help herself.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Yes.
6. Why?	When I fail to carry out a duty (whether it be an emotional, personal, family related or school related duty).
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	No, I felt comfortable and content with most of the exercises and I didn’t feel intimidated by anyone, regardless of my

	age.
7. Exertion of power?	No, today I was in a position to just listen to what other people had to say and to express my views and opinions if needed.

Deelnemer #33

Textual power dynamics questionnaire	
Question	
Text	
1.Power authority in text?	Jonadab, Amnon.
2.Display of power.	Deur skelm en oneerlik te wees, speel nie oop kaarte nie, deur disrespekvol te wees.
3.Powerless in text?	Tamar.
4.Display of powerlessness.	Tamar doen wat sy kan om die verkragting te voorkom (haar voorstel om te trou) maar dit help nie. Almal word weggestuur, sy bly alleen agter – klaarblyklik niks wat sy daaraan kan doen nie.
Life	
5. Powerlessness in own life?	Ja.
6. Why?	Die gevoel van 'ek weet nie hoe om hier uit te kom nie'. Om nie beheer te hê oor die situasie nie.
Discussion	
6. Feeling of powerlessness	Nee.
7. Exertion of power?	Nee.

